

Gradus. lxxj. de discretione

habitus conijcit. Sepe igitur eriguntur tota emundantur filiam: sicut et minima cauerna totum nonnunquam labores corrumpit ac perdidit. Sepe fit ut reges per inimitias vim animi elusiter: nec tamen concupiscentie ardore exciter: fitque nonnunquam ut ingens carnis afflictio: ipsos et fortallemore moueat: ut non in nobis ipsis confidant: sed in deo: que carne hac incognire mortificat viuere. Non aliquos se cum deum diligere viderim: id causissime feruere: ut confidentia omnino fugiamus. Nihil enim ita charitate solueret: odiumque consequitur efficere sicuti confidentia. Intellectuales et valde decoros ac lucidus est anime obitus: omnique spiritus sine idea: post in corporeas substantias ex cellit. Et quo fit ut virtuti quoque sepe altarum animarum cogitationes: pro ingentibus ad illas dilectione possunt cognoscere: idque summagis: cum a carnis luto demerit per seordes non fuerint. Si nihil ita de purgatione nature contrarium est: ut mareria omneque legit intelligat. Obseruantes in secularibus quod obfistit diuine prouidentie: in nobis autem intellectu sciencie. Ibi quod quod animo imbecilles et infirmi sunt: et corporis calamitibus et periculis: exteriores et interioribus a deo se visitare cognoscant. que vero perfecti sunt et presentia sancti spiritus et adiectione gratiam. Quotiens queis calcetulo decubuerim: aduenies in mundum spiritus: inique ac foetiditas cogitationes veluti spicula quedam iaculatur in nos: ut cum per desidiam ad orationem non exurgimus: neque contra illum oculis armanur: in foetidis obdormiamus cogitationibus foetiditas videmus somnia. Est ex spiritibus vnus que precursor dicitur: qui nos e somno surgentes primum

8a 4. 2.

cogitationum vitioz et vir. ffo. cix

rana vna banus: ita et cum virtutes exercem: fit sepe ut et vicia clam illis implicita et conera simul arripiamus. Erepti causa. hospitalitatis gastrimarum conera est: dilectioni fornicatio: discretio astus: prudentie nequicia: mansuetudini simulario et tarditas et desidia: et contra dictione sui cuiusque moderatio atque inobediencia: silentio: doctrine atque eruditionis tumor: gaudio: elatio: superbia: delictatio: rursus: conderatio: que solitudinis: accidia et torpor: castitati amaritudo: humilitati confidentia: atque his omnibus veluti commune colligitur: immo vero venter inanis gloria conera est. Non contristemur quoties perentes aliquid a domino non cito exaudimur. Mellet enim dominus si id ex pediret: oes homines vno tempore moriere fieri impassibilis. Dees que petit aliquid a domino: nec petitionis sue consequitur effectum: omnino propter aliquam istarum causarum id paritur: siue quia intempes sine postulat: vel quia indigne et cum inanis gloria: vel quia si acciperent in superbia se eleuarent: ferentque negligentiores: cum id quod petierant adepti essent. De demonibus ac vicia vel per turbariones ad tempus aliquod: vel et iugiter ab anima discedant: nullis se ambigit ut puro. Quot autem modis: eorum huiusmodi discessio a nobis fiat: paucissimi omnino sciunt. Recesserunt a quibusdam vicia non solum fidelibus: verum et infidelibus: vno excepto. Illud enim solum veluti primarium vitiozum omnium deliquerunt: ut implere ceterorum locum: cum tale sit atque adeo noxium: ut e celo precipitare possit: consumitur prius materia diuino igni inflammata: et cum ea a radicibus consumpta: animas purgata fuerit: simul iam et vicia recedunt: nisi

~~24-5-6~~

R. 30909

Didaci deza archiepiscopi hispalēsis no
uarum defensionum doctrine āgeli-
ci doctoris beati Thome de a-
quino super quarto libro
sententiarum q̄stio-
nes profundissi-
me acvtilissi-
me feliciter
incipi-
unt.

i 15877127

On the 15th day of the month of
January in the year of our Lord
1600 the said John was
admitted to the degree of
Bachelor of Arts in the
University of Cambridge
and was sworn to keep
the statutes and orders
of the said University
and to be obedient to
the laws and customs
of the same.

Tabula questionum et conclusionum huius quarti libri defensionū theologie diui doctoris Thome de aquino in quarto sententiarum per reuerendissimū doctōrē Didacum de deca archiepiscopum hispalensem.

Distincti. j. Questio. j.

Utrum in sacramētis noue legis sit aliq̄ virtus gratie causatiua.

pdu. p. **Definitio sacramēti** quā ponit magister. s. sacramētū est inuisibilis gratie visibilis forma ita vt eius imaginē gerat et causa existat: est bene assignata.

pdu. 2. **Sacramēta noue legis** consistunt in rebus et verbis.

pdu. 3. **Sacramēta noue legis** sūt causa gr̄e nō solū sine q̄ nō: s; et causa p̄ quā

pdu. 4. **In sacramētis noue legis** est aliqua virtus gratie causatiua.

Questio. ij. Utrum sacramēta veteris legis

causent gr̄am. **Sacramēta veteris legis** gratiā nō cōferēbāt ex aliq̄ virtute in eis existēte: quemadmodū sacramēta noue legis illā cōferūt.

pdu. 2. **In sacramēto veteri** circūcisionis nō cōferēbāt gratia ex opere operato.

Questio. iij. Utrum sacramēta veteris legis possit post passiōē xp̄i sine peccato mortali obseruari.

pdu. p. **Sacramēta veteris legis** et alie ceremonie legales cessauerūt statim post passiōē xp̄i et quo ad vim obligādī et quo ad eorū vtilitatē.

pdu. 2. **Sacramēta veteris legis** p̄ nūc obseruari non p̄t sine peccato mortali.

pdu. 3. **Baptismus** nō cadebat sub precepto sed sub consilio ante passiōē xp̄i.

pdu. 4. **Gratia sacramentalis** est alterius rationis a gratia virtutū et donorū.

Distincti. iij. Questio. j.

Utrum baptisim⁹ imprimat characterē in aīa.

pdu. 1. **Character** quātū ad id qd̄ est: ē forma absoluta et potētia quedā supernaturalis.

pdu. 2. **Aliqs character** est potētia actiua vt character cōfirmationis et character ordinis.

pdu. 3. **Character** ē subiectiue nō imēdiatē in eētia anime sed in potētia ei⁹ intellectiua.

pdu. 4. **Per sacramētū baptisimi** imprimitur character suscipienti.

Dis. v. et. vi. Questio. j.

Utrum paruuli infidelīū sint inuitis parētibus baptizādī.

pdu. p. **Paruuli infidelīū filij** nō dū habētes vsum rationis: baptizādī nō sunt inuitis parētibus.

pdu. 2. **Baptismus** per se loquēdo equalē effectū habet in omnibus paruulis baptizatis.

pdu. 3. **Recipiens scienter** baptisimū a malis ministris

precisus ab ecclesia dei p̄ heresim vel scisma vel excomunicatiōē extra casum nec essitatis peccat.

pdu. 4. **Abalis minister** baptizans cum solemnitate quasi minister ecclesie: peccat mortaliter. nō aut̄ si in casu necessitatis sine solēnitate et nō vt minister baptizat.

Questio. ij. Utrum baptisimus aut cōfirmatio a ficto suscepta: recedēte fictiōe sortiat̄ suū effectū.

pdu. p. **Quia character** quodā modo disponit ad gratiā: ideo recipiēti characterē semp̄ gratia cōfertur nisi ponat obicē fictionis: quo tamē remoto gratia ipsa cōfertur.

Distincti. vij. Questio. j.

Utrum sacerdos simplex etiā si non sit ep̄us possit cōfirmare.

pdu. p. **Simplex sacerdos** nō episcopus confirmare potest ex cōmisiōe solius pape.

Distinctionis. viij. et. ix. Questio. prima.

Utrum forma sacramenti eucharistie sit conueniens. s. hoc est corpus meū.

pdu. p. **Eucharistia** est sacramētū.

pdu. 2. **Eucharistia** est vnū sacramētū.

pdu. 3. **Forma cōsecrationis panis** cōpleta et precisa cōsistit in his verbis. hoc est corp⁹ meū.

pdu. 4. **In hac oratione** hoc ē corpus meū: licet hoc nō significat determinate illud quod demonstrat quando profertur.

pdu. 5. **Cōpleta forma cōsecrationis sanguinis** ē ista. hic est calix sanguinis mei nom̄ et eterni testamēti mysteriū fidei qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionē peccatorū.

Distincti. x. Questio. j.

Utrum corpus xp̄i sit in altari vel eucharistie sacramento realiter.

pdu. p. **Uerū corpus xp̄i** est in sacramento eucharistie s̄m veritatē et nō solū sicut in signo.

pdu. 2. **Totus xp̄s** totalitate substantiali est realiter in sacramento eucharistie.

pdu. 3. **Ch̄s** totalitate q̄ntitatis cōtinetur in hoc sacramento.

Questio. ij. Utrum corpus xp̄i sit in eucharistia mobiliter id est vtrū ibi moueā localiter.

pdu. p. **Ch̄s** s̄m eē qd̄ habet i eucharistia non mouetur per se: sed potest moueri p̄ accidens localiter ad motū hostie.

pdu. 2. **Nullus oculus** corporalis potest videre

- confero alio retento.
- conclusio. 3. **C**ontritus extra charitatē existens potest satifacere deo pro peccatis per gratiam et charitatem prius dimissis quo ad culpam.
- conclusio. 4. **O**pera extra charitatē facta nō sunt proprie meritoria alicuius boni etiam temporalis.

Distin. xj. Questio. j.

Utrum post consecrationē eucharistie remaneat ibi substantia panis.

- conclu. p.^a. **S**ubstantia panis et vini non remanet in hoc sacramēto post consecrationē.
- conclu. 2.^a. **S**ubstantia panis aut vini licet non maneat in eucharistia: nō tamē pprie annihilatur.
- conclu. 3.^a. **I**n hoc sacramēto substantia panis et vini conuertitur in corpus et sanguinē xp̄i.

Distin. xij. Questio. j.

Utrum accidentia separata a substantia panis conuersi in corp⁹ xp̄i possint imutare substantialiter aliquid extrinsecum.

- conclu. p.^a. **I**n sacramento eucharistie accidentia panis remanēt sine subiecto q̄d sit s̄ba et q̄ntitas sine quo cūq; subiecto. q̄ tñ est subiectū alioꝝ
- conclu. 2.ª. **P**redicta accidentia possunt imutare substantialiter aliquid extrinsecū.
- conclu. 3.ª. **P**redicta accidentia possunt corrumpi et ex eis corruptis generari substantia.

Distin. xij. Questio. j.

Utrum hostie vel sanguini a duobus consecrato possit aliquid admisceri.

- conclu. p.^a. **P**lures sacerdotes possunt simul vnā et eandē hostiā consecrare.
- conclu. 2.^a. **V**ino cōsecrato potest aliq̄s alius liquor permisceri.

Distin. xiiij. Questio. j.

Utrum sacramētum penitētie possit tollere culpam remanente reatu.

- conclu. p.^a. **P**enitētia est sacramētū et recte dicitur sacramētum penitētie.
- conclusio. 2. **P**enitentia interior est quedam specialis virtus ab alijs distincta.
- conclu. 3.^a. **P**eccata sunt materia sacramēti penitētie.
- conclu. 4.^a. **S**acramētū penitētie quandoq; tollit culpā remanente culpe reatu.

Questio. ij. Utrū post penitētiā resurgat homo in equali virtute.

- conclu. p.^a. **P**enitēs nō semp̄ resurgit i equali ḡfa vel charitate ei a qua cecidit s̄z quādoq; i minori.

Distin. xv. Questio. j.

Utrū homo possit deo satisfacere p peccato

- conclu. p.^a. **P**urushomo de communi curiū et fm̄ dei p̄ordinationē non potest p̄fecte satisfacere deo p peccatis cōmissis nisi i virtute meriti xp̄i
- conclu. 2.^a. **N**ullus potest satisfacere deo de vno pec-

conclusio. 1. **P**eccatū veniale non potest dimitti absolute mortali vel mortali remanente.

Questio. ij. Utrū penitentia beat partes.

Distin. xvij. Questio. j. Utrum peccatum veniale possit remitti sine mortali.

conclusio. 1. **P**artes sacramenti penitētie conueniēter assignant̄ tres. s. cōtritiō cōfessio et satisfactio.

conclusio. 1. **P**artes sacramenti penitētie conueniēter assignant̄ tres. s. cōtritiō cōfessio et satisfactio.

Distin. xvij. Questio. j.

Utrum vere cōtrit⁹ et penitēs plus debeat cogere penā inferni vel omnino nō eē q̄ peccare

conclu. p.^a. **C**ontritus tenet in generali velle partem gis quancūq; penā q̄ peccare.

conclusio. 2. **Q**uilibet cōtrit⁹ magis dolet de peccato q̄m ē offēsa dei: q̄ de eo dē put ē nocentiū sibi

conclu. 3.^a. **F**ortis fortitudine politica plus debet cogere peccatū fortitudini oppositū q̄ mortale. et fm̄ rectā rationē eligit q̄ndo castitas occurrit: ppter bonū cōmune cui ipse parē

Questio. ij. Utrum cōfessio facta ab illo qui nō est contritus nec penitens: aliquid valeat.

conclu. p.^a. **C**onfessio facta sine cōtritione est sacramentalis: quāuis tūc nō valeat ad remissionē peccati: valet tamē postea recedente fictione. in quo casu cōfessus nō tenet peccata prius confessa iterū confiteri sed tantūmodo fictione

Dis. xviii. Questio. j.

Utrum confessio non integra possit aliquo valere ad salutē.

conclu. p.^a. **C**onfessio debet eē integra sic vt homo confiteatur vni sacerdoti omnia peccata que in memorie occurrunt.

conclu. 2.ª. **Q**uāuis penitēs teneat omnia peccata vni sacerdoti cōfiteri: et tñ necessariū nō ē q̄ vno absolute ab omnib⁹ pctis cōfessis s̄z p̄ q̄busdā absolute ab vno et a q̄busdā ab alio.

Distin. xix. Questio. j.

Utrū quilibet sacerdos possit vti clauē que habet in quēlibet hominē.

conclu. p.^a. **C**laues ecclesie et potestas sacerdotum sunt idem re.

conclu. 2.ª. **S**acerdos nō potest regulariter loqui vti clauē in quēlibet hominē.

conclu. 3.^a. **S**acerdos habet potestātē arbitrādi in foro penitētiāli.

Distin. xx. Questio. j.

Utrum per indulgentias possit aliquid remitti de pena satisfactoria.

Indulgentie valore habet ex meritis xpi et aliorum sanctorum.

Indulgentie valet per modum recopensationis et satisfactorie capiendo de meritis xpi et sanctorum.

Disti. xxj. Questio. j.

Utrum peccatum veniale possit expiari quo ad culpam per penam purgatorio.

Culpa venialis i eo qd cu gratia decedit remittitur post banc vitam in purgatorio.

Peccatum veniale mortali adiuctum in inferno punitur pena eterna.

Questio. ij.

Utrum i quolibet celare peccata q sub sigillo confessionis novit.

De necessitate sacramenti penitentie est q sacerdos confessor celet confessione sibi facta.

Sacerdos debet celare no solu peccata confitentis: veru etia alia in confessione sibi dicta per q peccata confitentis possit deprehendi.

Sacerdos propter nullu preceptu ecclesie vel prelati debet reuelare confessione.

Sacerdos de voluntate et licentia confitentis potest reuelare peccatum sibi confessum.

Dis. xxij. Questio. j.

Utrum extrema unctio sit sacramentu.

Extrema unctio no est quid sacramentale sed sacramentu.

Effectus principalis huius sacramenti est remissio peccatoru quo ad reliquias peccati.

Materia prima huius sacramenti est oleu per episcopum consecratu.

Forma huius sacramenti est oratio deprecatoria et non indicativa.

Dis. xxij. Questio. j.

Utrum ordo sit sacramentu.

Ordo ecclesiasticus in quo dat spualis potestas est vere sacramentu.

Licet sint plures ordines: omnes tamen sunt vnu sacramentu et non plura.

Questio. ij.

Utrum episcopatus sit ordo.

Episcopalis potestas est superior potestate simplicis sacerdoti in respectu ad corpus xpi mysticu.

Episcopatus est ordo sicut q ordo est potestas ad actiones hierarchicas respectu corporis mystici: no aut sicut q ordo est sacramentu.

Distinctio. xxvj. vij.

vij. ix. Questio pma.

Utrum matrimoniu sit sacramentu.

Matrimoniu est vere et realiter sacramentu.

Sacramentu matrimonij confert gratia.

Coniunctio nexu matrimonij non est relatio rationis: sed est aliquid reale.

Distin. xx. et. xxj. et xxij. Questio pma.

Utrum matrimoniu beate Marie virginis habuerit aliqua bona excusantia illud.

Matrimoniu habet aliqua bona illud excusantia. scilicet fides proles et sacramentu.

Per predicta bona actus matrimonij excusatur a peccato et non sine illis.

Beata virgo ante eius coniugiu cum ioseph vouit virginitate no absolute sed sub conditione. scilicet nisi deus aliter disponderet.

Distincti. xxij. cum

no uem sequentibus. Questio pma. Utrum votu continencie ane xpi ordinibz sacris impediatur ne ordinat' possit habere simulas uxores

Unu viru habere plures uxores simul repugnat iuri naturali matrimonij no pmeuo s; secunda ratio: nec tu aliquo modo licet sine diuina dispensatione

Votu solene impedit matrimoniu contrahendu et dirimit contractu. sed votu simplex licet impediatur contrahendu no tu dirimit contractu.

In voto solemniter religionis papa dispensare non potest potestate ordinaria. i. absq speciali dei consilio aut reuelatione.

Ordo sacer impedit matrimoniu contrahendum. et dirimit contractum.

Disti. xliij. Questio. j.

Utrum corruptu vel annihilatu: per dei potentia possit idem numero reparari.

Nullum corruptu vel annihilatu potest per agens naturale idem numero reparari.

Res habens esse permanentem si fuerit corrupta vel annihilata potest per diuinam potentiam eadem numero reparari.

Res successive sicut motus et tempus si corrupte fuerit vel annihilate: no possit per aliquam potentiam etia diuinam eadem numero reparari.

Questio. ij.

Utrum resurrectio omnium mortuorum erit in eodem instanti.

Resurrectio mortuorum fide tenenda est. ratione tui naturali probabiliter conuincitur per.

Licet resurrectio sola diuina virtute perficiatur: tamen angeli cooperabuntur ad aliquid preambolum resurrectioni.

Resurrectio singulorum erit in instanti.

Omnes homines resurgent simul in eodem instanti.

Disti. xliij. Questio. j.

Utrum in resurrectione anima resumat idem corpus numero quod prima habuit.

Ad identitatem resurgentis exigitur q habeat eandem materiam numero. Ita q

si anima petri informaret materiam corporis pauli non esset idem petrus qui prius.

Questio. ij. Utrum corpora sanctorum post resurrectionem erunt impassibilia.

2du^o. 1^a. **C**Impassibilitas corporis glorificati prouenit in eo virtute diuina per quilitate supernaturale corpori glorioso inherere propter plenitudinem animae super corpus.

Questio. iij. Utrum corpus gloriosum per dotem subtilitatis possit esse in eodem loco simul cum alio corpore.

2du^o. 1^a. **C**Corpora beatorum erunt subtilia per aliquam formam eis inherere quod dicitur de subtilitate.

2du^o. 2^a. **C**Corpus gloriosum non habet ex ratione sue subtilitatis quod possit esse cum alio corpore simul in eodem loco.

2du^o. 3^a. **C**Diuina virtute duo corpora possunt simul esse in eodem loco.

Questio. iiii. Utrum anima separata possit pati ab igne corporeo.

2du^o. 1^a. **C**Ignis inferni affliget corporaliter damnatos post resurrectionem: quantum non alterabit corpora a sua naturali dispositione.

2du^o. 2^a. **C**Anima separata potest pati et affligi ab igne corporeo.

2du^o. 3^a. **C**Privatio diuinae visionis est principalis pena damnatorum.

Distin. xlv. Questio. j.

Utrum sancti qui sunt in patria cognoscant orationes nostras.

2du^o. 1^a. **C**Beati in patria vident in verbo orationes metales et vocales eis a nobis directas.

Distinctionis. xlvi. vij.

Questio prima.

Utrum christus in generali et ultimo iudicio iudicans secundum formam humanam: sit ostensurus reprobis formam diuinam.

2du^o. 1^a. **C**Christus in ultimo iudicio iudicabit non solum in natura humana: sed etiam quodammodo secundum naturam humanam.

2du^o. 2^a. **C**Christi diuinitas in iudicio potest a malis videri sine gaudio.

2du^o. 3^a. **C**In ultimo iudicio omnia merita et demerita singulorum erunt omnibus bonis et malis nota.

2du^o. 4^a. **C**Probabile est illud vniuersale iudicium futurum esse quantum ad discussionem et sententiam mentaliter et non vocaliter.

Disti. xlix. Questio. j.

Utrum vltima beatitudo vel felicitas humana sit aliquis actus eternus.

2du^o. 1^a. **C**Beatitudo seu felicitas humana est actus et non habitus.

2du^o. 2^a. **C**Beatitudo hominis est vita eterna et aeterna eternitate mensuratus.

Questio. ij. Utrum beatitudo vltima hominis consistat essentialiter in actu intellectus.

2du^o. 1^a. **C**Ultima hominis felicitas vel beatitudo non consistit essentialiter in aliquo actu voluntatis.

2du^o. 2^a. **C**Ultima felicitas hominis consistit essentialiter in actu intellectus.

2du^o. 3^a. **C**Ultima felicitas hominis non consistit in operatione intellectus practici.

Questio. iij. Utrum omnes homines appetant beatitudinem.

2du^o. 1^a. **C**Omnis creatura rationalis naturaliter et ex necessitate appetit suam beatitudinem.

Questio. iiii. Utrum intellectus creaturibus possit pertigere ad videndum deum per essentiam.

2du^o. 1^a. **C**Nullus intellectus creatus ex proprijs naturalibus potest videre diuinam essentiam aperta visione.

2du^o. 2^a. **C**Intellectus creatus indiget adiutorio luminis glorie ad videndum clare diuinam essentiam.

Questio. v. Utrum essentia diuina ab intellectu creato per aliquam similitudinem videatur.

2du^o. 1^a. **C**Diuina essentia per nullam similitudinem creatam videri potest.

Questio. vi. Utrum videtur deo deus videt vel quod possunt in ipso videri.

2du^o. 1^a. **C**Nullus intellectus creatus videndo dei essentiam videt in ipso omnia quae deus facit et facere potest.

2du^o. 2^a. **C**Intellectus creatus videns diuinam essentiam quodammodo videt in ea omnia: non tamen omnia simpliciter.

Dis. l. Questio prima.

Utrum anima a corpore separata aliquid cognoscat vel intelligat.

2du^o. 1^a. **C**Anima separata naturali cognitione non intelligit res per species quas a rebus accipiat post sui separationem a corpore: sed bene per species post separationem sibi a deo influxas.

Questio. ij. Utrum anima hominis separata possit corpus mouere localiter.

2du^o. 1^a. **C**Anima separata non potest sua naturalis virtute mouere aliquod corpus.

2du^o. 2^a. **C**Anima separata virtute diuinitatis supernaturaliter sibi data potest mouere localiter corpus.

Explicit tabula questionum et conclusionum quartilibri defensionum sancti doctoris per reuerendissimum dominum Didacum de deza archiepiscopi copu hispalensem.

Didaci deza archiep̄i
hispalensis nouarū de
fensionū doctrine ange
lici doctoris b̄ti Tho
me de aquino sup quar
to libro iniarū q̄stiones
p̄fundissime ac vtilissi
me feliciter incipiunt.

Irca p̄
mam distinctio
nem quarti libri
sententiā queri
tur vtrū in sacra
mentis noue le
gis sit aliqua vir
tus gratie causa
tiua et arguitur
q̄ non. quia idē
non p̄t esse in

diuersis. sed ad sacramenta concurrūt diuersa. s.
res et verba. vni⁹ autē sacramenti non potest esse
nisi vna virtus. ergo videt̄ q̄ in sacramētis nulla
sit virt⁹. ¶ In oppositū arguitur. qz dicit Augusti
nus sup Joānem. que tāta est vis aque vt corp⁹
tangat et cor abluat. Et Beda dicit q̄ dñs tactu
sue mundissime carnis: vim regeneratiuā contu
lit aquis. ¶ In hac questione erunt quattuor ar
ticuli vt supra in tribus libris.

Quantū ad pri
mū articulū sit prima p̄clusio q̄
diffinitio sacramenti quā ponit
magister. s. sacramentū est inui
sibilis gratie visibilis forma ita
vt eius imaginē gerat et causa existat: est bene as
signata. hanc cōclusionē tenet. S. Tho. in hac
p̄ma diffictione lectione prima. ar. p̄o sub. ar. 3.
¶ Secunda cōclusio est q̄ sacramēta noue legis
cōsistunt in rebus et verbis. hanc cōclusionē tenet
S. Tho. vbi supra. ar. 3. Et. 3. p. q. 60. articulis
4. et. 5. et. 6. et. 7. ¶ Tertia conclusio est q̄ sa
cramēta noue legis sunt causa gratie nō solum si

ne qua nō: sed et causa per quā. hanc cōclusionē
tenet. S. Tho. vbi supra in hac dif. ar. 4. sub. ar.
p̄o. Et. 3. p. q. 62. ar. p̄o. Itē de veri. q. 27. arti.
4. ¶ Quarta cōclusio est q̄ in sacramētis noue
legis est aliqua virtus gratie causatiua. hanc cō
clusionē tenet. S. Tho. in hac dif. loco. p̄ime al
legato sub. ar. 2. Et. 3. p. q. p̄ime allegata. ar.
3. Et in de veritate loco p̄oxime allegato.

Quantum ad ar
ticulū secundū arguendum ē cō
tra cōclusiones. Et quidē cōtra
primā arguit Durandus p̄ban
do q̄ ad sacramentum noue le
gis non requirant̄ tres cōdicionē posite in pro
batione cōclusionis. qz vt dicit in sacramēto ma
trimoniū nulla predictarū triū condicionū rep̄i
tur. sufficiunt enim ad matrimoniū verum sola
verba expr̄mētia consensum in quib⁹ ille tres cō
dicionē reperiri nō possunt. ¶ Item de necessi
tate sacramēti ordinis non est cōsecratio mate
rie nec in se nec in suo simili saltē q̄tum ad quat
tuor minores ordines et q̄m ad subdiaconatus
et tamē sunt sacramēta. ¶ Item tertia cōdicio. s.
q̄ sacramēta contineāt inuisibilem gratiā s̄m hu
gonē vel q̄ sint causa gratie s̄m magistrū: calū
niā hēt apud multos. vnde diffinitio data a ma
gistro non videt̄ bona. nec similiter diffinitio hu
gonis qua dicit̄: sacramentū est materiale elemē
tum exterius oculis suppositū ex institutione diui
na signans ex similitudine representās ex sancti
ficatione inuisibilem gratiā continēs. sed diffinitio
Augustini qua dicit̄: sacramentū est in quo sub
tegemēto rerū visibiliū virtus diuina salutē no
stram secreti⁹ operatur: videtur ceteris preferē
da vt puta q̄ nullam patit̄ calūniā. ¶ Contra
secundam cōclusionē arguit idē Durandus dicēs
q̄ matrimoniū p̄t cōtrahi sine verbis puta per
litteras inter absentes vel per nutus et signa in
ter mutos vel verecundos presupposito interio
ri consensu et est eque verum sacramētū sicut ma
trimoniū per verba contractū. quod pro tanto
est qz matrimoniū fuit in veterilege sicut et in no
ua: nec aliquid reale additū est ad matrimoniū
in noua lege supra illud quod erat d̄ ratione ei⁹
in veteri nisi forte idiuisibilitas. et ideo sicut tūc
poterat contrahi sine verbis: ita et nūc. ¶ Nec va
let quod ab aliquib⁹ dicit̄ q̄ matrimoniū s̄m q̄
est sacramētum in disp̄tatione ministrozū confi
stens: requirit aliqua verba. s. benedictionez ab
ecclesia institutā. quia benedictio nubentium nō
est de essentia matrimoniū sed solum de solemnī

tate. nec omne matrimonium benedicitur sed solum primum: et tamen secundum est sacramentum sicut et primum. nec ecclesia potest statuere aliqua que sint essentialia sacramento et c. ¶ Item que non omnia sacramenta noue legis consistant in verbis et rebus sed solum quedam patet. sacramentum enim matrimonij finem suum potissimum esse consistit in verbis exprimentibus consensum de presenti. sacramentum etiam penitentie prout est sacramentum noue legis hoc est. prout includit confessionem penitentis et absolutionem sacerdotis: consistit in solis verbis. nec requirit in aliquo predictorum sacramentorum aliqua res preter verba. ergo predicta sacramenta non consistunt in verbis et rebus. Et si dicatur que in matrimonio verba vnius coniugum tenent locum forme et verba alterius tenent locum materie: in penitentia verba sacerdotis absoluentis tenent locum forme et verba penitentis tenent locum materie: non valet. quia nos non dicimus quod in quolibet sacramento sit aliquid pro forma et aliquid pro materia: quod in matrimonio sit difficile assignare hoc quia quilibet coniugum de pari se habet ad matrimonium: et ideo verba vnius censenda sunt sicut verba alterius. sed querimus an omnia sacramenta noue legis consistant in verbis et rebus: et constat que non quod ad predicta duo sacramenta. quia cum dicitur sacramentum consistere ex verbis et rebus: res et verba sunt duo separata ita que nec verba possunt accipi pro rebus nec res pro verbis si illud dictum debeat verificari. et ideo quod in matrimonio et penitentia sint verba: non est propter hoc dicendum que consistant in rebus et verbis. nec propter hoc currere ad matrimonium aut ad sacramentum penitentie possunt dici res prout nunc loquimur. quia suscipientes sacramentum non sunt de intrinseca ratione sacramenti. et sic patet que non omnia sacramenta noue legis consistunt in rebus et verbis saltem penitentia et matrimonium. hec durandus. ¶ Contra tertiam conclusionem arguit idem Durandus probando que preter gratiam non debeat poni dispositio aut ornatum causatus in anima per sacramenta. constat enim inquit que sine dispositione vel ornatu quem ponis: potest haberi gratia ut in illis qui sanctificantur in utero: vel in adultis qui iustificantur ante susceptionem baptismi: et in illis qui vere conuertuntur ante confessionem et absolutionem. gratia etiam habita sine illis sufficientissime ornat animam. quare ponere talem dispositionem vel ornatum: videtur esse pura adinuentio ad palliandum que sacramenta aliquid causant in anima. de nullo enim alio seruit predicta dispositio vel ornatum. vel dicas

de quo et non erit facile fingere. hic autem non includimus characterem quia de illo fiet inferius mentio specialis. ¶ Item matrimonium verum et ratum potest contrahi inter absentes quantumcumque distantes. si ergo per tale matrimonium conferretur preter absentibus bene dispositis gratia que est a solo deo qui est presens omnibus quantumcumque inter se distantibus: qualiter tamen per verba matrimonij prolata in hispania potest conferri alteri coniugum existenti in francia aliquis ornatum vel dispositio ad gratiam non apparet probabile. ¶ Item vere contritus habet gratiam antequam confiteatur vel absoluat. si ergo per sacramentalem absolutionem causatur aliquis ornatum in eo: ille non poterit esse dispositio ad gratiam que precessit nec ad augmentum gratie. quia sicut dicit se ostendisse libro primo distinctio. 17. sed ma augmentabilis potest augeri ex parte solius agentis sine noua dispositione subiecti. igitur nulla necessitas est que per sacramentum imprimatur talis dispositio vel ornatum. nec apparet utilitas quare nec probabilitas. ¶ Item per sacramenta que dicuntur characterem imprimere non ponitur causari talis dispositio vel ornatum. character ergo excludit necessitatem et etiam congruitatem cuiuscumque alterius dispositionis ad gratiam. cum ergo baptismus confirmatio et ordo dicantur imprimere characterem indelibilem: sequitur ut videtur que baptizatis confirmatis et ordinatis recipientibus alia sacramenta: non imprimatur per ea aliqua dispositio vel ornatum: et sic illa sacramenta nihil causabunt. Et si dicatur que character baptismi non excludit necessitatem nec congruitatem alterius dispositionis ad gratiam absolute sed solum respectu gratie baptismalis: et consimiliter est de characterem confirmationis et ordinis: non valet. quia eadem est gratia secundum speciem per quam in baptismo tollitur culpa originalis et in penitentia culpa actualis et per quam meritoze exercemus actus ad quos deputamur per confirmationem et ordinem et alia sacramenta. et ideo si character tollit necessitatem vel congruitatem dispositionis vel ornatum respectu vnius: tollit etiam respectu cuiuscumque alterius. et sic non videtur que sit ponenda talis dispositio vel ornatum. hec durandus in forma. ¶ Contra eandem conclusionem arguit Scotus probando que nullum sacramentum etiam in virtute dei attingat ad characterem vel dispositionem ad gratiam vel ornatum effectiue inducendo. ¶ Primo sic. creatura non potest agere instrumentaliter ad terminum creationis secundum te. et hoc ut tu di-

cis alibi maxime est verum de substantia corpo-
 rea cuiusmodi est sacramentum. dispositio autē p̄
 ma vel p̄uia ad gratiam qualem ponis: est ter-
 minus creationis. ergo et cetera. hoc probatur.
 quia illa dispositio est forma simpliciter superna-
 turalis: et quelibet talis est eque ineducibilis de
 potentia naturali subiecti recipientis. eque etiā
 subiectum est in potentia obediētiāli ad quam-
 cumq; talem formam. ¶ 2.º quia ista dispositio
 cum fm̄ te sit necessitas respectu gratie: quando
 non est impedimentum in suscipiente: sequitur
 q̄ simul fiant in anima non indisposita ista dispo-
 sitio et gratia. igitur fit in instanti sicut ⁊ gratia.
 quia non est successio in inductione alicuius for-
 me: nisi penes partes mobilis vel forme. neutrum
 autem est hic. non primum quia subiectum est in-
 diuisibile. non secundum quia tunc gradus for-
 me non possent esse nisi talis dispositio continne
 fieret maior et maior. sed possibile est in aliquo
 suscipiente sacramentum minimam dispositionē
 induci sicut ⁊ minimam gratiā infundi. ad illā
 autem gratiam non requiritur nisi minima dispo-
 sitio. non est igitur ibi successio penes gradus fm̄
 quos dispositio successiue inducatur. patet etiā
 tertio illa propositio. quia instrumentū non a-
 git nisi in virtute principalis agentis. igitur si in-
 strumentum potest agere in tempore ad illā dis-
 positionē: sequitur q̄ deus agat in tempore vel
 successiue ad eandem. consequens videtur incō-
 ueniens. tum propter infinitatem potentie agē-
 tis. tum propter sūmam capacitatem suscipien-
 tis non habentis contrarium. sic ergo supponitur
 ex istis tribus rationibus q̄ illa dispositio p̄uia
 ad gratiam quam tu ponis: inducatur vel indu-
 ci possit in instanti. sacramenta autem cōmuni-
 ter non possunt habere actionem suam in instā-
 ti. primo quia cōmuniter in sacramentis requi-
 runtur multa verba. illa autem non possunt ha-
 bere esse in instanti: igitur in tempore. quare nec
 agere actione sua naturali: igitur nec supernatu-
 rali. quia fm̄ te quando instrumentum habet a-
 ctionem excedentem suam virtutem: habet etiā
 actionem propriam. si etiā fingatur vna illarū
 syllabarum totius orationis sacramentalis ha-
 bere esse in instanti quod ideo fictio est quia for-
 matio huius syllabe est cum motu locali aeris et
 motus non est in instanti: adhuc non saluatur
 propositum. quia aut illa esset prima syllaba aut
 vltima aut intermedia. quecūq; sponatur ex quo
 hēt actionē ad illā dispositionē q̄ causatur in istā
 ti et nulla alia: sequitur q̄ illa sola sufficeret ⁊ illa
 sola inter alias haberet rationē sacramēti: q̄ om-

nes alie preter illam nec instrumentaliter nec q̄-
 cunq; modo agunt illam dispositionem p̄uia
 quod est inconueniens. quia in tali oratione sa-
 cramentali vna: non illa syllaba ponitur sacra-
 mentum sed tota oratio. q̄ si vltra fingas vlti-
 mam syllabam esse sacramentum completiue et
 habere actionē que attribuitur sacramento nō
 in virtute propria sed in virtute omnium p̄ce-
 dentium sicut vltima gutta in virtute omnium p̄-
 cedentium cauat lapidem. 8.º physicoꝝ: hoc ni-
 hil est. numq; enim in talibus vltimum comple-
 tiue causat effectum in virtute precedentium: ni-
 si quia precedentia dereliquerunt aliquam dis-
 positionem p̄uiam ad illum terminum. hec au-
 tem syllabe precedentes nullam talem dispositio-
 nem derelinquūt ante vltimam. igitur ⁊ cetera.
 ¶ 3.º quia in aliquo sacramento. s. in eucharistia
 non videtur ista causalitas esse possibilis. et hoc
 siue loquamur de sacramento pleno siue eucha-
 ristia iam consecrata: vel de ipsa consecratione
 sacramentali que est via ad sacramentum. nam
 primo modo loquendo: illa species panis non vi-
 detur esse causa instrumentalis attingendo effe-
 ctum. s. existentiam realem corporis christi hic.
 neq; etiā aliquam dispositionem ad illum effe-
 ctum. De consecratione etiā patet q̄ illa ver-
 ba prolata non attingunt transubstantiationē
 que est terminus principalis illius consecratio-
 nis: cum illa transubstantiatio non fiat nisi virtu-
 te dei infinita quod eque vel magis patet q̄ de
 creatione. neq; attingit aliquam dispositionem
 p̄uiam ad illam transubstantiationem: quia
 aut illa dispositio esset ī pane aut in corpore chri-
 sti. neutrum potest dici. non enim in corpore chri-
 sti: quia iam non esset dispositio. nec in pane: q̄
 cum illa dispositio esset necessitas ad transubstā-
 tiationem: in eodem instanti cum transubstan-
 tiatione esset. et tunc in illo instanti esset panis.
 quia quando est dispositio: est eius subiectum. sic
 ergo panis in illo eodem instanti est in quo est il-
 la dispositio et transubstantiatio quod includit
 contradictionem. Similiter pura fictio videtur
 q̄ per ista verba hoc est corpus meum magis al-
 teretur panis q̄ per alia verba prolata pura iste
 panis est panis et huiusmodi: cum sonus non ha-
 beat virtutem actiuam ad causandum reales al-
 terationem vt apparet in pane. ¶ Potest etiā ar-
 gui hic vt prius. quia illa verba sacramēta ha-
 bent esse in tempore: igitur ⁊ actionem suam in
 tempore. illa autem dispositio ad eucharistiam
 si fingatur: non potest causari in tempore p̄pter
 ea que supra dicta sunt. In proposito etiā est

ratio specialis quare verba cōsecrationis hostie non possunt habere actionem respectu transubstantiationis seu dispositionis necessarie ad illā transubstantiationem. quia non prius agūt circa passum q̄ t̄gāt illud s̄m te ⁊ s̄m p̄m. 2. phisicorum de similitudine agentis ⁊ passi. nec autem in instanti complete prolationis nondū species huiusmodi obiecti verborum tangunt sp̄m panis. quia multiplicatio soni non fit nisi in tempore s̄m p̄m in de sensu et sensato obiectione penultima. igitur per tempus post vltimum instās complete prolationis: nondum transubstantiatio facta est nec dispositio p̄uia ad ipsas. igitur panis per totum illud tempus permanet quod est contra cōmunem opinionem de eucharistia. ¶ 4. arguitur. quia ista opinio ponit pluralitatem sine necessitate quod est contra doctrinam philosophorum vt patet p̄mo phy. de opinione mellis ⁊ eius cōmentatorū contra anaxagoram. et. 7. phy. et. 3. de anima. quia natura nihil facit frustra. semper enī paucitas si sufficiat ad saluandum apparentiam: est magis ponēda. sed talem dispositionem fieri vniuersaliter in sacramētis: omnino videtur superfluum. nec huiusmodi pluralitatis videtur esse aliqua necessitas vt patet in eucharistia. quia fictio purissima videt̄ esse ponere aliquam dispositionem precedentē vel inter existētiā corporis christi que est res signata. in alijs etiam sacramētis hoc probatur. nam in illis que non imprimunt characterem: nulla necessitas videtur ponendi talem dispositionem q̄ dicitur ornatus s̄m te imo hoc videtur cōtra cōmunem doctrinam theologorum. in quibuscūq; enim sacramētis imprimitur dispositio ad effectum principale si propter obicem in suscipiente non causatur tunc effectus finalis: cessante obice sufficit dispositio ad illum effectus principale. apparet etiam in sacramētis imprimētib; characterem que propter hoc sunt initerabilia. sed in fide penitente cessante fictione: nihil ē quod sufficiat ad effectum vere penitentiē alioquin non oportet talem fide confessum de eisdem peccatis iterum confiteri. alias igitur in tali sacramēto nulla imprimitur dispositio que sit dispositio necessitans ad effectum sacramenti. hec Scotus in forma. ¶ Contra eandem conclusionem arguit Aureolus multipliciter. Primo sic. si sacramentum haberet talem efficaciam et virtutem: hoc deberet poni in sacramento dignissimo puta eucharistie. sed talem efficaciam ⁊ virtutem impossibile est poni in sacramento eucha-

ristie. igitur non oportet ponere in alijs ad saluandum eorum dignitatem. hoc probatur. quia trās substantiatio est actio incomprehensibilis intellectui creato. puta q̄ aliquid transeat in aliud et nihil ponat in eo nec maneat in se nec annihilatur. hoc videtur incomprehensibile omni creato intellectui. et ratio est quia passio in secūdo modo dicendi per se hic separatur a subiecto: cū tamen subiectum in natura sua determinet sibi hāc passionē. Dicitur forte q̄ istā trās substantiationē dupliciter possumus cōsiderare. s. q̄tum ad terminum ad quē. s. corpus xpi et terminū a quo puta substantiam panis. licet ergo sacm non habeat efficaciam circa terminū ad quem: habet tamen circa terminū a quo. omnia aut̄ illa miracula sunt circa terminum ad quē. Cōtra istā respōsionē arguitur sic. q̄ non intelligo q̄ ista opinio velit dicere q̄ virtute trās substantiationis fiat aliquid in pane puta dispositio aliqua sicut aliq̄ mollicies vel aliqua alia qualitas vel respect⁹ quo panis apt⁹ transeat in corpus xpi. si enī mille tales qualitates fierent: non p̄pter hoc apparet panis magis aptus ad trās substantiationē in corpus xpi. ¶ 2. quia illa qualitas ⁊ dispositio induceretur in pane in vltimo instanti prolationis verborū sacramentalium. sed in vltimo instāti prolationis verborū panis non est sed definit esse. et sic illa dispositio ⁊ qualitas fieret in nō ente. sic igit̄ intelligo istā respōsionē non q̄ sacramēta sic agant in trāsitu panis in corpus xpi: quia sic agerent in termino ad quem: sed quia agunt in panem non positue causando dispositionem aliquam in pane sed p̄uatiue agendo in desitionem panis ita q̄ virtute eorum definit esse panis. et si opinio sic intelligatur: arguitur contra eam ⁊ probō q̄ si sacramēta agunt ad desitionem panis: necessario agunt ad transitum in corpus christi et arguitur sic. Eadem actione ⁊ motu quo quis recedit a termino a quo: accedit ad terminum ad quem. nam nihil aliud est recessus ab hoc: q̄ accessus ad hoc. per hoc enim q̄ accedo ad hoc: recedo ab hoc. sed per te virtute verborum fit recessus a substantia panis: igitur virtute eorum fit accessus ad corp⁹ christi. ¶ 2. quia si verba sacramentalia agunt ad desitionem panis: igitur actio eorum erit annihilatiua. sed impossibile est q̄ annihilare conueniat alicui creature. tum etiam quia per hoc doctores euadunt q̄ panis in trās substantiatione non annihilatur quia trās substantiatio non terminatur ad non esse panis sed ad esse corp⁹ christi. quia panis non definit esse sed conuertitur in corpus christi. ¶ 3. quia desitio esse panis: nihil

aliud est q̄ subtractio influxus de inesse panis. igitur agere ad hoc est agere ad hoc q̄ deus subtrahat influxum respectu panis. et tunc si illa virtus potest agere ad hoc q̄ deus subtrahat influxum respectu panis: ita et posset agere ad hoc q̄ subtrahet influxum respectu alterius creature. ergo illud sacramentum nō potest agere ad defitionem panis. **¶** Confirmat quia panis sic definit esse q̄ totum esse panis. s. materia forma definit eē. tunc sic. impossibile est aliquam creaturam sic agere ad defitionem alicuius. igitur rē. assumptū probatur. qz nullum accidens primo agit ad defitionem sui subiecti, omnis autē actio creature est accidens habens creaturā pro subiecto. ergo nullius creature actio est primo ad defitionē materie. **¶** 4. sic supposito p̄mo q̄ omnis actio creature est accidens: secundo supposito q̄ in transubstantiatione sunt duo signa. primus est non entitas panis: secundū est corporis xp̄i entitas. querō igitur de actione verborū sacramentalium in quo est subiectiue: aut in primo signo substantie ipsi panis aut in signo substantie corporis xp̄i aut est actio sine subiecto subsistens. nō potest dici p̄mū quia in illo signo est nō entitas panis. probat qz in instanti in quo est transubstantiatio: primo nō est panis qz tunc primo conuersus est in corpus xp̄i. nec pōt dici secundū quia per te actio procedens virtute illorum verborū: non attingit terminum ad quem. relinquit igitur tertius modus q̄ actio illa sit subsistēs: vel oportet dicere q̄ talis actio est impossibilis. **¶** Dices q̄ actio illa est in substantia panis que definit esse. substantia enī panis est in aliquo ~~ultimo~~ in toto tempore p̄cedente cōuersionem: et actio est in pane pro instanti defitionis ad quod imediate sequitur totū tempus in quo panis habet non esse. **¶** Contra istā resolutionē arguitur sic. supposito q̄ panis non definit esse per motū sed in instanti complete prolationis verborum in quo primo ē actio diuina respectu termini ad quem tūc sic. aut actio illoꝝ verborū est in eodē instanti in quo est actio diuina et tunc cum actio illa per te sit subiectiue in pane: habeo q̄ in eodem instanti erit ibi substantia panis et esse corporis christi. aut actio diuina et actio verborum est in alio et alio instanti: et tunc vel inter illa duo instantia est tempus mediū: et tūc cadit medium inter esse panis et esse corporis christi ita q̄ est tempus in quo nec ē ibi panis nec corpus christi. vel inter illa duo instantia non cadit tempus medium: et sic erunt duo instantia immedata. igitur oportet dicere q̄ actio illorum verborum sit in instanti in quo est actio diuina circa

corpus christi: et per consequens quando panis primo non est. et sic nō est subiectiue in pane. igitur vel est subiectiue in termino ad quem. s. i. corpore christi vel est subsistens. vtrūq̄ autem est impossibile. sic igitur patet q̄ in sacramento eucharistie non potest esse aliqua actiuitas respectu cuiuscūq̄ dispositionis in pane nec respectu defitionis panis nec respectu termini ad quem. quia tunc actio creature haberet in termino ad quem multa miracula que sunt possibilis soli diuine virtuti. **¶** 2. principaliter arguit sic. ad saluandum veram efficaciam sacramentorum respectu gratie et sanctificationis quam attribuunt eis sancti: non oportet ponere talem virtutem inherentem per quam attingant ad aliquam dispositionem p̄uiam ad gratiam puta characterem vel ornatum. igitur conclusio falsa. cōsequētia tenet sed assumptum probatur. quia illi de alia opinione ita bene saluant efficaciam et actiuitatem sacramentorum sicut tu. quod probatur duplici ratione. prima est quia quando due dispositiones ita se habent ad aliquam formam sic q̄ vna non est magis dispositio vel necessitas ex natura rei q̄ alia imo neutra est dispositio ex natura rei sed vtrūq̄ est dispositio triūmodo per voluntatem agentis: eque bene saluat causalitatem dispositiuam qui ponit q̄ inducitur triūmodo per secundam dispositionem sicut ille qui ponit q̄ inducitur per primam. probatio istius est. nam per te causalitas sacramentorum non ē nisi dispositiua per hoc q̄ inducunt dispositionem ad gratiam. si igitur hoc quod tu ponis non est magis dispositio ex natura rei q̄ illud quod ponitur ab alijs sed vtrūq̄ est dispositio quia placet principali agenti: sequitur q̄ ita bene agit aliquid inducendo aliam dispositionem quecumq̄ sit illa: sicut agit inducens p̄uiam dispositionem quam tu ponis. sed character vel ornatu q̄ per te ponitur dispositio ad gratiam in anima non ē magis dispositio vel necessitas ex natura rei q̄ sit illa extrinseca operatio naturalis sacramenti puta ablutio vel aliquid huiusmodi imo vtrūq̄ est dispositio quia placet diuine voluntati: et eque bene placet diuine voluntati q̄ sola ablutio sit dispositio sicut ponunt alij sicut character vel ornatu quem tu ponis. ergo non magis tua dispositio saluat efficaciam sacramentorum q̄ illi qui ponunt in sacramentis tantum naturalem operationem exteriorē. maior nota est. minor probatur. s. q̄ character non est magis dispositio ad gratiā ex natura rei q̄ sit naturalis operatio extrinseca sacramentorum. primo quia dato oppo-

fito sequitur q̄ habens summā gratiam: deberet habere summū characterem. probat̄ quia habēs formam aliquam in summo: necessario habet dispositionem que necessitat̄ ad illam formā in summo. verbi gratia habens formā ignis in summo habet dispositionem que ad illā necessitat̄ in summo. sed consequens est falsum quia in christo fuit gratia in summo quia non est ei datus spiritus ad mensuram: et tamen x̄ps non habuit characterem quia character est spiritualis potestas a x̄po determinata. hec autē potestas sp̄ialis nō est in x̄po. ¶ 2°. ad idem quando aliquid est dispositio ex natura rei: ubi cūq̄ est forma ibi est dispositio. si igitur character esset dispositio ad gratiam ex natura rei: tūc esset character in quocūq̄ esset gratia. sed consequens est falsus nam in antiquis patribus puta Abrahā et alijs non est dubium quin fuit gratia: et tamen in eis nullus ponitur ornatus aut character. ¶ 3°. ad idem quia gratia precedit characterem. nulla autem forma precedit suam dispositionem. assumptum patet quia in cathetizato adulto contrito est gratia: et tamen non est character nisi postq̄ est baptizatus. tamen quia cōmuniter tenetur q̄ ex contritione cordis diminuat̄ culpa: ergo tunc datur gratia quia de facto nullus est sine culpa nisi sit in gratia. et tamen character non datur ei ex sola contritione sed post susceptionem sacramenti. ¶ 4°. ad idem. eque immediate anima est susceptiva gratie sicut glorie. sed anima fm̄ solam essentiam suam est susceptiva glorie fm̄ Augustinum. eo enim anima est capax beatitudinis quo est imago trinitatis. ergo similiter fm̄ suam substantiam est capax glorie. ¶ Confirmatur. quia quādiu manet dispositio que ē necessitas ad formam: manet forma. sed non tādū manet gratia q̄diu manet character. patet de malo sacerdote quo cadente in peccatum mortale: manet character non tamē manet gratia. sic igitur apparet q̄ character non est dispositio ad gratiam nisi sola divina voluntate quia placet deo. sed eque bene sola ablutio vel quecūq̄ alia operatio naturalis sacramenti potest esse dispositio. vt puta si placeret deo q̄ cuiūq̄ fuerit talis opatio applicata datur gratia. igitur non magis sacramenta erūt causa dispositiva gratie per hoc q̄ fuerint actiua respectu characteris: q̄ hoc q̄ habēt proprias operationes naturales. ¶ Secūda ratio p̄ principali assumpto est talis. ille modus qui saluat efficaciam sacramentorum cum pluribus pactis et pluribus inconuenientibus: non saluat eque bene efficaciam sacramentorum sicut ille modus qui sal-

uat cum paucioribus pactis et nullis inconuenientibus. sed ponentes sacramenta agere tales characteres et ornatus p̄uios ad gratiam per virtutes infusas: ponunt plura et superflua pacta. quod probatur. nam ad minus oportet q̄ ponāt quattuor pacta. primum est de infusione virtutis puta q̄ deus accedente verbo ad elementum pepigerit infundere huiusmodi virtutem. secundum pactum est in electione. nam si sacerdos habeat tres hostias coram se et proferat verba sacramentalia dirigendo actionem suam ad vnā illarum: illa sola conuertitur in corpus christi. ergo oportet q̄ hic sit nouum pactum vt deus pepigerit q̄ virtus quam infundit verbis non agatur nisi in illud ad quod dirigitur intentio proferentis. tertium pactum est in expectatione. nam in sacramento baptismi quod integritur ex ablutione et verbo: non oportet q̄ idem instans sit finis ablutionis et prolationis verborum. igitur si prius finiatur q̄ ablutio: oportet q̄ deus pepigerit quod expectabit quousq̄ sit facta ablutio et finita. vel si prius sacerdos ablueret puerum q̄ verba finiatur si finita ablutione puer habet characterem: igitur nihil faciunt vltorius verba illa. si vero nondum habet characterem et gr̄am x̄pi igitur deus expectat ita q̄ pepigerit q̄ nō dabit gratiam quousq̄ verba finiatur. quartum pactum est quia deus pepigerit q̄ habenti characterem dabit gratiam: quod pactum aliud est a predictis. iste modus similiter ponit multa inconuenientia que superius sunt adducta. ¶ Confirmatur. qz aut illa verba causant characterem ad prolationem vltime syllabe: aut per omnes simul. non secundum quia impossibile est q̄ omnes syllabe simul proferantur. nihil autem causat quando nō est. nec primum potest dari quia tunc prime fuerunt superflue nec fuerunt digne. et si non per primam: eadem ratione nec per vltimam. q̄ si dicas q̄ per vltimam in virtute precedentium: iam venis ad aliud pactum quia oportet te dicere q̄ sic est quia deus sic statuit. cur igitur deus non posset sic statuere q̄ cui fuerit applicata exterior ablutio immediate conferat ei gratiam. ¶ Confirmatur adhuc. quia non apparet si ponatur talis virtus in verbis: vbi sit subiectiue. non enim in voce aut sono quia est quedam qualitas: qualitas autem non est subiectum qualitatis. nec in aere fracto vel gutture aut toto spacio: quia omnia ista sonant in quandam inconuenientia. non igitur ista sacramenta plus faciunt per virtutem infusam q̄ per solam ablutionē exteriorem. ¶ 3°. p̄ncipaliter arguit probando q̄ distinctio facta de

causa principali z instrumentali non inuet. quia instrumenta non aliter agunt nisi quia recipiunt primū effectū ipsius agentis principalis qui non est aliū q̄ motus localis. nec habent aliquā virtutem impressam a principali agente sed solum motus localē. ponere autē sacramēta illo modo agere est inconueniens. assumptū probatur quia sicut est in alijs motib⁹: sic suo modo in motu locali. sed in alijs motibus puta in motu ad formā agens actiue expellit formam per se z per suum principium intrinsecuz. forma autem inducta ab agente: non expellit illam formam actiue: sed actio agentis terminatur ad inductionem albedinis qua inducta propter impossibilitatem sequitur non esse nigredinis quod quidem ē ab agente effectiue: formaliter vero ab ipsa albedine. ergo sic est in motu locali q̄ per illud quod mouet ad vbi non expellitur aliud corpus actiue sed tñ ppter impossibilitatem subiectiuam qua impossibile est eundem situm numero esse in duab⁹ dimensionibus. actiue autem expellit per mouentes tale mobile. imaginandū est enī q̄ in omni actione artis per instrumentū: prim⁹ effect⁹ agentis est motus localis ordinat⁹ ad vteriozem effectum. iste autē motus localis recipit in instrumento p quem acquirit instrumentū aliquis sit⁹ z ex consequenti excluditur ab eodem situ aliud corpus eodem modo quo acquisita aliqua forma alicui subiecto: ex consequenti fit exclusio effectus formalis alterius forme ab illo subiecto. z sic per hoc in corpore fit aliū et aliū situs z per consequens alia z alia figura. quia alietas figure sequitur ad alietatem situs partium. quia figura non est aliud q̄ terminatio q̄tatis. terminatio vero variatur ad variationem situalem partiu⁹ q̄tatis. et quia partes variant situm actiue ab agente ex quadam autem repugnantia et impossibilitate subiectiua ab instrumento quod primo recipit motum localem ab agente: ideo alia z alia variatio situs partium exigit aliud et aliud instrumentum. cum ergo sacramenta non agant sicut instrumenta artificialia per hoc q̄ recipiunt motum localem et causant ex quadam impossibilitate aliū et aliū situm: nec per modū instrumentorum naturalium: nam talia non sunt aliud q̄ qualitates complexionales facientes cōsimiles qualitates ad quas necessario sequit⁹ forma substantialis: non sic autem potest poni de sacramentis: sequitur q̄ improprie dictum est q̄ agant ad gratiam instrumentaliter. sed si agant: hoc est applicando actiua passiuīs. hec Aureolus in forma. ¶ Contra quartam arguit Durandus

probando q̄ nec in rebus nec in verbis sacramentalibus sit ponēda aliqua virt⁹ spiritualis a deo inflata que causet instrumentaliter dispositionē vel ornatum in anima. q̄ enim inquit in rebus spiritualibus sicut est anima rationalis cum suis potentijs separabilibus possit esse dispositio spiritualis: consonum est rationi. sed q̄ in rebus pure corporalibus quales sunt res sacramentales possit esse virtus seu qualitas spiritualis: non videtur consonum rōni. non enim quodlibet accidens natū est esse in quolibet subiecto: sed determinatū in determinato. actus enī actiuoz sunt in patiente disposito. subiectū autem receptiuuz virtutis spūalis non est res corporalis sicut subz receptiuum accidētis corporalis nō est res spūalis. vnde sicut angelus non pōt esse subm quantitatē corporalis vel coloris: sic res corporales sicut sunt res sacramentales nō sunt susceptiue actiuitatis seu virtutis spūalis. Ad hoc dicit q̄daz q̄ licet res spiritualis vt angelus non posset esse subm quantitatē vel albedinis vel alteri⁹ qualitatis corporalis: denominatur tamē a conditione corporali rōne effectus quē facit in corpore. dicimus enim angelū esse in loco ratione effect⁹ quē facit circa corp⁹ existēs in loco. et similiter vt dicunt q̄uis virtus q̄ est in sacramēto nō sit spūalis p essentiā nec rōne subī: pōt tñ dici spūalis rōne effectus quem facit in anima que est spiritualis sicut etiā herba dicitur sana ratione sanitatis quā facit. sed hoc non valet. quia rōni bene consonat q̄ corpus agat in corpus et spūs in corpus et q̄ denominent ab effectu quē faciūt. sed nō psonat rōni q̄ corpus agat in spūm nec per consequens habet ibi locū denominatio ab effectu. ¶ 2. arguit. quia q̄ ratione esset aliq̄ virt⁹ in verbis: eadem ratione esset in alijs reb⁹ sacralibus z in ministro quia hec omnia sunt de necessitate sacri. s̄ hoc non pōt esse vt pbat. igit et cetera. pbatio minoris. qz si in quolibet predictoz sit aliq̄ virt⁹ tunc multiplicabunt virtutes fm multiplicacionē eoz. hoc autē non videt cōueniēs quia in genere cause efficientis plura non occurrūt imediate ad vnū effectū nisi ppter imperfectionē cuiuslibet eoz. supplent enī omnia vicē vni⁹ pfecti agentis. si ergo sunt plures virtutes fm pluralitatez eoz que concurrunt ad necessitatem sacramēti: sequitur q̄ quelibet sit imperfecta et de se insufficientis ad pducendū effectū sacramenti. et sic deus daret plures virtutes rebus sacralibus qz nō possz esse vnica que totuz produceret quod ē ficticiū. vel si posset esse aliqua vna talis: melius esset q̄ illa daretur sacramētis q̄ q̄ alie imperfecte mul-

triplicarentur. ¶ 3°. arguitur sic q̄ nec in ipsis ver-
bis videtur esse talis virtus. quia cum oratio sit
quantitas discreta: impossibile est vnam virtutē
numero esse in tota oratione. oportet igit̄ q̄ vel
sint tot virtutes quod sunt syllabe in oratione:
vel q̄ solum in vltima syllaba sit virtus illa. non
potest dici q̄ in qualibet syllaba sit specialis vir-
tus: quia cum sacramenta non habeāt efficaciaz
suam nisi in vltimo instāti quo verba complent̄
ante quod instans precedentes syllabe desierūt
esse et per consequens virtutes existentes in eis
sequitur q̄ ille virtutes nihil faciunt ad effectuz
sacramenti: nec in inducendo ipsum quia tūc nō
sunt. nec in disponendo sicut dicitur d̄ guttis pre-
cedentibus cauatiōe lapidis que disponunt ad
illud quod vltima perficit qz ante characterem
vel ornatum quē sacramenta efficiunt: nulla dis-
positio precedit in anima que fiat per sacramen-
ta. Item nec talis virtus est solum in vltima syl-
laba quia per eandē rationem virtus q̄ est in aq̄
baptismi: esset solum in vltima parte aque q̄ tan-
git corpus baptizati quod satis assimilā fictitiō
¶ 4°. arguitur sic. nullū instrumentū agit in vir-
tute alterius circa aliquam materiā nisi exercen-
do circa eandem suā propriā actionem. licet enī
deus posset immediate facere lectum: si tamen fiat
mediante dolabra vt instrumento: necesse est q̄
dolabra suam propriā actionē exerceat circa ma-
teriam de qua fit lectus. sed res sacramētales cū
sint corporales suam propriā actionem non pos-
sunt habere circa animā in qua recipitur effectus
sacramenti vt pbat Augustin⁹. 6°. musice. igitur
impossibile est q̄ res sacramētales agant aliqd̄
in anima nostra in virtute alterius. Sed hoc res-
pondent aliqui q̄ res sacramētales agūt de se cir-
ca totum compositum sicut aqua baptisimi corp⁹
animatū abluit z oleum vngit z per consequens
agūt in quālibet partem. ppter quod vt instru-
mentū dici possunt agere in animā que est pars
totius compositi. sed istud non valet. quia illud
quod agit in totū compositum: non pōt agere in
quālibet partē nisi q̄stuz ad id in quo partes sibi
inuicem cōmunicant in cōposito qz actio z passio
cōmunis requirūt aliquā causam cōmunem. sed
anima vt est susceptiua gratie vel characteris vt
alterius dispositionis causate per sacm: in nullo
cōmunicat cum corpore q̄ ad aliquā condicio-
nem pertinentem ad compositū. igitur res sacra-
mētales q̄ agit in totū cōpositum: non ppter hoc
agit in animā vt est susceptiua gratie vel alteri⁹
spūalis effectus et sic idē quod prius. ¶ 5°. argu-
it contra illud qd̄ dicitur q̄ omne instrumentum

dū mouetur a principali agente: recipit ab eo ali-
quam virtutem. aduertendū est inquit q̄ instru-
mentuz vocatur aliqd̄ dupliciter. vno modo id
quod non agit nisi motū localiter sicut est instru-
mentū artis vt dolabra vel securis respectu arti-
tificis: et in talib⁹ recipitur proprie nomē instru-
menti: z tale instrumentū nō agit nisi motum et
per virtutem receptā a principali agēte vocādo
virtutē receptam motū locale in eo causatum et
non aliqd̄ aliud: quia per motū locale nulla for-
ma fit in mobili vt dicit̄. 8°. phy. ipse tamē mot⁹
localis potest dici virt⁹ qz motus localis vni⁹ est
ratio mouendi aliud sicut motus localis baculi ē
causa motus localis lapidis vel aeris. et qz pura
forma artificialis vt ē forma domus vel scāni po-
test acq̄ri per solū motū localez cum nō sit aliud
q̄ ordo vel cōpositio: in talibus instrumentū agit
motū localiter z per virtutē receptaz que est ip-
somet mot⁹ localis. nec est q̄renda alia rōne iam
dicta. virtus autē q̄ est motus localis vel per ta-
lem motū acquisita: nō est sacramentis a deo in-
fluxa. qz omnis motus localis qui est in reb⁹ sa-
cramētalib⁹ fit precise a virtute pure naturali ip-
sius ministri. alio modo capiū instrumentū min⁹
prope pro agēte secūdario siue cōiuncto sicut ca-
lor naturalis dicitur instrumentum anime z om-
nis qualitas actiua naturalis dicitur esse instru-
mentū forme substantialis sine separate sicut a-
gentia naturalia inferiora dicuntur instrumenta
superior agentū a quibus habēt formas suas et
virtutes operādi. instrumentū autem cōiunctū
vt calor anime nō mouetur localiter a principa-
li agente vt de se patet nec recipit ab eo aliqua
virtutem. quia eadē ratione virtus illa reciperet
quandā aliaz ad hoc vt attingeret ad educationē
forme substantialis cū ipsa sit accidens sicut z pri-
ma nec agat vltra suā speciem nisi virtute alteri⁹
et sic esset processus in infinitū in virtutibus re-
ceptis quod est inconueniēs. dicitur igitur istud
instrumentū agere in virtute alterius: quatenus
est ei cōiunctū z actio eius ordinatur sub actio-
ne principalis agentis vt disponens. instrumen-
tum autem separatuz quod est secundariū agēs
recipit a principali agente formā z virtutē ope-
randi: non tamē oportet q̄ quando agit d̄ nouo
q̄ recipiat nouam virtutē sed agit per virtutem
prius receptam fm cursuz nature. et per hoc nō
potest dici q̄ res sacramētales recipiant aliqua
virtutē a deo quādo applicant̄ ad vsum. nō tū est
negādū qui de⁹ possit eis aliquā virtutē influere
illam dūtazat cur⁹ a natura sunt capaces. sed nul-
la necessitas aut p̄gruitas aparet q̄ ita sit d̄ facto

¶ 6°. arguit sic. sacramēta noue legis dicunt esse signa et cause. et quod sint signa non habet calūniam sed de causalitate et modo causalitatis: dubitatur. arguit igitur sic. sicut rebus sacramentalibus cōpetit ratio signi: sic et ratio cause et non plus. sed res sacramētales non sunt signa gratie nisi ex pactione ordinatione seu institutione et non per aliquā virtutē eis inherētem vel in eis existentem.

¶ 7°. sic. sicut omnes circūcisio in veteri lege conferebat grām. sed hoc fuit solum ex quadam pactione diuine ordinationis sicut habet Gene. 17 hoc est pactū meū quod obseruabitis. circūcidetur in vobis omne masculū. et ibidē. masculus cuius caro preputij circūcisa non fuerit: delebitur anima eius de populo suo quia pactū meū irritū fecit. et similiter videt quod in alijs sacramētis non conferatur gratia nisi ex pactione diuina. ¶ Confirmatur per Bedā qui dicit in homelia de circūcisio ne dñi quod idē salutifere curationis auxiliū circūcisio in lege cōtra originalis peccati vuln⁹ agebat quod nūc baptismus agere reuelate gratie tempore cōsueuit. ecce quod etiā similez actionē attribuit circūcisioni et baptismō. si ergo circūcisio nihil agebat nisi ex pacto et vt causa sine qua non: sequitur quod nec baptism⁹ nec alia sacramēta. ¶ 8°. sic. sicut se habet lex vetus ad legē nouā: sic sacramēta noue legis ad sacramēta veteris legis. sed lex vetus sic se habet ad nouā legē quod illud quod p̄m̄itebat in lege veteri: soluitur in noua non p̄ legē sed a deo in lege. igitur similiter est in sacramētis quod gratia in sacramētis veteris legis promissa vel figurata exhibetur in sacramētis noue legis non quidem per ipsa sed a deo in ipsis. et in hoc usque ficienter excellunt sacramēta noue legis sacramēta veteris legis sicut lex noua legem veterē. nec est querenda maior excellentia quia ista sufficit.

¶ 9°. quia ratio in qua videtur potissime fundari contraria opinio est quod. scilicet causa sine qua non si nihil faciat ad effectum inducendo disponendo vel meliorando quā ad rationem causandi: nihil habet supra causas per accidēs. sicut albedo domificatoris non est causa domus nisi per accidēs nec pactio dat aliquid de ratione cause sed solū de ratione signi vt patet in exemplo de denario plumbeo. quod autem est per accidēs omittitur ab arte nec ponitur in diffinitione vt dicit in. 6. metha. vnde videtur quod si sacramēta non essent nisi causa sine qua non: in diffinitione sacramenti non poneretur ista causalitas: nec sancti fuissent ita solliciti ponere istam causalitatem in diffinitione sacramenti. sed hoc non valet quia nullus sanctus posuit in diffinitione sacramenti quod esset

causa gratie: sed solum magister sententiarum qui accepit ab Augustino ex. 2. libro Augustini de doctrina christiana quod sacramentum est inuisibilis gratie visibilis forma. et addidit de suo illud quod sequitur. scilicet vt eius imaginem gerat et causa existat. nullus autem potest melius exponere magistrum quā ipse semetipsum. ipse autem exponit seipsum in littera dicens quod homo non querit salutem in sacramentis quasi ab eis: sed per illa a deo. nec videtur valere illud quod aliqui dicunt quod in illis verbis magistri hec prepositio. a. denotat principale agens sed hec prepositio. per. denotat causam instrumentalem. quia talis causa instrumentalis accipienda est de causa sine qua non sicut descriptionem beati Augustini dicentis quod sacramentū est in quo sub tegumento rerum visibilium diuina virtus salutem nram secretius operatur. quod autem additur quod illud quod est per accidens dimittitur ab arte nec debet poni in diffinitione vel descriptione: dicendum est quod duplex est accidens. vnum accidens per accidens quod est separabile et nihil penitus facit nec ad operationem rei nec ad eius notificationem sicut est de albedine respectu edificatoris de quo accidente procedit argumentum. aliud est accidens proprium vel ex natura rei sicut risibile est propriū homini. vel ex ordinatione humana sicut denarius plumbeus accipit rationem signi et cause sine qua non respectu elemosine regis. vel ex ordinatione diuina sicut res naturales accipiunt rationem signi et cause sine qua non respectu gratie. et tale accidens multum facit ad notificationem rei. et ideo debet poni in descriptione notificante rem precipue quā ad quid nominis sicut est descriptio sacramenti. ¶ 10. quia auctoritas Augustini vel Bede in qua fundatur contraria opinio non inuat. non quidem Augustini quia non est eius intentio quod in aqua baptismi sit aliqua virtus inherens ei: sed quod ibi est sola virtus diuina assistens sicut ipse dicit in notificatione sacramenti dicens quod sacramentum est in quo sub tegumento rerū sensibilium virtus diuina salutem nostram secretius operatur. vnde verba sua sunt ista. vnde est hec tanta vis aque vt corpus tangat et cor abluat: nisi faciente verbo non quia dicitur sed quia creditur. ecce quod non dicit aliquam virtutem esse in aqua nisi quam facit fides verbi quo baptismus confertur hoc est fides qua credimus patrem et filium et spiritum sanctū in cuius inuocatione confertur baptism⁹ remittere peccata in baptismo. et sic dicitur esse virtus in aqua per verbum quia vere credimus quod virtus patris et filij et spiritus san-

cti inuocata per verbum: sanctificat baptizatum in aqua. nec oportet imponere aliam virtutem inherenter nec vnq̄ hoc intellexit Augustinus. Item auctoritas Bede non iuuat quia est contra tenentes aliam opinionem. dicunt enim quia illa virtus est a deo sicut a principali agente et a passione christi sicut a causa meritoria et ex fide ecclesie sicut ex continuante instrumentum principali agenti. sed caro christi vel eius contactus: neutrum predictorum est. igitur ex contactu cum aquis in suo baptismo nulla vis data est aquis. Item si ex tactu carnis christi esset data aliqua vis aquis: esset data tunc et illis aquis quas caro christi tetigit. et tunc ille aque habuissent in se talem virtutem: quod iterum est contra eos quia dicunt quia illa virtus non est in sacramento nisi quando applicatur per usum ad illum qui recipit sacramentum. et ideo dicendum est quod Beda non intelligit quod aliqua virtus inhereret aquis ex contactu carnis christi cum ipse expresse dicat quod idem agebat circumcisio quod nunc agit baptismus: et tamen nullus tenet quod circumcisio haberet aliquam virtutem inherenter. sed intelligit quod baptismus christi in quo caro christi aquam tetigit: fuit signum et representatio quod per christum effectiue in quibus deus et merito in quibus homo: baptismus per ipsum institutus esset sacramentum regenerationis spiritualis que fit per aquam sub prescripta forma verborum tanquam per sacramentum et per solum deum tanquam per causam immediate efficientem quicquid ad spiritalem regenerationem pertinet. Et istud satis insinuatur Joan. 3. ubi christus loquens de baptismo dicit. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto: non potest intrare regnum dei. ubi postquam fecit mentionem de aqua baptismi nomine aque: postea totam eius efficaciam attribuit spiritui sancto et nullam aque dicens. quod natum est ex carne caro est: et quod natum est ex spiritu sancto est. hec Durandus in forma. Contra eandem conclusionem arguit Scotus probando quod nulla virtus supernaturalis sit in sacramento. Primo sic. quia si illa virtus supernaturalis est in sacramento aut est ibi indiuisibiliter aut diuisibiliter id est tota in toto et in qualibet parte: aut tota in toto et pars in parte. non primo modo quia inter omnes formas perficientes materiam corporalem sola intellectiva ponitur talis. nec secundo modo quia tunc extenderetur per accidens in subiecto quod est contra rationem virtutis spiritualis. ¶ 2. quia in sacramentis requiruntur multa verba. vel ergo in qualibet syllaba esset eadem virtus omnino: vel in alia et alia syllaba esset alia et alia virtus. si primo modo: tunc oportet dicere quod idem accidens migraret et remaneret postquam

subiectum desinit. si secundo modo: sequitur quod sacramentum consistens in tota oratione non haberet aliquam virtutem unam. et si dicas quod habet aliquam virtutem aggregatam ex multis virtutibus partium: hoc non valet. quia non esset dare que istarum esset principium causandi illum effectum spirituales in anima. nec videtur probabile quod sacramentum unum formaliter cum huiusmodi formalis ratio sit ex ratione: habeat totas virtutes supernaturales aggregatas. ¶ 3. quod quia ista virtus supernaturalis causatur in isto sensibili pertinente ad sacramentum. aut enim ante applicationem eius ad actum siue usum: aut in ipsa applicatione. si ante igitur eius creatio est pure miraculosa quod est per actum diuinum et non per aliquam actionem perpetuam cum ecclesia. nam non sequitur ad aliquid propter quod possit dici quasi consequens naturaliter sine miraculo sicut est de animatione hominis. si vero causetur in applicatione ad usum sequitur inconueniens. nullum enim instrumentum ideo est formaliter aptum ad usum: quia aliquis videtur eo ut instrumento. patet inductione et ratione. nam idoneitas instrumenti precedit naturaliter usum instrumenti ut instrumentum est. igitur non quia immergo puerum siue vtor aliquo sensibili ad actum sacramenti: ideo recipit illam virtutem spirituales. non est ergo dare quando recipiat. ¶ 4. quia hic ponitur pluralitas sine necessitate. non enim patet necessitas talis virtutis que fingitur in sacramento. neque secundum rationem naturalem manifestum est neque secundum fidem. quia sicut sequendo rationem naturalem non sunt ponenda plura nisi que ratio naturalis concludit: ita sequendo fidem non sunt plura ponenda quam veritas fidei requirat. veritas autem fidei non requirit ponere talem virtutem supernaturalem in aqua vel in verbis: nec aliqua ratio cogit ad huiusmodi pluralitatem. presertim quia si poneretur talis virtus: ipsa non crearetur regulariter nisi ex actione diuina cum ecclesia. et ita sine totis superfluis in aqua et anima intermedijs: potest saluari quod actio diuina sit immediata causa respectu effectus conferendi recipienti sacramenta. ¶ 5. quia exempla que adducuntur de virtute recepta in instrumento non concludunt. non quidem illud exemplum de sensibili sermone nam accipit manifeste falsum. nam sermo audibilis non habet formaliter in se aliquam intentionem anime. quod probatur quia sermo non impositus ad significandum: nullam talem formam habet in se. patet omnino. primo positionem autem non recipit aliquam absolutam formam nec relationem nisi forte rationis.

¶ 5°. etiam probatur aliter. qz eodem existente agente principali et instrumento sufficienti: seqtur eadem actio. sed si latinus proferat verba latina greco: idem est agens principale et instrumentum: quod esset si loqueretur alicui latino. et tamen effectus non sequitur. quia nullus conceptus causatur in greco audiente. igitur sermo non erat instrumentum ex se sufficiens ad causandum anime conceptum in audiente. fallit ergo exemplum pro tanto quia sermo audibilis est signum remotum respectu conceptus ita qd facta in mutatione sensus ab ipso sermone et ulterius intellectus in quantum talis natura est: intellectus cognoscens ipsum esse impositum ad significandum talem naturam ex collatione eius ad illud aliud: intelligit illud aliud. non ita qd sermo per aliquam formam causet conceptum de aliqua re: sed eius conceptus est prius ad conceptum de re que causatur per propriam spem rei vel fantasma in anima. quod patet. quia quantumcumque sermo proferretur si audiens non haberet in se spem rei prolate: non causaretur in eo conceptus de illa re. unde per voces non intelligimus res nisi quarum species habemus. sed qd ea actualiter consideremus: hoc est propter collationem signi ad signatum. Item exemplum de instrumento artificis non concludit. valde enim impossibile videtur qd aliqua forma spiritualis totiens causaretur in serra quotiens moueretur ab artifice: et totiens desinat esse quotiens desinit actu moueri. Item exemplum de motu non cogit. quia quocumque modo substantie causentur a celo: motus localis celi non potest esse formale principium producendi eas. igitur etc. ¶ 6°. quia instrumenta artificialia non sunt formaliter actiua sed tantum receptiua vnius effectus prioris ordinati ad effectum vltimum. serra enim non habet in se nisi quantitatem figuram et motum localem de quibus omnibus patet qd non sunt forme actiue. et probatur. quia aliter mathematicus considerans quantitatem et figuram: non abstraheret a motu. Si autem ponatur qd durities sit qualitas actiua: hoc non valet. quia si deus de potentia sua absoluta aliquod quantum molle conseruaret et in eadem quantitate et figura mouendo ipsum localiter: eque diuideret aliquod corpus sicut modo instrumentum durum illud diuidit. ergo durities que est qualitas non est formale principium agendi. apparet tamen esse pro eo qd est quedam impossibilitas resistens corrupti. manente autem quantitate corporis et figura non mutato alio nec corrupto si localiter mouetur: oportet qd expellat aliud proportiona-

tum quantitati sue et figure. quod non oportet si eius quantitas non maneret sed cederet. probatur etiam propositum. quia vbi cumque est formalis incompossibilitas inter aliqua: vnum eorum non expellit aliud actiue sed tantummodo formaliter. agens autem quod inducit vnum effectiue: expellit aliud effectiue. corpora autem videntur habere incompossibilitatem respectu eiusdem vbi: sicut qualitates contrarie respectu eiusdem subiecti. sicut igitur aliud agens effectiue inducit calorem: ita frigus expellit. non autem effectiue calor expellit frigus: sed tantummodo formaliter. ita in proposito de expulsionem vnius corporis ab vbi per aliud corpus. diuisio autem ligni per ferram vel securim non est nisi quedam expulsio partium ab vbi ad quod mouetur securis ab ipso artifice cedendo. tenendo ergo qd instrumenta artificialia non sunt formaliter actiua sed tantum receptiua cuiusdam prioris effectus ordinati ad effectum vltimum: apparet quomodo sacramentum potest dici instrumentum licet non habeat proprie virtutem actiuam respectu termini: sed sic qd sit effectus prior ordinatus ad gratiam. Et si dicat qd non est simile quia sacramentum non suscipit illum effectum priorem sicut securis recipit motionem: hoc non obstat. quia sicut totum quod recipit effectum priorem potest dici instrumentum: ita et quodammodo effectus ipse receptus potest dici instrumentum. vere enim potest dici qd per motum ferre lignum diuiditur. sacramentum autem siue susceptio sacramenti: est effectus ille prior in proposito. igitur etc. ¶ 7°. arguit Aureolus. quia in sacramento matrimonij nulla est talis virtus possibilis poni: igitur nec in alijs. assumptum patet. quia ro enim vbi est illa virtus infusa in sacramento isto subiectiue. quia aut in coniunctione mutua: aut in verbis vel signis. et patet qd in nullo istorum. quia sola copula carnalis cum verbis de futuro quandoque causat matrimonium. Item posito qd talis virtus sit in aliquo predictorum: quero quid causabit. aut enim causat primam rem sacramenti. scilicet obligationem: et hoc non potest dici cum illa sit relatio rationis: et respectu talium non oportet ponere virtutem actiuam. nec etiam causat secundam rem sacramenti. scilicet gratiam. igitur nihil. hec ille.

Quantum ad ar
 ticulum tertium primo notandum est qd diffinitio seu descriptio sacramenti quaz magister assignat dicens qd sacramentum est inuisibilis gratie visibilis forma cuius similitudinem

vel imaginem gerit et causa existit: est propria sacramentorum noue legis. nam saltem vltima particula sacramentis veteris legis non congruit quae causa gratiae non erant ex opere operato. dicitur autem definitio propria sacramentis noue legis: secundum quod proprium dicitur quod inest omni et soli et semper sunt entia quae in praedicta definitione tanguntur. primum est quod sacramentum noue legis est aliquid sensibile exteriori homini appositum. et hoc designat cum dicitur visibilis forma. et ponit visibile pro sensibili eo quod visus nobilior sit omnium sensuum exteriorum et plures differentias nobis ostendit. put dicitur in primo metaphysice. Secundum est quod significet effectum gratiae sanctificationis secundum differentias sacramentorum. non enim est idem omnino effectus proprius cuiuslibet sacramentorum. ipsa autem significatio est parti et inchoatiue ex naturali similitudine: parti vero et completiue ex diuina institutione. non enim ad completam significationem sacramenti sufficit naturalis similitudo rerum sensibilium quae sunt sacramenta: sed exigitur quod similitudo et representatio ex diuina institutione determinetur. praesertim quod effectus sacramentorum qui significant et representant: sunt effectus supernaturales. sicut gratia exempli in baptismo aqua sensibilis ex naturali proprietate habet vim mundificationis et refrigerationis: habet nitorem quendam et diaphaneitatem quibus pluribus assimilatur. oportuit ergo quod eius multiplex assimilatio vel representatio determinaretur ex diuina institutione ad certum et determinatum effectum sacramenti. huiusmodi autem similitudo non attendit secundum participationem eiusdem qualitatis vel forme. nam talis similitudo locum non habet corporalium rerum ad spirituales nec e contra. sed attendit similitudo secundum quandam proportionalitatem. ut in baptismo attendit similitudo quia sicut se habet aqua ad delendas maculas corporales: ita gratia se habet ad delendas maculas spirituales. Tertium est quod sensibile appositum homini exteriorius: sit aliquo modo causa sanctificationis interioris per quam suscipiens sacramentum sanctificatur. unde sacramentum a sanctificatione actiue dicitur. Trias praedictae conueniunt omnibus et singulis sacramentis noue legis: non tamen omnibus eodem modo ut videbitur circa singula sacramenta.

Secundo Notandum est. put accipitur ex dictis. S. Tho. infra distin. 14. q. 1. ar. 1. sub. ar. 1. ad primum. Et 3. q. 84. ar. 1. ad primum et 2. quod cum dicitur quod sacramentum noue legis consistit in rebus et verbis: nomine rerum intelliguntur large loquendo etiam ipsi actus sensibiles exteriores. unde est aduertendum quod quia sacramenta dicuntur me-

dicine quedam: sicut in corporalibus medicinis quedam sunt quae consistunt in sola passione vel receptione curandi ut sectio vulneris aut appositio emplastri: quedam vero sunt quae consistunt in actibus infirmi curandi sicut exercitationes et similia: ita etiam in sacramentis quedam sunt quae non requirunt actus eius qui sanctificatur vel recipit sacramentum quod ad substantiam sacramenti nisi per accidens sicut remouens. prohibens: sed consistunt in ipsius passione aut receptione quae admodum baptismus confirmatio eucharistia extrema unctio. quedam autem sunt quae requirunt essentialiter et per se actus eius qui sacramentum suscipit sicut est penitentia et matrimonium. in illis ergo sacramentis quae sine actibus nostris complentur quod ad eorum substantiam: est materia quae causat et significat quasi medicina exteriori appositae. in illis vero sacramentis quae continentur ad sui substantiam actus nostros requirunt: non est talis materia sed ipsi actus nostri exteriori apparentes ipsam faciunt quod materia facit in alijs sacramentis vbi et sunt in huiusmodi sacramentis loco materiae. cuius ergo dicitur in hac distinctione ex definitione hugonis de sancto victore quod sacramentum est corporale vel materiale elementum extrinsecus oculis suppositum: materiale seu corporale elementum accipitur communiter pro omni sensibili siue sit materia aliqua corporalis permanens siue sit actus sensibilis successiuus. Ex quibus inferimus quod res et materia sacramentorum non dicitur proprie in uoce in omnibus. unde et in quibusdam sacramentis materia est sanctificata ut in confirmatione et extrema unctione: in alijs vero non.

Tertio Notandum est pro veritate conclusionis tertie quod ut. S. Tho. deducit. 2. q. 112. ar. 2. in corpore. accipiendo gratiam pro habituali dono dei gratiam faciente: ad gratiae receptionem praerogatur aliqua hominis preparatio quia nulla forma potest esse nisi in materia disposita. huiusmodi autem preparatio esse debet secundum congruentiam ad gratiam suscipiendam. unde alia preparatio requiritur ad gratiam suscipiendam in adultis. scilicet motus liberi arbitrii eo quod in eis gratia datur ad opera meritoria. per tunc explenda. et alia preparatio requiritur in infantibus qui usum liberi arbitrii non habent. quod ergo gratia que datur in sacramentis noue legis licet sit vna secundum essentiam est tamen multiplex virtute secundum quod ad multiplices effectus in pluribus et diuersis sacramentis ordinatur: consequens est quod multiplex et diuersa preparatio hominis exigatur ad suscipiendam multiplicem gratiam sacramentalem. ordinantur siquidem sacramenta

ad quosdam speciales effectus necessarios in vi
ta christiana. sicut baptisimus ordinatur ad spūa
lem regenerationem qua homo fit membrū xpī.
et eadem ratio est de singulis sacramētis. put su
is locis videri habet. Sed sciendum est. put acci
pitur ex dictis. S. Tho. in hac disti. lec. p^a. ar. 4.
sub. ar. 5. Et. 3^a. p. q. 62. ar. 2. Et de veri. q. 27
ar. 5. ad. 12^m. q. sicut a gratia que est subiective i
essentia anime fluunt quedam perfectiones ad
anime potentias que dicuntur virtutes et dona q^u
bus potentie perficiuntur in ordine ad suos a
ctus: ita in suscipientibus sacramenta a gratia ip
sa supra virtutes et dona fluunt quedā gratie p
fectiones ordinate ad speciales effectus sacra
mentorum q^u gratie sacramētales appellatur eo
modo loquēdi quo effectus denominatur a cau
sa. Unde non est repugnātia in dictis. S. Tho.
cum dicit in primo opere in hac. s. disti. loco pro
xime allegato q^u g^ra quā sacramētum directe cō
tinet: differt a g^ra que est in virtutibus et donis
quibus etiā illam g^ram per quādā continuationem
contineat. et cū in secundo ope dicit. s. 3^a. p. loco
proxime allegato ad. 3^m. q^u ratio gratie sacramē
talis se habet ad g^ram cōmuniter dictā sicut ra
tio speciei ad genus que realiter ab eo nō difert
quēadmodum ratio hominis et ratio animalis in
homine sed vna se habet ex additione ad aliam
quā tamē includit. nā in primo ope vocat g^ram
sacramētalem ipsum gratie effectum qui ab essen
tia gratie gratū facientis effluit. in secundo vero
ope vocat gratiā sacramētalem ipsam g^ram gra
tū facientem fm q^u ab ea effluit non solum virtu
tes et dona: sed etiā perfectiones quedā sacramē
tales in suscipiētibz sacra. ¶ Ex premissis inferi
mus q^u ad g^ram suscipiendā in singulis sacramē
tis: specialis exigitur preparatio in suscipiēte ad
quam causandam virtus sacramēti cuiuslibz im
mediate attingit quibus instrumentāliter. hec autē
preparatio specialis est in quolibet sacramento
sed nō habet speciale nomē in singulis sacramen
tis sed cōmuni nomē vocat aliquādo a Sancto
Doctore ornat⁹ vt in hac disti. q. p^a. ar. 4. sub. ar.
p^o in cor. vnde huiusmodi preparatio non est
ad receptionē gratie in q^u est gratū faciens abso
lute sicut ordinat⁹ ad act⁹ meritorios vite eter
ne: sed specialiter et directe. put ordinatur ad cau
sandū effect⁹ quosdā sacrales. vt sic forma reci
piat⁹ in subiecto ad ipsam specialiter disposito. et
quibus nōnūq^u ante susceptionē sacramēti suscipi
ens hēt g^ram gratū facientē vt patet in eo q^u ve
re cōtrit⁹ accedit ad cōfessionē et vere p^rit⁹ et cō
fessus ad sacra eucharistie suscipiēdū nihilomin⁹

i suscipiēte sacra causat⁹ et ope opato sacra q^u daz
p^rparatio vel ornatus ad recipiendā gratiā nō
absolute cum eam habeat: sed in q^u ordinatur
ad effectus quosdā sacramentales ad quos pri⁹
non inerat nisi in potentia remota. gratia enim
preexistens in accedente ad sacramentum: acci
pit in ipso sacramento virtute diuina vim et or
dinem determinatū ad specialem effectum sacra
menti. dico autem in accedente ad sacramentū:
vel actu vel voto quando articulus necessitatis
non contemptus sacramentū excludit. vnde et
sanctificati in vtero: baptizandi sunt quibus habeat
gratiam quatenus consequantur quosdam spe
ciales effectus gratie baptismalis sicut caracte
rem et xpō incorporari et huiusmodi. ita q^u ante
baptisimum habent gratiam gratum facientem
sed nō gratiā baptismalē in q^u addit ad illam.

¶ Quarto Notandum est q^u negan
tes virtutem esse in sacra
mentis causatiuam characteris et ornatus ipsa
attingēdo: fundantur in tribus p^rpositionibz.
¶ Prima est q^u illud quod fit per creationem: at tin
gi non potest q^u ad suum fieri ab agente crea
to: eo q^u creatio solius dei sit actio. Secunda p^rpo
sitiō est q^u omne quod fit aut producit⁹ supra
naturaliter: sit aut producit⁹ per creationem. et ra
tio dicit⁹ est. quia supernaturaliter produci est p
duci virtute excedēte toti⁹ nature virtutes. huius
modi aut⁹ virt⁹ ē diuina p^rse. q^u aut⁹ a solo deo
fit: creari p^rsuevit dici. Tertia p^rpositiō est q^u omne
q^u fit et nō educit⁹ de potētia naturali materie vel
subiecti: sit p^r creationē q^u. s. a solo deo. Ex singul
harū p^rpositiōnū isti p^rcedūt p^rpositiōnū cōclude
re. ex p^rma: q^u character et ornat⁹ q^u ponitur dis
positiō ad g^ram sacrales: fit p^r creationē quēadmo
dū et g^ra ad quā disponūt. ex scōda vero p^rpositiō
ne: q^u character et ornat⁹ sacrales sunt forme su
pernaturales. tum q^u excedūt omnē virtutē natu
ralē agētis creati. tum etiā q^u sunt dispositiones
immediate necessitates ad formā supernaturalē q^u
est gratia sacramētales fm eos q^u character et or
natū ponūt. ex tertia aut⁹ p^rpositiōne: q^u chara
cter et ornat⁹ sacrales nō sunt forme educibiles de
potētia naturali materie vel subiecti cū ad huiusce
modi formas p^rducēdas nō se extēdat virtus na
turalis agentis creati sicut nec ad g^ram ad quā
immediate et adequate disponūt. ista sunt illorū
motiua quibus si respōdeamus eorū opinio ma
nebit infirma et n^ra firmata. Ad quod sciendū ē fm
ea que magister Iherueus scripsit in hac disti. p^rmo
q^u creare est idem q^u nullo p^rsupposito aliquid p
ducere. hoc autem dupliciter potest accipi. vno

modo ex parte pducantis: alio modo ex pte pducti. ex parte qdē pducantis nihil presupponere: est q̄ producens agat nullū aliud agens p̄supponendo in cuius virtute agat. et sic soli deo cōuenit in agendo nihil presupponere. nam omnia alia agentia presupponunt virtutem dei tanq̄ p̄mi agentis in cuius virtute agunt. et per consequēs solius dei est hoc modo creare. ex parte vero facti vel producti nihil presupponere: est q̄ pductum vel factum nullum subiectum presupponat. sed hoc contingit dupliciter. vel q̄ nullū subiectum presupponat ex quo fiat: vel q̄ nullū subiectum p̄supponat in quo fiat. primo modo nullum subm presupponere: non est idem quod creati. nam omnes forme substantiales et accidentales nullum subm ex quo fiant presupponunt: cuius tamen non omnes creati dicantur. secundo modo nullū subm presupponere ex parte facti: p̄t accipi dupliciter. vno modo ita q̄ repugnet rei facte vel pducte q̄ in subo fiat quēadmodū repugnat angelo et tori per se subsistētī. alio modo q̄ licet non repugnet in subo fieri vel produci: nō tamē suum esse dependet a subo ita q̄ sine illo esse nō possit quēadmodū est d̄ aīa rationali. et his duobus modis nullum subm presupponere: est p̄prie creati. fm̄ hec igitur tripliciter aliqd̄ dicitur p̄prie creati. vno modo ex parte agentis q̄. s. fit ab agente quod nullū aliud agēs presupponit nec aliter fieri p̄t. secundo modo ex parte facti q̄. s. nullum subm presupponit vel in quo fiat vel a quo necessario in suo esse dependeat. tertio modo ex parte vtriusq̄. s. facientis et facti modo exposito.

¶ Ex quibus inferimus q̄ si aliqd̄ sit ad cuius productionē concurrat vel principaliter vel instrumentaliter aliquod agēs quod aliud presupponit in cuius virtute agit: et necessario p̄supponit subm in quo fiat et a quo suū esse dependet: tale nō p̄prie dicitur creati. vnde quia ad pductionē characteris et ornat⁹ sacramentalis cōcurrat agēs creatū instrumentaliter. s. minister et ipm̄ sacramētum qd̄ p̄supponit aliud primū agēs. s. deū in cui⁹ virtute agit et character et ornat⁹ p̄supponūt necessario subm in quo fiat et a quo eorū esse dependet. s. aīam rationalem: cōsequēs est q̄ non p̄prie dicantur creati. ac per hoc q̄ deductio ex prima p̄positione in qua fundat̄ illozum opinio: inualida et nulla sit. q̄ aut̄ sacramētū instrumentaliter concurrat ad causādū characterē et ornatū sacramentalē. p̄bari nō p̄t demonstratiue eo q̄ sacramēta et eorū virtus ac efficacia sint de p̄tinetibus ad fidem q̄ a nobis p̄prie sciri nō possunt: verū tamē poterit p̄bari q̄ sacramētis id nō repugnet. cui si

adiungatur auctoritas sanctorū dicentū q̄ sacramēta noue legis efficiunt quod figurāt: satis probabiliter cōcludi poterit q̄ sacramēta noue legis habēt aliquē modū causalitatis circa characterē et ornatū sacramentalē. q̄ aut̄ sacramētis non repugnet cōcurrere instrumentalit̄ ad causādū in aīa suscipiētis sacm̄ characterē aut ornatū sacramentalē p̄ba sic. qm̄ si repugnaret hoc esset vel quia cor̄pori repugnet agere in sp̄m: vel q̄ repugnat agenti creato esse causam effectus supernaturalis: aut q̄ repugnat agētī creato causare dispositionē ad formā que nō fit nisi p̄ creationem. sed nullū istoz̄ repugnat. non p̄mū tū q̄ cōmuniter ponitur q̄ ignis inferni qui est agēs cor̄porēū agit in aīas et sp̄s damnatoz̄ saltē detinēdo et alligando tanq̄ instrumentū diuine iusticie. tum etiā quia fm̄ cōmunē doctrinam philosophoz̄ et theologoz̄ cor̄poralia sensibilia mutant virtutes anime sp̄uales et in eas aliquā habēt actionem. neq̄ repugnat secundum. qm̄ opus meritorium vite eterne: effect⁹ supernaturalis est nobis. ad cuius causalitatē tamen vt ab omnib⁹ cōceditur cōcurrit ens creatū. s. liberū arbitriū: imo et suo modo cor̄poralia hominis mēbra fm̄ illud apostolī. 1 Ro. 6. sicut enim exhibuistis membra vestra seruire inuidicie et iniquitati: ita nūc exhibite membra vestra seruire iusticie in sanctificationē. neq̄ tertium repugnat. nā anima rationalis forma ē per creationē pducta: et tamē virtus creata naturalis ad illā corpus disponit. similiter et gratia et gloria forme sunt per creationem a deo producte: et tamen ad illas ens creatum disponit. s. op⁹ virtutis et liberum arbitrium. Neq̄ deductio ex secunda p̄positione probat illozum p̄positum. quoniam illa secunda p̄positio nō est vniuersaliter vera. non enim habet veritatem quando effect⁹ supernaturalis presupponit necessario subm in quo fiat et a quo suū esse dependeat. et iterum ad illū causandum concurrat vel concurrere p̄t agens creatum quod aliud presupponit vt in p̄posito n̄o sicut deductus est supra. et ad probationem dicte p̄positionis: dicim⁹ q̄ assūptus nō est verum nisi effect⁹ supernaturalis sit q̄ pducatur nullo p̄supposito vel cōcurrēte ex pte agētis: aut nullo p̄supposito subiecto ex parte facti quod non est in p̄posito. Neq̄ valet deductio illozum ex tertia p̄positione. qm̄ tertia p̄positio vera non est sicut nec secunda: nisi simul cum eo q̄ aliquid non educitur de potentia subiecti vel materie naturali: fiat non p̄supposito vel concurrente aliquo ex parte agentis vel subiecto p̄supposito ex parte facti.

Quinto Notandū est q̄ licet cōmune sit omnib⁹ sacramētis noue legis q̄ efficiāt quod significāt: nō tamē huiusmodi efficientia se habet eodē modo circa omne id quod sacramētū significat. ad quod sciēdū est q̄ in sacramētis aliquid est sacramētū tm̄. aliquid est res et sacramētū. aliquid vero est res tm̄. sacramētū tm̄ sunt verba et res sensibiles q̄ bus verba applicant̄ in vni⁹ sacramēti cōstitutionē. nam vt ait Augustin⁹ accedit verbum ad elemētū z fit sacramētū. res z sacramētū in quibusdam dicit̄ esse character. in quibusdā vero dī ornatus quidā vel dispositio spūalis. in sacramēto vero eucharistie est corpus xp̄i verū. et dicuntur ista res z sacramētū: qz z aliquid significant quod ē effect⁹ sacramenti z respectu ei⁹ quod est sacramētū tm̄: sunt res signate. vñ circa id quod est res z sacramētū: sacramētū exterius ac sensibile talē habet efficiaciā: q̄ illud attingit instrumentaliter. circa illud vero quod ē res tm̄: sacramētū habet efficiaciā nō illud attingēdo sed ad illud disponēdo. ita q̄ ad characterē z ornātū: virt⁹ sacramēti se habet effectiue illa attingēdo. ad gratiam vero q̄ in sacramētis dat̄: se habet dispositiue. quē ad modum qualitates actiue z passiue elementoz p̄tingūt instrumentaliter ad formas educibiles de potētia materie: nō autē ad p̄ductionem anime humane q̄ est ab extrinseco ad quas tamē disponūt. **Aduertēdū tm̄** q̄ in sacramēto eucharistie virtus sacramētalis nō pertingit fm̄ omnē modū etiā ad id qd̄ est res z sacramētū. s. corpus xp̄i verū. vt enī. **S. Tho.** dicit in hac dī. lec. p̄ ar. 4. sub. ar. primo: in trās substantiatione panis vel vini in corp⁹ z sanguinē xp̄i cum sit q̄s quidam motus vel mutatio: duo sunt. s. recessus a termino a quo et accessus ad terminū ad quē. verba ergo sacramentalia p̄tingunt instrumentaliter ad trās substantiationē q̄tm̄ ad recessū a termino a quo. sed q̄tm̄ ad accessum ad terminū in quē: non p̄tingunt instrumentaliter nisi dispositiue sicut in alijs sacramētis accidit. Idē in sentētia dicit̄ infra dī. 8. q. 2. ar. 3. ad. 5^m. Itēqz obstat q̄ trās substantiatio in sacramēto eucharistie ipotat simul z recessum a termino a quo et accessū ad terminū in quē. qz nihilomin⁹ in ea accipi p̄nt due mutationes. vna a parte termini a quo. s. de sitio substantie panis sub speciebus: et noua corporis xp̄i existētia sub illis a parte termini ad quem. vt enī. **S. Tho.** deducit d̄ veri. q. 2. 8. ar. p̄ i cor. in abiectioe vni⁹ affirmatiui z adeptioe alterius: oportet duas mutationes intelligi quarum vna sit generatio z alia corruptio vel simpliciter

vel fm̄ quid. vnde in trāsitu qui ē de albedine in nigredinē si consideret ipse mot⁹: idē motus significatur p̄ ablationē vni⁹ z inductionē alterius. non autē significatur eadē mutatio sed diuersa tm̄ se inuicē p̄comitantes. Idē dicit̄ de iustificatione q̄ si iustificatio accipiat̄ vt quidā mot⁹ cui⁹ oportet eundē motū intelligi quo peccat⁹ aufertur z iusticia inducit̄: idē erit iustificatio z peccatorū remissio: differēs solū ratione. put ambo eundē motū nominant fm̄ diuersos respect⁹ ad terminū a quo z ad terminū in quē. Si autē iustificatio accipiat̄ p̄ viā mutationis: sic aliā mutationē significat iustificatio. s. generationē iusticie: z aliam peccatorū remissio. s. corruptionē culpe. et sic iustificatio z remissio peccatorū non erūt idē nisi p̄ concomitātiā. hec ille. **Lōsimili modo** in p̄posito n̄fo dicendū est de trās substantiatione in sacramēto eucharistie q̄ per modū mutationis accipi debet cū fiat in instanti q̄. s. alia mutatio formaliter sit ipsa substantie panis desitio: et alia noua corporis xp̄i existētia sub speciebus panis. ita vt virtus sacramētalis attingere possit instrumentaliter primā nō secundā. Et ē quodā modo simile quod **S. Tho.** dicit de passione z morte xp̄i z d̄ ei⁹ resurrectione. ait enim. 3^a. p. q. 56. arti. 2. ad. 4^m in iustificatione animarū duo p̄currūt. s. remissio culpe z nouitas vite p̄ grām. q̄tm̄ ergo ad efficiaciā que est p̄ virtutē diuinā: tam passio xp̄i q̄ resurrectio est causa iustificationis quo ad vtrūqz. sed q̄tm̄ ad exēplaritatē: pp̄ie passio et mors xp̄i est causa remissionis culpe p̄ quā morimur peccato. resurrectio vero xp̄i est causa nouitatis vite. et ideo apostolus dicit. **Ro. 4.** traditus est. s. xp̄s p̄pter delicta n̄ra et resurrexit. p̄pter iustificationem n̄ram. et q̄uis nō sit omnimoda similitudo hic z in n̄fo proposito: sufficit tm̄ q̄ sit simile q̄tm̄ ad hoc q̄ pōt causalitas vni⁹ se extendere ad transitum ab vno in aliud q̄tm̄ ad recessum a termino a quo z q̄ nō sic se extēdat q̄tm̄ ad accessum ad terminum in quem.

Sexto Notandū est q̄ qz omne agens agit sibi simile: ideo effectus agētis id est forma quā agēs inducit in passum: aliquo modo fit in agēte in quibusdā vni⁹ ce in quibusdā vero equinoce vel analogice. effectus autē est in agēte: in q̄tm̄ in ei⁹ virtute actiua cōtinēt. vnde sicut agēs se habet ad virtutē actiuam: ita se habet ad cōtinēdum formā effectus. agens autē principale habet virtutem actiuam sicut formā quandā permanentē et cōpletam in sua specie s̄ esse nature. agēs vero instrumentale in q̄tm̄ huiusmodi nō hēt virtutē agēdi tanq̄ formaz

permanentem et habentem esse completum in natura: sed habet illam participatam et derivatam a principali agente per motum quo ab illo mouetur. et ideo eius virtus est quid incompletum et est in fluxu seu transitu ab vno in aliud quemadmodum et motus. consequens ergo est quod forma effectus aliter sit in agente principali et aliter in agente instrumentali. et potest assignari triplex differentia. prima est quia in agente principali forma effectus est secundum completam rationem vel specificam si sit agens vniuocum vel saltem analogicam si sit agens non vniuocum. in agente autem instrumentali forma effectus non est secundum completam rationem sed secundum quandam incompletam similitudinem. secunda differentia est. quia forma effectus est in principali agente secundum esse perfectum in natura. in agente vero instrumentali est per modum intentionis et non secundum esse completum in natura quemadmodum sunt species colorum in aere. et inde est quod talis forma effectus non denominat realiter agens instrumentale sicut nec aer deferens species colorum denominatur rubeus aut niger secundum aliquam illarum. tertia differentia est. quia in agente principali forma effectus est secundum esse permanentis et fixum siue sit in eo vniuoce siue equiuoce vel analogice. in agente vero instrumentali forma effectus est per modum intentionis non permanentis sed fluentis duplici fluxu. vnus est de potentia in actum eo modo quo forma que est terminus motus est in mobili dum mouetur vt fluens de potentia in actum. alius fluxus est ab agente in patientem per medium instrumenti. ¶ Ex quibus inferimus duo. primum est quod licet virtus principalis agentis deriuetur ad instrumentum per motum quo ab agente principali mouetur: non tamen talis motus est ipsa virtus instrumenti a principali agente participata per quam attingit ad effectum naturam suam excedentem. nam cum talis motus sit motus localis qui conaturalis et communis est omnibus corporibus: non posset instrumentum corporale per solum motum quo a principali mouetur pertinere ad effectum superexcedentem ipsius naturam. quia quod solo motu locali acquiritur: naturalem corporis virtutem non excedit. instrumentum autem seu agens instrumentale per actionem quam habet. put est motum a principali agente: semper attingit ad aliquid ultra id quod competit sibi secundum suam naturam siue illud sit vltima forma siue dispositio ad illam: alias non ageret vt instrumentum. calor siquidem ignis in quantum est instrumentum anime vegetabilis et virtutis nutritiue: generat carnem super naturalem sui virtutem. et dolabra in quantum est instrumentum ab artifice motum: pertingit instrumen-

taliter ad fabricandum imaginem herculis aut lectuliformam. ad quos effectus motus localis qui instrumentum a principali agente mouetur non sufficeret nisi simul cum motu deriuaretur a principali agente virtus talium effectuum causatiua. sicut in artificialibus virtus artis et in naturalibus virtus substantie vel qualitatis que est principium agendi in causa principali. Secundo quod inferimus est quod corpus aut agens corporeum esse potest instrumentum substantie spiritualis ad aliquem effectum spirituale causandum: nullum inconueniens est quod in re corporali sit instrumentali virtus spiritualis secundum esse incompletum et per modum intentionis fluentis quod importat instrumentali existere. vnde virtus spiritualis est in sermone a magistro plato existens causa discipline. put continet anime conceptiones sicut philosophus docet libro de sensu et sensato. et secundum philosophum in corpore celesti est virtus spiritualis substantie separate deriuata per motum quo ipsa spiritualis suba mouet celum. et in semine est virtus spiritualis anime dispositiua ad spirituale subam. scilicet animam rationalem. put dicitur 16. de animalibus. Accipitur premissa hoc notabili ex dictis. S. Tho. in hac dist. lec. p. ar. 4. sub. ar. p. et 2. et. 4. Et. 3. p. q. 62. articulis p. et. 4.

¶ Septimo Notandum est. put accipitur ex dictis. S. Tho. de veri. q. 11. ar. p. in cor. Et. p. p. q. 117. ar. p. quod duplex modus est acquirendi scientiam: vnus qui naturalis ratio per seipsam deuenit in cognitionem ignotorum: et hic modus dicitur inuentio. alius est qui naturali rationi aliquis exterius ammiculat: et hic modus vocatur disciplina. vtroque autem modo acquisitio scientie contingit per deductionem et applicationem cognitorum ad ignota. Ad quod sciendum est quod in nobis naturaliter preexistit quedam scientiarum semina. scilicet prime conceptiones intellectus qui lumine intellectus agentis statim propositis terminis quorum significationes sunt note cognoscunt. siue huiusmodi conceptiones sint complexe sicut dignitates: siue incomplexe sicut rationes primorum et vniuersaliorum sicut ratio entis et vnus ac similibus. in istis autem principijs vniuersalibus omnes conclusiones scientiarum virtute includunt sicut in qui busdam rationibus seminalibus. processus ergo rationis puenientis ad cognitionem ignoti per inuentionem est vt principia communia per se nota applicet ad de terminatas materias: et inde procedat in aliquas particulares conclusiones et ex his in alias. et huc eundem processum obseruare oportet in acquisitione scientie per disciplinam. dicit enim aliquis alius docere quia decursum rationis que in se facit ratione naturalis: alteri exponit per signa. ratio siquidem naturalis

discipuli per huiusmodi sibi pposita sicut per q̄dā instrumenta puenit ad cognitionē ignotorū. vnde magister vel doctor dicitur causare sciētā in discipulo: p̄uā operatione rationis naturalis discipuli. propter quod philosophus dicit in. p̄. poste. q̄ omis doctrina et omis disciplina ex p̄existenti fit cognitione. dicit autē magister discipulū ex p̄cognitionis in cognitionē ignotorū dupliciter. primo quidē proponēdo ei aliquas p̄positiones minus vniuersales quas tñ discipul⁹ ex p̄cognitionis diuidere potest: vel cū p̄ponit ei aliqua sensibilia exēpla vel similia vel opposita vel aliqua huiusmodi ex quib⁹ intellectus addiscētis manu ducitur in cognitionē veritatis ignote. alio modo in q̄m p̄ponit discipulo ordinē p̄ncipiorū ad cōclusiones q̄ forte per seipsum non haberet tantā virtutē collatiuā vt ex p̄ncipijs posset cōclusiones deducere. et ideo dicit in p̄. poste. q̄ demonstratio est syllogism⁹ faciens scire. syllogismus enim demonstrationis tenet in premissis debitum ordinē p̄ncipiorū ad cōclusiones. ¶ Ex premissis inferimus q̄ qz actus actiuorū requirunt paties dispositum ad recipiēdum illorum effectum: nō sufficit sermo audibilis p̄positus a magistro ad causandaz scientiam vel cognitionē in discipulo: nisi intellect⁹ discipuli dispositus sit per aliquā p̄existētē noticiam et terminorum et vniuersalium p̄ncipiorum ex quib⁹ per doctrinā magistri possit deuenire ad cognitionem ignotorum. et inde ē q̄ sermo p̄positus non habenti noticiā terminorum vt cum sermo latin⁹ proponitur greco igno: at̄ linguā latinā: non habet effectū in illo q̄uis ab intellectu p̄ferentis vim habeat exci tādi mentem auditoris et aliquā conceptionem in eo aggenerādi modo supra exposito.

Quāntum ad articulum quartū respondēdum est obiectionib⁹ aduersariorū. Et quidē ad ea q̄ durādus obicit contra primā cōclusionē. ad primum negatur assumptū. neqz arguēs p̄bat. vnde. S. T. infra disti. 26. q. 2. ar. p̄. probat in responsionib⁹ ad argumēta tres illas condiciones reperiri in sac̄o matrimonij. Et. ar. 3. p̄bat q̄ in sacramēto matrimonij cōferat̄ gratia gratū faciēs. vnde falsum est q̄ ad sacramētū matrimonij sola verba sufficiūt cōsensum exprimētia sicut arguēs fingit. ¶ Ad. 2. m. dicit q̄ sanctificatio q̄ ponit̄ in diffinitione data ab hugone: non intelligit̄ cōsecratio materie sacramētū nā in qui

busdā sacramētis materia nō cōsecrat̄. sed intelligit̄ sanctificatio hoīs cui sacramētuz adhibet̄. Unde. S. T. infra dist. 24. q. p̄. ar. p̄. sub. ar. 3. sacramētū inq̄t nihil est aliud q̄ qdā sacrificatio homini exhibita cum aliquo signo visibili. vnde cū in susceptione ordinis quedā cōsecratio hoī adhibeat̄ p̄ visibilia signa: cōstat ordinē eē sacramētū. Itē ibidē sub. ar. 5. assignat rationem q̄re materia in sacramēto ordinis non sanctificat̄ sicut in quibusdā alijs sacramētis. Et in responsionē ad. 2. m. dicit. materiā in alijs sacramētis oportet sanctificari. p̄pter virtutē quā cōtinēt. sed nō est ita in p̄posito. ¶ Ad. 3. m. dicit q̄ ap̄ recte intelligētēs dicit̄ sc̄oz doctor: nullā calūniā habet q̄ sacramēta noue legis cōtineāt̄ instrumentaliter inuisibile gr̄az. put magis infra apparebit. ¶ Ad argumēta eiusdē durādi cōtra secundā cōclusionē ad primū respōdet. S. Tho. infra dist. 27. q. p̄. ar. 2. sub. ar. 2. ad. 2. m. q̄ q̄uis muti vel coniuuges diuersarū linguarū vota sua non possint mutuo verbis exprimere: p̄t tñ exprimere nutibus: et tales nutus pro verbis cōputātur. Et in responsionē ad. 3. m. de verecūdis dicēdū inquit q̄ sicut dicit hugo de sc̄o victore eos qui cōiungūtur sic oportet consentire vt inuicē se spontaneē recipiāt. qd̄ iudicatur fieri si in desponsatione nō cōtradicat̄. vnde verba parētū cōputātur in casu illo ac si eēt puelle. sunt enī sufficiens signū q̄ sunt eius ex quo non contradicat̄. ¶ Ad. 2. m. dicit q̄ assumptū est falsuz. nā in sacramētis penitentie et matrimonij: p̄ter verba q̄ sunt forma sacramētū sunt etiā res pro materia. sc̄actus suscipiētis sacramētū exterius aparētes. nō enī exigūt necessario pro materia sacramētū res corporalēs p̄manēs: sed sufficit act⁹ successiu⁹. et de hoc dictū fuit in secūdo notabili. ¶ Ad argumēta eiusdē durādi contra tertiā cōclusionē ad p̄. m. dicit q̄ quicquid sit de gratia gratū faciēte q̄ datur absqz sacramētū collationē ad quā etiā vt de ductuz fuit in tertio notabili aliq̄ dispositio vel ornat⁹ exigūt: et tñ de gr̄a sacramētali id generaliter verū est prout in tertio notabili lat⁹ deductū fuit. vnde exēplū ab arguēte inductū de illis qui sanctificātur in vtero et de adultis q̄ ante susceptionē baptisimi per gr̄am iustificātur et de illis q̄ vere cōterūtur ante cōfessionē et absolutionē: non est ad p̄positū. nā n̄ra conclusio specialiter ad gr̄am sacramētale ponit̄ p̄uiuz ornatum vel dispositionē quocūqz nomine appellet̄. ¶ Ad. 2. m. dicitur primo q̄ quia ad cōtractū matrimonij semp̄ requirit̄ quodā modo p̄sentia cōtrahētū vel p̄seipos vel p̄ procuratorē vel nūcium

vel per scripturā: semp in cōtractu matrimonij est contact⁹ aliquis sibi inuicē contrahētū q̄tū- cūq; sint loco distātes. ratione cui⁹ contact⁹ pō test in illis ornat⁹ vel dispositio ad grām causa- ri. neq; est difficult⁹ hoc intelligere de ornatu vel dispositione q̄ de grā quod tū arguēs cōcedit. Neq; valet ratio ipsi⁹. q; sicut grā est a deo: ita et ornat⁹ vel dispositio ad grām est in sacramē- tis p̄ncipaliter a deo et a sacramētis non est nisi diuina virtute. Respondet secundo q; in causis instrumētali⁹ respectu effectūū spiritualiū nō necessario requiritur contactus corporalis: sed sufficit spūalis p̄ fidē et votū vel desiderij aut p- positū. Unde. S. T. 3^a. par. q. 48. ar. 6. arguit sic secūdo loco. nullū agens corporale efficacit agit nisi per contactū. vnde etiā et xp̄s tagēdo mundauit leprosum vt ostēderet carnē suā vir- tutē habere salutiferā sicut chrisostom⁹ dicit. s; passio christi non potuit contingere omnes ho- mines. ergo non potuit operari efficienter salu- tem omniū hominū. ecce argumentū. ad quod respōdet q; passio xp̄i licet sit corporalis: habet tū spiritualē virtutē ex diuinitate vnita. et ideo p̄ spiritualē contactū efficacit sortitur. s. p̄ fidē et fidei sacramēta. s; illud apostoli Ro. 3°. quem p̄posuit deus p̄ p̄ciatorē p̄ fidē et sanguinē ip̄i⁹. Idē in sentētia dicit de causalitate resurrectio- nis xp̄i infra. q. 56. ar. p^o. ad. 3^m. Ad. 3^m. dicit q; in casu illo p̄ sacramētālē absolutionē causat aliquis ornat⁹ in penitēte q̄ licet nō sit dispositio ad grām absolute habēdā cum p̄ cōtritionē ponat p̄ illā habere: est tū dispositio ad grām sacramētālē quā ante sacramētū non habuit nisi in potētia remota. et d̄ hoc dictū fuit i tertio no- tabili. ¶ Potest etiā dici q; in casu posito: p̄ sa- cramētālē absolutionē causat ornat⁹ vel dispo- sitio ad augmētū grē. Et ad hui⁹ improbatio- nē dicit q; licet grā posset augeri sola diuina vir- tute absq; noua subiecti dispositione: q; tū de⁹ sic instituit: ad grē augmētationē sacramēta no- ue legis cōferūt ornatū quēdā seu dispositionē. Ad. 4^m. dicit q; assumptū est falsum. qm̄ dis- positio q̄ d̄ ornat⁹ in oib⁹ sacramētis cōfert cui⁹ sit dispositio q̄dā ad grā sacramētālē. Neq; est ver⁹ q; character excludit necessitatē vel cōgrui- tatē dispositionis q̄ d̄ ornat⁹ sunt enī in diuer- sis subiectis. q; dispositio ornat⁹ est i eētia aīe charact⁹ vero est i aīe potētia. nec itēz vn⁹ alte- ro existēre supfluit: q; non ad idē sed ad diuersa directe et p̄ncipaliter ordinātur. nā ornat⁹ ordi- nat⁹ ad actū p̄mū. s. ad eē grē: character vero ad actū secūdū q̄ est opatio. et de hac differētia la-

tius dicit infra. 4. dis. vnde argumētū p̄cedit ex falsis. ¶ Ad argumēta scoti cōtra eādē tertā cōdusionē ad p̄mū dicit q; minor est falsa. nam nec character nec ornat⁹ vel dispositio ad grā: est per se et p̄prie termin⁹ creationis p̄t latius declaratū fuit in q̄rto notabili. neq; valet p̄ba- tio arguētis p̄t ex dicto notabili patet. ¶ Ad 2^m. cōcedim⁹ q; character vel ornat⁹ aut dispo- sitio ad grām fiat in instāti. et ad hui⁹ improba- tionē dicit q; licet in sacramētis req̄ratur mul- ta verba: virt⁹ tū sacramētis a deo collata dat⁹ in instāti in vltima. s. syllaba et in ei⁹ vltimo. Et enī. S. Tho. dicit d̄ verbis sacralib⁹ eucharistie infra. dis. 8. q. 2. ar. 3. ad. 6^m. virt⁹ cōuersiua que est in verbis cū sit sacramētalis: sequit⁹ significa- tionē. significatio autē existētis conuersionis cū importet ordinē vn⁹ ad alterū: non pōt fieri p̄ dictionē sed oportet q; per of onē fiat. cui⁹ p̄tes q̄uis successiue p̄feratur: tū significatio est tota simul. quā tūc cōplet vltima orationis particula ad modum differētie vltime in diffinitionib⁹. et hac significatione existente in vltimo plationis instāti: fit trāsustātiatio. hecille. et consimiliter dicendū est circa verba aliorū sacrorū. Idēz dicit. 3^a. p. q. 78. ar. 4. ad. 3^m. Cū autē arguēs di- cit q; sacm̄ non habet actionē suā in instāti: dicit q; licet hoc def: non ideo sequit⁹ q; non habeat effectū suū i instāti. nā actio sacri in termino hēt effectū suū ac per hoc in instāti. quēadmodum licet motus alterationis disponens ad formam ignis cū ex aere sit ignis sit in tēpore: hēt tamen effectū. s. forme introductionē in instāti q; in ipsi⁹ termino. Cū autē vltērius dicit q; si aliqua sylla- ba efficit totū sacramēti effectū: tunc illa sola est sacramētū: negat⁹ consequētia. nā relique sylla- be faciūt ad integritatē significationis sacramē- ti que completur in vltima syllaba in virtute p̄- cedētium. Et cum arguens obiicit contra quia syllabe p̄cedentes nullā dispositionem dere- linquūt: dicitur q; est falsum. nā partiales signifi- cationes p̄cedētium syllabarū quodā successio- nis ordine inuāt ad cōplētū significationis totius orationis. Ad. 3^m. dicit q; cui⁹ verba sa- cramētalia se habeāt in sacramētis vt forme: in consecratione corporis xp̄i verba sunt q̄ faciūt dispositiue ad trāsustātiationē que est termin⁹ cōsecrationis q̄tū ad recessum a termino a quo qui consistit in panis desitione p̄t out deductū fuit in quinto notabili. Et cum arguens querit de tali dispositione an sit in pane aut in corpore christi: dicimus q; cum talis dispositio sit p̄uati- ua. s. nō esse parus: est in vltimo instāti p̄olatio-

nus verborū i q̄e z corp⁹ xpi sub sacro. vñ ip̄icat in ip̄a mutatiōe cōuersiōis seu trāsubstātiatiōis i q̄ cū sit istātanea simul ē nō eē panis z esse corporis xpi sub sacro. sicut cū ex aere fit ignis: i toto tēpore p̄cedēte ē aer z in vltimo istātī ipsi⁹ tēporis ē p̄mo nō aer z p̄mo ignis. z qz huiuscemodi cōuersio vel trāsubstatio nō hēt subm. put lati⁹ dicitur infra. dif. 11. ideo nec ip̄a panis desitio seu nō eē panis subm hēt. p̄ q̄ndā tñ similitudinez ip̄a accidētia q̄ remanēt: p̄nt hēre vicē subtrāsubstatiatiōis. put. S. T. notat. 3. p. q. 75. ar. 5. ad 4. m. z p̄ his desitiois panis q̄ in ip̄a cōuersiōe im̄plicat. vñ infra. dif. 11. q. p. ar. 3. sub. ar. 2. ad 3. m. S. T. dicit q̄ ad hāc cōuersiōnē nō ptinet nisi illd nūc in q̄ definit eē panis z incipit eē corp⁹ xpi. Idē dicit. 7. q̄libet ar. 9. in cor. Qd̄ aut̄ arguēs dicit videri sibi purā fictionē q̄ p̄ ista verba. hoc ē corp⁹ meū. magis alteret panis q̄ p̄ alia verba: dictū ē in fide suspectū q̄si ex institutiōe xpi verba sacramētalīa nō hēant aliquā v̄tutē causandi realē effectū quā nō habēt ip̄e voces aut soni ab humana institutiōe. hoc certe dictū periculosuz ē xp̄iano z scādalo patū: nec dignū ē vt p̄batiōib⁹ in cōtrariū refellat. Ad illud de instātī satis respōdēt sup̄. Ad illd qd̄ i hoc tertio argumēto obiicit vltimo qz. s. nō p̄us verba cōsecratiōis agunt q̄ tagāt: dicim⁹ q̄ in instātī cōplete. platiōis verborū: v̄t⁹ verbi hēt tactū sacralē ex virtute z institutiōe diuina. hic aut̄ tact⁹ sufficit q̄ sit sp̄ūalis sicut z ip̄a v̄t⁹ verborū q̄ qz p̄ncipalī ē dei v̄t⁹ q̄ p̄sens ē om̄ib⁹ reb⁹: om̄ia q̄tūcūqz distātia ex diuina institutiōe pōt attingere. Et simile est qd̄. S. Tho. dicit d̄ passiōe xpi. 3. p. q. 48. ar. 6. ad. 2. m. passio inq̄t xpi licet sit corporalis: hēt tñ sp̄ūalem v̄tutē ex diuinitate vnitā. et ideo p̄ sp̄ūalē cōtactū efficacīa sortit̄. s. p̄ fidē z fidei sacramēta. hec ille. Ex q̄b⁹ vltimis verbis satis cōstat q̄ efficacīa q̄ sit p̄ fidei sacramēta sit p̄ sp̄ūalē cōtactū. vñ accessus de quo Aug⁹ loq̄tur cū dicit sup̄ Ioānez accedit verbū ad elemētū z sit sacramētū: videt q̄ debeat itelligi magis de sp̄ūali aut virtuali q̄ d̄ corporali accessu. Et cōfirmat̄ ex cōmuni vsu ecclesie quo multe hostie sibi inuicē qdā alijs sup̄posite z sup̄posite simul i vna patena aut in vase alio cōsecrātur vna verborū sacramētalīū platiōne. quarū quālibet verba cōsecratiōis tagere nō p̄nt corporali tactu cū inferi⁹ existētes a superiorib⁹ operiātur z penit⁹ occultētur. fit tamen ad om̄es sp̄ūalis cōtact⁹ ex intētiōe sacerdotis verba p̄ferētis q̄ se extēdit ad om̄ē hostiaz vel panū quātitatez q̄ corā sacerdote p̄ponit̄. Et hoc expresse dicit. S. T. infra. dif. 11. q. 2. ar. p. sub

ar. 3. Autoritas aut̄ p̄bi nō est ad propositū. qz loquit̄ de multiplicatiōe q̄ fit p̄ motū. nos autē loq̄mur de vltimo instātī platiōis verborū in quo verba efficacīa hēt et cōtingūt materiā sacramēti saltem tactu sp̄ūali. ¶ Ad. 4. m. d̄ q̄ minor ē falsa. neqz valet eius p̄batio qz falsum assumit. nā imo i eucharistia ē ponere aliquā dispositionē p̄uatiuā p̄cedētē ordine nature existētiāz corporis xpi sub sacramento. put dictū fuit in solutiōe p̄cedēte. qd̄ aut̄ arguēs dicit de ficte penitēte falsum ē si fictio sit qz ei⁹ cōfessio fit sine charitate. imo vt dicit. S. Tho. infra. dif. 17. q. 3. ar. 4. sub ar. p. in. cor. q̄ sic fict⁹ accedit q̄uis tunc nō p̄cipiat absolutiōis fructū: tñ recedēte fictiōe p̄cipere incipiet sicut etiā ē z in alijs sacramētis. vñ nō tenet iterare cōfessionē q̄ fict⁹ accedit: s̄z tenetur postmodū fictionē suā cōfiteri. hec. S. Tho. ¶ Ad argumēta aureoli p̄tra eādē cōclusionē ad p̄mū d̄ p̄mo q̄ minor ē falsa. et ad ei⁹ p̄bationē respōdet. S. T. in simili infra. dif. 8. q. 2. ar. 3. ad 4. m. q̄ nulla creatura pōt agere ea q̄ sūt sup̄ naturā q̄si p̄ncipale agēs: pōt tñ agere q̄si agēs instrumentale a v̄tute icreata motū. qz sicut creature inest po⁹ obediētie vt in ea fiat qcqd̄ creator disposuit: ita etiā vt ea mediāte fiat qd̄ est ratio instrumenti. Idē i sentētia respōdet. 3. p. q. 78. ar. 4. ad. 2. m. ¶ Dicitur secūdo q̄ solutio ibi data bona ē. et ad ei⁹ impugnationē d̄ q̄ rudis ē imaginatio q̄. s. dispositio quā efficiūt verba p̄secratiōis in pane sit corporalis vt mollicies vel duricies aut aliqd̄ tale. s̄z illa dispositio ē vt sup̄ dictū fuit p̄uatiua. s. desitio panis. vñ secūdo intellect⁹ quē ponit arguēs ver⁹ ē. Et ad ei⁹ p̄mā improbationē p̄z respōsio ex his q̄ dicta sunt i q̄nto notabili. ¶ Ad secundā negat̄ cōsequētia. nō enī rē desinere eē: ē idē penit⁹ qd̄ ipsaz annihilari. Et. n. S. Tho. dicit infra. dif. 11. q. p. ar. 2. illa trāsmutatio tātūmodo pōt dici annihilatio: cū⁹ termin⁹ ad quē ē nihil. hoc aut̄ nō cōtingit in desitioe panis q̄ terminat̄ ad subam corporis xpi. ¶ Ad p̄firmationē d̄ q̄ arguēs male intellexit doctores dicētes q̄ panis in trāsubstatiatiōe nō annihilat̄. nō enī ideo illd dicūt qz suba panis nullo modo desinat eē: s̄z qz desitio panis nō est vltimat⁹ termin⁹ trāsmutatiōis. desinit certe esse panis: s̄z qz cōuertit̄ in corp⁹ xpi: ideo doctores dicūt q̄ nō annihilat̄. ¶ Ad tertīā d̄ q̄ arguēs inepte loq̄tur cū dicit q̄ desitio eē panis nihil aliud ē q̄ subtractio influx⁹ dei in eē panis. nō enī hoc est illd: s̄z ē causa illi⁹. vñ agere ad nō eē panis: nō est idē q̄ agere ad hoc q̄ de⁹ subtrahat influxuz ab eē panis. imo ecōtra qz de⁹ subtrahit talē in-

fluxū: ideo virt⁹ creata mota a virtute increata: pōt agere ad nō esse panis. ¶ Ad p̄firmationem dī q̄ assumptū ē falsū loq̄ndo de actiōe instrumētali. et ad ei⁹ p̄bationē dī p̄mo q̄ maior p̄positio intelligit̄ de actione p̄ncipali q̄z hec ē. p̄prij subiecti et nihil est p̄ se destructiū sui ip̄ius non de instrumētali habēte efficacīā p̄ virtutē alicui⁹ p̄ncipalis p̄sertim dei. Dicit̄ secūdo q̄ actio q̄ instrumētali desinit eē panis: nō ē accidēs panis s̄z verborū sacramētaliū v̄llā p̄ferētis. ac p̄ hoc nō agit ad destructionē sui sub̄ti. ⁊ ideo argumētū nō ē ad p̄positū. ¶ Ad q̄rtā dī q̄ loquēdo de actione vt ē actio: ē in verbis sacramētali⁹ sicut in sub̄to vel in p̄ferēte illa. loq̄ndo aut̄ de actiōe s̄m q̄ recipit̄ in passo p̄ modū mot⁹: dī q̄ nō hēt sub̄z. in quo differt huiuscemodi p̄uersiōis actio a cōuersiōib⁹ naturalib⁹. put. S. Tho. expresse dicit̄ infra. dif. 11^a. q. p̄^o. ar. 3. sub. ar. p̄^o. in cor. ad q̄b̄ facit q̄b̄ ibidē dicit̄ in respōsione ad. 3^m. q̄b̄ ē simile ei ad q̄b̄ nūc respōdem⁹. Et eadē respōsio in sentētia ponit̄ ab eo ad cōsimile argumētū. 3^a. p. q. 75. ar. 4. ad p̄^m. et. 2^m. inq̄t enī ad p̄mū. dicens q̄ obiectio p̄cedit de mutatione formali q̄z forme. p̄prij ē in materia vel i sub̄to eē. nō autēz hēt locū in cōuersiōe toti⁹ sub̄e. vñ cū hec cōuersiō sub̄alis ip̄ortet quēdā ordinē sub̄arū q̄rū vna cōuertit̄ in alterā: ē sicut in sub̄to in vtraq̄z sub̄a sicut ordo et numer⁹. Ad. 2^m. vero respōdet q̄ illa obiectio procedit de cōuersiōe formali seu mutatiōe. q̄z sicut dicit̄ ē formā oportet eē i materia vel in sub̄to. nō autē hēt locū in cōuersiōe toti⁹ sub̄e cui⁹ nō est accipe aliq̄d sub̄z. Respon̄sio autē ibi data sub̄stineri pōt. Et ad eius impugnationē dicit̄ q̄ actio verborū p̄prie loquēdo nec est in eodem instāti in quo est actio diuina nec in alio instāti: sed i tēpore p̄cedēti diuinaz actionē qua existētia corporis xp̄i fit sub sacramento. Unde diuisio arguentis est insufficiens. Est enī intelligendū q̄ actio verborū sacramētaliū ad desitiōez seu nō esse panis vel vini ē in tempore p̄olationis verborū in cuius vltimo instāti est desitiō seu nō eē panis aut vini in quo met̄ instāti fit cōsecratio corporis et sanguinis xp̄isti. ita q̄ in eodē instāti est desitiō seu nō esse panis et existētia corporis et sanguinis xp̄isti sub sacramento. Et quib⁹ patet nullitas argumēti. Arguens videt̄ deceptus putās q̄ desitiō panis et vini sit actio verborū sacramētaliū quod falsum est. imo est effect⁹ negatiuus ipsius actionis in vltimo instāti sui tēporis acquisitus. idem est enī dictū desitiō panis et nō eē panis. ex quo fit vt desitiō panis cū sit nō ens nō requirat sub-

iectū. q̄ si querat̄ vtrū desitiō panis sit in instāti vel i tēpore: dicim⁹ q̄ p̄mū desitiōis seu p̄mū nō esse panis fuit in instāti cōsecrationis vt dicit̄ est. sed est in tēpore imēdiate sequēti quādiu durat nō esse panis. Nā idē instās q̄b̄ est termin⁹ actionis verborū in quo est p̄mū nō esse panis: est p̄ncipiū tēporis mensurat̄is desitiōē seu nō esse panis et vini. et hec solutio valet ad multa argumēta similia q̄ circa eē et nō esse forme aut alicui⁹ virtutis nominales p̄sertim obijciūt. ¶ Ad 2^m. principale negat̄ assumptū. et ad ei⁹ p̄bationē negatur iterū assumptū. neq̄z valēt p̄bationes. non prima nā minor est falsa. s. q̄ character vel ornat⁹ nō est magis dispositio ex natura rei ad gr̄am q̄z extrinseca opatio naturalis sacramēti vt ablutio vel inūctio. ⁊ ad huius p̄bationē dicit̄ q̄ licet vtraq̄ dispositio sit s̄m beneplacitū diuine volūtatis: nō ideo sequit̄ q̄ vna sit ex natura sua eq̄līter dispositio sicut ⁊ alia. quemadmodū licet liberū arbitrium vel eius opus sit dispositio ad gloriā secundū beneplacitū diuine volūtatis ⁊ similiter gr̄a gratū faciēs: non inde sequitur q̄ gratia ex natura sua nō sit magis ⁊ perfectius dispositio ad eternā gloriā q̄z liberū arbitrium vel eius opus. ¶ Neq̄z valēt q̄ arguens adducit ad p̄bandū q̄ character non sit magis dispositio ad gratiā ex natura rei: nō primū nā maior p̄positio non hēt veritatē nisi de dispositiōe ad formā adequatā ⁊ conuertibiliter se habēte q̄lis nō ē character respectu gratie. est enī character q̄daz participatio sacerdotij xp̄i deriuata ad ei⁹ fideles. vnde nō est dispositio ad gratiā nisi in illis qui sacerdotiū xp̄isti quodā modo participāt ei configuratis sicut habenti plenā sacerdotij potestātē ⁊ non participatā. et ideo in xp̄o q̄stumcūq̄ in summo habeat gratiā: nō est in eo character dispositio ad gratiam. repugnat enim perfectioni ⁊ plenitū diuine sue potestatis sacerdotalis. exemplum autem de forma ignis non ē ad p̄positum quoniā eius dispositio adequate ⁊ cōuertibiliter se habet ad illā. Et per hec patet respōsio ad secundā p̄bationē. q̄z enī character est dispositio ad gratiā nō adequatā nec omnino necessaria simpliciter loquēdo: ideo potuit esse gr̄a in antiquis patribus sine characterē. ¶ Et enī. S. Tho. dicit̄. 3^a. p. q. 63^a. ar. p̄^o. ad 3^m sacramenta veteris legis non habebant in se spiritalē virtutē ad aliquē spiritalē effectum opātē. et ideo in illis sacramētis non req̄rebatur aliq̄s spiritalis character s̄z sufficiebat ibi corporalis circūcisio quā apostolus signaculū nominat. Ro. 4°. ¶ Ad tertiā dicit̄ q̄ cha-

acter est dispositio directe ad grām sacralem et
hec nūq̄ precedit characterē: quīs possit illum
precedere grā absolute gratum faciens. **Ad**
quartā dicitur ad minōrē q̄ si intelligatur exclu
sua solā: ita vt excludat quācumq̄ dispositionē
ad gloriā: falsa est. nā vt **Apostolus** dicit. **Ro. 6.**
grā dei vīta eterna. licet enim anima in eo q̄ est
imago trinitatis sit capax beatitudinis: indiget
tamē grā ad illā optinēdā: quoniā est ei⁹ capax
grā adiūate et disponente. quēadmodum licet
homo sit naturaliter capax disciplīne: non ideo
sequitur q̄ illā absq̄ doctrina doctoris vel alio
auxilio consequi possit. **Ad** confirmatiōē di
citur q̄ maior hēt veritatē quādo dispositio est
necessitas adequate et conuertibiliter ad formā
et q̄^m ad fieri et q̄^m ad esse. sed character non est
dispositio ad gratiā ex necessitate sed per quan
dā congruitatis dignitatē prout. **S. Tho.** dicit
infra dī. 4. q. p. ar. p. ad. 5^m. Itē neq̄ est dispo
sitiō ad gratiā q̄^m ad esse. vnde obiectio nō mili
tat in proposito. **Patet** igitur ex pmissis q̄ non
eque bene sola ablutio vel quecumq̄ operatio
naturalis sacramēti potest eē dispositio ad grāz
sicut character et ornatus sacramentalis. ac hoc
q̄ sacra noue legis magis sunt causa dispositiua
ad gratiā per hoc q̄ sunt causatiua characteris
et ornatus: q̄ per hoc q̄ hēt proprias operatio
nes naturales sine illis. **Neq̄** valet secunda rati
o ad probādum idē assumptum. primo qz ma
ior hēt veritatē tunc p̄se quādo cum pauciori
bus pactis seruatur tāta et tā pfecta efficacia sa
cramētorum qd̄ tū non est in pposito. nā maior
et perfectior efficacia sacrorum est eorum q̄ per
virtutes quā continēt causant effectus sacrales
et disponūt ad gratiā: q̄ illorum sacrorum q̄ nec
virtutē nec causalitatē effectiua hēt ad effectus
sacrales sed sunt tātūmodo signa. pfectior siq̄
dē est efficacia eius quod est et signūz et causa a
licuius: q̄ eius quod est signum tātūmodo. **Se**
cundo qz eque plura pacta requiruntur si sacra
non habeāt virtutem et causalitatē respectu grē
vt arguens ponit: q̄ si illā habeāt vt nos ponī
mus. primum pactum est q̄ verbo accedēte ad
elemētum: diuina virtus assistat ad effectum sa
cramēti causandum. secundum pactum est q̄ in
casu de tribus hostijs positis corā sacerdote: di
uina virtus causet sacralem effectum circa hostiā
quā sacerdos intēdit et non circa aliā quasi deus
pepigerit intētionem sacerdotis verba proferē
tis sequi. tertium pactum est quod ipse arguens
contra nos adducit. quartum pactum est q̄ ad
ablutionem aque in baptismo diuina virtus cō

ferat gratiā. patet igitur q̄ eque multa pacta se
quūtur ad opinionē arguētis quēadmodū ad
nostrā positionē. **In**conueniētia aut nulla sequū
tur ex nra positione vt partim supra declaratur
est et magis infra apparebit. ex opinione vero ar
guētis plura sequuntur inconuenientia contra
dignitates et efficaciam sacramētorum noue legis
q̄ ex dictis. **S. Tho.** colligi p̄t in probatione cō
clusionis. **Ad** primā confirmatiōē dicitur si
cut ibi responsū est q̄ p vltimā syllabā virtute
precedētium. et cum arguēs infert q̄ tunc iā ve
nitur ad aliud pactum: respondemus q̄ vana et
puerilis est talis querela: quādo tota virtus et
efficacia sacramētorum noue legis prouenit ex
voluntate et institutione diuina ac hoc ex pa
cto diuine prouidentie beneplacito. neq̄ minus
est puerilis questio qua arguēs querit cur igit
deus non posset sic statuere et. dicimus sane q̄
posset de si voluisset. sed sicut colligitur ex au
toritatib⁹ scōrum doctorum noluit ad digni
tatem et excellētiā insinuādā sacramētorum no
ue legis. **Et** enim. **S. Tho.** respondet in hoc p
posito de veri. q. 27. ar. 4. ad. 16^m. deus nō vt
tur instrumētis vel causis medijs in sua actione
propter sui indigentia: sed propter effectū cō
ueniētiā. conueniēs enim est vt nobis diuina re
media exhibeātur p̄ modū nrm. i. per sensibi
lia vt dicit **Dionisius**. p. ca. ecclē. hierar. **Ad**
secundā confirmatiōē dicit q̄ virt⁹ illa ē in ver
bis subiectiue. et ad huius improbationē dicim⁹
q̄ licet vnū accidēs vel vna q̄litas non possit eē
p se solum subm alterius dās ei complete sustē
tāntum: pōt tū esse imediatum subm alterius
virtute sube que vtrumq̄ sustētat. quemadmo
dum superficies est subm coloris et potētia ani
me est subiectum virtutis. sic etiam verba ratio
ne primi subiecti vel proferētis verba vl lingūe
vel gutturis vel aeris pōt esse imediatum sub
iectum virtutis sacrales. **Ad** 3^m. principale di
citur q̄ assumptum est falsum. et ad eius proba
tionē dicitur q̄ argumētum magis ē ad nrm p
positum q̄ ad oppositū. nā sicut in alijs motibus
licet forma inducta per agēs in passum expellat
formā contrariā formaliter et propter incōpossi
bilitatē: virtus tū agētis q̄ talē formā inducit in
passum: effectiue se hēt sicut et agēs ad talē effe
ctum. et pari modo quīs id quod mouetur ad
vbi expellat aliud corpus propter incōpossi
bilitatē vtriusq̄ in eodē vbi: virtus tamē ipsius
agētis mouētis vnū corpus ad vbi alteri⁹ effe
ctiue se hēt ad talez effectum sicut et ipsum agēs
et mouens: non sicut qd̄ sed sicut quo. ex quo se

quitur in proposito nostro q̄ licet ornatus vel character aut gr̄a formaliter ⁊ p̄ incompossibilitatē expellat a suscipiēte sacramētum formā vel dispositionē contrariā: virtus tñ sacramēti derivata a deo principali agēte effectiue se habet siue attingēdo siue disponēdo ad sacrāle effectū. vnde arguēs videtur falli putās q̄ idē numero sit virtus agētis vel principalis vel instrumentalis cum forma inducta in passum quod verum non ē. non enim virtus existēs in semine est idē numero cum forma vel dispositione causata in fetu. nec calor ignis quo agit in lignum: est ipse calor: numero quē ligno ignis inunit. ¶ Ad argumēta durādi contra q̄rtā conclusionē: ad primum respōdet. S. Tho. in hac dis. lec. p̄. ar. 4. sub. ar. 2. ad. 4^m. q̄ in re corporali non pōt esse virtus spiritualis fm̄ esse completum: pōt tñ ibi esse p̄ modū intentionis sicut in instrumentis motis ab artifice est virtus artis. ⁊ sermo audibilis existēs causa discipline vt dicitur in libro d̄ sensu ⁊ sensato: continet intentiones anime quodaz modo. in motu ē est virtus sube separate mouētis fm̄ philosophos. ⁊ semē agit virtute anime vt dicitur in. 16. de animalibus. Idē in sentētia respondet. 3. p. q. 62. ar. 4. ad. p̄. Et in de veri. q. 27. ar. 4. ad. 4^m. Et in responsione ad 5^m. dicit q̄ virtus illa nec pōt dici corporea nec incorporea proprio loquēdo. corporeum enim ⁊ incorporeum sunt differentie entis completi. sed proprie dicitur virtus ad incorporeuz. sicut etiam motus magis dicitur ad ens q̄ ens. obiectio autē procedit ac si ista virtus esset completa forma. ¶ Ad. 2^m. respondet Sāctus Tho. in hac dis. loco proxime allegato ad. 5^m. q̄ sicut virtus absoluta nō est complete in quolibet cōgregatorum ad vñ actionē quaz nullus per se p̄ficere potest sicut est de tractu nauis sed est in omnibus simul inq̄stum sunt omnes loco vñ agētis ⁊ sic virtus in eis existēs suā retinet vñtate: ita etiā est de instrumentis quādo vñum non sufficit. ⁊ sic etiā est in alijs multis q̄ exiguntur ad sacramētum qz in omnibus simul acceptis ē illa virtus complete: in singulis autē incomplete. Idē in sentētia respondet. 3^a. p. loco proxime allegato ad. 4^m. ¶ Ad. 3^m. patet solutio supra ex responsione ad. 2^m. scoti contra tertiā conclusionem. cum autē arguēs dicit q̄ ante characterē vel ornatum nulla dispositio p̄cedit in anima que attribuitur syllabis vel partibus orationis p̄cedētibus vltimā quē admodum fit aliq̄ dispositio in lapide ex guttis p̄cedentibus vltimā: dicitur q̄ est falsum. quoniam vñmo p̄cedit

scilicet dispositio ad completum orationis ⁊ significationis verborum quā faciunt syllabe et dictiones ex ipso ordine successionis quā significationē virtus sacrālis consequitur. hāc autē dispositionē vltima syllaba non h̄ret sine p̄cedētibus. naz vt Sāctus Tho. inquit infra dis. 8. q. 2. ar. 3. ad. 6^m. de verbis sacrālibus eucharistie: virtus conuersiua q̄ est in verbis cum sit sacramentalis: sequitur significationē. significatio autē existētis conuersionis cum imporet ordinem vñius ad alterum: non potest fieri p̄ dictionē sed oportet q̄ per orationem fiat cuius partes q̄uis successiue p̄feratur: tñ significatio est tota simul quod tūc complet vltima orationis particula. Cum autē arguēs vltimo infert q̄ p̄ eādē rationē virtus sacrālis esset in vltima parte aque q̄ tāgit corpus baptizati: respondemus dupliciter. primo q̄ non est simile d̄ aqua que ē res permanēs q̄ ad omnes sui partes in quib⁹ omnibus simul pōt recipi ⁊ stare virtus: ⁊ d̄ verbis sacramentalibus que consistūt in successione quorū partes vt dictiones vel syllabe simul stare non possunt sed sibi inuicem succedunt: ita q̄ eadez forma vel virtus in omnibus simul recipi non possit. Respondemus secundo q̄ nullum inconueniēs nobis est q̄ virtus in sacramēto baptizati sit in illa tātum aq̄ parte q̄ tangit corpus baptizati. immo multū rationale id putamus ¶ Ad. 4^m. dicitur q̄ minor ē falsa loquēdo dispositionē ⁊ instrumentāliter. ⁊ de hoc latius dictū est supra in responsione ad p̄. contra hāc quartam conclusionem ⁊ in fine sexti notabilis. Augustin⁹ autē loquitur de actione rei corporalis quā h̄t ex sua natura non vt instrumentum alterius principalis agētis. Responsione autē quā arguēs introducit non ē opus nobis. ¶ Ad. 5^m. dicitur q̄ sicut deductū fuit in sexto notabili argumētum procedit ex falsa imaginatione arguentis q̄si. s. qz instrumentum non agit nisi motus a principali agēte: ideo nō recipit ab eo aliā virtutē vel formā nisi tātūmodo motum. hoc autē falsum est sicut ibi patuit. neqz ideo erit p̄cessus in infinitum qz stādum est in virtute principalis agētis a q̄ virtus quedaz participata derivatur ad instrumentum. ita q̄ instrumentum agit per hanc virtutem sibi comunicatā. hec autē virtus agit per virtutem agentis principalis a qua derivatur. virtus autem principalis agētis agit non per aliam sed ex sui natura. ¶ Ad. 6^m. dicitur q̄ consequētia quā arguens infert ex minore propositione nulla est. non enim sequitur ex p̄missis. nam plus requiritur ad rationē cause

quod ad rationem signi, unde sacramenta licet non habeant virtutem illis inherentem in quantum sunt signa: habet tamen illam in quantum sunt cause. ¶ Ad 7^m. dicitur quod similitudo non valet, quia circumcisio in veteri lege non conferebat gratiam ex opere operato quemadmodum eam conferunt sacramenta noue legis, et de hoc latius dicitur in questione sequente. ¶ Ad 8^m. dicitur quod minor est falsa in eo quod dicit promissa in lege veteri solui in noua: non per legem nouam sed a deo in lege, nam ut de ceteris taceamus; iustificatio hominis ad vitam eternam quam lex vetus non dabat sed promittebat: non solum est a deo data in noua lege: sed et per legem nouam, nam datur per gratiam per quam homines iustificatur secundum illud 1° Ro. 3°. iustificati gratias per gratiam, gratia autem gratum faciens est proprie et principaliter ipsa lex noua prout Sanctus Doctor pulchre deducit prima 2°. q. 106. arti. primo. et arti. 2° probat quod ipsa lex noua iustificet homines ad differentiam legis veteris que non iustificabat, unde Augustinus in libro de spiritu et littera exponens illud Iherem. 31. dabo leges meas in mentes eorum et in corda eorum super scribam eas: que sunt inquit leges dei ab ipso deo scripte in cordibus: nisi ipsa presentia spiritus sancti que scilicet est per gratiam. ¶ Ad 9^m. dicitur primo quod conclusio nostra non fundatur potissime in ratione quam arguens recitat quibus et illa satis eas probet: sed fundatur in auctoritate sancti doctorum, ait enim Augustinus super illud Ioan. 1. scilicet iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis, unde ista tanta virtus aque ut corpus tangat et cor abluat nisi faciente verbo: non quia dicitur sed quia creditur, nam et in ipso verbo aliud est sonus transiens aliud virtus manens, hec ille in quibus verbis expresse dicitur quod in aqua baptismi est virtus que cor abluat, item quod in verbis sacramentalibus baptismi est virtus manens, Item in de baptismo paruulorum, paruuli inquit baptizati inter credentes reputantur per sacramenti virtutem, Item Ambrosius de sacramentis, aliud inquit est elementum aliud consecratio, non sanat aqua nisi spiritus sanctus descendat in eam, Item Chrysostomus super illud Ioan. 5°. angelus autem domini descendebat secundum tempus ait, sicut enim et in baptizatis non simpliciter aqua operatur: sed cum spiritu sancti acceperit gratiam: tunc omnia soluit peccata, et multe alie sanctorum auctoritates adduci possent, unde licet sancti doctores definiunt sacramentum non ita expresse hanc virtutem tetigerint: id tamen fecerunt sepe loquen-

tes de sacramentis noue legis, et quorum dictis magister sententiarum collegit definitionem in qua expresse posuit sacramenta noue legis causam esse gratie, Distinctio autem arguetis de accidentem proprio et separabili: friuola est et ad fugam conficta, nam ut clare patet recte intelligentibus: definitio posita a magistro non ad hoc est introducta ut quid nominis precise notificet, non enim circa quid nominis sacramenti fuisset magister tam sollicitus tractans de sacramentis ecclesie prout curationi adhibentur contra originalem et actualis peccati vulnera ut ipse in prefatione huius quarti libri premitit, ¶ Ad 10^m. dicitur quod arguens assumit falsum imo utraque auctoritas multum iuuat, et ad assumpti probationes dicitur quod glossa quam dat verbis Augustini est conficta, non enim propter solam assistentiam diuine virtutis Augustinus diceret vim esse aque ut corpus tangat et cor abluat, esset enim non tam impropre quam false dictum, nam cause per accidentem vel sine qua non: non vere attribuitur quod sua vi effectum causet, Neque obstat quod sequitur: nisi faciente verbo non quia dicitur sed quia creditur: nam huius dicti sensus verus est quod verbum, scilicet sacramentale non habet vim cor abluendi propter exteriorum sonum quo a baptizante profertur: sed quia creditur quia, scilicet ad predictum effectum requiritur fides in baptizato vel propria ut in adultis vel interpretatiua ut in infantibus que est fides parentum vel ecclesie: pro eo quod per fidem huiusmodi sacramenta continentur sicut instrumenta principali agenti, scilicet deo tanquam efficienti cause: et passioni christi tanquam meritoze put. S. Doc. ait in hac dis. lec. p^a. ar. 4. sub. ar. 3. Et huic vero sensui consonat quod in auctoritate Augustini sequitur cum dicit, nam et in ipso verbo aliud est sonus transiens: aliud virtus permanentis, vbi etiam dicit virtutem in verbo permanentem, huic etiam vero sensui fauet auctoritas supra posita Augustini in de baptismo paruulorum cum dicit, paruuli baptizati inter credentes reputantur per sacramenti virtutem et offerentis responsionem, scilicet fidei, vbi utrumque tangitur, scilicet virtus sacramenti existens in verbis: et fides offerentium que per eorum responsionem inotescit, Quod autem arguens adducit ex auctoritate Bede contra nostram opinionem: dictum est puerile, nam licet caro christi vel eius contactus non sit principale agens, scilicet deus nec sit ipsa passio christi: certum tamen est quod diuinitas christi per eius carnem operata est naturam salutem, et passio christi ad id ipsum vi habuit quia erat passio carnis christi, ita quod virtus et efficacia

passionis: carni christi tanq̄ instrumento coniūcto ascribēda est. vnde Damascenus dicit in tertio libro q̄ humana natura in christo erat velut organum diuinitatis. et ideo vt Sanctus Thomas notat in de veritate. q. 27. arti. 4. in corpore: sicut humana natura in christo cōmunicabat diuine virtuti instrumentaliter in corporalibus effectibus: ita etiam in spiritualibus. vnde sanguis christi pro nobis effusus habuit vim ablutiuam peccatorum fm̄ illud Apocalipsis primo. lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo Et Romanorū. 3°. iustificati in sanguine ipsius. sic igitur humanitas xpi est instrumentalis causa iustificationis nre. que quidem causa nobis applicatur spūaliter per fidem: et corporaliter per sacramēta. vnde illud est perfectissimū sacramētū in quo xpi corpus realiter cōtinet̄. s. eucharistia et est omnium aliorū conservatiuū vt Dionysius dicit in ecclesiastica hierarchia. alia vero sacramenta participant aliquid de virtute illa qua humanitas xpi instrumentaliiter ad iustificationē operatur. ratione cui⁹ baptismus sanguine xpi sanctificatus dicitur ab apostolo in hebre. 10. vnde et passio xpi in sacramentis noue legis dicitur operari. hec. S. Tho. patet igit̄ ex dictis q̄ irrationabiliter et minus docte arguens dixerit auctoritate Bede sentētie Sācti Tho. repugnare. Luz aut̄ arguens obiicit q̄ si ex tactu carnis xpi esset data aliqua vis aquis: tunc data esset et illis aquis q̄s xps tetigit: et tunc ille aque habuissent in se talē virtutem quod iterū est contra eos qui dicūt q̄ illa virtus nō est in sacramentis nisi quādo applicantur p̄ vsum ad illum q̄ recipit sacramētū: respondet. S. Tho. in hac dis. lec. p^o. ar. 4. sub. arti. 2. ad. 2^m. q̄ instrumentū datur virtus agēdi instrumentaliter dupliciter. vno modo quasi inchoatiue quando instituitur in specie instrumenti. alio modo dat̄ complete quādo actu mouetur a principali agēte sicut quādo carpētarius vtitur ferra. et similiter cōplete dat̄ virtus sacramētis in ipso sacramētorū vsu. hec ille. vbi quod dicit inchoatiue: congrue intelligitur quasi deputatiue. nā quādo dolabra vel ferra cum tali materia et sub tali figura cōstituitur: propter sui aptitudinē quasi deputatur vt sit instrumentum artificis. et cōsimili modo aqua fm̄ speciem suam fuit deputata baptismali ablutioi ex tactu carnis christi quādo baptizatus est. in vsu tamen baptismi quādo. s. accedit verbum ad elementum: accipit cōplete id est actu virtutem regeneratiuam. Et ex his patet q̄ sensus quem ipse arguens dat dictis Bede sit fictitiuus: cum ipse dicat aperte q̄ christus vim regeneratiuam contulit aquis. hoc certe non est idem dictū q̄ dicere tactum aque p̄ carnem christi esse signum tantūmodo regeneratiōnis fiende per dei virtutem aquis assistentem. talis enim sensus nimis extortus et confictus est. Quod autem arguens vltimo adducit ex verbis christi. Joan. 3°. nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto et cetera: pro nobis facit cum expresse ibi dicatur renatus ex aqua simul et spiritu sancto. ex quo sequitur q̄ aqua vim habeat regeneratiuam. Neq̄ obstat quod postmodum mentionem de aqua baptismi non fecerit sed de spiritu sancto: tum quia sufficiebat illud in eodem cōtextu littere iam dixisse: tum etiam ad significandam differentiam efficiendi inter aquam et spiritum sanctum sicut inter causam principalem et instrumentalem. Ad argumenta Scoti contra eandem conclusionem ad primum dicitur q̄ illa virtus supernaturalis est in sacramento indiuisibiliter id est tota in toto et tota in qualibet eius parte. neq̄ valet hui⁹ improbatio. quia assumptum habet veritatem de formis perficientib⁹ materiam fm̄ esse reale ratum et permanens. virt⁹ autem sacramentalis non habet tale esse in sacramento sed esse intentionale. et ideo argumentū non est ad propositum. Ad. 2^m dicimus q̄ sicut dictum est supra: virtus verborum sacramentalium est subiectiue in vltima syllaba in ordine tamen ad precedentes. vnde diuisio arguentis est insufficientis. nam neq̄ est actu eadem virtus in omnibus syllabis: neq̄ est alia et alia in alia et alia syllaba: sed est tota in vltima syllaba prout dictum est et sic cessat obiectio. Ad. 3^m dicitur q̄ ista virtus supernaturalis actu et complete ē in ipsa applicatione ad vsum et non ante. habet tamen quandam aptitudinem salte⁹ deputatiōnis ex institutione sacramenti quod alias dicitur esse inchoatiue. et sic cessat impugnatio hui⁹ partis. nam sicut instrumentū ante q̄ applicetur ad vsum est aptum ad illum: ita ex ipsa sacramentorum institutione sacramenta habent quandam velut aptitudinē ad vsum sacramentalē. Ad. 4^m. dicitur q̄ licet talis pluralitas non habeat absolutam necessitatem: habet tamē congruitatem multum rationabilem propter dignitatem sacramentorum noue legis vt non tñ sint signa effectus sacramentalis quemadmodum sacramenta veteris legis: sed et sint quodāmodo cause. vnde falsum est q̄ veritas fidei non requirat ponere talē virtutem supernaturalem. non tanq̄ sit absolute necessariū: sed quia congruum est et multum rationabile. et cum arguens insert

stus vim regeneratiuam contulit aquis. hoc certe non est idem dictū q̄ dicere tactum aque p̄ carnem christi esse signum tantūmodo regeneratiōnis fiende per dei virtutem aquis assistentem. talis enim sensus nimis extortus et confictus est. Quod autem arguens vltimo adducit ex verbis christi. Joan. 3°. nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto et cetera: pro nobis facit cum expresse ibi dicatur renatus ex aqua simul et spiritu sancto. ex quo sequitur q̄ aqua vim habeat regeneratiuam. Neq̄ obstat quod postmodum mentionem de aqua baptismi non fecerit sed de spiritu sancto: tum quia sufficiebat illud in eodem cōtextu littere iam dixisse: tum etiam ad significandam differentiam efficiendi inter aquam et spiritum sanctum sicut inter causam principalem et instrumentalem. Ad argumenta Scoti contra eandem conclusionem ad primum dicitur q̄ illa virtus supernaturalis est in sacramento indiuisibiliter id est tota in toto et tota in qualibet eius parte. neq̄ valet hui⁹ improbatio. quia assumptum habet veritatem de formis perficientib⁹ materiam fm̄ esse reale ratum et permanens. virt⁹ autem sacramentalis non habet tale esse in sacramento sed esse intentionale. et ideo argumentū non est ad propositum. Ad. 2^m dicimus q̄ sicut dictum est supra: virtus verborum sacramentalium est subiectiue in vltima syllaba in ordine tamen ad precedentes. vnde diuisio arguentis est insufficientis. nam neq̄ est actu eadem virtus in omnibus syllabis: neq̄ est alia et alia in alia et alia syllaba: sed est tota in vltima syllaba prout dictum est et sic cessat obiectio. Ad. 3^m dicitur q̄ ista virtus supernaturalis actu et complete ē in ipsa applicatione ad vsum et non ante. habet tamen quandam aptitudinē salte⁹ deputatiōnis ex institutione sacramenti quod alias dicitur esse inchoatiue. et sic cessat impugnatio hui⁹ partis. nam sicut instrumentū ante q̄ applicetur ad vsum est aptum ad illum: ita ex ipsa sacramentorum institutione sacramenta habent quandam velut aptitudinē ad vsum sacramentalē. Ad. 4^m. dicitur q̄ licet talis pluralitas non habeat absolutam necessitatem: habet tamē congruitatem multum rationabilem propter dignitatem sacramentorum noue legis vt non tñ sint signa effectus sacramentalis quemadmodum sacramenta veteris legis: sed et sint quodāmodo cause. vnde falsum est q̄ veritas fidei non requirat ponere talē virtutem supernaturalem. non tanq̄ sit absolute necessariū: sed quia congruum est et multum rationabile. et cum arguens insert

q̄ talis virtus nō crearetur regulariter nisi ex p̄a-
 ctione diuina: d̄ q̄ est verū z tamē ideo nō sup-
 fluit vt arguens obijcit. q̄ licet pactio diuina po-
 tuerit esse imediata causa effectus sacramētal-
 noluit tamen deus p̄pter rationes sepe assigna-
 tas. ¶ Ad. 5^m. dicit q̄ assumptū est falsum. neq̄
 valet p̄batio cōtra exēplum d̄ sensibili sermone
 q̄m iterū arguēs assumit falsum. et ad eius p̄ba-
 tionē primā dicitur q̄ sermo nō soluz habet vim
 sp̄ūalem excitādi z edocendi audientes a prima
 impositione ad significandum: sed etiā et magis
 quādo profertur a dicēte ad instruendū audien-
 tem circa aliquē conceptum ipsius proferentis.
 ¶ Ad secundā probationē dicitur q̄ sermo audi-
 bilis non est per se solum instrumētum sufficiens
 ad causandū anime cōceptū in audiente: sed re-
 quiritur in ipso aliqua terminorū noticiā p̄ quaz
 deueniat in cognitionē eorum que sensibili sermo-
 ne illi proponuntur. et propter defectū hui⁹ no-
 ticie si latinus proferat verba latina greco igno-
 ranti latinum: nō causat in eo animi sui concep-
 tum. nō quia in tali sermone nō sit vis causatiua
 conceptus: sed quia audiens nō est disposit⁹ ad
 illam recipiendā. quia act⁹ actiuorū sunt in patie-
 te disposito. et d̄ hoc satis dictū fuit in vltimo no-
 tabili. ¶ Neq̄ valet improbatio secundie exem-
 pli nam falsuz est quod assumit nec arguēs probat.
 vt eniz. S. Tho. dicit in hac dis. lec. p^a. ar. 4. sub
 ar. 2. ad. 3^m. nullū inconueniēs est si virtus que
 motui p̄portionatur: datur rei statim vel post mo-
 dicū desitire. ¶ Neq̄ valet improbatio tertij. q̄m
 et si motus localis celi nō possit esse forma epi-
 cipium subaz inferiorz sub ratione qua talis mo-
 tus est: pōt tamē esse causa ratione virtutis cele-
 stis q̄ per motum localē desitit z deriuat ad ista
 inferiora. et pari modo dicim⁹ q̄ ratione virtu-
 tis collate in vsu sacramētorū: pōt causari effect⁹
 sacramētalitatis. ¶ Ad. 6^m. dicit q̄ assumptū est fal-
 sum si instrumēta capiātur. put mota sunt a prin-
 cipali agente. et ad ei⁹ p̄bationem dicit q̄ q̄uis
 ferra vel aliud instrumētum nō habeat actiuita-
 tem vel causalitatē ad artificij construenduz ex
 quantitate vel figura vel motu locali: habet ta-
 men illam ex virtute principalis agentis. s. ex ar-
 te sibi per motum intēcionaliter cōmunicata. vñ
 totus processus argumēti sup̄uacu⁹ est eo q̄ fun-
 datur in hoc q̄ instrumēta non h̄nt actiuitatē ad
 effectū principalis agētis per formas sibi p̄prias
 z cōnaturales quod z nos concedimus: sed dici-
 mus q̄ habēt illā vim ex superiori forma. s. agen-
 tis principalis. ¶ Ad. 7^m. negatur assumptum.
 et ad eius probationem dicimus q̄ loquendo d̄

sacramēto matrimonij noue legis: virtus illa in-
 fusa est in verbis aut in signis vel actibus equi-
 potentibus. et in casu arguentis d̄ copula carna-
 li cum verbis de futuro: dicimus q̄ ipsa virt⁹ da-
 tur vel in eorum consensu qui tunc repetitur: vñ
 in aliquo alio signo equipolente verbis. Et cum
 vltimo arguens querit quid causabit talis virt⁹:
 dicimus q̄ dispositionem ad gratiam que dicitur
 ornatus: et potestatem vtēdi corpore coniugis
 ac fidem seruandī et si qui alij sunt effectus sacra-
 mentales matrimonij. ¶ Ad argumentum ante
 oppositum respōdet Sanct⁹ Thomas in hac di-
 stinctione lectione prima arti. 4. sub. arti. 2. ad
 5^m. q̄ sicut virtus absoluta non est complete in
 quolibet congregatorum ad vnam actionē quā
 nullus per se perficere potest sicut est d̄ tractu na-
 uis: sed est in omnibus simul inq̄^m sunt omnes
 loco vnius agentis et sic virtus in eis existens su-
 am retinet vnitatem: ita etiam est de instrumen-
 tis quando vnum non sufficit. et sic etiam est in
 alijs multis que exiguntur ad sacramētum. quia
 in omnibus est illa virtus complete simul accep-
 tis: in singulis autem incomplete. Et in hoc arti-
 culus terminatur.

Tertuz cir

ca eandēz distinctio-
 nem queritur vtum
 sacramēta veteris le-
 gis causent gratiam
 et arguitur q̄ sic. quia
 dicit Beda in home-
 lia circuncisionis. idē
 salutifere curationis

auxilium circuncisio in lege contra originalis pec-
 cati vulnus agebat: quod baptismus agere reue-
 late gratie tempore consueuit. sed baptism⁹ nūc
 cōfert gratiam. ergo et circuncisio gratiam con-
 ferebat. et pari ratione alia sacramenta legalia.
 quia sicut baptismus est ianua sacramentorū no-
 ue legis: ita circuncisio erat ianua sacramentorū
 veteris legis. propter quod apostolus dicit Ba-
 la. 5. testifico omni circuncidenti se q̄m debitor
 est vniuerse legis faciēde. ¶ In oppositum argu-
 itur quia dicit Bala. 4. conuertimini iterum ad
 infirma elementa z egena. Blosa. i. ad lege⁹ que
 dicitur infirma quia non perfecte iustificat. ergo
 sacramenta veteris legis non conferebant gra-
 tiam. ¶ In hac questione erunt quattuor articu-
 li vt sup̄ra.

Qantum ad p^mum articulum sit prima conclusio q^d sacramenta veteris legis gratiam non confererent ex aliqua virtute in eis existente: quoadmodum sacramenta noue legis illam conferunt. Hanc conclusionem tenet. S. Tho. in hac dis. lec. p^a. arti. 5. Et. 3^a. p. q. 62. arti. 6. ¶ Secunda conclusio est q^d in sacramento veteri circumcisionis non confereretur gratia ex opere operato. Hanc conclusionem tenet. S. Tho. in hac dis. lec. 2^a. arti. 4. sub. arti. 3. Et. 3^a. p. q. 70. arti. 4.

Qantum ad articulum secundum arguitur contra conclusiones. Et quidem contra primam arguit Aureolus probando q^d differentia inter sacramenta veteris et noue legis inconuenienter assignetur per hoc q^d sacramenta noue legis causant gratiam per virtutem eis inherenter alia vero non. ¶ Primo sic. nobilitas instrumenti et cuiuslibet ordinati in finem sumitur ex ratione utilitatis: quoniam quanto instrumentum est utilius tanto est nobilius. sed tunc utilitatis esset circumcisio sicut est baptismus si per utrumque daretur gratia in eodem quantum ad modum deus gratia per virtutem inherenter et per aliud ex solo pacto diuino: siue per unum detur principaliter et per aliud ex consequenti. quantum ad modum enim fiat variatio de modo dum tamen utrobique datur eadem gratia in eodem gradu erunt eque utilia. igitur facta noue legis et veteris erunt eque nobilitatis si tamen modo differant ut tu ponis. probat minor dupliciter. primo inductione secundo ratione. primo sic. dato q^d in circumcisione nulla sit virtus infusa: in baptismo autem sit virtus infusa deinde gratia conferatur utrobique in eodem gradu: quod ad medietatem virtute inherente. verbi gratia in simili si ista medicina conferat mihi sanitatem in eodem gradu et eque faciliter sicut illa: quid ad egrum vel medicum si ista medicina non agit per aliquam virtutem a tota specie sicut alia sed alium de. unde cuique veniat talis operatio equalis utilitatis iudicabunt. ¶ Ratione probat sic idem. nobilitas illi quod nullam habet appetibilitatem propter se sed propter aliud: debet persari ex nobilitate illius a quo habet totam suam appetibilitatem. sed tota appetibilitas sacramentorum est ex ratione effectus. scilicet gratie quam conferunt. ergo si conferatur gratia in eodem gradu dato q^d eam conferat differenter quantum ad modum puta q^d unum per virtutem infusam aliud ex pacto: unum principaliter aliud ex consequenti: erunt eque nobilitatis in

ratione instrumenti. Confirmat quod ubi unum propter alterum: utrobique tamen unum. 2°. Topi. sed nobilitas sacramenti est propter nobilitatem effectus. igitur et cetera. Confirmatur quia virtus infusa non est ponibilis in sacramentis. si etiam ponatur talis virtus: illa non est propter se diligibilis. non enim sacramenta diligo propter virtutem: sed propter effectum. et si eorum effectus est equalis: nobilitas erit equalis. non ergo pro hoc saluatur differentia sacramentorum veteris et noue legis quantum ad eorum dignitates. Dicitur forte q^d differunt quia facta noue legis conferunt gratiam in maiori gradu puta baptismus quantum ad circumcisio: contra quod hoc non sufficit. quia maior debet poni differentia inter baptismum et circumcisio: quantum ad inter baptismum et baptismum. sed inter baptismum et baptismum est differentia maioris et minoris gradus a parte effectus. scilicet gratie et aliarum virtutum in baptismo infusarum. probatio. quis enim dubitat qui Paulus receperit maiorem gratiam et virtutem habundantius quando baptizatus fuit: quam unus paruulus quando baptizatur. ¶ 2°. quia in illis que sunt alterius rationis in sanctificando: oportet assignare effectus alterius rationis. sed sacramenta veteris et noue legis sunt alterius rationis in sanctificando. igitur eis correspondet effectus alterius rationis in sanctificando. sed gratie maioris et minoris gradus non sunt alterius rationis. magis enim et minus non diuersificat speciem. igitur etc. hec Aureolus in forma. ¶ Contra secundam conclusionem arguit Scotus probando q^d de potentia dei absoluta possibile est culpam originalem deleri sine gratie infusione cuius contrarium innuitur in probatione dicte conclusionis. primo sic. quecumque sibi inuicem repugnant circa aliquod subiectum: mutuo se excludunt circa illud. ergo cui repugnant plura circa aliquod subiectum: illud potest per quodlibet illorum expelli vel excludi ab illo subiecto. sed culpe originali repugnat rectitudo in puris naturalibus etiam sine gratia. patet de facto secundum magistrum ponentem hominem a deo sic conditum. patet etiam de possibili probatione. quod si non posset natura fieri recta rectitudinem naturali sine gratia tunc gratia esset naturalis licet non nature lapsa tamen nature in sua propria rectitudine instituta. illud enim est naturale quod consequitur naturam secundum se. ergo sequitur q^d per solam rectitudinem naturalem et sine gratia potest culpa expelli. Si dicatur q^d rectitudo absolute potuit esse in natura absque gratia tamen post culpam non potest restitui absque gratia collata. ¶ Contra illud et simul ad principale arguitur. forma non habet esse alterius rationis: non habet aliam reparabilitatem a quocumque. quod enim est talis forma et

rata esse habēs: ideo est reparabilis vel irreparabilis a quocūq; sed forma non habet esse alteri⁹ rationis in subiecto ex hoc q̄ eius oppositum precessit in eo vt patet d̄ frigoze et caloze circa aquā. ergo forma non habet aliam irreparabilitateza quocūq; per hoc q̄ eius oppositum precessit i subiecto vt patet. sed rectitudo naturalis si nō precessisset suū oppositū: posset reparari per te. ergo rē. ¶ 3° sic. qualēcūq; fm formam absolutā pōt deus hominē creare: et fm talem formam absolutam pōt post culpaz reparare. sed in pura rectitudine naturali pōt deus hominē creare: igit̄ et cetera. maior patet quia culpa non facit naturam in se esse aliā nec quin sit capax illius cui⁹ prius fuit capax. agens aut̄ diuinum pōt illi imprimere quod d̄cūq; cuius est capax et hoc sine alio q̄ cūq; qd non includitur in ratione illius impressi. sed gr̄a est huiusmodi respectu iusticie vel rectitudinis naturalis. ergo rē. Sed si instet contra maiorem. qz deus non potest de non virgine facere virginem fm hieronimū et tamē a principio potest creare hominē virginem: nō valet instantia. quia in maiori dictū est qualēcūq; fm formā absolutam: et sic nō est instantia. qz quodcūq; absolutuz importatū per virginitatē siue sit perfectio in mēte siue dispositio in carne: totū pōt deus reparare. sed vltra ista virginitas dicit quandā negationē actus preteriti vt. s. nūq; cecidisse mēte vel carne in peccatū carnis. ex quo aut̄ actus preterit: non pōt de⁹ facere quin preterierit. vnde p̄b̄s. 6. et hi. capi. 3°. cōmendat dictū agathonis dicentis. hoc solo priuatur de⁹: ingenita facere q̄ facta sunt. et ratio est quia nulla factio pōt eē nō entis vel de non aliquo ente. qz maxime extendendo factionem quelibet est vel entis de non ente vel nō entis de ente vt in ānihilatione. preteritum aut̄ non est ens et ipsum non preterisse est aliud non ens. ergo nō potest ex preterito fieri nō preteritū. ¶ 4°. quia gr̄a non opponit formaliter peccato originali nec modo dimittit illud peccatū per collationē gratie nisi quia gr̄a inducit equiuālēter vel p̄ncipaliter in acceptatione diuina iusticiā originalem que formaliter opponitur peccato originali. hec Scot⁹ in forma. ¶ Contra eandem arguit Aureolus sic. quādo cūq; aliquod subiectū est tale q̄ ipsum est susceptiuum oppositorum et mediū inter illa opposita non imediata: non videtur repugnantia quin aliquod agens possit illud reducere de vno extremo opposito ad medium reducendo ipsum ad aliud extremum. sed status purioruz naturalium est status medius inter culpam et gratiam quia

alias gratia esset ex puris naturalibus et sequeretur error Pelagij vel peccatum inesset ex puris naturalibus et sequitur error Abanichei. ergo cū anima sit susceptiua culpe et gratie et similiter status mediū: sequitur q̄ non est repugnantia q̄ de⁹ omnipotens faciat animam trāsire de statu culpe ad statum naturalē non deducēdo ipsam ad gr̄am. ¶ 2°. arguit probando q̄ baptismus et circumcisio nō differant penes hoc q̄ baptism⁹ prius delet culpam et circumcisio pri⁹ remittit obligationem ad penā. ¶ Primo quia vbi vnū sequitur et inest propter aliud vt propter causam. p̄p̄iaz non cōuenienter aufertur secūdū nō ablato primo. verbi gratia medicus volens curare morbū conatur prescindere prius causam. nec possibile est morbum curari causa relicta. sed culpa in habente originale erat causa obligationis ad carentiam visionis. ergo deus qui est medicus ordinatissime sanans animam: prius curat causam morbi. ergo prius delet culpam. ¶ 2°. quia si circumcisio prius deleteret obligationem q̄ culpam: sequitur q̄ in aliquo instanti rationis esset aliquis dignus visione et in peccato originali. per te enim q̄dam ordinationis est prius absolutus ab obligatione ad carentiam visionis q̄ sit deleta culpa originalis. et tunc in instanti quo culpa esset: inesset simul vtrūq; .s. culpa et spes diuine visionis quod est impossibile. igitur et cetera. ¶ Contra eandem conclusionem potissime contra aliqua contenta in probatione arguit Durandus. ¶ Primo quia vt dicit culpa originalis vel actualis nō est priuatio gratie formaliter et directe sed solum meritorie. quia propter meritum culpe vel potius demeritum: deus aufert gratiam si peccans eam prius habeat. propter demeritum etiā ad deus abstulit gratiam ab omnibus de stirpe eius descendētibz per viam naturalis generationis. quam gratiam deus omnibus illis infudisset si adam non peccasset. sed ipsa culpa originalis vel actualis non est formaliter priuatio gratie vt tua ratio assumit. ¶ Preterea priuatiue oppositorū alterum necesse est inesse subiecto apto nato. sed deus posset facere q̄ aliquis esset sine culpa originali et actuali et sine gratia. sicut si quis miraculose formaretur de limo terre vt adam: talis enim non haberet culpam originalez neq; actualem neq; esset necesse q̄ deus daret ei gratiam quod etiam aliqui estimauerunt in sua creatione. gratia ergo et culpa originalis vel actualis non opponuntur priuatiue vt necesse sit semper alterum inesse subiecto. hec ille.

Quantum ad tertium articulum primo notandum est prout S. Tho. deducit p̄ma pte. q. 5. ar. 5. Et de veri. q. 21. ar. 6. Et p̄ 2. q. 85. ar. 4. gratia boni creati in tribus consistit. scilicet in modo in specie et ordine. est enim ratio boni in quibus huiusmodi ratio perfecti. perfectum autem cum sit aliquid natum perficere: presupponit esse perfectum. vñ quod quod vero perfectum est p̄mo p̄ suam formam quam res in specie constituitur. secundo per suum esse. est enim vñ quod quod perfectum finem quod habet esse actu ex cuius diuersitate diuersus modus perfectionis accipitur. tertio per ordinem vel inclinationem ad propriam operationem et finem. ex tribus predictis accipi debet diuersus gradus bonitatis in rebus creatis. vnde Augustinus dicit in libro de natura boni. hec tria modus species et ordo tanquam generalia bona sunt in rebus a deo factis. et hec tria vbi magna sunt: magna bona sunt. vbi parua: parua bona sunt. vbi nulla: nullum bonum est. ¶ Ex quibus inferimus quod quibus plura aut diuersa bona siue honesta siue vtilia aut delectabilia ordinem habeant ad vnum finem: non ideo sequitur quod sint omnino eiusdem gradus in bonitate et perfectione. nam poterunt se inuicem precedere secundum gradus bonitatis que sumitur ex specie et modo et iterum ex ipso ordine. nam ad vnum finem quedam ordinantur per se et quedam per accidens aut ex consequenti. et quedam directe et quedam indirecte. et quedam immediate vel de propinquo et quedam mediate et a remotis. et quolibet istorum modorum contingit secundum magis et minus. vnde in proposito nostro quibus sacramenta veteris legis vtilia essent ad eundem effectum et ad eundem finem ad quem vtilia sunt sacramenta noue legis: non inde satis probatur quod sacramenta veteris legis sint omnino equalis bonitatis et perfectionis que admodum sacramenta noue legis etiam secundum rationem que instrumenta sunt diuine potentie et virtutis et sunt nobis vtilia. nam etiam posito quibus non concessio quod equalis gratia in vtriusque daretur et tamen sacramenta noue legis perfectiora sunt sacramentis veteris legis. Ad quod sciendum est quod sacramenta considerari possunt et in quibus signa et in quibus sacramenta et in quibus instrumenta diuine virtutis et in quibus sunt medicane quedam. et secundum omnes has considerationes sacramenta noue legis precellunt veteris legis sacramenta. p̄mo quidem in quibus signa. tunc quod sacramenta veteris legis signa fuerunt futurorum. sacramenta vero noue legis signa sunt iam factorum.

quod ob res signa dicuntur et memoratiua et demonstratiua. put. S. Tho. notat in hac dis. lec. p̄. ar. p̄ sub. ar. p̄. ad. 4. et ideo comparatur hec sacramenta ad illa sicut veritas ad vmbra et figuram. et quod dicitur Joa. p̄. gratia et veritas per Iesum christum facta est. omnia enim vt apostolus inquit. p̄. Corin. 10. in figura contingebant illis. scilicet patribus veteris testamenti. et hebre. 11. vmbra habes lex futurorum bonorum. tum etiam quod sacramenta noue legis sunt signa magis determinata et expressius significantia quam sacramenta veteris legis. sacramenta namque quedam fidei prestationes sunt. vnde sicut maior determinatio et explicatio articuloz fidei facta est post aduentum christi in noua lege quam in veteri: sic et sacramentorum maior et expressior est significatio in noua lege quam in veteri. propter quod Gregorius dicit quod quanto sancti patres viciniore aduentui saluatoris fuerunt: tanto sacramenta salutis plenius perceperunt. huic consonat quod apostolus dicit hebre. 11. iuxta fidem de functi sunt omnes isti. scilicet antiqui patres non acceptis re promissionibus sed alio modo eas aspicientes et salutates. quanto autem aliquid a longe videtur: tanto minus distincte et expresse videtur. vnde prout S. Tho. inquit in hac dis. lec. p̄. ar. 3. in cor. speciale fuit in sacramentis noue legis quod rebus verba adderentur. quia non sunt signa futurorum que admodum sacramenta veteris legis: sed presentium et preteritorum que et certius cognoscuntur et expressius significari possunt. verba autem inter homines principatum optinent significandi. put Augustinus dicit in. 2. de doctrina christiana. ¶ Item et in quibus sacramenta preeminet sacramenta noue legis veteris legis sacramentis. vt enim S. Tho. dicit in hac dis. lec. p̄. ar. p̄ sub. ar. p̄. sacra et figuram. propter veritatem vocabuli importat sanctitatem et actiue. vt dicat sacramentum quod aliquid sacra sicut ornamentum quo aliquid ornat. sacramenta autem noue legis perfectiora participant rationem sanctificandi quam veteris legis sacramenta. vt enim S. Tho. deducit in hac dis. lec. p̄. ar. 5. ad p̄mum. sanctificatio quando quod importat emundationem et consecrationem spirituale que fit per gratiam. et sic sacramenta veteris legis non dicebantur sacra nisi quasi signa sacramentorum sanctificationis. scilicet noue legis quorum est per gratiam que causant: spiritualiter sanctificare. alio modo sanctificatio importat participationem et deputationem alii cuius ad aliquod sacrum: et sic sacramenta veteris legis dicebantur sacra et quasi sanctificationis: quia peccabat quedam idoneitas ad sacros usus et in templo et in vasis et in populo et in ministris. tanto ergo verius et perfectiora sacramenta noue legis dicuntur sacra quam sacramenta veteris legis: quanto veri-

et perfecti homines sanctificat sanctitate spūa-
 li q̄m ad animas que vere et proprie sanctitatis
 susceptive sunt. vnde ap̄lus hebre. 9°. vtrozūq;
 sacramētoꝝ sanctificationem tangens inquit. si
 enim sanguis hircōꝝ et tauroꝝ et cinis vitule asp-
 sus inquinatos sanctificat ad emūdationem car-
 nis: quāto magis sanguis xp̄i qui p̄ spūm sanctū
 semetipsum obtulit immaculatū deo emūdabit cō-
 scientias v̄sas ab operib⁹ malis ad seruiedū deo
 viventi. ¶ Rurſus et in q̄m instrumenta diuine vir-
 tutis ac potentie: sacramēta noue legis p̄cellunt
 legis veteris sacramenta. instrumentū nāq; q̄to
 magis participat virtutem et efficaciam principa-
 lis agētis: tanto p̄fectiori modo ratione habet
 instrumentū. vnde cū virtus dei principalis agen-
 tis ad causandū effectus sacramētales sit et cōti-
 neatur suo modo in sacramentis noue legis non
 solū vt eis assistēs sed vt vim causatiuam et opa-
 tiuā illis tribuēs. put in precedēte questione fuit
 determinatū: in sacramētis autem veteris legis
 erat tm̄ vt assistens nullā vim opatiuā illis acco-
 modās. p̄pter quod apostolus Gala. 4. vocat
 ea infirma et egena elemēta: consequens est q̄ p̄-
 fectiora et nobiliora instrumenta diuine potentie
 sint sacramenta noue legis q̄ veteris legis sacra-
 menta. vnde et fm̄ doctrinā cōmunē sacramēta
 noue legis gr̄am cōferunt ex ope opato. i. ex vir-
 tute in eis existēte. sacramenta autē veteris legis
 vel gr̄am nō conferebāt: vel si in aliquib⁹ gr̄a cō-
 ferebatur vt in circūcisione: id non erat ex opere
 operato. i. ex vi circūcisionis sed ex virtute fidei
 passionis xp̄i cui⁹ signum erat. vnde et apostolus
 dicit. Ro. 4. q̄ abraā accepit signū circūcisionis
 signaculum iusticie fidei. qz. i. iusticia erat ex fide
 significata non ex circūcisione significāte prout
 S. Tho. exponit. 3. p. q. 70. ar. 4. ¶ Deniq; et
 in q̄m sacramenta sunt medicine quedā: sacramē-
 ta noue legis sunt potiora et p̄fectiora q̄ sacramē-
 ta veteris legis. illa enim medicamenta potiora
 sunt: que p̄fectiorē sanitatē afferunt. huiuscemo-
 di autē sunt sacramēta noue legis q̄ morbos pec-
 catorū et penalitatū et reatuū qui ex peccatis re-
 linquūtur directe sanāt per gr̄am quaz ex opere
 opato cōferunt. sacramēta autē veteris legis nō
 sic peccatorum morbos non curabant sed a qui-
 busdam carnalibus imundicijs et irregularitati-
 bus emundabant.

¶ Secundo Notandum est q̄ vt
 p̄t accipi ex pluribus
 locis doctrine. S. Tho. presertim. p̄ 2. q. 86. et
 87. et. q. 109. ar. 7. Itē. 4. sen. dif. 18. q. p̄. ar. 2.
 in tribus subarticulis. Et de veri. q. 28. ar. 2. in

peccato mortali primo considerandus est ipse
 actus peccati qui etiam vocatur culpa in q̄m vo-
 luntarius est et culpabilis. secundo auersio mētis
 creature ab incōmutabili bono quod de⁹ est. ter-
 tio conuersio ad cōmutabile bonū. quarto p̄ua-
 tio gratie. quinto macula anime et gratie p̄ua-
 tione causata. sexto offensa dei. seprimo reat⁹ pe-
 ne. Cum autē querit̄ vtrū peccatū mortale remit-
 ti possit absq; gratie infusione: questio nō intelli-
 gitur de ipso actu peccati qui factus trāsijt et per
 nullam virtutē aut potētiam fieri p̄t vt non trā-
 sieri. hoc enim solo de⁹ p̄uiat vt philosoph⁹ di-
 cit. 6. ethi. que facta sunt: infecta facere. implicat
 enim cōtradictionē. questio ergo referenda ē ad
 alia q̄ circa peccatū considerant̄ vt dictuz est. Et
 vt plenius p̄cedamus: de singulis prenotatis q̄
 in peccato cōcurrunt: queram⁹ an sine gratia gra-
 tum faciente remitti vel auferri possint. et quidē
 de auersione mētis ab incōmutabili bono q̄ sit p̄
 peccatum mortale: dicendū videtur q̄ absq; gra-
 tia dei remitti aut deleri non p̄t. qm̄ talis auer-
 sio nō dicit p̄uatiōem qualiscūq; cōuersionis
 ad deū: sed cōuersionis ad deū quā peccatū mor-
 tale abstulit. huiuscemodi autē conuersio erat p̄
 gratiam gratū facientem. ergo ipsaz peccati mor-
 talis auersionem a deo deleri vel remitti: nō po-
 test intelligi nisi restituta conuersione mentis ad
 deum per peccatum sublata. hec autē sicut dictuz
 est: fuit p̄ gratiam gratū facientē qua mens amo-
 re et cognitione ferebatur in deū. ergo peccatuz
 mortale q̄m ad auersionem a deo remitti nō po-
 test sine gratia. ¶ De peccato vero q̄m ad tertiuū
 in ordine supra posito. i. q̄m ad conuersionem in
 bonum cōmutabile: videtur dicendum q̄ absq;
 gratia habituali remitti aut deleri p̄t fm̄ viam
 S. Tho. nam vt ipse deducit li. 2. dif. 28. ar. 2.
 Et. p̄ 2. q. 109. articul. 7. et. 8. Et d̄ veri. q. 24
 ar. 12. homo existens in peccato mortali potest
 absq; gr̄a vitare singula peccata mortalia fm̄ a-
 liquod tempus et p̄t cessare ab actu peccati cō-
 missi. hoc autem est retrahi a conuersione ad cō-
 mutabile bonū fm̄ quā peccauerat. Et preterea
 p̄ 2. q. 113. ar. 2. ad. 3. m̄. expresse dicit q̄ cum ali-
 quis a peccato vnus vitij transit in peccatuz vi-
 tij contrarij sicut ab illiberalitate in pdigalitatē
 desinit quidem habere actum preteriti vitij licet
 non desinat habere reatum. huiuscemodi autem
 desinitio: est desinere conuerti ad cōmutabile bo-
 num in quod homo fuerat conuersus. ex quo pa-
 tet q̄ conuersio ad cōmutabile bonum que fuit
 in peccato cōmissio: p̄t cessare v̄l remitti aut ole-
 ri non solū absq; gratia: sed et per aliud p̄ctūm.

De peccato autē q̄ntū ad quartū qd̄ est p̄uatio gratie: manifestū est q̄ remitti aut deleri nō pōt absq̄ gr̄e infusione. implicat enī cōtradictionem q̄ sine posita gratia: remittatur vel auferat̄ p̄uatio gratie. sicut implicat cōtradictionem q̄ absq̄ virtute visua: auferatur ab oculo cecitas vel p̄uatio visus. et ratio ē quia habit⁹ z p̄uatio sunt opposita mediata quozum vno posito: alterum amouetur z ecōtra in subiecto apto nato. **D**e peccato q̄m ad quīrtū qd̄ est macula ex p̄uatiōne gratie consecuta: pari ratione dicendū est q̄ absq̄ gratia deleri nō pōt. vt enim. S. Tho. dicit. p̄ 2. q. 86. ar. p̄. et. 2. macula anime est p̄uatio quedam nitōris seu fulgoris luminis gr̄e. vnde remitti aut deleri nō potest nisi appositione fulgoris gratie. hoc enī generaliter verū est q̄ remotio habitus fieri nō pōt nisi per ei⁹ p̄uatiōnem: nec ecōtra amotio p̄uatiōnis fieri pōt nisi per habit⁹ positionē. **D**e peccato vero q̄m ad sextū quod est offensa dei: videt̄ dicendū iuxta mentes. S. Doc. q̄ siue accipiat̄ offensa ex parte peccatoris siue ex parte dei fm̄ q̄ est peccatori offensus: remitti nō potest absq̄ gratia loquendo de potentia dei ordinata. cui⁹ ratio est qz vt. S. Tho. notanter dicit infra dis. 15. q. p̄. ar. 2. i cor. et. ar. 3. sub. ar. p̄. in cor. et. ad. 2. vbi est offensa nō solum est inequalitas iusticie opposita s̄ etiaz amicitie. inequalitas autē huiusmodi: non tollit̄ nisi per oppositā equalitatē amicitie. oportet ergo ad hoc q̄ offensa p̄ peccatum mortale cōmissa tollatur: q̄ fiat restitutio amicitie hominis ad deum z ecōtra. huiuscemodi autē amicitia fieri nō pōt nisi per gr̄am z charitatez q̄ nos deo affectu cōiungit. p̄t Augustin⁹ dicit in libro de morib⁹ ecclesie. et super illud: vt exilaret faciem in oleo psalmo. 103. dicit glosa Augul. q̄ gr̄a est nitōr anime sanctū cōcilians amorē. **E**t preterea offensa dei qua offensus est peccatori: causat odium dei z indignationem fm̄ illud psalmi odisti omnes q̄ operant̄ iniquitatē. non odio quod opponitur amori quo diligit omnia: sic enī nihil odit eorum q̄ fecit vt dicit̄ Sapient. 11. sed odio qd̄ opponitur amori quo diligit sanctos ad vitā eternam. oportet ergo q̄ per huiusmodi amorē z benignitatem dei: ipsa dei offensa tollatur. dilectio autē z beniuolentia dei fm̄ cōmunē cursuz ordinatio nis diuine semper causat in homine dilecto donū gratie dei. p̄t. S. Tho. deducit p̄ 2. q. 110. ar. p̄. et. 2. et. q. 113. ar. 2. ad. 2. **E**t multuz expresse de veri. q. 28. ar. 2. ad. 6. **E**t rursus de peccato q̄m ad septimū quod est reatus pene distinguendū est. nam remissio vel ablatio reatus

pene dupliciter potest itelligi. vno modo ex mera dei liberalitate nulla precedente satisfactione et sic deus de potentia absoluta absq̄ infusione gr̄e posset peccatori reatū pene remittere. secus ē de potentia dei ordinata. nā vt. S. Tho. dicit p̄ 2. q. 113. ar. 2. ad. 2. sicut dilectio dei nō solum cōsistit in actu volūtatis diuine sed etiā impositat quendā gratie effectū: ita etiam et hoc quod est deū nō imputare peccatū homini: impositat quendā effectū in ipso cui peccatū non imputat̄. q̄ enim alicui nō imputet̄ peccatū a deo: ex diuina dilectione p̄cedit. Idem dicit de veri. q. 28. ar. 2. ad. 6. vbi illum effectū dicit esse gratiam. Alio modo reatus pene ablatio vel remissio potest itelligi per satisfactionē condignā. et qz satisfactio condigna fieri nō potest deo p̄ peccatis cōmissis absq̄ gratia p̄ quā act⁹ satisfactorij sunt deo accepti ex qua acceptatione vim habet̄ satisfaciendi: ideo isto modo reatus pene remitti vel tolli nō pōt absq̄ gratia. p̄sertiz qz vt. S. Tho. deducit de veri. q. 28. ar. 2. in cor. reat⁹ pene tolli vel remitti nō potest isto modo: nisi detur homini vnde possit ad eternā gloriā puenire quā reatus pene dāni p̄uabat. id autē est gratia qz gratia dei ē vita eterna. p̄t apostolus dicit. Iho. 6. **E**t preterea p̄uatio gratie postq̄ semel fuit culpabilis p̄pter peccatuz cōmissum: semper est culpabilis quādiu est. nec possibile est q̄ desinat esse culpabilis: nisi omnino desinat esse. quia qd̄ factum est: infectū esse nō pōt. desinere autē esse nisi per gratie infusionem fieri nō pōt: sicut nec generaliter p̄uatiōnis ablatio esse potest nisi p̄ habitus positionem z ecōtra.

Tertio Notādū est q̄ aliqua sunt que s̄z p̄prias rationes formaliter nō opponuntur: que tamē sunt formalit̄ opposita q̄m ad p̄prios effectus. vitia enī carnalia non opponuntur directe z formalit̄ dono intellectus: z tamē formalit̄ habet̄ oppositionē q̄ntū ad p̄prios effectus. nam effectus carnaliū vitiorū sicut gula z luxurie: est cecitas mentis que formalit̄ z p̄uatiue opponitur mētis illustrationi que est effect⁹ proprius doni intellectus. **E**t si mili modo culpa vel peccatuz mortale z gratia fm̄ proprias rationes nō opponunt̄ formalit̄ et directe sicut habitus z p̄uatio. tum qz nō sunt circa idem subiectū p̄ximū. tum etiā qz se habet̄ sicut actus z habitus. opponit̄ tamē peccatū gratie demeritorie. ex eo enim homo meretur gratia p̄uari: quia peccat mortaliter. verū tamen q̄m ad quosdā effect⁹ qui ex peccato mortali cōsequuntur: peccatū mortale p̄uatiue opponitur gratie.

gratie. hi autem effectus vel magis proprie defectus sunt sicut privatio gratie que formaliter gratie opponitur privative: et macula anime que ut in precedenti notabili dictum fuit est privatio nitoris seu fulgoris luminis gratie. item effectus peccati mortalis est averfio et separatio hominis a deo que privative opponitur conversioni et coniunctioni hominis ad deum que fit per gratiam. peccatum etiam mortale facit hominem deo inimicum et odiosum: gratia vero facit hominem deo amicum et charum. rursus peccatum mortale dei offensam parit: gratia vero honorem et reverentiam deo tribuit. qui effectus sicut habitus et privatio opponuntur. denique peccatum mortale reatum inducit pene eterne: gratia vero vite eterne meritum causat. et in quibusdam alijs effectibus utriusque assignari potest dicta oppositio privativa. Ex quibus inferimus quod et si non sequatur formalis consequentia quod vel culpa mortalis vel gratia gratum faciens semper inest anime consideratis earum formalibus rationibus: id tamen consequitur consideratis effectibus utriusque. nam necessaria consequentia sequitur quod ubi non est privatio gratie quod sit gratia et e contra. et ubi non est privatio fulgoris gratie: sequitur quod lumen gratie inest et sic de ceteris que sicut habitus et privatio opponuntur. cum ergo. S. Tho. dicit quod quia peccatum mortale et gratia privative opponuntur ideo alterum illorum necessario anime inest: debet intelligi quod ad illorum effectus non sunt rationes utriusque formales.

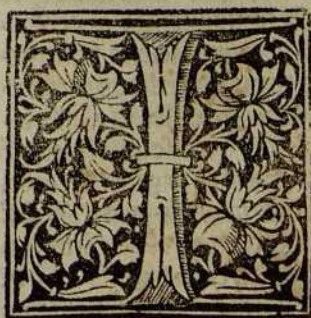
Quantum ad ar

ticulum quartum respondendum est obiectionibus contra conclusiones. Et quidem ad primum Turcoli contra primam conclusionem dicit quod minor est falsa. et ad eius probationem primam per inductionem: dicit quod quis nihil ad illud sit de tali virtute inherente: non ideo sacramentum baptismi non erit nobilior circumcisione cum habeat in se virtutem quam non habet circumcisio. sicut et in exemplo arguetis si medicina amara et abominabilis infirmo causet sanitatem non minus quam medicina dulcis et suavis: non inde sequitur quod medicina dulcis non sit melior et eligibilior. Ad probationem per rationem dicit quod minor est falsa. nam ut in primo notabili deductum fuit: sicut quelibet res ita et sacramenta non solum habent bonitatem ex ordine ad finem secundum quem dicuntur utilia: sed etiam ex propria specie et modo in quibus sacramenta nove legis precellunt veteris legis sacramenta. imo et quod ad ipsorum ordinem in finem. prout in primo notabili latius fuit

deductum. Et per hec patet responsio ad primam confirmationem nam secunda propositio non est vera simpliciter. Ad secundam confirmationem dicitur quod assumptum est falsum. et cum ulterius arguit si ponatur talis virtus infusa: dicit quod prima propositio est falsa. et ad eius probationem dicitur quod licet argues non diligat sacramenta propter virtutem in eis existentem cum illam ipse neget: non ideo sequitur quod ipsa non sint propter talem virtutem magis diligibilia quam sacramenta in quibus virtus ipsa non existit nam propter nostrum velle sicut nec propter nostrum affirmare vel negare nihil mutatur in re. Solutio autem quam arguens inducit: sustineri potest sed illa non indigemus cum sufficienter dicta sunt presertim in primo notabili. Ad 2. dicit quod procedit ex falso supposito. scilicet quod effectus sacramentorum nove legis non differant a sacramentis veteris legis nisi secundum maiorem et minorem gradum gratie. hoc autem falsum est imo differunt in pluribus alijs que arguunt utraque sacramenta esse alterius et alterius rationis prout latius deductum est in primo notabili. Ad argumenta Scoti contra secundam conclusionem: ad primum dicitur quod prima propositio non habet veritatem nisi quando si bene invicem ex toto repugnant: et tunc ad minorem dicitur quod rectitudo in puris naturalibus sine gratia: repugnat culpe originali non quod ad totum quod culpa originalis implicat et causat et ad illam consequitur. solum enim illi repugnat directe sed falsa gratia quod ad obliquitatem virtutis anime et ad iniuriam et ad deum. sed sunt multa alia quibus rectitudo in puris naturalibus non differt et per se repugnat. sicut illa vel illorum multa que in secundo notabili posita sunt tanquam peccati mortalis sequela. unde non dicimus quod rectitudo naturalis esse non potest absque gratia: sed dicimus quod non potest peccatum mortale expellere sine gratia pro eo quod absque gratia non habet repugnantiam ad totum id quod est in peccato et ex peccato causatur et derelinquitur. unde responsio ibi data bona est. Et ad eius impugnationem que est secundum argumentum dicitur quod maior propositio est falsa quando irreparabilitas vel reparabilitas provenit non ex parte ipsius forme secundum se aut secundum esse quod habet in subiecto: sed ex parte dispositionis subiecti sicut est in proposito. per hoc enim quod peccatum originale vel mortale precessit in subiecto ex quo tales dispositiones et egritudines ac inhabilitates causate sunt in anima: rectitudo naturalis efficitur irreparabilis nisi per gratiam. Ad 3. dicitur quod maior prout iacet est falsa. et ad eius probationem negatur assumptum in quibus dicit quod culpa mortalis non facit naturam incapacem illius cuius su-

it prius capax loquendo de capacitate proxima
 imo hoc est vñ precipue causatum in anima ex
 culpa mortali q̄ absq̄ auxilio gratie nec potest
 a casu peccati resurgere nec operationes habe-
 re aut bona consequi que poterat prius. ¶ Ad
 4^m. dicitur q̄ quis gratia fm se et propriatio-
 nem non opponat formaliter peccato originali:
 opponitur tamē illi q̄ ad plures eius effect⁹. p-
 ut dictum fuit in tertio notabili. et talis oppositio
 sufficit ad hoc q̄ peccatum originale vel etiaz a-
 ctuale remitti aut expelli absq̄ gratia non possit
 ¶ Ad argumenta Aureoli cōtra eandē conclu-
 sionem: ad primū respondet. S. Tho. in de veri.
 q. 28. arti. 2. ad. 4^m. q̄ nihil prohibet aliqua cō-
 traria esse mediata respectu alicui⁹ subiecti: que
 sunt imediata q̄ ad tempus determinatum. si-
 cut cecum ⁊ videns sunt mediata in cane: non tñ
 post nonū diem. similiter ⁊ homini respectu stat⁹
 nature condite gratia ⁊ culpa cōparantur vt cō-
 traria mediata: sed post illud tempus quo adā
 gratiam accepit vel accipere potuit ita q̄ etiam
 in omnes eius posteros transferit: nullus caret
 gratia nisi per culpam originalem vel actualem.
 ¶ Ad. 2^m. dicitur q̄ arguens non habuit mentē
 S. Tho. in verbis illis. mens enim. S. Tho. fuit
 ostendere id quod per prius ⁊ magis a propria-
 te circūcisio significabat prout in membro gene-
 rationis fiebat. ex hoc enim significabatur q̄ cir-
 cūcisio ordinabatur ad diminutionem carnalis
 concupiscentie que precipue in membris illis vi-
 get prout. S. Tho. inquit. 3^a. p. q. 70. ar. 3°. ad p-
 mum. non autem fuit eius intentio ordinem po-
 nere in reali causalitate vel inter effectus circū-
 cisiois q̄ ad eorum fieri et esse. vnde ⁊ differē-
 tia quam tangit de baptismo q̄ ad ipsam signi-
 ficationem attenditur pro eo q̄ ablutio exterior
 que fit in baptismo significat ablationē culpe ac
 per hoc dicitur illam p̄s destruere. Et q̄ ista fue-
 rit mens. S. Doc. patet ex eo q̄ articulo sequen-
 ti. l. 5°. sub. ar. p^o. in cor. assignans differentia cir-
 cūcisiois ad baptisimū sicut imperfecti ad per-
 fectū: dicit q̄ differt primo q̄ ad significationē.
 quia circūcisio nō ita significabat expresse emū-
 dationē totius hominis ab imundicia totius cul-
 pe originalis sicut ablutio baptismi. hec ille. quod
 dicit quia circūcisio fiebat particulariter in vno
 membro corporis: ablutio vero baptismi fit i to-
 to corpore. et tamē certū est q̄ in effectu tota cul-
 pa originalis auferebat in circūcisione sicut ⁊ in
 baptismo. Et p̄ hec patet solutio ad illd̄ qd̄ secū-
 do inducit quod p̄cedit ex eodē falso fundamē-
 to. ¶ Ad argumenta Durādi cōtra eandē cōclu-

sionē patet responsio per ea q̄ dicta sunt in tertio
 notabili. ¶ Ad argumētū ante oppositū respon-
 det. S. Tho. 3^a. p. q. 62. ar. 6°. ad. 3^m. et. q. 70.
 ar. 4. in cor. q̄ inter sacramēta veteris legis cir-
 cūcisio cōferebat grām et q̄ ad effectus positi-
 uos et q̄tū ad effect⁹ priuatiuos et q̄ ad repres-
 sionē concupiscentie. verū tamē nō cōferebat gra-
 tiam ex opere operato. i. p̄ virtutē in ipso circū-
 cisiois sacramēto contentā: sed ex opere opān-
 te. i. ex fide passionis xpi future cuius circūcisio
 erat signū. fm illud Iro. 4. Abraā accepit signū
 circūcisiois signaculū iusticie fidei. homo enī
 accipiens circūcisionē vt adultus pro se vel ali⁹
 pro paruulis: pro fit eatur se suscipere talem fidē.
 Et in hoc articulo terminatur.

Teruz cir

ca primā distinctionē
 quarti sentētiarum ⁊
 duas sequentes que-
 ritur vtrū sacramēta
 veteris legis possint
 post passionē christi
 sine peccato mortali
 obseruari et arguitur

q̄ sic. non enim credēdum est q̄ apostoli post ac-
 ceptionē sp̄s sancti mortaliter peccauerunt. eius
 enim plenitudine sunt induti virtute ex alto vt
 dicitur Luce vltimo. sed apostoli post aduentū
 sp̄s sancti legalia obserauerūt. dicit enī Actūz
 12. q̄ Paulus circūcidit Thimoteū. et Actūz
 21. q̄ Paulus fm cōsiliū Jacobi assumptis viris
 purificatus est: cū eis intrauit tēplum annūcians
 expletionē dierū purificationis donec offerretur
 pro vno quoq̄ eorū oblatio. ergo sine peccato
 mortali possunt post xpi passionem legalia sacra-
 menta obseruari. ¶ In oppositū arguit q̄ dicit
 ap̄lus Gala. 5°. si circūcidimini xps nihil vobis
 p̄derit. sed nihil excludit fructū xpi nisi peccatū
 mortale. igit circūcidi et alia sacramenta legalia
 obseruare post xpi passionē est peccatū mortale.
 ¶ In hac q̄stione erunt q̄tuor articuli vt supra.

Quantum ad ar

ticulum pmū sit p̄ma cōclusio q̄
 sacramēta veteris legis ⁊ alie ce-
 rimoniē legales cessauerūt statū
 post passionē xpi ⁊ quo ad vim
 obligādī ⁊ q̄ ad eorū vtilitatē. hāc cōclusionē te-
 net. S. L. in hac dis. p^o. lec. 2. ar. 5. sub. ar. p^o. ⁊ 2.

et. 3. Item p^o 2°. q. 103. ar. 3. et. 4. ¶ Secunda conclusio est q^o sacra veteris legis pro nunc obseruari non possunt sine peccato mortali. hanc conclusionem tenet. S. Tho. vbi supra. ¶ Tertia conclusio est q^o baptismus non cadebat sub precepto sed sub consilio ante passionem xpi. hanc conclusionem tenet. S. Tho. in hac dis. 2. q. p^o. ar. 4. sub. ar. 3. Et. 3°. p. q. 66. ar. 2. ¶ Quarta conclusio est q^o gratia sacramentalis est alterius rationis a gratia virtutis et donorum. hanc conclusionem tenet. S. Tho. in hoc. 4°. distinctioe p^oma lec. p^o. ar. 4. sub. ar. 5. Et. 3°. parte. q. 62. articulo. 2.

Quantum ad se-

condum articulum arguitur contra conclusiones. Et quidem contra primam et secundam conclusiones arguit Scotus. ipse namque primo vult probare q^o circumcisio non aliter obligauit post mortem xpi quam ante: et q^o iudei non aliter tenebant vel non tenebant usque post xpi ascensionem. Primo quia nullus aliter se habet ad aliquam legem nisi quia est sibi aliter promulgata. sed post passionem xpi antequam apostoli predicassent baptismum: non fuit baptismus aliter promulgatus quam ante. ergo per consequens non habuerunt se aliter ad circumcisionem quam ante. ¶ 2°. quia ab eodem habent precepta vim obligandi et medendi et curandi. patet per Bedam super illud Ioh. 3. et ponitur in littera distinctio prima. nisi quis renatus fuerit etc. qui enim nunc per euangelium suum terribiliter ac salubriter clamat nisi quis renatus fuerit et c. terribiliter dicitur propter arctam obligationem: salubriter propter efficaciam medelam: ille dudum clamabat per legem: masculus cuius caro preputij circumcisa non fuerit peribit anima eius de populo suo. sed circumcisio habuit vim medendi usque ad eius reuocationem. sed per solam xpi mortem non est aliter reuocata quam prius. patet ex ratione precedenti quia non erat aliter promulgata. ¶ 3°. post mortem xpi usque ad tempus promulgationis: iudei tenebant circumcidere paruulos suos quia nullo modo constabat eis de reuocatione circumcisionis. non autem contulit eam paruulo nisi ut utile et necessarium ad salutem: quia tenebantur ponere spem in ea sicut prius tenebantur necessario habere firmam opinionem de circumcisione. quod nihil est dictum quia deus nullum decipit nec obligat necessario ad decipiendum. ¶ 4°. nunquam fuit homo relictus sine remedio certo de quo esset certum q^o erat remedium certum. sed illo tempore post passionem ante publicationem euangelij nullum fuit certum remedium iudeis datum de nouo quia nec publicatum. ergo remansit idem quod prius eque certum

remedium sicut primo. hec Scotus. ¶ Alterius vult probare directe contra secundam conclusionem q^o post publicationem euangelij poterant sine peccato legalia obseruari. quia Actuum. 21. legitur de Paulo q^o ascendit in hierusalem et ibi de consilio Jacobi et aliorum fratrum post quartam synodum habitam in hierosolymis purificatus secundum legem ascendit templum et obtulit sacrificium pro se. q^o autem esset ibi sollemniter euangelij publicatum patet Actuum. 21. dixit Iacobus vide quot milia hominum in iudea crediderunt et omnes emulatores sunt legis. ergo stante tanta publicatione euangelij ibi et ipso Paulo et iudeis conuersis approbat observatio legis. et ipse Paulus ibi inter tot christianos opus legis impleuit. q^o autem tempore fuerit ista Pauli conuersio purificatio et oblatio secundum legem: conuincitur potest partim ex processu actuum: partim ex magistro hystoriarum. istud enim fuit ante captionem Pauli per sex dies sicut patet Actuum. 21. ista autem captio fuit circa principium regis Neronis: quia tertio anno neronis venit romam secundum magistrum hystoriarum. Nero autem incepit regnare circa vigessimum annum post passionem xpi. in tanto autem tempore videtur euangelium satis publicatum vbi tamen Paulus maxime seruauit legalia. hec Scotus. ¶ Contra tertiam conclusionem arguit Scotus probando q^o si ante passionem xpi baptismus fuit sub consilio: tunc circumcisio non fuit sub precepto. Primo quia si unum preceptum impositum reuocat totaliter aliud: consilium seu monitio de vno facit aliud non necessarium quia cuius actus preceptum est alterius prohibitio eiusdem actus consilium est licentia de non obseruando reliquum. ergo si preceptum de baptismo erat prohibitio circumcisionis quantum ad fructum: sequitur q^o consilium de baptismo erat reddens circumcisionem non necessariam. ¶ 2°. quia si ante passionem aliquis iudeus ad predicationem xpi vel per tri paruulum baptizasset et non circumcidisset: si paruulus fuisset mortuus fuisset saluus quia recepisset gratiam in baptismo. a prima enim institutione baptismus contulit gratiam. si dicatur q^o paruulo sufficisset baptismus sed pater peccasset non circumcidendo illum: contra pater ante octauum diem potuit paruulum suum baptizare: et ex quo ille habuit remedium contra originale et hoc pater credidisset nam credidit baptismum efficacem ad hoc: tunc videtur q^o non tenebat necessario puidere paruulo de alio remedio. hec Scotus in forma. ¶ Contra quartam conclusionem arguit a nonnullis quorum dicta recitat Petrus de palude sic primo. sicut se habet sanitas per artem restituta ad sanitatem per naturam: sic gratia sacramentalis ad virtutes quia sacramenta sunt quedam medicina. sed illa est ea-

dem. 7°. methaphisice. ergo et cetera. ¶ 2°. per idem tollitur malum inquantū priuat bonuz oppositum et inq̄^m ledit subiectū diminuendo habilitatē ad aliud. vnde et visus miraculose restitutus qui tollit cecitatem et indispositionē: est vn^o et idem cū visu naturali. sed peccatū vnū et idem est quod priuat gr̄am et corrūpit potentias anime per maculā. ergo eodē tolleret formaliter quātū ad vtrūq̄. ¶ 3°. quia eodē tollit defectus potentie et pficiet potētia. cū enī defect^o potētie dicat puram priuationē pfectionis primo quidē ex parte materie: secūdo pficiet potētia. sicut eodē lumine expellitur tenebra et illuminat aer. ¶ 4°. quia licet vni fm diuersa opponantur plura vt equali maius et minus. lo. metha. tamē sicut vnū est peccatuz quod habet in ordinationē act^o et imperficiet potentias anime: ita vna est virtus que habentem perficit et opus ei^o bonum reddit. ¶ 5°. quia per idē recedit aliquid ab vno termino et tendit ad oppositū vt per leuitatem a centro sursum. nec valet solutio qua dicit^r q^d vt opponit^r virtuti et vt vulnerat. quia si oppositio ad virtutes esset formalit^r per aliud q̄ per vulnus: bene requireret aliud et aliud remediū. sicut in vulnerato qui cū hoc habet febrē duplex requirit^r sanitas. sed qm̄ vtrūq̄ est per idem: vtrūq̄ tollitur p idem. verbi gratia aer est tenebrosus per absentia luminosi et per interpositionē opaci. vnde requirit^r lux formaliter expellēs tenebrā et remouens opacum interpositum quod causat inhabilitatē ad lucē. sed si sola absentia lucis causat tenebram: sola restitutio eius tollet vmbā quātū ad omnē ei^o effectum. et sic est in pposito quia peccatū non corrumpit potentia anime p habitū aliquē vel priuationes differentes ab habitu et priuatione oppositis virtuti. et ideo sola virtus restituta sufficit quo ad vtrūq̄ et c. Nec valet quod dicit^r q^d gr̄a sacramentalis non erat necessaria in statu innocentie sed gratia virtutū tunc erat necessaria: et sic videtur q^d nō sint idē. quia licet gr̄a sacramēto et virtutum sit vna: tamen fuit necessaria hec et nō illa in statu innocentie inq̄^m huiusmodi: fm tamē id qd̄ in vtraq̄ fuit necessariū. sicut sanitas per medicinam restituta non est necessaria ei qui nūq̄ fuit infirmus: est tamen necessaria infirmo: et tamen non differt a naturali nisi penes causam extrinsecam et accidentalem. vel dicendum q^d gratia sacramentalis non fuit necessaria in statu innocentie inq̄^m confertur per sacramenta nec inq̄^m ordinatur ad sananduz: sed inq̄^m ordinatur ad bene operandum fuit necessaria. Nec obstat secūdo illud quod dicitur q^d. s. non contritus recipit

gratiam sacramentalem si non fictus accedat. nō contritus autem non habet virtutem penitentie nec per consequens alias virtutes et sic videtur q^d non sunt idem. quia licet nullus adultus recipiat gratiaz nisi non fictus: tamen non fictus potest carere gratia et virtutibus vt si sit attritus et non contritus nec tunc erit sine peccato et gratia imo erit in peccato mortali sed virtute sacramenti attritio mutabitur in cōtritionem et suscipiet gr̄am virtutū et sacramēti. sic enim dicit frater Tho. super. 4. senten. distin. 6. arti. 3. q. prima in vltimo argumento q^d sufficit attritio precedens ad excludendum fictionem. si autem sit contrit^o tunc suscipiet gr̄am sacramentalem nō per infusionē noue gratie sed per augmentū preexistentis: sicut in illo qui bis vere penituit de eodem peccato. nam in secunda susceptione sacramenti constat q^d nulla gratia noua sibi infundit^r sed sola preexistēs auget: quia nouiter infusa esset eius de rationis cum prima. Nec valet quod tertio dicitur q^d virtutes sunt cōnere sed gratie sacramentales non: ergo non sunt idem quia non est simile. virtutes enim habēt cōnexionem quia fluunt ab vna gratia que sine eis esse non potest sed sacramenta non fluunt a gratia que sine eis esse potest. Nec valet quod quarto cōsuevit argui quia diuersorum effectū sunt diuersae cause. sed effectus sacramētales sunt diuersi. ergo a diuersis gratiis et sic non est vna. et dicenduz q^d diuersa sacramēta habent diuersos effectus q̄ sunt characteres vel ornatus: non autē gratie. vel dicendum q^d diuersitatem causarū formalitū sequit^r diuersitas effectus: nō autē ad diuersitatē efficiētium maxime instrumentalium. sicut enim vna ē sanitas que diuersis infirmitatibus potest tolli et sic diuersis medicinis reparari: ita vna est gratia que diuersis peccatis tollitur et diuersis sacramētis reparatur. hec ille Petrus recitans dicta contrarie opinionis.

Qantum ad articulum tertiū primo notandū est q^d sicut ex verbis apostoli Galat. 4°. accipitur: in aduentu xpi lex vetus et obseruantia legis sinez habuit. ait enim apostolus. at vbi venit plenitudo temporis misit deus filium suum factū ex muliere factum sub lege: vt eos qui sub lege erant redimeret. redempti autem sunt per hoc q^d a legis onere sunt absoluti veteri lege cessante. quo autem tempore post aduentum christi lex veteris obseruantis suis finem habuerit: ipse apostolus

determinat hebreorum. 9°. dices. ideo noui testamenti mediator est scilicet christus vt morte intercedente in redemptionem earum preuincationum que erant sub priori testamēto reprobationem accipiant qui vocati sunt eterne hereditatis. vbi enim testamentum est: mors necesse est intercedat testatoris. testamentum enim in mortuis confirmatum est: alioquin nondum valeret dum viuit qui testatus est. ex quibus verbis apparet quod nouum testamentum id est lex noua christi vim et robur habuit morte christi interueniente et non prius. nouo autem testamento firmato: testamentum vetus deletum est. vnde Apostolus. 8°. capitulo eiusdem epistole dum commemorasset verbum domini hieremie. 31. dicentis. ecce dies veniunt dicit dominus et consumabo super domum israel et super domum iuda testamentum nouum non secundum testamentum quod feci patribus: subiungit. dicendo autem nouum: vetera uero prius. quod autem antiquatur et senescit: prope interitum est. ex quibus concluditur quod virtus noui testamenti cepit post passionem et mortem christi et virtus et obligatio legis veteris ex tunc cessauit. ¶ Sed considerandum est quod ad virtutem et efficaciam legis non solum requiritur ipsius institutio per legislatorem: sed exigitur cum hoc et legis promulgatio. ¶ Ut enim Sanctus Thomas deducit prima secunde questione. 90. articulo. 4. lex imponitur aliquibus per modum regule et mensure que tunc intelligitur imponi rebus mensuratis quasi illis applicatur. lex igitur tunc imponitur his qui sub lege sunt virtutem habens obligandi: quando illis applicatur. huiusmodi autem applicatio fit per hoc quod in noticiam eorum deuenit quadam legis promulgatione. ¶ Unde ad hoc quod lex imposita vim et robur habeat: necessario requiritur legis promulgatio. inquit enim Augustinus libro de vera religione. leges instituuntur cum promulgantur. quod intelligendum est de institutione efficaci id est vim coactivam et obligatoriam habente. non de institutione tantummodo ordinatiua et directiua qua leges instituuntur quando primo a legislatore conduntur. ad destitutionem autem seu abrogationem legis minus requiritur. sufficit enim ad id: legis reuocatio per eum qui potest. neque exigitur ad legis destructionem vel ad tollendam legis virtutem ac eius vim obligatoriam quod reuocatio promulgetur quemadmodum exigitur ad legis virtutem atque vim coactivam: eius institutionis promulgatio. plura enim requiruntur ad rei constitutionem quam ad eius destitutionem. ¶ Ex quibus inferimus quod quauis lex noua

non habuerit vim obligandi ita ut illam non obseruantes transgressores legis censeatur usque ad ipsius promulgationem per apostolorum predicationem factam secundum Augustini sententiam contra hieronimum quam communiter sequuntur theologici: et tamen lex vetus mori ut per christi passionem et mortem reuocata fuit iuxta apostoli documenta supra posita: virtutem suam et obligandi vim amisit: ita ut ex tunc nec vim preceptiuam nec virtutem salutiferam aut alicuius utilitatis efficaciam habuerit. vnde et statim passione christi parata ad ipsius mortem: lex ipsa vetus mortua esse dicitur nihil virtutis aut vite amplius retinens. vnde ex tunc iudei neque circumcisionem recipere nec alias legis veteris obseruantias tenebantur seruare quam est ex ipsius legis et obseruantiarum vi: quicquid fuerit ex iudeorum erronea conscientia quae forte putabant legem veterem adhuc durare et vim preceptiuam ac obligatoriam pro tunc habere. conscientia namque erronea ligat ut Sanctus Thomas deducit prima secunde questione. 19. articulo. 5.

¶ Secundo Notandum est quod de institutione sacramenti baptismi non omnino idem videtur sentire Sanctus Thomas in primo opere et in secundo. nam in primo opere infra distinctione. 3. articulo. 5. sub articulo. 2. dicit quod sacramentum baptismi primo fuit institutum quam ad materiam in baptismo christi. tunc enim vim regeneratiuam contulit aquis. quam ad formam vero fuit tunc quodam modo prefigurata per presentiam trium personarum in signo visibili. apparuit enim pater in voce. filius in carne. spiritus sanctus in columba. fructus etiam baptismi ibi fuit prefiguratus quando celi aperti sunt super eum in signum quod per sacramentum baptismi ianua celestis patrie aperienda foret. necessitas autem suscipiendi baptismum declarata fuit quauis non imposita Ioan. 3°. vbi dominus dicit. nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto et cetera. efficaciam autem habuit ex passione christi quantum ad vltimum effectum qui est apertio ianue. sed diuulgatio eius quam ad omnes nationes precepta fuit Abathai vltimo. Et sub articulo. 3. in corpore inquit. ante passionem nullus obligabatur ad baptismum quia tunc non erat institutus ad obligandum sed ad exercitandum. post passionem vero obligatorium fuit quasi circumcisio mortua fuit quantum ad omnes ad quam institutio potuit peruenire. hec Sanctus Thomas in primo opere. In secundo vero opere tertia parte questione. 66. articulo. 2. in corpore tenet quod

baptismus quod ad ipsum sacramentum vere fuit institutus quando christus baptizatus est. et quod sacramenta ex sui institutione habent quod conferunt gratiam et accipiunt virtutem ad causandum effectum suum: ideo baptismi sacramentum ex ipsa institutione a tempore baptismi christi habuit virtutem ad effectus baptismales. sed necessitas utendi hoc sacramento indita fuit hominibus post christi passionem et resurrectionem. Unde in duobus videtur quod aliter fuerit locutus in secundo opere quam in primo. vnum est circa institutionem baptismi. nam in secundo opere simpliciter dicit sacramentum baptismi institutum fuisse in baptismo christi: non hoc limitans quod ad materiam sicut in primo opere. nomine autem sacramenti et materia et forma designari videtur. Aliud est circa effectum sacramenti. nam in primo opere dicit quod fructus baptismi prefiguratus fuit in baptismo christi. in secundo vero opere expresse dicit quod sacramentum baptismi accepit virtutem producendi suum effectum quando christus est baptizatus. Possumus tamen utrumque dictum trahere ad concordiam. primus sic quod in primo opere Sanctus Doctor locutus est de institutione baptismi quod ad eius expressionem. fuit enim ibi materia baptismi expressa. scilicet aqua in ipso carnis christi contactu. non autem fuit forma verborum expressa sed designata in apparitione trium personarum patris in voce filii in carne et spiritus sancti in columna. perficitur enim forma baptismi in nomine patris et filii et spiritus sancti. In secundo vero opere locutus est de institutione baptismi simpliciter absque expressione materie et forme. Secundum dictum potest etiam ad concordiam trahi sic quod in primo opere Sanctus Doctor locutus est de ultimo fructu baptismi scilicet de apertura ianue celestis. que effectum habuit baptismus post passionem christi prout parum infra subiungit. unde et hunc fructum baptismi prefiguratum fuisse dicit in eo quod celi aperti sunt super christum. non autem fuit mens eius quod totus fructus vel effectus baptismi fuerit prefiguratus et non institutus ante passionem christi. nam et supra distinctione 2. articulo. 4. sub articulo. 3. expresse dicit quod a tempore predicationis christi usque ad eius passionem sacramenta noue legis simul currebant cum legalibus et utraque ad salutem operabantur et exemplificat de baptismo. In secundo vero opere non distinguens inter effectus baptismi: simpliciter dicit quod sacramentum baptismi virtutem accepit ad causandum suum effectum quando christus est baptizatus.

Tertio Notandum est prout Sanctus Thomas deducit tertia parte questione. 62. articulo. 6. quod virtus passionis christi copulatur vel continuatur nobis et per fidem et per sacramenta differenter tamen. nam continuatio que est per fidem fit per actum anime qui est credere. corde enim creditur ad iusticiam ut apostolus dicit Romanorum. 10. continuatio autem que est per sacramenta fit per vsum exteriorum rerum in quibus sacramenta consistunt. nihil autem prohibet id quod est posterius tempore antequam sit actu in rerum natura mouere secundum quod precedit in actu anime. sicut finis qui est posterior tempore mouet agentem secundum quod est apprehensus per intellectum et desideratus ab ipso. sed illud quod nondum est in rerum natura: non mouet per vsum exteriorum rerum scilicet existens in rerum natura. unde causa efficiens non potest esse posterior effectu in esse ordine durationis quemadmodum est causa finalis. hinc ergo est quod a passione christi que est causa humane iustificationis: deriuatur virtus iustificatiua ad sacramenta noue legis: non autem ad sacramenta veteris legis. nam quia passio christi fuit prior duratione quam sacramenta noue legis que de latere christi fluxerunt dormientis in cruce: potuit efficaciam habere super illa et effectiue ea mouere et ad ipsa deriuare seu transfundere virtutem iustificatiuam secundum quod in vsum sunt exercita in rerum natura. sacramenta autem veteris legis precesserunt duratione passionem christi et ideo ipsa christi passio existens illis posterior non potuit efficaciam seu effectiuam causalitatem habere super illa nec illa mouere vel ad illa effectiue agere aut virtutem suam ad illa deriuare secundum quod erant in vsum exteriorum rerum. habuit tamen causalitatem per modum finis in suscipientibus sacramenta veteris legis per fidem qua credebant christi passionem futuram in redemptionem generis humani quam protestabantur in ipsis veteribus sacramentis que illam prefigurabant. unde sacramenta veteris legis non ex ipsis aut per virtutem ad illa deriuatam ex passione christi iustificabant: sed per fidem passionis christi quae accedentes ad sacramenta illa habebant: iustificabant. **¶** Ex quibus inferimus quod baptismus et alia sacramenta noue legis ante passionem et mortem christi non habuerunt virtutem et efficaciam ad suos effectus a christi passione nisi per fidem et protestationem ipsius quemadmodum sacramenta veteris legis eo quod passio christi nondum actu esset tunc in rerum natura sed esset ipsis posterior. veruntamen

ipsam virtutem et efficaciam quam sacramenta noue legis nunc habent: tunc habuerunt. non ex passione christi propter dicta rationem: sed ex ipso christo illa instituente et virtutem et efficaciam illis realiter et efficienter conferente. nam licet passio christi fuerit illis posterior si qua ex tunc sunt ante christi passionem: christus tamen illa instituens: duratione in rerum natura illa precessit. Et hec videtur fuisse mens Sancti Thomae tertii a parte questione. 66. articulo. 2. ad primum cum diceret quod etiam ante passionem christi baptismus habebat efficaciam a christi passione in quantum eam prefigurabat: aliter tamen quam sacramenta veteris legis. nam illa erant figure temporales: baptismus autem ab ipso christo virtute habebat instituendi per cuius virtutem ipsa etiam passio salutifera fuit. hec ille. In quibus verbis duo que annotauimus satis ipse expressit. vnum est cum dicit baptismum ante passionem christi habuisse efficaciam a christi passione in quantum eam prefigurabat. vnde non dixit in quantum ab ea virtutem habebat. ex quo accipitur quod respectu passionis christi signum tantummodo erat prefiguratum quemadmodum sacramenta veteris legis. Aliud est cuius dicit quod baptismus tunc ab ipso christo virtutem habebat instituendi. vnde non dixit a passione christi que tunc futura erat: sed a christo in rerum natura iam existente et ipsum baptismum instituente. Et facit ad istum sensum quod sequitur. per cuius scilicet virtutem ipsa etiam passio salutifera fuit. quasi responderet Sancti Doctori tacite questionem qua fortasse aliquis quereretur quomodo baptismus tunc habuit virtutem instituendi et non a passione christi. respondet siquidem quod illam a christo potuit habere qui propria existentia presentem erat. a quo etiam ipsa passio virtutem instituendi habet.

Quarto Notandum est quod tempus diuulgationis euangelij post quod secundum Augustinum et communiter omnes doctores theologos legalia non solum mortua sunt sed et mortifera: non est satis certum cum de eo tempore non fiat expressa mentio in canone sacre scripture nec numerus annorum requisitus ad euangelij publicationem nobis determinatus est nec in quanta orbis parte predicatio euangelij sufficiat ad ipsius diuulgationem qua vim habeat ad sui obseruantiam omnes gentium nationes obligandi. nam vigintifere annorum tempus non videtur sufficere cum legamus Actuum. 21. quod viginti annis post passionem christi transactis in principio scilicet imperij Heronis secundum magistrum historiaram

credentes ex iudeis emulatores erant legis non pauci sed multa milia eorum prout Jacobus episcopus hierosolymitanus refert per Paulum. quo tempore et ipsemet apostolus per Paulum assumptis quatuor viris votum habentibus purificatus est more legali intrans in templum sinagoge iudeorum annuncians expletionem dierum purificationis donec offerretur pro vnoquoque eorum oblatio secundum legis obseruantiam. Duo tamen nobis certa sunt. vnum est quod post aliquantulum promulgationis euangelij adhuc legalia non fuerunt mortifera. hoc patet ex immediate dictis. aliud certum est quod diu iam preterierit tempus aptum et necessarium ad legitimam euangelij publicationem post quod legalia non solum mortua sed et mortifera censenda sunt. Aduertendum tamen quod tempore intermedio a passione christi usque ad diuulgationem euangelij circumcisio et cetera legalia simpliciter mortua fuerunt quia nec vim preceptiuam et obligatoriam neque aliquid virtutis aut efficacie tunc habebant. ita quod illo tempore iudei nectenebantur illa obseruare nisi forte propter erroneam conscientiam nec obseruantibus aliquid illa prodesse poterant. habuerunt tamen iudei sicut et ceterae omnes gentes pro tunc remedium contra originale peccatum scilicet baptismus qui a passione christi habuit sue institutionis complementum et virtutem instituendi et vniuersaliter effectus baptismales causandi. habuit preterea vim preceptiuam et obligationis necessitatem saltem postquam christo resurgente precepit discipulis suis dicens. euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris et filij et spiritus sancti Amen. Unde opinio dicentium quod tempore intermedio a passione christi usque ad diuulgationem euangelij paruuli iudeorum saluabantur in sola fide parentum absque circumcisioe que iam cessauerat et absque baptismo qui nondum fuerat sub precepto: tenenda non est. nam post institutionem completam baptismi: solus baptismus fuit remedium a deo datum contra originale peccatum iuxta verbum domini Joannis. 3. dicentis. nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non potest introire in regnum dei. Neque obstat quod tempore illo ante diuulgationem euangelij baptismus non fuerit de necessitate precepti cum tale preceptum nondum esset diuulgatum. quoniam licet non fuisset tunc de necessitate precepti ita vt nouum peccatum incurreret pro transgressione quod baptismum non susciperet: fuit tamen de necessitate sacramenti: quia sine ipso nullus pro tunc saluari poterat. non enim virtus passionis christi quod

peccata delentur et homines iustificantur poterat post christi passionem continuari ac copulari alicui ad salutem nisi per sacramentum baptismi ad quod erat institutum cessante circumcisione cum ceteris legalibus omnibus. Neque iterum obstat quod iudei nondum euangelio divulgato non crederet aut ignoraret sacramentum baptismi ad salutem hominum et ad peccatum delendum fuisse institutum. nam illorum incredulitas vel ignorantia virtutes baptismi et eius institutionem ac necessitatem non euacuaret. sicut nec modo post euangelium per orbem diffamatum: iudeorum et infidelium incredulitas aut ignorantia vim baptismi et eius necessitates non euacuat. neque ideo saluari possunt sine baptismo quia illud non credunt aut ignorant. nam et quod plus est nec illi ad quos sermo euangelij et necessitas baptismi non adhuc puenit: absque baptismo et fide euangelij saluari possunt. immo ut S. Tho. tenet. 6. quolibet. ar. 4. puer natus in deserto ubi aqua ad illum baptizandum haberi non potest si moriatur sine baptismo saluari non potest: nec valeret ei sine sacramento baptismi si des parentum. et ratio est quia post passionem christi ex divina institutione remedium salutis humane ad solum baptismi sacramentum est coartatum. ita quod sine illo vel in re vel in voto suscepto nemo potest fieri saluus iuxta verbum domini supra allegatum ex euangelio Ioan. 3.

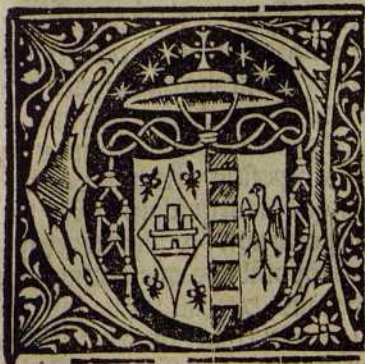
Quantum ad articulum quartum respondendum est obiectionibus in contrarium. Et quidem ad primum Scoti contra primam conclusionem dicitur quod prima propositio non habet veritatem nisi de lege obseruanda ad cuius vim obligatoriam exigitur legis promulgatio: que tamen non requiritur ad legem non obseruandam. put deductum fuit in primo notabili. et ideo non est idem iudicium de obseruatione baptismi et de cessatione vel non obseruatione circumcisionis. quoniam obrem deficit argumentum quia conclusio de non cessatione circumcisionis non sequitur ex premissis probantibus baptismi obseruationem. quoniam ut ibi dictum fuit: plus requiritur ad legis obseruationem quam ad legis cessationem vel obseruationem. Ad. 2. dicitur quod quicquid sit de maiori propositione nam non est versus quaque vera: tamen minor propositio qua dicitur quod per solam christi mortem non aliter reuocata est circumcisio quam prius est falsa. neque valet eius probatio. nam ut deductum fuit in primo notabili: ad legis reuocationem non requiritur reuocationis promulgatio. Ad. 3. dicitur

quod assumptum non est verum. nec valet eius probatio quoniam ut dictum est non exigitur nisi legis reuocatio ad hoc quod lex vim non habeat obligandi. nec ad id requiritur aut reuocationis promulgatio aut quod de ipsius reuocatione constat. nec ideo circumcisio erat utilis et necessaria paruulis iudeorum: quia ipsi iudei id existimabant: nam erat ipso tempore illo erronea conscientia. unde nec tenebantur iudei pro tunc firmam opinionem tenere de circumcisione obseruanda. nec tenebantur spe salutis in ea ponere. neque in hoc deus illos decepit ut arguens obiecit cum non obligasset eos ad circumcissionem obseruationem nisi versus ad mortem christi. Ad. 4. dicitur quod maior propositio est vera quam ad primam sui partem. sed est falsa quam ad secundam quia dicitur quod non quod fuit homo relictus quin certus esset quod haberet certum remedium. hoc autem falsum est. nam etiam modo in desertis vel insulis nonnullis sunt multi ad quos noticia euangelij non dum puenit. qui quantumvis habeant remedium sue salutis: non tamen certi sunt quod fuerit taleremedium. unde tempore a passione christi versus ad euangelij divulgationem: iudei omnes certum habuerunt remedium sue salutis. scilicet fide christi et fidei sacramenta que omnibus in salutem omnium gentium et nationum data fuerunt a christo. que non omnes pro illo tempore certam haberent noticiam de tali remedio habito. unde in omnibus predictis obiectionibus arguens deceptus est putans quod ad legis reuocationem et cessationem esset necessaria reuocationis promulgatio sicut ad legis obligationem et obseruationem quod falsum est. Possent autem ad omnia supra dicta non incongrue responderi quod tempore mortis christi fuit coram multis gentibus promulgata legis reuocatio cum dominus diceret Ioan. 19. consummatum est. siue intelligatur vetus testamentum quod ex tunc consummatum. i. finitum est et terminatum. siue intelligatur consummatum nouum testamentum. i. perfecte et complete dispositum iuxta prophetiam Iherem. 31. prout apostolus intellexit Iherem. 8. nam ut ibidem apostolus arguit dicendo nouum testamentum esse consummatum id est perfecte dispositum et institutum: prout testamentum. scilicet legis veterauit. quod autem veterauit et senescit prope interitum est. Ad argumentum eiusdem Scoti contra secundam conclusionem patet responsio ex his que dicta sunt in quarto notabili. concedimus enim quod non statim post quantatantumque euangelij publicationem legalia fuerunt mortifera ac per hoc quod pro tunc poterant sine peccato obseruari: dum tamen obseruantes non ponerent spem in eis ita ut reputaret ea esse sibi necessaria ad salutem. Ad argumenta eiusdem Scoti contra tertiam conclusionem: ad primum

dicat q̄ maior propositio non est vera nisi postq̄
vnum preceptum imposituz reuocat alterū . sed
in proposito nostro tempore ante passionē chri-
sti quando baptisuserat sub consilio: nondum
circumcisio fuerat reuocata per preceptuz bap-
tismi. vnde potuit pro tunc consilium de baptis-
mo non tollere aut infirmare vim preceptiuam et o-
bligatōriam. ¶ Ad. 2^m. concedimus primā con-
sequentiam. et responsionem ibi positam admit-
timus. et ad eius impugnationem dicitur q̄ i ca-
su illo non excusabat patrem paruuli a precepti
transgressione de circumcisione obseruāda: q̄ par-
uulo originale peccatum fuisset per baptismum
amorum. nam preceptum de circumcisione obser-
uanda non solum datum fuit propter originale
peccatum delendum: sed etiam in signum prote-
statiuum redemptionis fiende per christum. put
Sanct⁹ Thomas notat in hac distin. lec. 2^a. ar.
p̄mo sub art. p̄mo. Et p̄ma secūde. q. 103. ar. 3.
ad. 4^m. vnde et abrahe cui preceptum circumcisio-
nis datum est fuit dictum. in semine tuo benedi-
cetur omnes gētes. in semine tuo. i. in christo. put
apostolus exponit Galatarū. 3°. quia ergo ante
christi passionem adhuc redēptio futura erat ac-
fienda per xp̄m: oportebat iudeis pro tunc signo
circumcisionis protestari redēptionē esse fiendā
per xp̄m. ¶ Ad argumenta cōtra quartam cōdu-
sionem ad primū dicat q̄ maior est falsa. nō enīz
est simile quod adducitur pro simili. quia gr̄a sa-
cramentalis est medicinalis respectu quorundā
morbozum et defectuz ad quos gratia virtutuz
ex sui ratione non se extendit. ars autē medicine
et virtus naturalis ordinantur ad eandem sani-
tatem. Unde ad hoc argumentum et ad omnia
sequentia est responsio q̄ procedunt ex falso sup-
posito. s. q̄ gratia gratum faciēs in q̄m huiusmodi
quod dicitur gratia virtutum et donozum ex sui ra-
tione ordinatur ad omnes effectus causandos et
ad omnes defectus reparandos qui vel ex defe-
ctu nature vel ex commissis peccatis proueniunt
quod est falsum. nam gratia gratum faciēs ex sui
ratione non plus habet q̄ facere habentem deo
gratum et acceptum amore quodam amicitie. et
facere actus suos dignos et meritorios vite eter-
ne. ac per hoc et ea que his effectib⁹ aduersantur
remouere. gratia autem sacramentalis ordinat^r
directe et per se ad quosdam effectus inducēdos
quibus homo perficitur non tam ad opera me-
ritoria vite eterne q̄ ad quedam singulariē per-
tinentia ad cultum dei. s. religionez christiane vi-
te: et etiam in remedium contra defectus quosdā
ex peccatis prouenientibus ad quos gratia vir-

tutum et donozum non per se ordinatur. Qui au-
tem sint hi effectus et defectus: docet pulchre Sā-
ctus Thomas melius q̄ alibi tertia parte q̄stio-
ne. 65. articulo primo. ¶ Itēq̄ valet obiectio ar-
guentis contra id quod dicitur est de defectibus
quos tollit gratia sacramentalis qua arguēs sup-
ponit q̄ peccatum nō corrumpit potentiam ani-
me per habitum vel priuationem differentes ab
habitu et priuatione oppositis virtuti. nā hoc sup-
positum est falsum. quoniam quidam defect⁹ hu-
iusmodi sunt qui per se non opponuntur virtu-
tibus imo sunt illis cōpossibiles. quemadmoduz
reatus pene temporalis. difficultas quedam ad
penitētie opera. ignorātia qua homo nescit vas
suum id est vrozem propriam possidere et sic d̄ si-
milibus. Et preterea gratia sacramentalis vt di-
ctum est: non solum se extendit ad reparandos
defectus: sed ad causandos effectus quosdā spe-
ciales ad quos gratia gratuz faciens ex seipsa nō
se extendit. Ad cuius intellectum scienduz est q̄
sicut dictum fuit in questione precedente: capien-
do gratiam sacramentalem non pro ipso effectu
sacramenti sed pro gratia que effectum sacramē-
ti causat: habet se ex additione ad gratiam gra-
tum facientem sicut ratio speciei ad genus pro-
ut Sanct⁹ Thomas dicit tertia parte questione
62. articulo. 2. ad. 3^m. ita q̄ gratia sacramenta-
lis est gratia gratum faciens habēs ex virtute sa-
cramenti efficaciam ad quosdam effectus ad q̄s
per seipsam sine sacramentozuz vsu regulariter
non se extendit. Responsiones autem aliē quas
arguēs introducit non sunt nob̄ necessarie ideo
eas non prosequimur. ¶ Ad argumentum ante
oppositum respondet Sanctus Thomas in hac
distinctione lectione secunda articulo. 5. sub ar-
ticulo tertio ad secundum. Et prima secunde q̄-
stione 103. articulo. 4°. ad primum. q̄ tempore
illo quo apostoli quedam legalia obseruauerūt:
nondum erant mortifera quāuis essent mortua.
et ita sine peccato poterant obseruari non ponē-
do in eis spem salutis. post plenam tamen euan-
gelij diuulgationem: absq̄ peccato obseruari nō
possunt. Et in hoc articulus terminatur.

Distinctio quarta.

irca q̄r

tam distinctio-
nez queritur v-
trum baptism⁹
impmat aliquē
characterem in
anima et arguit
q̄ non. qz vt di-
cit p̄hs secundo
ethicorum om-
ne quod est i a-

nima vel est potentia vel habitus vel passio. sed character non est potentia. quia potentie omni-
bus hominibus cōmunesunt. character autem
non cum sit signum distinctiuum sicut ipsum no-
men ostendit. et preterea potentie sunt a natu-
ra non autem character. nec iterum est passio qz
passiones anime contingunt cum aliqua trāsmu-
tatione corporali vt dicitur. 4°. ethicorum. et p-
tinent ad sensitiuam partem vt dicitur. 7°. physi-
corum. nec iterum est habitus quia habitus ordi-
natur ad agendum vt patet per diffinitionē Au-
gustini: habit⁹ est quo quis agit cum tempus fue-
rit. ergo character non est aliquid in anima. et sic
baptismus nullum characterem imprimit in ani-
ma. ¶ In oppositum arguitur. quia Damascen⁹
in diffinitione baptismi ponit sigillum. sed sigillū
impressuz in aliquo est character quidaz. ergo in
baptismo imprimitur character. ¶ In hac que-
stione erūt quattuor articuli vt supra.

Quantum ad ar

ticulum primū sit prima conclu-
sio q̄ character q̄m ad id quod
est est forma absoluta et poten-
tia quedaz supernaturalis. hāc
conclusionem tenet Sanct⁹ Thomas in hac di-
stinctione questione p̄ma articulo primo. Et ter-
tia parte questione. 63. articulo. 2. ¶ Secunda
conclusio est q̄ aliquis character est potētia acti-
ua vt character confirmationis et character or-
dinis. hanc conclusionē tenet Sanct⁹ Thomas
in hac distinctione questione prima articulo. 4.
sub articulo. 3. Et tertia parte loco supra allega-
to. et eadem questione articulo. 6. ¶ Tertia cō-
clusio est q̄ character est subiectiue nō imēdiate
in essentia anime sed in potētia eius intellectiua.
hanc cōclusionē tenet. S. Tho. in hac distin. q.

prima arti. 3. sub articulis p̄mo. 2. et. 3. Et tertia
parte. q. 63. articulo. 4. ¶ Quarta cōclusio est
q̄ per sacramētū baptismi imprimitur character
fufcipiēti. hanc cōclusionē tenet. S. Tho. in hac
disti. q. p̄ma. ar. 4. sub. ar. 3. Et. 3°. p. q. 63. ar. 6.

Quantum ad se

cundum articulum arguendum
est contra cōclusiones. Et qui-
dem contra primaz arguit Sco-
tus probando q̄ character non
sit forma absoluta. Primo quia si sic: cōtradias
tibi ipsi. naz p̄m te diffinitio characteris est talis.
character est signum cōmunionis fidei et ordina-
tionis datum a hierarcha. vel q̄ est signum com-
munionis diuinorum et sacre ordinationis fide-
lium. et quocūq; modo sic vel sic diffiniatur: sig-
num ponitur in diffinitione characteris tanq̄ ge-
nus. ex hoc arguitur q̄ character non potest esse
forma absoluta. quia ad quidditatem forme ab-
solute non pertinet aliquis respectus: quia tunc
illa q̄dditas esset ad se et non esset ad se. nec etiā
potest dici q̄ relatio ponatur ibi tanq̄ gen⁹ et nō
sit vere genus: quia hoc modo ponitur subiectū
in diffinitione accidentis. patet enī q̄ relatio nō
est subiectum absoluti nec etiam relatio est susce-
ptiua. ¶ 2°. quia sicut non sunt ponenda plura
sine necessitate: ita quando aliquid ponitur pre-
cise propter aliud: non est illud ponendum per-
fecti⁹ q̄ requiratur ad illud aliud vel q̄ possit ex
illo alio concludi. nam illa perfectio vltior que
poneretur frustra poneretur. sed propter omnia
illa propter que ponit character: non est necesse
q̄ sit perfectio absoluta. possunt enim omnia illa
sufficenter saluari si ponatur q̄ sit forma respecti-
ua. ergo supfluet sine causa ponit eē p̄fectio abso-
luta. ¶ 3°. qz falsum accipit q̄ nulla relatio nomi-
ter adueniat sine nouitate absoluti. huiusmodi enī
falsitas patet multipliciter. p̄mo sic. illa non pōt
magis intrinsece aduenire fundamētō q̄ q̄ neces-
sario sequit ip̄z posito termino. qz omnino nō pōt
inesse fundamētō circūscripto termino. qz tunc
nō esset respect⁹ sed forma absoluta. ergo si aliq̄s
respect⁹ pōt extrinsec⁹ aduenire fundamētō: seq̄t
q̄ nō necessario seq̄t fūdāmētū posito termino.
ergo iste respect⁹ pōt esse nou⁹ sine nouitate fun-
damēti vel termini. ergo ad ei⁹ eē nouū potest eē
mutatio qz nō est ad aliq̄d absolutū. ¶ Si dicas
aliquē respectū extrinsecū aduenire subiecto nō
fundamētō: hoc nihil est. qz relationes intrinsece
vt pote similitudo q̄ seq̄t albedinē et huiusmodi
possunt extrinsecus aduenire subiecto qz funda-

metū de nouo aduenit. ergo si ille sunt intrinsece et alie sunt extrinsece: erit differentia earum in comparatione ad fundamentum. Item agens naturale non potest de nouo agere nisi ponatur aliquid nouum in ipso vel in passo vel habitudo noua illorum. hoc apparet. quia omnibus istis y-niformiter se habentibus: y-niformiter erit actio cum tale agens agat de necessitate nature. ergo si aliquod agens naturale habet nouam actionē vel est aliqua forma absoluta ante illam actionē noua in agente: vel aliqua noua in passo vel noua habitudo agentis ad passum. sed nec primuz nec secundum est necessarium. potest enim ignis de nouo agere in lignum absq; hoc q; ante illam actionem ignis recipiat nouam formam vel lignum. quia prima forma absoluta quam recipit lignum est per illam actionem. ergo ibi est noua habitudo ignis ad lignum absq; omni nouitate forme absolute. hoc etiam patet experientialiter. quia actiuo eodem modo se habēte fm formā actiuā: et passiuo eodem modo se habēte fm potentiam passiuam proximam: si fuerit aliquod impedimentum etiam inter illa interposituz: nō aget illud agens in passuz. amoto autem illo impedimēto siue obstaculo aget. ergo ibi noua habitudo agentis ad passum sine noua forma absoluta erit. Item hoc probatur ex intentione philosophi. 5. phisicorum. quia licet neget motum esse in ad aliquid prout ad genus ad aliquid pertinent relationes intrinsecus aduenientes: non negat tamen motum vel mutationez esse in ad aliquid extrinsecus adueniens immo concedit. concedit enim in genere vbi esse motum proprie et tamen vbi non est nisi respectus quidam corporis circumscripsi ad locum vel corpus circumscribens. ¶ 4. principaliter arguit. quia vt dicit aliud falsum ibi assumitur scilicet q; relatio non possit fundare relationem. quia fm Euclidez. 5. geometrie in principio: proportionalitas duarū proportionum est similitudo. ergo super ppor-tionem que dicit formaliter relationem vel sup ynitatem eius fundatur similitudo. Et si dicas q; similitudo est ynitas in q̄litate f3 philosophū. 5. methaphisice: nō valet. quia et si vno modo qd appropriatur substantie et eodem modo idem ⁊ diuersuz que consequūtur aliquid in q̄m quid fundatur in ynitate substantie et equale in ynitate quantitatis stricte accepte ⁊ simile in ynitate q̄litaris: tamen alio modo accipiēdo quid ⁊ quale et simile in omni genere inuenitur quid accipiēdo rationē alicuius generis precise ad se. et inuenitur quale accipiēdo formam in illo genere in

ratione forme. et inuenitur quantitas virtutis. ⁊ sic in omni genere inuenitur vnum simile et equale. hoc modo enim possunt relationes ynius specie dici similes fm ynitatem illius relationis: sicut habentes ynam formam substantialem sunt similes fm substantiam. Item quod additur de relatione fundata in caractere scilicet signi: illa potest fundari in alia quod preter noticiam quā sensibus ingerit aliud in cognitionem venire facit. quod est verum non solum de signo sensibili: sed etiam verum est de signo intelligibili accipiēdo sensum generaliter pro quacūq; potētia cognitiua. nihil autē est ex cuius cognitione non possit deueniri in cognitionem alterius salte3 vt ex cognitione posteriorum in prius. et sic illud posterius potest dici signuz prioris. et sic cōceditur q; super aliquam relationem realem potest fundari relatio signi ad aliquid prius: sed talis relatio non tantū ducit in cognitionez sui sed alteri⁹. et hoc modo si quis videret paternitatem in suo fundamento: posset esse signum rememoratiuū actus generationis preterite. et illo modo in pposito et maxime hic non est inconueniens: quia illa relatio signi non est nisi relatio rationis loquendo de signo instituto ad placitum cuiusmodi est character respectu sacramēti suscepti. Itē illud quod dicitur de relatione configurationis vel obligationis non valet. potest enim religiosus per votum religionis obligari ad seruienduz religioni. et qui facit homagium per actum faciendi homagium obligari domino suo. et yniuersaliter in talibus per pmissionem precedentez et tamen non est ibi aliqua forma absoluta super quam fundetur illa obligatio nec forte alia relatio nisi rationis. et ita bene posset saluari relatio obligationis. sicut si poneretur relatio realis sicut in filio posset esse relatio alicuius habitudinis ad patrem puta obligationis ad dilectionez naturalem: et si possibile esset filiationem esse so-lam. Nec valet probatio de processu in infinituz in relationibus realibus: quia aliqua est vltima relatio realis in qua nō potest fundari aliqua relatio realis. sicut aliquod accidens est vltimum in entibus quod non potest vlti⁹ esse subiectuz alicuius alterius accidentis. et ideo non sequitur si accidens est in accidente: q; in accidentib⁹ esset processus in infinitum. de relationibus tamen rationis bene conceditur q; ibi potest esse processus in infinitum. quia quelibet relatio siue realis siue rōnis pōt vlti⁹ fundare aliā relationē. ergo et c. ¶ 5. principaliter. qz aliud falsū assumit in pbatōnib⁹. s. q; character sit potentia isto

modo q̄ habens characterē possit in aliquē actū in quo sine illo nō posset. nam baptizatus in nullo actum simpliciter potest in quez non posset non baptizatus. et hoc siue loquendo de actu in quem potest actine: siue de actu quē quodā modo ab alio recipit. ita enim posset nō baptizatus vngi chrismate sicut baptizatus. et ita posset abluere sicut baptizatus. Si autem loquamur de potestate ministri hoc est per quam sit conueniens minister alicuius principalis agentis et sine illa potestate non esset conueniens minister talis principalis agentis: talis potestas non oportet q̄ sit forma absoluta: immo sufficeret in multis q̄ sit tantūmodo relatio rationis. pbatur fm̄ te. nam dicitis episcopatum non esse ordinem vltra sacerdotium: et tamen episcopus habet talē potestatem ministerialem quam non habet nō episcopus. est enim conueniens in aliquo actu cui deus assistit vt in actu ordinandi: et non similiter assisteret si aliquis non episcopus exequeretur similem actum. consimiliter cōstitutus iudex si ferat sententiam: sententia tenet. prius autem non tenuisset: quia sententia a non suo iudice lata nulla est. nec tamen ille iudex sed nec ille episcopus habet aliquam formā absolutam realem sed respectiuam forte nisi rationis tisi. per illam enim relationem rationis qua ille a principe constituitur iudex voluntas principis ratificat sententiam ab eo latam et vult eam obseruari. non autem vult seruari sententiam alterius non constituti iudicis nec ratificat illam. et ita iste per aliquam habitudinem ad voluntatez principis: habet potestatem ministerialem respectu principis et illius principalis agentis ad aliquem actuz cōuenienter exequi. et multo minus posset relatio realis poni si inessz talis potestas ministerialiter exequendi conuenienter in domo patris quam non habet non filius. et iterum nepos aliquē alium actum sed inferiorē. et potestas illa sic vel sic in auctoritate precipiendi vel imperandi: nō est nisi cognatio vel filiatio. sic etiam apparet istas potestates de quibus arguitur in speciali. nā potestas ordinati ⁊ confirmati si est actiua: non est nisi ad ministrandum cōuenienter in tali actu diuino vt ipse ad talem actum ministerialem assistat operanti principaliter eo modo quo non assisteret similiter ministerio exhibito ab alio. Si autem character baptismalis ponatur potentia passiuua: neqz vt receptiua neqz vt ratio recipiendi poni potest. nihil enim potest absolute recipere anima baptizati: quod nō posset recipere anima non baptizati. sed est potestas quedaz recep-

tiua de congruo a principali agente disponente agere in passum habens talem formam et nō in aliud passum. talis autem ratio receptiua de congruo respectu principalis agentis volūtariē: potest esse sola relatio. sicut aliquis disponit aliqd agere in aliquem quia filius vel consanguineus: nolens aliquid simile causare in non habentetalem relationem. hec Scotus in forma. ¶ Cōtra secundam conclusionem arguit Aureolus probando q̄ character non sit potentia actiua. ¶ Primo quia si sic: huiusmodi esset character sacerdotalis. sed nulla potentia actiua potest esse in sacerdote respectu consecrationis. non enim aliq̄ actio creata attingit terminum ad quem trāsubstantiationis vt etiam tu concedis: quoniā ibi fiunt multa miracula ad que nullum ordinez potest habere virtus creata. nec etiam aliqua virtus que sit in sacerdote attingit ad terminum a quo scilicet panem. vel enim attingeret disponendo vt transeat in corpus christi facilius: vel faciēdo ad ipsius desitionem. non primo modo: quia illa dispositio iduceretur i fine prolationis. pro illo enim instanti est precise actio verboruz. in illo autem instanti: panis non est. et tunc illa dispositio esset non entis. tum quia illa dispositio cum sit creatura: eque distat ab illo transitu sicut panis. tum quia non apparet qualis dispositio esset illa vtum rarefactio vel calefactio vel huiusmodi. similiter nec secūdo modo. nulla enim actio creature est sine subiecto nec etiam corruptiua: quelibet enim requirit in quid agat. tunc q̄ ro vbi esset illa actio que ageret ad desitionem panis. non potest dici q̄ in pane quia panis non est quando est illa actio. nec in corpore christi quia corpus christi non est terminus illi⁹ actionis nec subiectum cum sit nobilior nec illa actio attingit terminuz ad quem. item actio illa esset absqz termino ad quem. ad ipsam enim sequeretur non esse panis simpliciter absqz aliquo termino vltra et sic illa actio esset annihilatiua quod non potest competere creature. ¶ 2°. quia si deus insumdit partem illius virtutis in anima et partem in verbis vt tu dicitis: quare oportet q̄ illa que ponitur in anima sit permanens et non sufficit q̄ sit virtus quedam transiens. quare etiam ponitur duplex talis virtus vna immanens alia transiē. Si dicas q̄ propter nobilitatem sacramenti contra. nobilitas nō ponitur ex aliquo inherēte sed ex termino nobiliori inducto sicut patet de medicina posito q̄ induceret sanitatem non a tota specie sicut alia: eq̄ nobilis essz si induceret sanitatē sicut alia dūtrū eque pfectā sanitatē induceret.

¶ 3°. quia illa qualitas in verbis et in anima aut est eiusdem rationis aut alterius. si eiusdem rationis: contra si sint eiusdem rationis ita quod quelibet sit imperfecta et ambe constituent unam perfectam virtutem tunc altera poterit tantum intendi quod sufficeret sine alia ad illam actionem. dices quod hoc deus bene posset facere sed non ordinavit et cetera: contra quia iam venit ad pactum. ¶ 4°. idem inquit apparet de potestate diaconi et subdiaconi. non enim oportet in eis ponere qualitatem a qua proficiat operatio simpliciter quia sufficit ad hoc intellectus dicans voluntas imperans et potentia exequens nec quia facilius modo eliciatur operatio quia eque bene et faciliter leget epistolam non subdiaconus sine manipulo. similiter probatum est prius quod nulla est dispositio in baptismo respectu gratie que sit dispositio ex natura rei.

¶ 5°. quia si character baptismi esset potentia susceptiva: non deberet dici potentia sed impotentia. nam potentia facile patiens que ponitur in secunda specie qualitatis in predicamento: est impotentia ad resistendum. ¶ 6°. quia secundum dicta sanctorum character non est aliud quam quedam qualitas existens in anima que est similitudo et propria species anime christi sic quod nullius alterius essentie sit similitudo. quia enim christus est princeps et caput fidelium: placuit deo instituire characterem agni qui daretur omnibus venientibus ad fraternitatem christi et familiam per quam appareant filii et coheredes agni. Assumptum probatur primo per apostolum Galatas 3°. omnes inquit qui in christo baptizati estis christum induitis. aut ergo baptizatus dicitur christum induere quia induit gratiam. et virtutes que in baptismo infunduntur: et hoc non videtur benedictum eo quod multi suscipiunt sacramentum que non suscipiunt rem sacramenti. aut quia induit christum essentialiter: et hoc est impossibile. ergo non ex alio videtur nisi quia induit similitudinem anime ipsius christi. Item Romanorum 8°. quos presciuit hos et predestinavit conformes fieri imagini eius. ergo aliqua imago christi formatur in nobis ex divina predestinatione. Item prima Corinthiorum 15°. sicut portavimus imaginem terreni: sic portemus imaginem celestis. Item Dionysius secundo de ecclesiastica hierarchia vocat characterem lumen quo signamur. istud autem lumen non videtur esse aliud quam pulchritudo et assimilatio. similiter ibidem vocat characterem sigillum quoddam. Potest autem talis ratio ad hoc induci. sicut omnes qui assumuntur ad familiam principis portant signum et arma militie vel politie

principis et civitatis ut per hoc protestentur se esse de tali domino: sic est rationabile quod in eis que assumuntur ad christi familiam: sit signum siue qualitas conformans christo capiti. et sicut in politia exteriori quanto magis quis appropinquat ad principem et dignitatem sicut milites et barones signis specialioribus distinguuntur: sic infra christi familiam milites cuiusmodi sunt qui receperunt sacramentum confirmationis ac principes scilicet qui receperunt sacramentum ordinis diversis similitudinibus designantur. ac per hoc alius et alius character in sacramentis infunditur. ergo character non est aliud quam species et imago predicta et signum distinctivum familie christi. hec aureolus in forma contra secundam conclusionem. ¶ Contra eandem conclusionem arguit Durandus et primo contra hoc quod conclusio ponit characterem esse potentiam actiuam: dicens quod in ministro sit aliqua virtus sicut in verbis et rebus sacramentalibus licet habeat aliquam probabilitatem quam ad characterem ordinis per quem ordinatus dicitur operari divina per ministerium. tamen nullam probabilitatem habet de characteris baptismi: quia per baptismum non efficitur aliquis minister sacramentorum sed solum receptivus eorum. unde cum virtus que ponitur ab aliquibus in sacramento sit activa ad producendum aliquid in altero: character qui ponitur proportionaliter in ministro debet esse potentia activa ad producendum aliquid in altero. quod non potest dici de characteris baptismali. De characteris autem ordinis qui secundum hanc positionem dicitur esse potentia activa licet sit maior probabilitas: tamen instantia habet etiam supposita predicta opinione. quia virtus que ponitur in sacramentis secundum positores huius opinionis: non est permanens sed transiens. solum enim ponitur esse in rebus sacramentalibus pro tempore actualis exhibitionis sacramenti. ergo consimiliter virtus que ponitur in ministro debet esse transiens et non permanens post exhibitionem sacramenti. hoc autem secundum eos non convenit characteri ordinis quem dicunt indelibiliter permanere. Et confirmatur quod non baptizatus potest baptizare dum tamen servet ritum ecclesie et habeat intentionem faciendi quod facit ecclesia. et tamen non baptizatus non habet aliquem characterem. aut ergo habet aliam virtutem sibi pro tempore quo baptizat exhibitam: aut non. si non: ergo in ministro non requiritur aliqua virtus proportionaliter correspondens virtuti quam dicunt esse in sacramentis. si autem habet: cum illa non sit character ut dictum est

sequitur q̄ virtus que in ministro correspondet virtuti existenti in sacramētis non est character sed alia trāsiciens si tamen aliqua sit. quod p̄tāto dico q̄ non videt̄ q̄ aliqua virtus transiens aut permanēs actiua vel passiua sit in ministro vel in suscipiente sacramentum per modū quo isti ponunt. dicunt enim q̄ sicut gratia est p̄ncipiū vite spiritualis: sic talis virtus vel potentia est p̄ncipiū opationis spūalis. quia quādōcūq̄ in eodē supposito sunt formaliter p̄ncipiū quo viuuntur et p̄ncipiū quo operatur opera vite siue manēs in ipso siue transiens in alterum: impossibile est q̄ corrupto p̄ncipio quo viuuntur formaliter remaneat in ipso p̄ncipiū opationis vitalis actiuū vel passiuū. q̄uis enim in semine equi quod nō est viuens sit virtus instrumentalis vitalis opationis puta generandi alium equū: tamen in equo viuente et habente vim generatiuam alterius eq̄ impossibile est q̄ corrupta anima per quā viuunt remaneat in eo potentia generatiua. et idem est de potentia receptiua operationis vitalis vt est visus vel auditus. cum ergo fm istos gratia per quam homo viuunt spiritualiter possit corrumpi in aliquo remanente in eo characterē ordinis vel baptisimi: impossibile est q̄ gratia et character sic se habeant sicut p̄ncipiū vite spiritualis et p̄ncipiū spiritualis operationis. quia p̄ncipiū vitalis operationis non potest esse vbi non est vita si subiectum sit capax vtriusq̄. hec Durandus in forma. ¶ Contra tertiam conclusionem arguit Scotus probando q̄ inconuenienter ponatur character subiectiue in potentis anime. p̄mo quia dispositio ad formā nūq̄ debet poni in posteriori susceptiuo forme. patet discurrendo per singulas formas et dispositiones earum. sed character est fm te dispositio ad gratias et ḡra per te est in essentia anime. ergo character non potest poni in aliquo susceptiuo posteriori q̄ essentia anime sicut est potētia quia est accidens ei. ¶ 2° quia ratio tua non valet cum sic arguis. gratia ē in essentia anime: ergo potētia vel dispositio ad gratiam est in potētia anime. imo sequitur oppositum. s. q̄ vel ipsummet susceptiuū gratie sit susceptiuū potentie vel dispositionis. vel saltem si est dispositio: illa non potest esse in aliquo posteriori illo in quo est forma. hoc etiam patet in alijs. quia habitus supernaturalis non est in habitu naturali sed in potentia naturali in qua est habitus naturalis. et hoc ideo quia potentia naturalis est prior vtroq̄ habitu. ¶ 3° quia probatio q̄ probatur gratia esse in essentia anime non cōcludit. quia perfectio naturalis p̄ncipiū inest alicui q̄ po-

tentia supernaturalis. nam potentia naturalis et intrinseca statim sequit̄ naturā sui perfectibilis. potentia autē et si sit accidens fm te: tamē est perfectio intrinseca ipsius anime. ergo prius naturaliter inest sibi potentia q̄ gratia. et per cōsequēs posse habere rationem subiecti receptiui. ¶ 4° quia illud quod additur de vita non cōcludit. quia vita spiritualis p̄mo inest anime vt est cōiungibilis deo. vnde fm Augustinum de ciuitate dei: deus propter hoc dicitur vita esse: quia anime non inest vita nisi in coniunctione ei⁹ ad deum vt ad obiectum. anima autem non est cōiungibilis deo in ratione obiecti nisi per potentias. ¶ 5° quia illud quod additur de voluntate q̄ ipsa oritur ex intellectu non valet. quero enim aut intellectus habet talem prioritatem ante voluntatem generationis siue originis et ex hoc nō p̄batur perfectio in intellectu respectu voluntatis sed imperfectio. vniuersaliter enim imperfectiora p̄cedūt perfectiora ordine generationis. q̄ methaphisice. si autem intelligis q̄ intellectus sit prior vel radix voluntatis tanq̄ eminenter vel virtualiter continens voluntatem: hoc improbat̄ ex dictis. quia ordinatum ad alterum vt p̄us origine non continet ipsum virtualiter v̄l eminenter. actus autem intellectus ordinatur essentialiter ad actum voluntatis vt probabit̄ inferri. ¶ 6° quia si character est signum vt fundamentum obligationis anime ad deum: rationale est q̄ ponatur in illa potentia cuius est p̄mo obligari vel esse rationem obligandi. talis autem est voluntas quia p̄cipue per eius actum aliq̄s se obligat p̄ncipaliter. illa enim que concurrūt ex parte intellectus vel alterius potentie in homine: non sunt nisi p̄ambula ad futurum velle vt quedam signa manifestantia illud esse futurum. hec Scotus in forma. ¶ Contra eandem conclusionem arguit Durandus probādo q̄ character non sit in potentia intellectiua tanq̄ in subiecto. quia illa virtus que non perficit hominem q̄ ad cognoscere nec q̄tum ad appetere sed solum q̄ ad operari non est ponenda in potentia cognitiua nec appetitiua sed solum in potentia executiua. sed character non perficit hominem quantū ad cognoscere vel appetere sed solum ordinatur ad operari. ergo non potest poni in potentia cognitiua vel appetitiua sed in potētia executiua per quam minister applicat formam et materiam sacramenti ad suscipientes. maior patet. ars enim ponitur in potentia intellectiua q̄ p̄ficat hominem ad veram cognitionem factibiliū. et virtus moralis ponitur in appetitu q̄ inclinatur

ad appetendum put recta ratio determinat. sed potentia factiva est in manib⁹ artificis. minor de se manifesta ē. quia character nō perficit ad cognoscere nec ad appetere sed solū ad administrationē sacramentoz. vnde puenienti⁹ poneretur esse in manibus sacerdotis quibus tenet hostiaz consecradam et ad hoc consecrate sunt vel i ore vel in lingua proferente verba consecrationis q̄ in intellectu. vt sic virtus que ponitur in verbis et virtus ministri que dicitur character simul vni- te concurrunt ad effectū sacramenti. ¶ 2°. arguit. quia dispositio et forma ad quam dispositio debent esse in eodē subiecto. sed fm te character ē dispositio quedā ad grā. ergo debet esse in vno subiecto cum grā et non in alio. ad hoc dicunt q̄ daz q̄ duplex est dispositio. vna que disponit subiectum in cōparatione ad vltiorem actum siue ille actus sit forma siue operatio: et talis dispositio est in eodem subiecto cum actu ad quē disponit. character autē non est talis dispositio ad gratiam. alia est dispositio cōgruitatis. sicut si diceretur homo prudens dispositus est dispositione q̄dam congruitatis q̄ cōmitatur sibi regimē alioz et sic est vt dicūt de characterē. quia cū per characterem efficiat aliquis dispensator sacramentorum: congruū est q̄ sibi detur gratia sine qua non posset ea bene et digne ministrare. et talis dispositio non oportet q̄ sit in eodem subiecto cum eo ad quod disponit. Sed hoc non valet propter duo. primū est quia dictū eorum et exēplū p eos adductum magis est ad oppositū q̄ ad propositum. congruū enim est q̄ digno detur potestas. et quia per prudentiam efficitur aliquis disposit⁹ et dignus ad regendū alios: ideo prudentia est dispositio cōgruitatis ad regimē aliorum. qui vero non est prudēs expectare debet q̄ efficiatur prudens vel bonus. cui ergo character sit potestas administrandi sacramēta et grā sit aliquid p quod digne administrantur: rationabile esset dicere q̄ gratia esset dispositio congruitatis ad characterem sicut prudentia vel virtus est dispositio congruitatis ad habendū regimē aliorum et nō ecōuerso. s. q̄ character sit dispositio cōgruitatis ad gratiam. sicut non est dicendum q̄ potestas vel auctoritas regendū sit dispositio ad prudentiaz. Secunduz est q̄ isti vident⁹ diuertere a dicto suo de causalitate sacramentorum. dicunt enī q̄ virtus quā ponunt esse in sacramētis attingit instrumentaliter ad pductionē characteris et hoc attingit dispositiue ad gratiā. sicut virtus que est in semine hominis attingit instrumentaliter ad aliquam dispositionē corporis: et per consequens

attingit dispositiue ad formam fiendam in eodē subiecto. igitur character vel quecūq̄ dispositio quam faciūt sacramēta instrumentaliter in anima si sunt dispositiones ad grā causandas: sunt in eodem subiecto aliter non valet eoz similitudo seu comparatio. ¶ 3°. arguit sic. sicut numus sortitur rationem precij et merlus rationem signi ex humana institutione: sic res naturales sortuntur rationem sacramēti et homo rationē ministri ex diuina institutione. sed numus efficitur precij et merlus signū per solā relationem rationis humane sic instituentis. ergo res sacramentales sortuntur rationem sacramēti et homo rationē ministri per solā relationē rationis diuine sic instituentis. cū ergo character sit aliquid quo homo efficitur minister sacramētoz vel susceptiuus eoz: patet q̄ character non est nisi relatio rationis ex ordine vel pactione diuina. ¶ 4°. quia cū scriptum sit Ecclē. 24. qui elucidāt me vitā eternaz habebunt: ad ea q̄ sunt fidei cū sint satis obscura de se: non est conueniens adducere vias obscuras et que plus habent obscuritatis et difficultatis q̄ propositum principale. sic autem est d̄ virtute que ponitur in sacramētis et de characterē qui ponitur in ministro. dicere autem q̄ res naturales habent rationem sacramēti et homo rationem ministri ex sola institutione et ordine dei q̄ solus dat gratiam et omnem effectū spirituale quem recipit suscipiens sacramēta: nihil difficultatis continet apud fideles. ergo et cetera. ¶ 5°. quia beatus Dionysius a quo prima traditio characteris apud nos aduenit: videtur idem sentire cum eo quod dictum est d̄ characterē. recitat enī quendam ritum qui observabatur in primitiua ecclesia quando adulti baptizabantur. tunc enī accedenti ad baptismuz: hierarcha. i. pōtifex manum imponebat et signabat eum signo crucis et precipiebat eum ascribi inter nomina christiano- rum vt de cetero cum alijs admitteretur ad diuina. et iste ritus exterior cum baptismo erat characterizatio sua. nec de alio characterē locutus est Dionysius. hec Durandus in forma. ¶ Contra quartam conclusionem arguit Scot⁹ probando q̄ baptismus non imprimat aliquam formam q̄ dicatur character. ¶ Primo quia sicut sequēdo rationem naturalem non sunt ponēda plura quorum necessitas non apparet ex notis fm rationē naturalem: ita de creditis vel de sacramētis nō sunt ponēda plura quoz necessitas nō apparet fm fidē. sed necessitas talis forme impōsse nō apparet etiā fm ea q̄ credita sunt d̄ baptismo. ergo et c. minor. pbat. qz nec scriptura sacra illd̄ expmit

esse necessarium in baptismo nec sancti explicite nec sequit̃ euidenter ex veritate baptismi credita. quia tota veritas baptismi consistit in sacramento visibili et in effectu invisibili. et effectū invisibile Augu⁹ cōmunit̃ vocat ubiq; gratiā ubi illū specificat. Hic respōdet q̃ sancti satis tradūt de characterē fm̃ illum modū quo loquimur vt patet d̃ Dionisio et de Damasceno. sed iste auctoritates videntur esse vocales et nō ad intentionē sanctorum. sicut enī respiciendo translationem et expositionem vercellensis capituli secundi ecclesiastice hierarchie in parte sexta in libro quem vidi sunt ista verba que allegant̃ vt dicit fm̃ istā translationē. in sursum actū diuina beatitudo ad sui ipsius participationē recipit et de proprio lumine sicut quodā signo ipsi tradit diuinū faciēs et cōmunicatorē in deo manentiū. et sequit̃ ibidem. sanctus signus a hierarcha accedēti data assignatio. ubi adducit̃ aliqui de alia translatione talia verba q̃ venienti ad baptismū donatur a summo sacerdote sacri signaculū. Similiter de Damasceno libro. 4.º. caplo p̃ sic adducit̃ q̃ p̃ baptismum dat̃ nobis regeneratio et sigillū per sigillū intelligitur fm̃ eos character. ibidē etiam dicitur q̃ illud est sigillū. *Q* autē iste auctoritates non adducit̃ur ad intentionē doctorū patet d̃ prima quia sic continet planū littere et vercellensis exponit in p̃ma parte caplo. 6.º. secundo declarat de quodāz preambulo ad baptismū fm̃ ritū grecoꝝ. in primitiua enim ecclesia baptizandus p̃mo in ecclesia inducebatur: cui hierarcha manū capiti imponens signabat eum p̃cipiens sacerdotib⁹ q̃ tam ipsum q̃ eius susceptionem describant. illud autē fiebat lōge ante baptizatiōē sicut apparet ex processu littere ibi qz de actu baptizandi determinat̃ parte illa sub littera. p. vnde vel textus ille Dionisij fm̃ intētiōē illi⁹ vercellensis trūcate adducit̃. p̃missio enī de pprio lumine sicut quodā signo ipsi tradit et cōmunicationē in deo manentiū. et tū de istis subdit quoz est sanctū signū a hierarcha accedēti data signatio et sacri salutaris descriptio. q̃rum inq; red de singula singulis. s. illuminationis tradite sc̃tū signū et a hierarcha data signatio. s. impositio manū in capite q̃ sit cōmunicator diuinoꝝ signū ē sacerdotū salutaris descriptio q̃. s. describūt eū et eius susceptionē tanq; in cōmunionē xp̃ianoꝝ receptū. illa autē impositio manū et descriptio fiebat lōge ante baptizatiōem. ergo nullo modo illa hic dicta possunt intelligi de aliquo signo imp̃sso in baptismo. quare et c̃. Similiter auctoritas Damasceni valde inepte adducitur. qz pars vni⁹ orationis adiungit̃ cuz pte

alterius sequētis pretermissa sentētia cōcipiēda cū pte precedente. iacet enī sic littera in Damas. per baptismū primitiua sp̃s sancti assumit̃ et est ibi versus. et sequit̃ alius versus et principiū alterius vite fit in nobis regeneratio et tunc sequitur statim custodia et sigillū et illuminatio. ergo nullo modo vult ipse dicere q̃ p baptismū fit in nobis sigillū: sed q̃ p baptismū sumit̃ primitiua sp̃s sancti in primo versu. et in alia clausula q̃ regē ratio est p̃ncipiū vite et sigillū et c̃. ergo ex illa auctoritate non pōt haberi nisi q̃ baptismū siue regeneratio sit sigillū: non autē q̃ per baptismū fiat in nobis sigillū. Alia autē auctoritas Damasceni nihil valet. nam expresse ibi loquitur de cruce dicens. illa nobis signatio in fronte data est quemadmodum israeli circumcisio. per ipsam enim fideles ab infidelibus distinguuntur. et sequitur de eadem cruce. illa scutum est arma et trophēus aduersus diabolum. illud est sigillum vt non appropinquet nobis vastator. non plus dicere vult nisi q̃ impressum est nobis sigillum contra inimicū et cōstat hoc non esse ad propositum. *C* 2.º. p̃ncipaliter arguit. qz Augustin⁹ qui tantū tractat de intentione baptismi vt pote in libro sexto de baptismo cōtra donatistas: et in vno volumine de baptismo paruuloꝝ: et in tertio volumine d̃ vnicō baptismo: et cū hoc multa sup̃ Joā. et in aliquibus caplis libri de fide ad petrū: non tacisset de characterē si ipse fuisset immediatus et necessarius effect⁹ baptismi. Et si dicas q̃ non negat: dico q̃ ad propositum sufficit q̃ non affirmet. qz tate inuestigationis supponitur q̃ si character fuisset res proxima baptismi: alicubi expressisset. nūc autem in baptismo nō distinguit nisi sacramētū hoc est aliquid visibile: et rem sacramenti. s. gratiam. nec vnq; dicit sc̃tū recipere rem sacramenti. nec vnq; initerabilitatē baptismi ostendit per talem characterē impressum. *C* Confirmatur. quia de consecratione disti. 4.º. colligunt̃ auctoritates sanctorū de baptismo. nec videt̃ verissimile q̃ nullus eorū locutus esset de characterē si ipse fuisset necessarius effect⁹ baptismi. et quod videtur magni ponderis magister sententiarū nunq; de illo characterē fm̃ illam intētiōē locutus est: cum tamē ipse diligēter auctoritates sanctorū de materijs quas tractat copilauerit. *C* 3.º quia nihil frustra ponendū est in operibus dei qz deus et natura nihil faciūt frustra. sed character fm̃ illū intellectū positus frustra ponitur. quod probat̃ dupliciter. primo comparando ad effectū p̃ncipalem baptismi qui est gratia. secundo ad illos effect⁹ qui attribuunt̃ characteri. s. affimulare

mulare distinguere rē. q̄tum ad primum arguitur sic. si character requiritur ut dispositio ad gratiā: aut ergo ex parte susceptiui aut ex parte agentis. non ex parte susceptiui qz anima non habens actu peccatum est summe disposita ad suscipiendum gratiā. nec ex parte agentis qz agēs est infinite virtutis. Et si dicas q̄ requiritur ut dispositio pmanēs ad effectum inducēdū quādo q̄ posterius tempore qui non statim inducitur ut pote ad hoc q̄ fictus baptizatus postea recipiat effectum baptismi: contra hoc autem arguitur. aut pro illo posteriori quando recipit vltimum effectus baptismi requiritur character ut dispositio ex parte susceptiui: aut ex parte agentis et statratio vt prius. arguitur etiā hic specialiter. quia sine tali signo posset deus assistere baptizato ad causandum effectum baptismi recedente fictione sicut assistit in ipso baptismi si non fuisset prius fictus. **C.** Confirmatur. quia effectus baptismi non datur illi qui ponitur habere characterem nisi peniteat vere. sed per verā penitētiā sine tali forma daretur gratia q̄tum ad alios effectus. probatur propositum qz sine forma inherēte posset baptizatus assimilari baptizato et distingui a non baptizato per hoc q̄ recipit baptismum sicut patet in multis alijs qz professus in aliqua religione assimilatur alteri professo et distinguitur ab altero non professo non per aliā formā sibi inherētem post professionē sed quia talem actus habuit in preterito. Eodē modo de tertio effectū qz ponitur signum configuratiuum christo siue obligatiuum. potest enī aliquis esse obligatus alicui et ita configuratus illi q̄tum ad obligationē configurādi sine omni forma inherēte. sicut ille qui facit homagium obligatur alteri ad fidelitatem seruandam et ita ad quādam configurationem vel confederationem: et professus ex professione tenetur conformari seu configurari prelato suo: et tamē nec faciens homagium nec profitens recipit aliquā formā absolutā que sit signum profitendi. De quarto effectū scilicet q̄ ponitur signum cōmemoratiuum ipsius sacramenti arguitur: qz aut respectu sacramenti ponitur tale signum memoratiuum propter excellentiā sacramēti in se aut propter aliquā habitudinez ad alios qui ex signo cognoscant signatum. non primo modo quia excellentiora sunt fides et charitas q̄ suscepisse baptismum: et tamē illa non habēt aliquod signum memoratiuum postq̄ fuerit. nec secūdo modo: qz vel in comparatione ad deum vel ad proximum. non ad deum qz deus sine om-

ni signo inexistente cognosceret illum suscepisse sacramentum. non ad proximum: quia vel ad baptizatum in gratia ad maiorem gloriā in habēte signum: vel ad dānatum in inferno ad maiorem confusionem habentis tale signum. neutrum est dare quia maior gloria est beato habuisse actus charitatis q̄ suscepisse baptismum: et maior confusio est dānato cecidisse a charitate q̄ a susceptione baptismi: et tamē charitatis seu actus meritorij nullum ponitur signum memoratiuum in beato vel dānato. Specialiter autem arguo de beatitudine. quia si illud signum esset in habente ad excellentiā in gloria: sequitur q̄ solus sacerdos inter omnes christianos posset habere talem excellentiā in gloria quia solus sacerdos habet omnes characteres. sequeretur etiā q̄ christus careret illa excellentiā in gloria quia ipse non est sic baptizatus baptismi christi. nec baptismus Joannis impressit characterem. nec fuit ordinatus ita ut conferretur in ordine sacerdotali: quia non fuit ab aliquo ordinatus par ratione nec confirmatus cōfirmatione sacramē tali. etiā q̄ sancti patres et beata virgo non haberent illā excellentiā in gloria. **C.** 4°. principaliter arguit sic. quia non videtur probabile q̄ alicui qui non tātum est in peccato mortali sed etiā actu peccat mortaliter: deus conferat suus donum. et huiusmodi probatio est quia dei perfecta sunt opera Deutero. 32. et ideo nullū curat quem non perfecte curat. impium enim est a deo dimidiā sperare salutem vel imperfectāz veniā. nullum ergo donum suum dat alicui peccati mortaliter. sed fictus in suscipiendo baptismum peccat mortaliter quia facit irreuerentiāz sacramento. sed deus ex virtute huius actus quo peccat mortaliter: non dat sibi aliquod donum speciale. ergo quia omne donum dei datum homini aut est gratia gratum faciēs vel actualiter vel dispositiue. quod breuius dici potest: qz deus nullum donum dat homini nisi vel propter bonum eius vel propter bonum ecclesie cuiusmodi est donum linguarum vel illa de qua loquitur apostolus. p̄. Corin. 9°. sed talis character nō potest poni nec dici grā gratis data propter bonum ecclesie: quia illud nulli valet in ecclesia nisi tātum habenti. patet quia nullus effectus utilis ecclesie sequitur. sed nec est donum gratum faciēs: quia per istud donum non constituitur persona in aliquo gradu acceptionis respectu dei. nec etiam tale confertur sine gratia et charitate quia deus perfecte sanat. **C.** 6. arguitur ex modo ponendi characterem quia scilicet ponit

indelibilis et hoc sic. nulla forma est anime quã non possit delere deus. quia minus est delere quã creare. saltem non includeret contradictionem formã creatam in anima deleri ab anima. ergo si character sit indelibilis: nulla talis forma est in anima baptizata. **C**onfirmatur istud. quia si character est indelibilis: ergo eadez ratione illa virtus quam ponis in sacramentis est indelibilis quod tu negas. **C.** 7. tu ponis quã circumcisio non imprimebat characterem. contra quia secundum te circumcisio non erat causa gratie nisi quã imprimebat dispositionem ad gratiam. illa autem dispositio videtur character. hec Scotus in forma.

Quantũ ad ter-

tiũ articulum primo notãdũ est prout Sãctus Thomas dicit. 3. p. q. 63. arti. 2. ad. 4. m. quã character quẽtum ad id quod est in se est potentia quedã seu potestas vel principium actuum vel passuum secundum diuersas species characteris. habet tamẽ rationem signi per comparationẽ ad sacramentũ sensibile cuius quo reputatur vt vnum sacramentũ. sacramentũ enim signum est. signum autem vt Augu. dicit in secundo de doctrina christiana speciem ingerit sensibus. quod intelligẽdum est capiẽdo proprie signum. improprie tamẽ et per quãdã similitudinem: omne quod figurat alicui vel distinguit ab alio: dici potest signum etiã si non sit sensibile. et hoc modo character etiã sine respectu ad sacramentũ exterius sensibile: dici potest signum in quẽtum configurat habẽtes christo et distinguit fideles ab infidelibus et ipos etiã fideles secundum rationem ministerij. **C**eteri qui bus inferimus quã nomen characteris rem absolutã significat de principali significato. con significat autem vel magis connotat respectum quẽdã prout dicitur signum. vnde character relatiuum est secundum dici quẽadmodum virtus et scientia. res autẽ absoluta quã principaliter significat est potentia seu potestas supernaturalis collata homini per virtutem sacralẽ. ac per hoc potestas instrumentalis est quẽadmodum et virtus sacramenti a qua depẽdet. huiusmodi autem potestas est qua homo potest vel recipere vel efficere actiones quas dã hierarchicas. character namq; baptismalis est potestas spiritualis collata baptizato in sacramento baptismi per quã efficitur potens suscipere cetera alia sacramenta. sine quã potestate nullum eorum. posset recipere

quã aliquãdo effectus sacramenti habere possit diuina virtute que sacramentis non est alligata. potest enim cathecuminus publice et firmiter et coram persecutore nomen christi confiteri et pro eius confessione supplicia perpeti: qui effectus est sacramenti confirmationis. ipsum tamen sacramentũ confirmationis suscipere non potest. ita vt si episcopus frontem nõdum baptizati christi mate consignaret: nihil esset actum ad ipsius sacramenti receptionem. quod et beatus dionysius expresse dicit. 2. ca. ecclie hierar. quod ddam inquit est principium sanctissimorum in adatorum sacre actionis scilicet sacramentum baptismi ad aliorum diuinorum eloquiorum et sacre actionum susceptiua oportunitatem. et infra. si enim esse diuinitus est diuina generatio: nequaquã aliquãdo quid nouerit deo traditorũ neq; quidẽ opatus sit quã ne subsistere diuinitus habuit.

Secundo Notandum est quã character est potestas seu potentia vt predictum est: consequens est quã sit principium agendi vel patiendi simpliciter nõ determinato modo scilicet vel bene vel male aut facile vel difficile que in admodum habitus. vnde character est quo habens illum potens est vel recipere vel efficere aliquid quod non potest simpliciter characterem non habens. et quidem de characterẽ baptismali et de characterẽ sacerdotali id manifestum est. baptizatus namq; secundum formã ecclesie per potestatem characteris sit potens suscipere alia sacramenta quorum nullum sine baptismali characterẽ posset recipere quẽtum cunctis res et verba aliorum sacramentorum etiã per ministros ecclesie illi applicarentur. item habens characterem sacerdotalem potens est aliquid efficere scilicet cõficere verum corpus domini et absolueret et ligare in foro penitentiẽ. quos actus nullo modo efficere potest non habens characterem sacerdotalem. veruntamen de characterẽ sacramenti confirmationis et aliorum ordinum a sacerdotali: non est ita manifestum quã habentes huiusmodi characteres aliquid efficere possint quod nullo modo possint illos nõ habentes. nam confiteri fidem christi constanter coram persecutore et pro fidei confessione etiã mortem subire quod est effectus sacramenti confirmationis: potest homo nondum confirmatus nec etiã baptizatus sicut cathecuminus prout legitur de quibusdã in legendis sanctorum. deniq; legere epistolã in ecclesia et euãgelium et actus exercere inferiorum ordinũ: videtur posse qui nullum ordinem habet vt mere laicus et aliquãdo me-

lius ac expeditius q̄ ordinat̄. Propter quod sciendum est q̄ necessitas characteris baptismalis et characteris sacerdotalis respectu propriorum effectuum: magis absoluta est q̄ necessitas characteris confirmationis et characteris aliorum ordinum a sacerdotali. nam vt premissum est nō habens characterem baptismalem nullo modo habere potest proprium ipsius characteris effectum qui est susceptibilem esse aliorum sacramentorum. vnde et baptismus ianna dictus est omnium sacramentorum eo q̄ sicut non est aditus ad interiora domus nisi per ianuam: ita ad cetera omnia sacramenta nec ad illorum aliquod: aditus est nisi per baptismum. neq̄ ē instātia de matrimonio quod ante institutionem baptismi fuit et nunc absq̄ baptismo est inter infideles: q̄ tale matrimonium licet sit in officium: non tamē est sacramentum. ¶ Necessitas autem characteris confirmationis et aliorum ordinum a sacerdotali: non est tā absoluta q̄ non habēs istos characteres habere nō possit eorum proprios effectus saltem q̄tum ad substantiam actus. sed est necessitas quodāmodo coartata ad rationem debiti ex officio. q̄uis enim non habens characterem confirmationis possit constāter nomen christi et fidem catholicā etiam corā persecutore confiteri et mortem pro sua confessione sustinere: non tamē id potest ex debito sue professionis et officij. constituitur nāq̄ confirmatus ex ratione characteris confirmationis: debitor et in officio positus fidem christi catholicā etiam cum mortis periculo confiteri constāter non solum pro salute anime sue: sed et pro aliorum fidelium salute quādo necessitas occurrerit illos confortādi et ad fidei confessionem cohortādi. Unde Sanctus Tho. infra. dis. 7. q. 2. ar. p̄. sub. ar. 3. ad. p̄. ad ea inquit que sunt necessitatis: homo admittitur etiā si hoc nō competat ei ex officio. sicut patet q̄ etiam non habēs ordinem in casu necessitatis baptizare potest licite: q̄uis hoc nō competat sibi ex officio. similiter etiā quia confiteri nomen christi vbi confessio exquiritur est necessitatis: ideo etiam non baptizatus hoc competit q̄uis hoc non habeāt ex officio characteris in sacramento confirmationis suscepti. hec ille. Et ad ista facit quod supra scripsit eadez. dis. q. p̄. ar. 2. sub. ar. 2. in cor. ait enim. hoc sacramentum scilicet confirmationis in initium sumpsit ab aduētū spiritus sancti in discipulos. qui q̄uis prius spiritum sanctum habuissent in munere gratie quo perficiebātur ad ea que ad singulas personas eorum pertinebāt: tamen in die p̄

thecostes susceperunt spiritum sanctum in munere gratie quo perficiebātur ad promulgationem fidei in salutē aliorum. et ideo facta est apparitio spiritus sancti in linguis igneis vt verbis essent proflui ad diuulgandam fidem christi: et charitate feruidi aliorum salutē querentes. et propter hoc dicitur actuum. 2. repleti sunt spiritu sc̄to et ceperūt loqui. hec ille. Item eadem. dis. q. 2. ar. p̄. sub. ar. p̄. arguit sic p̄ loco. character est signum distinctiuum. sed pugna spiritualis omnibus indicatur. cum ergo confirmationis sacramentum detur ad roborandum in pugna spirituali: videtur q̄ in ip̄a non fiat aliqua distinctio alicuius ab altero per impressionē characteris. ecce argumētum. sequitur responsio. ad primū dicēdum q̄ pugna spiritualis qua quis pugnat contra impediētes salutem sui ipsius: omnibus indicatur. sed ad hoc non datur sacramētum confirmationis: sed ad persistēdum fortiter in pugna qua quis nomen christi impugnat: et vt inuictus confessor christi permaneat. et huic pugne non omnes exponuntur sed solum confirmati. hec ille. Item sub. ar. 2. ad. 3. ait. q̄uis cuiuslibet baptizati et credentis sit confiteri quādo confessio ab eo expetitur: non tamen est cuiuslibet se libere exponere sed tantum confirmati. et hoc etiam patet in apostolis in quibus hoc sacramētum in initium sumpsit. quia ante aduentum spiritus sancti confirmatis eos erāt clausi fores cenaculi propter metum iudeorum: postea repleti spiritu sancto ceperunt loqui cum fiducia et publice verbum dei predicare. hec ille. Item. ar. 2. sub. ar. 2. arguit sic tertio loco. maior est distinctio virtutum q̄ gratie. sed ad eandem virtutē pertinet credere et confiteri scilicet ad fidem. ergo et multo fortius pertinet ad eandem gratiā. ergo gratia baptismalis que perficit ad credendum: et gratia confirmationis que perficit ad confitendum est eadem gratia. ecce argumentum. ad quod respondet q̄ confiteri vbi ex confessione imminet mortis periculum: non est tantum fidei: sed indiget auxilio alteri virtutis scilicet fortitudinis. et similiter etiam indiget alia gratia sacramentali que remoueat effectum oppositum fortitudini. hec ille. Eadem in sententia cū premissis tenet. 3. p. q. 72. ar. 5. in cor. et ad primum. Et in respōsione ad. 2. sicut inquit baptizatus accipit potestatem spirituales ad protestandam fidem per susceptionem aliorum sacramentorum: ita confirmatus accipit potestatem publice fidem christi verbis profiteri quasi ex officio. Et quod dictum est de caractere cō

firmationis q̄ per ipsum accipit homo potestatem vt ex officio et ex officij debito possit exercere aliquos actus ad quos non possit ex debito officij non habens ipsum characterem: est intelligendum de characterē ordinum aliorum a sacerdotali. Unde Sāctus Thomas infra. distin. 2. 4. q. 2. articulo. 2. ad. 9^m. dicendum inquit q̄ habens ordinem ostiarij suscipit potestatem vt ex officio arcere possit aliquos ab introitu ecclesie: quibus etiā et hoc ab alijs fieri possit sed non ex officio. ita est in omnib⁹ actibus minorum ordinum. Unde fm̄ premissa dicere possumus q̄ si accipiamus actus hierarchicos nō solum q̄ ad eorum substantiā sed simul cum hoc prout ex debito officij exerceri debent: character confirmationis et character ordinis etiā q̄ ad ordines inferiores sacerdotio: omnimodaz habent necessitatē ad actus proprios ad quos sunt: ita vt a non habentibus characteres ipsos expleri non possint. **¶** Ex preallegatis verbis Sancti Doctoris videtur posse inferri q̄ nondum confirmatus etiā si baptizatus sit: non peccat mortaliter si pro conseruāda vel roborāda aut etiā promouenda fide christi in alijs hominibus a se non se exponat periculo mortis corā persecutore fidem constāter profitendo et alios ad tenendam fidem cohortādo. probatur hoc. nā idem dictu videtur q̄ aliquis ex officio aut ex officij debito ad aliquid teneatur vel non teneatur: et dicere q̄ si id non fecerit mortaliter peccat vel nō peccat et contra. quoniā nullus peccat mortaliter si non faciat id quod facere ex debito nō tenetur. et quisq̄ mortaliter peccat: est non faciēs id quod facere tenetur ex debito. Cum autem ex preallegatis verbis Sancti Doctoris nullus non confirmatus etiā si baptizatus fuerit teneatur ex debito officij ad fidem christi in alijs a se promouendā vel conseruandā aut defendendā et roborandā: sequitur q̄ si id non faciat non ideo peccat mortaliter.

¶ Tertio Notādum est q̄ tā character q̄ ornat⁹ qui per sacramenta suscipiētib⁹ confertur: ponitur dispositio ad gratiā diuersimodetamen. naz ornat⁹ fm̄ q̄ ex dictis Sācti Doc. colligi potest: est dispositio ad gratiā sicut viā vel motus est dispositio ad terminum et sicut q̄litas est dispositio ad formā velut calor ad formā ignis. sicut enim in naturalibus formā substantialem precedit in materia quedā dispositio qua fit apta ad talem formam qz actus actiuorum sunt in patiēte disposito vt ait philosophus secundo libro de anima

diuina ordinatione per virtutē sacramentis collatā imprimatur suscipiēti sacramentum quedā dispositio supernaturalis ad gratiā suscipiendā que vocatur ornat⁹. et quia huiusmodi dispositio directe et immediate disponit ad gratiā que est subiectiue in essentia anime: consequēs est q̄ ipsa etiā dispositio ornat⁹ sit in essentia anime subiectiue. character vero est dispositio ad gratiā nō sicut qualitas disponens et preparans subiectum ad formā velut quedā ipsius inchoatio: sed est dispositio ad gratiā quasi meritoie et per modum dignificationis. habēs enim characterem qui est potentia qua homo potest in actiones que sunt ministraciones et receptiones sacramentorum et aliorum que ad cultum dei pertinent: eo ipso meretur de congruo et dignus est recipere gratiā gratum facientem quas ipsas actiones bene et idonee possit exercere. sicut si dicamus q̄ habens potētias naturales intellectus et voluntatis: est dispositus ad habit⁹ quibus bene exeq̄tur earum potentiarum operationes. Unde Sāctus Thomas in hac. distin. q. p^a. ar^o. p^o. ad. 5^m. character inquit est dispositio ad gratiā per quādā cōgruitatis dignitatez. ex hoc enim ipso q̄ homo per characterem mācipatus est diuinis actionibus et inter membra christi connumeratus: fit ei quedā congruitas ad gratiā suscipiendā qz deus perfecte in sacris homini prouidet. vnde simul cum characterē q̄ dat homini vt possit exercere spirituales actiones fidelium vel passionēs seu receptiones: datur gratia qua hec bene possit. hec ille. vbi cum dicat simul cum characterē gratiā dari: satis innuit q̄ character nō est dispositio preparās subiectum ad gratiā suscipiendā sed magis per modum consequentie quasi gratiam sibi vendicās ad bene operādum ex diuina ordinatione. Idē in sententia scribit. 3^a. p. q. 63. ar. 4. ad. p^m. character inquit directe quidem et propiue disponit animā ad ea que sunt diuini cultus exequentia. et qz huiusmodi nō fiunt idonee sine auxilio gratie nam vt dicitur Joā. 4°. eos qui adorant deū: in spiritu et veritate adorare oportet: ideo ex consequenti diuina largitas recipiētib⁹ characterem largitur gratiā per quā digne impleāt ad que deputantur. et ideo characteri magis est attribuēdum subiectum fm̄ rationem actuum ad diuinum cultum pertinētium q̄ fm̄ rationēz grātie. hec ille. vnde qz potentia anime ē immediatum principium operationis non ipsa anime essentia: ideo character non ponitur subiectiue in essentia anime sed in ei⁹ potētia. est enim cha-

acter immediatū pncipiū agendi vel patiendi i. tradēdi vel recipiendi quas dā actiones hierarchicas. Et ex hoc cōsequūtur quedā alie differētie inter characterē et ornatū. qz. s. ornatu cōferitur anime in omnibus sacramētis per actus omnib⁹ rite q̄ sunt de essentia sacramēti: quib⁹ in sacramēto extreme vnctionis nō semphic effectus se quat. put Sāct⁹ Doctor sentire videt infra. dif. 23. q. p^a. ar. 4. sub arti. 2°. in. cor. et ad. p^m. et de hoc aliquid ibi dicitur. character vero in tribus tātūmodo. s. baptismo confirmatione et ordine. qz enī cōmune est omnibus sacramētis gratiā cōferre nisi impedimētū sit ex parte sacramētuz recipientis: ideo in omnibus ornatu imprimitur disponēs et preparās ad gratie receptionē. character vero quia p se et directe ordinatur ad quāsdā operationes vel receptiones p̄tinētes singulariter ad diuinū cultū constituēs et deputās hominē in quodā gradu ad aliquid sacrū agendū vel recipiendū quod singulariter conuenit in tribus sacramētis enumeratis: ideo character non in omnib⁹ sed in trib⁹ tātūmodo sacramētis imprimitur. Et s̄m p̄missa videtur q̄ in sacramētis in quib⁹ character imprimitur: nihilominus etiā imprimatur ornatu. neqz enī vnum alterū excludit cum sint i diuersis subiectis. neqz vn⁹ horū altero existēte superfluit: eo q̄ nō ad idem sed ad diuersa directe et p̄ncipaliter ordinantur nā ornat⁹ ad actū primū. s. ad esse gratie: character vero ad actū secundū qui est opatio. et q̄qz vterqz dicatur dispositio ad gratiā: verūtamen nō eodē modo s̄z aliter et aliter vt p̄missum est. Alia differētia est quia character est indelebilis sicut et eius fundamētū vel causa. s. sacerdotiuz xpi quod est eternū. ornatu vero est dispositio quedā delebilis quēadmodū et grā sacramentalis ad quā disponit. imo nec manet q̄diu manet grā eo qd̄ sit dispositio ad receptionem grāe sacramentalis nō ad eius conseruationē.

Quarto Notādum ē q̄ characteri tria p̄cipue attribuūtur. s. q̄ est signū distinctiuū: q̄ est signū configuratiuū et q̄ est p̄ncipiū opatiuū actionū ad cultum diuinū p̄tinētiū. et ex horuz quolibet conuincit q̄ character sit in potētia anime intellectiua subiectiue. Ex p̄mo quidē qz p̄ma distinctio in vita christiana ad quā ordinatur character est p̄ fidē que subiectiue est in intellectu. vnde et character p̄mo distinguit fideles ab infidelib⁹ ac p̄ hoc rationabiliter ponitur subiectiue in intellectu. Ex secūdo vero qz cōfiguratio q̄ est p̄ characterē est s̄m imaginē put ex diffinitione characteris ma-

gistrali accipitur. subiectū autē imaginis: mēs est cuius p̄ma et nobilioz potētia est intellectiua. in qua est et memoria et intelligentia que sunt due p̄tes imaginis ex quibus et oritur volūtas. vnde tota imaginis ratio est in intellectiua p̄te sicut i radice. ex quo fit vt qd̄ attribuitur homini ratione imaginis: p̄ncipaliter respiciat partē intellectiua. Idē consimiliter patet ex tertio. nā actiones p̄mo p̄tinētes ad cultū diuinū: sunt actus fidei p̄ quā est p̄mus accessus ad deū s̄m illud Iheroz. 11°. credere enim oportet accedētē ad deū. fides etiā est q̄ p̄ dilectionez opatur vt apostol⁹ dicit Gal. 5°. Deniqz cultus diuin⁹ ad cui⁹ actiones character ordinat⁹: est quedam fidei p̄testatio p̄ exteriora signa. rationabiliter igit character ponitur in potētia anime intellectiua q̄ est subm̄ fidei. Neqz obstat q̄ character non ordinat⁹ directe et p̄ncipaliter ad intelligere vel cognoscere s̄z ad suscipiendū vel cōferēdū sacramētuz: qm̄ talis collatio et susceptio p̄supponit intellectū dirigētem et intētionē et opationē eo q̄ homo est instrumētū dei animatū et rationale. vnde nō solū mouet et applicat ad opus a p̄ncipali agēte: sed etiā qz est liberi arbitrij: ipse se mouet et applicat ad illud. cuius mot⁹ p̄ncipiū est intellectus qui dirigit intētionē et opationē suscipiētis vel conferentis sacramētū. vnde character est potentia seu potestas homini imp̄ssa qua se potest applicare ex intētionē p̄p̄a vel aliena sua tū interpretatiue ad recipiendū vel conferēdū sacramēta ecclesie et hierarchicas actiones. qz enī in suscipiēte vel conferēte sacramētū exigitur intētio suscipiēdi vel conferēdi qd̄ tradit ecclesia: intētio autē p̄supponit tāqz sui p̄ncipiū cognitionē et directionē intellectus p̄ quē p̄ponitur voluntati id qd̄ intendit: ideo character qui in suscipiēte vel conferente est spiritualis potētia suscipiēdi vel conferendi sacramētum qd̄ tradit ecclesia cōueniēter ponitur in potētia intellectiua subiectiue tāqz in p̄mo p̄ncipio operis.

Quantum ad q̄r

tum articulum respondēdum ē obiectionibus aduersariorum. Et quidē ad p̄mum Scoti contra p̄mam conclusionē negatur assumptū. et ad eius p̄bationem p̄ diffinitionez characteris dicitur q̄ p̄cedit ex falso supposito. s. q̄ signum q̄stum ad id qd̄ est: sit relatiuum s̄m esse. hoc autem est falsum. qz vt Aug⁹ dicit secūdo libro de doctrina xp̄iana in p̄ncipio: signum p̄ter formā quam ingerit sensibus vel intellectu

facit aliquid in cognitionē venire. ex quo patet
 q̄ signum p̄ter respectum quem importat ad
 signatum: formā absolutā dicit quāz ingerit seu
 imprimi sensibus vel intellectui. vnde signum
 relatiuum est s̄m dicit ac per hoc de principali si-
 gnificato rez absolutā dicit quāz cōnotet respec-
 tum quendā ad signatum. ¶ Ad. 2^m. dicitur q̄
 minor est falsa neq̄ illā arguēs probat. esse enīz
 potentiaz vel principium agendi vel recipiendi
 quod quiddatiue dicit character: p̄ formā pu-
 re relatiuā saluari non posset: cum relatio non
 sit principium agendi vel patiendi p̄out philo-
 sophus dicit. 5°. phisicorum. ¶ Ad. 3^m. dicitur q̄
 licet verum sit q̄ nulla relatio nouiter adueniat
 sine nouitate alicuius absoluti: et tamē non est
 op^o illa propositio ad probationē nostre con-
 clusionis. neq̄ Sāc^o Tho. illo fundamento uti-
 tur ad probādum characterem esse rem absolu-
 tā z ideo argumentūz non militat in proposito
 nostro. ¶ Veruntamen ad declarationē dicte pro-
 positionis videndum est quod Sāc^o Tho. no-
 tat secundo libro. dif. p^a. q. p^a. ar. 5°. in respōsi-
 one ad. 8^m. duplex inquit est relatio. quedā est re-
 latio absoluta sicut in omnibus que sunt ad ali-
 quid s̄m esse vt paternitas z filiatio. et talis re-
 latio non efficitur noua nisi per acquisitionē illi^o
 in quo relatio fundatur. vnde si acquiratur per
 motum: talis relatio sequitur motum. sicut simi-
 litudo vnius ad alterum sequitur alterationem
 in q̄litate supra quā fundatur relatio. si autē acq̄-
 ratur per creationem. sequitur creationem. sicut
 similitudo creature ad deū fundatur super bo-
 nitatem que per creationem acquiritur per quā
 creatura deo assimilatur. quedā autem relatiua
 sunt que simul importāt relationem z fundamē-
 tum relationis. nouitas autem talium relatio-
 num exigit acquisitionem illius rei que signifi-
 catur per nomen: sicut ipsius habitus qui est scien-
 tia. et similiter est de relatione quā importat no-
 men motus que efficitur noua per acquisitionē
 ipsius motus a mouente in mobili. hec ille. Ex
 quib^o accipitur q̄ etiā si nouitas mutationis ex
 parte fundamēti vel ex parte termini non seque-
 retur necessario ad nouitatem relationis: neces-
 se est tamen q̄ sit aliq̄ nouitas saltē ex parte mo-
 tus vel actionis per quā noua relatio acquiri^t.
 ¶ Ad. 4^m. q̄tum ad primā sui partem consimi-
 liter respondetur q̄ non militat contra conclu-
 sionē: cum non probetur a nobis eo fundamē-
 to quod arguens fingit. de quo si ad propositū
 occurrerit alias dicetur latius. Ad illud autē q̄
 arguens dicit relationem signi posse fundari in

alia relatione: respondemus q̄ quicquid sit de
 hoc si possibile est an nō: z tñ relatio signi quod
 est character sacramentalis non fundatur nisi in
 re absoluta p̄out deductum fuit in primo nota-
 bili. eo q̄ character est relatiuum s̄m dicit nō s̄m
 esse. ¶ Item quod arguens dicit de relatione con-
 figurationis vel obligationis non est ad propo-
 situm. nam quāz illud verum reperitur in qui-
 busdā configurationibus z obligationibus: et
 tñ veritatem non habet de configuratione cha-
 racteris sacramentalis qui est potentia z princi-
 pium recipiendi vel tradēdi actiones hierarchi-
 cas que sunt vere res in rerum natura q̄rum p̄n-
 cipiūz esse nō potest relatio rationis. Quod au-
 tem arguens inducit de processu in infinitum in
 relationibus realibus: non est ad propositūz cū
 nostra conclusio tali fundamēto non innitatur.
 ¶ Ad. 5^m. dicitur q̄ assumptum est falsum. quo-
 niā immo est verum quod assumitur in proba-
 tione conclusionis. neq̄ valet eius improba-
 tiō arguens falsum assumit. qz baptizatus aliq̄d
 potest quod nullo modo potest non baptizat^o
 scilicet suscipere cetera ecclesie sacramenta. z ad
 p̄bationē arguentis dicitur q̄ est puerilis: nā vn-
 gi chrismate non est suscipere sacramentum cō-
 firmationis. posset enim brutum animal z lapis
 vngi chrismate: sed non ideo diceretur recipere
 sacramentum confirmationis. nec etiā in homi-
 ne vngi chrismate est recipere sacramentum cō-
 firmationis. z quod plus est: posset quis effectū
 confirmationis recipere sine sacramento bap-
 tismi: z tamen sacramentum confirmationis non
 reciperet. vnde Sāc^o Tho. 3^a. p. q. 72. ar. 6°.
 ad. 3^m. audientes inquit p̄dicationem Petri ac-
 ceperunt effectum confirmationis miraculose:
 non tamen confirmationis sacramentum. dictū
 est autem q̄ effectus confirmationis potest ali-
 cui conferri ante baptismū: non autem sacramē-
 tū confirmationis. hec ille. Ad illud autē quod
 arguēs obiicit de potestate ministri sacramento-
 rum: dicitur q̄ assumit falsum. nō enim huiusce-
 modi potestas esse posset relatio rationis: qz ta-
 lis non potest esse principium realium actionūz
 qualium minister sacramēti est p̄ncipiūm. ¶ Neq̄
 valet probatio arguentis sumpta ex episcopatu:
 quoniā falsum impōit Sāc^o Thome. nusq̄z
 enim ille dixit episcopatum non esse ordinē s̄m
 q̄ ordo est officium quoddā respectu quarun-
 dā actionum sacrarum. immo contrarium dicit
 infra. dif. 2. q. 3. ar. 2. sub. ar. 2. i. cor. porē. ¶ Ve-
 rum est tamen q̄ negat episcopatum esse ordi-
 nem superadditum sacerdotio: capiendo ordi-

nem fm q̄ est sacramentum . sed hoc proprie et directe est dicere q̄ episcopatus non est sacramentum superadditum sacerdotio . vnde episcopatus vere ordinem dicit ⁊ realem potestatem in sui ratione implicat q̄ episcopus potens est ad aliquas actiones hierarchicas ad q̄s sacerdos non episcopus nullo modo est potens . put Sanct⁹ Doc. expresse dicit loco proxime allegato . Falsum ergo est quod arguens dicit episcopum supra sacerdotem non habere aliquam formam absolutam realem quemadmodum iudex . nam ultra potestatem iurisdictionis quam habet iudex que esse potest ens rationis: habet episcopus potestatem ordinis que esse non potest ens rationis tantummodo . cuius euidentis probatio est qz potestas ordinis semel collata episcopo auferri non potest ab eo etiam a papa conferente: sicut potest auferri potestas iurisdictionis . et ppter hoc non est simile de potestate episcopi ⁊ de potestate iudicis. Ad id autem quod arguens dicit de potestate ordinati ⁊ confirmati: patet responsio ex his que dicta sunt in secundo notabili. Quod autem arguens obiicit de caractere baptismali si ponatur potentia passiva: non valet quonia falsum assumit . nam vt dictum est in hac solutione ⁊ latius in secundo notabili: anima baptizati aliquid potest recipere quod non potest recipere anima non baptizati scilicet characterem ⁊ reliqua sacramenta . vnde arguens fere in omnibus procedit ex falsis . ¶ Ad argumenta Aureoli contra secundam conclusionem ad primam dicitur q̄ minor est falsa . et ad eius probationem dicitur q̄ virtus que est in sacerdote attingit ad terminum a quo faciens ad desitionem panis . ⁊ concedimus q̄ talis dispositio inducitur in fine prolationis verborum . et cum arguens querit vbi est illa actio que agit ad desitionem panis: dicimus q̄ actiue ⁊ ministerialiter est in sacerdote ⁊ in verbis: passive autem est in pane . et cum arguens dicit contra quia panis non est quando est illa actio: dicimus q̄ est falsum . nam si ponatur talis actio in tempore: planum est q̄ in ipsa actione adhuc panis est licet i termino actionis desinat esse panis . si autem actio illa ponatur instantanea: simul est ⁊ actio ⁊ panis desinens esse ⁊ non esse panis . ita q̄ actio illa passive cum sit passiva: posset esse in pane desinente esse . Quod autem arguens ultimo obiicit q̄ actio illa esset . annihilativa: non valet nam assumit falsum . quonia licet existentia corporis christi non sit terminus ad quem directe ⁊ per se actio illa attingat:

est tamen ultimus terminus ad quem disponit desitionem causando . vnde videtur q̄ arguens non satis mentem Sancti Thomae in hac parte acceperit . ¶ Ad 2^m dicitur q̄ procedit ex falsa imaginatione scilicet q̄ nos dicamus q̄ virtus existens in sacerdote ⁊ in sacramento sit diuisibilis habens partem ⁊ partem . hoc autem est falsum . immo dicimus q̄ vna ⁊ eadez virtus est tota in sacramento ⁊ tota in sacerdote sed in neutro totaliter . Unde Sanctus Thomas infra distinctione octaua questione secunda articulo tertio ad nonum respondet ad simile argumentum q̄ quando aliquod opus perficitur pluribus instrumentis: virtus instrumentalis non est complete in vno sed incomplete in vtroqz . sicut manu ⁊ penna scribitur . ⁊ similiter contingit in proposito quia virtus instrumentalis ad faciendam predictam conuersionem: non tantum est in verbo vel in sacerdote sed in vtroqz incomplete qz nec sacerdos sine verbo nec verbum sine sacerdote cōficere potest . hec ille . Simile dicit tertia parte questione sexagesima secunda articulo quarto ad quartum . Et cum arguens querit quare ponitur duplex talis virtus vna imanens ⁊ alia transiens: respondemus q̄ quia christus sacramentorum institutor sic ordinauit propter nobilitatem sacramenti . Et cum arguens obiicit q̄ nobilitas non prouenit ex aliquo inherente: dicitur q̄ est falsum et non satis docte dictum . qz immo perfectio ⁊ nobilitas rei magis accipitur ex his que sibi insunt . Neqz verum est quod in exemplum adducit de medicina . nam nobilior est medicina que a tota specie efficaciam habet sanitatem causandi: q̄ alia que ad id virtutem non haberet a tota specie . vt enim deductum fuit in questione precedente perfectio et nobilitas rei non solum accipitur ex ordine ad finem vel effectum: sed ex propria specie ⁊ ex modo . Cum autem arguens querit quare virtus que ponitur in anima scilicet ministri est immanens ⁊ non sufficit transiens: respondet Sanctus Thomas loco proxime allegato q̄ quia sacerdos est similior principali agenti q̄ verbum quia gerit eius figuram: ideo simpliciter loquedo sua virtus instrumentalis est maior ⁊ dignior . vnde etiam permanet et ad multos huiusmodi effectus se habet . virtus autem verbi transit cum verbo ⁊ ad semel tantum est . ¶ Ad 3^m dicitur q̄ virtus que est in verbis et in anima ministri potest dici eisdem rationis ex eo q̄ ad eundem effectum ordinatur . ⁊ potest dici alterius rationis eo q̄ perfe-

ctiori modo est in ministro quā in sacramēto. unde et a ministro deriuatur quodam modo ad sacramentum. Ut enim Sanctus Thomas dicit tertia parte questione sexagesima secunda articulo quarto ad tertium: sicut virtus instrumentalis proprie loquendo acquiritur instrumento ex hoc ipso quod mouetur ab agente principali ita et sacramentum consequitur spiritualem virtutem ex benedictione christi et applicatione ministri ad usum. hec ille. Et cum arguens contra obijcit quod altera poterit tantum intendi quod sufficeret sine alia: respondem⁹ sicut ibi responsum est. et cum arguens obijcit quod sic dicendo venimus ad pactum concedimus. neque enim quia nos ponimus virtutem instrumentalem in sacramentis: negamus quod efficacia sacramentorum sit ex diuino pacto. immo dicimus quod ex diuina ordinatione et institutione et si libeat dicere ex diuina pactione est in sacramentis noue legis et virtus et efficacia. et certe puerilis est talis obiectio.

Ad. 4^m. dicitur quod assumptus est falsum. et ad eius probationem dicimus quod potentia exequens non solum est corporalis: sed erigitur supernaturalis. non vt facilius modo eliciatur operatio: sed vt ex debito officij eliciatur. et de hoc latius dici habet infra distinctione vigesima quarta. Quod autem arguens vltimo dicit probatum esse quod nulla est dispositio in baptismo et cetera: dicimus quod est falsum. immo contrarium per nos est probatum. Ad. 5^m. dicitur quod quibus maior propositio haberet aliquid probabilitatis et potentia corruptiua: nullam tamen habet de potentia passiuā perfectiua qualis est potentia susceptiua in sacramento baptismi. Ad. 6^m. dicitur quod capiēdo speciem et similitudinem pro potentia agendi vel recipiendi deriuata a potestate christi secundum quam anima nostra illi conformatur et configuratur: concedimus totum argumentum quod non aliud concludit ex longo suo processu vt arguens ipse colligit nisi quod character est species et imago christi et signum distinctiuum familie christi quod nos non negamus. Unde Sanctus Thomas tertia parte questione sexagesima tertia articulo tertio in corpore. totus inquit ritus christiane religionis deriuatur a sacerdotio christi. et ideo manifestum est quod character sacramentalis specialiter est character christi cuius sacerdotio configurantur fideles secundum sacramentales characteres qui nihil aliud sunt quam quedam participationes sacerdotij christi ab ipso christo deriuatae. hec ille. Et in responsione ad

secundum dicit. sicut milites qui deputantur ad pugnam insigniuntur signo ducis qui quodam modo ei configurantur: ita illi qui deputantur ad cultum christianum cuius auctor est christus characterem accipiunt quo christo configurantur. Ad ea que durandus adducit contra eandem conclusionem dicitur quod procedunt ex falso supposito scilicet quod nos ponamus omnem characterem esse potentiam actiuam. hoc certe falsum est. immo ponimus quod character baptismi sit potentia receptiua non actiua. baptizatus enim per characterem quem recipit potens est recipere cetera sacramenta. neque est necesse quod si virtus que est in sacramentis sit aliquo modo actiua: quod ideo character sit potentia actiua: cum non ordinetur directe et per se ad idem. Ad id autem quod arguens obijcit de characterē ordinis quod sit virtus transiens sicut et virtus que est in sacramento: patet responsio ex solutione supra posita ad secundum Aureoli contra secundam conclusionem. Ad confirmationem dicitur quod procedit ex premissis falso supposito scilicet quod nos ponamus characterem baptismi esse potentiam ad conferendum baptismum vel ad aliquod agendum. hoc autem est falsum vt sepe dictum est. Neque iterum oportet quod character aut virtus que est in ministro et virtus que est in sacramentis: sibi inuicem in omnibus correspondant et presertim in proposito arguentis. quia sacramentum baptismi non habet ministrum proprium ad agendum simpliciter quibus bene ad agendum ex officio. Ad id autem quod arguens subiungit volens probare quod nulla virtus vel potentia sit in ministro vel in suscipiente sacramentum quod sit principium operationis spiritualis: dicimus falsum esse quod gratia sit per quam homo viuit quocumque modo spiritualiter. licet enim vita perfecta hominis et meritoria glorie eterne sit per gratiam: et tamen quedam vita spiritualis est per fidem etiam absque gratia. vel potius per sacramentum fidei quod est baptismus per quem regeneramur in vita et esse spirituali et respectu huius vite tanquam principij essendi: character dicit potentiam operandi actiue vel passiue et non respectu vite perfecte que est per gratiam. hijs consonat quod S. Tho. respondet in hac. dist. q. p^a. ar. primo sub ar. p^{mo} ad p^m. et ar. 2°. sub ar. p^{mo}. ad. 3^m. unde et manente vita regenerata per baptismum manet character. Ad argumeta Scoti contra tertiam conclusionem ad primum dicitur primo quod maior non est vniuersaliter vera. nam actus li-

beri arbitrii qui sunt in potentia anime subiective et vsus membrorum in obsequium christi exhibitum qui in corpore sunt subiective: sunt dispositio ad gratie receptionem que est in essentia anime et est illis prior. Dicitur secundo q̄ sicut de ductum fuit in tertio notabili: character non est dispositio ad gratiam sicut ad eam preparans quasi quedam ipsius inchoatio de qua dispositione posset verificari propositio arguentis. sed est dispositio ad gratiam per modum consequentie et per quandam congruitatis dignitatem. et talis dispositio nihil refert q̄ ponatur in prioribus vel posterioribus susceptivo eius ad quod disponit.

¶ Ad. 2^m. dicitur q̄ ratio Sancti Doctoris false allegatur ab arguente. non enim Sanctus Doctor sic argumentatur vt arguens refert. sed argumentatur sic in hac distinctione questione prima articulo tertio sub articulo primo in corpore. Et tertia parte questione sexagesima tertia articulo quarto ad secundum. sicut gratia que est spiritalis vite principium est in essentia anime sicut in subiecto: ita et character qui est spiritalis potentia est sicut in subiecto in naturali potentia anime. Unde non ideo Sanctus Thomas ponit characterem in potentia anime quia est dispositio ad gratiam vt arguens falso illi imponit. sed quia character est potentia spiritalis: ideo proportionabiliter debet esse subiective in potentia anime naturali. sicut gratia que est vita spiritalis est subiective in essentia anime que est vita hominis naturalis. patet ergo q̄ argumentum fundatur super falso. Quod autem ulterius obicit de habitu supernaturali: non valet. quia subiectum habitus non est habitus sed potentia: siue habitus sit naturalis siue supernaturalis. potentie autem naturali convenit esse subiectum potentie supernaturalis. ¶ Ad. 3^m. dicitur q̄ argumentum non militat contra nos. non enim aliud concludit q̄ q̄ potentia naturalis prius inest anime q̄ gratia cum potentia sit perfectio anime intrinseca. hoc autem nos non negamus. et certe arguens inepte procedit. nam cum ex premissis non aliud habeatur nisi q̄ potentia naturalis prius inest rei q̄ potentia supernaturalis: concludit inde q̄ prius naturaliter inest anime potentia q̄ gratia quasi gratia fuerit potentia anime quod est falsum. ¶ Ad. 4^m. dicitur q̄ si in maiori propositione coniungibilis deo intelligatur tanq̄ obiecto: maior est falsa. neq̄ illud dicit Augustinus. si autem intelligatur de coniunctione sicut principium spiritalis vite: vera est sed non militat

contra nos. nam isto modo anima non est coniungibilis deo per potentiam sed per essentiam scilicet gratie. ¶ Ad. 5^m. dicitur q̄ intellectus est prior voluntate non solum prioritate originis sed etiam perfectionis prout Sanctus Thomas deducit prima parte questione octogesima secunda articulo tertio. et ad huius probationem negatur assumptum. non enim intellectus ordinatur ad voluntatem sicut ad finem. immo se habet ad illam sicut motuum ad mobile. bonum enim intellectum movet voluntatem. ¶ Ad. 6^m. dicitur q̄ non militat contra Sanctum Thomam qui nusq̄ ponit characterem esse fundamentum obligationis anime ad deum in quo fundatur hec argumentatio. ¶ Ad argumenta Durandi contra eandem conclusionem ad primum patet responsio ex his que dicta sunt in quarto notabili. ¶ Ad. 2^m. dicitur q̄ responsio ibi posita bona est et est fm mentem Sancti Thome vbi allegatum est in tertio notabili: q̄ ipse non vtatur exemplo arguentis. et ad huius responsionis improbationem: dicitur ad primam q̄ potentia et habitus ad invicem possunt dici dispositiones aliter tamen et aliter. nam potentia dicitur dispositio ad recipiendum habitum sicut actum primum per modum cuiusdam dignificationis et quasi meriti de congruo. habens enim potentiam ad aliquid agendum: dignus est vt recipiat habitum quo bene et convenienter operetur. habitus autem est dispositio potentie non quasi disponens ad illam recipiendam vel acquirendam sed sicut potentiam disponens ad rectam et convenientem ipsius operationem. character vero est dispositio ad gratiam primo modo. gratia autem est dispositio characteris secundo modo. et vterq̄ modus tangitur in verbis Sancti Thome supra allegatis in tertio notabili. vnde cum dicit characterem esse dispositionem ad gratiam: est dictum ad eius propositum fm primum modum dispositionis. et cum dicit gratiam esse dispositionem ad rectam operationem characteris: est etiam dictum ad eius propositum q̄ ad modum secundum. vnde neutrum dictum est ad eius oppositum sane intellectum. arguens autem non advertit in sua argumentatione nisi ad secundum modum dispositionis. et ideo argumentatio sua est insufficientis. Ad secundam probationem responsionis dicitur q̄ assumit falsum cum dicit S. Tho. divertere a dicto suo de causalitate sacramentorum. neq̄ valet eius probatio. nam consequentia est neganda qua infert q̄ dispositio

debeat esse necessario in eodem subiecto cum eo ad quod disponit. hoc enim non est necesse pro- ut Sanctus Thomas respondet ad simile argu- mentum in hac distinctione questione prima ar- ticulo tertio sub articulo primo ad primum: nisi quando dispositio postea fit perfectio ad quam disponebat. non autem hoc oportet quando dis- positio et perfectio ad quam est differunt per es- sentiaz sed possunt esse in diuersis subiectis. et p- cipue quando illa diuersa habent ordinem ad in- uicem: sicut operatio sensibilis est dispositio ad intelligibilem operationem: et similiter chara- cter est dispositio ad gratiam. In tertia uero pte aliter respondet questione. 63. articulo. 4. ad p- mum. q. character directe et propinque non dis- ponit ad gratiam sed ad exequendas operatio- nes pertinentes ad diuinum cultum. et quia hu- iuscemodi operationes idonee non fiunt sine au- xilio gratie: ideo ex consequenti character dici- tur disponere ad gratiam. dispositio autem ma- gis debet poni in eo subiecto in quo est id ad qd disponit directe et propinque: qm in subiecto i quo est id ad quod disponit ex consequenti et remote. ac per hoc character magis debet poni sicut in subiecto in potentia anime cuius sunt opera- tiones hierarchice ad quas directe et de propin- quo disponit: qm in essentia anime i qua subiecti- ue est gratia ad quam disponit ex consequenti non per se et directe. ¶ Ad. 3^m. dicitur q. similitu- do non ualet. nam institutio humana non est ta- te efficacie q. possit formas reales influere vel cau- sare in illis vel personis vel rebus circa quas est. et ita ex pactione humana vel institutione: non sequitur nisi ordo et relatio rationis. sed institu- tio diuina est causa rerum et habet efficaciam su- per reales formas naturales et supernaturales rerum. unde ex diuina institutione et pactione sa- cramentorum causatur et in sacramentis et i mi- nistris aliquid reale et absolutum per quod exe- quantur actiones et ministeria sacramentorum. ¶ Ad. 4^m. dicitur q. sacra scriptura et ea que fi- dei sunt: non uere elucidantur falsis sensibus et expositionibus aut confictis adinventionibus: sed testimonijs christi et apostolorum et ueris doctrinis ac expositionibus sanctorum doctoru quibus recte intelligentibus plane constat q. in sacramentis noue legis sit uirtus aliqua superna- turalis causatiua effectus quem figurant. Et cer- te mirabile est q. arguens ad probandam uerita- tem fidei et sacramentorum: recurrat ad ea que magis facilia sunt et magis in cortice probabilia

cum dicat philosophus multa falsa probabili- ra esse quibusdam ueris. Ipse etiam arguens si- bi contradicit tenens oppositum eius quod nunc assumit infra distinctione vndecima articulo pri- mo ad primum in oppositum dicens q. in his que sunt fidei non est semper eligendum illud ad qd sequuntur pauciores difficultates. sicut enim pone- remus in diuinis vnum suppositum et illud abso- lutum: ad quam positionem nulla difficultas se- quitur fm humanam rationem. sed est ponen- dum magis illud quod est consonum dictis san- ctozum et traditioni ecclesiastice: licet plures di- ficultates occurrant. oportet enim intellectum nostrum captiuare in obsequium fidei. hec Du- randus. ¶ Ad. 5^m. dicitur falsum esse q. beatus Dionisius non fuerit locutus de alio characterē baptizatorum q. de illo extrinseco quem argues comemorat tunc fieri per manus impositionem pontificis cum signo crucis et per descriptionem nominum baptizatorum. et de hoc magis dicit in responsione ad argumenta Scoti contra q. tam conclusionem. ¶ Ad argumenta Scoti co- tra quartam conclusionem ad primum dicitur q. mino: est falsa cum sua probatione. nam eccle- sia catholica et sancti satis explicite locuti sunt de effectu inuisibili sacramentorum qui est cha- racter. Unde in capitulo maiores b. baptismo et eius effectu ex determinatione ecclesie per Ale- xandrum tertium expressa mentio fit de chara- ctere anime impresso: presertim ex vltima parti- cula ubi dicitur: tunc ergo characterem sacramen- talis imprimit operatio: cum obicem volunta- tis contrarie non inuenit obfistentem. Augusti- nus quoq. libro sexto de baptismo contra dona- tistas capitulo primo sic ait. habere et dare et ac- cipere baptismi sacramentum: satis eluxit pasto- ribus ecclesie catholice toto orbe diffuse p. quos postea plenarij concilij auctoritate: originalis co- suetudo firmata est et ouem que foris errabat et dominicum characterem a fallacibus depreda- toribus suis acceperat: uenientem ad christiane unitatis salutem: ab errore corrigi a captiuitate liberari a vulnere sanari: characterem tamen do- minicum in ea cognosci pot. q. improbari. Idē in epistola ad donatum presbyterum. vos inqt oues christi estis: characterem dominicum por- tatis in sacramento quod accepistis. Idem in epistola ad vicentiu donatista. q. re ergo me inqt nō baptizas ut abluas me a pctis: rideo q. non facio iniuria characteri impatoris cum errorem corrigo desertoris. Idem in epistola ad bonifa-

cium comitē ait. si apud fugitios et predones ser-
 uos secunditate multiplicentur: plus habet iuris
 q̄ in eis dominicus character agnoscitur qui in
 eis quos suscepimus nec tamen rebaptizamus
 minime violatur. sicut enim error corrigendus est
 omnis: ut non in ea corumpatur signaculum re-
 demptoris. neq̄ enim si quisq̄ regio caractere
 assignato deserto signetur et accipiat indulgen-
 tiam atq̄ ille redeat ad militiam ille autem esse
 in militia in qua nondum erat incipiat: in aliquo
 eorum character ille rescinditur? an non potius
 in ambobus agnoscitur et honore debito q̄m re-
 gi? est approbatur. unde responsio ab arguente
 recitata q̄ sancti satis tradunt de caractere: bo-
 na est sicut patuit de Augustino et idem patet de
 Dionisio et Damasceno. et ad huius responsio-
 nis improbationem dicimus falsum esse q̄ aucto-
 ritates Dionisij et Damasceni non adducantur
 ad eorum intentionem. Necq̄ valet eius proba-
 tio. primo circa auctoritates Dionisij. nam argu-
 ens dicta Dionisij male intelligens: duo signa v̄l
 signacula confundit in vnum. Ad cuius intelle-
 ctum sciendum est q̄ beatus Dionisius in secun-
 do capitulo ecclesiastice hierarchie ponit ritum
 baptizandi qui fuerat in primitiua ecclesia premi-
 tens quedam preambula ad actum baptizatio-
 nis inter que ponit quandam consignationē cru-
 cis a hierarcha baptizando imposita: et descrip-
 tionis signuz quo a sacerdotibus describebatur
 baptizandus in numero christianorum. postea ve-
 ro quasi in fine circa ipsum actum baptismi dicit.
 ter quidem ipsum sumus sacerdos baptizat tri-
 bus perficiendi dimersionibus et emersionibus
 trinam diuine beatitudinis inuocans substantiā.
 In tertio vero capitulo quod incipit fm tradu-
 ctionem vercellensis. hec quidem est q̄^m in sym-
 bolis cuius titulus est theoria: explicat significa-
 tionem ritus predicti. unde dicit parum post pn-
 cipium. nos autem ascensionibus sacris imperfe-
 ctorum principia respicientes et ea diuinitus eru-
 diti cognoscemus quorum sunt characterū efigi-
 es et quorum sunt inuisibilium imagines. sunt enī
 vt in ea que est de inuisibilibus et sensibilibus a-
 ctione aperte disputandum quedam quidez sen-
 sibiliter sacra inuisibilium imagines et in ea ma-
 nuductio et via. In hoc enim capitulo expressaz
 mentionez facit de signo interiori characteris cū
 dicit. eum vero. s. baptizatum ascendentem. s. a
 fonte baptismatis diuina beatitudo in suam par-
 ticipationez recipit et proprio lumine tanq̄ quo-
 dam ipsi signo tradit: diuinum perficiens et com-
 municantem diuinorum partis et sacre ordinatio-

nis. hec Dionisius. Id autem signum de quo hic
 loquitur est character quem vocat lumen parti-
 cipatum. s. in mente a diuina beatitudine p̄ quez
 baptizatus vt dicit perficitur diuinus idest dei-
 formis et cōmunicatiuus diuinorum. s. sacramē-
 torum et eorum que pertinent ad sacram ordi-
 nationem. Quod autem postea subiungit dicens
 quorum est symbolum sacrum a sumo sacerdote
 aduenienti donatum signaculum et sacerdotum
 salutaris descriptio in saluatis eum cōnumerās:
 tangit aliud signaculum exterius de quo mētio-
 nem fecerat in precedenti capitulo quod est sig-
 nuz interioris signaculi. s. characteris supradicti.
 Unde alia translatio sic habet. hoc autem signifi-
 cat id signū quod decedenti pontifex primo lar-
 gitur: salutarisq̄ illa descriptio sacerdotum per
 quam ille saluandis inseritur. vbi aperte dicit sig-
 num quod primo tradit pontifex baptizādo: eē
 signuz alterius signi quod illi tradit diuina beati-
 tudo. Unde et de duobus signis infra Dionisij
 cōmemorat cum dicit. vides autem horum dili-
 gētes imagines in hierarchice perficiendis idest
 baptizandis. vbi alia translatio sic habet. cernis
 nempe harum rerum diligentes imagines in his
 que pontificali gerunt officio. patet igitur ex ver-
 bis beati Dionisij allegatis q̄ preter signaculum
 exterius quo baptizatus a pontifice signo crucis
 consignatur et ei^o mandato a sacerdotib^o in nu-
 mero fidelium conscribitur de quo procedit ratio
 arguentis: est et aliud signaculum interius a deo
 mentibus baptizatorum impressus quod nos cū
 sanctis vocamus characterem. Auctoritatē etiā
 Damasceni arguens volens ad sensum suum ex-
 torquere: corrumpit sententiam male punctuā-
 do et sententias adinvicem colligatas seorsum
 disiungendo contra apertuz sensum littere. licet
 enim due particule in versu illo designari possint
 vt arguens dicit: vnam tamen integram senten-
 tiam componunt in qua ex baptismatis virtute
 et causalitate effectus ibi notati consequi referū-
 tur. iacet enim sic littera. igitur nunc quidem per
 baptismi primitias sancti spiritus accipimus et
 principium alterius vite fit nobis regeneratio et
 sigillum et custodia et alleuiatio. vbi tres ipsos ef-
 fectus de notat prepositio per quam ipse arguens
 pro sensu suo impudenter et proterue a secunda
 particula verus subtrahit: apponēs illam prime
 particule tantūmodo: cum tamē satis constet ex
 serie littere q̄ causalitas baptismi ad omnes ef-
 fectus sequentes deriuetur. Quod autē arguens dī-
 cit de secūda auctoritate Damasceni admittim^o

neq; illam auctoritatem ad propositum nostrū adducit Sanctus Thomas. Ad. 2^m. dicitur q; supponit falsum. nam vt premissum est in precedente responsione ad primum Augustin⁹ expressam fecit de caractere baptismi mentionez. Ad confirmationem dicitur q; falsum supponit qm̄ in ea ipsa distinctione capitulo. quomodo exaudit deus homicidaz versus medium: expressa mentio fit de caractere vbi dicitur. satis ecclesie catholice pastoribus eluxit ⁊ ouem que foris errabat et dominicum characterem foris accipiebat: venientem ad christiane vnitatis salutem ab errore corrigi characterem tamen dominicum in ea cognosci potius q̄ improbari. Magister etiam sententiarum nomen characteris expressit infra distinctione. 6^a. capitulo p̄mo. Si vt aliqui dicunt characterem ibi accepit non in significatione nostra sed pro forma baptismi: dicimus q; cum ex multorum sanctorum auctoritatibus habeamus rationem de caractere fm̄ acceptionem nostram: non ideo turbamur si magister sententiarum de eo mentionem non fecerit. nam non omnia et singula ipse tractauit et adhuc in quibusdam errasse conuincitur. Ad 3^m. respōdet ipsemet Scotus infra distinctione 5^a. q; licet de potentia absoluta posset deus causare gratiam que est principalis effectus baptismi et etiā illos effectus proprios assignatos characteri scilicet assimilare et cetera sine tali forma absoluta que ponitur character: tamen de potentia ordinata tenetur q; causat illos effectus mediante ista forma et congrue propter rationes predictas. et tunc ad rationem cum dicitur aut ē dispositio ex parte passi vel agentis: respondet q; est dispositio ex parte recipientis. quia character est forma prior sine qua non recipitur forma posterior non simpliciter necessario: sed necessario comparando ad potentiam agentis causantis vtrāq; formam que scilicet sic ordinauit. Et cum dicitur vltra in confirmatione q; posset effectus baptismi haberi per veram penitentiam: dicit q; de potentia ordinata non potest fm̄ istam opinionem haberi perfecta innocentia sine tali forma intrinseca. huius ratio assignari potest ex dictis Sancti Thome in hac distinctione questione. 3. articulo. 2. sub articulo. 3. quia forma characteris est immediate et directe causa disponēs ad gratiam. penitentia vero est causa remouens prohibens scilicet fictionem. Idem dicit tertia parte questione. 69. articulo. 10. ad. 2^m. Ad illa que obijciuntur de alijs effectibus puta de distinctione et assimilatione: respondet Scotus q; et

si absolute distinctio et assimilatio possent esse per actum transeuntem in preteritum: tamen perfectius et magis congrue sunt per aliquam formam derelictam post actum transeuntem. Consimiliter ad illud de obligatione seu configuratione. quia si homo recipiens homagium alterius vel prelatus recipiens alium ad professionem posset aliquam formam imprimere obligato: magis hoc faceret q̄ q; absolute per actum preteritum sibi esset obligatus. deus autem potest talem formam configurantem hoc est ostendentem obligationem imprimere in anima. Quod etiam ad dicitur de signo rememoratiuo: dico q; rememoratiuum est non tantū propter illos respectu quorum habet rationem signi ducens in rationez signati sicut arguitur diuidendo: sed habet etiam rationē signi rememoratiui propter ipsum que suscipit. et tamen si ponatur propter alios: non tūm esset quoddam in se rememoratiuum sacramenti: sed etiam esset signum ductiuum in illud. sicut signum dicitur quod facit aliud in cognitionem venire. potest etiam concedi q; in comparatione ad deum et ad proximos siue in beatitudine ad gloriam siue in damnatione ad confusionem. Et quod obijciatur q; deus posset cognoscere ouem suam sine signo: non obstat quia etiam potest eam nosse cum signo. beati etiam et damnati possunt istam nosse signatam quam nō noscerent non signatam. quia in beatitudine ad maiorem gloriam et in dānatione ad maiorem confusionem. Ad hoc respondet Sanctus Thomas in hac distinctione questione prima articulo secundo ad. 2^m. q; character est signum distinctionis et propter ipsum homines qui suscipit qui eo accipit distinctus posse ab alijs. et propter alios homines qui eū admittunt ad spirituales actiones ex consignificatione sacramentali exteriori interiorē perpendentes. et quo ad deum qui eius actionibus spiritualibus efficaciam prebet. Et cum obijciatur de fide ⁊ charitate siue de meritis respondet Scotus in responsione ad secundum argumētuz principale q; non omnis perfectio in anima habet tale signum rememoratiuum perpetuum: sed illa per quam constituitur habens eam in aliquo determinato gradu in ecclesia. huiusmodi non sunt virtutes quia sunt communes omnibus membris in quocūq; gradu: sed sacramenta tam illud per quod intratur in ecclesia: q̄ alia vt confirmationis et ordinis. Sed Sanct⁹ Thomas breuius respondet loco proxime allegato ad tertium q; configuratio characteris attribuitur ad deū fm̄ participationez diuine p̄tatis q̄

non est nec per gratiam virtutum neq; per natu-
ram. Ad id autem quod obiicitur de caractere
et actibus meritorijs: respondet Sanctus Tho-
mas vbi supra q; distinctio characteris precipue
attenditur q̄^m ad operationes et receptiones
que sunt in sacramentis in quibus maxime ope-
rat fides. Quod aut obiicitur de sacerdote: nō
est inconueniēs q; habeat aliquam excellentiam
supra non sacerdotes et gaudium accidentale.
Sed illa que obiiciunt ibi de christo et matre ei⁹
q; character non est beato ad gloriā: solui pos-
sunt inquit Scotus q; sicut in natura creata sunt
alique perfectiones non simpliciter sed in talina-
tura quia sunt perfectiones suppletes imperfe-
ctionem: ita potest dici de isto q; est perfectio sup-
plens imperfectionem. et ideo nō competit om-
nino perfecto. neq; etiaz competit illi persone in
qua est aliqua perfectio maior supplens imperfe-
ctionem q̄ sit ista. Ad declarationem huius so-
lutionis faciunt que Sanct⁹ Thomas scribit in
hac distinctione questione prima articulo. 3. sub
articulo. 5. et ad p^m et. 2^m. Et tertia parte que-
stione. 63. articulo. 5. in corpore. ¶ Ad tertiaz ra-
tionē ait Scotus pro opinione potest dici q; de⁹
peccanti mortaliter in ipso actu quo peccat mor-
taliter: confert aliquod donū suum: quia nō vult
sacramentum suum quod vere ab eo suscipit esse
vanum. et ita vult sibi aliquem effectum causa-
re. non autem vltimum quia indispositus est. et
cum probas q; perfecte curat: concedo quando
curat. sed tunc non curat imo tm̄ disponit istum
sive preparat ad curationem. et concedo q; per-
fecte preparat et istud est rationale. quia licet
in actionibus beneplaciti circa personas priua-
tas forte non conferat dona sua pertinentia ad
salutem illius persone nisi perfecte sanando illaz
personam: in actibus vero vniuersalibus concō-
mitantibus remedia sua vniuersalia cuiusmodi
sunt sacramenta: rationale est vt aliquos effe-
ctus vniuersales ordinaret causare cum talibus
remedijs non autem vltimatos: quia non om-
nes recipientes illa remedia sunt adhuc idonei.
Per hoc apparet ad. 4^m. concedo enim q; est do-
num pertinens ad bonum suscipientis non autē
ecclesie. et cum dicit tale non potest conferri sine
alijs donis perficientibus talem formam: potest
concedi in actionibus specialibus circa personas
speciales et modo speciali: sed non de actionib⁹
generalibus concōmitantibus remedia genera-
lia constituta pro toto genere humano. illas enī
regulariter causat cum ipsis remedijs ne sint va-
na. ¶ Secūduz viam Sācti Thome potest dici

ad argumentum q; character est vtilis et propf
susipientem quia habet quandam potestatem
circa actiones hierarchicas et habet per illū dis-
positionem ad gratiam. et est vtilis etiam in res-
pectu aliorum quibus annumeratur et cōmuni-
cat fm̄ actiones hierarchicas. ¶ Ad quintū licet
multipliciter dicatur de indelibilitate caracte-
ris nec sit multum vtile recitare: breuiter dico q;
nulla forma potest esse in anima alia ab anima
quam non possit deus de potentia absoluta dele-
re sicut posterius a priori: quia in hoc nulla po-
test inueniri contradictio. sed character si ponat-
ur hoc modo ē indelibilis. nec potest deleri hoc
modo quia nec virtute alicuius creature. patet
quia ista forma est supernaturalis nec potest vir-
tute diuina deleri de potentia eius ordinata: q;
ordinauit nullam formam supernaturalem dele-
re nisi propter aliquod demeritum inherens ani-
me. respectu autē characteris delendi: nulla po-
test esse causa demeritoria. cum enim imprimi⁹
in actu peccādi mortaliter: nihil potest demereri
ipsum tolli. ¶ Ad confirmationem dicitur q; nō
est simile de virtute que est in sacramento et de
characterē ministri prout supra dictum fuit i res-
ponfione ad secūdu Aureoli contra secūda con-
clusionem. ¶ Ad. 6^m. respondet Sanctus Tho-
mastertia parte q̄stioe. 63. articulo p̄mo ad. 3^m
q; sacramenta veteris legis non habebant in se
spiritualem virtutem ad aliquem spiritualem ef-
fectum operantez et ideo in illis sacramentis nō
req̄rebat aliquis spiritualis character sed sus-
ficiebat ibi corporalis circūcisio quam aposto-
lus signaculum nominat Romanoꝝ. 4. Que-
stione autem. 70. articulo. 4. dicit q; circūcisio
non erat causa gratie ex opere operato: et ideo
non imprimebat dispositionem ad gratiam que
est character. ¶ Ad argumentum ante oppositū
respondet Sanctus Thomas in hac distinctio-
ne questione prima articulo primo ad primū: q;
character non est habitus nec passio: sed est po-
tentia consequens animam fm̄ q; est in vita spi-
rituali regenerata. et ideo non oportet q; omni-
b⁹ insit vel q; a natura sit. Et in hoc articulo ter-
minatur.

Distinctio quinta et. vi.

Circa qu

tam et sexta distinctiones quatuor sententiarum queritur utrum paruuli infidelium sint inuitis parentibus baptizandi et arguitur quod sic. nam magis debet homini subueniri

periculum mortis eterne quam contra periculum mortis temporalis. sed puero in periculo mortis temporalis existenti est subueniendum etiam si parentes per malitiam contra niterentur. ergo multo magis est subueniendum pueris infidelium contra periculum mortis eterne etiam inuitis parentibus. **C**irca oppositum arguitur quia in decretis distinctione. 4. §. ex concilio toletano sic dicitur. de indeis precepit sancta synodus nemini deinceps ad credendum vim inferre. non enim tales inuiti saluandi sunt sed volentes ut integra sit forma iusticie. **C**irca hac questione erunt quattuor articuli ut supra.

Qantum ad primum articulum sit prima conclusio quod paruuli infidelium filij non dum habentes usum rationis baptizandi non sunt inuitis parentibus. hanc conclusionem tenet sanctus Thomas. 2. 2. questione. 10. articulo. 12. Et tertia parte questione. 68. articulo. 10. Item. 2. quolibet articulo. 7. **S**ecunda conclusio est quod baptismus per se loquendo equalem effectum habet in omnibus paruulis baptizatis. hanc conclusionem tenet sanctus Thomas distinctione precedente questione. 2. articulo. 3. sub articulo. 3. Et tertia parte questione. 69. articulo. 8. **T**ertia conclusio est quod recipiens scienter baptismus a malis ministris precisus ab ecclesia dei per heresim vel scisma vel excommunicationem extra casum necessitatis peccat. hanc conclusionem tenet sanctus Thomas in hac distinctione. §. questione. 2. articulo. 2. sub articulo. §. Et tertia parte questione. 64. articulo. 6. ad. 2. et articulo. 9. ad. 2. **Q**uarta conclusio est quod malus minister baptizans cum solemnitate quasi minister ecclesie peccat mortaliter. non autem si in casu necessitatis sine solemnitate et non ut minister baptizat. hanc conclusionem tenet sanctus Thomas in hac distinctione. §. questione. 2. articulo. 2. sub articulo. 4. Et tertia parte questione. 64. articulo. 6.

cat mortaliter. non autem si in casu necessitatis sine solemnitate et non ut minister baptizat. hanc conclusionem tenet sanctus Thomas in hac distinctione. §. questione. 2. articulo. 2. sub articulo. 4. Et tertia parte questione. 64. articulo. 6.

cat mortaliter. non autem si in casu necessitatis sine solemnitate et non ut minister baptizat. hanc conclusionem tenet sanctus Thomas in hac distinctione. §. questione. 2. articulo. 2. sub articulo. 4. Et tertia parte questione. 64. articulo. 6.

Qantum ad articulum secundum arguitur contra conclusiones. Et quidem contra primam arguit scotus probando quod paruuli indeorum et aliorum infidelium sint inuitis parentibus baptizandi. presertim quod princeps hoc possit facere cui in regimine reipublice tales sunt subditi. Primo quia in paruulo dominus habet maius ius domini quam parentes. vniuersaliter enim in potestate ordinatis: potestas inferior non obligat in his que sunt contra superiorem. sicut docet Augustinus de verbis domini homelia. 6. et ponitur in ultimo capitulo secunde sententie. si illud iubet potestas quod non debes facere: hic sane contineat potestatem tenendo vel sequendo potestatem maiorem. et declarat in exemplo de curatore et consule et imperatore et de imperatore et deo. igitur ille qui habet regere rempublicam magis debet cogere unumquemque subditi domino superiori. sicut ergo imperator deberet sententiam aliquem obedire debere pro consuli contempto precepto curatoris et inferioris si contradiceret pro consuli: ita etiam si essent sub eodem diuersa ordinata scilicet si aliquis esset seruus titij et titij petri: magis deberet imperator cogere seruum seruire petro quam superiori titio quam titio si titius vellet uti seruo contra dominium petri. ergo maxime debet zelare princeps pro seruando dominio supremi domini scilicet dei. et per consequens non solum licet sed debet princeps auferre paruulos a dominio parentum volentium eos educare contra cultum dei qui est supremus et honestissimus dominus et debet eos applicare cultui diuino. dico ergo breuiter quod si princeps hoc faceret cum bona cautela scilicet ne parentes cognoscentes hoc futurum occiderent paruulos et quod baptizatos facerent religiose educari: bene fieret. immo quod plus est credo religiose fieri si parentes ipsi cogentur minis et terroribus ad suscipiendum baptismum et ad seruandum postea susceptum. quia esto quod ipsi non essent vere fideles in animo: tamen minus malum est eis non posse ipse legem suam illicitam obseruare: quam posse eam libere seruare. item filij eorum si bene educarentur: in tertia et quarta progenie essent

articulum secundum arguitur contra conclusiones. Et quidem contra primam arguit scotus probando quod paruuli indeorum et aliorum infidelium sint inuitis parentibus baptizandi. presertim quod princeps hoc possit facere cui in regimine reipublice tales sunt subditi. Primo quia in paruulo dominus habet maius ius domini quam parentes. vniuersaliter enim in potestate ordinatis: potestas inferior non obligat in his que sunt contra superiorem. sicut docet Augustinus de verbis domini homelia. 6. et ponitur in ultimo capitulo secunde sententie. si illud iubet potestas quod non debes facere: hic sane contineat potestatem tenendo vel sequendo potestatem maiorem. et declarat in exemplo de curatore et consule et imperatore et de imperatore et deo. igitur ille qui habet regere rempublicam magis debet cogere unumquemque subditi domino superiori. sicut ergo imperator deberet sententiam aliquem obedire debere pro consuli contempto precepto curatoris et inferioris si contradiceret pro consuli: ita etiam si essent sub eodem diuersa ordinata scilicet si aliquis esset seruus titij et titij petri: magis deberet imperator cogere seruum seruire petro quam superiori titio quam titio si titius vellet uti seruo contra dominium petri. ergo maxime debet zelare princeps pro seruando dominio supremi domini scilicet dei. et per consequens non solum licet sed debet princeps auferre paruulos a dominio parentum volentium eos educare contra cultum dei qui est supremus et honestissimus dominus et debet eos applicare cultui diuino. dico ergo breuiter quod si princeps hoc faceret cum bona cautela scilicet ne parentes cognoscentes hoc futurum occiderent paruulos et quod baptizatos facerent religiose educari: bene fieret. immo quod plus est credo religiose fieri si parentes ipsi cogentur minis et terroribus ad suscipiendum baptismum et ad seruandum postea susceptum. quia esto quod ipsi non essent vere fideles in animo: tamen minus malum est eis non posse ipse legem suam illicitam obseruare: quam posse eam libere seruare. item filij eorum si bene educarentur: in tertia et quarta progenie essent

vere fideles. et si dicas q̄ fm̄ prophetiam Isaię
quam recitat Paulus Romanorum. 9. reliq̄
israel conuertentur in finem et ideo iudeos non
oportet cogi totaliter ad baptismum suscipien-
dū et relinquendum legē suam non valet. quia
non dubito quin vera sit prophetia christi quaz
recitat Joan. 5. ego veni in nomine patris mei
et non recepistis me: sed alius veniet in nomine
suo illum suscipietis. ergo ad min⁹ ex verbo chri-
sti erunt peruertendi quia adhibebunt illi pessimo
antichristo b̄ quo est sermo christi predict⁹.
et si dicas q̄ visa destructione antichristi illi qui
sibi adheferant conuertentur: dico q̄ pro tam
paucis et sicut de conuertendis quia modicus
est fructus ecclesie et de quibus nulla est propa-
gatio filiozum in lege christiana: non oportet
tot iudeos in tot mundi partibus tantis tempo-
ribus sustinere in lege sua perstare quia finalis
fructus ecclesie de eis erit modicus. vnde suffice-
ret aliquos paucos in aliqua insula sequestratos
permittere legem suam seruare de quibus tandem
illa prophetia Isaię compleretur. ¶ Confirma-
tur quod dictum est de parentibus infidelibus
cogendis per minas et terrores. quia simile cō-
mendat concilium toletanum de quibusdam iu-
deis qui pridem ad christianitatem coacti sunt
sicut factus est tēporibus sisebuti in quo approba-
bat eum tanq̄ religiosum principem quia coge-
bat infideles ad fidem. hec Scotus in forma.
¶ Contra eandem conclusionem arguit Duran-
dus ponendo tres cōclusiones. prima est q̄ par-
uuli infidelium separatorum a dominio et cōuer-
satione fidelium quemadmodum sarraceni sub-
iecti regi granate sunt separati loco et dominio
a fidelibus hispanis vicinis eorum. talium inq̄ in-
fidelium filij non sunt eis auferendi nec ipsis in-
uitis baptizandi. nec in casu quo liceret fidelibus
iustum bellum contra eos mouere et bona et p-
sonas eorum tollere. ¶ Secunda conclusio est
q̄ si infideles subsunt dominio fidelium et cum
eis in eadem terra conuersantur tanq̄ liberi si-
cut mercatores quandoq̄ morantur in dominio
et terra fidelium et e contra: tunc non licet eorum
filios ipsis inuitis rapere nec baptismum offerre.
¶ Tertia conclusio est q̄ si infideles subsunt prin-
cipi fidei tanq̄ serui sicut sunt iudei: tunc filij ta-
lium possunt ipsis inuitis baptizari. et hanc con-
clusionem que proprie est contra nostram con-
clusionem probat sic. quia si non: hoc maxime vi-
deretur propter rationem tactam in probatio-
ne conclusionis que in virtute talis est. q̄ quis
aliqui possint esse serui aliorum quo ad opera ci-

uilia: in his tamen que eis competunt iure natu-
rali vel diuino nō sunt serui sed liberi. potest enī
seruus comedere inuito domino et contrahere
matrimonium vt habetur extra de coniugio ser-
uorum capitulo primo. hec enim competunt eis
de iure naturali. et similiter potest inuito domi-
no credere in deum et huiusmodi que pertinent
ad ius diuinum. sed baptizari pertinet ad ius di-
uinum. ergo cum cura paruulorum iure naturali
et diuino quātum ad hoc competat parentibus
manifestus est q̄ non possunt eis licite auferri vt
baptizentur licet possint eis auferri vt vendan-
tur sicut et ceterę res ad opera ciuilia. hec autem
ratio directe concludit q̄ iudei et ceteri infide-
les adulti qui sunt serui christianorum non pos-
sunt nec debent cogi q̄ baptizentur et hoc fuit p-
us concessum. sed de pueris eorum carentibus
vsu rationis q̄ non possunt licite eis auferri eis
inuitis et baptizari: non probat. quia si auferren-
tur eis et baptizarentur: non fieret preiudicium
pueris sed potius cōferretur eis magnum bene-
ficium. nec parentibus eorum quia licite possunt
eis auferri et vendi in seruitutez fidelibus vel in-
fidelibus prope vel longe vt alij concedunt. quo
facto subtrahuntur totaliter a cura parentum et
subsunt in omnibus cure eorum quibus venditi
sunt. propter quod si ab eis offerantur baptismum
nulli videtur fieri preiudicium: licet predictis pue-
ris stantibus sub cura parentum fieret preiudici-
um iniuria si eis inuitis baptizarentur. nec esset
decens nec securum q̄ pueri baptizati manerent
sub cura infidelium. sed quia vt predictū est pue-
ri seruorum infidelium possunt per dominum li-
cite subtrahi a cura parentum vendendo eos vel
donando alijs qui ex tunc curam eorum habent
non apparet quin liceat illis quibus sunt vendi-
ti vel donati cuiusq̄ offerre eos baptismum si-
ne preiudicio cuiusq̄. non sic autem licet pu-
eros infidelium liberorum auferre a cura paren-
tum nec per consequens offerre eos baptismum.
¶ 2. sic ad idem. res et bona seruorum sunt do-
minorum suorum in quorum terris habitant vt ha-
betur extra de iudeis et sarracenis capitulo et si
iudeos. ergo res et bona iudeorum sunt principum
christianorum. sed filij sunt quedam res parentum.
ergo filij iudeorum sunt in potestate principum vt
res eorum. possunt ergo eis vti vt placet offerē-
do eos ad baptismum. ¶ 3. quia princeps chri-
stianus domin⁹ iudeorum potest filios eorum vē-
dere in seruitutem terrenam. ergo fortior ratio-
ne potest eos offerre in seruitutem diuinā quod
fit per baptismum. imo videntur in hoc mereri si

hoc faciunt propter salutem paruulorū et honorem dei et non ut parentes cogantur ad credendum quia illud non est licitum. ¶ Contra secundam conclusionem arguit Scotus probando quod paruuli baptizati inequaliter participant gratiam in baptismo. quia deus predestinavit electos ad diuersos gradus glorie et hoc ante determinationem huius signi ad tantam vel tantam gratiam conferendam. et quia ordinato ad maiorem gloriam rationabiliter potest conferri maior et maior gratia: posset deus in determinando veritatem seu certitudinem huius signi disponere conferre alicui illam gratiam que requiritur ad certitudinem huius signi: et alicui maiorem gratiam quem predestinavit ad maiorem gloriam. sed ille vltimus gradus non confertur virtute baptismi sed de speciali beniuolentia diuina. et propter hoc dici potest quod ex parte cause principalis: effectus equalis comuniter datur virtute baptismi. quia supponitur de lege comuni quod prima gratia non datur maior absque omni causa alia preter causam principalem. ¶ 2. quia causa meritoria illius gratie que confertur in baptismo: potest efficacius operari ad gratiam in vno quam in alio. vel quia specialius oblata pro vno quam ad intentionem offerentis quam pro alio. vel quia quantum ad executionem pro vno oblata in effectu: pro alio non nisi in preuisione diuina. primo modo christus comuniter ponitur nosse omnia que deus nouit scientia visionis et per consequens nouit omnes electos et ad quem gradum glorie fuerunt electi. potuit ergo predestinato ad maiorem gloriam plenius offerre passionem suam: et precipue cum se offert pro genere humano ut de eis impleretur predestinatio diuina. secundo modo passio christi multo efficacius operatur pro nobis qui sumus in lege euangelica: quam pro patribus in lege moysi. quia obsequium prestitum ad maius bonum acceptatur quam beneficium preuisum. et isto secundo modo est inequalitas in suscipientibus gratiam per circumcisionem et baptismum propter inaequales applicationes cause meritorie ad eos. et forte etiam in baptizatis ante passionem et post. sed quod in primo modo. scilicet propter specialiozem obligationem in voluntate christi fit inequalitas gratie in aliquibus baptizatis est possibile. ¶ 3. quia licet paruulum comparando ad paruulum cum nullam habeant propriam motionem: nullam habent inequalitatem ad gratiam ex parte sui: potest tamen in parentibus vni esse maior motus pro suo paruulo quam alterius pro suo. vel in aliquibus aliis ministrantibus vel assistentibus baptismo propter

quorum merita deus vni paruulo potest conferre maiorem gratiam quam alteri. sed hoc non est virtute baptismi sed meriti. et hoc modo forte parentes beati Nicholai orationibus suis meruerunt sibi maiorem gratiam que erat in eo etiam paruulo vel principium mirabilis effectus quia duobus diebus in ebdomada vnica lactatione contentus erat. et quo ad hoc magis optandum est paruulum baptizari a bono sacerdote quam a malo quia orationes boni sacerdotis quas multas facit ante et post baptismum: magis valent et exaudiuntur quam orationes mali. hec Scotus. ¶ Contra tertiam conclusionem arguit Scotus probando quod a malo ministro preciso ab ecclesia romana totaliter in casu licet recipere sacramentum baptismi. quia preceptum superioris plus obligat quam preceptum inferioris. deus autem et precepit baptismum suscipi. ecclesia autem prohibet communicare cum tali ministro. ergo magis obediendum est diuino precepto quam ecclesie in casu isto quo non est inuenire alium ad baptizandum meliorem. ¶ 2. quia plus tenetur excommunicatus vitare alium quam alius vitare eum. quia illud preceptum de vitando non imponitur alicui nisi propter se. sed precisus vel excommunicatus in casu isto non tenetur vitare alium imo tenetur non vitare. si enim talis precisus faceret paruulum aliquem non baptizatum statim moriturum: tenetur necessario eum baptizare. et ita non vitare in casu baptizandi. hoc probatur. quia si inueniret eum expositum periculo vite corporalis propter famem: tenetur necessario eum nutrire ad saluandum vitam corporalem. magis enim tenetur diligere vitam eius spiritualem quam corporalem. ergo quando paruulus est expositus periculo vite spiritualis: tenetur ille sibi conferre remedium necessarium ad vitam spiritualement. ergo multo magis alius non tenetur eum vitare de communicacione cum eo in tali casu vel actu. ¶ 3. quia Augustinus de baptismo contra donatistas libro 8. cito post principium videtur dicere quod adulto licet recipere baptismum a preciso si alius minister haberi non potest. melius est enim quod a tali recipiat: quam quod hac vita sine baptismo discedat. ¶ 4. quia in casu quo pater paruuli non posset habere ministrum idoneum et imminet periculum mortis: tenetur necessario offerre illum preciso. quia nimis esset durum dicere quod tenetur paruulum suum permittere damnari perpetuo cum posset habere aliquem qui eum baptizaret secundum illud de conse. distin. 4. romanus vbi dicitur in fine. romanus pontifex non attedit hominem qui baptizat sed deus et si paganus sit qui baptizat. et prima. quod prima si fuerit: non exhorreat columba

colūba ministeriū maloz. hec Scotus. Contra
 q̄rtā conclusionem arguit Durandus probando
 q̄ in nullo casu potest malus minister baptizare
 quin baptizet vt minister et per consequens qui
 peccet. quia illud quod non potest facere aliquis
 nisi minister: non potest facere nisi vt minister. s̄
 administrare quod cūq̄ sacramentum nō potest
 nisi minister tm̄ ille. s. qui ex ordinatione diuina ē
 minister. quia minister est de necessitate sacramē
 ti sicut materia ⁊ forma. ergo nullus potest mini
 strare quod cūq̄ sacramētum nisi vt minister. et
 ideo quicūq̄ baptizat si est verus baptismus: o-
 portet q̄ sit minister veri baptisimi ⁊ baptizet vt
 minister: licet non baptizet cum solēnitāte insti-
 tuta ab ecclesia. solēnitās enim nō dat ei esse mi-
 nistrum sed est signum ministerij sui. ¶ 2.º arguit
 q̄ nullus casus necessitatis excuset eum. qz casus
 excusabilis non est casus necessitatis excusantis a
 peccato quia tollit rationem voluntarij. sed ta-
 lis est casus noster. quia si incumbat alicui bap-
 tizare puerum moriētem ⁊ est sibi conscius alicui⁹
 peccati mortalis: in potestate eius est habere dis-
 plicentiā de peccato illo: et tunc potest sine scrupulo
 puerum baptizare. ergo talis casus necessi-
 tatis nō excusat baptizantē quin peccet. hec ille.

Quantus ad ar-

ticulū tertium primo notandus
 est q̄ vt. S. Tho. docet p̄ma se-
 cunde. q. 94. arti. 4. capiēdo
 naturam hominis que est homi-
 ni propria: ad legem nature pertinent illa ad q̄
 homo naturaliter inclinatur. ea autem sunt que
 ratio recta dictat. huiuscemodi autem inclinatio
 aliter est in homine s̄m rationem speculatiuam
 ⁊ aliter s̄m pratican. quia enim ratio speculati-
 ua precipue versatur circa necessaria que impos-
 sibile est aliter se habere: absq̄ aliquo defectu in-
 uenitur veritas in conclusionibus proprijs sicut
 et in principijs cōmunibus. ex quo fit q̄ in specu-
 latiuis eadez sit veritas apud omnes tam in p̄n-
 cipijs q̄ in conclusionibus: licet veritas nō apud
 omnes cognoscatur in ipsis conclusionibus sed
 solum in principijs que dicuntur cōmunes animi
 conceptiones. apud omnes enim verus est q̄ tri-
 angulus habet tres angulos equales duobus re-
 ctis: quāuis hoc non sit omnibus notus. ratio ve-
 ro pratican versatur circa contingentia in quibus
 sunt operationes humane. et ideo si in cōmuni-
 bus sit aliqua necessitas: et tamen quāto magis
 ad propria descenditur: tanto magis inuenitur

defectus. et inde est q̄ in operatiuis non est ea-
 dem veritas vel rectitudo pratican apud omnes
 q̄ ad propria: sed tantūmodo q̄ ad cōmunia.
 et apud illos apud quos est eadem rectitudo in
 proprijs: non est equaliter omnibus nota. apud
 omnes enim hoc verum est et rectum vt s̄m ra-
 tionem agatur. ex hoc autem principio sequitur
 quasi conclusio propria q̄ d̄posita sint reddēda.
 et hoc quidem vt in pluribus verum et rectum
 est. sed potest in aliquo casu contingere q̄ sit dā-
 nosum et per consequens irrationabile si depōsi-
 ta reddantur: vt si aliquis petat arma depōsita
 ad impugnandum patriam. et hoc tanto magis
 inuenitur deficere: quāto magis ad particularia
 descenditur. quāto enim plures cōdicionēs par-
 ticulares aponuntur: tanto pluribus modis po-
 terit deficere vt non sit rectum vel in reddēdo
 vel i nō reddēdo. hec. S. Tho. Ex q̄b⁹ i articulo
 sequēte ipse deducit q̄ licet q̄ ad prima princi-
 pia lex nature sit omnino imutabilis: verūtamē
 q̄ ad conclusiones proprias primis principijs
 propinquas: lex naturalis mutabilis est in qui-
 busdam casibus propter speciales causas: quīs
 vt in pluribus sit rectum semper quod lex natu-
 ralis habet. et inde est q̄ licet dominium et serui-
 tus sint de iure gentium vt Isidorus dicit quin-
 to libro ethimologiarū quod a primeuo iure na-
 ture non recedit: nisi quia illud omnibus anima-
 libus cōmune est: ius vero gentium solis homi-
 nibus prout Sanctus Thomas notat secūda se-
 cunde questione. 57. articulo tertio. Et tamē vt
 ipse Doctor Sanctus inquit eadez summa. q. 10.
 articulo. 10. in corpore: potest iuste per sentētiā
 vel ordinationem ecclesie auctoritatem dei ha-
 bentis: ius dominij vel prelacionis tolli ab infi-
 delibus super fideles: eo q̄ infideles merent̄ po-
 testatem amittere super seruos suos qui transfe-
 runtur in filios dei. et loquitur de seruis infideli-
 um qui eoz serui erant anteq̄ christiani fierēt.
 vnde circa infideles qui temporali subiēctione ec-
 clesie et membrīs eius subiiciuntur: hoc ius eccle-
 sia statuit vt seruis iudeozum cum fuerit factus
 christianus: statiz a seruitute liberetur nullo pre-
 cio dato si fuerit vernaculus idest in seruitute na-
 tus. et consimiliter si infidelis existens emptus
 fuerit ad seruitiū. si autem fuerit emptus ad mer-
 cationem: tenetur eum infra tres mēses exponere
 ad vendendum. nec in hoc ecclesia iniuriā fa-
 cit. quia cuz ipsi iudei sint serui ecclesie: potest dis-
 ponere de rebus eozum. in illis vero infidelibus
 qui temporaliter ecclesie vel eius membrīs non
 subiacent: predictum ius ecclesia non statuit: li-

et possit statuere de iure et hoc facit ad scandalum vitandum. hec Sanctus Thomas. Item quoniam coniunctio viri et uxoris per matrimonium fit de iure nature secundum illud Gene. 2.º. propter hoc relinquet homo patrem et matrem et adheret uxori sue secundum intellectum domini Bartholomaei. 19. ubi etiam id esse de iure diuino manifestum est. verum tamen in aliquo casu ordinatione ecclesie coniunctio matrimonialis predicta dissoluitur: ut si infidelis cohabitare non vult cum fidele sine contumelia creatoris prout dici habet infra. s. distinctione. 39.º. ¶ Ex quibus inferimus quod quilibet lege naturali filius ante pubertatem subiiciatur cure parentum et parentes iure nature disponere habeant circa filios et eis prouidere circa ea que ius naturale vel diuinum concernunt: quia tamen huiusmodi ius vel lex naturalis cum sit rationis practice ac per hoc circa particularia et contingentia versetur: defectum et mutabilitatem habere potest: ita ut aliquando propter occurrentes causas speciales non sit rectum legem ipsam naturalem observare. ideo causis occurrentibus rectum et iustum esse potest filios a quorundam parentum cura subtrahere per eum qui potest. unde si parentes vellunt filias prostituere vel filios suos malos mores docerent: iuste sibi tutela filiorum auferretur et merito priuarentur iure patrie potestatis. in his certe casibus non iam parentes censendi essent sed magis hostes filiorum. Cum ergo parentes iudei vel pagani filios suos doceant legem iniquam et eos inimicos christiane fidei facere contendunt et in odium christi qui est eorum verus pater et dominus eos nutrire toto animo studeant in malum ipsorum et in eternam damnationem: videtur quod per eum qui preest reipublice cuius ipsi parentes et filii sunt partes: possint et debeant filii auferri a parentum cura. quemadmodum et propter alia minora crimina nonnumquam id de iure facere dignoscuntur.

¶ Secundo Notandum est quod quod administratio sacramentorum et ea que sunt iuris diuini non subiaceat potestati et iurisdictioni principum secularium nisi secundum ordinationem ecclesie cui clauis celestis regni et bonorum spiritualium collate sunt: videtur quod solo precepto vel dispositione principum secularium filii impuberes infidelium etiam sibi subditorum: nec baptizari debeant inuitis parentibus neque a cura vel tutela ipsorum auferri propter peccatum infidelitatis. aut propterea quod parentes filios detinent et nutriunt in peccato infidelitatis nec illos fidem christianam recipere permittunt.

Probatur primum. quia illud principibus secularibus et prelatibus etiam papa inferioribus prohibuitur est per ecclesiam in capitulo qui sincera. et capitulo de iudeis. 4.º. distinctione. Item extra de iudeis et sarracenis capitulo sicut iudei. Secundum probatur ex eo quod ecclesia ritus infidelium sibi subditorum tollat et a christianis tollerari precipit: neque circa eos permittit illos vexari ut in dicto capitulo sicut iudei. et capitulo et si iudeus. et multum aperte in predicto capitulo qui sincera. Ex quo sequitur quod contra ecclesie tolerantiam et ordinationem sit principes seculares et alios papa inferiores filios infidelium a cura parentum subtrahere propterea quod in damnablem suam credulitate falsis ritibus filios instruant. Quod autem infideles tollerandi sunt ab ecclesia in ritibus suis propter causam rationabilem probat Sanctus Thomas secunda secunde questione decima articulo undecimo. Summum tamen pontifex vices christi gerens in terris qui nullis ecclesiasticis legibus astringitur nec predecessorum summorum pontificum canonibus coartatur ut in capitulo significasti extra de electione. et. 2.º. questione prima capitulo ideo permittit. quod. his ita respondetur: potestatem habet de filiis infidelium utroque modo disponere si aliquando videbitur expedire. non solum propter plenitudinem potestatis sicut vicarius christi in terris: sed et maxime ex speciali christi commissione qua Petro et eius successoribus dicitur est pasce oves meas Iohannis ultimo. paslus hic intelligitur communi doctorum sententia et verbo fidei et exemplo vite et sacramentorum dispensatione. oves autem christi dicti sunt vniuersi orbis homines qui iudeorum et gentilium populis comprehenduntur. Iuxta quod dominus ait per prophetam Ezechielis. 34. errauerunt greges mei in cunctis montibus et in vniuerso colle excelso et super omnem faciem terre dispersi sunt greges mei. Quod et redemptor noster satis innuit Iohannis decimo ubi dicit. et alias oves habeo que non sunt ex hoc ouili et illas oportet me adducere et vocem meam audient et fiet vnum ouile et vnus pastor. que verba exponens Gregorius in homelia ait. quasi ex duobus gregibus vnum ouile efficit: quia iudaicum populum et gentilem in sua fide coniungit. Paulo attestante qui ait: ipse est pax nostra qui fecit vtraque vnum. Cui consonat quod ecclesia infesto beati Petri precinit dicens. Tu es pastor ouium princeps apostolorum: tibi tradidit deus omnia regna mundi. Unde videtur ex predicta christi commissione quod papa possit iudeorum et infidelium

delium filios impuberes a parentum cura amouere et illos bonis viris fidelibus in fide christi educandos committere quorum providentia baptismum et alia ecclesie sacramenta suscipiant. Et confirmatur. quia vt scribitur Actuum decimo beato petro facto in mentis excessu dum videret celum apertum et descendens vas quasi lintheum magnum in quo erat omnia quadrupedia et serpentina terre et volatilia celi: similis facta est beato petro commissio ad pascendas omnes gentes abo spirituali. vnde facta est vox ad eum dicens surge petre occide et manduca. In quibus verbis petrus intellexit sibi esse preceptum q non solum iudeos sed etiaz gentiles ad fidem reciperet et sacramentorum pasqua cunctis gentibus tribueret. vnde cornelio et his qui cum illo erant dixit. mihi ostendit deus neminem comunem aut imundum dicere hominem propter quod sine dubitatione veni accersitus. vbi interlinearis sic dicit. Intellexit petrus de omnibus gentibus dictum esse: quia nullus homo discernendus est cum apud deum non sit personarum acceptio. Et super verbo omnia quadrupedia inquit glosa Bede marginaria. omnes gentes crediture et in vnitatem corporis christi assumende vt omnes efficiantur membra eius. et infra. precepit ergo gentes per incredulitatem foris positas: societati ecclesie quam petrus significat inseri. hec Beda. vnde notandum est verbum precepit. ex quo videtur q commissio facta Petro de omnibus christi idest vniuersis gentibus ad ouile ecclesie adducendis: est preceptiua pro loco et tempore. Et q non tantumodo oues et agni petentes et volentes sed etiam renuentes ad pasqua fidei et sacramentorum debeant compelli: apparet tum ex eo q in proxima auctoritate Actuum decimo dictus est petro surge petre occide et manduca. vbi in verbo surge indicitur sibi sollicitudo. cum autem dicitur occide designatur q etiam flagellis vel alio modo coactionis ad fidem ex omni gente trahendi sunt. vnde glosa ordinaria exponit. occide idest mortifica et macta vt hostiam deo facias. vt deducti de vetustate: in nouitatem transeant. Tum etiam et multum aperte id patet ex illo verbo domini Luce decimo quarto. exi in vias et sepes et compelle eos intrare vt impleatur domus mea. vbi vtriusq populuz dominus iubet compelli et gentilem et iudaicum prout Gregorius in homelia exponit. cū de vi

is et plateis ad cenam quosdam dominus vocat: illum populuz designat qui tenere legis vrbanam conuersationem nouerat scilicet iudaicum. cum vero conuiuas suos colligi ex vrbis et sepibus precipit: agrestem populuz idest gentilem querit. Unde Augustinus de verbis domini sermone trigesimo tertio in persona eorum qui sepibus herent inquit. voluntate nostra intremus. et respondet non hoc dominus imperauit. coge inquit intrare. foris inueniatur necessitas: nascitur intus voluntas. Et in epistola ad Bonifacium comites. vbi est inquit q isti scilicet donatiste clamare consueuerunt. libere est credere vel non credere. cui vim christus intulit. quem coegit? ecce habent Paulum apostolum. agnoscant in eo prius christum cogentem et postea docentem. prius ferientem et postea consolantem. mirum est autem quomodo ille qui pena corporis ad euangelium coactus intrauit: plus illis omnibus qui solo verbo vocati sunt in euangelio laborauit. et que maior timor compulit ad charitatem: eius perfecta charitas foras mittit timorem. cur ergo non cogere ecclesia perditos filios vt redirent: si perditii filij coegerunt alios vt perirent. hec Augustinus. Idem in epistola ad donatum presbyterum. dicit inquit deum dedisse liberum arbitrium: ideo non debere cogi hominem nec ad bonum. attende ergo quod considerare non vis. nam quis nesciat nec damnari hominem nisi merito male voluntatis: nec liberari nisi bonam habuerit voluntatem? non tamen ideo qui diliguntur: male sue voluntati impune et crudeliter permittendi sunt. sed vbi potestas datur a malo prohibendi sunt et ad bonum cogendi. nam si voluntas mala semper sue permittenda est voluntati: quare paulus non est permisus vt pessima voluntate qua persequebatur ecclesiam. sed prostratus est vt excecatur. et excecatus est vt mutaretur. si voluntas mala semper sue permittenda est libertati: quare monetur pater in scripturis sanctis filium durum non solum verbis corripere: sed etiam latera eius tundere vt ad bonam disciplinam coactus et domitus dirigatur. Unde itez dicit. tu quidem percutis eum virga: animam autem eius liberas a morte. si mala voluntas semper sue permittenda est libertati: quare corripuntur negligentes pastores et dicitur eis errantem non retrocastis: perditam ouem non inquisistis. non ideo vobis dis-

placemus quia renouamus errantes et querimus perditos. melius enim facimus voluntatem domini mouentis si vos ad eius ouile redire cogamus: quod consentiamus voluntati ouium errantium ut perire vos permittamus. non li ergo iam dicere quod te assidue audio dicere sic volo errare sic volo perire. Et parum infra. si ergo salus ista corporalis sic custodienda est ut etiam in nolentibus ab eis qui eos diligunt seruetur: quanto magis illa spiritualis in cuius desertione mors eterna metuitur. Et in epistola ad vincetium donatistam. putas inquit neminem debere cogi ad iusticiam cum legas patrem familias dixisse seruis. quoscumque inuenieritis cogite intrare: cum legas etiam ipsum primo saulum postea paulum ad cognoscendam et tenendam veritatem: magna violentia christi cogentis esse compulsum. et putas nullam vim adhibendam esse homini ut ab erroris pernicietate liberetur cum ipsius deum quo nemo nos utilius diligit: certissimis exemplis hoc facere videas: et christum audias dicentem nemo venit ad me nisi quem pater attraxerit. quod facit in cordibus omnium qui se ad eum diuine iracundie timore conuertunt. Et infra. vides itaque iam ut opinor non esse considerandum quod quisque cogitur: sed quale sit illud quo cogitur utrum bonum an malum. non quo quisque bonus possit esse inuitus: sed timendo quod non vult pati: vel relinquit impediens animositatem: vel ignoratam compellitur cognoscere veritatem. ut timens vel respuat falsum de quo contendebat: vel querat verum quod nesciebat et volens timeat iam quod nolebat. hec Augustinus. Et infra. mea primitus sententia erat neminem ad unitatem christi esse cogendum. verbo esse agendum. disputatione pugnandum. ratione vincendum ne fictos catholicos haberemus quos apostolos hereticos noueramus. sed hec opinio mea non contradicentium verbis: sed demonstrantium superabatur exemplis. Si quis autem contendere velit quod supradicte auctoritates loquantur de his qui fidem christi in unitate ecclesie primo receperat et heretica peste aut damnabili falsitate postea aberrauerunt: attendant quod beatus paulus cuius exemplum tanta sollicitudine Augustinus commemorat: ad fidem christi non prius ab eo susceptam sed magis peruersa animositate impugnatam denuo venire coactus est. attendant preterea verba

domini supra commemorata ex euangelio Lucae decimo quarto et Actuum decimo in quibus omnes generaliter extra ecclesiam existentes compelli iubentur intrare. Secundum ergo premissa dicendum videtur quod ubi Sanctus Thomas tenet quod paruuli iudeorum vel paganorum baptizari non possunt inuitis parentibus neque ipsis prouideri circa ea que sunt iuris diuini vel naturalis: loquitur de potestate principum secularium et prelatorum ecclesie inferiorum papa. qui saltem in concernentibus fidem et fidei sacramenta: preceptis et prohibitionibus ecclesie ac summi pontificis subiacet et obedire tenetur. non enim isti id possunt de iure facere prohibentibus ecclesie ordinationibus et statutis supra allegatis. Non autem loquitur de summo ecclesie prelato scilicet papa qui vices christi gerit in terris plenitudinem potestatis habens in orbe. cui vniuersi homines qui oues sunt christi in persona petri commisse fuerunt ut eas pascat virentibus herbis ad eternam gloriam nutrimentibus que sunt ecclesie sacramenta. ad quorum pasca nullus hominum habet accessum nisi primo ad ouile christi quod est ecclesia introducatur. hic enim supremus pastor omnium christi cum habeat a christo plenitudinem potestatis nullis hominum statutis aut regulis coartatur. neque etiam predecessorum summorum pontificum legibus cogi potest ut premissum est. unde non obstantibus supra allegatis prohibitionibus ecclesie de non baptizandis infidelium paruulis: ille absque alicuius iniuria potest contrauenire si aliquando id fieri iudicabit. Quod autem vltimo ad huc summus pontifex id fieri non preceperit: causa videtur esse non ex defectu iuris sed quod non expedit. multa enim sunt licita que fieri non expediunt prout apostolus dicit prima Corinthiorum sexto. Et possunt assignari rationes quare id non expediat: sed precipua videtur esse quia probabiliter credi potest quod si consuetudo ecclesie esset paruulos infidelium inuitis parentibus baptizare: immineret paruulis periculum mortis. nam multi potius eligerent filios mortuos interficere quam ipsis inuitis baptizatos videre. et maxime si post baptismum ipsis auferri deberent. si autem eos post baptismum parentibus dimitterent nutrimentos: verisimile est quod eos a fide christi illos renouare contenderent et suis ritibus ac erroribus assuefacere studerent quod esset in dedecus christiane fidei et in baptizatorum par-

uulorum detrimentum et plus nocerent oculi heretici q̄ aperti infideles. Vel sicut in capitulo de iudeis quadragesima quinta distinctione dicitur: non sunt vi trahendi homines ad credendum sed potius suadendi vt integra sit forma iusticie. sicut enim homo propria arbitrii voluntate serpenti obediens perijt: sic vocante se gratia dei: propria mentis conuersione quisq̄ credendo saluatur. Et hanc rationem videtur pretendisse beatus iacobus dicens hermogeni vade liber quocunq̄ volueris. non enim discipline nostre est vt inuitus aliquis conuertatur. verum q̄ hec ratio magis probat propositum d̄ adultis q̄ de paruulis vsu liberi arbitrii carentibus. **C**ursus videtur q̄ Sanctus Thomas loquatur in casu quo filij infidelium apud patres sint. naz si a parentibus distrabantur vel ipsoz morte vel quia dominus filios vedit dominis longe distantibus ita q̄ parentu cura subueniri non possint: videtur q̄ ipso facto dominu in cuius sunt potestate vel alij quibus ipsi commiserint: ius in eos habeant quasi patrie potestatis. ac per hoc q̄ eozum prudentia baptizari possint inuitis parentibus. non enim videtur q̄ in tali casu expectari aut requiri d̄beat consensu parentum in remotis degentium et qui nullo modo curam filioz iam habent sed sunt magis vt mortui reputandi. non enim dicendum est q̄ huiusmodi paruulis remedium d̄ sit salutis. Unde talis ordo videtur esse circa curam paruulorum vsu rationis carentium q̄ regulariter parentes curam habent iure nature filiozum quozum voluntas interpretatiua e parentum voluntas quamdiu vsu rationis carent. vnde et pater testatur pro filio et eligit ei sepulturam. decedentibus autem vel absentibus parentibus: curam filiozum habent eozum tutores si dati sint. in quo casu si paruuli serui sunt: eozum domini videntur esse tutores. q̄ si aliquo casu nec dominos habeant nec sint eis dati tutores: videtur sicut de expositis contingit q̄ quicunq̄ eos sub cura sua recipiat: sit eozum tutor. quia quod in nullius iure est: occupati conceditur. q̄ si adhuc talis tutor voluntarius deficeret: videtur q̄ ipsi paruuli impuberes manerent sub cura et tutela ecclesie et summi pastoris commissione christi cuius tales paruuli sunt agni. iuxta illud Joannis ultimo pasce agnos meos. in quo casu per ecclesiam deberet eis prouideri de necessarijs non minus ad vitaz spiritua-

lem q̄ corporalem. *sz sciendu q̄ eccl̄a prohibio sup̄pono e ad deo eto*
Tertio notandum est pro declaratione secunde conclusionis q̄ vt Sanctus Thomas deducit in hac d̄ta distinctione questione secunda articulo secundo sub articulo tertio: effectus alicuius cause dupliciter dicitur scilicet per se et per accidens. per se quidem dicitur effectus alicuius cause illud quod per ipsuz producit ad quod ex ratione causalitatis est ordinatum. sicut domus dicitur effectus per se edificatoris: quia per artez edificatiua que est ratio sue causalitatis: ad talem effectum ordinatur. effectus per accidens alicuius cause ille dicitur ad quez causa non ordinatur ex ratione sue causalitatis: sed producit ab ipsa causa ex consequenti quia accidit vel coniungitur effectui per se. quemadmodum habitatio domus ad quam ex ratione artis edificatorie: edificator non per se ordinatur. nam habitata domo constructa: est habitus finis et terminus artis edificatorie siue domus inhabitetur siue no. Scdm hoc ergo dicim⁹ q̄ effect⁹ directe et per se baptismi est ille ad quem ordinatur ex opere operato idest ex virtute baptismi a sui institutione collata: sicut est regeneratio hominis in vita spirituali: christo incorporari: ablatio peccati et alij similes effectus. effectus autem non directe et per se baptismi e qui consequitur ad baptismum non per se ex opere operato seu ex virtute baptismi collata: sed vel ex dispositione susipientis baptismum: vel ex merito vel deuotione baptizantis aut offerentis aut etiam dei specialiter misericordis: vel qualitercunq̄ talis effectus aliunde eueniat q̄ ex vi operis operati ipsius baptismi. loquendo ergo de effectu baptismi directe et per se idest ex vi operis operati: baptismus equalem effectum habet in omnibus baptizatis. fm que modum magister dicit in littera. nec melior est baptismus qui per meliorem datur: nec minus bonus qui per minus bonum datur: nec malus q̄ per malum datur. nec maius munus datur in baptismo dato a bono: nec minus in baptismo dato a malo sed equale quia no est munus hominis sed dei. loquendo vero de effectu per accidens vel ex consequenti fm modum dictum non omnes baptizati equalem percipiunt baptismi effectum. veruntamen quia in paruulis baptizatis ante vsu rationis nihil est ex parte ipsoz per quod magis vel minus ad recipien-

dum effectum baptismi disponantur quia omnes quasi pro dispositione habent eandem fidei et deuotionem ecclesie et omnes pariformiter carent dispositione que fit per usum liberi arbitrii: ideo communiter dicitur quod paruuli baptizati equalem percipiunt baptismi effectum. sed hoc est intelligendum quod est ex parte ipsorum. nam ex merito vel deuotione vel offerentium vel baptizantium vel etiam ex speciali dei providentia ac misericordia: possibile est quod in paruulis unum alio percipiat pleniorum et perfectiorum baptismi effectum quemadmodum in adultis.

Quarto Notandum est pro declaratione quarte conclusionis quod dupliciter potest intelligi aliquem baptizare ut est minister baptismi. uno modo quia baptizat non per virtutes proprias sed ut quidam instrumentum animatum principalis agentis habens ab illo virtutem quandam operandi non per modum forme immanentis sed per modum intentionis transeuntis: et isto modo qui cumque baptizat siue in casu necessitatis siue extra illum et siue sit persona ecclesiastica siue laica et siue vir siue mulier et siue sit fidelis siue infidelis: baptizat ut minister dum tamen seruet formam ab ecclesia institutam et habeat intentionem baptizandi saltem faciendi quod facit ecclesia. Alio modo dicitur aliquis baptizare ut minister quia baptizat ex officio secundum institutionem ecclesie id est qui deputatus est ab ecclesia ad officium baptizandi exercendum: et isto modo solus sacerdos est minister sacramenti baptismi ut de consecratione distinctione quarta constat. qui non solum dicitur minister sacramenti baptismi quia baptizat non propria auctoritate et virtute sed per virtutem principalis agentis sibi intentionaliter collatam: secundum quem modum omnis qui baptizat dicitur minister christi qui est principaliter baptizans secundum illud Joannis primo: super quem videris spiritum descendente et inueniente super eum: hic est qui baptizat in spiritu sancto: et ego vidi et testimonium perhibui quia hic est filius dei: sed etiam dicitur minister ecclesie id est ab ecclesia deputatus. Secundum hec ergo dicimus quod quarta conclusio debet intelligi de baptizante ut est minister non primo modo solum sed etiam secundo modo qui scilicet est et minister christi et minister ecclesie id est ab ecclesia deputatus ad officium baptizandi

cum certa solemnitate. que licet non sit de substantia sacramenti: concernit tamen officium baptizandi secundum institutionem ecclesie quam non licet pretermittere absque peccato nisi necessitate imminente prout Sanctus Thomas inquit in hac quinta distinctione questione secunda articulo primo sub articulo primo. Circa hoc tamen videtur distinguendum inter excommunicatum vel suspensum: et inter illum qui est in peccato mortali non preclusus ab ecclesia. nam sacerdos excommunicatus vel suspensus imminente casu necessitatis baptizandi puerum si non habet in promptu qui illum possit absolueret: non peccat baptizans absque solemnitate sicut vetula vel paganus in tali casu baptizaret. nam non est in potestate sua impedimentum excommunicationis auferre et tenetur liberare puerum ab eterna morte illum baptizando. si autem habet in promptu absque periculo mortis pueri baptizandi qui illum absolueret: tenetur absolutionem petere modo debito ut absolutus ac mundus possit baptizare cum solemnitate sicut minister ecclesie. alias videtur quod peccet baptizando absque debita solemnitate. non enim licitum est ministro ecclesie ministerium suum exequi qualitercumque sed modo ab ecclesia instituto. unde videtur quod proprius sacerdos teneatur solemniter baptizare quando cumque aliquem baptizat: nisi periculum mortis baptizandi impedit solemnitatem. Si vero sacerdos existens in peccato mortali non tamen ab ecclesia preclusus casu necessitatis imminente baptizat absque solemnitate ut vetula: non videtur excusari et a peccato omissionis quia scilicet omittit baptizare modo instituto ab ecclesia et ut ecclesie minister et a peccato commissionis quia sacra pollutur tractat. et quamuis peccaret etiam mortaliter omittebat baptizare vel si existens in peccato mortali baptizaret cum solemnitate et ut minister ecclesie: non tamen dicendus est perplexus. nam in tali casu absque periculo mortis pueri: posset sacerdos saltem conteri de peccato et ita absque peccato baptizare. et si multa sint peccata quibus irretitus est ita ut de singulis specialiter conteri non posset urgente periculo mortis pueri ad minus in generali posset conteri. et in tali casu necessitatis id sufficeret ad baptizandum cum solemnitate et ut ecclesie minister sine eo quod peccatum novum incurreret. Unde cum Sanctus Thomas dicit quod sacerdos existens in peccato

mortalis non peccat si baptizet in articulo necessitatis non quasi minister ecclesie sed sicut vetula baptizaret: videtur quod intelligat illum non peccare pro eo quod existens in peccato mortali non abstinere se a baptizando et sacra tractando sicut peccaret extra casum necessitatis. quoniam in tali casu ad baptizandum tenetur ne puer sine baptismo moriatur et pereat eternaliter: multo magis quam fame morientem pascere. non autem intendit dicere illum non peccare pro eo quod baptizat existens in peccato cum possit a peccato mundari. item et pro eo quod non exercet officium suum secundum modum ab ecclesia institutum cum possit modo supra exposito. vel loquitur de illo qui positus in magna pressura subueniendi puero periclitanti: non meminit peccata recolare et de eis conteri et necessitas periculi non patitur illum solemniter baptizare. vel forte loquitur de existente in peccato mortali qui etiam est ab ecclesia precisus et non potest in promptu habere iudicem qui illum absoluat. sed hoc ultimum minus videtur de mente sua.

Quantum ad articulum

articulum quartum respondendum est obiectionibus contra conclusiones. Et quidem ad argumenta Scoti et Durandi contra primam conclusionem patet responsio ex his que dicta sunt in secundo notabili. recte enim concluderent suum propositum: nisi principibus et alijs inferioribus papa prohiberetur fuisse compellere infideles ad fidem suscipiendam. et quod iura prohibitoria videantur loqui de infidelibus adultis non cogendis: quia tamen voluntas filiorum impuberum est de iure voluntas parentum cum ipsi filij libero careant arbitrio: ideo nec parentes cogendi sunt ad fidem in seipsis nec in filiis nisi in casibus in secundo notabili annotatis. Ad argumenta Scoti contra secundam conclusionem dicitur quod non militat contra conclusionem nostram. nam procedunt de effectu baptismi per accidens vel ex consequenti: qui provenire potest aliunde quam ex opere operato sacramenti. nostra autem conclusio loquitur de effectu directe et per se baptismi qui provenit ex ipso opere operato. qui equalis est in omnibus parvulis vsu rationis carere quod et arguens concedit. Ad argumenta contra tertiam conclusionem dicitur quod non militat con-

tra conclusionem. probatur enim quod in casu necessitatis a malo ministro preciso ab ecclesia romana licitum est sacramentum recipere. quod et nos concedimus si necessitas sit omnino vix generata quod aliter subueniri non possit recipienti baptismum nisi per malum ministrum. Ad argumentum Durandi contra quartam conclusionem dicitur ad primum quod procedit de ministro generaliter sumpto pro eo qui non per propriam suam virtutem baptizat sed per virtutem alterius. nostra autem conclusio loquitur de ministro magis stricte qui scilicet est per ecclesiam minister deputatus sub certa forma et solemnitate sine qua non se gerit quis ut minister ab ecclesia deputatus sicut in quarto notabili deductum fuit. unde argumentum non militat contra conclusionem. Secundum argumentum concedimus. non enim procedit contra mentem Sancti Thomae prout in quarto notabili declaratum est. Ad argumentum ante oppositum respondet Sanctus Thomas secunda secunde questione decima articulo duodecimo ad secundum quod a morte naturali non est aliquis eripiendus contra ordinem iuris civilis. puta si quis a suo iudice condemnatur ad mortem temporalem: nullus debet eum violenter eripere. unde nec aliquis debet rumpere ordinem iuris nature quo filius est sub cura patris ut eum liberet a periculo mortis eterne. Idem respondet tertia parte questione sexagesima octava articulo octavo ad primum. Et secundo quod dicitur articulo septimo ad secundum. Et in hoc articulo terminatur.

Circa precedentes

distinctiones queritur utrum baptismus aut confirmatio a ficto suscepta: recedente fictione sortiatum suum effectum et arguitur quod non. quia opus mortuum quod est sine charitate: non potest unquam vivificari. sed ille qui fictus accedit ad baptismum vel confirmationem: recipit sacrum sine charitate. ergo nunquam potest vivificari hoc modo ut gratiam conferat. In oppositum arguitur. quia dicit Augustinus in e. iij

libro de baptismo. tunc valere incipit ad salutem baptismus: cum illa fictio veraci confessione receserit. qui corde in malicia pseuerante vel sacrilegio peccatorum: oblationem non sinebat fieri. ¶ In hac questione erunt quattuor articuli ut supra.

Quantum ad primum

articulum sit ista conclusio quod quod character quodam modo disponit ad gratiam: ideo recipienti characterem semper gratia confertur nisi ponat obicem fictiois. quo tamen remoto: gratia ipsa confertur. Hanc conclusionem tenet. S. Tho. super distinctionem. 4. q. 3. arti. 2. sub. arti. primo et. 3. et. 3. pre. q. 69. articulis. 9. et. 10.

Quantum ad secundum

articulum arguit contra conclusionem contra quam arguit Durandus primo. quod effectus in actu requirit causas in actu ut videtur 2. phy. sed in eo quod plus fide recipit baptismum et postmodum recedit fictio: non suscipit actu baptismum. ergo non potest esse in eo actu aliquis effectus baptismi. ¶ 2. quod dispositio necessitatis ad formam: nunquam potest stare cum opposito forme quod quod sit dispositio necessitatis ad motum. sicut dispositio necessitatis ad formam ignis: non potest stare cum forma aque. sed character potest stare cum opposito gratie. et character non est dispositio necessitatis ad gratiam. ¶ 3. quod illud per quod homo disponit ad aliquid simpliciter et non secundum bene: non est dispositio necessitatis ad gratiam. quod quod simpliciter dicitur et absolute indifferens est ad bene vel male. gratia autem determinat ad id quod est bene. sed character disponit ad aliquid agendum simpliciter et non secundum determinationem ad bene. ergo et cetera. ¶ 4. quia illud non est dispositio necessitatis ad gratiam: sine quo datur gratia et cum quo non datur. sed sine characterem datur gratia ut in baptismo flaminis: et cum characterem quandoque non datur ut in fide accedentibus. ergo et cetera. ¶ 5. quia si in sacris est subiective aliqua virtus spiritualis agens ad effectum baptismi: tunc non apparet qualiter recedere fictione: baptismus plus susceptus possit de nouo habere aliquem effectum: quod virtus illa agit de necessitate nature nec agere potest nisi dum est. sed talis virtus non est nisi in actuali exhibitione: transit enim et non permanet. igitur nihil potest nisi in actuali exhibitione. nec valet si dicatur quod licet baptismus transeat tamen manet character ad quem

cessario sequitur gratia: quia ostensum est quod character non est dispositio necessitatis ad gratiam. ¶ 6. quod dispositio necessitatis potest accipi dupliciter. vno modo dicitur dispositio necessitatis omnis illa dispositio que necessario perigitur in subiecto ad hoc quod aliqua forma in eo introducat: sicut diaphaneitas est in aere dispositio necessitatis ad recipiendum lumen. alio modo dicitur dispositio necessitatis ad quam necessario sequitur forma. sicut ad dispositionem quam facit semetipsum in generatione hominis: sequitur infallibiliter anima rationalis. sed character nullo predictorum est dispositio necessitatis ad gratiam. ergo nullo modo. maior patet ex dictis. minor probatur. quod enim character non sit dispositio necessitatis ad gratiam primo modo: clarum est quod sine characterem potest in anima recipi gratia. nec secundo modo: quod talis dispositio non stat cum opposito forme ad quam disponit: nec se habet indifferenter ad formam et privationem forme. character autem stat cum opposito gratie et indifferenter se habet ad gratiam et culpam. quare et cetera. si autem dicatur quod character est dispositio congruitatis: patet et alias probatum est quod illud non est convenienter dictum. ergo et cetera. hec Durandus.

Quantum ad articulum tertium

notandum est quod sicut deductum fuit supra distinctio quarta sub tertio notabili ex dictis. S. Doc. character est dispositio disponens animam directe et obpropinquo ad quasdam actiones vel receptiones hierarchicas exequendas pertinentes ad diuinum cultum. et respectu harum actionum vel receptionum character est dispositio necessitatis: capiendos ipsas actiones vel receptiones secundum quod ex officio exple ri habet. ad gratiam vero recipiendam ut ibi dictum fuit: character non est dispositio necessitatis secundum modum dicendi. S. T. sed magis congruitatis modo in dicto notabili exposito. Sed videtur quod ordinatur qui per omnia sacra impunit: sit dispositio necessitatis ad gratiam sacramentalem ad quam directe et immediate disponit. ¶ Tertiam hanc duplici distinctione oportet est. vna quod dispositio necessitatis dupliciter dicitur. vno modo dicitur dispositio necessitatis omnis illa dispositio que necessario perigitur in subiecto ad formam vel actus receptionem. sicut diaphaneitas est dispositio necessitatis in aere ad recipiendum lumen. alio modo dicitur dispositio necessitatis ad quam necessario sequitur forma vel actus

ad quē disponit. quē ad modum in generatione animalis vltima dispositio quā facit semē dicitur dispositio necessitatis: quia ad ipsam necessario et infallibiliter sequitur introductio forme animalis. Alia distinctio est quia necessitas est duplex. quedā absoluta quā in omnē euentū infallibilis est. per quē modū necessariū est hominē esse cōpositum ex aīa et corpe. alia est necessitas cōdicionata quē admodū dicim⁹ necessariū esse corp⁹ graue extra p̄pū locū positum moueri deorsum. ē enī hoc necessariū: hac cōdicionē vel suppositione quod nō sit aliquid ipediēs motū deorsum. In his distinctionib⁹ p̄missis: dicimus quod character ē dispositio necessitatis p̄mo modo dispositionis et secūdo modo necessitatis ad actiones vel receptiones hierarchicas. nam ex diuina ordinatione nullus nō habēs characterē: pōt ex officij debito exercere actiones hierarchicas actiue vel passiue ad quas ordinat character. ad gr̄as vero recipiēdas: character nō est dispositio necessitatis s̄m mētē. S. Tho. sed est dispositio congruitatis. nā nō disponit p̄mo et directe ad gratiam sed ad predictas actiones hierarchicas. hoc notanter dicit. S. Tho. tā in primo opere quā in secūdo. Unde in p̄mo ope dis. 4. q. 3. ar. 1.º arguit sic quinto loco. Si dicat⁹ quod character est dispositio ad gr̄am cōtra. agēs infinitū nō requirit materiā dispositā. sed dispositio nō est necessaria nisi ad hoc quod materia sit disposita. cum ergo gratia sit ab agēte infinite virtutis: videt⁹ quod non oportet characterē dari in sacramentis ad disponēdū ad gr̄am. ecce argumentū. sequitur responsio. Ad. 5.º dicendū quod character ē dispositio ad gr̄am per quandā congruitatis dignitatē. ex hoc enim ipso quod homo mācipat⁹ est diuinis actionibus et inter mēbra xp̄i cōnumeratus: fit ei quedā cōgruitas ad gr̄am suscipiēdā. quia de⁹ perfecte in sacramētis hominī p̄uidet. vnde simul cū characterē quo datur hominī vt possit exercere sp̄iales actiones fidelīū vel passionē seu receptiones: dat⁹ gratia qua hec bene possit. hec ille. In secūdo vero ope. 3.º p. q. 63. arti. 4. sic arguit p̄mo loco. character dicit⁹ dispositio ad gr̄as. sed gratia est in essentia anime sicut in subiecto vt in secūda parte dictū est. ergo videt⁹ quod character sit in essentia anime non autem in potētis. ecce argumentum. ad quod sic respondet. Ad primū ergo dicendum quod subm̄ alicui accidētī attribuitur s̄m rationem eius ad quod propinque disponit: non autē s̄m rōnem

eius ad quod disponit remote vel indirecte. character autem directe quidem et propinque disponit animas ad ea que sunt diuini cultus exequenda. et quia huiusmodi donec nō fiunt sine auxilio gratie: quia vt dicit⁹ Joannis. 4.º. eos quod adorant deū: in spū et veritate adorare oportet: ex consequenti diuina largitas recipientib⁹ characterem largit⁹ gr̄am per quā digne impleant ad que deputant⁹. et ideo characteri magis est attribuendum subiectū s̄m rationē actuum ad diuinum cultum pertinentium quā s̄m rōnem gratie. hec ille. ¶ Neque obstat dict⁹ quod. S. Doc. supra distin. 4. q. 3. arti. 2. sub. ar. 3. in corpore dicit in baptismo in p̄mi characterem qui est immediata causa disponens ad gr̄am. quā non est dispositio necessitatis. potest enim causa vel dispositio congruitatis esse immediata. ¶ Certū tamen aliquo modo licet improprie character dici potest dispositio necessitatis ad gratiam in directe. s. ex cōsequenti in quā ex diuina ordinatione et largitate recipienti characterem sacramentalem: deus semper infundit gratiam qua habens characterem digne possit actiones vel receptiones hierarchicas perficere nisi forte ipse obicem ponat. vnde character non dicit⁹ dispositio necessitatis ad gratiam quasi efficiat in subiecto aliquam dispositionem vel qualitatez qua preparatur et fiat gratie susceptiuum vel quod sit gratie introductiua ad illam agens. ac per hoc non proprie character dici debet dispositio ad gratiam ex qua vel a qua vel per quam vel sine qua non. sed potest dici dispositio gratie ad quam: quia ad characterem sequitur in habente: infusio gratie a deo. et dicitur dispositio ad gratiam secundo modo de duobus predictis. et dicitur necessaria necessitate nō absoluta sed cōdicionata: si videlicet obicem fictionis non ponat. Ornatus vero qui cōmuniter datur in sacramentis: proprie dicitur dispositio ad gratiam quia ad id primo et directe ordinatur. et dicitur eius dispositio necessitatis: p̄mo modo dispositionis et secundo modo necessitatis. disponit enī ornatus sacramētalis et p̄parat animā suscipiētis sacramētū ad receptionem gratie. et ad illum necessario gratia cōsequitur nō absolute: sed hac cōdicionē si obicem fictionis non ponat. quo tamē remoto vtraque dispositio suū effectum habebit.

Quantus ad q̄r

tum articulū respōdendū ē ob
iectionib⁹ cōtra cōclusionē. Et
quidē ad primū respōdet ex di
ctis. S. T. ad simile argumen
tū de potētia dei. q. 3. ar. 11. ad. 5^m. fuit enī argu
mētū quito loco. Qd agit i virtute alteri⁹; agit
vt instrumētū illius. instrumētū autē nō mouet
nisi motū. mouēs autē et motū oportet esse si
mul vt. pbat. 7°. phy. cum ergo virt⁹ q̄ est in se
mine nō sit cōiuncta anime sensibili generantis
videt q̄ nō possit agere vt instrumentū ei⁹ nec
in virtute illius. ecce argumētū. sequit respōsio.
Ad. 5^m. dicendū q̄ instrumētū intelligit moue
ri a pncipali agēte quādiu retinet virtutes sibi a
pncipali agēte impressam. vnde sagitta tādū
mouet a pncipiente: quādiu manet vis impulsus
pncipientis. sicut etiā generatū tādū mouet a ge
nerate in graub⁹ ⁊ leuib⁹ quādiu retinet formā
sibi traditā a generate. vnde et semē tādū intel
ligit moueri ab aia generātis: quādiu remanet
sibi vis imp̄ssa ab aia licet corporaliter sit diuisus.
oportet autē mouēs et motū esse simul quātum
ad mor⁹ pncipiū: nō tñ quātū ad totū motū
vt apparet in pietis. hec ille. Ex qb⁹ verbis res
pōdem⁹ in pposito nō pmo ad maiorē q̄ effe
ctus in actu requirit causā in actu in pncipio mo
tus vlt actionis: nō necessario in toto pcessu sed
sufficit virt⁹ ab ipsa causa relicta q̄ cōpleat effe
ctū. Secūdo respōdet ex hoc ad minorē q̄ quā
uis recedēte fictione nō sit baptism⁹ exterior: id
est ipsa ablutio in aq̄: manet tñ virt⁹ ipsius i cha
ractere vel ornatu p quā effectus consequitur.
Ad. 2^m. dicat pmo q̄ nō militat cōtra Sāctū
Thomā q̄ nō ponit characterē eē. pprie disposi
tionē necessitatis ad grām sed cōgruitatis vt fu
it in notabili declaratus. Dicit secūdo q̄ maior
habet veritatē d̄ dispositione necessitatis abso
lute qlis dispositio nō est character aut ornat⁹
sacramēntalis respectu gr̄e. s̄ ē dispositio neces
sitatis cōdicionate modo exposito in notabili.
et hec stare pōt cū opposito forme ad quā dispo
nūt. sicut gravitas q̄ ē dispositio necessitatis ad
locū deorsum: stare pōt cuz loco sursum i corpe
p̄hibito descēdere. Ad. 3^m. dicat q̄ maior p
positio vniuersalit̄ sumpta est falsa. nā potentie
naturales intellect⁹ et volūtatis: dispositiones
sunt hominis ad hucus virtutū recipiēdū: et tñ
ipse potētie hominē disponūt ad aliqd simplici

ter et nō s̄m bene determinate. Ad. 4^m. d̄
p̄mo q̄ nō militat p̄tra Sāctū Thomā q̄ nō po
nit characterē esse dispositionē necessitatis res
pectu gratie. Dicit secūdo q̄ maior hēt veritatē
de dispositione necessitatis absolute non condi
cionate q̄ pōt impediri ab effectu cōdicionē nō
stante. et talis necessitatis: character est disposi
tio ad grām. Ad. 5^m. d̄ ad maiorē q̄ licet vir
tus sacramenti postq̄ transit vltus baptismi nō
maneat actu in se: manet tamē in virtute sui ef
fectus. s. characteris et ornat⁹. et ad hui⁹ impro
bationē d̄ q̄ quānis character nō sit. pprie dis
positio necessitatis ad grām: sufficit tñ q̄ sit dispo
sio congruitatis ad effectum gratie q̄ non da
tur ex necessitate characteris sed ex diuina ordi
natione. Ad. 6^m. dicitur q̄ minor est falsa. im
mo loquēdo improp̄e de dispositione necessita
tis qualis attribuitur characteri: character ē dis
positio necessitatis secūdo modo. et ad hui⁹ im
probationē dicim⁹ q̄ maior hēt veritatē de dis
positione necessitatis absolute: nō cōdicionate
qualis dispositio ē character vt dictum ē. Ad
argumētū ante oppositū respōdet. S. Tho. su
pra distin. 4. q. 3. ar. 2. sub. ar. 3. ad primum q̄
baptismus magis habet efficaciam ex ope opa
to qd est opus dei et nō hominis. et ideo nō po
test esse mortuū propt̄ hominis fictionē. Idē
respondet. 3^a. p. q. 69. ar. 10. ad primum. Et in
hoc articulus terminatur.

Distinctio septima.

I circa se
ptimam distin
ctionē querit̄
vtrū sacerdos
simplex etiā
si non sit epis
cop⁹ possit cō
firmare et ar
guē q̄ sic. qz i
sacramētis ex
parte conferē
tis requiritur ordo et intentio. sed episcop⁹ nō
habet aliquem ordinem vel characterem quez
non habeat simplex sacerdos. ergo sicut episco
pus ita et sacerdos simplex potest confirmare
si habeat intentionem confirmandi. In op

positum arguitur. quia soli episcopi in locum apostolorum succedunt. sed soli apostoli in primitia ecclesia manus imponebant quod erat confirmare. ergo soli episcopi nunc possunt confirmare. ¶ In hac questione erunt quattuor articuli vt supra.

Quantum ad primum articulum sit hec conclusio q̄ simplex sacerdos nō episcopus cōfirmare potest ex cōmissione solius pape. Hanc cōclusionem tenet Sanctus Thomas in hac dīstinctione questione tertia articulo primo sub articulo tertio. Et tertia parte questiōe septuagesima secunda articulo vndecimo ad primū.

Quantum ad secundum articulum arguendus est contra conclusionem. contra quam arguit Durandus multipliciter. Primo sic quia de integritate cuiuslibet sacramenti sunt materia et forma et minister. sed papa nō potest mutare aliquid circa formam sacramentorum vel circa materiam. ergo nec circa ministrū. aut ergo simplex sacerdos ex institutione diuina est minister confirmationis: et tunc absq̄ cōmissione pape potest eam conferre. aut non est minister sed solus episcopus: et tunc neq̄ cōmissione pape potest eam conferre. ad hoc tamen posset aliquis dicere q̄ minister non est ita dīstinctus a sacramento sicut materia et forma. qz materia et forma sunt intrinseca sacramēto. minister autem extrinsece se habet ad ipsum. ppter quod aliqua variatio potest fieri circa ministrum et non circa materiam vel formam. quod patet in sacramento penitētie in quo potest fieri variatio circa ministrum per papam sicut cū papa dat aliquibus priuilegium absoluendi cū prius absoluere non possent. vel cum subtrahit ab his qui prius habuerunt. nūq̄ tamē potest mutare materiam aut formam sacramenti penitētie. et similiter videtur q̄ posset facere circa alia sacramenta vt scilicet posset variare ministrum non autem materiam vel formam. ¶ Sed istud non videtur: primo quia papa circa sacramentum penitētie non mutat ministrū quia minister eius est omnis sacerdos: cum omni sa-

cerdoti dicatur accipite spiritum sanctum quorum remiseritis peccata et cetera. sed subtrahit materiam isti vel illi sicut sibi placet. quod ē p̄ tanto quia cum sacramentū penitētie sit iudicialē: materia huius est peccator subditus. potest autem papa facere q̄ subditus isti sacerdoti: sibi amplius non sit subditus. et sic subtrahit isti vel illi materiam absoluendi. qua subtracta non potest soluere ne ligare. sicut si sacerdoti subtraheretur panis et vinum: non posset conficere. similiter papa potest alicui subdere subditum qui prius ei non erat subditus: et tūc poterit eum absoluere quez prius non poterat ex defectu materie. nō ergo mutat papa ministrū penitētie sicut nec in aliis sacramētis: sed dat materiam vel subtrahit. ¶ Vel potest alio modo dici q̄ papa ministrum alicuius sacramenti mutare non potest: potest tamen precipere q̄ nullus a tali vel tali ministro recipiat sacramenta et tunc recipiens contra inhibitionē pape peccat nec recipit gratiam. et quantum ad sacramentum penitētie nihil omnino recipit nec sacramentum nec rem sacramenti. nō quia sacerdos non sit minister: sed quia confessio non est integra quando tacet peccatum quod actu cōmittit et sic est defectus in materia. aut si non tacet nihilominus non recipit rem sacramēti scilicet gratiam cum actu cōmittat culpam: est tamen verum sacramentum. sed quia totus effectus penitētie est remissio culpe: ideo sacramentum ē in tali iterandum sicut esset aliud sacramentū per quod nihil penitus esset factum. nec valet quod dicitur ministrum se habere extrinsece ad sacramentū et materiam et formam intrinsece: qz sicut minister conferens se habet extrinsece ad sacramentum: sic et suscipiens ipsum. sed vbi suscipiens aliquod sacramentum est determinat⁹ sicut in extrema vnctione infirmus vel in ordine masculus: per papam mutari non possunt. vnde nullum est sacramentum si sanus inūgat vel mulier ordinetur. ergo similiter circa ministrū nihil omnino potest mutari absq̄ euacuatione sacramēti quāuis extrinsece se habeat ad sacramentum. et hoc est secundum argumētū. ¶ 3°. arguit sic. dispensare sacramenta quorum actus respicit corpus xpi mysticum: non conuenit pape aut episcopis ratione iurisdictionis. qz cum papa electus et episcopus cōfirmatus habeant plenariam iurisdictionem antequam sint consecrati: possent tunc sacramenta cōferre seu

dispensare quod est falsum. ergo non competit eis ratione iurisdictionis sed ratione consecrationis. sed ea que consecrationez respiciunt: nō consecrato committi non possunt vt habetur extra d̄ consecratione ecclesie vel altaris caplo vltimo. ergo papa vel episcopus non possunt non episcopo cōmittere q̄ possit alia sacramenta conferre. ¶ 4°. arguit sic. papa non habet maiorem potestatem q̄ episcopus nisi in foro causarum. si ergo ex commissione pape simplex sacerdos potest conferre confirmationem vel minores ordines: idem poterit quilibet sacerdos ex commissione proprii quod a nullo conceditur. ¶ 5°. quia sicut in baptismo confertur potestas suscipiendi sacramentum: sicut ordine dispensandi ea. sed papa non potest facere q̄ non baptizatus suscipiat veruz sacramentū. ergo non potest facere q̄ non ordinatus illa ordinatione qua quis recipit potestatem dispensatiuam confirmationis vel ordinis: possit hoc sacramentum conferre. ¶ 6°. quia mirum esset si aliquis posset in actionem respectu eius cui⁹ non habet potentiam. s̄m istos autem character ordinis vel baptisimi sunt potestas suscipiendi et conferendi sacramenta. nullus autem potest habere characterem baptisimi vel ordinis ex commissione pape: sed requiritur susceptio sacramentorum. ergo nō habenti characterem ordinis per susceptionem sacramenti: non potest per quemcūq; committi actus illius sacramenti. Item deducatur vt prius. quia minister confirmationis aut est ordinatus ordine episcopali: aut simplicis sacerdotis. si episcopali: cōmitti non potest non episcopo. si simplicis sacerdotis: simplicis sacerdoti non est necessaria commissio nisi forte propter prohibitionem ecclesie ad vitandum culpam inobedientie. ¶ 7°. arguitur quia ratio tue opinionis non videtur concludere. cum enim dicit q̄ papa habet plenitudinem potestatis super corpus mysticum verum est vnam qua potest sacramenta dispensare: sed non cōmittere cum hec sit potestas cōsecrationis in qua cum ip̄o cōmunicant omnes episcopi. aliam potestatem habet que est iurisdictionis que est in scrutando citando excommunicando suspendēdo in qua nullus ei equatur. et hanc potest cōmittere alicui vel in toto vel in parte. sed de hoc nihil ad propositum: sed d̄ prima que cōmitti non potest. ¶ 8°. quia quod dicitur q̄ illa cōmissio non potest fieri nisi sacer-

doti qui habet potestatem super corpus domini verum: non videtur cogere. quia a corpore domini vt cōsideratur in se vel per se puta passio vel mortuo: influit gratia in corpus mysticū et non ab ipso solum vt est in sacramento. sacerdos autem non habet potestatem super corpus domini verum vt est in se sed solum prout est in sacramento. et ideo quantum est de virtute sermonis vel rationis: non est necessarius q̄ sibi soli competat dispensatio sacramentorum per que effluit gratia super corpus mysticum. quod etiaz patet. quia aliis a sacerdote potest conferre baptismum quantum est de ratione sacramenti: licet ex institutione ecclesie solus sacerdos habeat auctoritatem ministerij. ¶ 9°. quia cum dicitur q̄ presbyteri cardinales conferunt minores ordines: dicenduz est q̄ eque dubium est de minoribus ordinibus et de confirmatione. non enim daret quomodo possint a non episcopo conferri si solus episcopus ex ordinatione christi sit horum sacramentorum minister. si vero omnis sacerdos sit minister s̄ ex ordinatione ecclesie reseruatur solis episcopis tunc quilibet sacerdos potest vere confirmare et minores ordines conferre licet peccet conferendo faciens contra statutuz ecclesie. ecclesia enim potest ministrum sacramenti ligare suo statuto: sed nō potest irritare sacramentum cōcurrentibus his que sunt de necessitate sacramenti. et si hoc est verum: tūc Gregorius potuit cōferre sacerdotibus q̄ licite confirmarent qui alias peccassent confirmando licet alias cōfirmassent. si autem non est ita sed solus episcopus est minister: nescio cur non possit dici q̄ Gregorius cum fuerit homo et non deus errare potuerit. ¶ 10. quia videtur q̄ proprius minister confirmationis sit episcopus per illud quod dicitur d̄ consecratione distinctione quinta. minister autem minorum ordinum videtur esse simplex sacerdos vt patet per illud quod dicitur extra de ordinatis ab episcopo qui resignauit episcopatu capitulo primo.

Quantuz ad ar-

ticulum tertium notandum ē q̄ circa conclusionem: difficultatem facit ex vna parte quia insituere ecclesie sacramenta et ea que de necessitate sunt sacramenti: perti-

net ad solam potestatem excellentie christi s; comūnem theologorum doctrinam. quam potestatem vt communiter dicitur christus hominibus non communicauit sed sibi reseruauit q̄uis communicare potuerit. cum ergo minister sit de necessitate sacramenti qui sacramentum conficiat et suscipientibus conferat: videtur q̄ instituire et determinare ministrum sacramentorum solius sit potestatis christi non alicuius hominis puri. Ex alia parte difficultatem facit quia confirmatio qua linuntur baptizati christumate in fronte: est sacramentum magnum vt magister dicit in littera et habetur de consecratione distinctione quinta in capitulo de his vero et capitulo manus. cuius sacramenti proprius minister est sacerdos episcopus ita vt per inferiores etiam sacerdotes perfici nō possit sed irritum habeatur et vacuum si ab his hoc sacramentum conferatur nec inter ecclesiastica reputabitur sacramenta vt habetur in dicto capitulo manus. et tamen vt dicitur in capitulo peruenit nonagesima quinta distinctione Gregorius papa commisit simplicibus sacerdotibus sacramentum cōfirmationis baptizatis ministrare. in quo facto videtur ministrum sacramenti mutasse et nouum instituisse. quod Gregorius nequa q̄ fecisset: nisi id de iure facere potuisset. nō enim fas est credere Gregorium in eo quod de necessitate est sacramenti errasse. nam veritas sacramentorum ecclesie concernit veritatem fidei in qua romanus pōtifer errare non potest iuxta promissionem domini dicētis Luce vigesimo secundo. si non ecce sathanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum. ego autem rogaui pro te vt non deficiat fides tua. quod inducens Bernardus scribens Innocentio pape. oportet inquit ad vestrum referri apostolatus pericula queq; et scandala emergentia in regno dei ea presertim que de fide contingunt. dignum namq; arbitro: ibi potissimum resarciri dāna fidei vbi fides defectum habere non posset. hec quippe prerogatiua est huius sedis. cui enī alteri dictum est ego pro te rogauī petre vt non deficiat fides tua: hec Bernardus. Quia ergo vera sunt que pro vtraq; parte inducuntur et communi doctorum probatur sententia: oportet vnum vel alterum dictum saniori intelligentia temperare. Unde circa primū dictum considerandum est q̄ vt magister dicit in prima distinctione huius quarti: duo sunt in quibus sa-

cramenta ecclesie consistūt scilicet verba et res. hec enim intrinsece et substantialiter constituunt sacramenta. vnde Augustinus dicit super iohannem. accedit verbum ad elementum et fit sacramentum. et quia propria et specifica ac distincta ratio cuiuscunq; rei accipitur ex his que substantiam eius constituunt: inde est q̄ cuiuslibet sacramenti sunt determinate res et determinata verba quibus essentialiter perficitur et a singulis aliorum sacramentorum distinguitur. minister autem sacramentum cōferens q̄ sit cuiuslibet sacramento necessarius: non tamen est pertinens intrinsece ad essentiam sacramenti: sed habet se ad illam extrinsece quod et generaliter commune est causis agentibus. ex quo fit vt non cuiuslibet sacramenti sit proprius et determinatus minister sed vnus sit plurium nō solum vnitāte nature sed etiam vnitāte status et ordinis ecclesiastici. immo vnus omnium sacramentorum minister est sicut sacerdos episcopus. Simplex etiam sacerdos minister est omnium sacramentorum: preter q̄ ordinis sacri et confirmationis. Unde videtur q̄ determinatio ministri sacramentorum non sit ita propria et substantialis sacramentis quemadmodum determinatio rerum et verborum ex quibus sacramenta essentialiter constituuntur sicut per materiam et formam. ac per hoc q̄ nō eque pertineat ad potestatem excellentie christi determinatio ministri sacramentorum sicut rerum et verborum determinatio. Consonant hec his que Sāctus Thomas dicit in hac distinctione questione prima articulo secundo sub articulo tertio in corpore. quodlibet inquit sacramentum determinat sibi principale agens q̄ ad necessitate sacramenti: quia non habet efficaciam aliquam nisi ex auctoritate domini et merito ipsius. sed nō quodlibet sacramentum determinat sibi ministrum quantum ad necessitate in sacramenti: sed quandoq; solum q̄ ad solemnitatem sicut patet in baptismo. Quamobrem licet verum sit prout communiter dicitur q̄ potestatem excellentie circa institutionem sacramentorum christus ecclesie aut eius prelati non communicauerit: nihilominus probabiliter dici potest q̄ determinationem ministri quorundam sacramentorum commiserit ecclesie et presertim summo eius prelati vicario christi generali in terris. quemadmodum etiā commisit legitimariem et determinationem personarum ad sacra

mentum matrimonij contrahendū. non enim videtur minoris potestatis esse determinare et legitimare personas ad suscipiendum sacramentum quā ad illud conferendum. In sacramento etiam penitentie per ecclesiam apponuntur conditiones quibus sacramentum efficax sit et non aliter. Unde videtur probabiliter dici posse quod determinationem ministri in sacramento baptismi: christus precesse non determinauerit sed quod summo ecclesie prelato id commiserit. quia ut tenet consuetudo ecclesie omnis homo sine differentia status vel sexus aut ordinis conferre potest sacramentum baptismi. hoc autem non videtur ex diuina institutione expresse concessum. nam non legimus huius sacramenti ministerium fuisse commissum a christo alijs preterquam apostolis quibus dixit Abathai ultimo. euntes ergo docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris et filij et spiritus sancti. apostoli autem pro tunc omnes sacerdotes erant a domino consecrati in die cene quando instituto corporis et sanguinis ipsius sacramento: dictum est illis hoc facite in meam commemorationem. et inde videtur quod ecclesia rationem sumpsit ordinandi quod officium baptizandi competere solis sacerdotibus ut in capitulo constat de consecratione distinctione quarta. Et nonagesima tertia distinctione capitulo diacones. Quod autem omnis vtriusque sexus cuiuscumque gradus status vel condicionis sit conferre possit sacramentum baptismi verum et ratum atque efficax non legitur a christo institutum. unde videtur quod ecclesie ordinatione factum fuerit per potestatem sibi a christo collatam vel speciali revelatione vel alias familiari traditione facta apostolis aut ecclesie prelati. Et huic consonat quod Sanctus Thomas dicit infra distinctione vigesima tertia questione secunda articulo primo sub articulo primo in corpore quod laicos baptizare posse in casu necessitatis: est diuina dispensatione factum: ut nulli regenerationis spiritualis facultas desit. non enim sola humana auctoritate posset ecclesia id instituere eo quod virtus ministri sacramentorum supernaturalis sit nec nisi diuina communicatione et infusione ab homine potuit participari. Et confirmatur. quia institutio sacramentorum quod ad ea que sunt necessitatis pertinet ad potestatem excellentie christi. Unde Sanctus Thomas tertia parte questione sexagesima quarta articulo secundo ad primū

illa inquit que aguntur in sacramentis per homines instituta: non sunt de necessitate sacramenti sed ad quandam solemnitatem que ad habeatur sacramentis ad excitandam deuotionem et reuerentiam in his qui sacramenta suscipiunt. ea vero que sunt de necessitate sacramenti: ab ipso christo constituta sunt qui est deus et homo. **C**onfirmatur autem videtur probabiliter dici quod minister sacramenti confirmationis non fuit precesse determinatus a christo: sed vel simpliciter vel quantum ad aliquid aut in casu: eius determinatio fuit ecclesie id est summo ecclesie prelato aliquo dictorum modorum commissa. Forte enim ut petrus de palude dicit: christus determinauit quod esset sacerdos: cuius tamen qualitatem et ordinem commisit determinandum summo ecclesie prelato. qui ut videtur ex capitulo de his vero cum duobus capitulis sequentibus de consecratione distinctione quinta decreuit ministerium sacramenti confirmationis esse episcopum: non aliquem inferiorem nec etiam simplicem sacerdotem. ita ut si hoc sacramentum ab alio quam ab episcopo conferretur irritum fuisset et vacuum. que constitutio ortum videtur habuisse a tempore apostolorum qui soli hoc sacramentum conferebant in primitiua ecclesia. Unde Actuum octauo legitur quod paulus et iohannes fuerunt missi in samariam ad conferendum sacramentum confirmationis his qui a philippo baptizati fuerat. non enim philippus episcopus fuit sed diaconus. unde super illud manus imponebant eodem capitulo dicit glosa. philippus qui samarie euangelizabat: vnus de se preter fuit. si enim apostolus esset: manus imponere posset ut spiritum sanctum acciperent quod solis episcopis licet. Et quia par in parem non habet imperium nec summus pontifex legibus predecessoris sui artatur ut in capitulo significasti et capitulo innotuit de electio. et vigesima quinta questione prima capitulo ideo permitte: videtur quod beatus Gregorius potuit potestatem dare sacerdotibus non episcopis ministrandi sacramentum confirmationis ac per hoc ministerium huius sacramenti mutare prout habetur in capitulo peruenit nonagesima quinta distinctione. Ista probabiliter dicta sunt salua ecclesie determinatione ac maiorum sententia ad factum beati Gregorii saluandū. Itaque enim putandum est quod tantus vir magna scientia preeditus ac sanctitate: errasset concedens quod

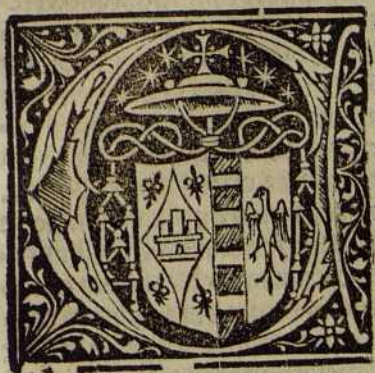
non potuisset circa id quod est de necessitate sacri. nec propter scandalum vitandum fieri debuit aliquid contra veritatem sacramenti que concernit veritatem fidei. nam iuxta Hieronimi sententiam potius scandalum nasci permittitur quam quod veritas relinquatur. Ad sensum predictorum possunt accipi verba Sancti Thome tertia parte questione. 72. articulo undecimo ad primum ubi dicit quod papa in ecclesia habet plenitudinem potestatis ex qua potest quedam que sunt superiorum ordinum committere inferioribus quibusdam sicut aliquibus presbyteris concedit conferre minores ordines quod pertinet ad potestatem episcopalem. et ex hac plenitudine potestatis concessit beatus Gregorius papa quod simplices sacerdotes hoc conferrent sacramentum quamdiu scandalum tolleretur. Hec Sanctus Thomas. Et videtur quod plenitudo potestatis de qua hic loquitur Sanctus Thomas non solum sit potestas ordinaria pape sed simul cum ea etiam potestas ex speciali christi commissione circa determinationem aliquorum que sunt de necessitate sacramentorum ad quam plenitudo potestatis pape ordinaria non se extendit. Unde Sanctus Thomas tertia parte questione. 64. articulo. 2. ad tertium. apostoli inquit et eorum successores sunt vicarii dei quod ad regimen ecclesie constitute per fidem et fidei sacramenta. unde sicut non licet eis constituere aliam ecclesiam: ita non licet eis tradere aliam fidem nec instituire alia sacramenta. sed per sacramenta que de latere christi pendentes in cruce fluxerunt dicuntur esse fabricata ecclesia christi. voco autem plenitudinem potestatis ordinariam quam christus petro et eius successoribus communiter tradidit. Ea autem que Sanctus Thomas dicit in primo opere videntur dicta secundum potestatis ordinarie plenitudinem. Sed quia difficile est videre quomodo papa de potestate ordinaria possit determinare ministrum sacramenti propter rationes superius tactas: ideo videntur accipienda ad sensum predictum ea que in secundo opere scripsit. Et ad hoc facit quod Sanctus Thomas dicit tertia parte questione sexagesima sexta articulo. 6. in corpore. sacramentum inquit habet efficaciam ab institutione christi. ideo si pretermittatur aliquid eorum que christus instituit circa aliquod sacramentum: efficaciam caret nisi ex speciali dispensatione eius qui virtutem suam sacramentis non alligavit. Et simile est quod dicit supra questione. 64. articulo. 2. ad primum. ea vero inquit que fiunt de necessitate sacramenti: ab ipso christo constituta sunt qui est deus et homo. et licet non sint om-

nia tradita in scripturis: habet tamen ea ecclesia ex familiari apostolorum traditione sicut apostolus dicit prima Corinthiorum undecimo. cetera cum venero disponam. Quibus autem non placuerit iste modus dicendi: oportet ut dicant quod christus per seipsum instituit et determinavit ministrum baptismi esse omnem hominem cuiuscumque status sexus aut condicionis fuerit: quamuis hoc in scriptura sacra expresse non habeatur. et tunc necesse habent dicere quod ex ordinatione ecclesie institutio christi circa ministrum baptismi fuerit limitata et coartata extra casum necessitatis ad solos presbyteros. ut in capitulo constat. et capitulo diacones supra allegatis. et quod ecclesia seu ecclesie prelatus potestatem habuit ad id ordinandum ex divina commissione quatercumque facta. Rursus quibus non placet quod dictum est de ministro confirmationis sed quia christo fuerit expresse institutus et determinatus: quia secundum iura supra allegata talis minister est episcopus et non aliquis inferior: oportet dicere unum et duobus. Vel quod beatus Gregorius dispensavit circa ministrum confirmationis pro illa vice ex familiari instinctu vel revelatione spiritus sancti et quod postea non licuit etiam summo ecclesie prelato talis dispensatio nisi facta fuisset illi confirmatio divina revelatio. Vel sicut dicit Scotus quod beatus Gregorius potuit ad sedandum scandalum quod pro tunc in illis partibus excitabatur: facere presbyteros illius regionis episcopos ad hoc sacramentum conferendum: non quod ad alios actus episcopales ita ut quilibet eorum vere confirmaret tanquam episcopus. et potuerunt ad id profici episcopi: ipsis etiam et populis ignorantibus.

Qantum ad articulum quartum patet responsio ad omnia argumenta contra conclusionem per ea que dicta sunt in notabili. Ad argumentum ante oppositum patet responsio ex supradictis.

Distinctio. viij. et. ix.

Circa octauam et nonam distinctiones quaeritur utrum forma sacramenti eucharistie sit conueniens. scilicet hoc est corpus meum: et hic est calix sanguinis mei. et arguitur quod non. quia

forma sacramenti sufficit ad perfectionem sacramenti. unde sacramentum baptismi quandoque perficitur solis verbis forme prolatis et omnibus alijs pretermisissis. si ergo predicta verba sint forma sacramenti huius: videtur quod aliquando hoc sacramentum possit perfici his solis verbis prolatis et omnibus alijs pretermisissis quae in missa dicuntur. quod tamen videtur esse falsum quia ubi alia verba pretermittuntur: predicta verba acciperentur ex parte sacerdotis proferentis in cuius corpus et sanguinem panis et vinum non conuertuntur. non ergo predicta verba sunt forma huius sacramenti conueniens. **I**n oppositum arguitur quod Ambrosius dicit in libro de sacramentis quod consecratio fit verbis et sermonibus domini iesu. nam per reliqua omnia que dicuntur: laus deo defertur. oratione petitur pro populo pro regibus pro ceteris. ubi autem sacramentum conficitur: iam non suis sermonibus utitur sacerdos: sed utitur sermonibus christi. ergo sermo christi conficit hoc sacramentum. **I**n hac questione erunt quattuor articuli ut supra.

Qantum ad primum articulum sit prima conclusio quod eucharistia est sacramentum. hanc conclusionem tenet Sanctus Thomas in hac distinctio. 8. q. 1. articulo primo sub arti. primo. Et tertia parte. q. 63. articulo primo. **S**ecunda conclusio est quod eucharistia est unum sacramentum. hanc conclusionem tenet Sanctus Thomas in hac distinctio. ubi supra sub. ar. 2. Et tertia parte ubi supra arti. 2. **T**ertia conclusio est quod forma consecrationis panis completa et precisa consistit in his verbis. hoc est corpus meum. hanc conclusionem tenet Sanctus Thomas in hac distinctio. q. 2. arti. primo sub. arti. primo et. 2. Et tertia parte. q. 78

arti. 2. **Q**uarta conclusio est quod in hac oratione hoc est corpus meum: hoc non significat determinate illud quod demonstrat quando profertur. hanc conclusionem tenet Sanctus Thomas in hac distinctio. loco proxime allegato sub. arti. 4. ad primum. Et tertia parte. q. 78. arti. 5. **Q**uinta conclusio est quod completa forma consecrationis sanguinis est ista. hic est calix sanguinis mei noui et eterni testamenti mysterium fidei qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum. hanc conclusionem tenet Sanctus Thomas in hac distinctio. q. 2. arti. 2. sub articulo primo. Et tertia parte. q. 78. articulo. 3.

Qantum ad se-

cundum articulum arguendum est contra conclusionem. Et quidem contra primam conclusionem arguit Aureolus probando primo quod in probatione conclusionis inconuenienter dicitur sit quod corpus christi cum speciebus concurrat pro modo unius virtutis et arguitur sic. quia illud quod est res sacramenti: non est sacramentum saltem non est virtus sacramenti. quia finis virtus quae cum elemento est sacramentum: non est res sacramenti. unde in baptismo character et gratia non sunt virtus sacramenti eo quod sunt res ipsae sacramenti. sed corpus christi est vere res significata per sacramentum eucharistie. sic enim diffinit capitulo cum marthe. de cele. missa. et de conse. disti. 2. capitulo in christo. quod res huius sacramenti est duplex. scilicet corpus christi et charitas in mente fidelium. Similiter magister idem dicit in presenti distinctio. ergo intra sacramentum eucharistie non ingreditur corpus christi sed tantummodo species et verba. **Q**uod arguit contra aliud dictum probando quod species non sint materia huius sacramenti. quia illud non est materia huius sacramenti: in quo recipitur primus effectus sacramenti. non enim res sacramenti recipitur in materia sacramenti sicut character baptismi non recipitur in aqua sed in anima. sed in speciebus panis recipitur prima res huius sacramenti puta corpus christi. ergo tunc. **C**onfirmatur. quia finis materia sacramenti est illud quod recipit virtutem infusam quae ponitur agere instrumentaliter saltem ad primam rem huius sacramenti. hic autem nulla est talis virtus. nam corpus christi non est hoc modo virtus nec pars virtutis ut probatum est cum sit res sacramenti. **C**onfirmatur. quia diaconus non potest dici materia ordinis et ratio est quia recipit primum effectum ordinis. ergo cum species hoc modo primum effectus sacramenti huius recipientur: sunt enim tegumentum sub quo virtus diuina operatur salutem sicut Ambrosius. quae non sunt proprie

proprie materia huius sacramenti. **C.** 3°. arguit
 qd vniuersus huius sacramenti est pars essentialis hu-
 ius sacramenti. qz illud quod facit aliquid circa
 sacramentum quod figurat: vere pertinet essen-
 tialiter ad illud sacramentum. de ratione enim
 sacramenti est qd efficiat quod figurat. sed sic est
 de comestione. quia licet sacramentum habeat
 primū effectum et rem sacri puta corpus christi
 non tamē habet secundum effectum qui est vni-
 tas et charitas fidelium. immo absq; sumptione
 sacramenti non habent species qd significant ta-
 lem vniōem fidelium et ecclesie cuius christo. er-
 go etc. **C.** Confirmatur. quia illud quod non tā-
 tum ex deuotione sed ex opere operato signifi-
 cat et efficiat id quod significat: est vere sacra-
 mentum. patet per diffinitionem sacramenti quam
 ponit magister. sed acceptio et sumptio corpo-
 ris christi est huiusmodi. non enim efficiat quod
 significat ex deuotione sumētis sed ex opere o-
 perato. pone enim duos habētes equalem actū
 deuotionis. vn^o celebret missam et alius audiat.
 in istis est inequalis fructus sacramenti stāte e-
 quitate deuotionis. hec ille. **C.** Contra secundam
 conclusionē arguit Aureolus probādo qd istud
 sacramentum non sit dicendum vnum vnitatem
 integritatis precese. quia vbi est sola vnitatis inte-
 gritatis: non est verum dicere qd accipiēs vnā
 partem accipiat totum. sicut non potest dici qd
 habens manum habeat totum corpus. sed reci-
 piens corpus domini: recipit vere totum sacra-
 mētum. vnde recipiēs baptismum et confirma-
 tionem et solum corpus domini cum alijs sacra-
 mentis: vere dicitur qd recipit omnia sacramen-
 ta. et ista ratio eque probat qd istud sacramētum
 non solum dicitur vnu et vnitatem refecionis. hec
 ille in forma. **C.** Contra tertiam conclusionem
 arguit Scotus probādo qd non solum illa ver-
 ba hoc est corpus meum: sint precesa forma con-
 secrationis corporis christi. primo qz verba sa-
 cramentalia ex vi verborum debent significare
 illud quod efficiatur ex vi sacramēti. sed ex vi hu-
 ius consecrationis efficiatur qd ibi sit verum cor-
 pus christi. ergo verba sufficienter ex vi propria
 debent significare proprie ibi contineri corpus
 christi. sed hec verba hoc est corpus meum pro-
 lata sine precedentibus hoc non significāt abso-
 lute quia li meum significatur referri ad perso-
 nam loquentis. qz licet minister possit intende-
 re vt loquatur in persona christi: non tamē pp-
 ter hoc significatum illorum esset: quia li meum
 non demonstraret corpus christi sed corpus lo-
 quentis. sicut si inciperem sic loqui mea doctri-

na non est mea: licet intenderem loqui in perso-
 na christi: tamē ex vi verborum non habetur qd
 ista doctrina sit christi sed illius qui loquit. sicut
 angelus quando loquebatur in psona dei: ego
 sum deus abraham. et per consequens non esset
 propositio falsa pro sensu pro quo fieret. tamē
 non erat proprie significatus huius propositio-
 nis qd li ego supponeret pro psona dei. **C.** 2°. ar-
 guit quia dicit Ambrosius de conse. dis. 2^a. pa-
 nis est in altari. sermo christi creaturam mutat.
 consecratio quibus verbis fiat attendite. accipi-
 te et edite et hoc omnes. hoc est corpus meum.
 vbi videtur coniungere illa verba scilicet accipi-
 te tanq; verba consecrationis. sed nō est intelli-
 gendum tanq; sicut essentialiter pertinentia ad
 necessitatem consecrationis: sed tāq; necessario
 premittenda. et nō solum illa sed plura alia pre-
 cedētia in canone: ex quibus possit ex vi sermo-
 nis haberi qd ista verba hoc est corp^m meum: di-
 cuntur in persona christi. vnde non sine causa
 ecclesia ita cōnectit totum canonem misse qd ab
 illo loco: cōmunicātes vsq; ad illum locum: sup-
 plices te rogamus omnipotēs deus: non est ali-
 qua oratio que non necessario cōnectat cum p-
 cedente vel per copulam vel per coniunctionē
 copulatiuam sicut hanc ergo oblationem et hu-
 iusmodi. vel per nomen infinitum vt quā obla-
 tionem et cetera. et qui pridie qd etc. et post conse-
 crationem supra que propitio et etc. vel per rela-
 tionem vt ibi simili modo et etc. hec Scotus in for-
 ma. **C.** Contra quartā conclusionē arguit Sco-
 tus probādo qd in hac oratione hoc est corpus
 meum: li hoc demonstrat aliquid determinatuz
 scilicet vel in tēpore presenti vel in futuro et nō
 aliquid commune vtriq;. primo quia licet non
 oporteret qd hoc pronomen hoc demonstraret
 aliquid pro determinato tēpore cui conueniret
 tamen sicut tu arguis significatio orationis cō-
 stituitur ex significato partium et partes signifi-
 cant quādo proferuntur. ideo fin te etiam ne-
 cesse est dicere qd li hoc quando proferitur: illud
 significat etiam quod tunc demonstrat. tunc autē
 non videtur posse demonstrare aliquid quod
 non est tunc contentuz sub illis speciebus. qz sic
 posset dici hic ignis est aqua vel hoc corpus est
 aqua loquendo de igne statim conuertendo in
 aquam. et faciendo talem demonstrationem ad
 sensum in obliquo ad intellectum i recto et hoc
 distinguendo corpus quod nunc est vel in pro-
 ximo erit. sed non videtur rationale dicere d
 aere statim corrumpendo qd hoc corpus est ig-
 nis. hec enim est simpliciter vera hoc corpus est

aer. et de eodem non dicitur simul ignis et aer. igitur. ¶ 2.º. quia si tunc significat partes orationis quando proferuntur et ex significatis earum hoc modo acceptis est significatum totius orationis finis quod accipitur: oportet dicere quod si est quando profertur ponat significatum suum pro presenti quod significat. subiectum autem pro alia parte disiunctionis: non accipitur pro aliquo eodem tempore cum illo quod importatur per copulationem. ergo significatio totius illius orationis non refertur ad aliquod idem tempus vel instans. ¶ 3.º. quia disiunctiva non ponit alteram partem determinate: sed est fallacia consequentis. ergo si stat disiunctiva: non determinate ponit respectu predicati vnam scilicet hoc quod in proximo erit sub istis speciebus sicut nec altera scilicet quod nunc est sub istis speciebus. et sic non efficitur per istam orationem finis nisi ut ipsa est vera. ergo per istam non efficitur magis illud quod erit quam illud quod nunc est sub istis. ¶ 4.º. arguit Aureolus probando quod hoc pronomen hoc non demonstrat aliquid parziale immo aliquid totale ita quod demonstrat non solum substantiam sed quantitatem et accidentia cum totali ratione quantitatis. primo sic. illud demonstratur per hoc pronomen hoc: quod respondetur ad questionem factam per quid est hoc. ista probatur. quod de significato interrogatorum non habemus certitudinem nisi per significatum responderum. sed querendo quid est hoc: non respondetur aliquid parziale sed totum. possum enim querere quid est hoc vel quale est hoc vel quantum est hoc. sed cum queritur quid est hoc: respondetur tam substantia quam quantitas et quam qualitas. ergo absolute loquendo licet hoc claudit omnia sub se et contra. Confirmatur per Aristotelem et commentatorem. 7.º. metha. qui per hoc probant quod substantia est prior: quia per prius respondetur ad questionem factam per licet hoc. ¶ 5.º. arguit contra conclusionem in hoc quod ponit corpus christi esse sub speciebus per modum contenti. quod ut dicit hoc falsum est. item quod licet hoc non habet per se demonstrare aliquid contentum sed aliquid per se determinatum ad situm. hec aureolus in forma ¶ Contra quintam conclusionem arguit Durandus probando quod in istis verbis: hic est calix sanguinis mei: contineatur tota forma consecrationis ita quod eis dictis et non alijs sequentibus: vere esset sanguis christi sub speciebus vini. et arguit sic. quia in illis verbis precise continetur forma consecrationis sacramenti: que sunt significativa et expressiva totalis effectus contenti in sacramento.

sed huiusmodi sunt hec verba: hoc est corpus meum respectu consecrationis panis: et hic est calix sanguinis mei respectu consecrationis vini. ergo in his verbis consistit precise forma sacramenti. maior patet quod hoc sacramentum consistit in consecratione materie. et minor similiter quia quicquid est in consecratione: totum sufficienter exprimitur per illa verba. ¶ Confirmatur. quia finis omnes doctores sacramenta noue legis efficiunt quod significant. sed predicta verba: hoc est corpus meum et hic est calix sanguinis mei: cum dicantur recitative ut prolata per christum: significant corpus et sanguinem christi esse sub speciebus panis et vini. ergo illa sola verba sufficiunt quantum est de necessitate sacramenti. Ad hec duo inquit respondent quidam per interemptionem maioris vtriusque rationis. quod si aliquis dicat ego baptizo te et nihil plus: non est puer baptizatus nisi addatur in nomine patris et cetera. et tamen totus effectus baptismi significatur in primis verbis siue secundis. et similiter in proposito quibus per illa verba significetur quicquid continetur in sacramento eucharistie: non tamen oportet quod alia non sint de necessitate sacramenti vel forme sacramenti. Sed hec responsio parum valet. quod cum effectus sacramenti sit a deo et non a sacramentis nisi sicut a signo vel sicut a causa sine qua non: ideo forme verborum debent significare effectum sacramenti esse a deo. quod fit per invocationem trinitatis vel diuini nominis in omnibus sacramentis que consistunt in applicatione ad suscipientem ut sunt omnia sacramenta preter eucharistiam in quo significatur corpus et sanguis christi esse sub speciebus sacramenti virtute diuina per hoc quod verba consecrationis recitantur ut prolata a christo. cum ergo dicatur communiter ab omnibus doctoribus quod sacramenta efficiunt id quod significant et quod forme sacramentorum sunt ille que significant effectum sacramenti: subintelligitur quando significant illum effectum esse a deo modo quo dictum est. ¶ 2.º. arguit sic. forma consecrationis corporis consistit essentialiter in his verbis precise hoc est corpus meum. nec de essentia huius forme est licet ibi interpositum cum dicitur hoc est enim corpus meum. et hoc tenent omnes doctores. ergo similiter forma consecrationis sanguinis consistit essentialiter in his verbis hic est calix sanguinis mei. nec de essentia forme est aliquid ei appositum. consequentia patet. quod non minoris efficacie sunt hec verba: hic est calix sanguinis mei ad transubstantiandum vinum in sanguinem christi: quam sint hec verba: hoc est cor-

pus meum ad transubstantiandum panem in corpus christi. ergo et cetera. **C. 3.** arguit quod greci conficiunt vere sacramentum eucharisticum sicut et latini. nec unquam inuentum est quod ecclesia romana senserit grecos non vere conficere. sed greci in consecratione sanguinis non ponunt omnia verba que ponit romana ecclesia: maxime ab illo verbo noui et eterni testamenti usque ad finem. ergo illa verba non sunt de essentia forme quod ommissio illorum euacuet consecrationem. quare et est minor patet. quod forma consecrationis corporis secundum grecos prout continetur in missali beati Basilij quam angelo dictante accepit ut dicitur et prout in canone predicte misse de verbo ad verbum habetur sicut nos fecimus coram nobis legi et extrahi est ista. accipite comedite hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur in remissionem peccatorum. verba autem consecrationis sanguinis prout in eodem canone continetur sunt ista. bibite ex eo omnes. hic est sanguis meus noui testamenti qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum. ex quibus apparet quod forma grecorum in consecratione corporis christi non habet enim sicut nos habemus. habet tamen quod pro vobis tradetur in remissionem peccatorum quod nos non habemus. in consecratione vero sanguinis forma grecorum non habet eterni nec mysterium fidei nec calix que tamen omnia nos habemus. unde non videtur cum ipsi vere consecrent sicut et nos: quod omnia que nos habemus et omnia que ipsi habent sint de essentia forme alioquin nec ipsi nec nos vere consecramus. quid autem veritatis habeat utraque opinio: aduertendum est quod quicquid ponitur in forma verborum qua utitur romana ecclesia siue antecederet siue consequenter: totum continet veritatem: quod non totum sit de intraneitate forme. quod enim promittitur quod iesus eleuatis oculis in celum gratias agens benedixit etc: quod non habeatur in textu euangelico pro tempore quo christus hoc sacramentum instituit: tamen ex alijs locis euangelij potest hoc comprobari. si enim in resurrectione lazari Iesus eleuatis oculis sursum gratias egit patri: probabilius est quod simile fecerit et dixerit quando panem et vinum in suum corpus et sanguinem transubstantiauit. hec tamen non sunt de substantia forme sed quedam antecedentia. quod autem additur eterni et mysterium fidei: utique verum est. quia nouum testamentum quod christi sanguine confirmatum est eterna promittitur: sicut vetus testamentum promittit bat temporalia. dicitur etiam mysterium fidei: quod

aliud exterius visibiliter cernitur et aliud inuisibiliter continetur. et sic exponitur extra de celestiali. ca. cum marthe. ista tamen non sunt de essentia forme sicut nec antecedentia sed ponuntur ad excitationem deuotionis et ad exprimendum fructum dominice passionis. quis enim dicit quod illud verbum mysterium fidei sit de essentia forme consecrationis sanguinis: cum equaliter conueniat consecrationi panis sicut consecrationi vini. ut obicitur enim aliud visibiliter cernitur et aliud inuisibiliter continetur. Item si illud quod additur noui et eterni testamenti usque in finem esset de substantia forme consecrationis vini: fortiori ratione de substantia forme consecrationis panis est non solum hoc est corpus meum: sed etiam quod pro vobis tradetur. hanc enim determinationem expressius ponunt euangeliste quam alij. constat autem quod nullus dicit quod de substantia forme consecrationis sit illa determinatio quod pro vobis tradetur. quare ut videtur de substantia forme consecrationis vini non est illa alia determinatio: noui et eterni testamenti etc. est tamen de necessitate precepti ecclesie. et ideo totum sub eodem ritu profertur. **C. 4.** arguit quia verba pertinentia ad usum huius sacramenti: magis pertinent ad integritatem forme quam verba pertinentia ad eius effectum. quia inter hoc sacramentum quod consistit in consecratione materie et eius effectum usus est medius. sed verba pertinentia ad usum non sunt de integritate forme: ut illud accipite et manducate: vel illud accipite et bibite. ergo multo minus verba pertinentia ad eius effectum. talia autem sunt illa que adducuntur ut noui testamenti usque in remissionem peccatorum. ergo non sunt de essentia forme. **C. 5.** arguit contra probationem conclusionis quod non valeat. quia cum dicitur quod de integritate orationis est totum illud inclusive usque in remissionem peccatorum cum sit determinatio predicati: ergo est de integritate consecrationis ac per hoc de essentia forme. hoc siquidem non valet quia etiam determinatio predicati est hoc: quod pro vobis tradetur. et tamen non est de essentia forme consecrationis panis. **C. 6.** ad idem. quia cum arguitur quod sub eodem ritu profertur a principio usque ad finem dicendo: hic est calix sanguinis etc usque in remissionem peccatorum: quod non fieret nisi totum pertineret ad formam consecrationis. hoc siquidem non valet quia non quecumque profertur eodem ritu sunt de essentia sicut accepit et huiusmodi que non sunt de essentia. **C. 7.** arguit ad idem Aureolus quia sicut hoc quod dicitur

noui et eterni testamēti est determinatio forme qua sanguis conficitur: sic hoc quod pro vobis tradetur est determinatio forme qua corp⁹ conficitur. quod pōt esse probari per illud pauli. p^o. Corin. 11°. et per euāgelia. sed ecclesia a forma qua conficitur corpus abstulit hoc quod dico quod pro vobis tradetur ac per hoc non est de essentia forme. similiter est dicendum de hoc quod dicitur noui et eterni testamēti respectu forme qua conficitur sanguis. ergo rē. **C. 8°.** quia ecclesia tenet q̄ greci vere conficiunt. qui tamē vtuntur precise forma quam tradit paulus. hic calix noui testamēti est in meo sanguine. **C. 9°.** arguitur ab aliquibus probando q̄ verba non sint d^o essentia huius sacramēti sic. quia nihil trāfiens est de essentia alicuius permanētis. sed sacramētum eucharistie est quid permanens. permanet enim q̄dū remanēt species. verba autē cōsecrationis trāseunt in vltimo instāti. plationis verborum. ergo rē.

Quātum ad ter-

tiū articulum primo notādū est. put Sāctus Thomas dicit in hac dis. q. 2. ar. p^o. sub. ar. p^o. in cor. q̄ per formam cuiuslibet sacramenti exprimitur id in quo substātia sacramenti consistit. sicut in forma baptismi ablutio exprimitur qua baptismi perficitur sacramētus. et huius ratio est quia forma ē que principaliter substātiā rei constituit. vnde q̄ sacramētum noue legis substācialiter est signū rei sacre cuius causa existit: cōsequēs est q̄ forma sacramēti significet et exprimat id in quo substātia sacramenti consistit. q̄ ergo forma sacramēti eucharistie expresse significat cōsecrationē et trāsubstātionē materie. s. panis et vini: sequitur q̄ substātia huius sacramēti in materie cōsecratione cōsistat in quo primo differt sacramētum eucharistie ab omnib⁹ alijs q̄ cōsistunt in vsu seu applicatione ad suscipiētē sacramētum. quē admodum et per verba que sunt forme sacramētorū exprimitur vt in baptisimo cum dicitur ego te baptizo rē. et in confirmatione consigno te signo crucis rē. et consimile est de alijs. Aduertēdum tamen est q̄ vt accipi pōt ex dictis Sancti Thome in vtroq̄ opere: materia in sacramēto eucharistie duplex est. vna propria. s. panis triticeus et vini vitis. alia est materia dicta per similitudinē. s. panis et vini species post illorū trāsubstātionē in corpus et sanguinē christi remanētes. et dicitur huiusmodi species materia sacramēti per simili-

tudinē: q̄ similitudinē gerūt proprie materie. s. panis et vini et vices eorum habēt q̄tum ad esse et agere ac pati. Luz ergo dicimus q̄ hoc sacramētum cōsistit in cōsecratione materie: vtroq̄ modo verificari pōt: aliter tamē et aliter. nā cōsecratio materie pprie dicte. s. panis et vini: intelligitur ipa eorum trāsubstātiatio in verum corpus et sanguinē christi. cōsecratio vero materie dicte per similitudinē. s. specierum remanētium: intelligitur ipa eorum sanctificatio et corpore et sanguine christi participata q̄ ipis speciebus teguntur et in eis per modum sacramēti cōtinētur. Et ex hoc accipitur alia differētia. q̄ panis et vinum sunt materia huius sacramēti ex q̄ fm q̄ prepositio ex dicit ordine: que tñ non remanet sacramēto cōfecto. species vero sacramētales dicuntur materia non ex qua sed in qua: et hec remanet post q̄ sacramētum conficitur. Et de ista materia intelligēdū est qd Sāctus Thomas dicit. 3^a. p. q. 73. ar. p^o. ad. 3^m. cum ait. et ex hoc etiā consequitur alia differētia. nā in sacramēto eucharistie id quod est res et sacramētum est in ipa materia: id autē quod ē res tātum est i suscipiēte. s. grā que confertur. hec ille. De materia vero proprie dicta que est panis et vinum loquitur infra. q. 75. ar. 2. ad. 2^m. vbi dicit q̄ in alijs sacramētis manet substātia materie nō aut in isto. s. eucharistie. **C. Differt secūdo hoc sacramētum ab alijs: q̄ in alijs vsus sacramēti. i. e. applicatio ad suscipiētē sacramētus: est de necessitate et perfectione sacramēti. in hoc autē sacramēto tota perfectio sacramēti ē cōsecratio materie. vsus vero non est de essentia sacramēti. vnde et verba que in canone misse ad vsū p̄tinent: non sunt de forma huius sacramēti: sicut accipite et manducate et bibite. **C. Tertio differt hoc sacramētum eucharistie ab alijs: q̄ est causa sanctitatis vere et proprie dicte non solum in suscipiēte sacramētum: sed in ipa re sacramēti. alia vero sacra sunt causa sanctitatis vere et proprie dicte tātum modo in suscipiēte qui ē subiectum capax sanctitatis proprie dicte. dicitur autē hoc sacramētum causa sanctitatis in re sacramēti que est verum corpus et sanguis christi: non absolute et simpliciter sed fm q̄ est sub sacramēto. verba enim forme nec efficiunt corp⁹ xpi aut sanguinem eius esse simpliciter nec esse sanctum sed faciunt sicut causa instrumentalis q̄ corpus christi sanctissimum et sanguis eius sanctissimus sit sub hoc sacramēto. **C. Quarto differt quia in alijs sacramētis res sacramēti siue sit res tñ siue sit res et sacramētum: est in suscipiēte sacramēto******

tum subiective. et huius ratio est quod alia sacramenta perficiuntur in acceptione vel collatione ipsorum prout Sanctus Thomas notat in hac dis. q. p. ar. p. sub. ar. p. ad. 5. in hoc autem sacramento: primares que est res et sacramentum non est in suscipiente sacramentum sed in eo quod remanet loco materie. scilicet in speciebus sacralibus: quibus non sicut in subiecto sed sicut in sacro. **¶** Quinto differt hoc sacramentum ab alijs: quod forme aliorum sacramentorum proferuntur ex persona ministri siue per modum exercitatus actum sicut cum dicitur ego te baptizo vel ego te confirmo. siue per modum imperatis sicut in sacramento ordinis dicitur accipe potestatem etc. siue per modum deprecatis sicut in sacramento extreme unctionis dicitur per istam unctionem et nostram intercessionem etc. sed forma huius sacramenti profertur ex persona christi loquentis. ex quo datur intelligi quod minister in perfectione huius sacramenti nihil agit nisi quod profert verba christi. putat Sanctus Thomas inquit. 3. p. q. 78. ar. 2. in cor. quod intelligi debet in sensu quem habuit in primo opere in hac. s. dis. q. 2. ar. p. sub. ar. 3. in cor. dicitur enim minister in hoc sacramento nihil agere nisi quod profert verba christi. non quia simul cum pronuntiatione verborum christi habeat virtutem instrumentalem effectivam eius quod verba significant et efficiunt. alias minister huius sacramenti minus haberet virtutis supernaturalis ad conficiendum hoc sacramentum quam aliorum sacramentorum ministri quod falsum est cum sit dignior et sacratio ceteris sacramentorum ministris. sed dicitur nihil amplius agere: quod non habet alium actum exteriorum quem exerceat sicut est in alijs sacramentis prout in sequenti notabili magis explicabitur. **¶** Unde et loco proxime allegato. ar. 3. in responsione ad. 9. virtus inquit instrumentalis ad faciendam predictam conversionem: non tantum est in verbo vel in sacerdote sed in utroque incomplete. quod nec sacerdos sine verbo nec verbum sine sacerdote conficere potest. et quod sacerdos est similior principali agenti quam verbum quia gerit eius figuram: ideo simpliciter loquendo sua virtus instrumentalis est maior et dignior. unde etiam permanet et ad multos huiusmodi effectus se habet. virtus autem verbi transit et ad semel tantum est. hec. S. Tho.

¶ Secundo Notandum est prout Sanctus Thomas de dicitur in hac. S. dis. q. 2. ar. p. sub. ar. 3. in cor. quod minister in sacramentis dupliciter operatur. uno modo verbo pronuntians. alio modo actum alii quem exteriorum exercet ut in baptismo patet.

et utrumque istorum est sacramentalis causa eius quod divina virtute que in sacramentis latet proficitur. causa autem sacramentalis significatio efficitur. unde in alijs sacramentis in quibus utroque modo minister operatur: oportet quod verba prolata significant actum exercitatum et actus exteriorum significet interiorum effectum ut in baptismo patet. quia ablutio exteriorum quam verba forme exprimit significat interiorum ablutionem quam divina virtus perficit in sacramento latens. ubi ergo minister non operatur nisi verba pronuntians: oportet quod verborum significatio immediate ad hoc quod efficitur referatur. in hoc autem sacramento cuius perfectio in ipsa materie consecratione consistit: non habet minister actum nisi pronuntiationem verborum sicut nec in aliqua alia materie sanctificatione. unde oportet quod verba forme significant hoc quod virtus divina in secreto facit. hoc autem est esse corpus christi sub speciebus illis. hec ille. Ex quibus inferitur quod actus a ministro huius sacramenti exercitatus sicut est communicare seu dispensare corpus et sanguinem christi suscipientibus sacramentum qui actus pertinet ad usum sacramenti active: non est de essentia sacramenti nec pertinet ad primam ipsius perfectionem que consistit in consecratione materie que est tota substantia sacramenti. **¶** Veruntamen talis actus exercitatus pertinet ad secundam perfectionem sacramenti que se habet ad primam sicut operatio rei ad formam vel naturam eius. putat Sanctus Thomas dicit loco supra allegato sub. ar. 2. ad. p. m. ea ratione quia talis usus pertingit ad hoc ad quod sacramentum institutum est. Et idem dicit. 3. p. q. 78. ar. p. ad. 2. m. Unde cum magister dicit in hac dis. ex verbis Ambrosij quod consecratio huiusmodi facti his verbis sit. accipite ergo et comedite ex eo omnes hoc est corpus meum: et iterum accipite et bibite ex hoc omnes hic est sanguis meus: loquitur de consecratione quam ad utrumque perfectionem. primam. scilicet que est de substantia sacramenti: et secundam que pertinet ad eius operationem prout. S. Doc. exponit in hac dis. loco proxime allegato ad. p. m. Et. 3. p. loco proxime allegato.

¶ Tertio Notandum est sicut accipi potest ex deductione. S. Tho. in hac dis. q. 2. ar. p. sub. ar. 4. ad. p. m. Et. 3. p. q. 78. ar. 4. in cor. quod sacra nove legis id efficiunt quod figurant seu designant. ex quo sequitur quod verba que sunt forme sacramentorum non solum sint significativa rei signate: sed etiam factiva. unde habent se sicut voces conceptionis practice que fuerunt verba de quibus propheta ait. ipse dixit et facta sunt. et gene.

pmo. dixit de^o fiat lux et facta est lux. huiusmodi
 autē verborū veritas non presupponit entitatē
 rei sed ipsam facit et eā precedit naturaliter sicut
 causa et si simul sint tēpore. verba igitur cōsecre-
 tionis q̄ sunt forme in sacro eucharistie: simul tē-
 pore sunt et significatiua et factiua rei signate. or-
 dine tū nature factio scilicet p̄uersio significatio-
 nē sequitur prout Sāct^o Thomas notat in hac
 dis. q. 2. ar. 3. ad. 6^m. Et. 3^a. p. loco p̄ime allega-
 to ad. 3^m. significatio autē et veritas locutionis
 q̄ in p̄olatione vltime dictionis completur: cō-
 surgit ex significationibus partiū successiue p̄ce-
 dētium. non sicut ex partibus ipsam componētibus:
 sed sicut ex dispositionibus materialibus ad
 ipsam disponētibus. nā ipsa orationis significatio
 simplex ē aliquid vnum significās q̄uis sit resul-
 tās ex precedētibus consignificationibus dictionū.
 quē admodū philosoph^o dicit in. 5°. metha^o
 q̄ senari^o numerus non ē bistria sed semel sex.
 vnde sicut ad naturas senarij se hnt partes eius
 vt dispositiones materiales et non sicut partes
 vni^o qualitatis totius: ita significaciones dictionū
 sunt dispositiones materiales totius orationis
 q̄ confluit completiue ex significatione
 vltime partis in ordine ad omnes p̄cedētes p̄-
 ut Sāct^o Thomas dicit loco p̄ allegato. ¶ Ex p̄-
 missis inferimus contra imaginatiōē quorundā
 q̄ in consecratione eucharistie partes orationis
 nō hnt simpliciter et complete suū significatum
 quādo p̄feruntur: sed in p̄olatione vlti-
 me dictionis. probatur hoc. quia significata dictionū
 in oratione consecrationis habent dependentiam
 et ordinem ad significatum vltime dictionis
 q̄ illa complet et perficit per modū vlti-
 me differentie ad quam se habent sicut disposi-
 tiones materiales prout dictum est supra. vnde
 sicut ratio materie per formā perficitur et cōple-
 tur: ita et ratio significatiua omnium dictionū
 precedentium vltimā: cōpletur et terminatur p̄
 significatū vltime dictionis ex qua in ordine ad
 precedentes resultat totius orationis significatio.
 ergo quādo quelibet dictionum p̄ter vltimā
 in oratione cōsecrationis p̄fertur: nondum
 habet sui significati complementum sed est i p̄-
 dētī vsq̄ ad vltimā dictionem per quā comple-
 tur. ac per hoc nec pro tunc determinat sibi tem-
 pus cōsignificati: sed veritate locutionis refert
 ad instans p̄olationis vltime dictionis. quem-
 admodum si dicam nūctaceo: aduerbiū nūc nō
 facit demonstrationem temporis in quo p̄fer-
 tur nam sic falsum esset dictum: sed facit demon-
 strationem pro vltimo instanti locutionis fini-

te. vnde cum dicitur hoc est corpus meum: pro-
 nomē hoc non determinat subiectū orationis
 pro tempore vel instanti in quo p̄feritur. et pa-
 ri modo verbum est non copulat pro tempore
 in quo p̄feritur sed vtrūq̄ refertur ad instans
 vltime dictionis ex cui^o p̄olatione in ordine ad
 precedētes dictiones resultat significatio facti-
 ua et p̄signatiua p̄imi effectus sacramenti. q̄ li-
 cet non precedat ipsum effectum tempore eo q̄
 transubstantiatio fiat in instanti: precedit tamen
 ordine nature. Unde Sanct^o Tho. infra dis. 11.
 .q. p̄. ar. 3. sub. arti. 2. arguit sic p̄mo loco. hec
 conuersio fit virtute verborum. sed verba non
 possunt aliquid facere nisi dum sunt. ergo cū ha-
 beant esse in successione: videtur q̄ successiue cō-
 uersio p̄dicta fiat. ecce argumentum. sequitur
 responsio. Ad p̄imū ergo dicendū q̄ verba for-
 me hnt sc̄alē virtutem. vnde nō efficiūt nisi q̄
 significant. et ideo cum significatio illius forme
 non sit perfecta nisi in vltimo instanti: tunc habet
 efficaciam suam. hec ille. Et idem in sentētia res-
 pondet. 3^a. p. q. 75. ar. 7. ad. 3^m. Ista iquit con-
 uersio sicut dictum est fit in vltimo instanti p̄o-
 lationis verborum. tunc enim completur ver-
 borum significatio que est efficax in sacramento
 rum formis. et ideo non sequitur q̄ ista conuer-
 sio sit successiua. hec ille. ¶ Aduertēdū tamen q̄
 quāuis pronomē hoc cum dicitur hoc est corp^o
 meum demonstrat substantiā non pro tempore
 in quo p̄feritur sed pro instanti p̄olationis vlti-
 me dictionis in quo sub speciebus sacramēta-
 libus est substantia corporis xp̄i: et tamē ex inten-
 tione xp̄i instituentis et sacerdotis verba p̄fe-
 rentis: pronomē hoc non facit demonstrationē
 determinate substantie corporis xp̄i sed supponit
 confuse et demonstrat substantiā indiuiduam
 vage non tamē disunctiue scilicet vel illam que
 est in termino a quo vel illam que est in termino
 in quem prout aliqui falso putant. sed illam que
 est in termino in quem. s. in vltimo p̄olationis
 non tamen determinate substantiam corporis
 christi sed confuse substantiam que ibi est. vt sit
 sensus. hoc id est hec substantia vel substantia hic
 contenta est corpus meum. ita vt sit demonstra-
 tio et ad sensum et ad intellectum. ad sensum in
 obliquo: et ad intellectū in recto. est enim intel-
 ligentia dicti q̄ substantia sub istis speciebus cō-
 tenta vel id quod sub istis speciebus est conten-
 tum est corpus meum. ita q̄ substantia demon-
 stratur in recto ad intellectum: species vero ad
 sensum in obliquo. Unde q̄ Sāct^o Doc. dicit. 3^a
 parte. q. 78. ar. 5. ad. 2^m. q̄ hoc pronomen hoc

non demonstrat ipsa accidentia sed substantias sub accidentibus contenta: debet intelligi de demonstratione in recto: nam in obliquo etiam ipsa accidentia demonstrat. continet enim suba subbis. i. sub demonstratis accidentibus vt in eadez solutione ipsemet dicit. si enim solummodo eet demonstratio ad intellectum: non oporteret q sacerdos haberet ante se materia: cum demonstratio ad intellectum z presertim solius substantie abstrahat ab hic z nunc. ¶ Sed fortasse aliquis putabit q nos fm premissa incidim⁹ in modum dicendi quem Sactus Thomas reprobat in vtroq; opere quorundaz dicentium q totus sensus locutionis poideet omnium partium eius referendus est ad vltimum instas pronuntiationis verborum. qui et in exemplum afferunt locutionem quam nos induximus cum quis dicit nunc taceo. Sed in veritate noster modus dicendi longe distat ab illorum opinione nec a doctrina Sancti Doctoris in premissis vel in modico deuiamus. Unde sciendum est q Sactus Thomas non reprobat modum dicendi illorum pro eo q dicunt sensus predictae locutionis z omnium eius partium referendum esse ad vltimum instas pronuntiationis verborum. na hoc ipse Sactus Thomas tenet expresse. 3^a. p. q. 78. ar. 5. in. cor. vbi improbat a illorum opinione sic concludit. et ideo oportet quidem intelligere predictam locutionem fm vltimum instas prolationis verborum. hec ille. sed improbat modum dicendi illorum pro eo q ponunt q referendo sensum predictae locutionis ad vltimum instas ipsius: pronomen hoc demonstrat determinatam substantiam corporis christi que in vltimo instati prolationis verborum est sub speciebus sacramentalibus. ex quo sequitur q cu dicitur hoc est corpus meum: exponi debeat. i. hoc corpus meum seu hec substantia corporis mei est corpus meum. qui sensus est falsus quia non hoc verba sonat. vnde z ratio qua Sactus Doctor improbat modum dicendi illorum: est quia sensus talis locutionis esset corpus meum est corpus meum. qd verba consecrationis non faciunt nam idipm fuit etiam ante prolationem verborum. et quia verba consecrationis id significat quod efficiunt sicut z verba aliorum sacramentorum noue legis ideo concludit Sactus Thomas contra illos q no est sensus verborum consecrationis que illi opinantur. quam obrez cum diceret Sactus Doctor concludens: z ideo oportet intelligere predictaz locutionem fm vltimum instas prolationis verborum: ne videretur consonare opinioni quaz

improbat: excepit illud in quo illi deficiebant dicens. no tamen ita q presupponatur ex parte subiecti id quod est terminus conuersionis scilicet q corp⁹ christi sit corpus christi neq; etiam illud quod fuit ante conuersionem scilicet panis: sed id qd communiter se habet q^m ad vtriusq; scilicet contentum in generali sub istis speciebus. non enim faciunt hec verba q corpus christi sit corpus xpi neq; q panis sit corpus christi: sed q contentus sub his speciebus quod prius erat panis: sit corpus christi. et ideo signanter non dicit dominus hic panis est corpus meum quod esset fm intellectum secunde opinionis. neq; hoc corpus meum est corp⁹ meum quod esset fm intellectum tertie. sed in generali hoc est corpus meum nullo nomine apposito a parte subiecti sz solo pronomine quod significat substantiam in communi sine qualitate. i. forma determinata. hec Sactus Thomas.

¶ Quarto Notandum e q licet verba que sunt forme sacramentorum sint expressiua primi et principalis effectus sacramenti: non ideo consequens est q illa sola verba que expressiua sunt effectus sacramenti: sunt de integritate z necessitate sacramenti sz omnia illa q a christo instituta sunt esse formas sacramentorum. na sacramenta vni hnt ex institutione christi. vnde omnia illa verba sunt de perfectione z integritate sacramenti que xps instituit z no plura nec pauca. vt enim. S. Tho. dicit in hac dis. q. 2. ar. 4. sub. ar. 3. verbum quo accedente ad elementum sit sacramentum fm Augu. dicitur a sanctis esse verbum saluatoris. quia ergo verum esse supponimus q ritus ecclesie romane i conficiendo hoc sacramentum q^m ad formam verborum z materiam institutum fuit a xpo sicut in canone missae reperitur z q a christo apostoli et ab eis eorum acceperint successores prout dicit in ca^o cum marthe de cele. mis. ideo tenendum est q omnibus illis verbis quibus ecclesia romana vtitur in consecratione corporis et sanguinis domini z non pluribus vel paucioribus consecratur. z huius efficax ratio est quia xps sic instituit corporis z sanguinis sui fieri consecrationem. rationem autem congruentem quare xps voluerit consecrationem sanguinis sui fieri pluribus verbis q fiat consecratio corporis non solum verbis exprimentibus effectum consecrationis sed etiam verbis q sunt determinatiua subiecti vel predicti orationis consecratiue assignat. S. Tho. in hac dis. q. 2. ar. 2. sub. ar. p^o. ad. 2^m. z. 3^m. Et. 3^a. p. q. 78. ar. 3. in. cor. Et multum aperte sup episto

las pauli exponens illud. p^a. Corin. 11°. hic calix
 nouum testamētum ē in meo sanguine. Ad cui⁹
 intellectum sciēdum ē q^o sacramentum eucharis-
 tie ē memoriale dominice passionis cū domin⁹
 dicat Luce. 22°. hoc facite in meā cōmemora-
 tionem. vnde et apostolus. p^a. Corin. 11°. cū re-
 ferret verba domini dicētis hoc facite quoniam
 cū bibitis in meā cōmemorationē: exponēs
 de quo fienda esset cōmemoratio domini ait.
 quoniam sciēs enim manducabitis panē hunc et
 calicem bibetis: mortē domini annūciabitis do-
 nec veniat. in passione autem christi sanguis sui
 corporis a corpore separatus fuit seorsum effu-
 sus pro salute generis humani cuius fructus et
 mysteria plura in sacra scriptura referant. et ideo
 in hoc sacramēto sanguis seorsum consecratur
 a corpore q^m est ex vi sacramēti: q^muis p^o conco-
 mitantiā simul cū corpore consecratur. Et quia
 vt dictum est in hoc sacramēto: passionis christi
 recolitur cōmemoratio: congruū fuit vt verba
 consecrationis sanguinis exprimerent mysteria
 passionis christi que in sacra scriptura et tradi-
 tione apostolorū sanguini christi effuso attribuun-
 tur. Vbi autem et qualiter ac propter quid hu-
 iusmodi attributio in sacra scriptura reperia-
 tur: deducit pulchre. S. Doc. in hac dis. q. 2. ar.
 2. in trib⁹ sub articulis. Et. 3^a. p. q. 78. ar. 3. Om-
 nia ergo illa verba que in canone missę habētur
 determinatiua mysteriorum passionis christi: intel-
 liguntur a christo instituta pro forma cōsecrationis
 sanguinis s^m q^o consignata sunt ex ritu ecclesie
 tradito a christo apostolis et ab apostolis suis suc-
 cessorib⁹ ac toti ecclesie. put determinatus est in
 ca^o cū marthe supra notato.

Quantus ad q^o
 tum articulum respondendum
 est obiectionib⁹ aduersariorū.
 Et quidē ad primū aureoli cō-
 tra primā conclusionem dicitur
 q^o maior simpliciter sumpta sicut iacet ē falsa. nā
 in sacramentis unprimētib⁹ characterem: cha-
 racter est res sacramēti et sacramētū s^m omnes
 doctores. et ita in sacramēto eucharistie corpus
 christi est res sacramēti et sacramētum. et iterum
 est virtus sacramēti. s. specierum remanētium
 post consecrationē que sunt sacramētum tātū.
 Unde. S. Tho. in hac dis. 8^a. q. p^a. ar. p^o. sub. ar.
 p^o. ad. 2^m. dicit q^o sicut ad species sensibiles alio-
 rum sacramētorū se hēt virtus q^o interius inest
 que sanctificationē acquirit et sacramētū efficit
 s^m hūgonem: ita in hoc sacramento se hēt ipm.

corpus christi q^o per cōsecrationē sub specieb⁹
 illis fit. vnde sicut in alijs sacramētis materiale
 elemētū nō est causa virtutis q^o in ipsa ē nec ali-
 cuius spiritualis effectus in homine nisi mediā-
 te virtute s^m q^o ex elemēto et virtute quasi vnū
 efficiat: ita in hoc sacramento species nō sunt cau-
 sa corporis christi nec alicuius effect⁹ in anima spi-
 ritualis nisi mediāte corpore christi vero s^m q^o et
 speciebus et corpore christi fit vnū sacramētum.
 hec ille. Item. 3^a. p. q. 73. ar. p^o. ad. 2^m. sicut in-
 quit se habet virt⁹ spirit⁹ sancti ad aquā bap-
 tismi: ita se hēt corp⁹ christi verū ad species panis et vi-
 ni. vnde species panis et vini nō efficiūt aliquid
 nisi virtute corporis christi veri. hec ille. Q^o autē
 arguens inducit de caractere et grā in bap-
 tismo non est simile. nam in hoc sacramento eucha-
 ristie sunt quedam specialia in quibus differt ab
 alijs sacramētis. put deductum fuit in primo no-
 tabili. nec est verū q^o character et gratia nō sunt
 virtus sacramēti bap-
 tismi. nā omnis forma per
 quam aliquis ordinatur ad aliquid agēdū vel
 suscipiēdū quod sit eius perfectum sicut ē grā
 et character: virt⁹ illius est. Ad. 2^m. dicitur q^o
 maior est falsa prout iacet. nec valet eius proba-
 tio per simile de caractere bap-
 tismi. q^o sicut di-
 ctum fuit in primo notabili hoc est vnū in quo
 differt sacramētū istud ab alijs sacramētis. q^o in
 hoc sacramento primus effect⁹ recipitur in mate-
 ria sacramēti: in alijs vero sacramētis recipitur i
 suscipiēte sacramētū. Ad primā cōfirmationē
 negatur minor. imo in materia huius sacramēti
 est talis virtus duplex. vna. s. corpus christi quod
 est in speciebus sicut in materia ex qua virtute p-
 fluit gratia in suscipiēte sacramētū cū alijs effe-
 ctibus spiritualis nutritionis vt dictū est in res-
 ponsione ad p^m. alia ē virtus trās substantiā di pa-
 nem et vinū in corp⁹ et sanguinē christi. que virt⁹
 est in verbis cōsecrationis et in materia sacramē-
 ti siue sit panis et vinū siue species sacrales in vl-
 timo instāti prolotionis verborum. Ad. 2^m.
 confirmationē dicitur q^o nō est simile de materia
 in sacramento ordinis et aliorū sacramētorū et de
 materia huius sacramēti put dictū est. Ad. 3^m.
 dicitur q^o maior propositio hēt veritatez de illo
 quod facit aliquid circa sacramētum q^o figurat
 primo et principaliter. sed tūc minor est falsa. nā
 id quod primo efficiat et figurat per hoc sacra-
 mētū: est existētia corporis christi sub speciebus sa-
 cramētalib⁹. hoc autē nec efficiat nec figurat p
 comestionem. Et preterea falsum est q^o species
 sacramētales absq^o sumptione sacramēti nō ha-
 beāt q^o significēt vnionē fidelū et ecclesie cū christo.

Unde Sanctus Thomas in *quodam* distinctione. 11°. q. 2. ar. primo sub. ar. 2. in cor. dicit q. vna causa qua re panis et vinum sunt materia huius sacramenti: accipitur vno modo ex significatione duplicis rei huius sacramenti. quia panis ex multis granis conficitur et vinum ex multis acinis confluit qd competit ad significandum corpus xpi verum et mysticum. Item tertia parte questione septuagesima quarta articulo primo assignas rationes quare panis et vinum est materia huius sacramenti dicit quasi in fine. quarto q. ad effectum respectu totius ecclesie que constituitur ex diuersis fidelibus sicut panis conficitur ex diuersis granis et vinum fluit ex diuersis vuis. ¶ Ad confirmationem dicitur consimiliter ad maiorem propositionem q. habet veritatem de illo quod significat et efficit ex opere operato id quod est primo et principaliter effectus sacramenti: et tunc minor est falsa. nam sumptio corporis christi licet significet et efficiat secundum effectum qui est charitas et vnitas fidelium in christo: non tamen efficit primum effectum qui est q. corpus christi sit sub speciebus sacramenti. ¶ Ad argumentum Aureoli contra secundam conclusionem dicitur ad maiorem q. est falsa. nam licet recipiens corpus domini sub speciebus panis recipiat totum corpus domini: non tamen recipit totum sacramentum sicut q. est signum. quia non recipit totum sacramenti significationem que non solum consistit in speciebus panis sed etiam in speciebus vini. Unde Sanctus Thomas in hac distinctione. 8. q. primo. arti. primo. sub. arti. 2. ad. 2^m. ratio inquit illa procedit quando vtriusq. signum habet integram significationem. sic autem non est hic. quia ablatio spiritualis non significatur perfecte nec per panis tantum nec per vini tantum sumptionem sed per vtriusq. signum: sicut est in significatione nominum compositorum. Et in responsione ad quintum dicit q. quauis xps perfectus sit sub vtraque specie: non tamen quantum ad integrum vsum sacramenti est sub vtraque sed q. ad diuersos vsum. et ad minoris probationem dicitur q. in casu illo quauis recipiat quis omnia sacramenta: non tamen recipit omnia integre: quia non facit eucharistie quod consistit in duplici materia sacramenti. vnde non est simile de ipso et de alijs sacramentis quorum non est duplex materia. ¶ Ad argumenta Scoti contra tertiam conclusionem ad primum dicit ad maiorem q. verba sacramentalia debent significare illud quod efficitur ex vi facti non solum ex vi verborum sed magis ex institutione xpi et ex institutione ministri proferentis. et sic significant illa verba hoc est corpus meum. Et enim

respondet. S. T. ad simile argumentum. 3°. p. q. 78. ar. primo ad. 4^m. si sacerdos sola verba predicta proferret. hoc est corpus meum cum intentione conficiendi: perficeret hoc factum. quia intentio faceret vt hec verba intelligerentur quasi ex persona xpi placata: etiam si verbis precedentibus hoc non recitaret. Unde sicut bene arguit Durandus si oporteret q. ex forma verborum insinuaretur corpus xpi ibi esse: non solum non fieret consecratio per hec verba hoc est corpus meum alius non premis: sed etiam per eandem rationem eis premis quod patet quia precedentia verba. scilicet accipiens panem benedixit fregit deditque discipulis suis dicens hoc est corpus meum: recitantur vt dicta a christo. constat autem q. per hanc seriem verborum non significat q. corpus xpi sit sub speciebus panis que sacerdos tenet vel coram se habet sed solum sub speciebus panis que christus accepit et benedixit. ergo per hec verba non esset corpus xpi sub speciebus panis presentibus sacerdoti quod est falsum et erroneum. sufficit ergo q. verba consecrationis significant illud quod continetur in hoc facto non ex serie verborum precedentium: sed ex institutione xpi et intentione ministri gerentis personam xpi. ¶ Ad. 2^m. respondet. S. Tho. in hac distinctione. q. 2. arti. primo sub. ar. 2. ad. primo: q. ambrosius et eusebius et magister in littera loquunt de consecratione eucharistie non solum quantum ad id quod est de perfectione eius prima et essentiali sed etiam quantum ad eius perfectionem secundam et accidentalem. Idem respondet. 3°. p. q. 78. ar. primo ad. secundum. et de hoc dictum est in secundo notabili. Unde vt refert petrus de palude in hac distinctione in missali ambrosiano hec verba hoc est enim corpus meum: et illa hic est enim calix sanguinis mei et cetera vsq. in remissionem peccatorum inclusiue scripta sunt litteris aureis: et non alia verba precedentia et sequentia in signum q. illa tantummodo sunt de essentia sacramenti. Itaque obstat vt ipse dicit q. aduerbium enim sit ibi etiam scriptum litteris aureis quod tamen non est de essentia sacramenti. quoniam hoc ideo est quia ponitur in medio partium essentialium forme. vnde ne viderentur due forme si aduerbium enim scriberetur litteris nigris eo q. faceret inter antecedentia et sequentia verba notam dissimilitudinis: scriptum est sicut alia aureis litteris. ¶ Ad argumenta Scoti contra quartam conclusionem patet responsio ex his que dicta sunt in tertio notabili. procedunt enim ex triplici falso fundamento. vnum est q. S. Tho. dicat significatum totius orationis constitui ex significatis partium. aliud est q. partes oratio-

nis cōsecratiue tunc significant vere et complete quando pferuntur. tertius est q̄ cum dicitur hoc est corpus meū: li hoc supponat disīctiue vel p substantia quā demōstrat quando pferitur vel pro substantia que erit in vltimo prolationis. ista autēz falsa sunt sicut i dicto notabili tertio apparet. ¶ Ad. 4^m. quod ē Aurecolidiciū primo q̄ nō aliud probat nisi q̄ li hoc demonstrat substantiam cum his que ipsam concomitant. sed illud nō est ex vi sacri: sed concomitariue quod nos non negamus. Dicitur secundo falsum esse q̄ cum queritur quid ē hoc, pprie respōdeat nō solū substantia sed quantitas et qualitas. nam quid querit d̄ substantia directe et, pprie. Auctoritates autem philosophi et cōmentatoris pro nobis faciunt et contra arguentēz. nam nō per prius respōdere substantia q̄ accidens ad interrogationēz factā per quid est nisi quia quid est per se et primo querit de substantia. ¶ Ad. 5^m. dicitur q̄ corp^o christi dicitur esse in sacramento contentū: nō pprie sicut locatum in loco sed quodam speciali modo. put in sequēti questione dicef. vnde falsum est q̄ li hoc non habeat demōstrare aliquid contentū si intelligatur dictum vniuersaliter sicut arguens loquitur nec dicitur sūū ipse pbat. ¶ Ad argumētā Durādī cōtra quintā conclusionē ad primū patet respōsio ex his que dicta sunt in quarto notabili. pcedit enī ex falso supposito. s. q̄ illa sola verba sunt de necessitate sacri: que sunt expressiua effectus sacramenti. hoc autem falsū est vt ibi ostēsum fuit. vnde responsio ab arguente posita bona est. Itēq; valet eius improbatio. nam preter verba pertinentia ad inuocationem trinitatis et preter verba designantia effectū sacramēti: sunt in sacro confirmationis alia verba de necessitate sacri sicut illa cōsigno te signo crucis. vnde patet q̄ replica arguētis non habet verū fundamentum. ¶ Ad. 2^m. respōdet. S. Tho. in hac. S. dis. q. 2. ar. 2. sub. ar. p^o. ad. 2^m. q̄ cū eucharistie sacm sit memoriale dominice passionis: nō rēp̄sentatur i cōsecratione corporis nisi passionis subiectū. sed in cōsecratione sanguinis representat passionis mysteriū. nō enī a corpe xpi sanguis et^o seorsum fuit nisi per passiōē. et ideo cōdicionē dominice passionis exprimūt per verba sequētia magis in cōsecratione sanguinis q̄ in cōsecratione corporis. Adēz i sententiā respōdet. 3^a. p. q. 78. ar. 3°. ad. 2^m. Sed sciēduz est q̄ in hac responsione magis intēdit. S. Doc. assignare rōnē cōgruētie q̄re xps instituit plura verba fore de necessitate cōsecrationis sanguinis q̄ de necessitate cōsecrationis corporis: q̄ intēdat assignare rōnem efficacē q̄

re in tot verbis p̄sistat essentialiter forma cōsecrationis sanguinis et in pauciorib^o forma cōsecrationis corporis. nam huius ratio efficac̄ est q̄ xps sic instituit. qm̄ quātū est ex parte verborum: per pauciora potuit consecrari sanguis et per plura corpus si xps sic instituire voluisset. ¶ Ad. 3^m. respōdet Petrus de palude q̄ si vez esset q̄ greci pauciora verba pferat in cōsecratione sanguinis q̄ habeat ritus romanē ecclesie: greci non vere conficiunt nisi forte illam formāz cōsecrationis habeant ex speciali dispēsatione et traditione diuina de qua tū nondūz constitit romane ecclesie. Et cum arguens dicit q̄ ecclesia romana non tenet grecos nō vere conficere: dicimus q̄ non obstat si greca occultet formam cōsecrationis q̄ ad noticiā summi pontificis nō deueniat. Quod autēz romana ecclesia dicit grecos non errare in cōficiendo: est p̄pterea q̄ cōficiūt in sermēto. sed non errādo in hoc: possunt errare in nō seruādo formā cōsecrationis a xpo institutam. ¶ Ad. 4^m. dicit q̄ maior habet veritatē de verbis p̄tinentib^o ad effectū ipsi^o vsus sacri: nō autē de verbis p̄tinentibus ad effectū sacramēti qui vsus sacri p̄cedit qualia sunt verba cōsecrationis sanguinis q̄ omnia sunt determinatiua primi effectus sacramēti. Itēq; est simile in hoc sacro et in alijs. q̄ in hoc prim^o effect^o consistit in consecratione materie q̄ vsus ipsius p̄cedit. in alijs vero prim^o effectus cōsequitur vsus sacri. et ideo nimirum si in eis verba p̄tinentia ad vsus sacri magis pertineāt ad integritatem forme q̄ verba pertinentia ad ipsius effectum. ¶ Ad. 5^m. dicit q̄ sicut respōsum fuit ad 2^m. ratio. S. Tho. q̄ accipitur ex determinatione p̄dicati: nō est prima et efficac̄ sed est p̄gruita supposita institutione xpi que est ratio efficac̄ et prima. vnde q̄ xps non instituit q̄ illa determinatio quod pro vobis tradet esset de essentia cōsecrationis corporis: ideo licet sit determinatiua p̄dicati orationis consecratiue corporis: non est de integritate essentiali ipsius. q̄ autēz id xps nō instituerit: cōstat ex ritu romane ecclesie quas supponimus non errare. Et si obiiciatur q̄ Lucas euangelista ponit illam determinationem. s. qd̄ pro vobis tradet: respondet. S. Tho. in hac dis. q. 2. ar. 2. sub. ar. p^o. ad p^m. Et. 3^a. p. q. 78. ar. 3. ad. 9^m. q̄ euāgeliste nō intendebant tradere formas sacramentorum quas in primitiua ecclesia oportebat esse occultas vt Dionysius dicit in fine ecclē. hierar. sed intenderūt historiā de xpo tenere. et ideo non omnia verba ab euāgelistis posita sūt d̄ substantia forme sacramētōz. ¶ Ad. 6^m. dicitur q̄ ratio sumpta ex ritu non ponitur a. S.

Docto. quasi sit efficaciter concludens: sed ponitur quasi ratio sumpta a signo supposita institutione divina que est ratio efficax. alia autem verba sicut accepit et huiusmodi licet proferant eodem ritu: quia tamen non fuerunt instituta a xpo p forma consecrationis: ideo non sunt de essentia sacramenti. **Ad. 7^m.** et **8^m.** patet responsio ex immediate dictis et ex responsione ad secundum et tertium Duradi. **Ad. 9^m** dicitur primo q quia essentia huius sacramenti consistit in consecratione materie. put sepe dictum est supra: ideo verba sunt de essentia consecrationis. q vt respicit actum sacerdotis consecratis transit sicut et verba quauis res consecrata maneat. Dicit secundo q licet nihil transiens sit de essentia rei permanentis quantum ad esse potest tamen esse de eius essentia quantum ad fieri eo modo intelligendi qui positus est in primo notabili. et isto modo verba consecrationis dicuntur esse de essentia huius sacramenti. **Ad** argumentum ante oppositum patet responsio per ea q dicta sunt ad primum Scoti contra tertiam conclusionem. **Et** in hoc articulus terminatur.

Quantum ad p^o

Quoniam articulus sit prima conclusio q verum corpus xpi est in sacro eucharistie sicut veritate et non solum sicut in signo. **Hac** conclusione tenet. **S. T.** in hac dis. 10. ar. p^o. **Et** tertia. p. q. 75. ar. p^o. **Secunda** conclusio est q totum corpus totalitate subali est realiter in sacro eucharistie. **Hac** conclusione tenet. **S. T.** in hac dis. ar. 2. sub articulo p^o. et. 2°. **Et** tertia. p. q. 76. articulo p^o. et. 2. **Tertia** conclusio est q totum corpus totalitate quantitate continetur in hoc sacro.

Quantum ad se^o

Quoniam articulus arguendum est contra conclusiones. **Et** qd contra primam arguit Duradus. pbando q corpus xpi non sit in hoc sacro tanquam contentum sed solum tanquam presens. dicit enim sic. refert aliquid esse presens alteri et esse in altero. et vt loquamur in pposito: refert aliquid esse in loco et esse presens loco. esse enim in loco importat habitudinem continentie ex parte loci. esse autem presens loco: non importat habitudinem continentie sed solum realiter exhibitionem essentie. vbi 2° loc^o est presens realiter locato sicut e converso: quoniam quicquid non continetur a locato sicut e converso. et quoniam ppe loquendo ita sit vt dictum est: tamen large loquendo presuevit dici omne illud esse in loco quod est presens loco. vbi et de iudicium esse in omni loco et angelum in alio: cum tamen de^o et angel^o loco non contingat. et sicut hoc dicere possumus q aliquid est in loco dupliciter. scilicet ppter rationem continentie vel large ratione solius presentie ad locum. primo modo aliquid potest esse in loco dupliciter. scilicet circumscriptione vt quantitas et ea q quantitate extenduntur. et diffinitive vt ea q sunt in quanto sicut quantitate non extenduntur sicut ponitur de anima humana. ex qua enim corpus cuius anima est actus loco terminatur et finitur tanquam termino et fine extrinseco: consequens est q anima eodem termino finitur sed non circumscribitur q non est quanta nec sicut se nec sicut accidens. large vero aliquid dicitur esse in loco ratione solius presentie ad locum sicut illud quod nec est quantum nec est in quanto. vt angel^o dicitur esse in loco ratione solius ordinis quem habet ad locum vel ad corpus existens in loco. his suppositis dicendum est q corpus xpi non est in hoc sacro primo modo. scilicet circumscriptione. nec secundo modo. scilicet diffinitive sicut tertio modo. primo patet q illud est alibi circumscriptione quod mensuratur loco continetur et configuratur ei. sed corpus xpi non commensuratur nec configuratur dimensionibus specierum panis et vini nec loco eorum: ergo non est ibi circumscriptione. secundum patet quia corpus xpi non est in speciebus

Distinctio decima.

Circa de-

Circa de-
 amaz distinctio-
 nem quoniam vtriusque
 corpus xpi sit in
 altari vel eucha-
 ristie sacramen-
 to realiter et ar-
 guitur q non. qz
 nullum corpus potest
 esse in diuersis lo-
 cis. sed corpus
 xpi est vere in celo quo ascendit. ergo impossibile est q sit in altari. pbatio pme. quia nihil habet esse extra terminos suos. sed termini cuiuslibet corporis locati sunt simul cum terminis corporis locantis. ergo nullum corpus locatum in vno loco potest esse extra terminos illius loci. et ita non potest simul esse in duobus locis. **In** oppositum arguitur qz veritas noui testamenti debet respondere figuris veteris testamenti. sed in veteri testamento ipse agnus q figurabat xpm sumebatur in cibum vt patet **Exodi. 12°.** ergo in noua lege ipsum verum corpus xpi quod p agnum significatur debet manducari. **In** hac questione erunt quattuor articuli vt sup.

sacramentalibus nec in aliquo alio subiectiue quæ-
admodum anima est in corpore vt per illud pos-
sit dici corpus esse diffinitiuè in sacramento quæ-
admodum anima est diffinitiuè loco in quo cor-
pus animatum est circumscripitiue. hec ille. ex præ-
dictis itaq; vult deducere q̄ inconuenienter di-
catur corpus christi esse in hoc sacramento tan-
q̄ contentum in sacramento vel in loco sacramen-
ti. quia omne quod cōtinetur loco oportet q̄ cir-
cumscribatur vel diffiniatur loco vel corpore exi-
stente in loco. quorum neutrum conuenit corpo-
ri christi prout est in sacramento. sed solum dici-
tur esse in sacramento per presentiaz essentie seu
eo modo q̄ substantia non quantaputa angelus
dicitur esse in corpore quod potest ab eo moueri
per talem presentiam et respectum presentie ad
tale corpus sine quacūq; continētia a tali corpo-
re. et ad hoc inducit aliquas probationes quas
non recito quia non sunt proprie contra conclu-
sionem. ¶ Contra eandem conclusionem argu-
it e contra Aureolus imo verius contra Duran-
dum probando q̄ presentialitas quaz habet cor-
pus christi ad species nō sit ordo aut respectus.
¶ Primo sic. nullam habitudinem habet nunc cor-
pus christi ad species quā non haberet pri^o sub-
stantia panis ad illas dum ibi erat presens. licet
enim non omnem habitudinem quam habeat
panis ante trāsubstantiationez ad species habeat
nunc corpus christi post trāsubstantiationez quia
non habitudinē subiecti ad accidens vel extensi-
ad extensionē: tamē e contra verum est dicere q̄
omnem habitudinem quā habet corpus xpi ad
species post trāsubstantiationem: habuit panis
ante trāsubstantiationē. Et hoc potest confir-
mari per hoc q̄ fide tenemus q̄ corpus christi est
hic per hoc q̄ panis cōuertitur in ipsum. ergo cor-
pus christi virtute illius quersionis acquisiuit ha-
bitudinem ad species quas habuit prius panis.
et circa istud fundatur tota intentio antiquo-
rum doctorum. sed panis ante conuersionem nō ha-
buit ad species aliquem respectum extrinsec^o ad-
uenientes. non enim panis mediante aliquo res-
pectu erat presens illis speciebus eo q̄ inter acci-
dens et subm nullus cadit respectus medius. qd̄
patet quia ea que per se vniunt: non vniunt me-
diante aliquo respectu. sed subm et accidēs per
se vniuntur. patet octauo methaphisice vbi dicit^r
q̄ nulla causa querenda est quare figura et es fa-
ciunt vnum. de omnia autem eo quod cuz alio me-
diante aliquo respectu tertio facit vnum: contin-
git causam querere quare cū isto facit vnum. cū er-
go panis nullum talem respectum fundabat i o-

dine ad species. ergo nec corpus christi nunc fun-
dat talem respectum. ¶ 2°. sic. illud quod pprie
et per se non denominatiue responderetur ad iter-
rogationem factam per quid est hoc demonstra-
tis speciebus: illud non habet tm̄ ad species res-
pectum presentialitatis extrinsecus aduenientē.
probat. nam de angelo qui habebat talem res-
pectum ad columnam nubis non poterat respō-
deri demonstrata colūna ad interrogationez fa-
ctam per quid est hoc: pprie nisi tm̄ denomina-
tiue puta quia erat ab angelo mota vel huiusmo-
di. sed fm̄ doctrinam sanctorum et verbuz chris-
ti demōstrato eo quod sacerdos tenet in mani-
bus et facta interrogatione quid est hoc: respon-
detur pprie et non tm̄ denominatiue corpus
christi. ergo habet ad species aliam habitudines
q̄ respectum presentialitatis. maior pbata est et
patet per exemplum de colūna qua demonstra-
ta non poterat responderi q̄ esset angelus vl spi-
ritus sanct^o. minor probatur auctoritate Augu-
stini in libro sententiaruz prosperi. et similiter de
consecratione disti. 2^a caplo ante benedictionē.
et in illo caplo ego berengarius. et ē confessio si-
bi tradita a papa in consistorio vbi confitetur q̄
illud quod sacerdos tenet in manibus: est vera-
citer corpus christi. et Augustinus in capitulo al-
legato dicit q̄ illud quod ante benedictionē fu-
it panis: est corpus christi. et christus in cena di-
cit accipite et manducate hoc scilicet quod teneo
est corpus meum. ¶ 3°. quia respectus presentie
extrinsecus adueniens subest voluntati ipsius p-
sentis si sit nature intellectualis sicut de angelo
presente huic loco. vnde potest se mutare de v-
na presentia ad aliam pro libito voluntatis. sed
presentia quam habet christus ad species: nō su-
best voluntati ipsius christi sed immediate soli di-
uine voluntati et in quātū est deus. vnde in quan-
tum homo: non potest voluntate sua transferre
se de presentia quam habet ad species ad absen-
tiam. ¶ 4°. quia omnis respectus est aliquid de
relictuz in aliquo ab alio fm̄ auctorem sex princi-
piozum. et patet inducendo. nam vbi est aliquid
derelictum ex circumscriptione passiuā. et quādo
ex adiacētia temporis. habitus vero ex ornatu.
sed circa corpus christi non relinquitur aliquid
quod dicatur presentia nec ornari nec circumscri-
bi et huiusmodi. igitur. Si dicas q̄ ille respectus
presentie non est in aliquo sex predicamentoz
contra. ergo erit dare vnde cum predicamen-
tū. dices q̄ non est incōueniēs q̄ Aristoteles nō
viderit oia pdicamēta: cōtra. ita incōueniēs est q̄
tu nō videas q̄ qcqd̄ def̄ qd̄ sit dicibile icōplexuz

non reducat ad aliquod decem generum. ¶ 5°. quantitas corporis christi nullam habet presentiam quod sit respectus ad illas species. ergo nec substantia corporis christi tenet consequentia. quia unioformis est connexio substantie corporis christi ad species: et omnium concomitantium. antecedens probatur. quia presentia quantitatis ad quantitatem: non est aliud quam contactus. quod patet quia talis presentia est simultas. tunc sic. illa simultas autem est similitudo autem se tota: et quocumque modo dicatur semper est ibi contactus. eo enim modo quo due quantitates sunt simul: eo modo se tangunt. impossibile est enim a duabus quantitatibus sibi inuicem presentibus circumscribere rationem contactus. si ergo quantitas corporis christi haberet talem presentiam ad tales species: esset ibi virtus contactus et ita esset ibi extensa. hec ille in forma. ex quibus videtur quod corpus christi non sit realiter in eucharistia tanquam contentum nec tanquam presens speciebus presentia respectiva. ¶ Contra aliqua contenta in declaratione secunde conclusionis. scilicet quod ex vi sacramenti continetur in eucharistia anima rationalis: non inquam anima sed in quantum dat esse corporeum arguitur. et quidem supponitur quod in christo non est alia forma substantialis preter animam rationalem que dat esse substantiam et esse corpus et esse animal et esse hominem et cetera. arguit Scotus primo sic. quod si hostia consecrata in cena a christo in pyride fuisset conseruata in triduo: permansisset ibi eadem res primo contenta. illud autem in quod fiebat primo conuersio non fuit materia prima nec accidentia nec compositum ex materia et accidente. ergo compositum ex materia et forma substantiali. illud ergo semper mansisset in triduo. sed tunc non erat compositum ex prima materia et anima intellectiva: quia christus fuit vere mortuus in cruce: et ita anima intellectiva vere fuit separata. sed non potest simul esse separata et unita corpori. igitur et cetera. ¶ 2°. quia terminus huius conuersionis oportet quod sit ens reale quod conuersio est realis. sed anima intellectiva ut dat esse corporeum distinguendo contra esse intellectuum: semper non est aliquid reale sed tantum quod abstractum per actum intellectus sicut commune est aliquid preter singularia sepe. ergo ista conuersio non potest esse in animam ut est deus esse corporeum. ¶ 3°. sic arguit. illud corpus quod ponitur terminum conuersionis primum: est corpus mathematicum aut corpus naturale. non enim distinguit philosophus corpus in plura. si mathematicum: ergo includit actu quantitatem: ergo quantitas esset ibi primo ex vi conuersionis. nec erit

transubstantiatio sed transaccidentatio: si accidens per se requiratur in termino. si sit corpus naturale: ergo est naturale per formam substantialem vel per qualitatem. si primo modo habetur propositum quod illa forma non est anima intellectiva. si secundo modo cuius quantitas naturalis presupponat quantitatem: adhuc habetur propositum quod primum terminum conuersionis includit materiam cum quantitate et qualitate et ita erit dupliciter ens per accidens. ¶ 4°. quod non efficacia sunt verba super sanguinem quam super corpus. sed dicendo hic est sanguis vel hic est calix sanguinis mei: non potest ibi fingi terminum conuersionis sola materia sub modo quantitativo: quia illud non est sanguis cum sanguis dicat aliquam substantiam que generatur a nutrimento sumpto et est proximum conuertendum in carnem nec generaretur nec conuerteretur nisi haberet propriam formam substantialem. ¶ 5°. quia cum dicitur hoc est corpus: non ponitur ad distrahendum de veritate carnis et ossis et huiusmodi sed potius ut includit omnes partes eius quod est primo animabile. sed si diceretur hec est caro vel os: fictio videretur ponere terminum conuersionis esse tantummodo materia sub modo quantitativo vel materia sine forma substantiali. ergo multo magis in proposito accipiendum corpus ut est quoddam includens omnia illa sicut hic accipitur. ¶ 6°. quia ista via non solum non saluat sufficienter veritatem eucharistie: sed nec saluat veritatem rei contente in eucharistia semper veritatem corporis et sanguinis christi. quia sicut in existentia materiali ita et in eucharistia erat idem corpus viuum et mortuum ut probatur per multas auctoritates sanctorum. similiter nec identitatem sanguinis effusi super terram de latere christi mortui. hec ille cuius multis alijs rationibus adductis super secundo sententiarum in materia de pluralitate formarum in homine que non sunt ad presens propositum ideo non recitantur. ¶ Contra eadem in conclusionem prima contenta arguit Aureolus et semper idem tripliciter. primo quod quando aliqua differunt sola ratione: impossibile est quod per aliquam actionem attingatur unum et non aliud. si anima ut dat esse corporeum per se: sola ratione differt a seipsa ut dat esse intellectuum. transubstantiatio autem est actio realis. ergo impossibile est quod attingat animam ut dat esse corporeum quin attingat eam ut dat esse intellectuum. ergo ex vi conuersionis eque directe anima est sacro ut dat esse intellectuum sicut ut dat esse corporeum. ergo videtur contradictio quod terminum conuersionis sit anima dans esse corporeum et ut est intellectiva sit tantummodo terminum per concomitantiam. ¶ 2°. sic. nam in octo in de officio missae dicit

ego inquit vitam eternam habere desidero. ideo carne christi comedo veraciter illam quam extraxit de virgine. tunc sic. si in triduo aliquis apostolorum consecisset: aut fuisset illa caro que hodie est: aut non. si sic: habetur propositum quod illa caro que tunc fuit: non includebat animam christi ut dat esse corporeum sed aliam formam carnis. si vero non sit eadem caro que hodie est in eucharistia tunc illa que fuisset in triduo: ergo non est sacramentum semper uniforme. et sequitur ulterius quod illa caro que hodie est: non est illa a qua fluxit sanguis in cruce et que iacuit in sepulchro. quia sanguis exiit a carne separata ab anima rationali ut habetur Joannis. 19. similiter sequitur quod hodie non fit transubstantiatio in sanguinem qui emanavit de christi latere: quia ille non erat animatus.

¶ 3°. sic. ex eadem auctoritate. nam dicitur ibi illam carnem manduco quam christus de virgine traxit. sed constat quod christus non traxit de virgine animam cum anima non sit ex traduce. igitur et cetera. hec Aureolus in forma. ¶ Contra eadem ipsa arguit Henricus. 9°. quodlibet. q. 8°. dicens post multa argumenta quibus probat in homine esse aliam formam substantialem preter animam racionales: infert sic. ex parte corporis patet in quid fit conversio: quia in corpus aliam formam habens preter animam racionales. Item videndum est ex parte conversionis quia tota substantia panis convertitur in verum corpus christi quia est ibi et non aliter nisi per conversionem. et ideo cum materia non sit corpus: non fit conversio in solam materiam. tunc enim cum minus esse habeat materia quam forma substantialis habet maius et verius esse: convertere actione divina in minus esse. quod est inconueniens quia sicut deus nulli est causa tendendi in non esse secundum Augustinum 83. questionum: ita nec tendendi in minus esse: quod utrumque sonat in defectum. ergo tota substantia panis non convertitur in materiam. Item nec in materiam cum intentione corporeitatis absque realitatis forme: quia sic non esset conversio in corpus reale sed rationis. unde non fit conversio in rem que est anima rationalis sicut nec in diuinitatem. Licet quedam noua positio dicat quod conversio fit in animam secundum quod dat esse corporeum non autem secundum quod dat esse animatum tali anima. sed si hoc esset: tunc non esset conversio in corpus generatum ex virgine: quia anima rationalis secundum nullam rationem generata est. quod falsum est quia dicit Ambrosius quod concipimus corpus quod de virgine est. ¶ 2°. quia si ita esset: tunc in triduo anima separata a corpore non potuit dici quod corpus christi fuit in se

pulchro nisi secundum materiam. nec fuisset facta consecratio nisi in nudam materiam et non in corpus quia deficiebat terminus conversionis. quod corpus christi non est corpus ut dicunt nisi ab anima rationali. nec fuit illud corpus idem viuum et mortuum nisi unitate suppositi. et sic in triduo non fuissent vera verba consecrationis: hoc est corpus meum. ¶ 3°. si hostia consecrata ante mortem christi fuisset seruata: cum anima separata in morte non mansisset corpus. et sic manentibus speciebus defecisset res sacramenti et non fuisset corpus christi sub hostia. que sunt inconuenientia nec possunt euadi nisi ponendo formam aliam in homine preter animam. fit ergo conversio in tale corpus quod mansit in triduo idem quod prius. et consecratum remansisset: nisi quod hora mortis in cruce mortuum fuisset per separationem anime. unde dicit Guilelmus altissiodorensis quod si corpus christi fuisset seruatum in pixide: concedenda esset ista: corpus christi moritur in pixide. nec per hoc intelligitur aliqua noua proprietates aduenire. sed sensus est: anima christi incipit non esse hic. et sic non est ponendum quod maneat materia nuda sine forma nec quod forma cadaueris introducat. et sic stat quod diuinitas et anima non sunt in sacramento ex vi sacramenti licet sint ibi per naturalem concomitantiam quoad anima coniuncta fuit preter triduum. Et ideo non valet quod modernidicunt quod conversio fit in animam secundum quod dat esse corporeum: tamen ut est rationalis non est ibi nisi per concomitantiam imo fit conversio in corpus quod habet formam. In bruto autem cum non sit alia forma quam anima: si virtute diuina fieret conversio alicuius in corpus bruti dicendo hoc est corpus bruti: anima bruti esset ibi vi verborum et non per concomitantiam quoad illud quod est ibi secundum rem. quo ad rationem autem vegetabilis et sensibilis: non esset conversio in corpus sed tantum in materiam et partes eius que corpus non appellatur. hec Henricus in forma. ¶ Contra tertiam conclusionem arguit Durandus probando quod in eucharistia non sit quantitas dimensura corporis christi. primo quod non sequitur quantitas christi non separatur a corpore suo: ergo est cum corpore in sacramento per concomitantiam. sicut enim locus celi non separatur ab eo secundum contactum quod tamen non propter hoc est in sacramento: sic videtur esse hic. ¶ 2°. sic. cessante causa: cessat effectus. et ideo corpus christi sit propter ordinem quem habet ad species ut substantia non ut quantitas: ergo est hic suba et non quantitas. ¶ 3°. quia quod aliqui arguunt videlicet dicunt enim quod non sequitur: deus facit quod calidus presens calefactibili non comparetur et in ratio-

ne calefacientis suspendendo actionem et retinendo calorem: ergo in se non est calidum vel calefactum. ergo a simili licet non faciat quantitates corporis christi esse in se indivisibiles quia hoc esset contradictio: potest tamen facere ipsam comparari ad species que sunt extra modo indivisibili. hoc autem non est simile. quia quod sequitur ad approximationem agentis ad patiens: est aliquid absolutum quod deus potest impedire. sicut non potest facere quod quantitates unius rationis ad invicem comparate una non sit inferior alia vel equalis: sicut etiam nec quantitates quecumque ad invicem comparate quin una sit maior aut minor aut equalis. quo facto sic non compararetur dissimiliter ad totum et partem vel pars ad partem et totum ad totum. ¶ 4°. sic impossibile est quod quantitas comparetur quantitati modo nature impossibili. sed modus nature quantitates est divisibilitas. ergo impossibile est quod quantitas comparetur modo indivisibili. sed si quantitas corporis christi presens esset speciebus modo substantie: comparetur ad eas modo indivisibili. igitur et cetera. ¶ 5°. quia substantia potest comparari ad locum circumscriptionis mediante quantitate quam habet et sequitur modum quantaris quia hoc non repugnat sue nature. licet enim substantia non sit divisibilis per accidens ratione tamen quanta et divisibilis per quod extenditur. sed quantitas cum de ratione sua intrinseca habeat partes positione distinctas et per hoc sit divisibilis: nullo modo potest sibi competere respectu cuiuscumque alterius indivisibiliter se habere. propter quod non comparari potest ad locum modo substantie ut tota sit sub speciebus et tota sub qualibet parte. ¶ 6°. quia anima rationalis que se habet in se est indivisibilis quavis sit in corpore quanto et mediante eo sit in loco: tamen non comparatur nec comparari potest divisibiliter seu quantitatively ad ipsum corpus quantum nec ad eius locum. immo ipsa tota est in corpore et in qualibet parte corporis et similiter se habet ad locum continens corpus suum. ergo similiter quantitas que de se et de natura sua intrinseca est divisibilis quia habet partes positione differentes quavis sit in substantia que de se est non quanta nec divisibilis: non potest ratione substantie comparari ad aliquid indivisibiliter: sed necessario comparatur quantitatively et divisibiliter. ita quod necessario se habet dissimiliter ad totum et ad qualibet eius partem. et sic si quantitas corporis christi est in sacramento per concomitantiam ad substantiam: non apparet possibile quali-

ter ipsa tota possit esse equaliter presens speciebus et cuilibet parti specierum. ¶ 7°. quia ubi cumque est substantia in se realiter: ibi est substantialiter. quia iste modus est ab ea inseparabilis. ergo similiter ubi cumque est quantitas in se realiter: est ibi quantitatively quia iste modus est sibi essentialis vel inseparabilis. sed illud quod inest quantitatively alicui: non potest comparari ad totum vel eius partem dissimiliter. igitur ut prius. hec Durandus. ¶ Contra eandem conclusionem arguit Scotus, probando quod modus ponendi corpus christi quantum non quantitatively in eucharistia non sit conveniens. primo quod unum quodcumque siue sit primum terminus transubstantiationis siue secundus: sit tamen est ibi: habet proprietates suas que sibi necessario et naturaliter conveniunt. quod probatur ex eo quod si deus creet substantiam quantum vel natura generet substantiam ut concomitetur quantitas: utriusque productionis primus terminus est substantia et terminus concomitans est quantitas. et tamen tam in genito quam in creato: quantitas habet suum modum reale sicut haberet si primo terminaret aliquam mutationem. et hoc probatur per rationem quia alia habitudo ad agens: non variat naturam rei hoc est prima vel secunda mediata vel immediata: dum tamen producat. quia nec habitudo ad aliud agens variat naturam rei acceperunt Augustinus. 3°. de trinitate. capitulo. 9°. non ergo carebit quantitas suo proprio modo naturali. propter hoc tamen quia non est primus terminus transubstantiationis: dum tamen sit ibi realiter siue primo siue secundo per illam mutationem. ¶ 2°. sic. si per conversionem sit terminus ad quem ubi prius fuit terminus a quo: ergo modus essendi huius et illius erit similis ille saltem qui potest esse communis utriusque sed panis conversus erat hic quantitatively suo modo quia sub quantitate habens partem extra partem. ergo et substantia corporis christi existens hic ex vi conversionis: erit hic suo modo quantitatively habens. scilicet partem substantie sub parte quantitatis. et tunc quantitas eius erit hic proprie dimensionis. ¶ 3°. quia positio que est differentia quantitatis necessario est in quanto continuo permanenti. et istam oportet salvari in proposito que. scilicet dicit ordinem partium in toto. non enim est intelligere aliquid esse dimensionatum: quin sit significare in toto ordine huius partis ad illam secundum quantitatem interminatam. hec ille. ¶ Contra eandem arguit Aureolus probando quod non ideo quantitas corporis christi in eucharistia absoluitur a legibus quantitatis: quod non est ibi nisi per concomitantiam. primo quod secundum terminos in terminate non sunt in materia nisi per formam ita quod concomitantur formam in materia. et generatio que per

se terminatur ad formā: terminat secundario et per accidēs ad quāritatem. et quātū dat generās de forma: tantū dat de quāritate. sed hoc nō obstante q̄ quāritates sint in materia p̄ concomitātiā: nō absoluunt in se a legib⁹ quāritatis. alias omne corpus esset indivisibile fm̄ suā quantitatē et 2. ¶ 2.º. quia si ratio tua sit bona q̄ q̄ substantia est ibi sine legib⁹ quāritatis ideo ille dimēssiones sint sine pprietatibus quāritatis eo q̄ sūt ibi per cōcomitantiā substātie: per eandē rōnem sequitur q̄ iste dimēssiones ibi sint ad indivisibilitatem reducte q̄ sunt ibi modo substātie q̄ de se indivisibilis ē. ¶ 3.º. quia omne accidēs et si sit posterior suo subiecto: in illo tamē posteriori q̄ aduenit subiecto: ponit suum effectū formālē et suarū passionū circa subiectū. sicut albedo in posteriori quo aduenit subiecto dat esse albū. sed p̄ te in sacramēto altaris est vera quantitas corporis xp̄i realiter licet p̄ accidēs. ergo in illo posteriori dabit esse quātū corpori et alias passiones quāritatis. ¶ 4.º. illud quod cōcurrit cum substātia ad fundandū ordinē ad diuisibilitatē: videt habere per se ordinē ad illā. sed quāritas cum substantia cōcurrit ad fundandū illū ordinē q̄ illa suba corporis xp̄i aut est diuisibilis aut indivisibilis. si vt fundat illū ordinē partium adinuicē sit diuisibilis: ergo per quāritatē et habet p̄positum. si sit indivisibilis: ergo non habet partes. et sic corp⁹ christi in sacramēto non habet caput nisi plura membra. hec ille in forma.

Quantum ad ar

ticulū tertium primo notandū est q̄ verū corpus xp̄i esse realit̄ in sacramēto eucharistie sub speciebus panis et vini sola fide tenetur a nobis. non enim ab intellectu viatoris id cōprehendi aut efficaciter seu demonstratiue cognosci potest. put. S. Tho. deducit in hac distin. ar. 4. sub. ar. 5. De modo aut̄ existendi hoc certū habemus ex determinatione ecclesie q̄ corp⁹ et sanguis xp̄i in sacramēto altaris veraciter continetur sub speciebus panis et vini p̄transubstantiationē panis in corp⁹ et vini in sanguinē potestate diuina: sicut habet de summa trini. et fide catho. caplo firmiter credim⁹. Duo ergo ista inconcussē tenenda sunt. vnus q̄ corpus et sanguis xp̄i vere cōtineant̄ in sacramēto eucharistie sub speciebus panis et vini cōtra nōnullos qui cōcedūt corpus et sanguinē xp̄i esse in sacramēto ratione presentie sed nō p̄tineri in sacramēto. i. in speciebus sacramentalibus. quibus caplin allegatur ex-

presse aduersatur cum dicat veraciter cōtinent̄. Aliud est q̄ id fiat per cōuersionē et trāsustantiationē panis et vini in corpus et sanguinē xp̄i quod in eodē caplo notat̄ cum dicit trāsustantiationis panis in corpus et vino in sanguinē potestate diuina. vbi ablati⁹ tenet̄ causaliter ex contextu littere. Circa modū aut̄ continēt̄e animaduerten dū est q̄ aliqd̄ cōtineri in alio dupliciter pōt̄ intelligi. vno modo pprie et stricte quādo. s. id qd̄ in alio continet̄: cōcluditur et limitat̄ ab illo vel situ vel virtute et opatione vel modo aliquo. sicut dicimus q̄ corp⁹ locatū continet̄ in loco in quo est q̄ ad illd̄ per suā quantitatē limitatur. et angel⁹ continet̄ in loco circa quē opatur in quantum eius virtus et opatio p̄ tunc limitat̄ ad locū illū. Alio modo dicit̄ aliquid cōtineri in alio min⁹ pprie quādo. s. p̄ suā realē entitatē est in eo q̄ suis ab illo non cōcludat̄ aut predicto modo limitet̄ vel ab eo pficiatur. p̄ quē modū ecclesia cātat̄ loq̄ns ad beatā virginē: in tua se clausit viscera fact⁹ hō. et isto secūdo modo corpus xp̄i et sanguis dicit̄ur in sacramēto contineri q̄. s. veraciter et fm̄ ppriam entitatē existit in speciebus sacramentalibus. et iste videtur esse sensus capituli p̄allegati quem sequit̄. S. Tho. ad designādū q̄ licet sacramētū sit in genere signi: non dicunt̄ corpus et sanguis xp̄i esse in sacramēto vel sub speciebus sacramentalibus tantūmodo sicut in signo sed q̄ veraciter et fm̄ ppriam entitatē in eis existit. Unde i hac disti. ar. p̄mo ad. 5.º. cū diceret. S. Doc. q̄ corpus xp̄i non est in speciebus sacramentalibus vt in loco p̄ se loquēdo sed vt in sacramēto adiecit. nō solū significāte sed cōtinente ip̄m ex vi cōuersionis facte. Et tertiā pte. q. 75. ar. p̄mo i cor. sacramēta inquit veteris legis illud verū sacrificium passionis xp̄i cōtinebant soluz in figura fm̄ illud hebre. 10. vmbra habens lex futurorū bonorum: nō ipsam rerū imaginē. et ideo oportuit vt aliquid haberet plus sacrificium noue legis a christo institutum vt. s. contineret ipsum christū passum non soluz in significatione vel figura sed etiam in rei veritate. et ideo sacramentum quod ipsum xp̄z realiter cōtinet vt Dionisius dicit. 4. capitulo ecclesia. hierar. est perfectiū omninū sacramentorum aliorū in quibus virtus xp̄i participatur. hec ille. Et in responsione ad. 3.º. cum diceret q̄ corpus xp̄i est in diuersis altaribus non sicut in diuersis locis sed sicut in sacramēto adiūgit. per quod non intelligimus q̄ xp̄s sit ibi soluz sicut in signo licet sacramentū sit in genere signi. sed intelligimus corpus christi hic esse f̄z modū propriū in huius sacramēto.

Secundo

Secundo Notādū est q̄ vt. S. Tho. dicit. 3^m. par. q. 76. ar. 6. in. cor. per hoc q̄ dicitur xpm̄ esse sub vel in sacramēto: designat quedā habitudo ei⁹ ad sacm̄. est autē in vel sub sacro ratione illi⁹ qd̄ in ipm̄ conuersum ē prout ip̄e inquit in hac dis. ar. 3. sub. ar. 2. in. cor. 7 ad. 3^m. non enim est xps̄ in sacro ratione sui nec ratione sue quātitat̄ nec rōne sue virtutis v̄l operationis vt ibi. S. Doc. notat. quāobrē habitudo corporis vel sanguinis xpi ad sacm̄: ad idem gen⁹ p̄tinet ad quod habitudo substātie panis vel vini in ipam̄ cōuer- sa pertinebat quīs non per omnia eodē modo. Hoc autē non sic intelligim⁹ quasi omnē habitu- dinē quā habuit substātia panis aut vini ad spe- ciem ante trāsustātationē: habeat suba corpo- ris et sanguinis xpi post trāsustātationē. nam hoc falsum est cū nō habeat habitudinē subiecti ad accidēs aut quāti ad suā quātitates vel extēsi ad suam extēsiōnem 7 sic de ceteris habitudinibus intrinsecis. sed intelligim⁹ q̄ omnē habitu- dinē quā hēt substātia corporis 7 sanguinis xpi ad spēs sacrales: habuit suba panis 7 vini sub il- lis preexistens q̄s aliter et aliter. Unde dicere possum⁹ q̄ habitudo corporis et sanguinis xpi ad species sacrales: est habitudo signati ad sig- num 7 contēti ad continēs 7 p̄sentis ad rē sibi p̄- sentem. quāsi habitudines habuit suba panis et vini ad ipas species alio tū 7 alio modo. nā ha- bitudo substātie panis et vini ad ipas species est habitudo signati ad signū 7 contēti ad con- tinēs 7 p̄sentis ad p̄sens: sibi suppositaliter 7 fm̄ esse existētie inherēs 7 vnum numero cū eo existēs ab illo hīs 7 eē 7 operari. substātia vero corporis 7 sanguinis xpi habet ad species sacra- mētales easdē habitudines genere sicut ad ali- quid sibi extrinsecum suppositaliter 7 fm̄ esse exi- stētie ab illo diuersum ac distinctū numero nec ab illo depēdēs aut in esse aut in operari. itaq̄ p̄ hoc q̄ suba corporis 7 sanguinis xpi succedit sub- stātie panis 7 vini: ex ratione conuersionis hēt ad species sacramētales quasdam habitudines quas substātia panis 7 vini prius existēs habue- rat. non tamē omnes nec eodē modo sed illas p̄cise 7 illo modo q̄ ex vi 7 ex modo cōuersio- nis necessario consequūt. hec autē sunt quas su- pra notauimus 7 si que alie dari possunt extrin- sece habitudines 7 respectus.

Tertio Notādum ē q̄ in sacramē- to eucharistie panis 7 vini trāsustātatur in verum corpus 7 sanguinē xpi ita vt verum corpus 7 sanguis xpi contineātur

in sacramento prout catholica tenet ecclesia in ca^o firmiter credimus de summa trini. 7 fide ca- tho. et in ca^o cum marthe. de cele. mis. iuxta ver- bum domini ap̄thet. 26. dicētis: hoc est corp⁹ meum: 7 hic est sanguis meus. et ideo necesse ē dicere q̄ idipsum corpus xpi 7 sanguis consecra- tur sub sacramēto: quod est veraciter corpus et sanguis xpi in propria specie extra sacramētū. vnde si in triduo mortis xpi aliquis apostolorū sacm̄ eucharistie consecisset vel etiā post cenā domini ante ipsius mortē: corpus xpi fuisset sub sacramento in ipso mortis triduo exanime: eo q̄ extra sacramētum in ppria specie pro tūc exani- me fuit. si enim corpus christi sub sacramēto fu- isset in illo triduo animatū ac per hoc viuū: nō fuisset sub sacramēto idipsum corpus xpi q̄m ad substātiā quod erat extra sacramētum in ppria specie cui 7 i propria specie extra sacramētum fm̄ fidem vere mortuum fuerit. mortuū nāq̄ 7 vi- uū differūt essentiali differētia. est enim anima rationalis forma substāialis 7 pse corporis hu- mani prout de sūma trini. 7 fide catho. diffinitū est in dement. vnde corpus hominis mortuū et corpus viuū nō dicitur vniuoce sed equiuoce corpus humanū. quod cūq̄ enim essentialiū p̄- cipiorū subtrahatur: iā non remanet eadē ratio speciei 7 per consequēs nec nomē vniuoce dice- tur. 7 inde ē q̄ in triduo mortis xpi eius corpo- ralis oculus equiuoce dicit⁹ est cum oculo xpi vi- uū prout. S. Tho. deducit. 3°. quol. 3. ar. 4. ex q̄ vltius sequitur q̄ corp⁹ xpi viuētis et mortui non fuit idem numero idēitate essentiali 7 spe- cifica: quīs fuerit idē numero idēitate suppositi 7 idēitate materie 7 idēitate eē existētie. Et ex supradictis inferimus duo. vnum est q̄ si in tri- duo mortis xpi sacramētum eucharistie fuisset consecratum: in toto triduo mortis fuisset sub sacramēto eadē numero res ex vi sacramenti in eo contēta: qz esset idē numero corpus christi 7 idēitate suppositali 7 idēitate essentiali. i. hīs eādē omnino materiā 7 eādē formā subalem. Aliud ē q̄ si in die cene aliquis hoc ipsum sacm̄ conficeret 7 illud seruaret vsq̄ in tridū mortis xpi inclusiue: non fuisset in triduo ipso sub sacra- mēto eadē res omnino primo contēta. s. directe ex vi sacramēti q̄ fuerat i ipso ante tridū mor- tis. p̄bat hoc. qm̄ stāte casu isto corpus xpi ante tridū consecratū: fuisset viuū pro tūc sub sacra- mēto. xpo autē in cruce moriēte: corpus xpi sub sacro fuisset mortuū 7 ratione p̄missa in p̄ncipio notabilis. ac per hoc anima separata a corpore p̄ cui⁹ separationē necessario noua forma corpo-

reitas materiã corporis xpi informaret in sacramento sicut ⁊ extra sacramentũ. ⁊ per cõsequẽs corpus xpi nõ esset omnino idẽ essentialiter sub sacramento in triduo mortis quod fuerat ante triduum. nã variata forma substãtiali: necesse est rem essentialiter variari. ⁊ ita res primo contenta sub hoc sacramento. i. directe ex vi verborum nõ fuisset omnino eadem essentialiter in triduo mortis que fuerat ante triduum. ¶ Sed contra ista potest obijci qz corp⁹ christi non aliter ẽ sub sacramento q̃ ex vi verborũ cõsecrationis. sed corpus christi qd fuit in triduo mortis non potuit esse sub sacramento ex vi verborum cõsecrationis. plate in die cene si fuit nõ idẽ corp⁹ essentialiter qd fuerat ante triduum. patet hoc qz verba cõsecrationis statim. plata hñt suum effectum non ante nec post. sed in die cene non potnerũt conuertere substantiam panis in corpus christi aliud q̃ tunc erat alias non fuisset sub sacramento verum corpus christi qd esset in propria specie. ergo si in triduo mortis fuisset sub sacramento aliõ corpus christi essentialiter q̃ ante triduum: nõ potuisset cõfici per verba cõsecrationis. plata in die cene ante triduum. igitur nullo alio modo. ⁊ sic videtur falsum qd in secũdo casu supra inferebamus. ¶ Ad istã obiectionẽ dupliciter respõderi põt. primo q̃ verba cõsecrationis qñ proferuntur a sacerdote: diriguntur ex propria significatione simul. cum intẽtione cõsecrãtis ad substãtiã corporis xpi in sacramento. ⁊ ideo quicquid sub ipso sacramento pro quocũq; tẽpore pertinet ad substãtiã corporis christi: est i eo virtute verborũ cõsecrationis. vnde qz in triduo mortis xpi forma noua cadaveris informãs materiã christi fuit de suba corporis xpi p̃ vniõnẽ ad verbum: omnis enim forma substãtialis corporis supposito xpi vniti fm esse vere dici põt de suba corporis xpi: sequit̃ q̃ fuisset in casu dato sub sacramento ex vi verborũ cõsecrationis p̃cedẽtis. q̃ licet tẽpore p̃olationis nõ attigissent dictam formã cadaveris fm seipsam: attigissent tñ illaz vnitã materie corporis xpi per hoc q̃ substãtiãz corporis xpi attigerũt pro quocũq; tẽpore sub talib⁹ speciebus existẽtẽ. hãc respõsionẽ huic obiectioni dedimus. li. 2. dif. 1. §. sub q̃nto notabili. Et huic consonat qd. S. Tho. dicit. 3. p. q. 77. ar. 5. in. cor. vbi reijciẽs quandã opinionẽ circa id qd generatur ex speciebus sacramentalibus sic ait. verum qz nõ rationabiliter videtur dici q̃ miraculose aliqd accidat in hoc sacro nisi ex ipsa cõsecratione ex q̃ nõ est q̃ materia creet vel redeat meli⁹ videt̃ dicẽdũ q̃ in ipsa cõsecratione miracu-

lose dat̃ q̃ntitati dimensiuẽ panis ⁊ vini q̃ sit p̃m subm subsequẽtũ formari. hoc autẽ est p̃prium materie. ⁊ ideo ex cõsequẽti dat̃ predictẽ quantitã dimensiuẽ omne illud qd ad materiã p̃tinet. ⁊ ideo quicquid possit generari ex materia panis si esset: totũ põt generari ex p̃dicta quantitã dimensiuẽ panis vel vini. nõ quidẽ nouo miraculo sed ex vi miraculi p̃ius facti. hec ille. ¶ Secũdo respõderi potest q̃ in casu dato nullum incõueniens nobis est si dicam⁹ q̃ in triduo mortis materia corporis xpi fuit directe. i. ex vi verborum sub sacramento: sed forma substãtialis cadaveris fuit ex naturali cõcomitãtia. non enim cogimur dicere q̃ quicquid ẽ de suba corporis xpi sit pro quocũq; tẽpore sub sacramento directe ex vi verborũ sacramentaliũ: sed sufficit q̃ tunc sit quãdo primo verba cõsecrationis. plata fuerint: quia verba cõsecrationis id significãt quãdo proferruntur. vnde manẽtib⁹ speciebus sacramentalibus semp totũ corp⁹ xpi substãtialiter manet sub sacramento sed nõ semp necessãrio manet q̃ntũ ad totã sui substãtiã directe ex vi verborũ sacramentaliũ. sufficit enim ad veritatez corporis xpi sub sacro: q̃ totũ corpus xpi qd habet pro tũc in propria specie sit sub sacro: etiã si aliqua ei⁹ pars substãtialis sit ibi nõ directe ex vi verborũ sed ex naturali cõcomitãtia. quẽadmodũ ad veritatez sacramenti sufficit q̃ nũc totus xps cõtineat̃ sub sacramento platis verbis cõsecrationis ⁊ q̃ ad diuinitatẽ ⁊ q̃ ad humanitatẽ acci⁹ intrinseca accidẽtia. q̃uis nec diuinitas nec aia rationalis in q̃ aia ẽ nec quantitã aut alia accidẽtia sint sub sacro directe ex vi verborũ cõsecrationis s̃ tñ modo ex naturali cõcomitãtia.

¶ Quarto Notãdũ est q̃ sicut in p̃mo notabili deductũ fuit: christus est in hoc sacramento ratione cõuersionis panis ⁊ vini in ipm. huiuscemodi aut̃ cõuersio sit fm subam. nã sola substãtia panis ⁊ vini in hoc sacro cõuertitur ex vi verborũ sacramentalium remanẽtib⁹ panis ⁊ vini accidentibus. vnde ⁊ termin⁹ in quẽ cõuersionis ex vi verborũ est sola suba corporis ⁊ sanguinis xpi nõ accidẽtia: q̃uis ⁊ nõnulla accidẽtia sint in sacro ex reali cõcomitãtia quã habet ad substãtiã non tñ õnia. Ad qd sciẽdũ est q̃ accidẽtia corporis ⁊ sanguinis xpi sunt ex cõsequẽti sub sacramento: q̃ sunt corpori ⁊ sanguini xpi intrinseca prout. S. Tho. notat 3. p. q. 76. ar. 5. ad. 3. nã hmoi accidẽtia sunt q̃ realẽ ⁊ naturalẽ habet illi cõcomitãtiã. accidẽtia autẽ que nõ intrinsece inheret̃ sed sunt aduentia ⁊ denominãtia corporis ⁊ sanguinem xpi

ab extrinseco: non cōueniunt corpori et sanguini xpi vt est sub sacramēto. vnde et passiones que corpori xpi dum esset passibile ab extrinseco inferēbātur sicut irrideri cōspui flagellari et alie hu in smodi: nō afficerēt corpus xpi prout est sub sacramēto si illo tēpo re cōsecratū fuisset ac conseruari. afficerēt tñ illud et denominarēt passiones q̄ illi cōuenirēt intrinsece sicut mori dolere et hu in smodi. Quod autē dictū est de passionibus ab extrinseco illatis: sane intelligēdū est. est enī sensus q̄ passiones ab extrinseco illate nō cōueniūt corpori xpi prout est sub sacro. s. tanq̄ ab agente extrinseco ibi sibi illate. cōueniūt tñ illi sub sacramēto vt. s. corpus xpi sit illis affectum. verbi gratia si in die cene corpus xpi fuisset consecratum et referuatū p̄ triduum: actio flagellationis carnificū nō attingeret corpus xpi vt est sub sacramēto. nō enim posset penetrare dimēiones sacramētales et ad corp⁹ xpi peruenire. veruntū corpus xpi sub sacramēto: vulneribus afficeret ex flagellatione facta illi extra sacm. ¶ Quia ergo esse in loco et loco diffiniri aut cōmēsurari non cōuenit corpori christi s̄m se et ab intrinseco nec ad illud hēt naturalem cōcomitantiā sed cōuenit sibi ab extrinseco. s. a continēte celo i quo est sicut in loco: ideo nec etiam cōcomitantiue. s. ratione pprie quātitatē cōuenit corpori xpi vt est sub sacro. vnde licet verū sit q̄ corp⁹ xpi s̄m propria quātitatē hēt esse in loco et cōmēsuratiue. s. in celo: t̄ ipa ei⁹ quātitas sit vere et realiter i sacramēto: non tñ vere dicitur q̄ prout est in sacramēto cōuenit sibi esse in celo nec alicubi quia s̄m propria quātitatē nō adaptat dimētionibus sacramēti. per accidēs tamē et multum indirecte pōt dici corp⁹ christi sub sacramēto esse in loco dimētionū illius corporis qd̄ in ipm cōuersum ē. put. S. Tho. dicit in hac dis. ar. 1. p. ad. 5. m. Conuenit itaq̄ corpori xpi vt est sub sacramēto hēre partes quātitatiuas et habere partē extra partē et positionē ac situm partium prout situs dicit ordinē partium in toto. sed non conuenit illi vt sic esse in loco et loco cōmēsurari. nō situs partium in loco. vnde non est verū q̄ esse in loco vel loco cōmēsurari sit proprietās p̄ se ppria et inseparabilis quātitati vel rei quāte sicut risibile est. p̄ p̄rium hominis prout aliqui falso putāt. nam et dabilis est res quāta que pprie per se non est in loco nec loco cōmēsurat̄ sicut ē vltima spera.

¶ Quinto Notādum est q̄ licet corpus xpi sit sub sacramēto cum tota sua quātitate: verū tamē vt ē sub sacramēto non conuenit illi diuisibiliter et partibiliter

se habere i respectu ad species sacramētales ita vt hēat partes sue quātitatis iuxta illas partes et aptetur parū paruo et magnum magno. licet enim corpori xpi in propria specie et etiā in sacro ex reali cōcomitantiā cōueniat rōne pprie quātitatis habere in se partes diuisibiles et hēre partem extra partē qz vt sic ista cōueniunt sibi intrinsece non tñ ista cōueniūt sibi in ordine ad species sacramētales q̄ sunt sibi extrinsece et ad quas non cōparatur ratione pprie quātitatis sed ratione substantie que est indiuisibilis et impartibilis. habet enim quātitas corporis xpi in sacramēto per cōparationē ad species sacramētales et ad earū locum non modum propriū. s. quātitatiuum sed modū substantie diuina virtute id operāte miraculose sicut et non ratione sui sed ratione substantie cōtinetur sub sacramēto. Unde adaptando singula singulis dicere possum⁹ q̄ quātitas corporis xpi habet in sacramēto modū substantie in respectu ad species sacramētales. s. modum indiuisibilis: eo q̄ non sit sub illis nisi ratione sube et p̄ conuersionē sube. q̄ autē nō se hēat modo quātitatiuo et circūscriptiuo ad spēs sacrales et ad earū locū: causa est qz nō hēt p̄portionē ad illas vel locū vel locati nec ad eas cōparat̄ localit̄ vel situatit̄. nō enī omnis quātitas dimēsiua se hēt ad omnes quātitatē localit̄ seu circūscriptiue aut situatit̄ vt. s. hēat partē parti et totū toti et parū paruo ac magnum magno coaptata: qz nec omnis quātitas oī quātitati est applicata. sine applicatione aut et cōparatione: p̄dicta coaptatio eē nō pōt. Unde. S. T. in hac dis. ar. 2. sub. ar. 4. arguit sic p̄mo loco. Corp⁹ xpi nō est vltra dimētionē panis nec aliq̄ pars dimētionis est sub q̄ nō sit corp⁹ xpi. ergo si est ibi quātitas tota corporis xpi: nec excedit dimētionē panis nec exceditur. sed cōmunis animi cōceptio ē q̄ due quātitates quarū vna alteri supposita nec excedit nec excedit: sunt eāles vt patet in p̄ncipio euclidis. ergo quātitas corporis xpi tota equat̄ quātitati panis qd̄ est falsū. ecce argumētū. sequit̄ respōsio. Ad primū ergo dicēdū q̄ in suppositione: di recte quātitas applicat̄ quātitati. et qz quātitas xpi nō directe applicat̄ quātitati panis qz nō mediāte ipa corp⁹ xpi sub dimētionē panis est: ideo nō ē ibi aliq̄ suppositio quātitatis ad quātitatē nec aliqua cōmensuratio quātitatum. et ideo nō sequit̄ q̄ sint eāles. Itē tertio loco sic arguit. quādocūq̄ sub aliqua quātitate extrinseca cōtinet̄ corpus aliquod hīs partes distinctas s̄m suā intrinsecā quātitatē totā: cōtingit assignari sub q̄ parte illi⁹ quātitatis singule partes cōtinet̄ur. s. 3

corp^o xpi cuius sit organicū hēt partes distinctas. si ergo fm totā suā quantitātē cōtinet sub dimen- sionib⁹: erit assignare vbi sit caput ei⁹ et manus et pes qd̄ ē impossibile: qz paruitas q̄ntitat^{is} nō suffi- cit ad talē distātiā. et p̄cipue cū partes habeāt di- stantias determinatas ppter multa intermedia q̄ hūit determinatas q̄ntitates. ecce argumētuz. sequit̄ respōsio. Ad. 3^m. dicēduz qz sit⁹ sicut obie- ctio tāgit q̄ntitatē p̄supponit. et qz q̄ntitas xpi nullam hēt similitudinē ad dimēiones panis: iō etiā nec sit⁹ partiū corpōis xpi. et ideo q̄uis cor- p^o xpi. put est sub sacro hēat partes distinctas et situatas situ natural^{is}: nō est tñ assignare in parti- b⁹ dimēsiōnū panis vbi singule partes corpōis xpi iaceant. neqz tamē sequit̄ qz dicam⁹ xpi corp^o cōfusum: qz ordīnē hūit partes in se: sed fm ordi- nē illū nō cōpanē ad dimēiones exteriores. hec ille. Idē in sentētia hētur ex dictis ei⁹. ar. 3°. sub. ar. p^o. in. cor. et ad. 2^m. et 3^m. et sub. ar. 3. in respon- sione ad. 2^m. Itē. 3°. p. q. 76. ar. 3. ad. 2^m. et 3^m. et ar. 4. ad. 2^m. et 3^m. Quod autē dicit. S. D. i. p̄- allegata respōsione qz corp^o xpi nō hēt similitu- dinē ad dimēiones panis: debet itelligi. i. ppor- tionē similitudinis vt ip̄emet declarat supra eo- dē. ar. sub. ar. 3°. in. cor. ¶ Neqz qz corp^o xpi fm totā suā q̄ntitatē p̄tinet in dimēsiōnib⁹ sacralib⁹ ideo ē in eis localiter et cōmēsuratiue: qz non oē qd̄ est vel cōtinet in alio: est in eo localit̄ vel cō- mēsuratiue vt sit pars in parte et parū in paruo et magnū in magno et totū in toto. nā effect⁹ est et cōtinet in causa et causa in effectu et virt⁹ rei ē in re cui⁹ est et gen⁹ in specie et ecōuerso: nō tñ locali- ter aut cōmēsuratiue. ignis enim magn⁹ in par- ua aq̄ potest eē si calefaciat parū aq̄: et parū ignis in magna sicut causa in effectu. sicut aut̄ isti modi essendi in sunt alteri⁹ rōnis a mō essendi in loco: ita et mod⁹ essendi corpōis xpi in sacro est alteri⁹ rōnis: q̄uis aliqd̄ similitudinē hēat cum mō essendi in loco q̄ ad hoc. s. qz corp^o xpi est in specie⁹ sacralibus sicut in aliquo separato extra subam suā. put supra dictū est ex dictis. S. L.

Quantuz ad q̄r-
tū articulū respōdēdū est obie- ctionib⁹ contra cōclusiones. Et qd̄ ad argumētū durādi cōtra p̄mā cōclusionē dicit qz argumē- tū p̄cedit ex falso supposito. s. qz corp^o xpi cōti- net in sacro: qz sit ibi circūscriptiue aut saltē diffi- nitīue. hoc aut̄ falsum est. nō enī oē qd̄ in alio cō- tinef ē in eo circūscriptiue aut diffinitīue. nā cau- sa vere dicit̄ cōtineri in effectu et gen⁹ in specie vt

aial in homine: et tñ nec circūscriptiue nec diffini- tiue. qz causa in q̄m hōmō nō diffinit̄ aut limitat̄ ad aliq̄e suū effectū nec aial ad hominē. vni- que nit⁹ etiā de⁹ cōtēt⁹ uno et clausus legit̄ intra vir- ginis viscera: nec tñ circūscriptiue nec diffiniti- ue. vnde adinuetio durādi qz corp^o xpi eēt pre- sens sacro sed nō cōtētū in eo: nulla rōne p̄babi- lis est et ecclesie determinatione patet esse ip̄o- babilis. nā vt in p̄mo notabili allegatū ē: p̄ eccle- siā est diffinitū qz corp^o et sanguis xpi in sacro al- taris sub specie⁹ panis et vini veraciter continē- tur. ¶ Ad argumēta Aureoli cōtra eādē cōclu- sionē: ad p̄mū dicit̄ ad minorē qz p̄ hoc qz panis ante p̄uersionē nō hūit ad spēs respectū p̄sentia- litatis extrinsec⁹ adueniētē sicut post cōsecratio- nē hēt corp^o xpi: nō p̄bat qz nō habuerit ad illas respectū p̄sentialitatis: sed qz nō habuerit illum eodē mō. s. extrinsec⁹ adueniētē. vnde in argumē- to p̄mittit̄ fallacia figure dictionis. dicit̄ ergo sicut deductū fuit in secūdo notabili qz oēm ha- bitudinē quā hēt corp^o xpi post cōsecrationē ad spēs sacrales: habuit suba panis ante cōsecratio- nē: nō tñ eodē mō vtrobiz. q̄uis aut̄ inter sub- iectū et accidēs non cadat respect⁹ medi⁹ vniōnē causans: cadit tñ respect⁹ vniōnē cōsequens. oē enī accidēs habitudinē implicat inherētē ad su- um subiectū. ¶ Ad. 2^m. dicit̄ qz nō militat cōtra n̄fam cōclusionē imo p̄ ea. p̄bat enī qz corp^o xpi nō solū est p̄sens sacro: s̄ existit veraciter in sacro qd̄ et nosteneim⁹. ¶ Ad. 3^m. dicit̄ qz si arguēs in- tēdat p̄bare qz corp^o xpi nō solum est in sacro fm respectū p̄sentialitatis extrinsec⁹ adueniētē s̄ si- cut in ip̄o realit̄ cōtētuz: p̄ nobis facit. si vero p̄- bare cōtēdat qz corp^o xpi nullū hēat respectū p̄- sentialitatis ad spēs sacrales: negāda est maior. nō enī necessario cōsequitur qz p̄sentia alicuius ad alterū: sit volūtaria rei p̄senti. nā celsū infer⁹ superiori celo p̄sens est et contra et vniuerserferes deo sunt p̄sentes: et tñ huiusmodi p̄sentialitas nō est reb⁹ p̄sentib⁹ volūtaria s̄ necessaria. neci habētib⁹ etiā libez arbitriū maior. p̄positio ē vni- uersalit̄ vera. qm̄ dānati in inferno p̄sentes sunt: s̄ eorū p̄sentialitas nō est illis volūtaria imo ino- lūtaria. ¶ Ad. 4^m. dicit̄ qz maior est falsa. nā ex- istētia corpōis xpi in sacro relinq̄tur aliquis respect⁹ ei⁹ ad spēs sicut cōtētū ad cōtētū et signa- ti ad signū et p̄sentis ad sibi p̄sens. ¶ Ad. 5^m. dicit̄ qz si antecedēs intelligat̄ de p̄sentia imedia- ta et p̄se: cōcedit̄ s̄ tūc cōsequētia negatur. et ad eius p̄bationē negatur assumptum. nā cōnexio substantie corpōis xpi ad spēs: est p̄ se et directe ex vi sacri: nō aut̄ cōnexio aliozū cōcomitātium

ideo nimirum si presentia substantie corporis christi sit per se et directe ad species sacramentales: non autem presentia quantitatis ipsius. si vero antecedens intelligatur de presentia qualicumque sine propria siue impropria siue per se siue ex concomitantia: falsa est. neque valet eius probatio quia procedit de presentia quantitatis ad quantitatem propriam et per se qualis nos non ponimus in quantitate corporis christi ad dimensiones sacramentales. Ad argumenta scoti contra secundam conclusionem ad primum dicitur quod assumptum est falsum. nam ut deductum fuit in tertio notabili: in casu argumenti non fuisset sub sacramento res primo contenta eadem identitate essentiali. esset tamen eadem identitate suppositi et materie atque esse existentie. Ad 2^m. dicitur quod argumentum supponit nos cum Sancto doctore dicere quod anima corporis christi ut dat esse corporeum distinguendo contra esse intellectuum: est per se terminus conversionis in sacramento eucharistie. hoc autem potest habere duplicem sensum. si enim intelligatur quasi conceptus anime secundum quod dat esse corporeum. putatur esse distinctus a conceptu anime secundum quod dat esse intellectuum sit formalis ratio que anima est terminus per se dicte conversionis: suppositum est falsum. non enim nos illud dicimus. si vero intelligatur quod anima christi est per se terminus conversionis per hoc quod dat esse corporeum et non ea ratione quod dat esse intellectuum: suppositum est verum sed tunc minor est falsa. nam in hoc sensu anima christi terminus realis est ipsius conversionis. anima enim putatur dat esse corporeum: aliquid reale est quod vere et realiter dat homini esse corporeum. quod autem non sit per se terminus talis conversionis secundum quod dat esse intellectuum aut esse vivum: nihil a parte rei adimit. nam tota res que est anima est talis per se terminus. sed denotatur quod etiam si anima non daret esse intellectuum aut esse vivum: per hoc quod dat esse corporeum esset per se terminus ipsius conversionis. nihil enim prohibet quod unum et idem plures habes perfectiones: secundum unam sit principium vel terminus alicuius et non secundum aliam. quemadmodum quod essentia divina et est natura et est voluntas: nihil prohibet quod sit per se principium et productivum filii ut est natura: et quod non sit principium productivum ipsius ut est voluntas: quis natura et voluntas in parte generate sint omnino eadem res. nam distinctio implicata per negationem cum dicimus non in quantum voluntas: non distinguit res sed conceptus et rationes. et per consequens negatio nihil a parte rei negat: sed tantummodo rationis conceptum. tota enim res que est natura et voluntas in divinis est principium productivum filii. Ad 3^m. dicimus quod illud corpus quod ponimus terminum per se conversionis: est corpus naturale per formam substantialem que in casu dato non est anima intellectiva nec contra hoc arguens obijcit. sed puto quod presupponit obiectionem quam in primo argumento implica-

uerat. scilicet quod non est eadem res primo contenta sub sacramento ante triduum et in triduo: ad quam obiectionem patet responsio ex solutione ad primum. Ad 4^m concedimus totum processum. nihil enim aliud concludit nisi quod cum dicitur hic est calix sanguinis mei terminus conversionis non est sola materia sed materia cum forma substantiali: et hoc nos concedimus. sed ut videtur arguens presupponit in hoc argumento sanguinem in corpore humano non informari anima intellectiva sed sola forma corporeitatis. sed certe eius presuppositum est falsum sicut in secundo libro probatum fuit ex dictis. S. Thome. dist. 1. §. sub. 4°. ar. in responsione ad 3^m principale secundo loco inductum contra tertiam conclusionem ad quartam confirmationem. quibus nunc addimus quod. S. Thome. dicit in hac dist. ar. 2. sub. ar. p^o. in. cor. vbi sic dicit. ad animam non terminatur conversio panis nec vini: sed ad corpus et sanguinem christi que ab anima separata non sunt. et ideo anima non continetur ibi ex vi sacramenti: sed tamen continetur ibi ex naturali concomitantia ad corpus quod vivificat. hec ille. Ad 5^m. dicitur quod procedit ex falso supposito. scilicet quod nos ponimus in casu dato terminum conversionis esse materiam sine forma substantiali. hoc autem est falsum ut ex supra dictis patet. Ad 6^m. dicitur quod assumptum est falsum. neque valet eius probatio nam procedit ex falsa arguente imaginatione quod scilicet ex nostra positione sequitur quod in casu dato non est idem corpus et sanguis christi sub sacramento et extra sacramentum. hoc autem falsum est sicut ex tertio notabili diffuse patet. imo ex nostra positione sequitur quod fuerit idem corpus et vtrique. nam extra sacramentum corpus christi mortuum fuisset et per consequens non habuisset nisi formam corporeitatis quemadmodum sub sacramento. Ad argumenta aureoli contra eadem conclusionem ad primum dicitur quod committitur in eo fallacia figure dictionis arguendo a quod rei ad modum rei. procedimus enim quod tota res que est anima intellectiva dicitur esse corporeum et esse intellectuum: attingit ex vi dicte conversionis et non solum attingit esse corporeum sed esse vivum et esse intellectuum quia vtrique est idem res. sed ex hoc non sequitur quod eodem modo vel eadem ratione vtrique attingatur ex vi conversionis. sicut oculus eadem visione attingit pomum dulce et rubeum sed non eodem modo: sed pomum rubeum attingit per se dulce autem per accidens et concomitantive. sicut enim dictum est supra: nihil prohibet eidem rei secundum unam perfectionem aliquid per se attribui quod non convenit sibi per se secundum aliam perfectionem. Ad 2^m. dicitur quod in casu illo fuisset caro christi eadem sub sacramento que hodie est et que de virgine nata est: identitate suppositi et identitate materie et unitate esse substantie: sed non identitate specifica forme substantialis. quia nec

pro tūc. s. in triduo fuit eadē caro christi in rerū natura existēs cum carne quā nunc hēt idēitate forme substāntialis. neq; reputamus inconueniēs q; sacramētum nō sit semp vniforme si verū corp^o christi in ppria spē non sit semp vniforme. neq; iterum ē nobis incōueniēs q; illa caro q; est hodie: non ē illa a qua fluxit sanguis in cruce q; iacuit i sepulchro. nec q; hodie nō fiat trāsustātiatio in eundē sanguinē qui emanauit de christi latere q; ad idētitatē specificā forme substāntialis. si enim ista eēt nobis incōueniētia: nō minus essent arguētī z suis cōplicibus. nā cum anima rationalis sit forma substāntialis humani corporis vt extra de sūma trini. z fide catho. in de. constat q; nō est eadē caro nec idē corpus christi idētitate specifica hodie z iacēs in sepulchro. nec illa a qua sanguis effluxit in cruce de latere xpī q; sicut ipsi dicūt fuisse in christo vtrobicq; idētitas forme corporeitatis. nā omnis forma substāntialis z p̄sertim anima intellectiua q; est perfectior constituit ppriā speciē. ¶ Ad. 3^m. dicitur q; ex auctoritate Innocētij quā arguens adducit eā potest argui contra illum sicut cōtra nos. nā sicut christus non traxit de virgine animam: ita nec traxit formā substāntiāle quā arguens ponit in homine p̄ter animā. q; omnis forma substāntialis foras etiam in brutis educitur p̄ virtutem maris z non femine. in christo autē fuit p̄ virtutem spiritus sancti. solā enim materiā virgo maria ministravit quē admodum z cetera femine prot. 3°. li^o. disti. 4°. S. Tho. deducit. Et. 3°. p. q. 32. ar. 4. vnde dicēdum ē ad auctoritatē q; caro q; māducatur in sacramēto dicitur trahi d̄ virgine ratione materie ex qua christi caro formata est. q; materia sumpta fuit ex virgine. sic exponit. S. Tho. 3°. p. q. 31. ar. 5. ad. p^m. ¶ Ad argumēta hērici contra eādē conclusionē: ad primū dicitur q; p̄cedit ex falso supposito. s. q; ex n̄ra positione seq̄tur q; conuersio panis in sacramento eucharistie fiat vel in solā materiā z corporis xpī vel in materiā cuius intētiōe corporeitatis absq; re alicuius forme. hoc autē est falsissimuz. immo sicut ex dictis patet nos ponimus q; dicta cōuersio fit in materiā z formā realē corporis xpī que nō est alia q; anima. q; ex vi verborum anima attingatur fm q; est forma corporeitatis: p̄ cōcomitātā autē fm q; hēt perfectionē anime. Ad id autē quod arguēs vltimo adducit q; tunc nō esset conuersio in corpus generatuz ex virgine eo q; anima rationalis fm nullā rationē generata est: patet responsio ex duabus responsionib⁹ proxime p̄cedētib⁹. ¶ Ad. 2^m. dicitur q; in ca-

si argumēti dici potest q; corpus iacēs in sepulchro fuit corpus christi non solum fm materiā sed fm idētitatē suppositi et esse suppositalis. nec in tali casu fuisse facta consecratio in nudā materiā sed in materiā cum forma quā tunc habuit corpus christi in sepulchro q; idē per omnia iacuit in sepulchro et fuisse sub sacramēto. ac per hoc verba consecrationis vera essent si tunc fuissent prolata. nec reputamus incōueniēs q; nō fuerit idē corpus christi viuū z mortuū idētitate forme specificē. immo reputamus hoc necessario dicēdum cū anima rationalis sit forma substāntialis dās esse substāntiale z specificum. vnde non est idē specificē corpus animatum z corpus non animatum etiā si alia forma substāntiali fuisse informatum. z de hoc dictuz fuit ad. 2^m. aureoli. ¶ Ad. 3^m. patet responsio ex supradictis solutionibus z magis ex his q; dicta sunt in tertio notabili. Auctoritas autem guillelmi altissio dorēsis nō nos cogit cū in alijs inueniat errasse. ¶ Ad argumēta durādi contra tertiā conclusio nē: ad primū dicitur q; non est simile de loco z de quātitate. q; quantitas est quid intrinsecum corpori z est cum eo vnum supposito ac per hoc est ab illo inseparabilis fm esse. locus autem est aliud subiecto z supposito a corpore locato z ei extrinsecum z ab illo fm esse separatum. vnde nō hēt ad illud tātā concomitātā quā hēt quātitas ad propriū subiectum. ¶ Ad. 2^m. dicitur q; corpus christi est in sacramēto propter ordinē quē hēt ad species vt substāntia non vt quāta loquēdo p̄ se z directe ex vi verborum. sed p̄ cōcomitātā z quasi per accidēs ordinē hēt ad species vt quāta. quē admoduz z quod cūq; corp^o locatum hēt ordinē per se ad locum vt quātum non vt substāntia: z tñ substāntia etiā est in loco cōcomitatiue z p̄ accidēs. ¶ Ad. 3^m. dicit q; ratio quoz n̄dā ibi posita bona est. nec valet responsio arguētī naz p̄cedit ex falsa imaginatione. s. q; quātitas corporis christi hēt ordinē vel cōparationē per se ad dimēsiōnes sacramētales. hoc autē est falsum. sicut enim quātitas corporis xpī non est in sacramēto ratione sui sed rōne substāntie et modo substantie: ita neq; fm se nec modo sui cōparatur ad spēs sacramētales sed rōne substāntie z modo substantie. s. indiuisibiliter. indiuisibile autē vel existēs modo indiuisibili non cōmēsurari aut non comparari ad aliquid per se diuisibile: non est p̄ hoc q; deus suspēdat ordinē ip̄i ad illud. quia indiuisibile ad diuisibile aut econtra non est ordo proportionis. sed id cōuenit ei ex eo q; est indiuisibile vel indiuisibiliter se hīs.

sicut q̄ anima non cōmēsuretur nec quātitatiue
comparatur corpori quod informat: vt salicet
sit pars in parte ⁊ totum in toto aut dicatur ma-
ior: vel minor siue equalis: non p̄uenit ex hoc q̄
deus suspēdat ordinē vel habitū dinē anime ad
corpus: sed ex eo q̄ fm se est indiuisibilis cui nō
conuenit talis cōparatio ad corpus diuisibile. ⁊
idem est dicendum de puncto respectu linee cui
nec maior: nec minor: est nec equalis. vnde dato
diuina virtute p̄ miraculum q̄ quātitas corpo-
ris christi sit in sacramēto modo substātie ⁊ indi-
uisibiliter: absq̄ miraculo sibi competit q̄ dimē-
sionibus sac̄ralibus vt sic non cōmēsuretur nec
quātitatiue illis comparatur. ¶ Ad. 4^m. dicitur
ad minorē q̄ quīs diuisibilitas sit modus natu-
re quātitatis fm partes intrinsecas: diuisibilitas
t̄ respectu quātitatis extrinsece non est ita mo-
dus naturalis ac essentialis quātitati: q̄ indiuisi-
bilitas ad quātum extrinsecum sit ei modus in-
cōpossibilis. vt enim petrus de palude adducit
sub exemplo: quādo spericum tāgit planum in
pūcto vel vnum spericū aliud in cōuero: vtrūq̄
est diuisibile fm intrinsecā quātitatē: ⁊ t̄ ad inui-
cem cōparātur modo indiuisibili cum se tāgant
in pūcto. vnde q̄ quātitas corporis christi mo-
do indiuisibili est in sac̄o: nō diuisibiliter s̄z mo-
do indiuisibili se habet ad species sac̄ales q̄ sibi
sunt extrinsece: quīs ipsa quātitas corporis xpi
in se habeat modum diuisibile fm partes sibi in-
trinsecas. ¶ Ad. 5^m. dicitur q̄ p̄cedit ex falso p̄-
supposito. s. q̄ sicut de ratione intrinseca ⁊ essen-
tiali quātitatis est habere partes ī toto positio-
ne distinctas: ita et de ei⁹ ratione intrinseca ace-
ntiali sit habere partes positione distinctas res-
pectu cuiusuis extrinsece quātitatis ita vt totum
comparatur ad totū ⁊ pars ad partem. hoc aut̄
falsuz est vt ex dictis patet ⁊ p̄sertim respectu
quātitatis ad quā nec habet ordinem nec ad eā
applicatur vt in proposito. ¶ Ad. 6^m. dicitur p̄-
mo q̄ non est simile quod pro simili adducitur
de anima rōnali. q̄ indiuisibilitas ipsius anime
est sibi naturalis ⁊ essentialis ac p̄ hoc ab ea inse-
parabilis non solum in se sed in comparatione
ad quodcūq̄ aliud q̄ntuz. neq̄ per hoc q̄ est in
corpore q̄nto vel per eius quātitatē ad locū cō-
paratur: accipit modum diuisibilem: sed retinet
modū indiuisibilem sibi propriū ⁊ ideo ad vtrūq̄
se hēt indiuisibiliter. diuisibilitas autem quātita-
tis licet sit sue nature modus essentialis et inse-
parabilis ī se ⁊ q̄ ad partes intrinsecas toti: nō
t̄ in respectu ad quātitatem extrinsecā diuisibi-
litas est ita sibi connaturalis modus ⁊ essentia-

lis q̄ ab ea separari non possit saltem virtute di-
uina. ⁊ hoc fit ī hoc sacramēto vbi quātitas cor-
poris xpi hēt modum substātie indiuisibile eo q̄
non per se sed rōne substātie sub sac̄o sit. ¶ Di-
citur secundo q̄ licet anima rōnalis p̄ compara-
tionē ad corpus ⁊ ad locū nō accipiat modū di-
uisibile q̄ ad sui essentiā: aliquē tamē modū di-
uisibile accipit rōne eorū. s. q̄ ad sui virtutem ⁊
potētā. nā nō est in toto corpore ⁊ in quibet ei⁹
parte tota et indiuisibiliter fm omnes suas vir-
tutes et potētias: s̄z in vna parte corporis ē fm
potētā visuā ⁊ non fm potētā olfatiuā: in alia
vero e contra ⁊ sic de pluribus eius potentijs q̄
diuiduntur fm distinctas partes corporis. con-
similiter autē neq̄ in singulis partibus loci sui
corporis et fm omnes suas potētias modo quo
sibi competit esse in loco. s. p̄ accidens. sic ergo ⁊
proportionaliter dicimus q̄ quīs quātitas cor-
poris christi in sac̄o non accipiat modū indiuisi-
bile fm partes intrinsecas totius eo q̄ repug-
nat modo suo naturali: nimirū si q̄ ad aliquid
sibi extrinsecum vt in cōparatione ad dimensio-
nes sac̄ales hēt modum indiuisibile substātie
eo q̄ ibi sit diuina virtute rōne substātie ⁊ non p̄
se. ¶ Ad. 7^m. patet responsio ex dictis. licet enī
modus essendi quātitatiue sit modus essentia-
lis ⁊ inseparabilis quātitati q̄ ad ei⁹ partes in-
trinsecas: non t̄ est sibi essentialis ⁊ inseparabi-
lis saltē virtute diuina in respectu ad locum vel
ad quātitatē extrinsecā. vnde omnia huiuscemo-
di argumēta procedūt ex falso fundamēto q̄. s.
mod⁹ quātitatiuus et cōmēsuratiuus ita est e-
ntialis et inseparabilis quātitati respectu cuiusli-
bet quātitatis extrinsece: sicut ē respectu sue to-
talitatis intrinsece. hoc autē falsum est maxime
respectu quātitatis ad quā nec applicat nec com-
parabilis est fm aliquē modū proportionis q̄n-
titatiue quē admodū est in p̄posito nostro p̄t
deductū fuit in quinto notabili. ¶ Ad argumē-
ta scoti cōtra eādē cōclusionē: ad p̄mū patet res-
pōsio ex supradictis. p̄cedit enim ex eodē falso
supposito quo argumēta p̄cedētia. s. q̄ modus
quātitatiuus p̄ cōmensurationē partis ad partē
⁊ totius ad totū conueniat quātitati necessario
⁊ naturaliter ac inseparabiliter respectu cuiusli-
bet quātitatis extrinsece. hoc autē falsuz est vt ex
supradictis patet. vnde q̄ quātitas corporis xpi
nō comparatur ad spēs sac̄ales modo quātita-
tiuū: non p̄uenit ex sola habitu dine ad agēs: s̄z
ex modo existēdi in sac̄o: q̄ non est in eo p̄ mo-
dū quātitatis sed p̄ modū substātie. ¶ Ad. 2^m.
dicit p̄mo q̄ consequētia nō tenet. q̄ dimētio-

nes sacramentales erāt, p̄prietē termini a quo. s. sub
stantie panis et vini illi intrinsece ⁊ suppositali
inherētes. termini autē ad quem sunt alieni ⁊ ex
trinsece se habētes. et ideo modus existendi sub
illis termini a quo et termini in quez oportet q̄
sit dissimilis. ¶ Dicit secundo q̄ minor est falsa.
nam termin⁹ a quo cōuersionis eucharistie ē so
la suba panis et vini nā quantitas et cetera acci
dētia manēt. substantia autē panis et vini non fuit
ante cōuersionē sub ipsis dimētionib⁹ modo quā
titatiuo habēs partē extra partē vt arguēs desi
pit. imo erat indiuisibiliter existēt tota in toto et
tota in qualibet eius parte. et quia substantia cor
poris christi succedit sube panis et quantitas nō
est in sacramento nisi rōne substantie: ideo me
rito suba corporis christi cum p̄pria quātitate indi
uisibiliter et nō modo quātitatiuo existit sub sa
cramento. ¶ Ad. 3^m. concedimus totuz p̄cessū.
non enī militat cōtra nos qui ponim⁹ in quātitate
corporis christi sub sacramēto positionē q̄ est or
do partiu in toto: quāuis negem⁹ positionē vel
situm q̄ est ordo partiu in loco. ¶ Ad argumen
ta aureolicōtra eandē conclusionē: ad primum
dicit q̄ p̄cedit ex falsa imaginatione. quasi nos
dicamus q̄ rō efficax p̄pter quā quātitas corpo
ris christi in sacro absoluit a legib⁹ quātitatis in res
pectu ad dimētiōes sacrales et ad earū locuz sit
q̄ nō est ibi nisi per concomitantia. hoc autē falsū
est. sed rō p̄p̄a et efficax est q̄ hēt ibi modū sube
nō modū quantitatatis. ¶ Ad. 2^m. dī q̄ p̄cedit ex
eadē falsa imaginatione. sed quia p̄p̄is recte seq̄
tur ex ratione propria et efficaci quam nos po
nimus: respondemus ad illud q̄ si arguens itel
ligat de indiuisibilitate respectu dimētionum
sacramentalium: concedimus illud. si autem in
telligat de indiuisibilitate dimētionum in se et
fin positionem partium in toto: negamus con
sequentiam. nam nos non sic ponimus dimen
siones corporis christi esse in sacramento sine le
gibus ⁊ p̄prietatibus quantitatatis prout sepe
dictum est supra. ¶ 3^m. et. 4^m. concedimus. nō
enī aliud concludunt nisi q̄ quantitas corpo
ris christi habet in se et in ipso corpore ordinem
et positionem partiu in toto et alias leges quā
titatis. hoc autem non militat cōtra nos. ¶ Ad
argumentum ante oppositum respondet San
ctus Thomas in hac distinctione decima articu
lo primo ad quintum q̄ corpus ibi est vt in loco
vbi dimētiōes p̄p̄e cōmēsurant dimētionib⁹ lo
ci. vñ quia dimētiōes corporis christi nō cōmēsu
rantur dimētionib⁹ sacralibus nec ipsarum loco
ideo nō est ibi sicut in loco sed sicut in sacramen

to. in celo autez tantūmodo est sicut in loco vbi
dimētiōes ei⁹ cōmēsurantur dimētionibus loci.
quāobrem p̄ hoc q̄ corpus christi simul est in celo
⁊ in sacro: non sequitur q̄ simul sit in diuersis lo
cis. Idē in sentētia respondet. 3^a. p. q. 75. ar. p^o.
ad. 3^m. Et in hoc articulus terminatur.

Terū cir

ca decimam distinc
tiōe querit vtrū corp⁹
christi sit i eucharistia
mobiliter idest vtruz
ibi moueat localiter
⁊ arguitur q̄ non. q̄
impossibile est idē eē
motuz ⁊ quietū q̄ sic
cōtradictoria verificaretur d eodē. sed corp⁹ christi
in celo quietū residet. nō ergo mouet in sacro.
¶ In opposituz arguit. q̄ dicit p̄hns. 2°. thopi.
q̄ motis nobis: mouētur oia q̄ in nobis sunt. s̄
christus est i hoc sacro. ergo mouet ad motū ipsius.
¶ In hac q̄stione erūt quatuor articuli vt sup̄.

Quantum ad p

muz articulū sit p̄ma cōclusio q̄
christus fin eē q̄ hēt in eucharistia
nō mouet p se: s̄ p̄t moueri p
accidēs localit ad motū hostie.
Ihac cōclusionē tenet. S. T. in hac distinctione
ar. 3. sub. ar. 4. Et. 3^a. p. q. 76. ar. 6. ¶ Secūda
cōclusio est q̄ null⁹ ocul⁹ corporalis p̄t videre
corp⁹ christi. put est i hoc sacro. ¶ Tertia cōclusio
est q̄ oculus intellectualis beat⁹ p̄t videre cor
pus christi. put est i hoc sacro. ¶ Quarta cōclusio
est q̄ null⁹ ocul⁹ intellectualis nō beatus p̄t vi
dere. p̄p̄ia virtute naturali corp⁹ christi. put est
in hoc sacro. Ihas tres cōclusiones tenet. S. T. i
hac dis. ar. 4. sub. ar. p^o. ⁊. 4. Et. 3. p. q. 76. ar. 7

Quantum ad se

cū dū articulū arguit cōtra con
clusiones. Et quidē cōtra p̄mā
arguit Scotus p̄bādo q̄ nulla
virt⁹ creata p̄t mouere corp⁹
christi vt i sacro. p̄mo q̄ q̄ nō hēt virtutē motiūā
sup aliqd: q̄ illd est p se nō mouet illd p accidēs
q̄ndo ē cū alio cū quo nō facit p se vñ sicut act⁹
cū potētia. s̄ virt⁹ creata oīno nō p̄t sup corp⁹
christi in se sub isto modo existēdi ad mouēdū ipm.
ergo q̄n ē cū alio respectu cui⁹ nō ē sicut potētia

nec sicut actus: sequitur quod eadem virtus non poterit illud mouere etiam per accidens. sic autem est cum hostia. quod patet quia species non est forma eius nec ipsum est forma speciei. si maior ista negatur quia graue existens in nauis mouetur a mouente nauem licet graue non sit forma nauis nec e contra: instantia non est ad propositum quia virtus motiua illius posset super graue per se si graue per se esset. ideo autem addidi in maiore quorum neutrum est actus alterius: quia et si aliquid quod est actus alicuius non posset per se moueri ab illo: tamen potest per accidens moueri ab eodem potente mouere totum cuius illud est actus. Sed ut omnis instantia tollatur accipiatur ista maior. quando aliqua coniunguntur precise per actum voluntatis contingenter se habentis ad illam coniunctionem: si vnum illorum sit mobile omnino improporionatum alicui mouenti et reliquum proportionatum: ipsum non eadem motione potest mouere utrumque coniunctorum. patet quia si mouet vnum quod est sibi proportionatum: non propter hoc per accidens mouet reliquum. quia reliquum non est presens isto modo nec ut actus potentie nec e contra nec simpliciter et aliqua necessitate ita naturali sicut graue est presens illi cui innititur et propter hoc simul mouetur cum illo. si tantummodo est sibi presens voluntate alia contingenter se habente ad illam coniunctionem quam per consequens potest non velle istam coniunctionem: stante tamen motione alterius illorum. Exemplum istius. si angelus voluntarie faceret se presentem lapidi: si moueo lapidem: non propter hoc moueo angelum: quia nec est mobilis per se a virtute mea nec per accidens in proposito quia nec est forma nec pars alicuius mobilis per se a me. si ergo angelus esset presens lapidi moto a me et simul moueretur: hoc non esset per actum meum sed per suam propriam actionem qua faceret se presentem illi. Eodem modo in proposito cuius corpus christi sit presens speciei tantummodo per actum voluntatis diuine: si facio speciem habere nouum vbi: per illam motionem non erit ibi corpus. quia nullo modo subest presentia illius corporis neque noua neque antiqua voluntati mee. nec etiam per accidens: quia non est forma nec pars illius quod subest mee motioni. hec scotus. Contra eandem conclusionem arguit durandus probando quod corpus christi non mouetur ad motum hostie. Primo quia quando aliqua diuinita se habet quod non sunt vnum secundum subiectum nec se habent ut continens et contentum nec habent alligationem aut contactum: nullo modo vno moto mo-

uetur alterius. sed corpus christi et species non sunt vnum subiecto nec vnum continens ab alio nec habent alligationem nec contactum quia non se tangunt. ergo ad motum specierum nullo modo nec per se nec per accidens sequitur motus corporis christi. maior patet inducendo in omnes modos secundum quos vno moto mouetur aliud. minor patet ex dictis eorum. ¶ 2. quia vnum et idem non potest simul moueri oppositis motibus maxime quando uterque motus conuenit ei eodem modo. sed illud contingeret si corpus christi moueretur motu hostie. ergo et est maior probatur. quia vno eleuante hostiam sursum: alius deponit aliam deorsum. si ergo corpus christi moueretur motu hostie vel ad motum hostie: simul moueretur sursum et deorsum. ¶ 3. quia si corpus christi moueretur motu hostie: eadem ratione frangeretur fracta hostia. sed illud est falsum. ergo et aliud. ¶ 4. quia corpus christi existens in celo localiter si sit de nouo existens in hoc sacramento non motum localiter per se nec per accidens: ergo fortiori ratione existens in hoc sacramento nec deserens locum suum in celo: non mouetur ratione motus specierum localiter nec per se nec per accidens. igitur. ¶ 5. quia si sic: hoc maxime videretur propter hanc rationem quia scilicet quod incipit esse vbi prius non erat et desinit esse vbi prius erat: videtur localiter motum. sed corpus christi per motum hostie desinit esse in altari vbi prius erat et incipit esse in ore hominis vbi prius non erat. ergo et est. Sed ista ratio non valet propter multa. primo quia maior est falsa de modo quo aliquid est in hoc sacramento vbi est solum propter ordinem ad species huius sacri. sicut enim corpus christi non motum incipit esse in hoc sacramento et corruptis speciebus desinit esse ibidem absque motu suo: sic translatis speciebus incipit esse vbi feruntur species per solam translationem specierum et non per motum suum quia non est presens loco: nisi quia est presens speciebus existentibus in loco. eadem autem est ratio presentie christi ad species siue sint motae siue quiescentes. Item quia maiore concessa potest dici ad minorem quod corpus christi in hoc sacramento non desinit esse vbi prius erat nec incipit esse vbi prius non erat per motum hostie. quia corpus christi solum presens est hostie ex vi sacramenti sed ad locum hostie nullam presentiam habet ratione qua est in hoc sacramento: quia per aliam rationem comparat species ad locum et corpus christi ad sacramentum. et ideo manentibus speciebus quantumcumque transferantur de loco ad locum: corpus christi presens eis semper est vbi erat: quia est in celo localiter et in speciebus sacramentaliter. ad nihil aliud autem habet realem presentiam.

Et pōt poni exemplum satis conueniens qz angelus ē realiter p̄sens corpori quod mouet : ista tamē presentia in angelo non est localis sic q̄ angelus sit illi corpori propinquus et ab illo distet. propter quod moto corpore de loco ad locum angelus non mouet in se nec per se nec per accidens nec efficitur in aliquo loco de nouo. sic cuius presentia corporis xp̄i in sacramento non sit localis quātūcūq̄ species moueāt localiter: ipsum tñ nō mouet nec per se nec per accidens nec acc̄rit nouum locū. hec durandus. ¶ Contra secundam cōclusionē arguit scotus pbando q̄ oculus corporalis potest videre corpus xp̄i vt existens in eucharistia. ¶ Primo quia si corpus xp̄i vt ext̄s in eucharistia non posset imutare visum: hoc ess̄ quia est inextensum. sed hoc non valet quia angelus nusq̄ est p̄sens localiter nisi diffinitue. mouet tamen localiter corpus sibi proportionatum p̄sens. et si haberet virtutem alterandi ipsum: alteraretur corpus vt est p̄sens. ergo non requiritur ex parte mouentis extensio corporalis ad hoc q̄ alteret organum ad sensationem. ¶ 2°. quia corpus christi non est p̄sens sub specie alicuius ad minus nisi minimo sensibili qz nullū indiuisibile est p̄sens. minimum autem sensibile potest percipi a sensu perfectissimo fm philosophum in de sensu et sensato. ergo et istud poterit percipi a visu perfectissimo non obstante suo modo existendi. ¶ 3°. quia illud quod dicitur de tactu in probatione conclusionis nō valet nec cōcludit. quia contactus vt dicit habitudinem corporis ad corpus extrinsecum: non videtur necessario requiri ad aliquam actionem absolutam cuiusmodi est imutatio sensus: quia actio absoluta videtur posse precedere quēcūq̄ talem respectū extrinsecus aduenientē. ergo licet corpus xp̄i vt hic non contingat excludendo talem respectum extrinsecus aduenientem ad aliud corpus: nō sequitur quin posset alterare quod est mouere vel mutare ad formam absolutam. ¶ 4°. quia illud quod dicitur de quantitate non concludit nisi q̄ color non habet ordinem ad locum eo modo q̄ quantitas que est eius subiectum non habet ordinem ad locum. hoc autē non est nisi quia non ē extensio p̄portionabilis extensioni quantitatis illius corporis. ergo inferas q̄ color non extenditur extensioni quantitatis continentis. sed si inferas ergo non pōt alterare mediū: nihil ad p̄positū. ¶ 5°. quia similiter illud de deriuatione per medium: non valet vt patet per primam rationem quia angelus potest bene habere aliquem effectum ordinate determinatū in passo fm partes

passi: licet angelus vt agens non habeat alicubi esse localiter. ¶ 6°. quia cum visio sit forma absoluta: potest sine cōtradictione fieri a deo in oculo quēcūq̄ siue gl̄ificatio siue non gl̄ificatio siue respectu presentialitatis ad obiectum: vel quocūq̄ tali respectu vt videtur. ¶ 7°. quia illud quod additur de miraculo non valet. quia miraculum non est ad illud quod includit cōtradictionem. sed q̄ oculus corporalis videat corpus christi vt hic primo implicat. patet. quia tam causatio q̄ terminatio visionis requirit ī obiecto primo causante vel terminante dispositionem debitam et hoc fm locum vt pote approximationem et distantiam debitam. sed corpus christi vt in eucharistia: non potest obite approximari organo nec distare debite quia non est hic vt in loco. hec scotus in forma. ¶ Contra tertiam conclusionem arguit idem scotus probando q̄ beatus per actum beatificum non videt corpus christi in eucharistia. quia beatus non distinguitur a non beato nisi beatificum obiectum videndo et ea que includuntur in ipso vt est tale obiectū. sed corpus xp̄i in eucharistia nō est tale obiectum beatificū vt patet nec inclusum in obiecto beatifico. patet qz eque naturaliter pertinet ad obiectum beatificū in ratione obiecti videre vnam rem vnius sacramenti sicut alterius. sicut ad fidem eque pertinet credere veritatem vnius articuli sicut alterius. si nullo modo pertinet ad obiectum beatificum includere istud sub ratione ostensi. s. gratiam cōferri paruulo in baptismo: vel gratiam conferri confidenti in confessione. et ista eque veraciter includuntur in sacramentis istis sicut corpus xp̄i in eucharistia. ergo nullo modo obiectum beatificum vt obiectum tale est: includit corpus christi vt visum in eucharistia. et ad do iuxta hoc q̄ multo minus requiritur ad beatitudinem q̄ beatus videat existentiaz corporis christi in proprio genere. quia multo minus requiritur ad beatitudinem talis perfectio visionis q̄ visionis in verbo. hec scotus in forma. ¶ Contra quartam conclusionem arguit idem scotus pbando q̄ intellectus angelicus vel anime separate siue hoīs beati: naturali potest videre existentiam corporis xp̄i in eucharistia. ¶ Primo quia intellectus se habens ad intelligibilia sicut ipsa sunt intelligibilia in se: prius intelligit illud quod prius est intelligibile in se et p̄ cōsequens illud quod prius est in se ens. quia vnū quodq̄ sicut se habet ad esse ita ad intelligibilitatem et veritatem fm se vt patet secundo methaphisice. talis autē intellectus respicit totum ena et quodlibet fm ordinē sue intelligibilitatis. sba

antem est prior sicut in entitate: ita in cognoscibilitate quocumque modo accidentali ipsius, ergo talis intellectus prius intelligit substantiam ipsam quam quocumque modo ei². et per consequens nullus modus eius sub specie potest impedire intellectionem sube tali intellectu. breuiter arguit sic. modus accidentalis in se obiecto: non impedit cognitionem illius obiecti. ista presentia in eucharistia est modus accidentalis substantie corporis christi, ergo non impedit illam substantiam cognosci a tali intellectu cuius ipsa est per se obiectum. est autem obiectum per se illius intellectus abstracti qui non dependet in intelligendo a sensibus. igitur et cetera. dices quod ista concludunt quod talis substantia corporis christi posset cognosci a tali intellectu sed non intuitiue videri quia illa existens est supernaturalis et per consequens improporcionabilis intellectui creato vel naturaliter cognoscenti. sed contra hoc arguitur. quia virtus potens cognoscere obiectum intuitiue dum est presens: potest cognoscere eius absentiam dum est absens. patet ex secundo de anima, quia visu non tamen cognoscimus lucem sed tenebram. sed intellectus talis potest cognoscere substantiam panis vel presentiam panis quando est presens quia non est obiectum supernaturale. ergo potest cognoscere absentiam panis quando est absens. et qua ratione potest cognoscere istam absentiam substantie panis: potest cognoscere substantiam corporis christi, quia illud in se est obiectum proportionatum tali intellectui ut intuiti. ergo modus accidentalis ipsius corporis non impedit quin sit obiectum intuitibile ipsi intellectui. ¶ 2° sic. totum ens creatum sicut est obiectum, proportionatum tali intellectui quantum ad cognitionem abstractiuam: ita quantum ad intuitiuam. non enim differt intuitiua ab abstractiua: nisi propter presentiam obiecti aliam et aliam. quicquid autem potest esse sibi presens hac presentia hoc et illa. si ergo quodcumque ens potest abstractiue cognosci a tali intellectu quando est sibi presens vno modo: sequitur quod potest intuitiue intelligi quando est sibi presens in propria existentia actuali. ¶ 3° sic. naturale et supernaturale non distinguunt naturam alicuius in se sed tamen in comparatione ad agens. ideo enim dicitur aliquid supernaturale quia a supernaturali agente. naturale vero quia a naturali agente. habitudo vero ad agens aliud et aliud non concludit aliquid esse aliud et aliud in se secundum Augustinum. 3° de tri. caplo. 9°. ergo non concludit illud esse aliud et aliud in ratione intelligibilis. hoc etiam patet quia imperfectum ens posset esse supernaturale: et naturale aliquid posset esse perfectius eo. sicut omnis substantia simpliciter perfectior omni accidente. 7°. me-

tha. et tamen alicui substantie que est ens mere naturale: possit inesse aliquod accidens supernaturale. hoc autem patet quia virtutes theologice et charitatis et huiusmodi sunt in determinata specie qualitatis. et secundum multos angelus habet naturaliter principia cognoscendi omnes species entium et cognoscendi illas virtutes licet sint etiam supernaturalia. hęc Scotus in forma.

Quantum ad ar

ticulum tertium primo notandum est quod licet secundum doctrinam philosophi omne moueri est aliter se habere nunc quam prius si moueri proprie accipitur: non tamen contra omne quod se habet aliter nunc quam prius proprie mouetur: nisi aliter se habeat secundum formas ad quas per se et directe est motus vel mutatio. cum enim paries albus efficiat de nouo similis alteri parieti nouiter dealbato: manifestum est quod aliter se habet quam prius quia aliqua forma reale et aliquid esse reale de nouo acquiritur. scilicet nouam relationem similitudinis et nouum esse relatiuum. et tamen non dicitur proprie moueri aut mutari quia non se habet aliter secundum formam que sit per se terminus motus vel mutationis. nam ad relationem non est motus vel mutatio ex se. physico- rum. et ita non se habet aliter per sui mutationem sed alterius. Secundum hoc ergo dicimus quod licet corpus christi post consecrationem aliter se habeat quodam modo quam prius quia vere et realiter habet esse sub sacramento quod ante consecrationem non habuerat: non tamen propterea dicitur proprie moueri seu mutari. non enim ut est sub sacramento: aliter se habet nunc quam prius per sui mutationem sed per mutationem alterius. scilicet substantie panis conuerse in ipsum. nullam enim formam acquirit vel perdit corpus christi sub sacramento ad quod sit per se motus vel mutatio. quia non substantialem nam non generatur aut corrumpitur. nec eius quantitas augmetatur vel diminuitur. nec secundum propriam qualitates alterari potest cum sit corpus gloriosum. nec mouetur localiter cum non deserat locum. scilicet celum in quo est secundum Augustinum. donec seculum finiat sursum est dominus de cetero. disti. 2^a. caplo prima quod dicitur. Et confirmatur generaliter quam ad omnem motum vel mutationem proprie dictam. quia nihil circa corpus christi fit sub sacramento: nisi quod per verba consecrationis exprimitur. nam facta id tantum modo efficiunt quod verba forme designant. unde cum verba consecrationis nihil motus vel mutationis realis exprimant fieri circa corpus christi: consequens est quod nullo modo mouetur per hoc quod est sub sacramento. ¶ Ex quibus inferimus quod fallax sit ratio quorundam sic

argumentatiuz. corpus xpi per hoc qd est in sacro aliter se habet qd prius quia aliquod esse habet qd ante consecrationem non habebat. s. esse sub sacro. ergo facta est in eo realis mutatio. certe fallit talis argumentatio fm fallaciaz consequētis. nam vt supra fuit premissum: recte sequitur si aliquid mouetur qd aliter se habeat nūc qd prius. sed ecōtra: non recta consequentia inferitur qd si aliquid se habet aliter nūc qd prius: ideo proprie loquēdo mutetur. esse enim quod corpus christi nouiter habet in sacramēto fm quod vere et realiter est sub sacramēto: non est absolutum nec fm aliquam formam absolutam que sit terminus motus vel mutationis: sed est quoddam esse relatiuū quod absq; mutatione proprii subiecti per mutationem alterius de nouo acquiritur. s. per cōuersionem substantie panis in ipsum. aliter autem et aliter se habere fm esse relatiuum: nō necessario arguit mutationez realem in subiecto etiam si eē relatiuū sit reale vt patet ex. 5. methaphisice. et 5. physicozum.

Secundo Notādum est qd esse in loco diffinitive si proprie accipitur: ē ita esse in vno loco qd non simul in alio prout. S. Tho. inquit p. 1. q. 1. ar. 2. cu3 ergo corpus christi sit quādoq; in vno loco ita qd simul etiam est in alio loco: si simul fiat consecratio in pluribus altaribus: consequens est qd proprie loquendo corpus christi non est diffinitive i loco etiaz per accidens ratione specierum fm qd sibi competit esse in loco. et sic Sāctus Thomas tam in primo opere qd in secundo negat corpus christi esse in loco diffinitive. Verū tamē si min⁹ proprie et large capiatur esse diffinitive in loco p eo qd est non esse vbiq; sed eē in loco vno vlt pluribus fm aliquam determinationem seu limitationem: sic dici potest qd corpus christi est in loco per accidēs diffinitive: quia ita est sacramentalr in loco specierum panis et vini remanentiū post consecrationem vno vel pluribus: qd non est sacramentaliter alibi. vnde corpus xpi fm qd habet esse in propria specie: est proprie loquendo diffinitive in loco quia ita est in vno loco scilicet in celo qd nō est simul alibi. fm vero qd est in sacramēto: potest dici non proprie sed large loquēdo qd est diffinitive in loco: quāuis in pluribus locis sacramentaliter simul sit ratione supradicta. Et isto secundo modo aliqui doctores loquuntur dicentes qd corpus xpi fm esse qd habet in sacramento est diffinitive in loco quāuis non circūscriptiue. diffinitur enim et limitatur vt sic ad illum locum precise in quo sunt species sacramentales.

Tertio Notādū est qd vt. S. Tho. dicit infra. dif. 49. q. 2. ar. 2. in cor. si a sensu remoueatur id qd cōuenit sensui inq̄m est sensus: nō erit sensus. et similr si a visu remoueat id qd est visus inq̄m est visus: nō erit visus. cū ergo sensus inq̄m est sensus percipiat magnitudinē: et visus inq̄m ē talis sensus percipiat colorē impossibile ē qd visus percipiat aliqd qd nō ē color nec magnitudo nisi sensus diceret equoq;. vñ qz visus et sensus est futur⁹ id ē specie in corpore glorio: nō poterit eē qd diuinā essentia videat sicut visibile p se. videbit autē eā sicut visibile p accidens dū ex vna pte visus corporalis tantā gliaz dei inspiciet in corporib⁹ et p̄cipue gliosis et maxime i corpore xpi. et ex pte alia intellect⁹ tā clare videbit deū: qd in reb⁹ corporali visis de⁹ percipiet sicut in locutione percipit vita. quāuis enī tūc intellect⁹ noster nō videat deū ex creaturis: tūc videbit deū i creaturis corporali visis. et hūc modū quo de⁹ corporali possit videri ponit Aug⁹ in fine de ciuitate dei vt patet verba ei⁹ intuēti. hec. S. Doc. Dicit autē aliquid videri aut sentiri visu vel sensu corporali p accidens put ipse paruz sup⁹ deducit: qm ex eo qd p se sentit visu vel sensu corporali: vis superior apprehensiuā cui⁹ est illud cognitū p se cognoscere: statim sine dubitatione et discursu apprehēdit. sicut videmus aliquē viuere ex hoc qd loquit. qm autē aliter se hēt: nō dī illud sensus videre etiaz p accidens.

Ex qd inferim⁹ et ex his q. S. Tho. dicit. p. 1. q. 12. ar. 3. Et i hac dif. 10. ar. 4. sub. ar. p. 1. Et. 3. p. q. 76. ar. 7. nūq; fuisse mētis. S. Tho. qd xps exis sub sacro videt corp⁹ suū oculo corporali tanq̄ p se visibile nec qd ad subaz corpis nec qd ad ei⁹ magnitudinē vlt colorē fm modū quē hēt sub sacro. quāuis aliq̄ nō satis aduertētes dicta ei⁹ id opinatifuerit. pbat hoc ex pmissis. qm fm ei⁹ doctrinā null⁹ ocul⁹ corporalis etiā glificat⁹ pōt videre subaz quācūq; nec modū ipsi⁹ subalē: cū visus corporalis hēat p se obiecto accidēs. s. qlitatē p obiecto proprio: et quātitatē p obiecto cōmuni sub modo quātitatiuo et qualificatiuo. nā visio fieri hēt fm figurā pyramidalē et p imutationē factaz in medio et p mediū aeris vel aque in sensu a specie deriuata a re visibili. vñ qz quātitas et qlitas corporis xpi fm qd existūt sub sacro nō hēt modū quātitatiuū nec qualificatiuū sed modū sube sicut et ratione substantie ibi sunt: cōsequēs est qd nec sensus visus nec alteri⁹ cuiusuis sensus corporalis esse possunt p se obiectū nec etiā p accidēs. nam suba et modus sube nō dicuntur cognosci per accidēs sensu corporali nisi quia quantitas et qualitas qd sunt vnum subiecto cum substantia: cognoscuntē

at ali sensu p se. cū ergo vt pmissum est qualitas et quātitas corpis xpi, put sunt in sacro cognosci non possunt sensu corporali p se imo habeant ibi modū et rōnē sube: sequit q nec p accidens sensu corporali cognosci possunt sicut nec ipa suba.

Quarto Florādū ē circa intellectuz quorū dā verborū. **S. T.** ait enī in hac dis. ar. 4. sub. arti. p^o ad p^mū q si oculus xpi esset extra spēs sacri nō videret subam suā infra spēs contētā ex natura glie nisi miraculose. hec ille. vbi satis videt innuere q oculus xpi existētis in sacro videt subam sui corpis et loquit de oculo cognoscit illū. hoc autē videt pmissis obuiare. deduxim⁹ enī ex dictis q nullus sensus corporalis se extendit ad piciendā alicui⁹ rei subam. Sed sciendū est q. **S. Doc.** loquit in palle gatis verbis de visione p accidēs qua subm dicitur videri vīsū ei⁹ accidētibus. hoc autē dupliciter cōtinēt. vno modo p eandē potētā. sicut vidēs cursū petri et albedinē parietis: p accidēs dicit videri petrum currētes et parietē albū. alio modo nō p eandē potētā quē ad modū. **S. T.** dicit infra dis. 4. q. 2. ar. 2. in cor. q videm⁹ aliqūē viuere ex eo q loquit. nō q vtrāq; vīsio sit p eandē potentiam: sed qz vīsio per oculū corporalē q quis loquitur: intellect⁹ cognoscit illū viuere. p quē moduz pbs dicit. 7°. metha⁹ q accidētia magnā partem cōferunt ad cognoscēdū quod dā est. Cū in pposito nō oculus xpi existētis sub sacro videns p se gloriā claritatis corporis sui et colorē excellētissimū: cognoscit p accidēs subm ipsi⁹ glorie claritatis sūm primū modū. et ea autē vīsione corporali intellect⁹ xpi deuenit p accidēs in nobilissimam et pfectissimā sui corpis subam et humanitatē. arguit enim tār⁹ de cor glorie: eminentissimā sui corpis naturā. et hoc q⁹ ad secūdū modū. **Sed** quia **S. Doc.** i p fata respōsione excludit a visione corporali xpi existētis in sacro alioz oculos extra sacm existētū: cōsiderandū est q vt sepe dictuz fuit supra: nec quantitas xpi, put ē sub sacro nec ei⁹ qualitas hēt modū quātitatiū aut qualificatiū respectu specierū sacraliū: et p pns nec respectu corpuz ipas spēs circūstātiū. vnde qlitates sensibiles nullū corp⁹ imutare pnt extra dimēssiones sacrales existēs. nō solū ppter opacitatez dimēssionū sacraliū quibus corp⁹ xpi velat et tegitur quē ad moduz impedimur videre id quod est quocūq; velamine corporali obrectū: sed etiā quia quātitas et qualitas sensibilis corpis xpi nullam habēt s; se hitudinē ad spēs sacrales: eo q ibi habeant modū substantie. et multo min⁹ ad mediū quod illas circūdat vt est aer. quā obrez imutari

nō pōt mediū a dimēssionib⁹ p pns aut a qualitatib⁹ corpuz xpi. et p cōsequēs nec imutare pnt aliqūē sensum corpuz extra sacm existētis. nā nō pōt sensus aiālis imutari aliqua specie sensibilis: nisi p⁹ ab illa mediū imutet per quod defera⁹ ad sensum, put pbs docet. 2°. li. 8. aia. **Et** ergo qlitates sensibiles corpuz xpi sub sacro: nullā hēt pportionē ad sensus corpuz extra sacm existētium psequēs est q nec ab eis sentiri aut papi possunt etiā si spēs sacrales essent puie et trāspāretes. oportet enī pportionē esse sensibilis ad sensuz, put hētur ex dictis pbi. 2°. 8. aia. **Et** vero suba sentiri nō pōt aliqū sensu corporali etiā p accidēs nisi per hoc q ei⁹ quātitas et qlitas sensibilis sensu papiat sequit ex p dictis q sba corpuz xpi sub sacro nec p se nec p accidēs videri pōt a corporali oculo extra sacm existēte. Sed qm vt sup dictū est quātitas et qlitas sensibilis corpuz xpi in ipso xpi corpe existe sub sacro: habēt modū quātitatiū et qualificatiū in respectu ad ipm corp⁹ xpi et ad eius sensus vū et quātū et quale et organiciū ē hīs potētiaz et organoz sit⁹: sequit q possint imutare et vīsū et alios sensus corpuz xpi et ab eis papi: nō tamē put sunt sub sacro nec q⁹ ad modū extēdi quem hēt sub sacro. i. in cōparatione ad spēs sacrales. **Cū** **S. T.** 3°. p. q. 76. arti. 7. arguit sic scōo loco. corpa gliosa sacroz erūt pfigurata corpi claritatis xpi vt dicit **Phil.** 3°. sed oculus xpi videt seipm put ē in hoc sacro. ergo pari rōne qlibet ali⁹ oculus gliosus pōt ipm videre. ecce argumentū. seqtur rōsio. **Ad** 2^m dicendū q ocul⁹ corporalis xpi videt seipm sub sacro et itez: nō tñ pōt videre ipm modū essendi quo est sub sacro qd ptnet ad intellectū. neq; tñ est simile d alio oculo glioso: qz ipe ocul⁹ xpi est sub hoc sacro in q nō pformat ei ali⁹ ocul⁹ gliosus. hāc solutionē ad litterā nos repim⁹ in qdā tertia pre. **S. T.** vetustissima manu et calamo scriptā apud regnū valētie. qd p tātō hic referim⁹ qz in oib⁹ tertia partis codicib⁹ impōssis et in qm multis etiā manu scriptis qz potuim⁹ legere: inuenim⁹ hāc solutionē vitio scriptoz et impōssoz ita sensu corruptā q supiorib⁹ dictis. **S. T.** i ipso eodē articulo et plurib⁹ alijs sue doctrine manifeste repugnat. vū lra vera ē quā hic trāstulim⁹ ad verbū ex dicto codice vetustissimo. **Et** sup dictis tria colligūt. vñū ē q ocul⁹ corporalis xpi existēs sub sacro: videt ipz xpi corpus p se quātū ad magnitudinē et colorē ac claritatē. p accidēs vero quātū ad ipam corpuz subam: non tñ sūm ē sacramentale: sed sūm ē naturale. Secūdū est q nullus ocul⁹ corporalis extra sacm existēs: videre pōt corp⁹ xpi existēs sub sacro nec q⁹ ad subam

nec q̄^m ad accidētia et hoc nec p se nec p accidēs.
Tertiu est q̄ nec ocul⁹ xpi corporalis sub sacro exi-
stens nec aliquis alius oculus extra sacm existēs
videt modum quo xps existit in sacro nec q̄^m ad
subam nec q̄^m ad accidentia. et hoc est dictu q̄ a
nullo oculo corporali corpus xpi videtur per se
vel per accidēs fm q̄ est sub sacramento.

Quinto Notandū est q̄ vt accipi-
tur ex dicti. S. Tho. p^o. p.
.q. 57. ar. 2. et. 3. et. 4. et. 5. Et de veri. q. 8. arti.
12. et. 13°. cognoscere mysteria gratie et occulta
cordiū et futura contingētia ad vtrūlibet: exce-
dit naturalē cognitionē angeloz que nō se exten-
dit nisi ad ea q̄ angeli cognoscūt vel p essentiam
suā vel p species sibi cōnaturales. hec aut sunt p̄n-
cipia cognoscēdi rerū naturas et ea q̄ illas fm d̄-
terminatas causas naturales cōsequunt. illa aut
q̄ a sola volūtate depēdēt etiā rationalis creatu-
re: cognosci nō possunt naturaliter ab angelis. z
multo min⁹ ea q̄ a sola dei volūtate dependent.
sicut argumentat apostolus p̄ma Corin. 2°. di-
cens. quis enī scit hōinuz q̄ sunt hominis: nisi spi-
ritus q̄ in ipso est. ita et q̄ dei sunt nemo cognouit
nisi spūs dei. cū aut omnia sacra p̄tineāt ad my-
steria gr̄e et maxime sacm eucharistie quod ē a-
liozum p̄fectiuū et cōpletiuū: cōsequēs est q̄ my-
steria hui⁹ sacri nō sint ab āgelis naturaliter cog-
nita nec abstractiua cognitione nec intuitiua. vñ
nullus angelus videre pōt naturali visione mo-
duz existēdi corpis xpi sub sacro. et pari rōne nec
dimensiones sacrales in hoc sacro subsistere sine
subiecto. et p consequēs nec absentia substantie
panis et vini q̄ ante verba cōsecrationis inerant.
et multo minus videre pōt cōuersionē substātie
panis et vini in corpus xpi. licet naturali visione
cognoscat existētia corpis xpi fm esse quod ha-
bet in rerū natura in p̄pria specie. nō enim cuius-
cūq̄ rei cognite: cognoscit naturaliter mod⁹ exi-
stēdi nisi sit rei cōnaturalis. et nō solum hui⁹ sa-
cramēti mysteria q̄ sunt miraculoz omniū mira-
bilis angelus non pōt naturaliter videre: sed vt
S. Tho. tenet in hac dīf. ar. 4. sub. ar. 4. in cor.
Et. 2^a. 2°. q. 5. ar. p^o. in cor. omnia q̄ sunt fidei sup̄
naturalē cognitionē sunt nō solū hominū sed an-
geloz. fidei enī succedit visio beata z ei cor respō-
det fm illud p̄ma Corin. 13°. videmus nūc p spe-
culū in enigmate: tūc aut facie ad faciē. nūc cog-
nosco ex parte: tūc autem cognoscā sicut et cog-
nitus sum. Unde et. 2^a. 2°. q. p^o. arti. 8. in cor. illa
in q̄t p se p̄tinet ad fidē: quoz visione in vita eter-
na p̄fruemur z p q̄ducimur ad vitā eternā. Et. q.
4. ar. p^o. i. cor. ait. in hoc enī sp̄m⁹ b̄rificari: q̄ vi-
debim⁹ apta visione veritatē cui p fidē adherem⁹

Quantuz ad q̄r-

tū articulū respōdēdū est obie-
ctionibus in cōtrariū. Et quide
ad argumētū Scoti p̄tra p̄mam
cōclusionē dī q̄ maior nō est vlr
vera. hēt enim instātia sicut arguēs ip̄e obijcit de
gravi existēte in nauī qd̄ p accidēs mouet a mo-
uētē nauē: licet graue nō faciat vnuz p se cū nauī
sicut act⁹ cū potētia. Necq̄ valet r̄sio arguentis
ad hāc instātia. nā assumptū nō est vlr q̄ q̄ vtū
cū plerūq̄ sit tāti pōderis graue motū cū nauī: q̄
nauta non possz ip̄m p se mouere extra nauē. nō-
nūq̄ certe vehunt cū nauī imēsa tritici pondera
vel ferri: q̄ ab ip̄o nauta moueri vel subleuari nō
possēt. Et ad aliā formā argumētū dī ad minores
q̄ dupliciter deficit. p̄mo qz supponit q̄ corpus xpi
sola motione volūtatis diuine moueat cū hostia
ad motū hostie. hoc aut falsuz est. nā licet volun-
tas diuina cōcurrat ad talē motionē sicut agens
p̄mū eo modo q̄ in oī actione agētis secūdi cō-
currit: et tamē nō ideo agēs creatū p̄uā actio-
ne sua q̄ sicut agēs secūdū mouet hostiā per se et
cū hostia p accidēs mouet corpus xpi infra diuī-
siones hostie existēs. vnde ad mouēdū illud per
accidēs: nō est corp⁹ xpi mobile ip̄o proportionatū
virtuti agētis creati vt arguēs false putat. Defi-
cit secūdo qz supponit q̄ nō sit necessaria cōnexio
existētie corpis xpi ad spēs sacrales sed mere vo-
luntaria quē ad modū est applicatio angeli ad cor-
pus qd̄ mouet. hoc aut falsum ē. nā supposita or-
dinatione diuina et virtute collata sacramentis
a deo: necessaria colligatio est corpis xpi ad spēs
sacrales. ita q̄ illis manētibus: corp⁹ xpi abesse il-
lis nō pōt sicut cōtētū cōtinētī. et inde ē q̄ ad
motū localē speciez necessario corp⁹ xpi mouea-
tur p accidēs. neqz ad huiusmodi motū extigū
q̄ vnū alteri vnā sicut forma vel act⁹ potētie
q̄z p̄tines z p̄tētū qd̄ modo se hēt sicut act⁹ z
potētia quāuis nō p modū inherētie. patet ergo
q̄ exēplū iductū d̄ angelo mouētē corpa nō ē ad
p̄positū cū iter vtrūq̄ sit sola volūtaria colligatio.
Ad argumēta Duradi p̄tra eādē cōclusionē
ad p̄mū dī q̄ maior ē falsa. qm̄ corp⁹ xpi et species
sacrales vere se hēt sicut p̄tines z p̄tētū vt patet
ex d̄terminatiōe ecclie d̄ sūma trini. et fide catho.
i cap^o. firmis credim⁹. vñ arguēs i multis decept⁹
ē ex sua falsa imagiatiōe ne dicā errore q̄ nega-
uit xps eē p̄tētū sub spēs sacralib⁹ quāuis dicat il-
lis sp̄sens. Ad. 2° dī q̄ maior p̄positio hēt veri-
tatē qm̄ vnū et idē et fm idē nō solū specificē s̄ nu-
merice mouet per se diuersis moribus. non autē
est vera si vnum et idē moueatur non fm idem

aut per accidens sicut contingit in proposito argu-
 entis. nam corp^o xpi motu diuersis motib^o ad
 elenationem vni^o hostie et depositione alterius
 no mouet fm idē esse sacramē tale numero. nam
 sub alijs et alijs numero sp^o sacralib^o corp^o xpi
 no hēt idē numero esse sacramē tale quē admodū
 ipse species no sunt eedē numero. et iteruz corp^o
 xpi no mouet oppositis motib^o p se sed p accidēs.
 p quē modū non est incōueniēs idem moueri si-
 mul oppositis motib^o. quē admodū z sol simul mo-
 uet ab oriēte in occidētem p accidēs motu firma-
 mēti. et ab occidēte in oriētem per se motu pprio.
 et si due rote ponant cōtrarijs motib^o moueri nō
 eque velociter quarū vna ad motū alteri^o raptiz
 trahat et ambe ad motū tertierote eas cōcludē-
 tis moueant: simul mouebūt cōtrarijs motib^o p
 accidēs. ¶ Ad. 3^m. negat p^ona. nam ad hoc q^o vni^o
 frangat ad fractionē alteri^o: exigitur vtriusq^o v-
 ni^o fm idē esse suppositale ita q^o vtriusq^o sit fractio-
 nis aut diuisionis susceptibile. ad hoc vero q^o vni^o
 moueatur ad motū alteri^o: sufficit inseparabilis
 concomitantia: quāuis nō vniant adinuicē suppo-
 sitaliter. vnde qz corp^o xpi nō vni^o specieb^o sacra-
 libus vnitare suppositi nec corp^o xpi fm q^o ē in sa-
 cramēto est corp^o frāgibile: cōsequēs nō est q^o frā-
 gatur ad fractionē hostie. sed qz inseparabiliter
 concomitat species sacrales: cōsequit q^o moueāt
 p accidēs ad earū motū. ¶ Ad. 4^m. dī q^o conse-
 quētia nō valet. qz corp^o xpi non existit de nouo
 sub sacro p motū locale sed p trāsubstantiationē
 panis in ipm. et ideo nulla ratio cogit q^o p existi-
 tiam sacralem moueāt localiter in ppria specie a
 loco celi. nam ad nouā existentia alicuius substā-
 tie etiam in loco: nō necessario exigit mot^o loca-
 lis vt patet cum primo ignis vel aliud corpus ge-
 neratur alicubi. sed existens in vno loco sacramē-
 ti: sit in alio loco specierum p motum localem ip-
 sarum deserens primū locum. et ideo ratio cogit
 q^o moueatur localiter ad motum hostie per acci-
 dens tamē. nam nulluz corpus pōt acquirere no-
 uum locum relinquens primū: nisi aliquo modo
 moueāt localiter saltem p accidens ad motū al-
 terius. ¶ Ad. 5^m. dicit q^o prima instantia contra
 rationē vel fundamētū nōstre conclusionis non
 valet qm assumit falsum. et ad ei^o pbationē dicit
 q^o similitudo nō tenet. qz corpus xpi incipit aut d-
 finire esse in hoc sacro: nō est directe et per se eē
 vel nō esse in loco. et ideo nimirū si vterq^o termi-
 nus cōsequat abiq^o motu locali. sed motis specie-
 bus sacralibus de loco ad locū: existentia corpo-
 ris xpi sub sacro: p accidens terminatur ad acq-
 sitionē noui loci per desitionem primū. hoc autez

esse non potest sine motu locali saltē per accidēs
 repugnat enim q^o aliquid deserat locum priorē z
 z acquirat nouū abiq^o motu suo locali eo modo
 quo sibi cōpetit esse in loco. q^o autem corp^o xpi
 non est presens loco nisi quia est presens specie-
 bus: nō arguit q^o nullo modo corpus xpi mouea-
 tur ad locum: sed q^o non mouetur ad locum per
 se sed per accidens ratione specierum. ¶ Itēq^o ob-
 stat q^o eadem sit ratio presentie christi ad speci-
 es siue sint motē siue quiescentes. quia non ideo
 sequitur q^o ad motum earum nō moueatur et ad
 quietem earum non quiescat per accidens. quē-
 admodum quia color eodem modo se habet ad
 corpus motū et ad corpus quiescens quod ifor-
 mat. s. per inherētia q^o non variat per corpo-
 ris motum nec per eius quietem: nō ideo sequit
 q^o non moueatur localiter ad motum subiecti cū
 ipse color sit distans a priori loco subiecti et ap-
 propinquans nouo subiecti loco quāuis p acci-
 dens. ¶ Itēq^o valet secunda instantia. nam ex toto
 eius pcessu nō aliud pōt recte cōcludi nisi q^o cor-
 pus xpi ppter motū localez hostie. nō desinit esse
 per se vbi pri^o erat. s. in celo: nec incipit esse per se
 vbi pri^o nō erat. sed ex illo nō recte cōsequitur quē
 desinat esse p accidēs vbi pri^o erat et incipiat eē
 per accidēs vbi pri^o nō erat. vnde falsum est q^o
 ad locum hostie nullā potentia habeat corp^o xpi
 per accidens ratione qua est in hoc sacro ¶ Itēq^o
 valet q^o paliam rōnem cōparat species ad locū z
 et corp^o xpi ad sacm: qz hoc cōcesso loquēdo de
 cōparatione per se: stat in veritate q^o corp^o xpi
 rōnes speciez cōparet ad ipsaz locū p accidens.
 dicit^o enim q^o corp^o xpi cōparat ad species sacri
 per se: et ad earū locū p accidens. neq^o cōparatio
 ad species obstat cōparationi ad locū imo innat
 nam ex eo q^o corpus xpi cōparatur ad species si-
 cut cōtentū ad continēs: sequit q^o moueatur lo-
 caliter ad motū ipsaz. quē admodū qz aqua cō-
 parat ad vas sicut cōtentū ad cōtinēs: mouet
 localiter per accidēs ad motum vasis. et quāuis
 translatis speciebus corpus xpi presens speciebus
 semp sit vbi erat p se z in ppria specie. s. in celo: nō
 tamē semp est vbi erat p accidēs rōne specieruz
 sacralium. vnde corp^o christi semp est in ppria
 specie vbi erat localiter. s. in celo. z semp est sacra-
 liter in speciebus ipsis manētib^o. sed nō semp est
 vbi erat localiter p accidēs trāslatis speciebus d
 loco ad locum. Exemplū autē de angelo licet nō
 sit omnino simile: illud tñ admittim^o. negam^o tñ
 q^o presentia angeli ad corpus locatū non sit loca-
 lis p accidēs. ¶ Et enī dicit. S. T. p. p. q. 1. ar. 3°.
 ad. 3^m. licet deus nō moueāt motū his in qbus

potentiam

est qz vbiq; est: angelitamē mouent p accidens ad motū corpoz assumptoz. Et. q. 52. ar. p^o. in corpe determinat qz angelus dicit esse i loco corpozeo per applicationē sue virtutis ad locum. Et articulo sequēte in fine cōcludit qz totum illud cui imediate applicatur virtus angeli: reputat vnus locuseius licet sit continuū. Et confirmatur per collectā quā in cōpletorio cātatecclesiadicēs. vsi sita quesumus dñe habitationē istaz: et angeli tui sancti habitantes in ea nos in pace custodiāt. vsi exemplum ab arguente inductū magis est ad ppositum n̄m q̄ ad oppositū. Ad argumenta Scoti contra secundā conclusionē ad primū dicitur qz similitudo cui innititur non tenet. quia angelus non mouet corpus vt quantum nec ad ipsius motionē requirit quantitas aut qualitas in quātitate. sed corpus sensibile mouet sensuz corpozalem vt quātum. et mouet visum vt quantū coloratum. ita vt necessario requiratur magnitudo colorata in corpore ad hoc qz moueat sensum et a sensu corpozali percipatur. vnde argumentum procedit nō a simili sed a dissimili. Ad 2^m. dicit qz corpus xpi sub speciebus est p̄sens nō solū minimo sensibili sed et maiori et maximo qz est totū in toto et totū in qualibet parte. sed hoc nihil ad ppositū arguētis. nā non ideo sequit qz videat per se ab oculo corpozali etiā p̄fectissimo sicut nec sequit qz anima per se videat oculo corpozali quātūcūq; p̄fectissimo: quāuis sit tota i toto corpe et in qualibet eius parte. vnde quia magnitudo et qualitas corpozis xpi non est sub hoc sacro modo quātitatiuo aut qualificatiuo se sibili sed p modū substantie cui nō cōpetit esse p se visibile siue sit sub magna siue sub parua quātitate ideo quātūcūq; corp^o xpi in sacro sit p̄sens speciebus sacralibus paruis vel magnis: nullo modo est p se visibile. qz qd simplicit̄ non hēt modū visibile: nec p̄t magnā nec p̄t paruā quātitatē sub qua sit p̄t esse p se visibile. Ad 3^m. dicit qz assumptū est falsum cū sua p̄batione. vt enī p̄s dicit i p^o et. 2° de generatione: corpa naturalia tāgēdo se alterant et sic adinuicē vniunt. Et in. 2°. de anima p̄s docet qz inter visum et visibile et generaliter intersensum et sensibile requiritur mediū quod tangat corp^o sensibile et organū sensus per quod species sensibilis deferat ad sensuz. ex quo patet qz omnis visio p̄supponat cōtactū corpozalē. vnde et cōtra democritū p̄s ibi inducit qz si mediū spaciū inter visibile et visum esset vacuum: visio esse nō posset eo qz nec p se nec p mediū corp^o visibile posset tāgere organū visus. vsi falsum est. put arguēs dicit qz imutatio sensus cui

sit actio absoluta p̄t precedere quemcūq; respectum extrinsecus adueniētem. nam omnis imutatio sensus p̄supponit cōtactū inter sensibile et sensum. Ad. 4^m. dicit qz ratio quare color corpozis christi existentis in sacramento non habet ordinē ad locū specierū: nō est p̄cise illa quam tangit arguens. sed magis quia color corpozis xpi nō est sub sacramento modo calificatiuo sicut nec quātitatiuo et per p̄sequēs nec est ibi modo alteratiuo aut visiuo. hoc ē dictū qz nō est ibi modo quo imutare possit nec mediū circūdās species nec per consequēs oculuz videntis extra species sacramētales. vnde exp̄missa quaz ponit arguens non solū infertur qz color corpozis xpi sub sacramento nō extendit extēsiōni quātitatiuā continētis: sed etiam qz ipsum mediū cōtinens alterare aut imutare nō possit. Ad. 5^m. patet respōsio ex solutione ad primū. Ad. 6^m. dicit qz quāuis diuino miraculo possit fieri similitudo corpozis xpi fm esse quod habet in p̄pria specie in oculo siue glōificato siue nō glōificato absq; eius p̄sentialitate sicut naturaliter fieret si corpus xpi p̄sens esset. put. S. Tho. tenet in hac distin. ar. 4. sub. ar. 2. in corpore. fm tamē qz habet eē sub sacro nec diuino miraculo id fieri potest. nam. put est in sacramento qualitas et color corpozis christi non est ibi modo quāificatiuo nec alteratiuo aut imutatiuo sensus vt sepe dictum est: sed habet modū substantie cuius nulla similitudo formari potest que sit visibilis oculo corpozali etiam diuina virtute. implicat enim cōtradictionē qz suba vel habēs modū sube absq; modo quātitatiuo et visibili: sit per se visibilis oculo corpozali. Ad. 7^m. dicit qz procedit ex falso intellectu quē arguens habuit in verbis Sācti Thome putans qz. S. Doc. intelligeret qz aliquis oculus corpozalis posset videre p miraculuz corpus xpi fm esse quod habet sub sacro. hoc aut falsū est vt ex precedēte solutione patet. nam si arguens allegat dictū. S. Thome ex loco. prime allegato in responsione precedēte: manifestus est qz loquitur de corpozis xpi similitudine representāte ipm fm esse quod habet i p̄pria specie. patet hoc qz loquit i casu q̄ in sacro apparet species carnis vel pueri. talis aut species nō representat corpus xpi fm eē qd habet in sacro: sed fm eē qd hēt in p̄pria specie. Un. S. Tho. loco. prime allegato arguit sic secūdo loco. Illa ostēsiō. s. carnis vel pueri ē ad edificationē fidei. s̄ nō cōfirmare ē fides si xps in specie alteri^o carnis appareret. ergo in specie p̄pria ibi apparet. ecce argumentum. sequit r̄sio. Ad. 2^m. dicēdū qz edificat fides et excitat duotio quia illa

quia illa accidentia sunt similia omnino acciden-
 tibus carnis xpi vere. quod non erat de acciden-
 tibus panis: quia non sunt ipsa et accidentia cor-
 poris xpi. hec ille. ¶ Ad argumentum Scoti contra
 tertiam conclusionem dicitur quod minor est falsa pro se-
 cunda parte. et ad eius probationem negatur assumptum.
 nam non equaliter omnes res continentur in sacris pti-
 netur ad visionem beatificam. pro eo quod quidam res sacro-
 rum sunt que non dependunt a libero arbitrio hominis sed
 a solo deo et sunt de substantia sacri vel consequuntur de
 per se ad sacra sicut forma et materia sacrorum et
 character ac ornat. et ista magis directe pertinet
 ad visionem beatificam. quedam vero sunt que a libe-
 ro arbitrio suscipiuntur quodam modo dependunt
 et ab eo impediuntur sicut gratia et devotio et pi-
 nitas ad bonum que non sunt de substantia sacramen-
 ti nec de per se sacra consequuntur. et ista non ita di-
 recte pertinet ad visionem beatificam. nec est simile de
 veritatibus articulozum que omnes equaliter se habent
 ad fidei veritatem et integritatem. ¶ Ad argumentum
 eiusdem Scoti contra quartam conclusionem: ad primum
 dicitur quod ex processu argumenti non aliud concluditur
 quam quod modus existendi corporis xpi sub sacramento
 non impedit cognitionem substantie corporis xpi
 ita quod illo modo ignorato: ignoratur etiam substantia
 corporis xpi ab intellectu abstracto. hoc autem concessio
 a nobis: non video quid ad propositum faciat argu-
 mentis contra nostram conclusionem que non negat sub-
 stantiam corporis xpi posse naturaliter videri oculo intel-
 lectuali non beato. sed negat substantiam corporis xpi ab
 illo videri secundum modum quo est sub sacro. unde to-
 tum eius argumentum sicut iacet concedimus. ¶ Ad. 2.^m
 respondetur consimiliter quod nihil concluditur contra nos.
 nam ex ipsius processu non aliud recte infertur: nisi
 si corpus xpi potest videri naturaliter ab intelle-
 ctu non beato quando est sibi presens in propria exis-
 tentia actuali: sicut quando est sibi presens modo cog-
 nitionis abstractivae. ex hoc autem non sequitur quod talis
 intellectus videat nec abstractivae nec intuitivae il-
 lud secundum modum essendi quem habet sub sacro de
 quo est nostra conclusio. ¶ Ad. 3.^m. dicitur quod argumē-
 tum procedit de naturali et supernaturali quod ad en-
 titatem: et loquendo de distinctione per se et forma-
 li. verum est enim quod per se et formaliter loquendo
 non ideo est aliud et aliud ens secundum naturam specificam
 nec aliam et aliam rationem intelligibilis habet
 quia est naturale vel supernaturale secundum suum fie-
 ri vel esse in rerum natura secundum se. sic autem argumē-
 tum non militat contra nos qui non sic capimus in
 proposito nostro naturale et supernaturale. sed si na-
 turale et supernaturale capiatur formaliter secundum ra-
 tionem intelligibilis respectu alicuius virtutis intel-

lectivae: necessario concludunt aliud et aliud in ra-
 tione intelligibilis. nam sic naturale dicitur quod a
 tali intellectu per virtutem suam naturalem cog-
 nosci potest. supernaturale vero dicitur quod per vir-
 tutem naturalem talis intellectus cognosci non potest
 sed per virtutem supernaturalem sibi concessam. isto
 enim modo necesse est quod naturale et supernatu-
 rale sint aliud et aliud in ratione intelligibilis a tali
 intellectu. et in ista acceptione. S. Thome. distinguit
 in proposito nostro naturale et supernaturale. que-
 admodum enim naturale et supernaturale secundum rationem
 factibilis in respectu ad causam productivam neces-
 sario arguit aliud et aliud in ratione factibilis re-
 spectu cause productivae: ita et naturale et supernatu-
 rale secundum rationem factibilis in ordine ad aliquem
 intellectum: arguit aliud et aliud in ratione intel-
 ligibilis respectu talis intellectus. in proposito ve-
 ro nostro. S. Thome. capit naturale et supernatu-
 rale secundum quod distinguitur in ratione intelligibilis ab in-
 tellectu creato. ¶ Ad argumentum ante oppositum
 patet solutio super ex rursione ad secundum Durandi
 primam conclusionem. Et in hoc articulo terminatur.

Distictio vndecima.

irca vñ
 decimam disti-
 ctionem quarti
 sententiarum qui
 tur vtrū post co-
 secrationem eu-
 charistie reman-
 neat ibi substan-
 tia panis et ar-
 guitur quod sic. qz
 dicit Damascen^o

libro quarto. quia consuetudo est hominibus co-
 medere panem et bibere vinum: coniugavit eis
 suam divinitatem et fecit ea corpus et sanguinem
 suum. et ita panis communicationis non simplex
 panis est sed unitus divinitati. sed coniugatio est
 rerum existentium actu. ergo panis et vinum si-
 mul sunt in sacramento eucharistie cum corpore
 et sanguine christi. ¶ In oppositum arguitur quod
 dicit Ambrosius libro de sacramentis. licet figu-
 ra panis et vini videatur: nihil tamen aliud quam ca-
 ro christi et sanguis post consecrationem credenda
 sunt. ¶ In hac questione erunt quatuor articuli videlicet super

Quantum ad p^m
 mum articulum sit p^ma conclusio q^d
 suba panis et vini non remanet
 in hoc sacro post consecratione.
 Hac conclusio tenet. S. Tho. i
 hac dis. q. p^o. ar. p^o. sub. ar. p^o. et. 2. Et. 3^a. p. q. 75
 ar. 2. Secunda conclusio est q^d suba panis aut vi-
 ni licet non maneat in eucharistia: non t^m pprie an-
 nibilatur. Hac conclusio tenet. S. Tho. in hac dis.
 loco p^{ri}me allegato. ar. 2. Et tertia pte loco p^{ri}-
 xime allegato articulo. 3°. Tertia conclusio est q^d
 in hoc sacro suba panis et vini couertit^r in corp^o
 et sanguine xpi. Hac conclusio tenet. S. Tho. loco
 p^{ri}me allegato in hac dis. ar. 3°. Et. 3^a. p. ar. 4°.

Quantum ad se
 cundu articulu arguedu est cōtra
 conclusiones. Et quidē cōtra p^ma
 arguit a quodā Joāne parissēsi
 volēte pbare improbabilitatez
 nre positionis et pbabilitatē oppositē. s. q^d pbabi-
 lius ē ponere subam panis remanere in sacro: q̄
 ponere oppositū aut saltē possibilitatez sue noue
 positionis. Primo auctoritate Damasceni q^rto
 libro caplo quinto vbi dicit q^d panis assumit^r et v-
 nitur diuinitati in hac esca spūali sicut carbo ē lig-
 nū vnitū igni et humanitas deo in incarnatione.
 Itē idē Damascen^o libro q^rto caplo quinto dicit
 sic. nūc interrogas qualiter panis fit corpus xpi et
 vinū et aqua sanguis xpi. tibi dico et ego q^d spūs
 sanct^o supuenit et hec facit q^d sup rationē et itelle-
 ctū. panis autē et vinū assumunt^r. et hoc dicit Da-
 mascen^o psequēter ei q^d dixerat d^e assūptione hu-
 mane nature a supposito filij dei. de quo dictū est
 virgini p angeluz spūs sc^rus supueniet in te et c.
 Itē infra eodē caplo dicit sic. quē ad modū in ba-
 ptismate q^d cōsuetudo ē hominib^o aqua lauari et
 oleo vngi: coniugauit oleo et aque grām spūs et fe-
 cit illud lauacrū regenerationis ita q^d p^rsuetudo
 est hominib^o panē comedere et bibere vinum et
 aquā: coniugauit eis diuinitatē et fecit ea corpus et
 sanguinē ei^o. Similiter infra loquēs de hoc sacro
 dicit. carbo autē lignū simplex nō est sed vnitū ig-
 ni: ita et panis cōmunionis non panis simplex ē s^{ed}
 vnit^o diuinitati. Dionisi^o etiā de ecclesia. hierar.
 caplo tertio parte q^uintitulatur theoria vocat istud
 sacm assumptionis vel sumptionis. et infra expo-
 nit dicēs q^d xps hic assumit nra vt cōmunicet nob^{is}
 sua. C^o 2°. q^d ap^o dicit p^o. Cor. 10. panis quem
 cōmunicam^o et c. C^o 3°. q^d ab antiquo inuēta ē hec
 opinio nō solū de possibilitate sed de entitate. et

rō est q^d plures difficultates tollunt p^r hanc posi-
 tionē. solū enī difficultas de vnione est hic. cū cr-
 go pauciora sint ponēda in articulis fidei et q^u sal-
 uant aparētia. apparent autē in hoc sacro esse pa-
 nis et vinū q^d p^ruersio nō saluat sed assumptio. et
 assumptio est specialis articulus. ergo et c. C^o 4°.
 q^d cōfessio berēgarij est q^d corp^o xpi subaliter frā-
 gitur. nec obstat q^d nō esset ibi vnitas vel veritas
 q^d sicut dicit subam panis manere id est suba q^u est
 panis vt creatura saltem: sicut dicim^o corp^o xpi. i.
 corp^o q^u est xps. et hoc ē corp^o meū quod p^robis
 tradet. C^o 5°. q^d ista positio q^u ponit subam panis
 manere quo ad essentiā nō quo ad esse et p^r assū-
 ptionē: in multis differt ab illa q^u ponit subaz pa-
 nis manere sine assumptioe et repurat^r heretica.
 Primo q^d illa ponit post p^rsecrationē duo supposi-
 ta. hec autē vnū solū in trib^o naturis. Secundo q^d
 illa ponit manere panis subsistētiā: hec autē subaz
 p^r modū accidētis nō subsistētiē. Tertio quia illa
 ponit manere panē quo ad eē. ppriū: hec autē quo
 ad essentiā t^m. Quarto q^d illa ponit eundē panē
 et idē vinū: hec vero aliū panē et aliud vinum: li-
 cet eandē paneitatē et vineitatez. Quinto q^d ex
 illa sequitur veraciter nō esse corp^o xpi in altari d^e
 nouo cum nec ipm mutet^r nec aliud in ip^o: hec au-
 tem sic q^d ponit vinū mutari quo ad esse. Sexto
 q^d ex illa non ē cōmunicatio idiomaticuz cum sint
 sicut duo supposita: ex ista autē sic. Septimo q^d
 ex illa nō adoratur quicquid est in altari adoratione
 latrię: ex ista autē sic. pp^r vnitatē suppositi. Octa-
 uo q^d illa dicit sic eē: hec autē non sic sed posse eē.
 C^o 6°. q^d quecūq^{ue} sunt idē supposito limitata: vbi
 cūq^{ue} est vnum ibi ē reliquū. sicut vbi cūq^{ue} est muss-
 ca sortis ibi est ei^o albedo. dico autē limitata: q^d si
 vnū esset limitatū et aliud illimitatū: quāuis vbi-
 cūq^{ue} esset limitatū ibi esset illimitatū: nō t^m vbi-
 cūq^{ue} esset illimitatū ibi esset et limitatū. nec iden-
 titas suppositi sufficeret ad hoc. vbi grā. licet enī
 vbi cūq^{ue} est corp^o xpi ibi sit xps: nō t^m vbi cūq^{ue} est
 xps fm diuinitatē ibi est sua humanitas. sed pa-
 ne assumpto corp^o xpi humanū et corp^o panis esset
 vnū supposito et vtrūq^{ue} esset limitatū. ergo cū in
 altari esset panis assumpt^o: ibi esset p^r cōsequens
 corp^o xpi. C^o 7°. q^d mediū est. ppriū q^u extremū.
 sed si xps assumeret panē vel paneitatē: hoc face-
 ret mediāte sua corporeitate: q^d i dignū assump-
 tionis. igit cū suppositū xpi assumēs esset in alta-
 ri cū pane assumpto: multo magis ibi esset corp^o
 xpi q^u esset mediū assumptionis. C^o 8°. q^d ibi est
 xps sacratiter: vbi ē virtute sacri directe. sed dire-
 ctius sit xps in altari p^r assumptionē q^u p^r couersio

nē: qz forma hui⁹ sacri q̄ effiat signādo: directius effiat illud qd̄ magis p̄pe signat. et hoc est vnio per assumptionē q̄ cōmunicant̄ idiomata. ita vt hic sit illud qd̄ sonāt verba forme: hoc ē corp⁹ meum. nō aut̄ vnio p̄uersionis: qz p̄ illā panis nō est x̄ps nec ecōuerso sed panis sit x̄ps vel p̄uertit̄ in x̄pm. igit̄ et c̄. Ponit ergo ista opinio tria. p̄mo dicit qz corp⁹ x̄pi est vel p̄t̄ eē in eucharistia p̄ assumptionē nature panis mediāte corp̄e qd̄ ē pars et nō toto supposito vel humanitate vt sit cōmunicatio idiomatū corp̄is et panis sicut nūc est dei et hoīs: qz inmediate assumpt̄it humanitatē. non aut̄ assumētis ad assumptū qz reputat̄ erroneuz dicere verbū ipaneatū sicut verbū icarnatū. sicut d̄r alb⁹ cui albedo inest mediante tota superficie. s̄ et h̄ops d̄r alb⁹ d̄te: qz d̄s ei⁹ est alb⁹ qz ē pars mediāte qd̄ inest albedo. s̄ nō ip̄e d̄r alb⁹ qz nō fm̄ totū sui p̄iūgit̄ albedini. Secūdo ponit hec opinio qz ex hoc sequit̄ corp⁹ x̄pi d̄ x̄gine natū crucifixū eē hic realr: qz quecūqz p̄dicat̄ de p̄dicato z de sub̄o, cū ergo panis sit hic qz corp⁹ x̄pi est panis: p̄ p̄is corp⁹ illud ē hic. sicut qz hō erat in p̄sepio vel in cruce v̄l in vtero: ibi erat de⁹ q̄ erat hō. et sicut qz de⁹ est ille hō q̄ est passus et mortu⁹ z c̄ deus ē. ita sic p̄ p̄is qz panis māducat̄ frangit̄ et comedit̄ vel diuidit̄: sequēter corpus x̄pi qd̄ est panis frāgit̄ et c̄. Tertio ponit qz nihilomin⁹ saluauit̄ auctoritates sc̄toꝝ de p̄uersione cū assumptione. cū enī esse differat ab essētia: vnū p̄t̄ assumi alio nō assūpto. vñ nō sic est verbū icarnatū sicut ipaneatū: qz in illa assumptione p̄uenta fuit essētia assūpta anteq̄ h̄eret esse. vñ nūq̄ habuit eē aliud ab eē diuino sibi cōmunicato. p̄p̄t̄ qd̄ fuit assūptio sine cōuersione aliq̄ assūpti in assumēs z ecōuerso. vñ ecclia dicit. nō p̄uersione diuinitatis in carne nec supple ecōuerso: s̄ assumptione humanitatis in deo. sed panis p̄et̄is habet eē z essentiaz et assūptio ad vnitatē suppositi p̄sumit̄ ip̄m subsistere: nō p̄ ānihilatōnē sed p̄ assūptōnē essētie subalis p̄ficiat̄ hoc mysteriū. et sic om̄es auctoritates d̄r trāsuatione loquētēs et p̄uersione p̄t̄t̄ referr̄ ad eē et nō ad essētia. et auctoritates dicentes qz post p̄secrationē nō manet panis s̄ fuit: verū est fm̄ eē sed solū fm̄ essētia. sic ergo dicit ista opinio qz ita veraciter p̄t̄ esse sacraliter in altari corp⁹ x̄pi sine p̄uersione p̄ assumptionē paneit̄ sicut modo ponit̄ cōmunit̄ p̄ p̄uersionē. ¶ Cōtra secūdā p̄clusionē arguit̄ Scot⁹ p̄bādo qz suba panis ānihilat̄ in trāsuatione sic. illud qd̄ p̄cessit̄ et nihil ei⁹ remanet: ānihilatū ē. s̄ suba panis p̄fuit et nihil ei⁹ manet qz nec materia nec forma. totū enī totalr trāsīt. s̄ materia i materia z et forma in

formā. ergo et c̄. ¶ 2°. sic. qd̄ p̄fuit et modo nihil est nec in se nec in alio: ānihilat̄. panis autem post p̄uersionē nihil est i se. nihil etiā est in corp̄e x̄pi: qz tūc corpus x̄pi augeret̄ p̄ p̄uersionē panis in ip̄m. illud enī sit mat⁹ in quod p̄uertit̄ aliō quātuz manēs. ¶ Si dicat̄ qz nō est ānihilatio qz terminus ad quē hui⁹ trāsīt⁹ est aliqd̄. s̄ corpus x̄pi: d̄ hoc arguit̄. qz etsi desitionē hui⁹ panis comitetur positio corp̄is x̄pi: hic tñ illa desitio panis fm̄ p̄p̄ am rōnem nō distinguit̄ ab ānihilatōne. qz terminus ad quē eius ē nihilitas panis. Cōfirmat̄ p̄ simile. qz corruptio nō est ānihilatio modo nō. p̄pter hoc solū qz generatio cōcomitat̄ eam. qz si p̄pter hoc et. p̄p̄t̄ terminū generationis p̄cise nō esset ānihilatio: ipsa corruptio esset mutatio positua. p̄pter terminū mutationis positiuū qd̄ ē falsum. nūc ergo corruptio fm̄ p̄p̄ am rōnem sui vt distinguit̄ essentialr a generatione cōcomitante nō est ānihilatio qz aliqd̄ corrupti manet. s̄ materia. et ex hoc sequit̄ qz negatio ad quā est: ē negatio in apto nato: ergo p̄uatio. ergo p̄ oppositū cui⁹ in p̄posito nihil termini a quo maneat nec negatio esse panis sit p̄uatio qz nō in apto nato s̄ p̄uaz nō esse: sequit̄ qz ista destructio panis fm̄ p̄p̄ az rationē sui sit ānihilatio. Cōfirmat̄ vlt̄erius. qz p̄ se ratio alicuius nō variat̄ ex aliquo cōcurrente per accidēs cum eo. sed p̄ accidēs est qz cū distinctione panis cōcurrit positio corp̄is x̄pi hic p̄mo. posset enī primū separari a secūdo. ergo p̄p̄t̄ istā positionē corp̄is x̄pi hic: nō variat̄ ratio hui⁹ destructionis. sed si sola esset sine illa positione esset ānihilatio panis. ergo z modo. ¶ Itē si panis ānihilaret̄ z corpus x̄pi poneret̄ hic p̄sens: omni eodē modo haberet̄ se tā panis q̄ corp⁹ x̄pi quātuz ad om̄ez cōditionē tā esse q̄ nō esse sicut modo se habet. sed qd̄ omni eodem modo se h̄et sicut si esset ānihilatū: illud ē ānihilatū. ergo et c̄. p̄ma p̄ positio manifesta ē. qz si esset. ānihilatio: non forma nec materia eius maneret. z eodē modo nec nūc. sed etiā tūc corp⁹ x̄pi esset p̄sens sub accidētib⁹: ita et nūc. ¶ Itē qz termin⁹ noue actionis ē nouus. ergo negatio esse panis vt terminus desitionis panis: noua ē. sed vt in corp̄e x̄pi nō est noua. nā illo modo quo dispatur̄ includit negationē dispati: ante desitionē panis corp⁹ x̄pi fuit non panis. et similr corp⁹ x̄pi fuit p̄ius. igit̄ terminus illi⁹ desitionis nō est corp⁹ x̄pi nec negatio panis in corp̄e x̄pi. Si dicas qz nō esse panis vt in corp̄e x̄pi nō est noua negatio sicut nec dispatio corp̄is x̄pi ad panē est noua: sed tñ nō esse panis est nouum: cōtra. ex hoc sequit̄ qz nō esse panis est terminus: qz negatio ista vt in corp̄e: est p̄rōnez dif

perationis. si ergo non esse terminat ut nouū: terminat ut non in corpore per rationem disperationis. ¶ **¶** Fortē dicitur ppter ista argumēta aliter ad primas rationes q̄ post cōuersionē suba panis non est totaliter nihil sed est quodā modo aliqd. nō illud quod p̄fuit: sed illud in quod cōuersa est. sed cōtra hoc arguit p̄mo. qz termin⁹ mutatiōis in q̄m est termin⁹: includit nō esse alteri⁹ termini. hoc p̄bat. qz in q̄m est termin⁹: habet aliquā icō-possibilitatē ad aliū terminū. ergo ut est termin⁹ nō includit aliquatē alteri⁹ termini nec alteruz terminuz esse aliquo modo aliqd. qz cōtradictio est q̄ ut includit nō esse eius: includat aliquatē ei⁹. ¶ **¶** 2. ad idēz. qz corp⁹ xp̄i nullo modo aliter se habet post cōuersionē q̄ ante. ergo nec aliqd alio modo hēt esse in ipso. sed panis nō cōuersus nullo modo hēt aliquatē suā in corpore xp̄i nec aliquatē corpis xp̄i. ergo nec panis post p̄uersiōnē. p̄bat cōsequētia p̄ma. esse f̄m quid in aliquo est ppter ei⁹ esse simpliciter. qz enī aliqd in se ē tale: ideo sic vel sic habet aliquid in se. ergo non est differētia in modo essendi alicui⁹ in aliquo nisi ppter differētia entis in se. ¶ **¶** 3. ad idē. cuius ē aliquitas: illud ē ea aliqd formalit. si ergo aliqtas corpis xp̄i sit eius nūc: quod fuit suba panis ē aliqd formalit illa aliqtate. quero qd aliqd. non panis: qz nō est panis. Et p̄terea cōtradictio videt q̄ aliqtate corpis sit aliqd formalit qd non est panis. nec ista aliqtate est aliqd quod fuit panis puta corp⁹ xp̄i. qz qd fuit suba panis simpliciter desijt esse. corp⁹ xp̄i autē manet in eodē esse. nec pōt dici q̄ ista aliqtate est aliqd aliū nisi panis vel corpus xp̄i. hec Scot⁹ in forma. ¶ **¶** Cōtra eandē cōclusionē simul et p̄cedētē arguit Durādus p̄bādo q̄ vel aliqd de suba panis puta materia remanet in hoc sacro: vel suba panis veraciter et p̄prie ānihilat. ¶ **¶** Primo sic. illud qd nō est magis in alio nūc q̄ pri⁹: nō est magis p̄uersuz in aliud nūc q̄ pri⁹. sed si panis nō manet post cōuersionem plus q̄ ante: nō est magis cōuersus in corpus xp̄i nūc q̄ pri⁹. Si dicat q̄ vnū manet in alio qz cōmunicat in materia et vnū est educibile d̄ altero virtute diuina: nō valet. qz simili modo maneret panis in corpore xp̄i si esset corruptus corruptione naturalī. qz eodē modo cōmunicaret cū ipso in materia et posset educi de ipso virtute diuina. igitur et c̄. ¶ **¶** 2. sic. ois terminus actionis attingit per actionē. sed in cōuersione panis in corp⁹ xp̄i f̄m te corpus xp̄i est termin⁹. ergo p̄ talē actionē attingitur. sed si nihil sit in ipso q̄liter attingat nō ē intelligibile cū illud esset actio p̄ quā nihil ageret. ¶ **¶** Nec valet si dicat q̄ p̄ cōuersionē sube aliqd aga-

tur in corp⁹ xp̄i. put est hic. s. put est in sacro altaris: qz istud nō fit p̄ cōuersionē. qz si fieret cōuersio totius in totū f̄m subam et oīa accidentia: corpus xp̄i nō esset plus hic nūc q̄ pri⁹. ergo et c̄. ¶ **¶** 3. qz si in corruptione materia desineret esse quēadmodū et forma: tūc nō esset corruptio sed ānihilatio. sed f̄m hāc positionē materia panis d̄ finit esse sicut et forma. ergo ibi est vera ānihilatio et nō cōuersio. ¶ **¶** 4. sic. qualr pōt itelligi cōuersio forme in formā p̄eexistem: nō est itelligibile. qz nihil aliud videt hic eē nisi q̄ vna desinit esse alia incipiēte esse. ex quo p̄destinationē vni⁹ nihil aduenit alteri. et q̄ materia q̄ fuit sub vna forma sit d̄ nouo sub alia quēadmodū dicit p̄hs p̄mo p̄prie. qz materia p̄mo fuit sub vno p̄trarioz postea sub alio. ¶ **¶** 5. qz si materia nō ānihilat sed p̄uertitur hoc est altero duozū modoz. aut qz manet non in se sed in suo simili. s. materia alteri⁹. aut quia ex ipsa et materia alteri⁹ efficit vnū. p̄mū nō pōt dici qz tūc p̄uersio nō differret ab ānihilatione. ānihilata enī materia vni⁹: nihilomin⁹ ipsa remanet in simili materia alteri⁹. nec pōt dici magis cōuerti in materiā alicui⁹ determinati q̄ in materiā alterius cuiuscūqz cū materia oīum sit eius d̄ez rōnis. Si vero dicat secundū: habet p̄positū. qz sicut materia nō distiguit a materia nisi p̄formam sub q̄ est: sic nō pōt effici vnū cū materia alterius nisi qz vtrūqz efficit sub eadez forma. ergo materia panis nō pōt cōuerti in materiā corpis xp̄i nisi efficiat sub eadez forma. et sic aliqd qd fuit sub forma panis: efficiat sub forma corpis xp̄i et nō d̄ finit totalit. ¶ **¶** 6. si de duabus hostijs suba panis vni⁹ ānihilaret manētib⁹ speciebus: et suba panis alteri⁹ cōuertet̄ eo modo quo dicit tua positio non plus maneret de suba panis vni⁹ q̄ alterius. ergo si p̄ma nō d̄ p̄uersa sed ānihilata: pari rōne nec secūda. ¶ **¶** 7. qz si remanēte corpore xp̄i in nullo mutato rediret eadē suba panis q̄ pri⁹ fuit: ipsa vere crearet̄ qz de nihilo fieret. nō enī fieret d̄ suba corpis xp̄i nec d̄ alia ut supponim⁹. ergo si p̄ existēte corpore xp̄i et nihil subst̄tie panis in eore manēte panis desinat esse: vere ānihilatur. p̄na p̄bat. qz eodē modo se hēt aliqd ut sit termin⁹ ad quē ānihilationis: et ut sit termin⁹ a quo creatio nis. et ideo sicut existētia corpis xp̄i non impedit quā esset creatio suba panis redeūte: sic existētia ei⁹ nō impedit quā sit vera ānihilatio nihil d̄ suba panis remanēte in ipso. ¶ **¶** 8. illud qd pri⁹ fuit aliqd et postea ē nihil: ē vere ānihilatū. sed f̄m te suba panis ante p̄secrationē fuit aliqd: post p̄secrationē autē est nihil. ergo suba panis ē vere ānihilata. maior patet d̄ se ex rōne terminoz. minor p̄bat.

qz illud qd nō est aliqd in se vel in alio: ē vere nihil. qz nō aliqd et nihil eqpollent. sed suba panis post psecrationē nō est aliqd in se qz desijt eē: nec est in alio. s. corpe xpi qz post psecrationē nihil est plus in corpe xpi q̄ ante fin te. ergo et c. et sic p̄bata ē maior et minor et p̄na et p̄sistota ratio. hec Durād^o. ¶ Cōtra tertiā conclusionē arguit Scot^o p̄bado q̄ corpe xpi nō icipit eē in sacro solū p̄ uersionē panis in illud. p̄mo inqt suppono q̄ fin te trāsubstātiatio ē mutatio subalis eo modo quo cōcedit esse mutatio. ex quo sequit̄ q̄ habet p̄o p̄ se termino ad quē subam. p̄ nullā autē mutationē hētur p̄ se illud qd est posteri^o suo p̄ se termino. sed h̄mōi p̄sentia ē qd posteri^o simplici suba corpis xpi q̄ suba terminat mutationem: qz nō est h̄mōi p̄sentia p̄s naturalr aut essentialiter ip̄a suba: qz sba corpis xpi posset eē sine h̄mōi p̄sentia. nec simul natura: qz tūc nō posset p̄sentia talis destrui nisi destrueret̄ suba corpis xpi qd est falsuz. ¶ 2° sic p̄ nullā mutationē habet̄ p̄ se illud qd est aliud a p̄ se termino. sed h̄mōi p̄sentia ē aliqd simplici a suba q̄ est p̄ se terminū trāsubstātiōis. ergo et c. maior patet. qz vni^o mutationis p̄ se: est vni^o p̄ se terminū. et ita qdqd est aliud ab illo p̄ se termino licet sit p̄ accidēs idē cū eo: nō habet̄ p̄ se p̄ illā mutationē. minor patet. qz h̄mōi p̄sentia nō est suba panis. nec ista p̄sentia ē sba corpis xpi: qz h̄mōi sba fuit qn̄ ista p̄sentia nō fuit. ¶ 3°. qz deus pōt facere corpe suū p̄sens cuz pane manēte suba panis: et tūc nō erit hic p̄ aliquā mutationē q̄ sit ad subam vt p̄ se terminū: qz nulla ē noua sba panis. et tñ p̄ illaz acq̄rit̄ p̄sentia eiusdē rōnis cū illa q̄ nūc habet̄. ergo oportet q̄ p̄ mutationē eiusdē rōnis. ergo p̄ aliā fieret̄ q̄ p̄ mutationē sbalez. maior p̄baf. qz ad nouitatē posterioris: nō seq̄t̄ nouitas prioris ex. 6°. p̄hy. vbi vult Aristoteles q̄ in tētio pōt eē mor^o fm̄ vbi: licet nō possit ibi eē nouitas s̄z aliquā formā absolutā. vñ aliqd pōt moueri localit̄ sine mutationē ad sbam. cui^o rō est. qz vbi ē qdā respect^o extrīsec^o adueniēs et nō forma absoluta. sed p̄sentia ista posterior ē sba panis sicut respect^o posterior ē absoluto maxime posterior suba. ergo sine mutationē aliq̄ circa sbaz panis pōt eē noua p̄sentia corpis xpi ad panē. oportet ergo dare aliā mutationē ad h̄mōi p̄sentiaz q̄ nō sit sbalis. z p̄ p̄s in p̄posito p̄ trāsmutationē sbalē nō p̄ se habet̄ ista p̄sentia. qz termin^o eiusdē rōnis cuiusmodi ē p̄sentia: nō est. p̄ se et p̄ se terminus duaz mutationū distinctaz fm̄ gen^o. et si dicas q̄ pōt fieri p̄sens cū sba panis sine mutationē subali: tñ nūc fit p̄sens p̄ mutationē subalē panis in corpe xpi et nō p̄ aliā: p̄tra. in corpe xpi prius fa-

ctum p̄sens panis: posset de^o conuertere panē. nō enim hic est magis p̄tradictio q̄ q̄ modo conuertatur in corpe xpi non p̄s p̄sens. ergo p̄ talē cōuersionē factā tūc in corpus xpi p̄s p̄sens specie panis: non fieret ibi de nouo p̄ talē cōuersionē. vel oportet dicere q̄ fieret p̄sens p̄s q̄ fuit p̄sens et q̄ eadē p̄sentia terminaret duas mutationes dictas. ¶ 4° qd conuertit̄ in aliqd p̄existēs: magis acq̄rit̄ condiciones eius q̄ e contra. patet. si enim nutrimentū conuertat̄ in carnē: magis animatur anima corpis q̄ caro in formā ei^o. et vniuersalr acq̄rit̄ cōditiones absolutas et vbi et alias respectiuas carnis q̄ e contra. ergo ex sola cōuersione panis in corpe xpi p̄existens: magis acq̄reret panis vt conuersus p̄sentia corpis xpi in celo: q̄ corpus xpi p̄sentia specie panis in altari. ¶ 5°. qz de^o posset conuertere subam panis i corpe xpi vt existēs in celo vñ vt habēs esse in celo. quia hic nō est maior contradictio q̄ in ea cōuersione q̄ nūc ponit̄. sed tūc nō haberet corpus xpi esse sub specie panis ex ipsa cōuersione: ergo nec nūc. ¶ 6°. si panis quātus conuertere in corpus xpi quātū ita q̄ quātitas in quantitatē et suba in subam: corpus xpi quātū nō hēt vbi circūscriptiue qd fuit panis circūscriptiue. ergo ex cōuersione substantie in substantiaz: corpus xpi nō hēt vbi diffinitiuē qd erat sube panis diffinitiuē. antecedēs notū est. qz non posset illud quātū corpe xpi esse circūscriptiue in loco panis cū sit maius pane. consequētia p̄baf. qz sicut suba et suba q̄ subsunt quātitati diffinitiuē se habēt ad locū: ita sba quāta ad subam quātā circūscriptiue. ergo conuersio sube in subam facit ad esse circūscriptiue i loco. hec Scot^o in forma. ¶ Cōtra eandē p̄clusionē arguit Scot^o et Durād^o p̄bado q̄ p̄uersio si est: nihil facit nisi dispositiue ad esse corpe xpi in altari et q̄ de^o sine cōuersione eque facere pōt. et p̄mo supponit q̄ p̄ carētiāz quātitatis est angelus p̄sens omni corpi. qz sola quātitas facit distare et esse absens. et p̄ p̄s puatio quātitatis facit realr esse p̄sens. et idē conueniret hōi si esset sine quātitate sicut angelo. et idēz hōi quāto si nō vteret̄ quātitate respectu oīum. vel si absolueret̄ ab vsu quātitatis respectu hui^o et nō illi^o: isti esset p̄sens et illi absens realiter. ¶ 2°. ostēdit qd conuersio faciat. nā qz suba conuertitur z accidētia remanētia faciūt esse ibi corpus xpi sacralr qz significant ipsum sicut p̄s significabāt ibi esse subam suam. sed hoc nō est ibi esse realr sed esse sicut in signo. conuersio vero sube in corpus xpi: facit quidē habere istas species habitudinē immediatam. sed ex hoc non sequitur q̄ corpus xpi sit hic realiter. qz

licet cōuersio fiat in corp⁹ xp̄i directe ex vi sacri
put est suba: fit tñ cōsequēter ex naturali conco-
mitantia in corp⁹ qd̄ est quantitas. et sic cū corp⁹
etiā sit quātū put est termin⁹ cōuersionis: nō pōt
per hoc hīc esse realiter p̄sens cū secū ferat quātū-
tate p̄ quā distat et est realit̄ absens. ¶ 3°. dicit q̄
diuina virt⁹ absolues quātitatē ab vsu quātitatis
q̄ est facere distare et esse absens cōpletue et vlti-
mate: facit hīc eē corp⁹ xp̄i. illud enī qd̄ est realit̄
est nō absens nec distās realit̄ alicui: est ei p̄sens
realit̄. vñ quia p̄uersio facit hīc corpus hūditū
ad istas species et nō ad lapidē q̄ nō est in ip̄; cō-
uersus: inde ē q̄ absolutio ab vsu quātitatis quā
sola diuina virt⁹ facit: est respectu istarū specierū
causa. p̄pter quā est ibi p̄sens vbi est facta conuer-
sio et nō alibi. si aut̄ vbi cūq̄ esset facta conuersio
vbi cūq̄ esset. nō q̄ cōuersio facit ip̄m esse ibi: sed
solū determinat absolutionē ab vsu quātitatis p̄
quā est ibi. ¶ 4°. dicit q̄ de⁹ nulla facta cōuersio-
ne pōt facere absolutionē istā ab vsu quātitatis
sicut fecit qñ̄ itrauit ad discipulos ianuis clausis.
qñ̄ enī erat in eodē loco cū ianuis: nō erat ibi lo-
calit̄ qz duo corpa eē simul localit̄ est duo p̄traria
esse simul qd̄ ē impossibile: sed aliter p̄uabat vsu quā-
titatis ne locū occupet qd̄ est effect⁹ quātitatis
nō formalis cū vltima sp̄a in superficie cōueta non
occupet locū. et qz ianue videbant̄ et nō corpus
xp̄i: ideo p̄ tūc ianue qd̄m erāt in loco suo loca-
liter: corpus aut̄ xp̄i erat simul cū eis sicut essz v-
nus sp̄s nō localit̄ nec p̄ motū localit̄ quem ad
discipulos sensibil̄ venit: sed p̄ absolutionem ab
vsu quātitatis effectiue et p̄ realē exhibitionē p̄-
sentie sue formalit̄. vñ si ianue signassent xp̄z: fuis-
set ibi sacraliter. nūc aut̄ p̄pter defectū signi: fuit
tñ p̄sens realit̄ et non sacraliter. sed illud facit
nō cōuersione facta alicui⁹ in corp⁹ xp̄i. ergo cor-
pus xp̄i diuina virtute p̄ solam absolutionē ab vsu
quātitatis fit realit̄ p̄sens sine cōuersione. ¶ 5°
declarat sic. quia deus pōt facere effectū qui ē res
absoluta vel relatio sine causa ei⁹ in fieri sicut gen-
rationē sine alteratione. vnde si ex p̄uersione cau-
sa ista habitudo in corp⁹ xp̄i ad species p̄ quam
dicitur eē p̄sens realiter loco specierū: cū eē hīc
in corp⁹ xp̄i remaneat trāsēūte cōuersione: ergo
sine cōuersione pōt de⁹ causare in corp⁹ xp̄i istam
hūditū q̄ est esse hīc realit̄ p̄sens. et sic habet̄
p̄positū. ¶ Cōtra eandē cōclusionē arguit durā-
dus p̄bando q̄ possit esse corp⁹ xp̄i in altari nulla
facta p̄uersione sed manēte suba. et p̄mittit quā-
dā diuisionē ex qua postea format argumēta sua.
qz si conuersio req̄reret̄: hoc esset p̄pter alteram
istarū causarū triū. aut qz corp⁹ xp̄i nō pōt esse sub

illis speciebus simul cū alio corpore: aut quia cor-
pus xp̄i non posset esse in sacramento nisi substa-
tia panis mutaret̄ in ipsum: aut quia nō saluaret̄
veritas verborū sacr̄ aliu. sed neutro istorū modo
ruz ipedit̄. ergo et c. ¶ Nō p̄pter primū p̄batur
sic. corp⁹ quod pōt simul esse cū aliena quantita-
te: pōt simul esse cū substantia subiecta illi quāti-
tati. nō enī repugnat duob⁹ corp⁹ ibi esse simul: ni-
siratione quātitatis cui⁹ est excludere ab eodem
situ aliam quātitatez. sed corp⁹ xp̄i pōt esse simul
cū quantitate panis vt ponit cōmunis opinio q̄
tenet corp⁹ xp̄i esse in hoc sacro. ergo eque facit̄
pōt esse cū suba panis manēte sub sua quātitate.
¶ Nec p̄pter secūdū debet poni: quia cōuersio pa-
nis in corpus xp̄i si ponat̄: nō est ratio quare cor-
pus xp̄i sit ibi de nouo. quod patet dupliciter. pri-
mo quia si p̄pter cōuersionē panis in corpus xp̄i
esset corpus xp̄i vbi fuit prius suba panis: eadē rō-
ne si totus panis quo ad subam et quātitatē con-
uertēret̄ in quātitate corp⁹ xp̄i: corpus xp̄i et sua
quātitas ex vi talis conuersionis essent de nouo
vbi prius fuit panis. hoc autē falsum est. qz tunc
oporteret q̄ corp⁹ xp̄i mutaret̄ fm locū. compa-
raretur enī circūscriptiue ad locū vbi prius fuit pa-
nis. qz non comparet̄ ad ip̄m ratione substantie s̄
rōne quātitatis sue: cū cōuersio esset nō solū sube
in subam sed quātitatis in quātitate. ergo simil̄
videt̄ q̄ p̄pter solā cōuersionē sube corp⁹ xp̄i nō
fit vbi prius fuit panis. Secūdo qz p̄ cōuersionē
alicui⁹ rei in aliquā p̄existētē: videt̄ magis fieri
q̄ res cōuersa sit vbi erat res in quā conuertit̄ q̄
ecōtra. sicut cū cōuertit̄ alimētū in subam come-
dētis alimētū: fit vbi erat comedēs et nō econ-
tra. q̄ ergo suba panis cōuertat̄ in corp⁹ xp̄i tāq̄
in aliqd̄ p̄existēs: magis fit virtute cōuersionis
q̄ panis sit vbi erat corp⁹ xp̄i: q̄ ecōuerso. ¶ Prop-
ter tertiuū similiter nō oportet dicere q̄ suba pa-
nis nō remaneat. qz ex quo ponit̄ corp⁹ xp̄i realit̄
in hoc sacro: p̄ ip̄so potest reddi vera locutio. vt
nō solū dicat̄ corpus xp̄i esse hīc: sed dicat̄ hoc.
contētū sub hoc ē corpus meū qz in definita veri-
ficat̄ p̄ vno solo. nec oportet q̄ suba panis dimō-
straret̄ dato q̄ esset ibi sicut nō fit demonstratio
specierū ibi extitū. ¶ 2°. p̄ncipal̄ arguit q̄ argu-
mentū quoddā sup̄ius positū nō valeat. s. impossi-
bile ē aliqd̄ esse nūc nouiter vbi nō fuit prius nisi
ip̄so mutato vel alio in ipsum. et c. dicit enī q̄ v-
traq̄ p̄positio huius argumētī tā maior q̄ mi-
nor est falsa. ratio etiā magis concludit oppositū
q̄ p̄positū. q̄ enī maior sit falsa patet. qz de⁹ pos-
set facere q̄ supra vltimā sperā que nūc est: esset
alia cōtinēs illā et in qua esset sicut in loco. et sic

ultima spera q̄ nūc est: esset in loco vbi prius nō fuit absq; mutatione sui et absq; mutatione alterius in ip̄am. quāuis enī sp̄a d̄ nouo creata esset mutata large sumēdo mutationē p̄ creatione: tū nō esset mutata in p̄ore sperā. et similiter posset de^o facere q̄ corp^o xp̄i esset d̄ nouo ī sacro altaris absq; mutatione sui et absq; mutatione alteri^o in ip̄m facta aliq̄ mutatiōe circa panē v̄l aliqd̄ aliud. nec sequit̄ si circa panē sit aliq̄ mutatio: q̄ illa sit p̄uersio panis in corp^o xp̄i: qz p̄t esse aliq̄ alia. s̄ esset fallacia consequētis a sup̄iori ad inferi^o affirmatiue. minor etiā ē falsa. qz corp^o xp̄i exis de nouo in sacro: nō est vbi p̄us nō fuit. qz ēē in sacro non est h̄re nouū vbi. nā vbi ē circūscriptio corp̄is a circūscriptioe loci. p̄cedēs. cū ergo corp^o xp̄i nō sit in sacro circūscriptiue: patet q̄ nō ē in eo tāq; ī aliq̄ vbi. nec p̄ p̄ns est vbi p̄us nō fuit cui^o oppositū assumit minor. p̄positio. rō etiā magis cōcludit oppositū q̄ p̄positū. qz diffinitio nō p̄t p̄uenire nisi cui cōuenit diffinitū. si ergo alit̄ se h̄re nūc q̄ p̄us sit diffinitio ei^o qd̄ est moueri vel mutari: non p̄ueniet alicui nisi cui p̄uenit esse motū vel mutatiū. si ergo corp^o xp̄i p̄ hoc q̄ ē de nouo in sacro se habeat alit̄ nūc q̄ p̄us. put tu arguis: sequit̄ q̄ ip̄sum sit motū vel mutatiū et nō panis in ip̄m cui^o oppositū intēdis p̄cludere. et sic p̄ q̄ illa rō nō cogit. ¶ 3°. p̄ncipalr. qz cū p̄uersio nō sit necessaria ad existētiā corp̄is xp̄i in sacro q̄m ad ei^o p̄manentiā sed solū quātūz ad fieri d̄ nouo: qz corp^o xp̄i in sacro est quādiu p̄manēt species: cōuersio autem nō semp̄ fit sed solū in p̄latione verbor̄: satis durū est r̄ derogare videt̄ imēsitati diuine potentie dicere q̄ de^o nō possit facere corp^o suū in sacro ēē p̄ aliū modū q̄ p̄ p̄uersionez substātie panis ī ip̄z. maxime cū ponere cōuersionez fieri: difficilimūz sit videre q̄liter ipsa faciat aliqd̄ ad hoc q̄ corp^o xp̄i sit in sacro. qz sicut se habet suba ad subaz: sic se h̄t quātitas ad quātitatē. sed si fieret cōuersio quātitatis panis in quātitatē corp̄is xp̄i: nō p̄t hoc quātitas corp̄is xp̄i fieret vbi p̄us fuit quātitas panis. ergo similiter. p̄pter cōuersionē substātie panis in corp^o xp̄i: nō apparet q̄ corp^o xp̄i debeat esse vbi fuit suba panis nec q̄ ad hoc tal̄ cōuersio aliqd̄ op̄et. ¶ 4°. p̄ncipalr dicit q̄ temerariū est dicere q̄ corp^o xp̄i virtute diuina nō possit esse in sacro nisi p̄ cōuersionē substātie panis in ip̄sum. tenet enī fides q̄ humanitas q̄ de se nata est cōstitui. p̄p̄riū sup̄positū: fuit in alieno sup̄posito p̄ solā habitudinē existēdi in alio sibi dataz a deo. q̄ ergo nō poterit dici q̄ corp^o xp̄i nō mutatum s̄m locū nec s̄m formā aliquā absolutā possit esse de nouo in sacro p̄ nouū ordinē seu habitudinez

sibi datā a deo in q̄m est suba et nō in q̄m est quāta qz s̄m q̄ est suba nō est limitata ad aliquē locūz. ¶ Cōtra eandē cōclusionē arguit aureol^o p̄bandō q̄ nō sufficit dicere q̄ in trāsuatione sit successio esse vni^o sube post nō ēē alteri^o. primo qz om̄e qd̄ succedit alteri: in aliq̄ succedit illi. sed non p̄t dari in q̄ corp^o xp̄i succedat panis. ergo r̄. maior nota ē qz om̄e qd̄ succedit aut succedit ī essendo qz. s̄. nō fuit r̄ modo ē: vel succedit in tpe qz est in tpe postq̄ nō erat in tpe: vel succedit in loco. sed nō est dare primū in p̄posito q̄m x̄tute trāsuationis corp^o d̄ni nō accipit ēē p̄ nō ēē qz p̄r^o erat. nec p̄t dari secundū qz eodē modo succedit ipsi nō esse panis lapis q̄ ē in altari qz ē in tpe postq̄ panis habuit nō ēē. nec sufficit terti^o mod^o qz hoc modo nō esset aliud trāsuari panē in corp^o xp̄i q̄ esse corp^o xp̄i vbi fuit panis. similr nec p̄t dari q̄ succedat in specieb^o vt qz p̄us fuerūt in panez p̄stea sunt ī corp̄e xp̄i: qz hoc nō esset nisi trāsaccidētatio vel trāsaccidētatio. sic ergo p̄ q̄ nō p̄t dari in q̄ sit ista successio. ¶ 2°. qz aut ista successio ē s̄m ēē antiquū corp̄is xp̄i p̄seruatū p̄ nō ēē panis: aut acq̄sitio alicui^o noui ēē in q̄ succedit panis. p̄mū nō sufficit qz tūc panis diceret̄ trāsuari ī oē illud qd̄ p̄seruat post nō esse panis. et ita si deus annihilaret lapidē: diceret̄ trāsuari ī solē. imo hoc modo panis trāsuari ē ī solē et totū mūdūz: qz sol r̄ tot^o mūdus p̄seruat post nō esse panis. si vero de^o secūduz mod^o habet̄ p̄positū qz illud acq̄sitū nō p̄t esse entitas simplr. aut ergo est tēpus aut loc^o et nō apparet qd̄ sit vt p̄bat p̄marō. ¶ 3° sic. certū est q̄ successio ē h̄tudo posterioris ad p̄us. si ergo trāsuaatio sit talis successio: tūc panez trāsuari in corp^o xp̄i nō est aliud q̄ deū dare corp̄o xp̄i h̄tudinē talez posterioris ad p̄us. s̄ hoc nō sufficit. tū qz om̄e posteri^o in aliq̄ est posterius. s̄. natura vel tpe vel loco vel quōq̄ alio vt p̄z. 5° metha^o. in p̄posito aut̄ nō p̄t dari in q̄. tū qz talis mod^o ē cōmunis d̄ doctores: qz ad illū sequit̄ q̄ necessario ē facta mutatio in corp̄e xp̄i eque et magis q̄ in pane. Cōfirmat̄ q̄ si talis successio sit respect^o: aut exigit̄ respect^o ī r̄sec^o adueniēs aut extrīsec^o adueniēs. si p̄mo modo: cōtra qz ille nō adūcat̄ nisi acq̄sito aliq̄ absoluto. ergo p̄ trāsuaationē aduenit corp̄i xp̄i aliq̄ absolutū. si secūdo modo: cū ad illū sit p̄ se mot^o: sequit̄ q̄ corp^o xp̄i mutabit̄ acq̄sito tali respectu. ¶ 4°. qz vbi vniūz p̄ se succedit alteri: nō est verū dicere q̄ illud qd̄ succedit r̄ accedit ad id qd̄ succedit nō est immo ecōtra. sed p̄ hugonē d̄ sacris parte secūda caplo octauo panis accedit ad corp^o xp̄i et ad vnitates cū eo. scti etiā cōmuniter dicūt q̄ panis r̄ vinum

transeunt in corp^o xpi. ergo talis transubatio nō est successio. Confirmat qz licet forma succedat pua-
tioni: nō tñ puaatio dicit cōuertī in formā. ¶ 5°.
quā inter aliq̄ est hitudo p accidēs rōne alicui^o ter-
tū: transeunte illo tertio trāsīt illa hitudo. verbi
grā. hitudo ē p accidēs int̄ polictetū et edificato-
rē respectu tertij cui cōiungit̄. i. respectu artificis.
sed quāto nō ē artifex: iā nō edificat polictet^o. s̄
fm phm pmo phy. z cōmētatorē ibidē: hitudo i-
ter terminū a q̄ et terminū ad quē: est p accidēs
puta hitudo carnis et vermīs rōne tertij qd̄ tran-
sit d̄ vno in aliud. s̄ in pposito nō ē dare aliqd̄ ter-
tū trāsēs. ergo int̄ panē et corp^o xpi nō est talis
hitudo. ¶ 6°. arguit qz trāsūbatio vel puerfio nō
sit subiectiue in pane. qz ipossibile ē qz aliqd̄ acci-
dēs sit in illo subiecto qd̄ nūq̄ est dum illud acci-
dēsē. pbat qz accidēs eē in subiecto nō est aliqd̄
sustētari in subiecto. qd̄ aut nō est: sustētare nō va-
let. imo videt̄ eē cōtradictio d̄ plano dicere qz ac-
cidēs sit in subiecto et subiectū nō sit. sed p te in-
stātū in q̄ trāsūbatio est: panis non est. ergo et c̄.
¶ 7°. ad idē. qz fm te nihil trāsūbationis est i tpe
pcedēte sed ē totali in istātū. ergo nihil facit p te
dicere qz panis habet eē in toto tpe pcedēte: et in
ultimo instātū ē trāsūbatio. ergo in illo instātū habz
subiectū. sed tūc panis nō est. ergo et c̄.

Quantum ad ar

ticulū tertij pmo notādū est qz
fm viā. S. L. rō formalis q̄ cor-
pus xpi existit de nouo reali sub
sac̄o eucharistie: ē cōuersio sube
panis et vini in subam corpis et sanguinis xpi. et
d̄ rō formalis nō p modū forme absolute pma-
nētis sicut ē calor vel albedo: s̄ p modū mot^o v̄l
actionis sicut calefactio vel dealbatio. vñ existē-
tia corpis xpi in sac̄o ē formalr p dictā puerfio-
nē nō intrisece s̄ extrisece. quē ad modū dicimus
genitū fieri formalr p generationē z calidū p cale-
factionē atqz albū p dealbationē. p hoc enī qz ex
institutione diuina et ex vi verborū p̄dicta cōuer-
fio terminat̄ ad subam corpis xpi vt succedentē
substātie panis: terminat̄ p p̄his ad existentiā xpi
sub sac̄o et ē rō ipsi^o formalis. ipse etiā spēs sac̄a-
les remanētēs post puerfionē: dicit p̄sit rō formal^o
qz xps existat sub sac̄o: aliter tñ q̄ dicta cōuersio
i. p modū forme pmanētis extrisece tñ. qz enim
suba corpis et sanguinis xpi succedit ex vi cōuer-
fionis sub sp̄ibus sac̄alib^o substātie panis et vi-
ni cōuerse in ipam: habet ad spēs sacramentales
quēdā modū ordinis et hitudinis ad instar sube
panis et vini q̄ pri^o sub illis extiterat: quāuis non

oinop eūdē modū neqz q̄^m ad oīa. nam cū suba
corpis et sanguinis xpi nō succedat in sac̄o sicut
subiectū speciez sac̄alīū dās illis eē et ab illis in-
trisece iformatū: nō hēt ad illas ordinē et hitudi-
nem p̄priū subiecti neqz ab illis sicut ab accide-
bus p inherētīā denominat̄. verūtū quātū ad il-
las hitudines i q̄bus suba corpis z sanguinis xpi
succedit sube panis et vini in ordine ad spēs sa-
c̄ales: formalr se hēt ipse spēs ad subam corpis z
sanguinis xpi sicut se habebāt formalr ad suba pa-
nis et vini capiēdo aduerbiū sicut p etiā. Unde
dicim^o qz spēs sac̄ales formalr significāt corpus
xpi sub sac̄o et formalr illud cōtinēt et regūt z ve-
lāt quē ad modū subam panis et vini p̄us sub eis
existētē: nō tñ eodē modo qz nō intrisece z p mo-
dū inherētie: sed extrisece p modū sac̄i. qui mo-
dus naturalis nō est nec a p̄his cognit^o. sed sup-
naturalis a xpo diuina virtute institut^o. hēt tamē
mod^o quo corp^o xpi est in sac̄o q̄^m ad aliqd̄ simi-
litudinē cū modo quo locatū hitudinē hēt ad lo-
cū. put. S. L. dicit i hac dis. ar. 3. sub. ar. p^o ad p^o.
in q̄^m. i. loc^o est aliqd̄ separatū fm eē a locato et ē
extra subam ipsi^o nec ē ei^o sube causa. Et inde ē qz
quādo qz a doctozib^o dicit̄ qz corp^o xpi in diuersis
altarib^o est i diuersis locis. qd̄ est intelligēdū: nō
p̄p̄dictū sed p quādā similitudinē vt p̄missum ē
si referat̄ ad ipsas species. sed si referat̄ ad locum
speciez: dicit̄ esse in plurib^o locis p accidēs. nā s̄
p̄dicta: rō formalis existētie corpis z sanguinis
xpi in sac̄o est et ipa cōuersio substātie panis z vi-
ni in ipm modo supra exposito: et ipse spēs sac̄a-
les: et iterū ordo vel hitudo sube corpis z sangui-
nis xpi ad ipsas spēs: et quod libet horūz suo modo.

Secundo

Notandum est qz ter-
min^o p se cōuersionis
seu trāsūbationis panis et vini in sac̄o eucharis-
tie: nō solū est ipa corpis et sanguinis xpi suba
fm se. put aliq̄ putat̄: sed est suba corpis z sangui-
nis xpi sub speciebus sac̄alib^o. nā termin^o p se mo-
tus vel mutationis est illud ad qd̄ p se et directe
ordinat̄. cōuersio aut̄ z transubatio p̄dicta pa-
nis et vini: p se ordinat̄ nō ad hoc qz fiat simplr z
absolute suba corpis et sanguinis xpi nec ad hoc
qz suba panis et vini cōuertatur in sbam corpis z
sanguinis xpi absolute et simplr: sed sub sac̄o. i.
sub speciebus sac̄alib^o. Unde. S. L. supra dis. 8°.
.q. 2. ar. p^o. sub. ar. 3. in cor. ait. oportet qz verba
forme significēt hoc qd̄ virt^o diuina in secreto fa-
cit. hoc aut̄ ē eē corp^o xpi sub speciebus illis. z ideo
hec est cōueniēs forma huic sac̄o q̄ hoc qd̄ dictū
est significat. 3° tē. 3°. p. q. 78. ar. 5. in cor. nō enim
inqt̄ faciūt hec verba. i. cōsecrationis qz corp^o xpi

fit corp⁹ xpi: nec q panis sit corp⁹ xpi: sed q contē
tum sub his speciebus⁹ quod pri⁹ erat panis: sit cor
pus xpi. hec ille. Ideo enī verba cōsecrationis di
cunt^r et sunt verba sacralia: qz efficiūt cōuersionē
panis et vini in subam corp⁹is et sanguinis christi
sub sacro. i. sub speciebus⁹ sacralibus⁹. Unde Aug⁹ de
verbis do. ideo inqt ista dicūt^r sacra: qz in eis aliū
videt^r et aliud intelligit^r. qd videt^r: habet spēs cor
poralē. qd intelligit^r: fructū hēt spūalē. Et inde ē
qz ipse in libro sententiarū. p sepe loquēs d hoc sacro
inqt. hoc est qd dicim⁹ qd modis oib⁹ approbare
cōtendim⁹: sacrificiū ecclesie duob⁹ cōstare. visibi
li elemētōz specie: et inuisibili dñi nri Iesu xpi car
ne et sanguine. et sacro et resacri. Idē ibidē. semel
imolat^r est in semetipso xps: et tñ quotidie imo
latur in sacro. **¶** Ex qbus inferim⁹ q termin⁹ per
se trāsūbationis in sacro eucharistie nō tñ est sba
corp⁹is et sanguinis xpi: sed etia ipse p̄sentia sub
speciebus⁹ sacralibus. nō solū ea rōne qz p̄sentia ē
quid cōsequēs p se ad ipam subam in sacro contē
tā: sed etia qz ex institutione diuina ad talē p̄sen
tiam verba sacralia p se ordinant^r. cuz enī dicitur
hoc est corp⁹ meū: sensus est. i. cōtētū ac p̄sēs
sub his speciebus⁹ est corpus meū. Unde sup illud
Math. 26. accepit Iesus panē et benedixit in
qt glosa. sub alia tñ specie carnē et sanguinē suū
tradidit xps et deinceps sumendū instituit vt fi
des haberet meritū q de his est q nō vidēt^r. Itē
beda finit^r ait pasche veteris solēnijs: trāsijt ad
nouū qd in sue redēptionis memoriā: ecclesiā fre
quentare desiderat p carne agni et sanguine: sue
carnis sanguinisqz sacm̄ i panis et vini figura sub
stituēs. Et ex his apparet ratio quare panis con
uersus in subam corp⁹is xpi nō acqrit p̄sentiaz ad
locū corp⁹is xpi in celo que admodū alimentū qd
cōuertit^r in sbam nutriti acqrit locuz et p̄sentiam
corp⁹is nutriti et nō ecōuerso. ratio siquidē est qz
cū huiuscemodi cōuersio fiat sola dei virtute et i
stitutione: nō alio modo fit qz a deo fuit iſtituta.
ex institutione autē diuina sicut p̄missum ē: panis
et vinū in sacro eucharistie p̄uertunt^r in subaz cor
poris et sanguinis xpi. nō vt est simplr et absolu
te nec vt est in celo: sed magis vt sit sub speciebus⁹
sacralibus⁹ quasi sube panis et vini succedēs. ac per
hoc simile habēs habitudinē p̄sentialitatis et cō
tinētie ad spēs ipsas sacrales. q habitudo ē i cor
pore xpi respect⁹ extrinsecus adueniēs ex mutatio
ne sube panis in corp⁹is xpi subam causat⁹. cui res
pondet mutu⁹ p̄sentie respect⁹ in speciebus⁹ rema
nētibus⁹ sube panis et vini. Itaqz termin⁹ in quē cō
uersionis panis et vini in hoc sacro non est preci
se sba corp⁹is et sanguinis xpi: nec p̄se ipsius p̄sen

tia ad spēs sacrales: sed ē vt r̄ū qz cōplectēs. i. sba
corp⁹is et sanguinis xpi vt p̄sens spēbus sacralibus⁹.
vere enī et realr in subam corp⁹is et sanguinis xpi
cōuertit^r suba panis et vini. nō q̄lū in subam nouit
acq̄sitā aut nouū esse subale accipiētē: fit enīz hec
p̄uersio in sbam p̄existētē: sicut in sbam nouā p̄
sentialitatē et nouū eē p̄sens sub sacro capientes

¶ Tercio Notādū est qz hoc sacfz
eucharistie subalr cōsistit in
cōsecratione materie q̄ fit p̄ uersionē et trāsūba
tionē sube panis et vini in sbam corp⁹is et sanguis
xpi: illud p̄pe est termin⁹ dicte cōsecrationis et cō
uersionis: qd p̄ formā sacri significat. id autē ē cor
p⁹ et sanguis xpi eē sub spēbus sacralibus⁹. hoc enīz
significat cū dī hoc ē corp⁹ meū: et hic ē calix san
guinis mei et z. et quāuis p̄ formā sacri nō signifi
cēt exp̄sse et formalr p̄dicta p̄uersio sed magis ext
stētia corp⁹is xpi i sacro: qz tñ h̄mōi existētia sicut
ab ecclesia ponit^r ē p̄ cōuersionē et trāsūbationēz
panis et vini in corp⁹ et sanguinē xpi. put habet i
caplo firmē credim⁹. s. vna vero ē fidelitū. et i ca
pitulo cū marthe in p̄ncipio: ideo ex hoc ipō qz p̄
formā sacri significat extētia corp⁹is et sanguis xpi
sub sacro: designat qz sit terminus dicte p̄uersio
nis et trāsūbationis. ac p̄ hoc ipa p̄uersio seu trās
ūbatio p̄ verba forme implicite designat. sicut mo
tus vel via implicite designat in ei⁹ termino. quē
admodū designat d̄alatio i noua albedinis ac
quisitione et generatio i forme sbalis itroductio
ne. **¶** Et cōfirmat ista ratio s̄m viā. S. T. qz no
uus mod⁹ existēdi sube corp⁹is et sanguinis xpi sub
speciebus⁹ sacralibus: assignari non pōt nisi p̄ cōuer
sionē sube panis et vini i ipaz. nā vt beñ. S. Doc.
argumētat^r in hac dis. q. p̄. ar. 2. nihil pōt icape eē
hic vel i aliquo cū prius non fuerit: nisi p̄ motum
aut mutationē. p̄priā v̄l alteri⁹ terminatā ad ipz.
vnde cū nulla mutatio dari possit i corp⁹ xpi nec
localis que esse non posset nisi desereret locū celi
contra Augustinuz dicētem: donec seculū finiat^r
sursum ē dñs de conse. dis. 2. p̄ma heresis. neqz p̄
motū vel mutationē formalē cuz sit corp⁹ glorio
sum inalterabile et incorruptibile: sequit^r qz muta
tio fiat in pane sed non localis. tum qz talis mo
tus sensu p̄cipet. tum etia qz verba forme q̄ id ef
ficiūt qd significāt: talē motū localē nō designāt.
iterū nec mot⁹ alterationis vel augmētī aut dimi
nutionis: eo qz quātitas panis et q̄litas maneāt i
mutate et eedē numero post cōsecrationem. cō
sequēs ergo est qz mutatio panis fiat s̄m sbaz ad
corpus xpi terminatā q̄ esse nō pōt nisi per cōuer
sionē substātie in subam. nō enī dici pōt qz fiat mu
tatio panis s̄m subam p̄ assumptionēz a corpore

xpi sicut fuit quorundam antiquorum opinio dicentium
 quod ad plationem verborum consecrationis: xps media
 te corpe suo. put dicit partem humanitatis et non to
 tam humanitatem: assumit subam panis. rone cuius
 assumptionis dicitur corpus xpi esse sub sacro. quem
 admodum. propter assumptionem humanitatis a sup
 posito filij in utero virginis: dicitur deus homo et filius
 dei fuisse in utero virginis. ita quod secundum istos in sacro
 eucharistie cum suba corporis xpi: simul est suba pa
 nis et vini. falsitate huius opinionis nonnulli docto
 res moderniores multis rationibus impugnare nitun
 tur quas fortasse tenentes dictam opinionem possent
 utique euadere. nobis autem satis erit et falsitates
 ostendere ex auctoritate ecclesie in capitulo firmiter cre
 dum de summa trini. et fide catho. et in capitulo cum
 marthe de cele. missa. ubi expressedicitur quod in sacro al
 taris transubatur panis in corpus et vinum in sangui
 nem xpi potestate diuina. transubari autem est suba
 in subam transmutari. ex determinatione ergo ec
 clesie in sacro eucharistie suba panis transit vel
 transmutatur seu conuertitur in subam corporis xpi et suba
 vini in subam sanguinis xpi. unde dicere quod in sacro
 altaris manet suba panis assumpta a diuino sup
 posito simul cum suba corporis xpi: expresse contradic
 tit determinationi ecclesie. ac pro hoc opinio sic dicitur
 erronea est et a mentibus fidelium refellenda. qua
 re ambrosius dicit in libro de sacris. licet figura pa
 nis et vini in hoc sacro videatur: et tamen nihil aliud
 quam caro xpi et sanguis post consecrationem credenda
 sunt. Item eusebius de consecra. dif. 2. capitulo quod cor
 pus. inuisibilis inquit sacerdos visibiles creaturas
 in subam corporis et sanguinis sui verbo suo secre
 ta potestate conuertit ita dicens. accipite et come
 dite hoc est corpus meum.

Quarto Notandum est quod ut. S. T. ducit in hac dif. q. p. arti. 2. in cor. et magis quanto quodlibet. ar. 11. ois motus denomiatur a termino ad quem. sicut motus quod est ad albe dinem dicitur de balbatio. unde motus annihilationis dicitur quod est terminus est nihil. cum ergo conuersio panis et vini in sacro eucharistie non terminetur per se et directe ad nihil sed ad corpus et sanguinem xpi ut premissum est: sequitur quod in tali conuersione non fiat annihilation sube panis et vini: quauis post conuersionem nihil sube panis et vini remaneat. Ad cuius intellectum considerandum est quod conuertitur aliquid in aliud: est aliquid in aliud transmutari. quod autem in aliud transmutatur: per conuersionem autem est illud autem est sub illo secundum duplex generum conuersionis. ut enim accipitur ex dictis. S. T. 3. p. q. 75. ar. 4. in cor. duplex est conuersio unum in alterum. quod est formalis quoniam. scilicet diuerse forme sibi inuicem in eodem subo succedunt. sicut quoniam aer conuertitur in aquam: forma aqua succedit forme aeris in

eadem materia. et talis est conuersio que fit secundum leges nature. alia conuersio est totius entis in totum ens: quoniam tota suba unum conuertitur in totam subam alteri. et huiusmodi conuersio est super leges nature. excedit enim naturalis virtutem totius agentis creati cuius actio necessario presupponit materiam vel subm. conuersio vero totius entis in totum ens: non habet subm commune utriusque termino sed ponit successionem quadam rebus subsistentium que est subiecte in ipsis rebus succedentibus sicut et ordo est in rebus ordinatis. per primam conuersionem. scilicet formalem: id quod conuertitur in aliud fit sub illo quod materia conuersi fit sub forma et in quod conuertitur: forma prima destructa. ut cum aer conuertitur in ignem: materia aeris formam aeris amittens fit sub forma ignis. per secundam vero conuersionem. scilicet totius sube in totam subam: fit ut illud quod conuertitur sit. prope et directe illud in quod est conuersus per transmutationem sube in subam. ita ut illud quod conuertitur non maneat secundum aliquid sui: sed illud tamen modo in quod conuersus est. unde talis conuersio differt a creatione et ab annihilatione. quod quod creatur: oino prius non erat nisi in potentia agentis. quod vero annihilatur: oino non remanet. sed quod conuertitur in aliud: prius erat aliquid in quo differt a creatione. et postquam conuersus est: manet in eo in quod est conuersus transmutata suba et in hoc differt ab annihilatione. huiusmodi autem conuersio est que in sacro altaris panis et vini conuertuntur in corpus et sanguinem xpi. tota enim suba panis conuertitur in totam subam corporis xpi. et tota suba vini conuertitur in totam subam sanguinis xpi. ac pro hoc per conuersionem quod prius erat panis est vere corpus xpi. sicut ut licet quod prius dicitur ordinem tamen modo durationis non identitatez sube. ex quo patet quod non annihilatur. ¶ Aduertendum tamen quod circa hoc in quibusdam verbis. S. T. videtur esse repugnancia in primo opere et in secundo. dicit enim in hac dif. q. p. ar. 2. ad p. q. in hac conuersione terminus a quo. scilicet suba panis conuertitur secundum se totum in terminum ad quem. scilicet in corpus xpi. non quod dicitur ut sit sub ipso: sed ut sit ipsum et. In 3. x. p. q. 75. ar. 8. l. c. tenet quod non sit dicitur dicitur panis est corpus xpi. Sed in veritate nulla est repugnancia. nam in primo opere loquitur quod ad veritatem rei facta conuersione per quam quod erat panis vere est corpus xpi cum sit in ipsum conuersum. In secundo vero opere loquitur. S. Doc. quatum ad veritatem et proprietatem locutionis que non stat quando terminus in quem predicatur termino a quo per verbum substantiuum retento. pro pro nomine utriusque extremi. eo quod in tali predicatione significatur ipsa extrema simul existere quod est falsum. unde cum dicitur panis est corpus xpi: significatur ex vi sermonis quod panis in propria natura simul existit cum corpore christi et est illud. hoc autem est falsum.

Quinto Notandum est quod in omni mutatione est recessus a termino a quo et accessus ad terminum in quem. unde

in omni mutatione potest considerari recessus termini a quo seorsum ab accessu termini in quem et sic denominari et e contra. quemadmodum in mutatione qua ex aere fit aqua: recessus a termino a quo seorsum consideratur denominatur corruptio aeris. accessus autem ad terminum in quem seorsum consideratur: vocatur generatio aque. ipsa tamen mutatio a termino a quo ad terminum in quem: utriusque implicat quamvis simpliciter et absolute dicatur generatio aque: quia omnis motus et mutatio specificatur et per consequens denominatur a termino in quem. ad propositum ergo nunc in conversione panis in corpus christi: considerari potest recessus a termino a quo seorsum ab accessu ad terminum in quem: et sic propriis vocabulis denominari desinitio panis. sicut accessus ad terminum in quem denominatur transubstantio. est tamen differentia. quia transubstantio simpliciter et absolute denominatur ipsam conversionem propter rationem dictam quia omnis mutatio specificatur et denominatur simpliciter a termino in quem. desinitio vero panis non denominatur simpliciter et absolute dictam conversionem: sed recessus tamen modo a termino a quo. et quamvis terminus directe et per se ultimat desinitio panis sit aliquid positivum. scilicet substantia corporis christi sub speciebus sacramentalibus: quia tamen sub his verbis formaliter loquendo solus recessus a termino a quo denominatur: ideo desinitio panis non dicitur mutatio positiva: nam forma ubi repugnaret. conversio ergo ipsa qua panis esse desinit et in substantiam corporis christi transmutatur: mutatio est positiva sic denominata a termino ad quem positivo. sed desinitio panis non est mutatio positiva sed privativa: quia sic denominata est a recessu et defectu vel privatione termini a quo non a termino in quem. quemadmodum quando ignis convertitur in aerem licet corruptio vel privatio forme ignis habeat pro termino ad quem privatio intentio ab agente forme aeris introductionem que est terminus positivus: quia tamen hoc nomen privatio vel corruptio impositum est ad significandum recessus a termino a quo et non est impositum ab eodem termino ad quem ultimato et per se intento: ideo non dicitur mutatio positiva. et potest dari simile in divinis. nam esse a nullo et esse patrem: eadem proprietates re est in patre. sed quia inaccessibilitas est nomen impositum ad significandum ipsam proprietatem secundum quod dicitur esse a nullo: ideo inaccessibilitas est notio privativa. paternitas vero est notio positiva: quamvis idem re sit utriusque secundum damascenum.

Quantum ad quod articulum ridentem est obiectio. nunc adversarioz. Et quod ad primum Joannis parisensis prima conclusionem dicitur quod verba damasceni non in

ductum ad mentem ipsam. non enim ipse potuit intelligere quod in sacro eucharistie panis et vinum assumerentur simul cum corpore christi in propria natura pro utrumque consecrationis: cum ipse super eodem capitulo expresserit dicat quod panis et vinum virtute divina sunt corpus et sanguis christi et iteque transierunt in corpus et sanguinem christi. ait enim parum ante medium capitulum. si volens ipsum de verbis factum est et sancte virginis puros et immaculatos sanguines sibi ipsi inseminabiliter carne sustinuit: non potest panem sui ipsius corpus facere et vinum et aquam sanguinem: et infra. quia consuetudo est hominibus panem comedere et aquam et vinum bibere: coniugavit eis eorum deitate et fecit ea corpus et sanguinem eorum. quod autem dicit coniugavit eis eorum deitate: sensus est quia copulavit eis virtutem deitatis pro qua panis et vinum facta sunt corpus et sanguis christi eo modo quod Augustinus dicit accedit verbum. id est virtus verbi dei ad elementum et fit sacramentum. item parum infra ait. corpus est vere unitum deitati quod ex sancta virgine corpus. non quoniam ipsum corpus quod assumptum est ex celis descendit: sed quoniam ipse panis et vinum transierunt in corpus et sanguinem dei. et infra. quemadmodum naturaliter pro comestione panis et vinum et aqua pro potu in corpus et sanguinem comeditis et bibetis transmutatur et non fit aliud corpus propter primum eius corpus: ita et pro positionis panis et vinum et aqua pro invocatione et super adventum spiritus sancti: supernaturaliter transit in corpus domini et sanguinem et non sunt duo sed unum et idem. hec ille. in quibus verbis apte capit quod mens damasceni non fuit panem et vinum per verba consecrationis simul esse cum corpore christi sub sacro: sed magis quod transierunt et transmutarentur in corpus et sanguinem christi. et ideo verba ab arguente allegata: in vero sensu accipi debent. veruntamen arguens ut videtur non simplici corde sed animo fallaci verba damasceni truncate et per partes ex diversis locis ad suum propositum colligere putavit. partem unius dicti parti alteri copulando ut sensum fallacem simpliciter aggeneraret. unde in prima auctoritate quod dicit panem assumi et unum deitati in hac esca spirituali: non sic habet in verbis damasceni. sed habet hoc quasi in medio capituli. spiritus sanctus supervenit et hec facit quod super rationem et intelligentiam. panis autem et vinum assumi. arguens vero addidit de suo. et unum divinitati in hac esca spirituali. cum autem damascenus dicit panem et vinum assumi: intelligit ante consecrationem que post consecrationem virtus divina fecit esse corpus et sanguinem suum ut in eodem contextu littere subdit. quod autem panem et vinum assumi intelligat ante verba consecrationis. scilicet a sacerdote: apte monstrat in eodem capitulo versus finem cuius dicit. et si autem quidam anticipata. id est refigurata corporis et sanguinis domini panem et vinum vocaverunt ut divinus basilinus dicit: non postquam sanctificata sunt

dixit: sed anteq̄ sanctificata essent: ip̄az oblatio-
 nez ita vocātes. quod aut̄ in eadē auctoritate ar-
 guēs inducit: sicut carbo est lignū vnitū igni ⁊ hu-
 manitas deo in incarnatione: non habet in v̄bis
 Damasceni sed arguēs falsē sibi attribuit. ¶ Ad
 secūda auctoritatem Damasceni patet ex dictis
 q̄liter debeat intelligi panē ⁊ vinū assumi. ¶ Ad
 tertiā patet cōsimilr qualiter debeat intelligi cuz
 dicit cōiugauit eis diuinitatē. nō enī intelligit q̄ p
 assumptionē panis et vini in ppria forma vniuit
 ea diuinitati q̄si i vnitatē suppositi. sed sicut dictū
 est intelligit Damascen⁹ q̄ de⁹ cōiugauit. i. copu-
 lauit siue applicuit panē et vino diuinitatē. i. virtu-
 tem diuinitatis p quā trāsmutarent̄ in corpus et
 sanguinē xp̄i. vñ cū diceret cōiugauit eis diuinita-
 tē: addidit. et fecit ea corp⁹ et sanguinē ei⁹. sic ex-
 ponit. S. T. 3. p. q. 75. ar. 2. ad p̄m. ¶ Ad quar-
 tū dictū Damasceni dicit q̄ panis cōmunionis
 ibi nō capit p pane triticeo sed p corpore xp̄i ve-
 ro. eo modo quo dñs dicit in enāgelio: panis quē
 ego dabo caro mea est. p mūdī vita Joan. 6. et
 apostolus p. 1. Cor. 11. quicūq̄ aut̄ māducauerit
 panē et biberit calicē dñi indigne: re⁹ erit cōp̄is ⁊
 sanguinis dñi. vñ et quasi exponēs Damascen⁹ q̄
 corp⁹ xp̄i dixerit panē vnitū deitati: statim subdit.
 corp⁹ aut̄ vnitū deitati non vna natura est s̄ vna
 quidē corp̄is vnite autē ipsi deitatis altera. Istō
 etiā modo accipit panē Ambrosi⁹ in libro d̄ sacra-
 mētis cū dicit. nō iste panis est q̄ vadit in corpus
 sed panis vite eterne q̄ anime nostre subam refi-
 cit. Vel p̄t dictū Damasceni exponi iuxta mē-
 tem Durādī q̄ sicut carbo et ignis nō sunt vnum
 supposito vñ tñ sua corruptione trāsit in alterū
 sic panis cōmunionis nō est cū deitate vñ suppo-
 sito sed sua corruptione vel qualcunq̄ deſtione
 trāsit in corpus xp̄i qd̄ est vnitū deitati. sed p̄mā
 respōsio videt̄ esse melior et magis ad sensū Da-
 masceni. ¶ Ad auctoritatē aut̄ Dionisi⁹ respōde-
 mus q̄ Dionisi⁹ vbi allegat nō loquit̄ de assump-
 tione in sacro altaris: sed de assumptione in my-
 sterio incarnationis. vñ verba ei⁹ sunt hec. vnum
 enī illud et simplex atq̄ secretū Iesu diuini ver-
 bi: n̄ ē humanitatis assūpte ad cōpositū atq̄ vi-
 sibile sine imutatione sui p sūmā demētā benigni-
 tatēq̄ pcessit. societateq̄ n̄ az q̄ sibi coniūgere
 mur: beneficētissime excogitauit. n̄ a humilia di-
 uinis suis excellētis iūgēs. hec ille. Dato etiā q̄
 Dionisi⁹ loqueret̄ de mysterio sacri eucharistie
 auctoritas nō p̄baret ppositū arguēt̄. nā sūptio
 vel assūptio nō esset itelligenda panis et vini ad
 vnitatē suppositi corp̄is xp̄i: sed sicut accipi cōsue-
 nit. p sūptione vel assūptione abi. et fm hoc di-

ceret xp̄s accepisse in hoc sacro n̄ a vt cōmunicet
 nobis sua: qz ex pane et vino q̄ ad n̄z vñ habē-
 mus et deo i altari offerim⁹: xp̄s corp⁹ suū et san-
 guinē nobis cōmunicat in qd̄ illa diuina virtute trā-
 subant̄. ¶ Ad. 2. d̄ q̄ vt. S. T. exponit ibidēz
 panis i auctoritate apli stat. p signo nō p signato
 id est p specie panis q̄ remanet post p̄secrationē
 p cui⁹ fractionē et sūptionē p̄cipam⁹ corpus dñi
 sub illa p̄tētū. ¶ Ad. 3. d̄ q̄ illa opinio quā ar-
 guēs vocat antiquā: ē p eccliaz reprobata i caplo
 firmū credim⁹ de sum. tri. et fi. ca. vbi determinat̄
 q̄ panis et vinū trāsubant̄ in corp⁹ et sanguinem
 xp̄i. trāsubari aut̄ ē subam i subam p̄verti. Et cum
 arguēs dicit q̄ pauciores difficultates sequūt̄ ad
 suū modū dicēdi q̄ ad n̄z: d̄ p̄mo q̄ ē falsuz. n̄ az
 vt. S. T. deducit i hac dis. q. p̄. ar. p̄. sub. ar. p̄.
 mod⁹ dicēdi arguētis ē impossibilis et incōp̄tes ⁊
 heretic⁹. Dicit sc̄o sicut r̄idet Durād⁹ q̄ in his q̄
 fidei sunt nō semp̄ ē eligēdū illō ad qd̄ pauciores
 sequūt̄ difficultates. sic enī ponerem⁹ i diuinis
 vñ solū suppositū. ad quā positionē nō sequūt̄ dif-
 ficultas fm humanā rōnē. s̄ ponēdū est magis id
 qd̄ ē p̄sonū dictis sc̄oz ⁊ traditiōi ecclie licet plu-
 res difficultates occurrāt. oportet enīz vt apli⁹
 dicit captiuare intellectū i obsequiū xp̄i. Luz vero
 arguēs dicit q̄ assūptio ē specialis articul⁹: d̄ q̄
 verū est d̄ assūptione hūanitat̄. sed falsum est d̄
 assūptione mēdosa paneitatis i hoc sacro. nā de
 falsitate null⁹ ē fidei articul⁹. de n̄ a aut̄ vera posi-
 tione ē articul⁹. ¶ Et. n. S. T. dicit. 2. 2. q. p̄. ar.
 8. ad. 6. p̄tinentia corp̄is xp̄i sub sacro: p̄cludit̄
 sub articulo d̄ oipotētia sicut et cetera alia mira-
 cula. In tertio aut̄ sen. dis. 2. 5. q. p̄. ar. 2. ad. 10.
 dicit q̄ fides d̄ corp̄e xp̄i et d̄ oib⁹ sacris: includit̄ in
 articulo d̄ effectu gr̄e q̄ est sanctā eccliaz catholi-
 cā. vñ in simbolo niceno additū est p̄fiteor vñ
 baptisma. p̄t etiā dicit q̄ includit̄ in articulo sc̄o
 rū cōmunionē. hoc enī sacm̄ ē vnitatis omnīū fi-
 deliū fm illud apli p̄. 1. Cor. 10. vñ panis et vinū
 corp⁹ multi sum⁹ oēs qd̄ de vno pane et de vno ca-
 lice p̄cipam⁹. ¶ Ad. 4. d̄ put. S. T. v̄idet. 3.
 p. q. 77. ar. 7. ad. 3. q̄ in p̄fessione berengarij d̄
 corp⁹ xp̄i frāgi nō in se: s̄ in speciebus sacralib⁹. vñ
 locutio ē figuratiua. ponit̄ enī p̄tentū p̄ p̄tinentē
 ad maiore exp̄sionē q̄ xp̄i corp⁹ veracit̄ p̄tinetur
 sub speciebus. vñ talis locutio nō ē ad cōmunē vñ
 loquēdi trahēda: s̄ magis ad bonū sensū restringē-
 da. ¶ Ad. 5. d̄ q̄ q̄cqd̄ sit de differētia opiniōis
 arguētis ad illaz q̄ ponit̄ subaz panis manere sub
 sacro sine assūptione et sine p̄uersiōe: ⁊ tñ ista po-
 sitio ē erronea p̄ d̄terminationem ecclie q̄ ponit̄
 subaz panis ⁊ vini trāsubari i corp⁹ et sanguinem

xpi: ac hoc subam panis no manere sub sacro.
 ¶ Ad. 6^m. dicit q no aliud pbat nisi q posita assumptione panicitatis fm imaginatione arguentis: bene sequeret q vbi esset corpus xpi ibi esset panicitas assumpra et eotra. sed ex ista condicionali no pbat antecedes. s. q talis assumptio panicitatis sit vera. na licet illud inconueniens no sequeret multa alia sequuntur vt. S. T. pbat in hac dis. q. p^a. ar. p^o. sub. ar. p^o. in cor. et post est lherue^o et Duradius. Et phec patet rursio ad. 7^m. qd idipm concludere nitit. ¶ Ad. 5^m. dicit q minor est falsa cu sua pbatione. na p forma hui^o sacri non significat vno rei corente sub speciebus cuz corpe xpi cum dicit hoc est corpus meum. sed significat eorum unitas. i. q vnus sit aliud. qd verificali non pot directe et simplr nisi p uersione panis in corpus xpi. et cu argues dicit q p couersione: panis non est xps nec econuerso: dicit q cu dicit hoc est corpus meum: no est sensus verbor q panis sit corpe xpi i quo argues fallitur. sed sensus e q corentu vlt res corenta sub speciebus est corpus xpi. ipm aut corentum vel res corenta quando verba cosecracionis coplent: no est panis sed tantummodo corpus xpi. et ideo si finitis verbis cosecracionis: panis esset sub sacro simul cu corpe xpi: cosecracionis verba non vere et directe significaret qd sonat a sui institutione. vñ argumetu: pcedit ex falso intellectu arguetis que habuit in xbis cosecracionis. ¶ Ad argumeta Scoti cōtra secūda conclusionē ad p^m dicit q assumptū est falsum qu illud qd pcessit et nihil eius remanet: couertitur in aliud sicut est in pposito nro. sic in sentētia respōdet. S. T. 3^a. p. q. 75. ar. 3. ad p^m. ¶ Ad. 2^m. negatur psumi liter assumptū qu id qd nec est in se aliqd nec e in alio e conuersum in aliud. sic rīdet. S. T. in hac dis. q. p^a. ar. 2. ad. 4^m. vñ respōsio posita ab arguente bona est. neq; valet ei^o improbatio. na pcedit ex falsa imaginatione arguetis existimatis q existētia corpis xpi sub sacro: sit aliqd cōcomitās ad desitionē panis. quasi desitio panis habeat di recte r p se aliū terminū que existētia corpis xpi cōcomitaf. hoc aut falsum est. na termin^o p se r di recte desitionis panis: est existētia corpis xpi sub sacro p couersionē sube panis in subam corporis xpi: cu ad huiuscemodi terminū ordinant verba cosecracionis. put dictū fuit in pmo r secundo ac etiā quarto notabili. vñ magis pot dici q in hac uersione desitio panis e cōcomitās et qsi p accidēs se hñs ad ipam couersionē et existētia corporis xpi in sacro. no enī verba cosecracionis ad desitionē panis ordinant directer p se. sed est aliqd cōsequēs ad p se terminū fm ordinē cause forma

lis. vel fm ordinē cause materialis: est precedēs p modū dispositionis puatiue. ¶ Ad cōfirmationē p^mā patet respōsio ex his q dicta sunt in qnto notabili. licet enī in hac couersione nihil panis remaneat: sufficit q panis conuertaf in aliqd positiuū qd manet ad hoc q no vere et ppe dicatur ānihilatio panis. ¶ Ad secūda confirmationem dicit q. pcedit ex dicta falsa imaginatione arguetis q. s. positio corpis xpi sit in hac couersione aliqd cōcomitās et qsi p accidēs se habēs ad desitionē panis. hoc aut falsū est imo est ptra vt premisum est. ¶ Ad. 3^m. dī q maior est falsa. na i illo casu: panis no se haberet eo dē modo sicut nūc se hēt. et ad ei^o pbationē dicit q quāuis nec materia nec forma panis maneat nūc sicut nec tunc r tñ tñc no esset couersus in corpus xpi que admodū est nūc. et desitio panis tñc no haberet pro p se termino vltimato aliquid positiuū sicut nunc habet existētia corpis xpi sub sacro. ¶ Ad. 4^m. dicit q. pcedit ex dicta falsa imaginatione arguetis. s. q negatio esse panis sit termin^o directe et p se desitionis panis. hoc aut vt sepe dictū est: e falsū. sed termin^o eius directe et p se ac vltimat^o e corpus xpi sub sacramēto. et iste terminus est nouus sicut et desitio panis est noua. na licet corpe xpi prius fuerit in se et fm esse naturale: non tñ p us fuit fm esse sacrale. ¶ Respōsio aut quā argues recitat ad premissa argumeta: bona est. nec valet eius iprobationes. non p^ma: nam pcedit ex falsa imaginatione arguetis. quasi nos dicam^o q post uersionē: in termino in que qui est corpus xpi sit vel maneat aliqd termini a quo. s. panis. hoc aut falsum est. imo dicim^o q panis vel aliquid ei^o nec manet i se nec in corpe xpi. sed dicim^o q tota sba panis couersa est in subam corpis xpi. quā ob rez panis non ānihilaf. qz licet non maneat in se nec in corpe xpi: manet tñ illud in quod couersum e. et hoc repugnat ānihilationi. put deductū fuit in q^rto notabili. Sic respondet. S. T. ad simile argumētū i hac dis. q. 2. ar. 2. ad. 3^m. et. 4^m. Et. 3^a. p. q. 75. ar. 3. ad p^m. Et phec p rursio ad secūda et tertiā iprobationē q pcedūt ex eadē falsa imaginatione. ¶ Ad argumeta Duradi p eandē conclusionē ad p^m dicit q assumptū est falsū. no enim necessario requirit ad uersionē vni^o in alterū: q uersum maneat in eo in qd couertit nec fm totū nec fm pte. sufficit enī q id in qd uertit mane at. ¶ Ad. 2^m. dicit q licet nihil panis fiat in corpus xpi: sit tñ uersio panis in corpe xpi. et p hoc corpus xpi ipsa couersione attigitur tanq; terminus fm esse sacramētale. et cum argues obijct q talis attinctio non sit per couersionem: dicimus

q̄ est falsum. nec valet ei⁹ pbatio. qz q̄cqd̄ fuisse
 dato casu que arguēs ponit: et tū nūc manētib⁹
 specieb⁹ sac̄alib⁹ q̄ sunt panis accidētia: certuz ē
 q̄ ex vi p̄uersionis corp⁹ xp̄i magis est nūc hic q̄
 p̄us. ¶ Ad. 3^m. dicit q̄ nō est similis casus. nā tūc
 nulla eēt p̄uersio materie z forme corrupte i ali-
 qd̄ et ideo vere eēt annihilatio. s; in p̄posito n̄ o
 corruptio aut desitio materie z forme panis: est
 p̄cōuersionē vtriusq; i corp⁹ xp̄i z ideo nō ē anni-
 hilatio. ¶ Ad. 4^m. dicit q̄ intellectui q̄ huiusce-
 modi p̄uersionē p̄siderat fm̄ modū mutationū
 naturalū: nō est intelligibile q̄ forma cōuertat̄
 in formā p̄existētē. qz i naturalib⁹ cōuersionibus
 formā cōuertit̄ aliā formā: nō est aliū q̄ vnā for-
 mā alteri succedere i subiecto. eo q̄ virtute agē-
 tis naturalis nō pōt forma in formā mutari nec
 materia i materiā. s; cōsiderāti q̄ p̄uersio i sac̄o
 eucharistie supercedit oēm naturalē mutatio-
 nē z q̄ sit virtute agētis īfiniti qd̄ ē de⁹ q̄ hēt actio-
 nē in totū ens z in oēm entitatē: bene intelligibi-
 le est q̄ i hac cōuersione nō soluz forma succedit
 forme z materia materie: s; q̄ forma cōuertit̄ in
 formā z materia in materiā. nā cuz vtriq; forme
 z vtriq; materie sit cois materia entis: ip̄e actor
 totū entis pōt id qd̄ est ētitatē in vna: cōuerrere
 in id qd̄ est entitatis i altera: sublato eo p̄ qd̄ ab
 inuicē distigebatur. Sici i sentētia respōdet. S.
 T. ad simile argumētū. 3^a. p. q. 75. ar. 4. ad. 3^m.
 Facit ad hoc qd̄ dicit i hac dis. q. p^a. ar. 3. sub. ar.
 p^o. in. cor. z ad. p^m. ¶ Ad. 5^m. dicit q̄ argumētuz
 p̄cedit ex insufficienti diuisione. nā est ali⁹ mod⁹
 quo materia nō annihilat̄ quādo. s. materia nō
 solū manet in simili materia: s; vere conuertit̄ in
 ip̄az z fit illa quē admodū fit i cōuersione sac̄ali
 ¶ Ad. 6^m. patet respōsio ex solutione ad tertū
 scoti p̄tra eādē p̄clusionē. nā in casu certe arguē-
 tis licet nō pl⁹ maneat de suba panis vni⁹ q̄ alte-
 ri⁹: z tū suba vni⁹ panis nō annihilaret̄ p̄ eo q̄ cō-
 uerteret̄ in subaz corporis xp̄i. qz qd̄ in aliū vere
 cōuertit̄: nō annihilat̄. suba vero alteri⁹ panis ani-
 hilaret̄ eo q̄ nec in se manet nec in aliū cōuertit̄.
 ¶ Ad. 7^m. respōdet aliq̄ q̄ maior ē falsa. imo vt
 dicit̄ si suba panis cōuersi i corp⁹ xp̄i eadē nume-
 ro diuina virtute rediret̄: ip̄a in tali casu nō crea-
 ret̄ pprie s; fieret ex corpore xp̄i fm̄ eē qd̄ hēt in
 eucharistia licet non fieret ex illo absolute. Sed
 qz hec respōsio repugnat dict̄. S. T. in dis. seqn-
 ti. q. p^a. ar. 2. sub. ar. 4. i. cor. Et. 3^a. p. q. 77. ar.
 5. in. cor. Et cōtra gē. li. 4. ca. 66. vbi exp̄sse
 tenet q̄ ip̄ossibile ē subam panis z vini redire eā
 dē numero i hoc sac̄o p̄ cōuersionē corporis et
 sanguinis xp̄i i ip̄az. ideo alit̄ respōdētū ē ad ar-

gumētū negādo p̄sequētā. z ad ei⁹ pbationē dī-
 cit̄ q̄ in casu dato ab arguēte q̄uis existētia cor-
 poris xp̄i fm̄ se z absolute nō magis ip̄ediret̄ ani-
 hilationē q̄ creationē: ip̄ediret̄ tū magis annihila-
 tionē cōuersio facta sube panis i subam corp⁹
 xp̄i. nō qz aliq̄d panis p̄ talē cōuersionē maneat
 in corpore xp̄i: s; qz p̄ huiuscemodi conuersionē
 suba panis cōuersa est i subaz corporis xp̄i z fa-
 cta ē illa fm̄ modū loquēdi. S. T. dis. sequētū lo-
 co p̄ime allegato. vnde argumētū peccat p̄ fal-
 laciā fm̄ nō causam vt causam. ¶ Aduertēdū tū
 q̄ illi q̄ respōdet ad hoc argumētū p̄mo mō a
 nobis reiecto: putat euadere repugnātiā quaz i
 allegatis verbis. S. T. cōtra se ap̄tissime legū-
 dicētes duplicat̄. p̄mo q̄. S. T. loq̄tur de ip̄ossi-
 bili fm̄ potētā dei ordinatā: nō aut̄ fm̄ potētias
 dei absolutā. secūdo q̄ licet fm̄ potētā dei ordi-
 natā sit ip̄ossibile q̄ suba corporis xp̄i fm̄ esse
 absolutū vertat̄ in panē: non tū fm̄ esse sac̄ale.
 hoc est dictū q̄ sicut pane desinēte eēt sub sp̄ibus
 sac̄alib⁹ corp⁹ xp̄i incipit eēt sub eis dē: sic econtra
 corpore xp̄i desinēte esse sub illis q̄ iterū redeat
 suba panis sub eis dem. Sed certe vtraq; euasio
 magis est ad illoz fugā q̄ ad intentionē. S. T.
 vt patet recte intuētū verba ip̄i. ¶ Ad. 8^m. dicit̄
 q̄ minor est falsa q̄ ad secūdā partē. nā nos nō
 dicimus q̄ suba panis post cōsecrationē sit nihil
 q̄uis dicam⁹ q̄ post cōsecrationē hec est falsa: pa-
 nis ē aliq̄d. Unde. S. T. 3^a. p. q. 75. ar. 3. arguit
 sic tertio loco. oportet alterū cōtradictoriorū eē
 verum. sed hec est falsa facta cōsecratione. suba
 panis vel vini ē aliq̄d. ergo hec est vera. suba pa-
 nis vel vini ē nihil. ecce argumētū. ad qd̄ respon-
 det q̄ licet post cōsecrationē hec sit falsa. substā-
 tia panis est aliq̄d. id tamē in qd̄ substātia panis
 conuersa est: est aliq̄d. et ideo substātia panis
 non ē annihilata. Idē respondet ad simile argu-
 mētum in hac dis. q. p^a. ar. 2. ad. 3^m. Ex quib⁹ ap-
 paret fm̄ mētē. S. Tho. q̄ hec est negāda post
 consecrationē. panis est nihil. nā non aliud ē pa-
 nē annihilari quod. S. Tho. negat: q̄ panē esse
 nihil. z ad pbationē minoris dicit̄ q̄ assumptuz
 non est verū quādo id qd̄ nō est in se vel in alio
 aliquid: ē in aliq̄d cōuersum sicut cōtingit in p̄-
 posito n̄o. z cū arguens dicit̄ q̄ nō aliq̄d z nihil
 equipollēt: dicit̄ q̄ ē verū capiēdo nō aliq̄d sim-
 pliciter. hoc aut̄ est quādo nō aliq̄d dicit̄ qd̄ nec
 in se nec in alio nec id in qd̄ cōuersum est est ali-
 qd̄. sic aut̄ capiēdo nō aliq̄d: falsum ē q̄ panis
 post consecrationē sit non aliq̄d. qm̄ illud i qd̄
 conuersum est. s. corp⁹ xp̄i est aliq̄d: q̄uis pa-
 nis sit quodā modo nō aliq̄d qz. s. nec in se nec

in alio est aliquid. ¶ Ad argumēta Scoti contra
 tertiā conclusionē ad p̄mū d̄r q̄ p̄cedit ex falso p̄sup
 posito. s. q̄ p̄sentia corp̄is xp̄i sub sac̄o nō sit p̄ se
 termin⁹ p̄uersiōis. nā sicut deductū fuit i sc̄o no
 tabili: termin⁹ p̄ se p̄uersiōis i eucharistia nō ē
 suba corp̄is xp̄i absolute ⁊ simplr s̄ vt p̄sēs sac̄o.
 ex quo sequit̄ q̄ suba corp̄is xp̄i simul cū sua p̄sen
 tia est p̄ se termin⁹ dicte cōuersiōis et nō solum
 q̄ p̄sentia ē aliqd̄ p̄ns p̄ se ad ip̄az subam in sac̄o
 contētā: sed etiā q̄ ex institutione diuina ad talē
 p̄sentiaz forma sac̄i p̄ se ordinat̄. neq̄ obstat ad
 hoc q̄ p̄sentia corp̄is xp̄i sit p̄ se termin⁹ cōuersio
 nis: q̄ sit posteri⁹ natura ip̄a suba. nā generatio p̄
 se terminat̄ licet nō p̄mo ad p̄p̄riā passionem rei
 genite: quāuis sit illa posteri⁹ naturalr. verūta
 mē in p̄posito n̄rō nō incōgrue dici p̄t q̄ p̄sentia
 corp̄is xp̄i sub sac̄o eque p̄mo respicit ip̄a cōuer
 sio sicut subam cui⁹ est p̄ eo q̄ vt p̄missum fuit cō
 uersio sac̄i alis nō p̄ se ordinat̄ ad subam corp̄is
 xp̄i simplr sumptā: sed vt p̄sentē ⁊ contētā sub sa
 cramēto. Et p̄hec patet r̄sio ad sc̄dm qd̄ p̄cedit
 ex dicto falso fundamēto. ¶ Ad. 3^m. dicit̄ q̄ r̄sio
 ibi posita sufficiens est. et ad ei⁹ ip̄robationē negat̄
 p̄ia. imo p̄ talē cōuersiōē corp̄is xp̄i esset p̄sēs sa
 cramēto: nō t̄i eodē modo q̄ p̄ius. nā ante ip̄az
 p̄uersiōē esset p̄sēs p̄sentia locali q̄ p̄ motū lo
 calē. sed p̄ cōuersiōē esset p̄sēs p̄sentia subali.
 neq̄ est iconueniēs q̄ vni⁹ p̄sentia fm̄ aliā et aliā
 rōnem terminet duas mutationes. p̄sentia enī ig
 nis in aliq̄ loco p̄t esse termin⁹ diuersarū muta
 tionū. nā ignis p̄t fieri ibi p̄sēs vel p̄ generatio
 nez ignis vel p̄ motū localē ipsi⁹. sicut ⁊ ocul⁹ p̄t
 terminare duas mutatiōes. s. creationē vt i ceco
 nato illuminato a xp̄o: et mutationē generatiōis
 sicut i naturaliter genitis. et vtroq̄ modo ocul⁹
 format⁹ ē eiusdē speciei. ¶ Ad. 4^m. patet r̄sio ex
 his q̄ dicta sunt in sc̄o notabili vbi assignat̄ ratio
 q̄re suba corp̄is xp̄i in sac̄o acq̄rit quāsdā hitudi
 nes sube panis ⁊ nō ecōtra. ac p̄ hoc q̄ est dissimi
 le ei qd̄ accidit in nutrīmēto. ¶ Ad. 5^m. d̄r q̄ si in
 casu arguētis cōuersio sube panis fieret in corp̄is
 xp̄i exis in celo remanētib⁹ accidētib⁹ panis tāq̄
 signis sac̄i alib⁹ sicut modo sit: minor ē falsa. imo
 corp̄is xp̄i esset sub specie panis ex vi ipsi⁹ cōuersio
 nis. si aut̄ p̄uersio panis fieret nō remanētib⁹ spe
 ciebus panis: negāda est p̄ia. nā cū aliis mod⁹ cō
 uersionis esset tūc ⁊ ali⁹ nūc: nimiruz q̄ corp̄is xp̄i
 alio modo se haberet. ¶ Ad. 6^m. d̄r q̄ nulla ē cō
 sequētia. nā in casu argumēti ali⁹ mod⁹ cōuersio
 nis panis in corp̄is xp̄i esset q̄ nūc ē. ac p̄ hoc alio
 modo se hēret corp̄is xp̄i ad locū panis q̄ nūc. q̄
 nūc rōne speciez remanētū hēt aliquā hitudinē

ad locū panis quāuis p̄ccidēs. tūc aut̄ nō rema
 nentib⁹ speciebus nullā hēret. ¶ Ad argumēta Du
 rādi p̄tra eandē conclusionē ad p̄mū d̄r q̄ q̄cqd̄ sit
 de eo qd̄ Durādus assumit d̄ quo satis dictū est
 respondēdo ad argumēta Scoti: et t̄r ratio Du
 rādi ad illud p̄bandū nō p̄cludit. nā maior p̄posi
 tio est falsa. q̄ et si dici possit q̄ angel⁹ p̄ carentiaz
 quātitatē ē non distās vel absens: et t̄i nō ē ve
 rū q̄ p̄ solā carentiā quātitatē angel⁹ sit p̄sēs lo
 co. qm̄ vt dictū fuit in secūdo libro disti. 3°. ange
 lus ē p̄sēs loco p̄ opationē capiēdo opationē
 large vt ibi expositū fuit. vñ si nullibi opat̄: nulli
 bi est p̄sēs. vñ si p̄ solā carentiā quātitatē ange
 lus esset p̄sēs loco: angel⁹ esset vbiq̄: qd̄ cōmu
 niter ab oibus negat̄ nec ip̄emet arguēs illud te
 net. ea enī rōne q̄ p̄pter carentiā quātitatē esset
 p̄sēs vni loco: p̄sēs esset et oibus. nā ipsa carē
 tia quātitatē eodē modo se habet ad oia loca.
 ¶ Ad. 2^m d̄r q̄ p̄cedit ex falsa opinione arguen
 tis. s. q̄ corp̄is xp̄i non sit vere contētū sub sac̄o.
 hoc aut̄ est falsuz et s̄ determinationē ecclie sicut
 p̄batū fuit in q̄stione p̄cedēte. vñ dicim⁹ q̄ cōuer
 sio sube panis in corp̄is xp̄i: non soluz facit corpus
 xp̄i hēre ad spēs panis hitudinē imediatā sicut ad
 signū: sed etiā hitudinē contētū ad p̄tinens. eo q̄
 cōuersio faciat corpus xp̄i vere et realiter esse p̄
 sēs et contētū sub sac̄o. et cū arguēs infert q̄
 quia termin⁹ cōuersionis est corpus xp̄i quantū
 non potest esse sac̄o realiter p̄sēs cum secum
 ferat quātitatē p̄ quā distat et est realiter absens
 dicitur q̄ ex illatione non aliud habet nisi q̄ quā
 tum est ex parte quātitatē fm̄ quā circūscriptiue
 est in celo: corp̄is xp̄i magis esset absens sac̄o q̄ p̄
 sēs. et tamē alia ratio reformat pactū quia ex vi
 cōuersionis corp̄is xp̄i sit p̄sēs speciebus quē
 admōdū fuerat p̄i substātia panis. ¶ Ad. 3^m d̄r
 q̄ quāuis diuina virtus sit causa p̄ma ⁊ p̄ncipalis
 q̄ faciat corp̄is xp̄i esse p̄sēs realiter in sac̄o: ni
 hilomin⁹ ipsa cōuersio facit idipsum sicut causa
 p̄xima et secūdaria. absolutio aut̄ ab vsu quāti
 tatis licet possit facere corp̄is xp̄i eē non distās vel
 non absens: non tamē possit facere illud p̄sēs
 speciebus sicut dictū est ad p̄mū. sed illud facit
 directe cōuersio substātie panis in corpus xp̄i. ⁊
 inde est q̄ corp̄is xp̄i non est p̄sēs sac̄i aliter ni
 si vbi facta est talis p̄uersio. ¶ Ad. 4^m. dicit̄ q̄ vt
 p̄missum est absolutio ab vsu quātitatē nō suf
 ficit facere rē presentē sed requirit̄ realis exhibitio
 rei vel p̄ motū localem vel p̄ aliā mutationē. vñ
 quādo xp̄s intrauit ad discipulos ianuis clausis
 absolutio ab vsu quātitatē precise nō fecit cor
 pus ipsi⁹ p̄sēs ianuis: sed magis exhibitio sue

realis presentie facta p motū localē quo ad discipulos venit. sola enī absolutio ab vsu quātītatis facere nō pōt q corpus xpi sit alibi vbi pus nō erat. ¶ Ad. 5^m. dī pmo q assumptū nō ē vsq; q; verū. nō enī de^o posset facere q tū^o esset genitus a petro sine generatione passiva pcedēte: nec creaturā subsistēte sine creatione passiva z relatione ei^o ad creatorē. Dicit scō q etiā si p dei potētiaz posset corp^o xpi esse sub speciebus sacri absq; predicta cōuersione vt p annihilationē substātie panis vel per resolutionem in materiā preiacentēz non inde sequit^r q nūc ita fiat de facto. vnde argumētū nullā habet apparentiā pcedēs a ppositione de possibili ad cōclusionēz de inesse. ¶ Ad alia argumēta Durādi cōtra eandē cōclusionē ad primū dī q cōuersio in hoc sacro requirit^r ppter secūdā causāz ibi assignatā. z ad hui^o impugnationes dicit ad p^mā q cōsequētia nō valet. qm ppter ea ex vi cōuersionis sacralis corp^o xpi est vbi prius fuit suba panis. quā rōne dimētionū panis q remanēt facta conuersione: manet locus et vbi qd erat substātie panis. z qz corp^o xpi in qd fit cōuersio succedit sube panis: ideo sibi attribuit^r loc^o et vbi panis. ac p hoc si fieret cōuersio nō solum substātie panis sed etiā quātītatis ei^o et aliorum accidētū: nō remaneret vbi substātie panis in q post cōuersionē corpus xpi diceret^r esse. nā substātie nō debet^r locus nisi rōne quātītatis. et p consequēs corp^o xpi nō succederet substātie panis i alio quo vbi. et sic nō posset dici esse hic vel alibi presens sicut nūc dicit^r ppter cōuersionē soli^o substātie panis remanētibus ei^o dimētionibus quib^o p se debet^r vbi. vnde si accidētia panis annihilarent^r non esset ibi corpus xpi. qz nec ratione substātie q in ipm cōuersa est cum sube nō debeat^r per se locus. nec ratione p^mie quātītatis q non est alibi nisi in celo. ¶ Ad. 2^m impugnationē patet respōsio p ea q dicta sunt in secundo notabili et in respōsione ad quartū Scoti cōtra tertiā cōclusionē. requirit^r etiā cōuersio in hoc sacro ppter tertiā causā. nā licet de bonitate intellect^o fidelis possit reddi vera locutio dicēdo hoc est corp^o meuz d rigoze tū fm omnis videt^r q nō posset reddi vera locutio manēte substātia panis sub speciebus simpli^o cum corp^o xpi. qz vt. S. Tho. bene notat disti. sequente. q. p^a. ar. p^o. sub. ar. 2°. in corp^o. si spēs sacramētales haberēt ibi subm propiū. s. panē: ducerēt immediate significationē suam z demonstratiōnē in illud. ita vt dicēdo hoc est corp^o meuz: ply hoc direct^o z immediat^o demonstraret^r panis qz corpus xpi quātū est ex vi verbor^o. ¶ Ad. 2^m pncipale dī q assumptuz ē falsuz q^o ad tres sui partes.

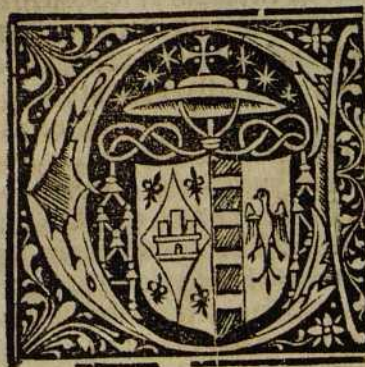
nam et maior et minorē vera z rō cōcludit bene suū ppositū. neq; valet ipugnatio maioris qm pcedit ex falso intellectu in dictis Scti. T. non enī S. Tho. itelligit illā maiorē de mutatione subali qndicit vel alio mutato in ipz. quāuis enī corp^o xpi sit in hoc sacro vbi pus nō erat p mutationēz subalē alteri^o. s. panis in ipm qz palia ei^o mutatio nē esse nō pōt vt pbatū fuit in tertio notabili: et tū ppositio vltis quā. S. Tho. assumit vt descendat ad ppositū suuz nō est coartata ad mutatiōnē subalē sed ad qualēcūq; et patet hoc. qz infra articulo sequēti in corp^o assumēs illā ppositiōnē sic illā pponit. nihil pōt incipere hic esse cū p^o non fuerit: nisi p motū aut mutatiōnē p^oam vel alterius terminatā aliquo modo ad ipm. hec aut^r ppositio sic sumpta: verissima ē nec hēt instātiā in casu arguētis. nā si supra vltimā sperā q nūc ē alia crearet^r: ista nouiter creata mutaret^r p^oam creationē. cui^o mutatio esset terminata ad vltimā q nūc est qz ad ei^o p^ontentiā et locatiōnē. si aut^r. S. Doc. alicubi capit in illa maiori cōuersionē p mutatione subali dicēs altero conuerso in ipm vel p alteri^o cōuersionē in ipm sicut. 3°. p. q. 75. ar. 2°. in cor. debet accipi dictū applicādo dictā maiorē ad ppositū suū de existētia corp^o xpi sub hoc sacro vbi pus nō erat. p eo q vt dictū est: non pōt alia mutatio panis terminari ad corp^o xpi nisi fuerit cōuersio subalis. in quo arguēs dcept^o fuit purā q paliquā aliā mutatiōnē panis posset corp^o xpi esse sub sacro: quā tū ipse nō assignat qz nec assignare poterat. put in tertio notabili fuit deductū. ¶ Neq; valet ipugnatio minoris qz pcedit sicut z cōtra maiorē ex falso intellectu i verbis. S. T. nā cū ipse dicit corpus xpi ēē vbi prius nō erat: non itelligit de existētia ei^o in sacro: sed in loco vbi p se sunt spēs sacrales in quo p accidēs dicit^r ēē corpus xpi. put dductū fuit i qstione pcedēte. ¶ Neq; valet impugnatio rōnis. nā si aliter se hēt nūc q prius capiat^r in tota sui cōmunitate: obiectio supponit falsum. s. q p^oria et adequata diffinitio ei^o qd est moueri vel mutari sit aliter se hēt nūc q prius. qm vt deductū fuit in pcedēte qstione sub pmo notabili: in plus se hēt aliter se hēt nūc q prius: qz moueri vel mutari p^orie. i. fm formas ad quas est p^orie motus vel mutatio. vñ vt ibi satis dictū fuit: corpus xpi absq; sui mutatiōne aliter z aliter se habet in sacro nūc q prius. si aut^r capiat^r stricte aliter se hēt. s. fm aliquā formāz ad quas est p^orie mot^o vel mutatio: falsum p^osupponitur in minori. s. q corpus xpi etiā fm positionē nō am aliter se hēt sub sacro q prius. vñ ex nulla p^orie impugnatio arguētis pbat cōtra rōnez. Scti. T. q

christi corp⁹ sit sub sacramento per sui mutationez
vel motū prope dictū. ¶ Ad. 3^m pncipale dicitur
q̄ decepto pfalsam imaginationē qualis arguēs
est durū videt et derogare imēsitati diuine potē
tie q̄ corpus xpi absq; aliq̄ sui mutatione nō pos
sit esse sub sacro nisi p cōuersionē substātie panis
in ipm. sed recte intelligēti et modū existētie cor
poris xpi sub sacro veraciter p̄siderāti iuxta sacri
canonis et ecclesie determinationē et fm formā
p̄secrationis a xpo traditā: nō pōt rōnabilit̄ aliuz
modū inuenire p quē sit corp⁹ xpi sub sacro nisi p
p̄uersionē substātie panis in ipm. nec sic dicere de
rogat imēsitati diuine potētie q̄ vt ab omnib⁹ cō
cedit ad id q̄ cōtradictionē implicat nō se extē
dit. nec est difficile videre q̄liter p̄uersio faciat ali
qd ad hoc q̄ xpi corpus sit i hoc sacro. Ad ea autē
q̄ arguēs inducit ad pbandā hui⁹ difficultatē res
pōsum fuit in solutione ad p̄mū. ¶ Ad. 4^m. dicit
q̄ certe magis ip̄e arguēs temerarie loquit̄ tra
dicēs agnite veritati et p̄fertī nō valēs assignare
aliū modū quo xps possit esse sub sacro absq; sui
mutatione nisi p cōuersionem substātie panis i ip
sum. neq; valet simile q̄ adducit de humanitate
xpi. nā falsum ē q̄ p solā habitudinē existendi in alio
humanitas xpi sit p̄sens diuino supposito: cuz fm
doctrinā catholicā fuerit assūpta ad vnitatē diui
ni suppositi et ad subsistendū in reꝝ natura p ipm
ides esse et subsistere diuini suppositi ita vt vere et
realiter sit de⁹ homo et homo sit de⁹. quod nullo
modo verum est si presentia humanitatis ad di
uinū suppositū esset p solā habitudinē relatiuaz si
cut arguēs putat. ¶ Ad argumēta aureoli contra
eandē p̄clusionē ad p̄mū dicit q̄ supponit falsuz.
nō enī nos dicim⁹ q̄ in trāsuatione sacrali est so
la successio substātie post subam: sed etiā vera cō
uersio sube in subam. et cū arguens vult pbare q̄
non ē ibi successio in essendo: dicim⁹ q̄ verum est
fm esse absolutū et naturale. et tū est ibi successio
in essendo fm esse sacrale respectu esse naturalis
cui pōt dici succedere. nō p ipsius d̄sitionē: sed qz
post eē naturale: simul cū eo succedit in corpore
xpi esse sacrale. et p eundē moduz est ibi successio
fm locum. qz post locū circūscriptiū quē habet
corpus xpi in celo p se: succedit ei locus specieruz
quē habet sub sacramento p accidēs. ¶ Ad. 2^m. d̄r
q̄ talis successio ē cuiusdā noui esse. s. sacramenta
lis in quo succedit et esse ipsius panis et esse anti
quo naturali corpis xpi. neq; valet hui⁹ improba
tio. qz licet non sit entitas vel esse simpliciter: est
tamē quoddā esse sacramētale. ¶ Ad. 3^m. dicitur
q̄ procedit ex falso supposito. s. q̄ trāsuario non
aliud sit q̄ successio substātie ad subam. hoc autē

est falsum vt dictū est. nā preter hoc q̄ trāsustā
tiatio implicat successiōnē subarū: importat etiā
et magis q̄ d̄ditatiue cōuersionē substātie in sbaz.
¶ Ad cōfirmationē dicit q̄ talis successio est res
pectus extrinsecus adueniēs corpori xpi. et cū ar
guēs obijcit p̄tra hoc q̄ ad h̄mōi respectū est p se
motus: et quo sequit̄ q̄ corp⁹ xpi mutabit̄ acq̄si
to tali respectu: dicim⁹ q̄ antecedēs nō est veruz
et est p̄tra p̄m. 5°. phy. et iterū cōsequētia ē fal
sa. nā etiam si mor⁹ requiraf ad relationē vel res
pectū: non inde sequit̄ q̄ in quocūq; extremo res
pectiuo sit fiat mutatio. nāz sufficit mutatio i vno
correlatiuoz ad hoc q̄ in altero acq̄raf nou⁹ res
pect⁹ extrinsecus adueniēs. ¶ Ad. 4^m. d̄r q̄ proce
dit ex eodē falso fundamēto. s. q̄ trāsuario non
sit aliud q̄ successio q̄ est falsum vt sepe dictū ē.
¶ Ad. 5^m. dicit q̄ p̄hs et ei⁹ cōmentator loquun
tur de trāsmutatione formalin qua est habitudo
vel successio termini a quo ad terminū in quē rō
ne subiecti. sed trāsuario sacralis nō est formal
mutatio s̄ toti⁹ substātie in totā subam: ac p hoc
non ē per mediū subm. vnde auctoritas philoso
phozū non cogit nos in hac parte. ¶ Ad. 6^m. d̄r
q̄ nō procedit p̄tra. S. Tho. qui nusq; scripsit q̄
trāsuario vel cōuersio sit subiectiue in pane. qui
nūmo tenet expresse q̄ ista cōuersio vel transuba
tio non habet subiectū in quo differt a cōuersio
nibus et mutationib⁹ naturalib⁹. verū est tamen
q̄ in q̄^m importat quādā successiōnē est subiecti
ue in sibi inuicē succedētibus. s. in pane ⁊ corpore
xpi sicut ordo in ordinatis. hoc tenet. S. Tho. i
hac dis. q. p^a ar. 3. sub. ar. p^o ad. 3^m. Et. 3^a. p. q. 7. 5.
ar. 4. ¶ Ad. 7^m. d̄r q̄ trāsustātiatio cuius nihil ē
in tpe precedēte sed totaliter in instanti: nō est p
prie trāsuari sed trāsuarū esse. et rōne trāsuba
tionis sic accepte nō inducim⁹ nos q̄ panis habz
esse toto tpe precedēte: quasi velim⁹ ponere trā
subationē sic dictā in pane sicut in subiecto. sed il
lud iducim⁹ ratione trāsuationis q̄ iportat mo
tū in fieri. s. plationē verboꝝ quasi d̄sitionez.
quē admodū illuminatio solis dicit̄ quādo qz ip̄e
solis accessus ad orientē cui⁹ termin⁹ est illumina
tio n̄i emis̄ij. Unde. S. Tho. in hac dis. q. p^a. ar. 3.
sub. ar. 2. arguit sic q̄to loco. In oi facione ē fie
ri et factū esse. sed fieri et factum esse non sunt si
mul qz q̄ fit nō est: q̄ aut factuz est iā est. ergo ē
ibi p̄⁹ et posteri⁹. ecce argumentū. sequit̄ r̄sio.
Ad. 4^m. dicit̄ q̄ mutatio vt dictū ē i instanti est.
sed mor⁹ p̄cedēs est in tpe. si ergo includit̄ i factio
ne tā mor⁹ p̄cedēs q̄ mutatio q̄ est termin⁹ ei⁹ si
cut generatio alterationis: tunc fieri p̄tinebit ad
motū p̄cedētē: ⁊ factū esse ad terminū mor⁹ q̄ est

ipsa generatio. et sic nō simul fit et factū est. si aut factio nō extrēdit se ad mutationē illā: tūc vtrūq; est simul et fieri et factū esse. et sic qđ sit: est si dicatur fieri rōne ipsi⁹ mutationis q̄ tunc est. sed factū esse rōne termini mutationis. sicut enī dicim⁹ qđ simul terminat⁹ mot⁹ et terminat⁹ est: simul illuminat⁹ aer et illuminatus ē: et similē etiā est in cōuersione de qua loq̄mur. ¶ Ad argumentū ante oppositum patet responsio ex solutione ad p̄mū iohannis parisiensis contra primam conclusionē. Et in hoc articulus terminatur.

Distictio duodecima.

Duodecima distinctione queritur vtrū accidentia separata a suba panis cōuersi in corpus xpi possint imutare substantialiter aliqd extrinsecū et arguit qđ nō. qz nī

hil agit vltra suā spēm: sed citra qñq; qz effectus nō est nobilior sua causa. sed suba est nobilior oī accidēte. igitur illa accidētia nō possunt aliquam subaz generare. ¶ In oppositū arguit. qz iste species habēt eandē virtutē quā habebāt ante transubationē qz nihil ē eis ablatū sed additū. sed ante transubationē poterāt aliqd subaliter imutare. ergo et post. ¶ In hac questione erunt quattuor articuli vt supra.

Quantum ad ar

articulū p̄mū sit p̄ma cōclusio qđ in sacro eucharistie accidentia panis remanēt sine subiecto qđ sit suba. et quantitas sine quocūq; subiecto: q̄ tñ est subm alioz. hāc p̄clusionem tenet. S. Tho. in hac dis. q. p̄. ar. p̄. sub. ar. 3°. Et 3°. p. q. 77. ar. p̄. et. 2. Itē. 4. cōtra gē. ca. 63°. Et. 9. quodlibz. ar. 5. ¶ Secūda p̄clusio ē qđ p̄dicta accidētia possunt imutare subaliter aliqd extrinsecū. hāc p̄clusionē tenet. S. Tho. in hac dis. vbi supra. ar. 2. sub. ar. p̄. et. 2. Et. 3°. p. q. 77. ar. 3°. Et cōtra gen. 4. li. caplo. 66. ¶ Tertia cōclusio est qđ p̄dicta accidētia possūt corrūpi et ex eis

corrūptis pōt genirari suba. hāc p̄clusionē tenet S. Tho. in hac dis. loco p̄xime allegato. ar. 3. et. 4. Et. 3°. p. vbi supra. arti. 4. et. 5. Item contra gētiles loco p̄xime allegato.

Quantum ad se

cundū articulū arguēdū est contra cōclusiones. Et qđ cōtra p̄mā arguit scot⁹ p̄bādo qđ alia accidētia eque p̄nt eē sine subiecto sicut quāritas. p̄mo qz depēdētia ad p̄mū ē essentialior q̄ ad aliqd poster⁹ loquendo d̄ absolutis depēdentib⁹. sed qualitas est forma absoluta sicut quāritas. ergo eque essentiali vel essentialius depēdet qualitas a suba q̄ a quāritate. si ergo potest esse qualitas sine actuali depēdētia ad subaz poterit eē qualitas sine depēdētia actuali ad quāritatē. ¶ 2°. sic. absoluto et p̄fectiori: nō magis repugnat p se eē q̄ absoluto ip̄fectiori. sed q̄litas est forma absoluta fm te et p̄fectior q̄ quantitas. ergo et 2. minor. p̄bat p̄mo quātū ad secū d̄ aptez. qz q̄litas ē p se p̄ncipiū agēdi actiōe reali. p̄zetiaz tu p̄cedis: s̄ quāritas nō. qz nulla actio realis vt hic loq̄mur puenit quāritati. Secūdo qz fm ordi nē subaz: attēdit ordo q̄litarū. substātijs enī nobiliorib⁹ correspōdēt q̄litates nobiliores. nō sic aut correspōdet ordo quāritatū. nō enī semp nobilior sba ē maior quāritate. maxima enī i genere corpaliū cuiusmo di sunt elemēta: sunt imp̄fectissima. illd aut videt p̄fect⁹ qđ p̄portionalr i sua p̄fectione correspōdet p̄fectioni. Tertio qz p̄q̄litates: sube p̄fecte p̄sequūt finē suū. v̄l enī act⁹ b̄tificus ē q̄litas: vel si nō saltē fm oēm opinionē ad b̄titudinē req̄runt aliq̄ forme sup̄naturales: vel aliq̄ forma q̄ est q̄litas. quāritas aut nullo modo est p̄ncipiū attingēdi finē suū. Quarto qz quāritas p̄sequit cōposituz rōne materie: q̄litas aut rōne forme. forma aut ē simplr p̄fectior q̄ mā. 7°. metha⁹ caplo vltimo. et istud vltimū forte ē rō p̄mi et secūdi et tertij mediij. p̄p̄ hoc enī ordo q̄litarū correspōdet fm p̄fectione z ordini subaz. et p̄p̄ hoc q̄litas ē p̄ncipiū actionis realis et etiā ip̄i sube p̄ncipiū attingēdi finē suū. Quinto qz illud qđ magis cōuenit cū p̄fectione simplr: est simplr p̄fect⁹. q̄litas aut vt pote sapiētia magis cōuenit cū p̄fectione simplr et similr intelligere et velle: q̄ quāritas. qz vel est vnarō formalis diuine sapiētie et create sapiētie q̄ est q̄litas: vel si nō saltē ad oēm p̄p̄nquitatē in analogia magis ē p̄p̄nq̄tas sapiētie create ad diuinā sapiētiā: q̄ alicui⁹ quāritatis ad deū v̄l ad aliqd ei⁹. v̄l sicut possibile ē p̄fectionē simplr eē in creatura. s. cū limitatione: q̄litas

tas q̄ est sapiētia est pfectio simplr habētis eam .
 nulla aut̄ quātitas est pfectio simplr nec etiam si-
 cut possibile ē creaturā h̄re rōnem pfectionis sim-
 plicit̄. ¶ 3°. p̄ncipalr. magis videt̄ repugnare ac-
 cidētī relatiuo seu respectui esse sine subiecto q̄s
 cuiq̄ absoluto vel alteri accidētī. sed istud p̄t eē
 sine quocūq̄ subiecto. ergo quod dūq̄ aliud. p̄o-
 bat̄ minor. q̄ si repugnet sibi: aut ergo vnde ac-
 cidēs aut vnde relatio. nō vnde accidēs q̄ tunc
 repugnet cuiq̄ accidētī. nec vnde relatio q̄
 tūc repugnet relationi diuine q̄ est falsum q̄
 illa nō est in subiecto. ¶ 4°. nā multa alia accidē-
 tia de facto sunt ibi sine subiecto. nam ille species
 eucharistie possunt rarefieri et cōdensari. sed tal̄
 p̄densatio vl̄ rarefactio nullū hēt subm. ergo erit
 ibi mot⁹ rarefactionis et cōdensationis sine subie-
 cto. maior nota ē ad sensum. sed minor p̄bat̄. q̄
 cū ille spēs cōdensant̄ vel rarefiūt: quātitas p̄o-
 et quātitas posterior ē alia et alia. ita q̄ nihil p̄o-
 ris remanet in posteriori: nec aliq̄ pars postero-
 ris p̄sistit in priori. ergo illa rarefactio nullū habet
 subm: q̄ nec p̄oē quātitatē nec posteriorē. Assū-
 ptū istud de alietate quātitatis. p̄bat̄ p̄mo sic. ter-
 minos mot⁹ oportet esse impossibiles ex. 5°.
 phy. ergo nihil vnus termini manet in altero si-
 cut incōpossibile nō est in suo incōpossibili. si etiā
 dicatur q̄ aliq̄ quantitas hic manet eadē sed ter-
 mini mutatiōis sūt magis et min⁹ in ipsa quātitate
 manēt: hoc nō valet. q̄ subz motus et terminos
 oportet realiter differre. sed quātitas illa et ma-
 ius et min⁹ in quātitate nō differūt realiter. non
 enī p̄t dici q̄ fiat variatio s̄m maius et min⁹: q̄n
 fiat variatio s̄m essentia quātitatis: cū maius et
 minus nō sint nisi ipm quantū essentialr. cum er-
 go subm mot⁹ stet sub vtroq̄ termino: vnus autē
 termin⁹ nō stet cū alio: oportet subm mot⁹ ab v-
 troq̄ realiter differre. Secundo p̄bat̄ idē assūp-
 tū sic. quelibz pars rarioz est rarioz. ergo q̄libz
 pars rarioz est maior s̄m quātitatē q̄ p̄o. er-
 go quelibz ē quāta noua quātitate. si dicas q̄ nō
 sequit̄ omnino noua quātitas sed noua s̄m p̄ez
 tū: cōtra. q̄ si aliqd̄ prioris quātitatē maneat: q̄-
 ro in q̄ subiecto. non nisi in eodē quo p̄us q̄ acci-
 dens nō migrat. igit̄ illud q̄ p̄o fuit quātuz hac
 quātitate: modo erit quātū eadez. ergo non p̄t
 esse quātū nec s̄m se totuz nec s̄m partē aliq̄ no-
 ua quātitate: nisi idē sit simul quātū duab⁹ quāti-
 tatib⁹ q̄ est ipossibile. vel nisi in rarefactione sit
 aggeneratio nouarū partium substātie sub noua
 quātitate et additio quātarū ad quātas p̄ez
 tes sit rarefactio. sed hoc nihil est q̄ tūc non q̄li-
 bet pars rarioz est rarioz. illa enī pars antiq̄a

non esset rarioz formalr p̄ hoc q̄ sibi cōtinuaret̄
 alia pars noua. igit̄. Cōfirmatur sic argumētuz.
 sicut quātitas diuina virtute habet esse in eucha-
 ristia sine subiecto: ita habet omnia q̄ sibi cōueni-
 re possunt in subiecto eadē diuina virtute. s̄ quā-
 titas coniūcta subiecto rarefit et cōdensat̄ nec tū
 ipsa est subm illius mot⁹. ergo et in p̄posito cum
 est separata ipsa rarefit et cōdensat̄ sine hoc q̄ sit
 subm mot⁹. Itē quia illa fractio et diuisio specie-
 rū: est motus. et tamē nō habet subm. et idē dicit̄
 de appositione. igitur. ¶ Alterius arguit q̄ in eu-
 charistia quātitas nō sit subm aliorum accidētū.
 primo q̄ s̄m p̄m p̄mo metha: accidēs nō acci-
 dit accidētī nisi quia ambo accidūt eidem subie-
 cto. nihil enim hoc illi magis inest: q̄ illud huic.
 ¶ 2°. quia sicut sube conuenit p̄ se esse: ita accidē-
 ti cōuenit inherere. ergo sicut repugnat sube ihe-
 rere: ita accidētī p̄ se esse vel substare. ¶ 3°. quia
 nullū dependēs terminat̄ depēdentia eiusdē rō-
 nis. sed omne accidēs depēdet depēdētia ad sub-
 iectū: ergo nullū accidētis terminat̄ hanc depen-
 dētia. ¶ Contra eandē cōclusionē arguit aureo-
 lus. p̄bando q̄ modus q̄ ponit̄ accidēs in eucha-
 ristia separari a subiecto non sit p̄ueniēs. s̄ q̄ deē
 accidētī subsistere et modus essendi substātie et
 entis cōpleti. q̄ cōtradictio est q̄ aliqua virtute
 vnum gen⁹ trāsmutetur in aliud vel spēs in spēm
 vt q̄ qualitas fiat quātitas vel homo fiat equ⁹.
 ratio ē. q̄ hoc repugnat p̄ se in p̄mo modo. seq̄
 enī ex hoc eandē rē eē et nō eē. sed essētia accidē-
 tis s̄m gen⁹ suū p̄sistit in esse rē interminabile in-
 trisece p̄ sua p̄ncipia s̄ oīno p̄ extrisece puta p̄ sub-
 iectū. sicut eē linee p̄sistit i esse rē interminatā i tri-
 sece: eē aut̄ terminatā extrisece. s̄ p̄p̄cta. ergo i-
 possibile ē q̄ hoc modo accidētia fiat̄ entia termi-
 nata et integra. tūc enī gen⁹ accidētis mutaret̄ in
 subam cui soli p̄uenit intrisece. ¶ 2°. arguit q̄ quātitas
 nō sit ibi sine subo pl⁹ q̄ q̄litas. q̄ quātitas nō est
 aliqd̄ h̄is p̄tes s̄ est p̄tibilitas ipa formalis q̄ h̄is
 p̄tes est formalr partibile. sed p̄stat q̄ p̄tibilitas
 est subiectiue in eo q̄ hēt p̄tes formalr cuiusmo-
 di sunt q̄litas remanētēs in eucharistia. s̄ quā-
 titas ē subiectiue i illis q̄litas. assūptū p̄bat̄ q̄
 res ē partibilis p̄ quātitatē. tūc q̄ro: aut illa p̄tibi-
 litas ē ipamet quātitas: aut ē aliqd̄ aliud ipsuz a
 quātitate. si deē p̄mū: habet̄ p̄positū. si deē sc̄m
 cōtra: q̄ tūc possē intelligere s̄bam partibile sine
 quātitate et possē de⁹ facere eā sub illo modo d̄-
 relicto nō faciēdo eaz sub quātitate. similiter tūc
 causalitas eius esset causalitas efficientis et non
 forme. igit̄ oportet dare primū modū q̄ quanti-

tas sit ipsamet partibilitas partium. **C**onfirmatur quod aliter non potest vitari quin plures dimensiones essent simul. nam cum dimensio immediate consequatur partes: si partes ligni aut alterius subiecti vel accidentis quantum sint diuise a partibus quantitatis: necessario alie erunt dimensiones subiecti vel qualitatis et alie dimensiones quantitatis. si enim illud quod subalternatur quantitati haberet partem et partem cor respondente partibus quantitatis subtracta: tunc diuerse realitates hoc modo haberent aliam et alias partibilitatem. quia multiplicato effectu formali: multiplicatur formalis ratio illius effectus: et tunc haberent necessario aliam et aliam diuisiones. **C**ulterius arguitur quod deus posset omne accidens quantumcumque sit modice entitatis: a subiecto separare. primo quia illud quod non implicat contradictionem in primo modo dicendi per se: est deo possibile. sed accidens esse et subiectum non esse: non est repugnancia per se in primo modo. quia repugnancia in primo modo: est affirmatio et negatio vniuersi et eiusdem modi. si dicatur accidens est et subiectum non est licet predicatur sit idem: tamen subiectum non est idem simpliciter in diuisione. **C**2. quod deus potest mantere quantumcumque realitatem in suo esse. tunc sic. quando due realitates sic se habent quod vna non est alia: licet fundent eandem in diuisione: potest deus mantere vnam illarum non mantere aliam nec in diuisione illarum. **C**3. quia plus potest deus per suam potentiam facere quam intellectus arguere vel intueri. ratio est quia multa deoabilia sunt que non potest intellectus noster intueri. sicut patet de vniuersione ad verbum. sed licet intellectus noster non possit intuitiue apprehendere accidens non apprehendendo subiectum: tamen arguitiue potest a posteriori cognoscere quod vna res non est alia. propter transmutationem quia contingit subiectum de vno in aliud transmutari. et tunc intellectus potest arguere quod quandoque duo sic se habent quod vnus potest manere alio non manente illa non sunt eadem. et ideo non est contradictio quod vnus intelligatur non intellecto alio. sed sic est de accidente et subiecto. igitur et cetera. hec ille. **C**contra secundam conclusionem arguit scotus probando quod in actionibus naturalibus immediatum principium actionis non semper sit accidens. primo quia nihil agit ultra suam speciem. sed terminus actionis naturalis est quandoque subiectum. igitur accidens non est immediatum principium actionis predicte. si dicas quod verum est virtute propria sed virtute alterius cuius est instrumentum aliquid bene posset agere ultra suam speciem sicut si ferra agat ad formam scanni: contra. quia nihil est instrumentum alicuius cause nisi superioris cause in genere cause efficientis. ergo si accidens coniunctum est instrumentum: substantia erit superius agens. sed superius

agens prius naturaliter agit: et si est naturale agit quicquid potest. ergo in illo priori natura in eodem tamen instanti temporis in quo accidens agit ut instrumentum eius subiectum producit terminum tantum quantum producere potest. sed potest producere totam subiectam quia perfectio subiecti producente non excedit perfectionem subiecti producetis. ergo in secundo instanti nature: accidens non producit subiectum vel eadem subiectum bis. producit ergo. **C**2. quia omnis potentia mere passiva est contradictionis. 9. methaphisica. subiectum autem non est in potentia contradictionis ad propriam passionem. ergo habet aliam causalitatem respectu eius a causalitate materie. non autem nisi efficientis. quod non formalis: patet de se. de fine autem non est sermo hic. unde videtur quod oportet te istud concedere secundum dicta tua. dicit enim potentias fluere ab essentia anime. et hoc dicitur quod accidens habet virtutem instrumentalem quia causatur a principijs essentialibus anime vel substantie. ista autem non possunt intelligi tunc modo passiuue per subiecto receptiuo. **C**3. si accidens producat et per aliquid principium immediatum productiuum quod est per se accidens: sequitur processus in infinitum non loquendo de infinitate accidentali. scilicet generantium in eadem specie de qua loquitur philosophus. quero ordinem essentialium in istis accidentibus. vbi cumque enim est ordo accidentalium in generationibus: oportet dare extra illum ordinem aliquam causam essentialiter perfectiorem. ergo respectu accidentium singularium in specie caloris: datus causam proximam essentialiter ordinatam ad totam illam speciem. eodem modo arguam de indiuiduis illius speciei et non est procedere in infinitum in ordine essentiali. ergo stabit ad aliquam speciem accidentis que erit causata et non ab aliquo accidente sed immediate a subiecto. et per consequens subiectum habebit rationem principij actiuum immediate respectu accidentis. **C**onfirmatur per philosophum. 7. methaphisica capitulo 7. in fine vbi dicit philosophus quod proprius subiecti ex his accipere est quod necesse est preexistere aliqua alia subiecti actu existente que facit ut aial sit aial. quale vero et quantum: non necessario nisi potestate. solum actu preexistere que producat. sed ad hoc quod quantum et quale producantur: non oportet aliquod quantum vel quale preexistere nisi in potentia tamen. ergo aliquid quod non est quantum vel quale actu: potest esse principium productiuum immediatum quantum vel quale. **I**tem quarto methaphisicorum dicitur quod singulum est illud quod est: dum potest in propria operatione. et simile habetur a damasceno capitulo sexto. et licet iste auctoritates habeant instantiam in entibus imperfectis: tamen videtur valde inconueniens quod ens perfectum secundum genus inter creatura: careat actione ita quod forma eius non possit esse immediatum principium

primū productiū alicuius actionis. ¶ 4°. arguit sic fm vniū pncipiū tuum. quia illa forma est pncipiū agēdi: in qua generās et genitū assimilant. sed genitū assimilaf pncipaliter generati i forma subali. fm qd aut in accidētibus si in illis assimilatur. nec pōt euadi dicēdo q ista pcludūt formam subalē esse pncipiū agēdi sed remotū tā respectu sube q̄ respectu accidētis d̄ qbus pcedūt rōnes. hoc nō sufficit. qz nullus negat in deo eē aliquaz formā q̄ sit. pncipiū agēdi. nō q̄ deus sine causis intermedijs intrinsecis agat: sed qz i suo ordine causandi p̄ nihil intermediū vltra formā suam agit. ita esto in pposito qd tamē falsuz ē q̄ accidēs habeat quādā actionē ad subam posteriorē actione sube: suba tñ p̄ ppam formā suā erit pncipiū actionis sibi p̄pe i suo ordine agēdi. hec scotus in forma. ¶ Alteri arguit q̄ accidēs separatū nō possit imutare ad formā subalez in virtute ppria nec in virtute sube quā informat. cōstat enī q̄ nō in virtute p̄pa: qz tūc ageret in virtute p̄pa vltra suā spēm. q̄ aut nec in q̄ est instrumentum sube p̄ba. quero enī qd intelligit p̄ hoc q̄ dicitur in virtute sube agere. qz siue intelligat absolutuz siue respect⁹: quero in q̄ est illd. si enī intelligat absolutū qd est in suba panis vel sit in suba simplicitatē: sequit q̄ p̄ nihil siue p̄ nō ens generabit v̄l virtute nihili. si intelligat absolutū qd est accidēs v̄l in accidēte: nihil est ibi nobilit⁹ ipso accidēte. et p̄ cōsequēs nō magis pōt in virtute talis in aliqd p̄fecti⁹ q̄ in virtute p̄pa. si intelligat hūdo accidētis ad subam vel ad subam pōzē: cū ad nihil non sit aliq̄ hūdo et panis nō sit aliq̄ ens: sequit q̄ p̄ hoc q̄ est in virtute: nō ponit aliqd positum et ita idē qd prius. ¶ 2°. qz ex tuis verbis videt q̄ ponas illā virtutē instrumentālē esse in accidente. dicit enī q̄ illa virtus causat in accidentib⁹ vel q̄ ipsam recipiunt eo q̄ causant a pncipijs essentia libus sube. et tūc sequit manifeste cū nihil in accidente sit nobilit⁹ accidēte: non pōt accidēs p̄ hoc q̄ dicit in virtute. i. p̄ hanc virtutē in aliqd p̄fecti⁹ q̄ possit ex se. sed intellect⁹ verus horū verborū in virtute talis cause vbi dicta verba locū habēt: videt esse iste. s. q̄ dicit habitudinē cause inferioris ad causam supiorē vel p̄fectiorē concurrentez in causando. sicut influētia quā recipit agēs inferior a supiori: nō est aliqua forma tūc causata sed ē tātūmodo ordo cert⁹ causarum in simul agēdo. ¶ 3°. quod nō est: nullā rōnem cause habet respectu geniti quādo generat. patet ex. 2°. phy. et. 5. metha° ca° de causa. qz causa in actu et effectus i actu simul sunt et non sunt. patet etiam ratione. quia non ens quādo nihil est: nihil causat in quo-

cūqz ordine cause. suba aut nō est quā istud accidens afficit et cuius erat accidens. ergo illa suba nullam habet rationem cause. p̄pinque vel remote respectu effect⁹ causati ab accidēte. et p̄ p̄his accidens nō causat in virtute eius tanq̄ in virtute cause supioris. ¶ 4°. nihil est causa instrumentālis respectu illius ad qd sua virt⁹ actiua sufficit ad p̄ducēdū. patet si accipiat instrumentū strictē: sicut serra et securis dicunt instrumenta mouentia mota. tale enim instrumentū non habet de se formā sufficientē ad p̄ducendū effectū: sed tñ p̄ motionem pncipalis agētis supioris p̄ducit qd p̄ducit. si etiā instrumentū accipiat alio modo. put causa inferior dicit instrumentū vel forma quaz h̄mōi causa recipit p̄ motionē agentis supioris q̄ forma agit: adhuc nullū istorū instrumentoz p̄ forma suam pōt in effectū respectu cuius est instrumentū. sed necesse ē q̄ ad illū effectū cōcurrat simul illd cōcausans cui⁹ est instrumentū. nūc aut accidens p̄ formā suā p̄cise sine oī actiōe sube in quod cūqz agat agit. ergo nullo modo agit in virtute sube v̄l vt instrumentū et⁹ ad aliquē effectū. ¶ 5°. pōt argui p̄ principia tua. qz omne instrumentū ē mouēs motū. sed accidēs in pposito nō ē motū a suba cū ipsa nō sit. ergo accidēs nō est instrm. ¶ 6°. q̄ accidēs separatū nō sit pncipiū generati subaz pncipale sicut erat panis in quo p̄us erat illud accidēs arguit sic. omne agēs totale v̄l ē vniuocū et ita eque p̄fectū cū p̄ducto: vel equocū et ita p̄fecti⁹. accidēs aut ē omnino imp̄fecti⁹ suba. ergo et c. dicitur forte q̄ aliqd agēs equiuocū pōt esse ignobilius suo effectū sicut albedo respectu sensationis: et sicut cōmētator recitat de galiēno sup illd 7°. metha° de illa virtute quā vocat diuinā q̄ ē formatiua fet⁹ et tñ non est simplr nobilit⁹ fetu formato. cōtra hoc arguit. licet illa p̄positio simplr imp̄fecti⁹ fm spēm vel gen⁹ nō pōt esse totale pncipiū actiū respectu p̄fectioris: sit mihi eque nota sicut alia in phia: qua negata nescirē. p̄bare aliquē ordinē entū nec q̄ p̄mū ens sit p̄fectissimum imo posset p̄teruendo dici q̄ totum vniuersum et quodlibet in eo est factū a musca. si enim arguas q̄ musca est imp̄fecta: et tamen idē dicit q̄ imp̄fecti⁹ pōt producere p̄fectius. habito hoc nulla est ratio quare non possit imp̄fectius p̄ducere aliquid sic p̄fectius. nec illa posset reprobari q̄ prima causa sit p̄fectissima excellens omnia alia in creatione: nec etiā addito q̄ sit causa equoca. imo q̄ cū hoc posset stare fm istam p̄teruā q̄ esset imp̄fectissima vel imp̄fectior creatis. Tamē probo dictam propositionem aliter. p̄mo sic. causa vniuoca hēt effectū vniuocū p̄ termino

adequato sue potētie. s; p te causa equooca totalē
ē impfectioꝝ causa vniuoca. ergo impossibile ē cau-
sam illā equiuocā eē causam totalē respectu illiꝝ
effectꝝ. et sic de nō poss; facere effectū cuiuscūq;
creature qđ ē absurdū. p; p̄sa. qz effectꝝ adēqtus
potētie pfectioꝝ: nullo modo pōt eē a potētia im-
pfectioꝝ. Secūdo sic. vbi cūq; ad pductionē ali-
cuiꝝ effectꝝ pcurrūt causa vniuoca z causa equooca
equooca est pfectioꝝ fm p̄m scđo metha^o et libro
metheozoz. p̄p hoc enī oportet totū ozdinē ac-
cidētalē reducere in aliquā spēm essētiālī supioꝝ
in causando: qz diffōrmitas vniformis oportet q
reducat in causā vniformē q sit causa vniformita-
tis ī cōtinuatione gērationis z corruptionis. ex
hoc hēo istā p̄p̄ositionē q vbi ad idē concurrunt
cā vniuoca z equooca: cā equooca ē pfectioꝝ. s; q nō
possit sine vniuoca: hoc ē aliq̄lis ip̄fectionis in cā
equooca. patet qz de pōt sine causa vniuoca. sed
sol nō pōt in aīal p̄fectū licet possit in aīal ip̄fectū
ergo q̄cūq; causa equooca pōt sine vniuoca ī effe-
ctū: ip̄a est simplr p̄fectioꝝ q̄ illa equooca q̄ possit
pcurrere cū vniuoca ad illū causandum. et p̄ p̄is
equooca totalis hēt duplicē p̄eminētiā causalitatē
sup effectū. vnā quā hēt equooca vlr cōcurrēs cum
vniuoca. et aliā qz hēt illā p̄fectionē quā vniuoca
addidit in causando. qz illa carēt multe cause eq-
uoce licet longe p̄fectioꝝes vniuocis. Tertio sic. si
forma cause equoocē daret eē formalr alicui: non
posset dare eē simplr p̄fectiꝝ seip̄a. s; dās eē effectū
ue alicui dat ei eē modo ip̄fectioni q̄ dādo sibi eē
formalr. nō enī est possibile q̄ aliq̄s modꝝ dādi
aliqđ eē sit ita p̄fectiꝝ sicut dādi formalr illud eē. si
cut nec essētia diuina pōt alicui dare esse a se in q̄-
cūq; genere p̄fectiꝝ q̄ sit eē qđ ip̄a dat formaliter.
Quarto. si causatū sit simplr p̄fectiꝝ licz sit simplex
tū fm intellectuz pōt diuidi in duo. s. in illud in q̄
coequat sue cause et in illō in q̄ excedit suā causā.
primū dicat. a. secūdū. b. iste effectꝝ. s. a. p̄cise ē ef-
fectꝝ sue cause: qz simplr eque p̄fectū ens sicut cā.
ergo. b. erit a seip̄o vlr a nihilo: qz ab. a. vt ab ipsa
causa nō pōt eē. nā vltra effectū adēqtū cause nō
pōt. z ista rō accipit ab auicena sexto sue metha^o.
patet ergo qz p̄p̄ nullas p̄ticulares instātiās ne-
gāda ē ista vlr p̄p̄ositio q̄ nota ē ex terminis: qz
totale causans nō pōt eē imp̄fectiꝝ suo causato lo-
quēdo d̄ causa efficiēte. et qz totale causans equo-
cū: est p̄fectius qz nō eque p̄fectū. spēs autē se hēt
vt numeri. ex q̄bus p; qz accidēs sepatū nō est to-
talis causa effectiua generationis sube: nec p̄ p̄is
corruptiua alicui sube. nec pōt in vltimū graduz
alterationis disponētis subam ad corruptionē. ideo cōcedit qz si tota suba ignis in sp̄a sua d̄strue-

ret et manerēt ibi omnia sua accidētia: gutta aq̄
ibi posita non destruerēt ab illis. hec scotꝝ. ¶ 1.
tra tertiā p̄clusionē arguit idē scotus p̄bādo qz cū
ex accidētibꝝ separatīs generat̄ vermis: forma
subalis noua nō recipiat subiectiue in dimēsiō-
bus interminatis: nec adueniat noua materia q̄
subijciat forme nouiter generate. contra primū
arguit sic primo. forma determinata ad aliqđ re-
ceptiuū: nullo modo pōt aliud p̄ficere sicut nec
albedo angelū nec sapiētia lapidē. sed forma suba-
lis determinat̄ ad materiā subalem vt ad p̄p̄iū
susceptiuū. ergo nullo modo pōt p̄ficere dimē-
siōnē de genere quātitatē q̄ non est materia suba-
lis. ¶ 2. quia forma de genere posteriori: non pōt p̄-
ficere susceptiuū de genere posteriori. ergo nec
forma subalis dimēsiōnē. antecedēs p̄bat. qz actꝝ
presupponit potētiā z hoc loquēdo de ordine ori-
ginis. actꝝ autē generis prioris nec origines nec p̄-
fectione aliqđ supponit d̄ genere posteriori. ¶ 3.
quia manifestū videt̄ qz forma subalis est talis a-
ctus q̄ natꝝ est p̄stituere p̄ se subam. ergo potētia
ad talem actū: nō est aliqđ de genere quātitatē.
¶ 4. illud qđ est essentialis ratio terminādi de-
pendētiā ad aliud: nō pōt ad illud depēdere. for-
ma subalis est h̄mōi respectu quātitatē. ergo zē
¶ 5. quomodo d̄ potētia dimēsiōnis pōt edu-
ci forma subalis: cū ex natura rei non sit in illa vt
in p̄p̄io potētiālī. ¶ 6. quia tunc ignis genitus
ex illa dimēsiōne et ex forma subali ignis: nō est
vniuoce nec vniformiter ignis cum alio igne ge-
nito ex forma subali et ex materia ignis. et tunc
non vniuoce ageret cōburendo hostiā sicut cōbu-
rendo lignum. ¶ 7. quia sequeretur absurditas
ista nō solum in vno. s. qz erat ignis mathematicꝝ
ex quantitate et forma substāciali compositꝝ: sed
etiam sequit̄ talis processus in generationibus z
corruptionibus vsq; ad finē mundi. nam ex illo
igne habēte dimēsiōnē p̄ materia et materialo
generabat̄ aqua habēs idem p̄ materia qđ habu-
it corruptum p̄ materia. et ex illa aqua aer et sic
vsq; ad finē mūdi vel in infinitū fm p̄hos. ¶ 8.
quia sequitur qz si sacerdos esset nutritus de istis
speciebus sicut est possibile per magnum tempus
quousq; multe partes materie fluxissent z multe
noue generate semp fuissent: sequitur qz iste par-
tes nō ita erunt vere partes carnis constitute ex
essentialibus partibꝝ carnis sicut alie partes que
nō essent genite ex speciebus. et sic possibile est po-
nere casum qz puer nutritus ex speciebus vsq; ad
finē vite sue: nō resurgeret nisi homo cōpositꝝ ex
dimēsiōnibus et forma subali vna vel pluribus.
¶ Secūda pars p̄clusionis imp̄probat. qz si mate-

ria redeat: queritur quādo venit. aut fit i ultimo instanti q̄ generat aliquid ex speciebus: aut ante vltimū instans. nō ante. ppter duo. p̄mū est quia tūc manēte ibi eucharistia: erit ibi alia materia a materia corpis xpi qd̄ non tenet cōmunis scola. secūdū est qz tūc illa materia esset sine forma qd̄ est simplr impossibile fm te. saltē nō est possibile sine nouo miraculo. sed miracula nō sunt ponenda sine necessitate. si vero dicat q̄ in istanti generationis redit ibi materia: frustra ponit ibi redire ad hoc vt agēs naturale generaret ex ea. qz fm te nō generat nisi d̄ materia quāta. similr nō posset generare nisi cū ista generatione concomitetur aliq̄ corruptio fm te. sed tunc nō corrūperet aliquā subam qz illa materia non redit cū forma subali corrūpenda. ¶ Cōtra eandē cōclusionem arguit durādus probādo q̄ quātitas eucharistie nō possit naturalr corrūpi. qz si corrūperet naturaliter: hoc esset vel actione cōtrarij vel corruptione subiecti aut diuisione sui. non primo modo quia quātitas nō habet cōtrariū. nec secūdo modo qz in hoc sacro non hēt subm. nec tertio modo: qz omne qd̄ corrūpit diuisione sui habet terminū in min⁹. sed quātitas nō habet terminū in minus sed est de se diuisibilis in infinitū. ergo natura nō pōt corrūpere talē quātitatē: qz tūc simul haberet eam et nō haberet. hec durādus i forma.

Quantum ad ar
 ticulū tertiu p̄mo notanduz ē q̄ quātitas ex duobus hēt q̄ possit esse subm alioz accidētū magis q̄ e contra. p̄mū est qz ē p̄ma dispositio materie q̄ est p̄mū subm et p̄mū p̄ncipiuz indiuiduationis rerū materialū et magis de propinq̄ se hīs ad materiā. vnde vnitas et multitudo et diuisio et indiuisio in reb⁹ corp̄alib⁹ q̄ sunt p̄ma q̄ consequitur materiā sicut omne ens: cōueniunt materie p̄ quātitatē. materia enī p̄ma est d̄ se circūscripta quantitate vna numero saltē omnium generabiliū et corrūptibiliū. fit aut cōmunicabilis multis et plurificat fm numerū: p̄ quātitatē p̄ quam habet extensionē et diuisionē. et inde est q̄ quātitas inter alia accidētia magis se tenet ex parte materie tanquā ei⁹ p̄pria dispositio. ac p̄ hoc q̄ cetera accidētia sensibilia fundentur i suba mediāte quātitate et sit illis prior naturalit̄ non claudēs in sui ratione mām sensibile. put p̄ h̄s dicit. 7. metha. intantū q̄ quidā antiquoz crederent dimēssiones esse subam rerū sensibiliū: qz remotis qualitatib⁹ nihil sensibile remanere videbant nisi quantitates. sic ergo patet q̄ quātitas

magis pōt esse subm alioz accidētū q̄ e cōtra ex p̄p̄nitate quā habet ad materiā q̄ est subm p̄mū omnium in reb⁹ corp̄alib⁹. ¶ Habet p̄terea idipsum quātitas ex sui rōne: qz est post materiā p̄mā secūdū p̄ncipiū indiuiduationis. fm. n. q̄ aliquid est p̄ncipiū indiuiduationis: fm hoc est subm accidētū. nam ad p̄mū subm p̄tinet eē p̄ncipiū indiuiduationis. quātitas vero dimensiuā est p̄ncipiū indiuiduationis p̄ hoc q̄ diuisio et plurificatio materie est p̄ quātitatē in q̄m plures forme numero sunt in plurib⁹ materie partibus. nec possūt accipi plures partes materie numero seu i indiuiduo: nisi p̄ diuisionē q̄ sibi cōpetit p̄ quātitatē. put dictū fuit. vbi cūq̄ autem intelligit diuersitas partū eiusdem speciei: necesse est intelligi indiuiduationē. put. S. Tho. signanter notat cōtra gen. li. 4. caplo. 6. nā q̄ sunt vnus speciei nō multiplicant nisi fm indiuiduū. de his autē latius dictū fuit in. 2. li. 3. dis. q. p̄. ¶ Ex q̄bus inferim⁹ duo. p̄mū est q̄ ad p̄bandū aliquod accidens habere respectu alteri⁹ magis rationē subiecti q̄ e contra: imptinēs est ratio sumpta ex maiori vel minori p̄fectione ipsorum fm gen⁹ vlt speciem. non enī ratio subiecti cōuenit alicui p̄p̄ ei⁹ perfectionēz vno vero p̄pter ipsius imperfectiōnem. nam ratio subiecti cum sit ratio receptiui et subijcibilis est existētis in potentia. quāobzē materia magis habet rationem subiecti q̄ forma: qz habet subijcibilis et receptiui rationē. vñ et boetius dicit q̄ forma simplex. i. nō admixta potētie subm esse non pōt. ¶ Secūdū quod inferimus est q̄ si quātitas sine materia haberet esse actu p̄ se: haberet per se indiuiduationē: quia p̄ se habet diuisionē illaz fm quā diuidit materia. ita vt posset habere partes nō specie sed numero differentes fm ordinē q̄ attendit in situ partū. per quez moduz vna linea differret numero ab alia si in alio et alio situ caperentur. vnde et vna quātitas habēs esse in subo: differt numero ab alia non solum ex parte subiecti sed etiā ex diuerso situ. et hec secunda differentia cōuenit quantitati p̄ se: quia quātitatis p̄p̄riū est situm habere: ita vt nec suba nec aliud accidēs sitū habeat nisi p̄ quantitatē. et qz in hoc sacro dimēssiones p̄ se subsistunt diuina virtute: cōsequens est q̄ ex seipsis indiuiduant̄ et per ea alia accidētia q̄ in eis fundantur. Accipiuntur p̄missa in hoc notabili ex multis locis Sancti Tho. et ad propositum nostrum in hac distinctione questione p̄ma articulo p̄mo sub. arti. 3. Et. 3. p. questione. 77. articulo. 2.

Secundo Notanduz est. put accipi pōt ex dictis. S. Tho.

p^o. p. q. 77. ar. 6. q. differētia est inter subz forme subalis et subiectū forme accidentalis q̄^m ad causalitatem. qz subm forme subalis qd est materia pma: est causa ipsi^o forme t̄mmodo subiectiua ⁊ receptiua et nullo modo efficiēs: qz de se est prima potentia. subm vero forme accidentalis cuz sit ens actu: pōt esse causa ipsi^o forme: nō solū material^z ⁊ subiectiua: sed etiā effectiua. Ad cui^o intellectum sciēdū est. put notāter dicit. S. Doc. p^o. li. sen. dis. 17. q. p^o. ar. 2. ad. 2^m. q. oibus accidētib^o cōmunitē loquēdo subz est causa quodā modo inq̄^m accidētia in eē subtri sustētant: nō tū ita q̄ ex p̄ncipijs subtri oīa accidētia educant. nā vt ibidem dicit subm diuersimode se hēt ad diuersa accētia. Quēdā enī sunt accidentia naturalia q̄ causant ex p̄ncipijs subtri: et hoc dupl^r. qz vel causant ex p̄ncipijs speciei: et sic sunt pprie passiones q̄ sequūt totā spēm. vel ex p̄ncipijs indiuidui: et sic sunt accidētia cōmunia p̄na p̄ncipia naturalia indiuidui. ⁊ vtraqz huiuscemodi accidentia causantur effectiue a subo. non p motū vel trāsmutationē: sed p naturalē emanationē vel effluxū seu resultationē. put. S. T. dicit. p^o. p. loco supra allegato ad. 3^m. et. arti. sequēte ad. p^o. Et quāuis emanatio ipsa seu efflux^o vel resultatio sit a generāte sicut a causa p̄ncipali: dicit tū quodā modo causalitatis esse a subo: ea rōne qz p aliquā subtri dispositionē vel qualitātē aut v̄tutē: fit talis emanatio p hūc modū. nā sicut forma subalis nō introducīt materiē nisi postq̄ materia p virtutē et actionē generāris est sūme disposita ad ei^o receptionē: ita nec pprie passiones et accidētia naturalia. i. q̄ naturali origine pducunt: fluūt seu emanāt i subo nisi postq̄ subm et ex pte materie ad recipiēdū et ex pte forme ad pducēdū: sit sūme dispositū p actionē ⁊ virtutē agētis. sicut enī agēs disponit materiā ad recipiēdā formā subalē: ita et illam disponit ad recipiēdū accidētia q̄ naturaliter cōsequūtur cōpositionē forme cū materia. Itē sicut forma p actionē et v̄tutē agētis hēt v̄tutē causandi p̄dicta accidētia naturaliter p̄na. ac p hoc subm accidētū qd ē ipsum cōpositū tū rōne materie tū rōne forme: ē illoz causa ⁊ receptiua ⁊ pductiua p modū cuiusdā emanationis sicut dictū est: aliter tū et aliter. nā inq̄^m subz est in potentia ratione materie ad huiusmodi accidētia: est illoz causa subiectiua seu receptiua. inq̄^m vero est in actu per formā est illoz principium pductiuum modo p̄expōsito. Aduertēdum tamē q̄ p̄dictam dispositionem materie et virtutem forme non ponim^o qua

si mediā causam inter subm et pprias passiones. nam subm imediatū p̄ncipiū est ppriarū passio num ei^o. sed ponim^o illā dispositionē et virtutem tanq̄ aliquid req̄sitū ⁊ p̄cedēs in subo. Quēdā vero sunt accidētia p violētā ab agente extrinseco inducta: et ista nō causant effectiue a subo cuz sint p̄ncipijs subtri repugnantia. et p consequens subm est eozū causa materialis tantūmodo et receptiua. Alia vero sunt accidētia q̄ quidē causantur ab extrinseco agēte nō repugnantia p̄ncipijs subtri. et ista sunt in duplici differētia. qz quēdam sunt q̄ habēt eē pmanēs in subo sicut caliditas ⁊ albedo et similia. alia autē sunt q̄ nō habēt esse pmanēs sed successiuū et in fieri quē ad modū motus vel mutatio et actio et opatio. Loquēdo ergo d̄ p̄mis accidētib^o: dicendū est q̄ si subm p aliquā sui dispositionē vel virtutē coopatur agenti p̄ncipali ad eozum pductionē: nulli dubiū est q̄ sit suo modo illoz causa effectiua. vt quādo corpus p calorem quē habet intrinsece: adiuuat calidum exteri^o agēs ad causandū in ipso raritatem vel siccitatē saltē in maiori gradu. aliquando tamen subm nō coopatur extrinseco agēti qz nullā habet dispositionē actiua ad inducendū accidēs aliqd ab agente intētum vt si gnīs inducat i corpus frigidū et humidū de nouo calorem: et tunc subm est ipsius causa receptiua non effectiua. Si autē loquamur de secundis accidētibus q̄ habent esse successiuū et in fieri: sic est dicendū q̄ subm ē illoz causa nō solum subiectiua sed etiā effectiua vel pductiua quāuis nō imediata. nā cū oīs motus vel mutatio aut actio vel opatio nisi violenta sit aut omnino supnaturaliter imissa elicitur a subiecto p aliquā formā aut virtutē vel potentiam sibi intrinsecam: consequens est q̄ pcedat a subiecto effectiue seu elicitiue.

Tertio Notandū est. put. S. Tho. dicit supra dis. p^o. ar. 4°. sub ar. p^o. ad. 3^m. q. instrumētū virtutē nō accipit ab agēte p̄ncipali nisi fm q̄ illi cōtinuat. huiuscemodi vero cōtinuatio dupl^r contigit. vno modo p realē p̄sentia et actionē p̄ncipalis agētis cui^o contractu agēs instrumētale virtutē participat agendi aliqd supra naturalē ipsius virtutē. per quē modum virtus artificis cōmunicat ferre vel gladio quādo ipsum actu mouet ad construēdā statuā. Alio modo p̄dicta cōtinuatio fit non p realē et actualē p̄sentia ac motionē p̄ncipalis agētis sed per ipsius virtutē instrumēto transfusa. quē ad modū semē de casum a generāte habet virtutē ad pducendū animal p virtutē anime sensitivē q̄ non p se ipsaz est actu in semine sed p virtutē quā

sibi transfundit et qua mediante fit applicatio a-
nime ad semen et seminis ad ipsam continuatio.
per quem etiā modū sacra noue legis virtutē ha-
berit ex passione xp̄i. nam vt glosa dicit sup illud
in similitudinem preuaricationis ade Ro. 5. ex
latere xp̄i dormieris in cruce: fluxerūt sacra per q̄
saluata est ecclia. dicitur autē sacra fluxisse ex pas-
sione xp̄i: nō p̄ contactū actualē passionis xp̄i fm̄
seipsam: cū longe ante vsū sacroꝝ que in ecclē-
sia sunt passio ipsa trāsierit: sed p̄ hoc q̄ virt⁹ eius
sacris applicatur et illis cōtinuat per ipsoꝝ susce-
ptionem. De isto secūdo modo cōtinationis in
strumētū ad agēs p̄ncipale loquit. S. Tho. 3. po.
dei. q. vel mate. 3. ar. 11. ad. 5. in strumētū inq̄t
intelligitur moueri a p̄ncipali agēte quādiu reti-
net virtutē sibi ab eo impressam. tādū enī sagit-
ta mouet a p̄ncipiente: quādiu manet in ea vis im-
pulsus p̄ncipientis. sicut etiā generatū tādū mouet
a generante in grauib⁹ et leuib⁹: quādiu retinet
formā sibi traditā a generāte. vnde et semē tādū
intelligit moueri ab anima generātis: quādiu re-
manet sibi vis impressa ab aia licet corporaliter sit
diuisum. oportet autē mouēs et motum esse simul
q̄ ad motus p̄ncipiū: nō tñ q̄ ad totū motus si
aut apparet in piectis. hecille. ¶ Ex quib⁹ inferi-
mus falsam esse imaginationē quozū dā dicentū
q̄ instrumentū nullā virtutē a p̄ncipali agēte par-
ticipat nisi tantūmodo ipsius motionē actualē.
ac per hoc q̄ necessario exigūt actualis exītia p̄-
ncipalis agētis et eius actualis applicatio per mo-
tum ad instrumentū: ad hoc q̄ instrumentū vim
agēdi habeat vel p̄ducendū aliqd̄ vltra suam spe-
ciem. In proposito autē n̄o loquēdo isto secun-
do modo cōtinationis: dicunt species sacrales
continuari in sacro eucharistie substātie conuerse
in corpus xp̄i q̄ prius fuerat suba panis sicut instru-
mentale agēs p̄ncipali agēti: inq̄. s. virtus sube
panis cui suo esse existētie et subsistētie transfusa
fuit et cōmunicata virtute diuina sacralibus spe-
ciebus ad p̄ducendū et generandū illa q̄ ex suba
panis p̄duci aut gerārari poterant. Neq̄ obstat
q̄ substātie q̄ generant vel generari possunt ex
speciebus sacralibus sint p̄fectiores ipsis simplici-
ter et in sua natura. quia cū species sint agētia in-
strumētalia: nō necessario debēt aut excedere aut
equari effectib⁹ q̄ est ex parte sui. hoc enī p̄p̄iū
est agentis p̄ncipalis. quod si est agēs vniuocū
equatur effectui. si vero est equocū vel analogus
excedit effectū. nō tamē necessario fm̄ se et i na-
tura sua: sed in virtute agēdi et inq̄ est agēs. put
S. Tho. notat supra dis. p̄. q. p̄. ar. 4. sub. ar. p̄.
ad. 3. et in multis alijs locis. Ut vt ibi. S. Doc.

ait in respōsione ad quartū: agētia instrumētalia
p̄p̄rie loquendo nec sunt vniuoca nec equiuoca
et p̄ cōsequēs nec analogā. huiuscemodi enī mē-
bra simpliciter loquēdo sunt diuisiones illius cau-
se cuius ē similitudinē habere cū effectu. hec autē
est p̄ncipalis agētis et nō instrumētalis vt cōmen-
tator dicit. 11. metha. verūtāmē agētia instrumē-
talia reduci p̄nt ad eoꝝ vtrūlibet: scdm̄ q̄ p̄ncipa-
le agēs in cui⁹ virtute instrumētū agit est causa v̄l
vniuoca vel equoca vel analogā. inq̄. p̄ virtutē
agētis p̄ncipalis quā participat: vel equant effe-
ctibus in agēdo vel illos excedūt. Ut. n. S. T. di-
cit. p̄. q. 118. ar. p̄. in cor. nō refert dicere q̄ ali-
qd̄ moueat a p̄ncipali agēte vel ab instrumento.
sic nō refert dicere q̄ aia gerārari cause ab aia gerār-
antis: vel a virtute ab ipsa deriuata q̄ est in semie.
Sciēdū tamē q̄ spēs sacrales ad imutādū aliqd̄
subaliter siue ad agēdū vel patiēdū: sunt agentia
instrumētalia: nō solū sube panis et vini cui⁹ ante
cōuersionē fuerūt accidētia: sed etiaz et magis
diuine virtutis p̄ quā p̄ncipaliter h̄nt q̄ p̄ se substā-
tant in eodē esse numero et cū eadē virtute agē-
di vel patiēdi q̄ suba panis et vini prius habue-
rāt. Ut enī. S. Tho. dicit. 3. p. q. 77. ar. 3. ad. 3. m̄
virtus instrumētalis forme subalis panis: conser-
uat in spēs sacralibus diuina virtute sicut etiā
prius erat. et ideo possunt agere ad formā subalē
instrumētaliter. per quem modus aliquid potest
agere vltra suam speciem: non quasi virtute pro-
pria sed virtute p̄ncipalis agentis.

¶ Quarto Notandū est q̄. S. Tho.
in hac disti. q. p̄. ar. 2. sub
ar. 4. introducūt opinionē cōmentatoris aucto-
ry de dimētionibus interminatis precedentibus
formā subalē in materia: ad p̄bandū modū q̄ ex
dimētionib⁹ sacralib⁹ aliq̄ suba generari possit. et
vt videt ea rōne. S. Doc. mot⁹ fuit vt ostēderet
q̄ talis generatio fieri possit via nature absq̄ mi-
raculo: supposito p̄mo miraculo facto in cōsēcra-
tione corpis et sanguinis xp̄i. videlicet q̄ dimētio-
nes panis et vini remaneant cū eodē esse et substā-
stētia et cū eadē virtute agēdi ac potētia patiēdi q̄
fuerāt sube panis et vini. Fuit enī mēs. S. T. q̄. m̄
pōt accipi ex verbis ipius q̄ quēadmodū si ex suba
panis et vini ante consecrationem generaretur
vermis aut cinis v̄l alia suba: māeret sub vtroq̄
termino trāsmutationis idē subm. s. materia p̄-
ma: ita et ex spēs sacralib⁹ habētib⁹ idē eē et ean-
dē virtutē ac potētia agēdi et patiēdi: pōt fieri cō-
uersio vel trāsmutatio in aliquā subam: manente
sub vtroq̄ termino trāsmutationis eodē subo. et
q̄ spēs ipse sacrales non habēt materiaꝝ partem

fui sed sunt quantitates precise et accidentia: putavit. S. Doc. introducens dictam opinionem commentatoris: assignare quoddam sub ipsa transmutationis vel generationis aut conversionis manens sub utroque termino. scilicet dimensiones interminatas quas posuit commentator in materia ante omnem formam subalem. Unde mens. S. Doc. videtur fuisse talis quod potest accipi ex verbis eius in primo opere: quod sicut virtute divina in speciebus sacralibus remanet id est esse et subsistere ac virtus substantie panis et vini: ita remanent dimensiones interminate que sunt in materia materie panis et vini. unde sicut in naturali transmutatione materia cum dimensionibus interminatis est sub manens sub utroque termino transmutationis sunt commentatoris: ita et in transmutatione qua ex speciebus sacralibus aliquid generatur: manent tanquam sub manens sub utroque termino: dimensiones interminate que remanserunt ex vi consecrationis et divina virtute in speciebus sacralibus. convertuntur tamen in materiam rei que generatur propter talium dimensionum propinquitatem ad ipsam. cui materie in eodem instanti naturali advenit forma cuius dispositiones precesserunt in dimensionibus propter naturalem concomitantiam forme ad materiam. ut sic illud generatum sit compositum ex materia et forma. Secundum enim hunc modum dicendi in dimensionibus sacralibus sunt intelligende duplices dimensiones. scilicet terminate que per formam subalem panis et vini fuerunt ante consecrationem actualem que dicebatur dimensiones totius compositi. et dimensiones interminate que sunt in commentatore intelliguntur in materia ante omnem formam subalem: que et in materia remanent amissa quacumque forma. huiusmodi autem dimensiones interminate sunt que corruptis dimensionibus terminatis per actionem agentis: convertuntur in materiam rei generande sicut dictum est virtute divina per miraculum consecrationis precedentis. ita que dimensiones interminate se habent per modum materie: terminate vero per modum forme. ac per hoc sicut in transmutatione naturali sube in subam manet materia sub utroque termino tanquam sub transmutationis: ita et in transmutatione que ex speciebus sacralibus aliquid generatur: dimensiones interminate in materia divina virtute converse sint tanquam sub manens sub utroque termino. scilicet a quo que dimensiones terminate sunt: et in que que forma est rei generate ex dimensionibus. ut sic generatio vermis aut alterius sube ex dimensionibus sacralibus: sit iam modo naturali non indigens nouo miraculo. vbi. S. Tho. loco supra allegato in responsione ad. 4. dicit que conversio dimensionum in materiam: est miraculosa. sed que materia iam existens recipiat talem formam cuius dispositiones precesserunt in dimensionibus: hoc est naturale. ¶ Sed licet ad hoc

propositum. S. Doc. usus fuerit in primo opere opinione commentatoris de dimensionibus interminatis: ipse tamen hac eius opinionem non tenet. imo contra illam specialiter edidit tractatum de natura materie et dimensionibus interminatis intitulatum. est enim consuetudinis doctorum scribentium nonnunquam uti aliorum opinionibus ad aliquid probandum: quod ipsi non tenent. imo vbi propria sententia premere libet: illas refutat et repugnat. Qualiter autem. S. Tho. dimensiones interminatas concedat latius dictum fuit li. 2. dist. 18. sub quarto et quinto notabili. Uterum in secundo opere. scilicet tertia parte. S. Doc. non tenuit predictum modum dicendi circa generationem alicuius sube ex speciebus sacralibus. non enim posuit subiectum alicuius transmutationis id est manens sub utroque termino: nec dimensiones interminatas nec aliam materiam in qua ipse convertantur. sed posuit generationem fieri per conversionem spirituum sacralium sunt totum in tota re ex eis generata. Unde. 3. p. q. 77. arti. 5. ad. 3. dicit que quantitas dimensiva panis et vini et natura retinet propriam et accipit miraculose vim et proprietatem sube. et ideo potest transire in utrumque. in subam et dimensionem. Et articulo sequenti in cor. dictum est inquit que species sacrales possunt converti in substantiam aliquam que ex eis generatur. per eandem autem rationem potest converti in corpus humanum per quam potest converti in cineres vel in vermes. Et in responsione ad secundum dicit que species sacrales etsi non sint ea ex quibus corpus hominis constat: tamen in ea convertuntur. hecille. Item li. 4. contra gentes. capitulo. 66. reprobat quaedam opinionem. mirandum inquit videtur cur negent homines hoc sacrali cibo posse nutriri refugientes hoc sacrum in carne et sanguine posse converti: cum ad sensum apparet que per putrefactionem vel combustionem in aliam subam. scilicet cineris et pulveris convertatur. hecille. Advertendum tamen que quavis generari totam subam ex totis dimensionibus absque subo manente sub utroque termino: excedat vires naturalis transmutationis que necessario requirit subam: non tamen que dicta sunt repugnat dictis. S. Tho. in primo opere et in libro quod dicitur que ex dimensionibus sacralibus potest generari quicquid ex suba panis et vini generari possit absque nouo miraculo. nam licet generatio sube ex speciebus sacralibus non fiat sine miraculo cum fiat absque subo et ex solis accidentibus: et tamen fit absque nouo miraculo. quoniam eo ipso miraculo que per consecrationem factum est ut species panis et vini maneat absque suba per se subsistentes in ipso esse et in eadem virtute efficaciam causandi que fuerunt panis et vini: fit ex sequenti que ex speciebus corruptis generatur quicquid ex pane et vino generari posset ante consecrationem. non tamen modo nature sicut tunc: cum talis generatio sub non habeat id est manens sub utroque termino sed miraculose. non nouo miraculo sed per ipsum factum ex vi consecrationis ut dictum est.

Quantus ad q̄r

tum articulū respōdēdū est ob-
 iectionib⁹ aduersarioꝝ. Et q̄dez
 ad p̄mū scoti cōtra p̄mā cōclusio
 nē dicit q̄ nō aliud cōcludit nisi q̄
 qualitas pōt eē sine dependētia actuali ad quan-
 titatē: quēadmodū et sine dependētia actuali ad
 subam. s. p̄ diuinā potentiā: q̄d nos nō negamus
 cū id. S. Tho. teneat. 7°. q̄dlibet. ar. 10. vñ argu-
 mētū nō militat cōtra n̄raz cōclusionē. ¶ Ad. 2^m.
 cū suis quib⁹ p̄bationib⁹ dicit q̄ si argumentū p̄re-
 dit q̄ qlitas pōt x̄tute diuina p̄ se subsistere absq̄
 subo sicut et quāritas: illud p̄cedim⁹ nec militat cō-
 n̄raz cōclusionē vt dictū est. si vero p̄tendat p̄ba-
 re q̄ qlitas eque v̄l magis pōt esse subm quāritas
 sicut ecōtra: dicim⁹ q̄ in argumēto cōmittitur
 fallacia fm nō causam vt causam. nā sicut dductū
 fuit in p̄mo notabilē: ad p̄bādū q̄ vnū accidēs sit
 magis subm alteri⁹ q̄ ecōtra: iptinēs est rō sup̄ra
 ex maiori vel minori p̄fectione ipsoꝝ fm gen⁹ v̄l
 sp̄m. eo q̄ rō subiecti nō sit p̄ se loquendo rō p̄ se
 cū sed magis rō ip̄fecti. vñ dato q̄ qlitas sit p̄fe-
 ctior quāritate fm gen⁹ suū: non inde p̄bat q̄ eā
 p̄prie cōueniat sibi rō subiecti alioꝝ accidentiū
 quēadmodū quāritati. ¶ Ad. 3^m. p̄ncipale d̄r q̄
 q̄cqd sit d̄ maiori p̄positiōe nā nō ē vera d̄ relatio-
 ne fm rōne sui gen̄is vt. S. Tho. p̄bat i plerisq̄ lo-
 cis. z p̄fert p̄. li. sen. dif. 26. Et. p̄. p. q. 28. ar. p̄.
 Et d̄ po. dei. q. 7. ar. 8. et. q. 8. ar. 2. et tū minor ē
 falsa loquēdo d̄ relatione reali creata. et ad ei⁹ p̄-
 bationē d̄r q̄ eē actu sine subo: p̄ repugnat rela-
 tiōi q̄ qlitati v̄l quāritati. nō i q̄m ē acc̄ns p̄ se nec
 p̄ se i q̄m ē relatio: s̄ i q̄m ē relatio acc̄ns. nā vt sic
 min⁹ hēt entitatē d̄ sua natura q̄ qlitas aut quāri-
 tas. vñ z p̄ter subz exigit relatio fūdamētū. Et p̄-
 terea argumētū nō militat cōtra n̄raz cōclusionē. nā
 nihil aliud cōcludit q̄ q̄ qlitas et quāritas p̄nt eē p̄
 aliquā x̄tutē absq̄ subo: q̄d nos nō negam⁹. licet
 dicam⁹ q̄ i sac̄o eucharistie qlitas nō sit oino ab-
 sq̄ subo: s̄ ei⁹ subz sit quāritas. ¶ Ad. 4^m. d̄r q̄ ra-
 refactio z cōdēsatio sūt mot⁹ alteratiōis. vñ si acci-
 piāt vt i ip̄o termino i quē: nihil p̄oris quāritatē re-
 manet i posteriori. s̄ quāritas acq̄sita z posterior
 ē alia a p̄ori quāritate. nec vt sic req̄rūt aliud subz
 p̄ter q̄ ipam rē rarefactā vel cōdēsata q̄ nec ē cor-
 pus x̄pi nec dimēssiones sac̄ales s̄ alia res ex illis
 gen̄rata. nā in termino eiuscemodi motus altera-
 tionis: desinūt eē dimēssiones p̄ores sac̄ales et
 alie d̄ nouo gen̄rantē simul cū re ex dimēssionib⁹ sa-
 cr̄alib⁹ gen̄rata. et p̄ p̄ns desinūt eē corp⁹ et s̄guis
 x̄pi sub sac̄o. Si vero rarefactio et cōdēsatio capi-

antur vt mot⁹ et v̄ia a termino a q̄ in terminū in-
 quē: sic cū sint q̄dā dispositio ad raritatē aut dēs-
 tatē v̄l ad aliquē eaz maiorē gradū nō dū corru-
 ptis sp̄eb⁹ sac̄alib⁹ h̄nt p̄ subo sac̄ales dimēssio-
 nes q̄ vicē h̄nt sube panis z vini. i toto aut tpe tal-
 alterationis nō acq̄rif noua quāritas: s̄ sit dispo-
 sitio ad illā. vt eni p̄hs. p̄bat in libro de sensu z se-
 sato in motu alterationis simul alterat totū i ter-
 mino mot⁹ z nō pars post partē i ip̄a mot⁹ succes-
 sione quēadmodū sit i motu locali. put. S. Tho. ubi
 explicat et in cōmēto et sup. 6°. phys. lec. 5°. Cū
 falsū ē q̄ in casu argumēti: mot⁹ rarefactionis aut
 cōdēsationis nō hēat subm. hēt si q̄dez capiēdo hu-
 iuscemodi motū p̄ dispositione ad raritatē v̄l cō-
 dēsationem. s. ip̄as dimēssiones sac̄ales q̄ manēt
 eedē numero in toto tpe talis dispositionis. non
 eni variant quousq̄ noua quāritas vel rarioꝝ v̄l
 densioꝝ i vltimo instātū ip̄ius dispositionis acq̄ra-
 tur. tūc vero sicut dimēssiones sac̄ales desinūt
 esse: ita z mot⁹ rarefactionis v̄l cōdēsationis ces-
 sat. nā hito termino cessat mot⁹. Videt aut q̄ ar-
 guens fallit putās vel q̄ mot⁹ rarefactionis et cō-
 dēsationis nō sit alteratio: vel q̄ in motu alte-
 rationis nō simul alteret totū s̄ pars post p̄tem
 p̄ cōtinuā acq̄sitiōe et dep̄ditiōe fm grad⁹ for-
 me q̄d falsum est. verū est tū q̄ in p̄dicto casu ra-
 refactionis et cōdēsationis dimēssionū sac̄alū
 nō manet idē subm in termino a quo et in termi-
 no in quē: sed sufficit q̄ maneat sicut dictū est. nā
 et generatio q̄ ex sp̄eb⁹ sac̄alib⁹ res aliq̄ gen̄rat
 subm nō habet idē manens sub vtroq̄ termino
 vt sup̄ dictū est in q̄rto notabilē. Et p̄hec patet
 respōsio ad secūda p̄bationē eiusdem assumpti.
 Ad vltimā confirmationem dicit p̄mo q̄ non est
 simile hinc inde. nam in rarefactione et conden-
 satione quantitatis cōiūcte subo: est ipsa suba q̄
 sit subm propriū motus. in rarefactione autē vel
 condensatione eucharistie: quantitas habet vi-
 cem substantie: et ideo potest habere rationem
 subiecti. Dicitur secundo q̄ minor est falsa in q̄m
 dicit q̄ in rarefactione et cōdēsatione naturali
 quantitas non est subm motus. imo est simul cū
 substantia: nā et manet eadem in toto motu dis-
 positionis ad raritatem et densitatem. et si capia-
 mus diuersos grad⁹ eiuscemodi dispositionis: nā
 magis ac magis disponitur subiectum ad rari-
 tatem et densitatem: possumus dicere q̄ idem sub-
 iectum cum eadem quantitate manet sub vtroq̄
 termino dispositionis. p̄cedit enim talis disposi-
 tio ab imperfectiori gradu sicut a termino a q̄: ad
 p̄fectiorem sicut ad terminū in quē. Ad id aut q̄d
 vltimo obiicitur dicitur q̄ assumptum est falsū.

nam fractio et diuisio specierum hēt. p̄ subiecto ip̄as partes diuisas et fractas cū sit motus localis vel saltem nō sine illo. et idē dicēdū est de appositione. ¶ Ad ea q̄ secūdo loco obijciunt scot⁹ cōtra conclusionē: dicit q̄ oīa p̄cedūt d̄ accidētē s̄m p̄p̄m modū essendi naturalē. accidētia autē in sacro eucharistie: h̄nt modū essendi sup̄naturalē x̄tute diuina. s̄. modū essendi sube p̄ferri quātitas. et ideo argumēta nō sunt ad p̄positū. ¶ Ad argumenta aureoli cōtra eadē conclusionē: ad p̄mū d̄r p̄mo q̄ minor est falsa. nā omne accidēs et oīs res creata: certis sui generis limitib⁹ terminat̄ s̄m p̄p̄am et specificā differētiā. ne cuiuscemodi terminationi repugnat depēdētia accidētis a subiecto. tū q̄ cū sit alienū et extrinsecus ab essentia accidētis nō impedit sue essentia limitationē et terminationē sed ponit alia. s̄. determinatū ordinē accidētis ad subm. nā alia rō depēdētē et ordinis ad suby est quātitatis et alia q̄litas et sic de ceteris accidentib⁹. tū etiā quia interminabilitas quā habet ex se accidēs et cui⁹ terminationē recipit a subiecto: est q̄m ad esse q̄d realiter differt ab essentia et est ei extrinsecū: ac p̄ hoc terminationē sui generis et speciei nō impedit. ¶ Respōdetur secūdo q̄ dato sed nō cōcesso q̄ essentia accidētis s̄m gen⁹ suū consisteret in esse rē interminabilē intrinsece p̄p̄incipia sua vt arguens desipit: nihil obstat q̄ virtute diuina dēf̄ accidenti q̄ actu p̄ se subsistat. nā esse et subsistere vel in se vel in alio cum nō sit de essentia alicui⁹ rei create: nihil variat̄ de essentia rei p̄ hoc q̄ in eius esse vel subsistere variatio fiat. ¶ Unde. S. T. in hac dif. q. p̄. ar. p̄. sub. ar. p̄. ad. 2. m. dicit. esse in subiecto nō est diffinitio accidētis: sed res cui debet esse in alio. et hoc nūq̄ se paratur ab aliq̄ accidente nec separari p̄t. q̄ illi rei q̄ est accidēs: s̄m rōnem sue q̄dditatis semper debet esse in alio. sed p̄t eē q̄ illud q̄d debet alicui s̄m rōnem sue q̄dditatis: ei x̄tute diuina agēte nō conueniat. et sic patet q̄ facere accidēs esse sine suba: nō est separe diffinitionem a diffinito. hec ille. ¶ Idē in sentētia dicit. 3. p. q. 77. ar. p̄. ad. 2. m. ¶ Patet igit̄ falsuz eē vt arguens insert q̄ gen⁹ accidētis mutē in subam. ac p̄ hoc q̄ in sacro dēf̄ accidētē virtute diuina q̄ subsistat absq̄ subiecto ¶ Ad. 2. m. dicit q̄ assumptū est falsū. et ad ei⁹ p̄bationē dicit q̄ res est p̄ accidēs partibilis p̄ quātitatē tanq̄ p̄ id q̄d est p̄ se partibile. et cū q̄rif̄ d̄ ipsa partibilitate: d̄r q̄ ipsa quātitas p̄t dici partibilitas sube sicut causa formal. et iterū aliqd̄ im̄p̄sum a quātitate p̄t dici partibilitas sube sicut effect⁹ cause formal. et sic nec p̄mū hētur p̄positū arguētis. s̄. q̄ quātitas nō sit aliqd̄ h̄ns p̄tes et

p̄ se partibile. ¶ Neq̄ valet q̄d obijciunt p̄mo p̄ secūdū: q̄ p̄na est falsa nec arguēs illā p̄bat. nō enim p̄t aliqd̄ intelligi cū effectu formali sine causa formali: sicut nō p̄t intelligi aliqd̄ esse albū sine albedine. ¶ Neq̄ valet q̄d secūdo obijciunt: q̄m et ipsa p̄na est falsa nec eam ipse p̄bat. ¶ Ad p̄firmationem d̄r q̄ assumptū est falsuz. nec valet ei⁹ p̄batio nā dimēsiō p̄sequit̄ imēdiatē p̄ se partes diuisas quātitatis. p̄tes autē sube et q̄litas p̄tes sequitur per accidēs et mediātē quātitate. licet enī p̄tes sube vel q̄litas diuise diuisiōe quātitatis sint alie q̄m ad sui essentia a partib⁹ quātitatis: nō tñ sunt alie quātū ad dimensionē. nō enī suba vel q̄litas ē dimensionata nisi dimēsiōne quātitatis. nā nō sunt dimēsiōnate p̄ se sed p̄ accidēs. vñ vna et eadem quātitate numero est dimēsiōnata et magnitudo p̄ se et suba et q̄litas p̄ accidēs. sicut vna et eadem numero albedine d̄r suba alba et quātitas alba. multiplicatio autē effect⁹ p̄ se: multiplicatio rōnem vel causam formale: sed nō multiplicatio effect⁹ p̄ accidēs. nā plures effect⁹ p̄ accidēs causari possunt et denominari ab vna et eadē causa formali. ¶ Ad ea q̄ aureolus vlteri⁹ arguit: ad p̄mū dicitur q̄ minor nō est vlt̄ vera. nā aliqd̄ accidēs ē sine quo subm esse: implicat repugnātiā cōtradictionis. nā creaturā esse sine relatione ad creatorem implicat cōtradictionē. itē et aliqd̄ accidēs esse sine subo vt relationē reale eē sine subo relatiuo cōtradictionē implicat in p̄mo modo dicēdi p̄ se. non q̄ idē p̄dicatur affirmat̄ et negat̄ de subo et accidente: sed q̄ affirmat̄ et negat̄ simul de q̄libz eorū. nā dicere creaturā esse sine relatiōe creationis: est dicere creaturā esse creaturā et nō eē creaturam: cū relatio creationis per se consequat̄ ad creaturā in q̄m est creatura. et similiter relationē esse sine subiecto relatiuo: implicat contradictionem. nam relatio id quod est: est ad terminū relatiuū. terminus autē relatiu⁹ nec esse nec intelligi p̄t absq̄ correlatiuo quod ē suby relationis. vñ dicere relationē esse sine subo relatiuo: est dicere relationē esse et relationē nō esse. ¶ Ad. 2. m. d̄r q̄ assumptū ē falsū. nō enī de⁹ p̄t manutene in re natura materiā sine forma nec rē sine esse q̄ ista implicat contradictiones. ¶ Ad. 3. m. dicit q̄ quāuis intellect⁹ possit argumētari accidēs relatiu⁹ eē absq̄ subo: nō tñ id p̄t vere p̄cipere q̄ implicat cōtradictionē. de accidētib⁹ vero absolutis ē alia rō sicut dictū ē sup̄ra ad argumēta scoti. ¶ Ad p̄mū scoti cōtra scot⁹ conclusionē dicit q̄ r̄sio ibi data sufficiens est. et ponit eam. S. Tho. in hac dif. q. p̄. ar. 2. sub. ar. 2. ad. 2. m. Et. 3. p. q. 77. arti. 3. ad. 3. m. Et ad eius ipugnationē dicim⁹ q̄ argu-

mentū, pcedit ex falso supposito. s. q̄ prius et po-
 sterius natura dicant̄ fm̄ diuersa instātia nature.
 hoc aut̄ falsum ē: nā h̄m̄oi instātia ficticia sunt. nō
 enim, pprie et formaliter loquēdo dicit̄ aliqd̄ pri-
 us natura altero q̄si pcedat ip̄m p aliquod in-
 stās: sed qz vnū est vel depēdet ab alio et nō ecō-
 tra. et cōsimiliter aliqd̄ agere p̄us natura altero
 nō est agere p̄ aliqd̄ instās nature p̄us illo: sed al-
 terū in agēdo depēdere ab ip̄o et nō ecōtra. v̄n-
 de instrumētū in q̄ h̄m̄oi simul et in eodem in-
 stanti agit cū p̄cipali agēte. sed quia actio instru-
 mētī depēdet a motu et a virtute p̄cipalis agen-
 tis: dicit̄ agēs posterius natura. ¶ Ad. 2^m. cōce-
 ditur tota deductio argumētī sed nō militat con-
 tra nos. ponimus enī fm̄ doctrinā. S. T. q̄ potē-
 tie anime fluūt ab anima effectiue et p̄p̄e passio-
 nes a subiecti vt ip̄e docet. p̄. q. 77. ar. 6. i. cor.
 et ad. 2^m. ¶ Ad. 3^m. dicit̄ q̄ pcedit ex falso itel-
 lectu verborū. S. T. nusq̄ enim. S. T. docuit vel
 scripsit q̄ suba nō sit vel possit esse p̄cipiū imme-
 diate p̄ductiuū alicui⁹ accidētis. imo p̄trariū ei⁹
 tenet p̄ma p̄e vbi allegatū est in p̄cedēte solutio-
 ne. et. p̄. li. sen. loco ānotato in secūdo notabili.
 q̄b̄ aut̄ ē ip̄e in plerisq̄ locis scripsit: est q̄ suba nō
 est immediatū p̄cipiū motus vel opationis in re-
 bus creatis. hoc aut̄ multo stricti⁹ dictum ē q̄ p̄-
 mū et differenti⁹. aliquorū enī accidētū suba est
 p̄cipiū immediate p̄ductiuū: nō tamē alicui⁹ mo-
 tus vel opationis pprie dicte. et d̄ hoc lati⁹ dictū
 fuit in secūdo notabili. v̄n̄ frustra laborāt quidaz
 doctrine. S. Tho⁹ sequaces vt defendāt q̄ nulla
 suba creata ē p̄cipiū immediate p̄ductiuū accidē-
 tis: tanq̄ fuerit. S. Tho⁹ documētū. Et p̄ hec p̄-
 r̄sio ad p̄firmationē inquātū p̄cludit de suba ime-
 diationē p̄cipij respectu ois accidētis. Ad illud
 aut̄ q̄b̄ infert d̄ imediatione p̄cipij ex quarto me-
 theororū et ex dictis damasceni: d̄ q̄ ex illis non
 aliud habet nisi q̄ ois suba hēt p̄p̄az opationē: et
 hoc nos p̄cedim⁹. sed nō tanq̄ agēs p̄ximū et im-
 mediātū: sed tanq̄ agēs p̄mū. ¶ Ad. 4^m. d̄ q̄
 respōsio ibi data bona ē. et ad ei⁹ ipugnationē di-
 cū⁹ q̄ nō est s̄lle de deo q̄b̄ inducit p̄ simili. nam
 actio dei est ipsa ei⁹ suba: et ideo immediatum eius
 p̄cipiū est suba. sed ois actio et opatio creature
 est accidēs: et ideo immediatū ei⁹ p̄cipiū oportet
 esse accidēs. et de hoc satis fuit disputatū in p̄mo
 libro dif. 3^m. ¶ Ad ea q̄ scot⁹ v̄lteri⁹ arguit ad p̄m⁹
 dicit̄ q̄ cum d̄ in virtute sube agere: nomie vir-
 tutis intelligit̄ aliquid absolutū q̄b̄ est accidēs
 et est in specie b̄ sacralibus subiectiue. et cū argu-
 ens obijcit q̄ nihil est in accidētib⁹ sacralib⁹ nobi-
 lissillis: dicit̄ q̄ est falsum. nā virt⁹ ip̄is comunica-

ta a suba panis et vini cui⁹ erāt accidētia: est illis
 nobilior q̄ ad rōnem agēdi. et multo magis vir-
 tus ip̄is sp̄ibus diuinit⁹ data. ¶ Ad. 2^m. p̄ r̄sio
 ex imediate dictis. itellect⁹ aut̄ quē arguēs habz
 cū d̄ aliqd̄ agere in virtute alteri⁹ cause: falsus ē et
 fictici⁹. ¶ Ad. 3^m. d̄ q̄ in maiori p̄positione debz
 itelligi q̄b̄ nō ē: nec in se nec i suo effectu vel virtute
 derelicta: alias nō esset vera p̄positio. v̄n̄ qz ex
 suba panis et vini ante vel i sui p̄uersione in corp⁹
 xp̄i cōmunicata et relictā ē dimētionib⁹ sacralibus
 virtus agēdi oēm effectū quē suba panis et vini p̄us
 facere poterat: ideo sube panis et vini itelligit̄ eē
 licet nō in se: in virtute tū sua dimētionib⁹ cōmuni-
 cata. et iterū p̄ter hāc virtutē adest virt⁹ diuina coa-
 gēs sicut dictū ē. ¶ Ad. 4^m. d̄ q̄ si arguēs intelli-
 gat it̄ fm̄ q̄cūq̄z mō capiat̄ necessario idigere p̄-
 cipali agēte simul p̄causante ad effectū p̄ducēdū
 fm̄ se et in p̄p̄a natura ac ex̄t̄tia: falsus ē sicut d̄du-
 ctū fuit in tertio notabili. si vero arguēs itelligat
 illud de p̄cipali causa coagēte vel p̄ se vel p̄ vir-
 tutē instrumētō cōmunicatā: dictū arguētis ē ve-
 rū et deductio ei⁹ valet: s̄ nō militat p̄ nos q̄ poni-
 m⁹ q̄ i actione sp̄erū sacraliū coagit suba panis et
 vini nō p̄ se ip̄az s̄ p̄ virtutē illi cōmunicatā et relictā
 ¶ Ad. 5^m. negat̄ mior nā accidētia sacralia itelli-
 gū⁹ moueri a suba panis et vini quādū p̄ virtutē ip̄i⁹
 agūt quā retinet. quē admodū sagitta tādū mo-
 uet a p̄iciēte: quādū manet i ea vis ip̄ulsus. p̄iciē-
 tis. et d̄ hoc lati⁹ dictū fuit i tertio notabili. ¶ Ad.
 6^m. d̄ q̄ argumētū nō ē ad p̄positū. nā pcedit d̄
 agēte p̄p̄e vniuooco v̄l equooco q̄b̄ ē agēs p̄cipale
 d̄ q̄ t̄m̄modo dat̄ diuisio p̄ equoocū et vniuoocū ac
 analogū. vt. n. dictū fuit i tertio notabili et v̄bis
 S. T. agētia instrumētalia p̄p̄e loquēdo neq̄ sunt
 vniuooca nec equooca aut analogā. qz q̄ sp̄es sacra-
 les sūt agētia instrumētalia respectu diuine virtutis
 et sube panis et vini vt sepe dictū ē: ideo p̄p̄e loq̄n-
 do neq̄ sunt vniuooca agētia nec equooca nec ana-
 logā nisi p̄ reductionē ad p̄cipale agēs. Itē qz ite-
 rū v̄ez ē d̄ agēte instrumētali q̄ semp sit nobili⁹ suo
 effectu: qz effect⁹ nō p̄portioat̄ instrumētō sed
 p̄cipali agēti q̄ p̄ vilia instrumēta q̄nq̄z inducit no-
 biliores effect⁹. imo nec d̄ agēte p̄cipali id verū
 est capiēdo nobilitatem simplr et in natura sua: s̄
 sufficit q̄ sit nobili⁹ in q̄m ē agēs pur. S. T. notat
 sup̄ dif. p̄. q. p̄. ar. 4. sub. ar. p̄. ad. 3^m. p̄ quē mo-
 dū accidēs p̄t eē nobili⁹ suba si sit p̄cipiū eius
 actiuū. Q̄b̄ at̄ arguēs dicit̄ hāc p̄positionē eē sibi
 maximā videlicet simplr ip̄fecti⁹ fm̄ sp̄em vel ge-
 nus nō p̄t esse totale p̄cipiū actiuū respectu p̄-
 fectionis: si itelligat totale p̄cipiū p̄ exclusionē
 cuiuscūq̄ alteri⁹ p̄cipij: p̄positio est cōcedēda. si

vero intelligat totalitatē ex pte effect⁹ quasi agēs
 imperfect⁹ fm spēm suā nō possit esse pncipiū acti-
 uū effect⁹ pfectioris q̄m ad sui totū p virtutes sibi
 p̄nunicatā a pncipali agēte: ppositio falsa ē quā-
 tūcūq; arguēs, p̄terniēs habeat illā sicut maximā.
 nec sic dicēdo destruim⁹ ordinē causaz in vniuer-
 so fm quē agēs est p̄us ⁊ pfect⁹ suo effectu. nā ta-
 lis ordo non attēdit inter agētia instrumētalia: s̄
 inter agētia pncipalia et q̄m ad rōnez agēdi: non
 quātū ad oīa simpliciter sicut dictū est. Et p̄ hec p̄
 respōsio ad totā deductionē argumētī in q̄ argu-
 ens decipitur putans q̄ quia agens instrumen-
 tale imperfectius fm genus suo effectu: non va-
 let p̄formā p̄p̄am eē pncipiū actiuū illi⁹ quātū
 ad totū: q̄ p̄ cōsequēs neq; possz eē tale pncipiū
 p virtutē pncipalis agētis: qd̄ est p̄tra oēm p̄hiaz
 et rerū experiētīā. ¶ Ad argumēta scoti contra
 tertiā p̄clusionē dicit q̄ octo argumēta ei⁹ p̄ p̄maz
 ptem sue diuisionis: nō militāt p̄tra nos. nūq; n.
 S. Tho. scripsit v̄l docuit q̄ ex dimētionib⁹ sacra-
 lib⁹ generaret aliqd̄ p̄ hoc q̄ forma geniti recipit
 in ip̄is dimētionib⁹ p̄ materia: ita vt sic generatū
 cōpositū essz ex dimētionib⁹ et tali forma subali si
 cut tāq; ex materia ⁊ forma. p̄tra qd̄ p̄dicta octo
 argumēta p̄cludūt. ¶ Ad ea q̄ obijcit p̄ sc̄daz p̄tē
 diuisionis d̄r et ad id qd̄ q̄rit r̄ndem⁹: q̄ materia
 rei genitate ex dimētionib⁹: fit in vltimo instāti ge-
 nerationis q̄ ip̄a res genitat̄ et fit simul cū p̄p̄a for-
 ma subali et quātitate illi debita. et ad hui⁹ ipugna-
 tionē d̄r q̄ p̄cedit ex falso supposito. s. q̄ nos dica-
 mus materiā rei genitāde aduenire absq; quātī-
 tate. hoc aut̄ est falsum. imo vt dictū est: fit et ad-
 uenit simul cū quātitate et forma subali. nā dimē-
 siones in oīa ista simul conuertunt̄. Unde. S. T.
 3. p. q. 77. ar. 5. ad. 3. m. dicendū inq̄t q̄ quātitas
 dimēsiua panis et vini naturā retinet, p̄p̄riā ⁊ ac-
 cipit miraculose vim ⁊ p̄p̄rietatē sube. et ideo po-
 test trāsire in subaz et in dimētionē. hec ille. Itēq;
 obstat qd̄ secundo obijcit. nam licet nō corrupa-
 tur ibi aliq̄ suba: corrupunt̄ tū dimēsiones haben-
 tes vim sube. ex qua corruptione cōsequit̄ gene-
 ratio rei cōposite ex materia et forma p̄cōuersio-
 nem specierū sacraliū in ip̄am. put̄ deductus fuit ī
 quarto notabili. ¶ Ad ea q̄ durādus vltimo obij-
 cit contra eandē conclusionē dicit q̄ minor ē fal-
 sa: quia imo quātitas eucharistie p̄t̄ naturaliter
 corrupi duobus modis illoz. s. p̄mo et tertio q̄s
 arguens recitat p̄ supposito p̄mo miraculofacto
 in consecratione. p̄mo modo: quia licet quātitas
 non habeat cōtrariū: est tamē susceptibilis con-
 trarioz. quēadmodū s̄ba que de se non hēt con-
 trarium est tamē susceptibilis cōtrarioz. vnde

sicut passio magis facta abijcit a suba et tandem
 corrupitur per corruptionē qualitatis sibi cōna-
 turalis et cōseruatiue a contraria qualitate: sicut
 suba aque corrupit̄ per corruptionē frigiditatis
 a calido: ita et in eucharistia passio magis facta p̄
 actionē qualitātū contrariaz abijcit a dimēsiōni-
 bus q̄ tandē corrupunt̄ p̄ corruptionē quātūz q̄
 fuerant cōnaturales sube panis et vini in ip̄is di-
 mensionib⁹. cū enim sicut dictū est supra: dimēsiō-
 nes in hoc sacro remanētēs vim habeāt sube pa-
 nis et vini: exigūt ad sui cōsistentiam qualitates
 cōnaturales et cōseruatiuas panis ⁊ vini. et per
 cōsequēs corrupi possūt ip̄is corruptis qualita-
 tibus: quēadmodū cōtingeret circa subam panis
 ⁊ vini si ibi essz. Itē dimēsiones corrupi possūt tertio
 modo. s. p̄ diuisionē sui. qm̄ licet quātitas vt quā-
 titas ē sit diuisibilis in infinitū: tū vt est naturalis
 habet quātitates p̄p̄rias nature rei cui⁹ ē quantitas
 terminū habet in maximū et minimū vt p̄s do-
 cet sebo libro de aia: ita vt vltra illos terminos iā
 desinat eē quātitas talis rei. vñ qz dimēsiones sa-
 crales sunt naturales et sensibiles: tuz qz sunt p̄-
 p̄rie rei naturalis. s. sube panis ⁊ vini q̄ p̄cessit: tū
 etiā qz informant̄ quātitatib⁹ naturalib⁹ et sensibili-
 bus: terminū hēt ⁊ in maximū et in minimū. ac p̄
 hoc corrupi possunt. put̄ sunt dimēsiones panis ⁊
 vini p̄tinuā diuisionē vel etiā augmentationē
 ¶ Ad argumētū ante oppositū patet respōsio ex
 supradictis. Et in hoc articulo terminatur.

Distictio decima tertia.

Arca finē

duo decime distictio-
 nis et circa decimam
 tertiā distinctionem
 quartis ententiarum
 queritur vtrū hostie
 vel sanguini a duob⁹
 consecrato possit ali-
 quid admisceri ⁊ ar-
 guitur q̄ non. qz nec
 plures possunt eandē hostiā cōsecrare: nec specie-
 bus panis et vini p̄t̄ aliqd̄ admisceri. ergo q̄stio
 falsa. antecedēs. p̄batur pro prima pte. quia plu-
 rium agentiu⁹ sunt plures actiones maxime quā-
 do quilibet sufficit ad agendum. sed vnus sacer-
 dos tantū potest p̄secrare. ergo si plures p̄secrāt
 simul: sunt plures p̄secrationes sup eandē hostiā

et ita fit iniuria sacro. pro secunda parte. pbat. qz vt in pmo de generatione. pbat pbs: accidēs nō pmisset substātie: sed quilibet liquor: suba qdam est. cū ergo spēs sint tm accidentia: videt q nihil possit eis pmisceri. ¶ In oppositū arguit et pmo p prima parte qstionis. qz cōsuetudo ē quarūdā ecclesiarū qz noui sacerdotes in sua ordinatione epō cōcelebrāt sup eandē materiā panis et vini. p secunda parte arguit. qz mai⁹ ē corūpi qz permisceri. sed ille spēs pnt corūpi. ergo et misceri. ¶ In hac questione erunt qtuor articuli vt sup.

Quantū ad pri-
mū articulū sit pma conclusio qz plures sacerdotes possunt simul vnā et eadē hostiam cōsecrare. hāc cōclusionē tenet. S. Tho. i hac dis. q. p^a ar. 2. sub. ar. 2. Et. 3^a. p. q. 82. ar. 2. ¶ Secūda cōclusio est qz vno cōsecrato pōt aliquis alius liqz pmisceri. hanc cōclusionem tenet S. Tho. dis. pce. q. p^a ar. 2. et. 6. Et. 3^a. p. q. 77. arti. 8. Item quodlibet. 10. arti. 3°.

Quantū ad arti-
culū secundū arguēdū est cōtra cōclusiones. Et qdez ptra pma arguit durādus in hūc modū. cōclusio ista inquit pōt intelligi dupliciter. vno modo qz plures sacerdotes sic cōsecrēt vnā hostiā qz vno cōsecrat vnā pte hostie puta medietatē et alius psecrat aliā medietatē: hostia tū integra remanēt. alio modo qz qlibet psecrat eam totā. pzinū adhuc pōt intelligi duplr. vno modo qz qlibz intēdat psecrare solū medietatē nō signādo quā medietatē hostie. alio modo eā signādo sensu vel imaginatione vel qcuqz alio modo. si pmo modo: sic dicēdū est qz plures sacerdotes nō pnt cōsecrare vnā hostiā si nullus signet quā medietatē intēdit cōsecrare sed solum in generali intēdit de medietate qcuqz sit illa et nō de tota. qd sic patet. qz qrone talis sacerdos cōsecrat hāc medietatē puta q est a dextris: eadē rōne r illā q est a sinistris. qz intērio sua nō ē magis de hac qz de illa: sed ē absolute d medietate qz idifferēter se hēt ad hāc r ad illā. ergo aut vtrāqz equalit cōsecrat aut neutrā. nō vtrāqz qz tūc cōsecraret totā qd nō pōt esse cū nō intēdat cōsecrare totā sed solū medietatē. ergo neutrā cōsecrat qd est. ppter defectū intentionis qz debz eē determinate de materia psecrada. ¶ Si aut intelligas scdo modo. s. qz sacerdos signet medietatē quam vult psecrare: sic possz videri alicui qz si psecratio

fuit ptra subationē panis in corp⁹ xpī: nullo modo est possibile hostia manēte integra: vnā ptez cōsecrari sine alia pte. pmo qz talis cōsecratio nō est possibilis nisi vna pars sube panis possit pverti sine alia parte. sed hoc nō ē possibile vt pbabit. ergo et c. pbatio minoris. qz suba panis sub quātitate hostie nō hēt ptem imo quātitas sua ē essentialit sua partibilitas. nō enī pter partes quātitas sunt alie ptes materie vt aliq imaginant: nisi dicerem⁹ qz alia est extērio materie alia quātitas qd nō est vtz. ergo non pōt pverti pars sube panis nisi simul cōuertat sua quātitas q est essentialit et intrinsece sua partibilitas. qz facta hostia nō remanet integra. qre et c. ¶ 3°. qz vnū numero nō pōt fieri multa nisi diuisione quātitatis: cū diffinitio quātī sit qz quātū est diuisibile in ea qz insunt. 5°. metha. sed si pars sube panis pverteret quātitate manēte integra: vnū numero. s. suba panis diuideret in plures ptes. s. in pte cōuersam et in pte nō puersam absqz diuisione quātitatis. ergo hoc non est possibile. sed ad hoc potest dici qz si pars q pvertit maneret actualit et nō corūpet isterōnes pcederet naturalit loquēdo. s. qz pars q pvertit sua persione definit eē: nec miruz quia definit actu eē: ideo nō oportet qz persione tal partis: quātitas pvertat. nec ad diuisionē totius in tales ptes quarū vna corūpit et alia remanet reqrit diuisione quātitatis. qz tā forma sbalis qz accidētalis p quātitatē extēsa: corūpit fm pte quātītatīā quātitate manēte corrupta. actio. n. corūpit pētis naturalit licet nō sit nisi in aliqd quantū: tū respicit qlitatē vt terminuz q abiat et corūpit. quātitatē vero: vt subm qd manet nec corūpit nisi p accidens qten⁹ corruptis qlitatib⁹ corūpit sbale et p pns quātitas q inest sube vt subiecto. r sicut fit naturalit corruptio pntis quātitative albedinis absqz corruptione aut diuisione quātitatis sic xtute diuina pōt fieri corruptio pntis sube panis et p pns cōuersio ei⁹ in corp⁹ xpī absqz corruptione et diuisione quātitatis. posset etiā xtute diuina fieri qz pars sube panis maneret et fieret sub alia quātitate puta nō corrupta nec diuisa. qz licz diffinitio quātī sit qz quātū ē diuisibile i ea qz insunt: tū hic nō est diuisio s alid gen⁹ actiois videlz corruptio et pversio vt nūc fit i sacro: vl trāslatio eiusdē subri d vno accidēte ad aliū. sicut. n. de⁹ possz facere qz suba q ē nūc sub vna quātitate fieret sub alia puta nō corrupta nec diuisa: sic vt videt possz facere qz pars sube extit sub pte vni⁹ quātitatis fieret sub pte alteri⁹ quātitatis. ppter qd dicēdū est aliter qz si media pars hostie itegre pōt sēlu imaginatione vel intellectu signari absqz reali diuisione

tunc media pars potest consecrari sine alia. quia concurrunt omnia q̄ p̄tinet ad sacramētū. s. forma materia minister et intētio. est aut̄ valde difficile videre quomodo sensus imaginatio vel intellectus: inter partes cōtinuas possit distincte signare vnā partē nihil accipiēdo de altera. Si aut̄ cōclusio intelligat̄ secūdo modo. s. an plures sacerdotes possint cōsecrare vnā hostiā ita q̄ quilibz cōsecret eam totā: sic est duplex modus dicendi. q̄dam enī dicūt q̄ sic etiā si nō simul. p̄ferāt verba cōsecrationis sed vn̄ post aliū. quoz rō est. qz sacerdos cū ordinat̄: cōstituit̄ in gradu eoz qui in cena acceperūt potestātē a dño cōsecrādi. s. apostoli q̄ tunc hāc potestātē acceperūt: x̄po cenanti cōcenauerūt. et ideo noui ordinati s̄m quarūdā ecclesiarz cōsuetudinē: ep̄o celebrāri concelebrāt. et p̄p̄s consecrāt eandē materiā cum ep̄o. nec p̄ hoc iterat̄ consecratio sup eandē materiā: quia licet diuersis tēporibus. p̄ferāt verba vnus et alius tamē sicut dicit̄ Innocēt̄ tertius: intētio debz ferri ad idem instās cōsecrationis. forte ad illud in quo cōsecrat ep̄s. Sed hic oriunt̄ aliqua noua dubia. p̄mū est qz et si apli x̄po cenanti cōcenauerunt: non tñ cōcelebrauerūt. quare similit̄ ordinati: ep̄o cōmunicāti cōmunicare debēt quod etiā sit s̄m cōsuetudinē omnīū ecclesiarz: nō tamē debent concelebrare. Et qd̄ dicit̄ secūdo q̄ hec est p̄suetudo aliquaz ecclesiarz: dicēdū q̄ bene ē cōsuetudo in aliq̄bus ecclesijs q̄ illi q̄ ordinant̄ i sacerdotes: ep̄o incipiēte canonē misse ipsi incipiūt et p̄ficiunt totuz exceptis verbis cōsecrationis q̄ nō dicūt: et sup hoc specialiter instrunt̄. et cū in illis verbis consistat̄ p̄secratio: cōstat q̄ non consecrāt cū ep̄o. et si in aliq̄bus locis sit p̄suetudo q̄ dicāt verba p̄secrationis: non est dubiū q̄ periculosa est et magis est abolenda q̄ seruāda. qz vix aut nūq̄ pōt fieri q̄ oēs simul. p̄ferāt x̄ba p̄secrationis: cū illi q̄ ordinant̄ sint parū sciētes et parū discreti nec vn̄ expectat aliū in dicēdo verba canonis et p̄secrationis: nec illa x̄ba dicunt̄ in alto vt vn̄ possit audire aliū et se ei p̄formare. et sic cōtigit q̄ vn̄ p̄fert x̄ba p̄secrationis ante aliū: et p̄mus p̄secrat totū si tūc p̄secrare intēdit et sequētes nihil faciūt s̄ iterat̄ x̄ba p̄secrationis sup materiā iā p̄secratā. Itē talis p̄suetudo pot̄ debz dici corruptela vel abusus q̄ cōsuetudo. cuius rō est. qz qñ aliqd̄ est omīssū de p̄tinetibz ad ordinationē alicui: illud debz suppleri anteq̄ ille exeat̄ officiū sui ordinis. s. ordinatio sacerdotū non est cōpleta qñ sit p̄secratio in missa: imo restāt qd̄az faciēda. s. manū ipositio cū p̄scripta forma x̄boz accipite inqt̄ sp̄m sc̄tūm. ergo irrationabile ē q̄

sacerdotes simul cū ep̄o sint p̄celebrātes cū nondū cōpleta sit ordinatio eozū. Nec valet qd̄ dicitur q̄ intellect̄ omnīū fert̄ ad idē instās consecrationis. s. ad illud in quo ep̄s p̄fert verba: qz intētio nō facit q̄ verba habeāt suā efficaciaz anteq̄ proferant̄ vel postq̄. plata sunt. alioquin effect̄ consecrationis posset anticipari vel differri s̄m volūtātē sacerdotis. ita q̄ p̄ferēs verba cōsecrationis mane et intēdēs q̄ nō haberēt effectuz suū tūc sed circa tertiā: cōsecraret circa tertiā virtute verboz p̄cedētū: quod nō videt̄ cōueniens sed periculosuz et enorme. ergo verba consecrationis habēt effectū suū in p̄mo instanti q̄. plata sunt vel nūq̄. si ergo nō oēs simul verba cōsecrationis. p̄ferāt: qui p̄mus p̄fert totū p̄secrat s̄p̄ tunc p̄secrare intēdit. sequētes aut̄ nihil faciūt: s̄ solū verba cōsecrationis iterat̄ sup materiā cōsecratā. Et ad hoc dicūt quidā q̄ illi q̄ p̄ferunt verba p̄m̄ q̄ ep̄s: nō intēdūt tūc cōsecrare et ideo tūc nō p̄secrāt cū deest intētio tūc cōsecrandi. sed virtus verboz trāseuntū manet virtute diuina i aere vsq̄ ad instās in quo ep̄s p̄fert verba p̄secrationis: et tūc cōcurrūt oēs vtutes verboz p̄cedētū et sic omēs cōsecrāt eandē materiā. cū enī ecclesia regat̄ a sp̄s̄ sancto: credibile ē q̄ p̄suetudines ab ecclesia approbate sint cōformes diuine volūtati. et ideo vbi est talis cōsuetudo quā romana ecclesia scit et innocētius qui fuit papa sciuit nec reprobaui imo potius approbaui: temerariū videtur tales cōsuetudines reprobare. quāuis enī intētio sacerdotis nō possit anticipare vel retardare effectū verboz: diuina tñ virt̄ cuius cordes sunt tales ordinationes pōt effectū verboz suspēdere retardare. Quā innocēt̄ talē cōsuetudinē approbet: cōfirmatur p̄ illud qd̄ ipse dicit̄ de officio misse pte. 3^a. ca. 9° vbi dicit̄ sic. cōsueuerūt p̄sbyteri cardinales romanū pōtificē circūstare. cūq̄ cōsumatū est sacrificiū: s̄ manu ei⁹ cōmunionē accipere: significātes ap̄los q̄ cū dño pariter discēbentes s̄ manu ei⁹ eucharistiā acceperūt. p̄mū aut̄ istoz. s. q̄ virt̄ p̄cedētū verboz remaneat in aere vsq̄ ad instās verboruz in quo ep̄s cōsecrat est adeo derisorū q̄ nō est reprobatione dignū. q̄ enī de⁹ p̄pter particulare cōsuetudinē aliquaz ecclesiarū trāfferat accidēs s̄ subo in subm. s. virtutē quā ponūt in verbis q̄ transeūt et conferunt eam in aere et mutet ritū sacrorum quē ip̄e istituūt: est pure ficticiū. sed illud qd̄ v̄lis ecclesia tenet̄ sacramētis et articulis est a sp̄s̄ sc̄to. Qd̄ aut̄ d̄ de Innocētio qui videtur approbasse illā p̄suetudinē: pōt dici q̄ approbaui vt doctor et nō vt papa. nec sua doctrina tenet̄ in omnibus. nec ecclesia romana

fiaromana tenet illud qđ ipse dicit de presbyteris cardinalib⁹ cōcelebratib⁹ cū papa. et si fiebat tēpore suo: nunc tñ nō fit. qz visus est periculus posse de facili cōtingere i tali celebratione: imo vit fieret quin periculū cōtingeret. z ideo illa cōsuetudo abolita est sicut nobis cōstat qui in curia romana lōgo tempore stetimus z adhuc ibi dem sum⁹ et nullis summo z pōtificū interfuim⁹ in quib⁹ illa cōsuetudo nūq̄ fuit cōseruata. et si obseruaretur: nō eēt necessariū credere qđ bene fieret. qz fm hieronimū nō qđ sit rome s; qđ fieri debet attēdendū est. Alius mod⁹ est qđ plures sacerdotes eadē hostiā pñt consecrare dū tñ verba cōsecrationis simul. pferāt alias nō. sed pmo pferēs totum cōsecrat et sequens nihil facit. qđ pbatur sic. cōcurrētib⁹ omnib⁹ q̄ sunt de necessitate sacri: vere pficitur sacm. sed quādo sacerdos pferit verba cōsecrationis sup debitā materiā cū intētionē cōsecrādī: tūc cōcurrūt omnia q̄ sunt de necessitate sacri. ergo vere cōsecrat. sed qua rōne iste cōsecrat: eadē rōne z alius q̄ eadez verba simul. pferit simili intētionē. quare zc. hec durād⁹. ¶ Cōtra secūdā cōclusionē arguit durā dustrīplicit. pmo cōtra hoc qđ dicit cōclusio de liquore addito alteri⁹ speciei. vult eni. pbare pmo qđ si talis liquor est eqlis vel maioris virtutis: desinit ibi totalitē esse sanguis xpi. secundo qđ si sit minoris virtutis: remanet ibi sanguis sub oi parte specierum sub qua prius erat. sed nō incipit eē sub liquore admixto z corrupto. qz quod inde generatur est vinū z non species vini. p̄mū pbat. qz quādo desinit esse cōsecratio: desinit eē sanguis. sed sic est in. pposito. ergo etē. minor. p batur. qz qđ desinat ibi esse q̄tum ad q̄litates saporis z coloris: nō est difficile videre. qz vt dicitur pmo phy. ad agendum. sufficiūt duo cōtraria. ad patiendū vero vnum subiectū. sed hie est dare contrarietate inter q̄litates ei⁹ quod apponitur puta aque z eius cui apponitur puta vini. subiectū aut passibile sub vtraq̄ q̄litate est quātitas q̄ de se nata ē subijci p̄trarijs. ergo ista sufficiunt ad hoc vt q̄litates specierum vini per admixtionē cōtrarij puta q̄litarum aque corrupantur. De quātitate aut quomō corrupatur p admixtionē liquorum: nō clare patet. qz nō p actionem cōtrarij nec per corruptionem subiecti nec per diuisionem: sed diuina virtute corrupitur. sed dato qđ nō corrupatur quātitas: corruptio q̄litarū sufficeret ad hoc vt sanguis xpi ibi desineret esse. ppter duo. p̄ximo qz spēs vini p̄tinet ad sacm: q̄ten⁹ representāt substātiā vini q̄ conuersa ē. sed sub iam magis representant q̄litates q̄

quātitates. qz quātitas est oibus cois: q̄litates aut aliq̄e sūt. pprie fm naturā forme specificē. ergo q̄litates magis pertinent ad hoc sacm q̄ quātitas. ipsis ergo corruptis: desinit sacm. sciēdo qz sacm est sensibile signū vt patet ex sua diffinitione. sed spēs magis sunt sensibiles rōne q̄litarū q̄ quātitatis: vt sic eorū corruptio sufficiat ad corruptionē sacramēti. vnde Innocēt⁹ terti⁹ dicit qđ vbi similitudo deficeret: sacm nō eēt. similitudo aut attenditur penes q̄litates. sciēdū patet qz tādū manet sāguis christi: q̄ diu manēt p̄me species. s; ille manēt incorrupte siue diuise siue non q̄m diu sunt maioris virtutis: qz corrupūt z non corrupūtur. igitur zc. hec durādus i forma. ex q̄bus videt qđ S. Tho. diuinitate distinguit de admixtione liquorū alteri⁹ spēi. ¶ 2°. pōt argui cōtra eadē partē cōclusionis qđ dicit qđ per additionē modici liquoris alterius speciei: aliq̄ pars spētū corrupitur. qz nō magis sequit corruptio spētū p additionē aq̄ post cōsecrationē: q̄ ante. sed p appositionē aq̄ ante cōsecrationē: nō dicim⁹ aliquā partē vini q̄stūcūq̄ modicā corrupi sic qđ illa non fiat sanguis xpi sicut in alijs. imo vinū cōuertit in se aquā: et totū est vinū quod totū cōuertit in sanguinem sicut ipsemet Thomas dicit. dist. 11^a. arti. de aq̄. ergo a simili gutta aque apposita spēb⁹ vini: nulla specierū pars corrupitur: sed sola gutta aq̄ cōuertitur. vnde in nulla parte specierū desinit esse sanguis xpi in qua p̄us eēt. ¶ 2°. loco cōtra eadēz cōclusionē arguit idē durād⁹ pbādō qđ si liquor appositus specieb⁹ vini sit eius de z speciei quo ad naturā substātie z q̄litarū vt pote si de eodē dōlio pmo cōsecratur vinū et postea cōsecrato apponeretur simile nō cōsecratū: qđ non. ppter hoc desinit ibi esse sanguis xpi siue illud quod apponitur spēbus vini cōsecrati sit maius siue eqlē siue minus. qz simile nō corrupit sibi simile. sed cōtingit qđ liquor appositus spēb⁹ vini sit p oia similis eis. z sic ponit in proposito cū de eodē dōlio vtrūq̄ vinū accipit. ergo p appositionē talis liquoris spēs p̄existētes nō corrupūtur. ¶ Alteri⁹ ex hoc arguit sic. quotiescūq̄ q̄ntū addit q̄nto manēte quātitate vtriusq̄ quātitūq̄ fiat vnum p̄tinuū: semp̄ tñ distingunt⁹ fm positionē z situ. qz due quātitates etiā si sint partes vni⁹ quātitatis cōtinue: necessario distingunt⁹ situ z positione. s; sic est in. pposito vt ostēsus ē. qz vinū appositū et spēs quib⁹ apponit⁹: manēt quo ad quātitatē suā z quo ad q̄litates. ergo quātitūq̄ faciāt vnum fm cōtinuitatē eo qđ sūt similia fm spēs z vtrūq̄ liq̄dū. ppter qđ de facili cōtinuant⁹: semp̄ tñ disti-

guntur fm sitū. hāc autē cōtinuitatē quāritatū z nihilomin⁹ distinctionē fm sitū: nō sic intelligo q̄ totū vinū appositū sit ex vna parte z spēs vini cōsecrati ex alia z cōtinuētur solū fm vnū lat⁹ in q̄ applicent. quēadmodū i incisōe ram⁹ appositus trūco: cōtinuaf ei solū fm vnā extremitatē. si tñ sit ibi vera cōtinuatio qz talis mod⁹ cōtinuatiōnis ē p̄tra naturā aliq̄dōz quoz vnū subitrat alterz fm puas partes z cedūt vnū alteri: semp tñ distinguūtur fm sitū partes vtriusqz vini licet im pceptibili: ppter paruitatē p̄tū z similitudinē earū. et ideo sub partib⁹ sp̄rū vini p̄sistētib⁹: manet s̄guis xp̄i z nō sub partib⁹ vini appositi. Cōfirmat qz oēs doctores coiter dicunt q̄ sanguis xp̄i nō definit eē sub sp̄b⁹ vini cōsecrati nisi p̄ tale alterationē seu immutationē p̄ quā defineret ibi eē suba vini si subesset. s̄z cōstat q̄ p̄ appositionē vini similis i suba et q̄litate p̄cedēs nullo mō d̄fineret eē. ergo p̄ appositionē vini similis i suba et q̄litate vino cōsecrato z sp̄b⁹ eius: nō definit corp⁹ xp̄i eē sub sp̄b⁹ p̄tib⁹ vini p̄secrati. ¶ 3.º loco arguit cōtra eādē cōclusionē pb̄do q̄ si liquor appositus sit eiusdē sp̄i quo ad subam nō autē quo ad aliq̄s q̄litates: puta si vino rubeo cōsecrato apponeret vinū albū nō cōsecratū: q̄ adhuc remanet sanguis xp̄i ac si fuisset appositū vinū totalit̄ simile. qz p̄cedēs color nō ē corrupt⁹ nec nou⁹ generat⁹ fm rē sed solū fm aparētā p̄ susceptionē paruarz p̄tūz vtriusqz liquoris. qd̄ ex eo posset aliq̄s credere hic: qz color q̄ resultat ex appositionē vini albi cū rubeo: nūq̄z apparet ita pur⁹ nec ita vniformis i suis p̄tib⁹ sicut si eēt naturalis. vel dato q̄ p̄cedēs color corrupt⁹: nō obstat q̄ ad p̄positūz. qz corruptio vel variatio illaz sp̄rū q̄ se hēt p̄ accidēs ad sacm: nō mutat ipm. s̄z variatio albi et nigri circa vinū: se hēt p̄ accidēs ad sacm. pōt enī cōfide vno sicut de alio. iste etiā q̄litates nō pprie demonstrāt sp̄m vini: cū p̄nt in alijs reb⁹ inueniri. nō sic autē est de sapore vel aliq̄ alio tali. ergo corruptio vel mutatio taliū q̄litatū: nō mutat sacm. ¶ Et pōt cōfirmari p̄ rōnē imediate p̄s factā. qz suba vini nō defineret eē p̄ solā alterationē de colore in colorem. et eodē mō nec sanguis xp̄i. ¶ Alterius finaliter tertio pb̄at q̄ rō adducta p̄ cōclusionē nō valet. fundat enī cōclusio i hac rōne. q̄libet pars mixti est mixta. si ergo aliq̄s liquor misceat sp̄bus vini p̄secrati: q̄libet pars totū mixti erit mixta. ergo nō erit seorsum signare liquorē appositū et sp̄s p̄sistētes. ergo p̄ totū mixtū est suba liquoris appositi. sed sanguis xp̄i nō est i hoc sacmō cū suba alteri⁹ corporis. ergo p̄ talē admix-

tionē: definit ibi eē sanguis xp̄i. ecce rōnē. q̄ autē ista rō nō valeat: ostēdit dicēs. in appositione inq̄t similitū: nō est mixtio pprie dicta fm quā q̄libet pars mixti est mixta de q̄ loquit aristoteles p̄ de gene. illa enī mixtio diffinit fm ipm q̄ est mixtibilū alteratorū vnio. et loq̄tur de alteratione q̄ inducit corruptionē. sic enī alterātur elementa vt veniūt i cōpositionē corporis mixti: qz nō manent actu fm suas formas z q̄litates actiuas z passiuas s̄z virtute tñ. similia autē fm sp̄m si sint q̄ ad oīa similia: nullo mō se alterāt. si vero sint similia fm sp̄z sube et dissimilia fm aliq̄s q̄litates sicut vinū albū est dissimile rubeo: sic pōt se alterare aliquo mō s̄z nō corrūpere. mixtio ergo taliū est p̄ iuxtapositionē partū. ita q̄ nulla pars est ibi mixta s̄z totū dicit mixtū: q̄tenus cōtinet partes diuersoz. hec ille in forma.

Quatum ad ter-

tiū articuloz p̄mo notādū est q̄ sicut deductū fuit li. 2.º. dif. 3.º. sub q̄rto notabili. Et. d. 18.º. sub secūdo notabili: q̄uis suba corporea ptes nō hēt nisi p̄ q̄ntitatē: et tñ ipsa substantia q̄nta vere hēt partes in q̄s diuidit alias a partib⁹ q̄ntitatē q̄ nō sunt aliud q̄ suba. vnde et facta diuisiōe p̄ q̄ntitatē: vere dicūtur ibi eē plures sube et nō solū plures q̄ntitates. diuiso enī ligno z diuiso lapide i plures partes: vere dicūtur ipse partes pluraligna z plures lapides z nō solū plures q̄ntitates ligni z lapidis. sicut enī albedo extēsa p̄ q̄ntitatē vere est i se albedo et de p̄dicamēto q̄litas: z si diuidat p̄ diuisiōē q̄ntitatis sūt plures albedines de p̄dicamēto q̄litas z nō solum plures q̄ntitates: ita z suba diuisa in partes diuisiōe q̄ntitatis: ad p̄dicamētū p̄tinet sube nō ad p̄dicamētū q̄ntitatis: alias nō essent plures sube diuise. diuisa igit̄ suba corporea in plures partes diuisiōe sue q̄ntitatis: alie sūt partes sube diuise a partib⁹ q̄ntitatis. et ille sunt de p̄dicamēto sube. iste vero de p̄dicamēto q̄ntitatis. verūtñ rō partibilitatis vtrobiqz est p̄ q̄ntitatē cui cōuenit partibilitas p̄ se. sube vero z q̄litate p̄ accidēs qz p̄ q̄ntitatē. et sicut suba diuisiōe q̄ntitatis hēt partes de genere sube p̄ter partes q̄ntitatis: ita z hēt extēsiōne quātitatis pprie extēsiōne p̄ter extēsiōne quātitatis. vñ z lignū triū palmorū mai⁹ lignū et maior suba dicit̄ q̄ lignū vni⁹ palmi: z nō solū d̄f hēre maiorē q̄ntitatē. et vni⁹ homo vere d̄f hō maior alio: z nō solū hēre maiorē q̄ntitatē. et vna albedo d̄f eē maior alia z nō solū eē in maiorē q̄ntitate. ¶ Et q̄b⁹ inferi-

mus q̄ sicut in q̄ntitate vel magnitudine p̄nt si-
gnari plures partes sensu v̄l intellectu q̄ntitate
realit̄ nō diuisa: ita et signari p̄nt sensu v̄l intelle-
ctu plures p̄res sube realit̄ nō diuise. ois enī ex-
tēsiō p̄tes hēt i potētia. Ex quo v̄lteri⁹ inferē ad
n̄m. p̄positū q̄ sacerdos p̄t partē hostie sensu
vel intellectu ac intētiōne signare ⁊ illaz ab alijs
partib⁹ mēte diuidere ⁊ sic diuisam cōsecrare: re-
siduo hostie mēte nō consecrato. ⁊ p̄fertī id fieri
p̄t diuina virtute q̄ p̄t subam corrūpere v̄l in
aliā rē cōuertere vel i toto vel i p̄te manēte ⁊ nō
cōuersa ip̄i⁹ q̄ntitate. sicut enī cōtigit p̄ actionē
agētis naturalis vel artificialis q̄ manēte incor-
rupta q̄ntitate corrūpā albedo ip̄i⁹ in toto vel
in parte: ita ⁊ virtute diuina fieri p̄t desitio p̄ris
sube panis et ei⁹ cōuersio in corp⁹ xp̄i absq̄ cor-
ruptione ⁊ diuisione sue q̄ntitatis. ¶ Itēq̄ va-
let cōtra ista quo r̄ndā instātia sic arguētū. vnū
numero nō p̄t fieri multa nisi diuisiōe quānti-
tatis. s̄ si pars sube panis cōuertere i corpus xp̄i
q̄ntitate manēte integrā: vnum numero. s̄. suba
panis diuidere i plures p̄tes. s̄. in partē cōuer-
sam ⁊ in partē nō cōuersam absq̄ diuisione q̄nti-
tatis qd̄ ē impossibile. Ihec certe instātia nō ob-
stat in p̄posito n̄o. qm̄ partes sube panis q̄ a re-
siduo panis diuidit̄: nō manet sed desinit eē pa-
nis cū sit cōuersa in corp⁹ xp̄i. ac p̄ hoc nō fit vna
numero vt cōnumerari possit parti residue pa-
nis. imo desinit eē vna numero. ⁊ ita p̄ talē diui-
sionē nō sūt plura numero vt obiectio suppone-
bat. si vero pars sube panis diuisa maneret in eē
actuali: forte instātia locū hēret. nā pars diuisa
nō posset facere vnū numero absq̄ q̄ntitate nisi
diuino miraculo fieret sp̄ialis. p̄t enī de⁹ cōuer-
tere corporeā subam i sp̄m. put. S. T. dicit̄ dif-
fcedēte. q. p̄. ar. 2. sub. ar. 4. ad. 2. m. sed tūc nō
esset suba panis et p̄ cōsequēs nō faceret cū resi-
dua manēte sub q̄ntitate: plures numero qz nō
essent vni⁹ sp̄ei. posset tñ diuina virtute creari d̄
nouo simul cuz parte sube diuise q̄ntitas p̄ quā
fieret vnū numero integrā manēte p̄ma q̄ntita-
te a q̄ fuerat sepata. sed i p̄posito n̄o nō est op⁹
recurrere ad hoc miraculū cuz pars sube diuisa
ip̄a sua diuisione ex vi cōsecrationis desinat esse
substātia panis sicut dictū est.

¶ Secundo Notādū est q̄ i que-
stioe an plures sacer-
dotes possint cōsecrare eādē hostiā. S. T. tenet
partem affirmatiuā in p̄mo ⁊ secūdo opere vbi
allegatū est. p̄ cōclusionē. p̄ eo q̄ fm̄ morē q̄rū-
dā ecclesiarū plures sacerdotes quādo in p̄sby-
teros ordinātur: cōcelebrāt episcopo ordinato

ri. et p̄fertī p̄pter p̄suetudinē romane ecclesie in
q̄ prout Innocētī terti⁹ refert in libro de sacris
cōsueuerūt p̄sbyteri cardinales romanū circū
stare p̄tificē ⁊ cū eo parit̄ celebrare. hoc aut̄ in-
troductū est ad rēp̄sentādū q̄ in p̄ma hui⁹ sacri
institutione xp̄o cōsecrāte et verba p̄secrationis
tradēte: apostoli ritū hui⁹ sacrificij a d̄no didice-
rūt. put Innocētī terti⁹ in q̄t. ⁊ videt̄. p̄abile q̄
ritū cōsecrādi didicerunt: verba cōsecrationis si-
mul cū xp̄o p̄ferēte saltē mentaliter recitādo. ita
q̄ rēp̄sentatio ei⁹ qd̄ xp̄s gessit circa institutionē
hui⁹ sacri non solū sit in sumptione ⁊ cōcātione
eucharistic omnū p̄sbyteroꝝ simul cū episcopo
sed etiā in simultanea recitatione verboꝝ cōse-
crationis. sed vtrū talis cōcelebratio fiat oibus
simul ⁊ ad idē instās verba cōsecrationis. p̄ferēti
bus: an etiā q̄busdā eozū p̄t verba cōsecratio-
nis p̄ferētibus et alijs posteri⁹: nō exp̄sse accipit̄
ex verbis. S. Doc. nā qd̄ dicit̄ in hac dif. q. p̄. ar.
2. sub. ar. 2. ad. 2. m. q. s̄. omes cōcelebrātes ep̄o
debēt intētiōnē suā referre ad illō instās in quo
episcop⁹ verba p̄ofert: p̄t intelligi vtroq̄ mō.
nā etiā p̄oferēdo verba cōsecrationis taliter q̄
cōpleātur in ip̄o instāti in quo ep̄s illa complete
p̄nūciat: req̄rit̄ q̄ intētiōnē suā referāt ad instās
in quo ep̄s verba cōplet cū intētiō ministri req̄-
ratur ad effectū sacri. Unde qz rōnabilius ⁊ se-
curi⁹ nobis videt̄ ⁊ verbis. S. Tho. nō dissonat
distinguedū fore dicim⁹ in q̄stione p̄posita. qz
vel nōi sacerdotes p̄celebrātes ep̄o ordinato
ri ⁊ p̄sbyteri cardinales summo p̄tifica vbi ta-
lis est cōsuetudo verba consecrationis simul cū
illis p̄ferūt intētiōnē suā cōsecrādi referentes ad
instās in quo ep̄s v̄l papa verba cōplet: ⁊ in hoc
casu oēs simul vere cōsecrāt ⁊ omnū est vna nu-
mero cōsecratio qz omes vnā cōsecrationē p̄re-
tendunt facere. put. S. Tho. notat in hac dif. q.
p̄. ar. 2. sub. ar. 2. ad. p̄. m. vel nō oēs simul cum
ep̄o aut papa verba consecrationis p̄nūciāt: ⁊
tūc dicēdū videtur q̄ illi q̄ p̄t verba sacralia. p̄-
ferūt siue plures sint simul siue vnus solus cū in-
tentione consecrādi statim verbis p̄secrationis
prolatis: cōsecrent hostiā. ceteri vero qui poste-
rius p̄ferūt nō cōsecrāt nisi abusu e loquēdo: p̄-
lationē verboꝝ cōsecrationis vocādo cōsecre-
tionē. qm̄ qd̄ se inel cōsecratū est: nō amplius cō-
secrāt. certū nāqz est q̄ p̄mi verba sacralia p̄fe-
rentes cū intētiōne cōsecrādi statim verbis pla-
tis: vere cōsecrāt cū omnia requisita ad efficacīā
sacri vbi concurrāt. nec in isto casu p̄sbyteri nō
cōsecrātes frustra verba cōsecrationis p̄ferunt.
nā in ipsa verboꝝ recitatione: rēp̄sentāt apo-

stolos cū xpo cōsecrāte: verba cōsecrationis saltem mēte protulisse, ad qđ solū representādum huiuscemodi cōcelebratio pluriū presbyterorū originē habuit. nā et apostoli tūc nō cōsecraverūt. vnde sola verborū recitatio absq; cōsecratione: est sufficiens representatio ei⁹ qđ tūc factuz est. Si vero p̄mi vn⁹ vel plures verba p̄secrationis proferētes hēant intētionē nō p̄secrādi quo usq; ceteri verba finiāt: videt̄ in tali casu qđ non cōsecrēt statim verbis finitis propter defectū intētionis. qz vt dictū est intētio ministri necessario requirit̄ ad efficaciam sacramēti. Utrū autem verba ipsoꝝ p̄i⁹ prolata postea q̄ alij verba p̄ferūt simul cū illis efficaciam habeāt cōsecrādi: dubiū nobis est. nā vt bene obiicit durād⁹ intentio proferētis verba nō pōt efficaciam dare verbis p̄ voto suo. s. vel ante q̄ p̄ferātur vel post instās quo prolata sunt. qm̄ ex institutione diuina: in vltimo instātū prolationis hnt̄ effectuz vel nūq; alias vt inquit durād⁹ proferēs verba consecrationis in mane: cōsecraret hora tertia si eius intētio fuisset pro tūc cōsecrādi. qđ satis videt̄ extraneū nisi forte diuina dispēlatione in casu nō aliter fiat vt quidā dicūt. sed hoc incertū nobis est. imo nō est verisimile qđ absq; necessitate vel ecclesie magna vtilitate: ordo et institutio tanti sacri diuino nutu variet̄. presertim cū morte xpi ⁊ lege testamēti p̄petua: fuerit confirmatū. ⁊ qđ plus est prout deducit apostol⁹ hebre. 7. non sine iururādo p̄ eum qui dixit ad xpm: iurauit dñs et nō penitebit eū tu es sacerdos in eternū. ⁊ infra. hic aut̄. s. xps eo qđ maneat in eternū: semper eternū hēt sacerdotiū. Et cōfirmat̄ qz in verbis cōsecrationis innolabilitas hui⁹ sacramēti. p̄ponit̄ cū dicitur noui ⁊ eterni testamēti. vnde ⁊ In nocēt⁹ tertius in libro de sacramētis q̄uis p̄obabile dicit illoꝝ opinionē: illā tñ nō diffinitē acceptat. imo eā quā nos tenemus recitat nec illā refellit. ex quo videt̄ qđ dñs Innocentius in hac re dubius fuerit. vnuz tñ est qđ vtroq; modo tenetur: representatio ei⁹ quod factū est xpo corā discipulis in vltima cena cōsecrāte: saluā. nisi qđ modus dicēdi quē nos probamus: magis et plenius ipsam representationē assignat ⁊ cōsuetudinē pluriū cōcelebratū non dānat. imo intētionem ecclesie q̄ illā tollerat ad solā representationē: magis explicat. ⁊ itē nec p̄lationē verborū cōsecrationis frustrat: siue oēs simul siue alij p̄us aut posterius alijs verba cōpleāt. quā obre videt̄ nobis iste modus dicēdi securior.

Tertio Notādū est qđ sicut dictum fuit dis. 11. in p̄mo notabili

ex institutione diuina ⁊ ex vi verborū cōsecrationis: corp⁹ xpi ⁊ sanguis sunt in hoc sacro p̄ conuersionē sube panis ⁊ vini in ipsa. ac p̄ hoc corp⁹ ⁊ sanguis xpi succedūt sub speciebus sacralib⁹ substantie panis ⁊ vini cuius ipse spēs fuerāt accidētia. ex quo fit vt corpus et sanguis xpi hēant quēdā modū ordinis et habitū diuini ad spēs sacramētales sicut habuerāt substantia panis ⁊ vini q̄uis non p̄ oia prout ibi deductū fuit. ipse etiā species sacrales habitu diuini quādā hnt̄ ad corpus et sanguinē xpi q̄ sub eis existūt sicut ad illa in que sube panis ⁊ vini cōuerse sunt. habitudo aut̄ est vt ibi dictū fuit sicut cōtinētis ad cōtētuz ⁊ p̄sentis ad sibi p̄sens. Ex his aut̄ cōsecrātū spēs sacrales p̄tinet ad hoc sacm̄ qz fuerūt accidentia sube panis ⁊ vini q̄ in corpus ⁊ sanguinē xpi fuit cōuerfa: ⁊ qz ei⁹ esse ac virtutē retinet̄. p̄bat hoc. qm̄ ea rōne spēs sacrales p̄tinet ad hoc sacm̄: qz corp⁹ ⁊ sanguis xpi cōtinētur sub illis. hoc aut̄ cōtingit eo qđ ipse spēs fuerūt accidentia sube panis ⁊ vini cui corpus ⁊ sanguis xpi succedūt. p̄pter conuersionē panis ⁊ vini in ipsa: et qđ vin eēndi ac subsistēdi retinet̄ panis et vini. vnde. S. Tho. dis. precedēte. q. p̄. ar. 2. sub. ar. 6. p̄bat qđ varietas dimētionuz q̄ nō tollit ab eis eē ⁊ subsistere in quo sunt cōformes sube p̄cedenti nō tollit sacm̄. Ex quib⁹ inferimus qđ qz inter accidētia quātitas propinquas se hēt ad substantiam ⁊ hēt ex se ip̄a quēdā modū indiuiduationis rōne cuius ipsa est magis subm̄ alioꝝ accidētiaz corporalium q̄ ecōtra prout deductū fuit dis. precedēte: consequēs est qđ inter spēs sacrales quātitas magis retinet vim sube panis ⁊ vini in subsistēdo ⁊ substādo q̄litas ⁊ et alijs accidētib⁹: q̄ ali-quod alioꝝ accidētium. Ex quo vltērius sequit̄ qđ quātitas ipsa magis ⁊ p̄tinet ad hoc sacm̄ q̄ qualitas vel aliqđ aliud accidēs. vnde et manētē quātitate: manet corpus ⁊ sanguis xpi. ⁊ illa deficiēte statim corpus ⁊ sanguis xpi definiūt eē quicquid sit de ceteris accidētibus prout. S. Tho. deducit supra dis. 10. ar. 4. sub. ar. 2. Et. 3. p. q. 76. ar. 8. in. c. et ad. 3. Falsa est ergo opinio dicētū qđ inter spēs sacrales: q̄litas magis pertineat ad hoc sacm̄ q̄ quātitas: pro eo qđ q̄litas magis rēp̄sentat substantiam est accidēs q̄ ip̄a quātitas. nā vt dicūt quātitas est cois oibus substantijs corporalibus et sic rēp̄sentat substantiam q̄tū ad id quod hēt cōmune cū ceteris. s. q̄ ad naturā generis. q̄litas aut̄ aliq̄ sunt. p̄prie s̄m naturā forme specificē. Probatur istoꝝ falsa opinio. qz eorū fundamētum est falsum. s. qđ representatio vel modus rēp̄sentādi substantiam panis ⁊ vini

fit accidētib⁹ post consecrationē remanētib⁹ ratio propter quā ptinet ad hoc sacrm. hoc autēz est falsum: tū qz vt deductum est supra: spēs sacramētales non ptinet ad hoc sacrm nisi qz sunt accidētia panis et vini habētia vicē et vim ipsorū in subsistēdo atqz substādo. hoc autē magis et pūscōuenit quātitati q̄ qualitati aut alijs accidētibus. tum etiā qz representatio iporū cum sit representatio ad sensum: magis impedit veritatē sacramēti q̄ inuet. representāt enī spēs panis et vini ubi eē. nā accidētia cōferūt ad cognoscēduz substātiā cuius sunt prout p̄s dicit libro p^o de aia. et tū illud est falsum qm̄ post consecrationē suba panis et vini non iā est sub speciebus. spēsigitur sacrales in eo q̄ representāt substantiā panis et vini deficiūt immo et fallūt. ac p hoc ex tali representatione magis veritatē sacramēti impediūt q̄ ad ipsam ptineāt. vnde et in festo corporis xpi ecclesia hymnū de conuersione panis et vini in corpus et sanguinē xpi pāgēs metricē concinuit. et si sensus deficit ad firmādū cor sincerū sola fides sufficit. et in sequenti versu. p̄stet fides suplemētū sensuū defectuū.

Quarto Notandū est prout. S. Tho. dicit dis. pre. q. p^o. ar. 2. sub. ar. 6. in. cor. Et magis. 3°. p. q. 77. ar. 8. in. cor. qz corpus et sanguis christi nō remanēt in hoc sacramēto nisi q̄diū spēs sacramētales manēt eedē numero. cōsecratur enī panis hic et hoc vinum. et ex hoc cōcludit qz si fiat tā parua alicuius liquoris admixtio qz non possit diffundi protū sed vsqz ad aliquā partē spērūz: desinit esse sanguis xpi sub illa parte vini consecrati: remanebit tū sub alia. hecille. hui⁹ vero dicti rationem hinc possum⁹ accipere qm̄ spēs sacramētales vini eodē modo se hnt ad liquorē illis admixtū: quēadmodū se haberet vinū ante consecrationē. sed si tūc aliquis liquor vino pmiscetur q̄ntūcūqz in pua quātitate siue esset eius de specie vt si vinū vino p̄xistēti admisceretur: siue alterius spēi vt si admisceretur aq̄ vino: etiā si parū liquor admixtus cōuerteretur in vinūz p̄xistēs vt quādo gutta aque multo vino admiscetur vt p̄s dicit p^o de gene. manifestū est qz talis commixtio fieret p hoc qz aq̄ apposita penetraret aliquā partē vini propter naturā liquidorū. huiuscemodi aut penetratio si ambo sint bene liquida: fieri non pōt absqz diffusionē et subintrationē vtriusqz i se inuicē ita vt singule partes singulis partibus pmisceantur vsqz ad minima. ex tali aut cōmixtione et subintratione rerū liquidarū vtriusqz fit vna materia non eadē nu-

mero q̄ prius propter admixtionē extranee materie vt. S. Tho. inquit. 3°. p. q. 77. ar. 8. in. cor. nō enim liquidorū penetratio et cōmixtio in se inuicē si bene fluida sunt: fit p iuxta positionem partiū quēadmodū esse posset rerū siccarūz aut non liquidarū. imo ambo sūt vnū subto ac situ vel p cōuersionē in se inuicem si vnū sit tāto maioris virtutis vt possit aliud in se conuertere sicut fit in nutrimento: vel p resultationem tertij si sint equalis virtutis aut virtus vni⁹ non multū excedat alteri⁹ virtutem. Et cōfirmatur qz omne agēs naturale in agēdo repatitur: ac p hoc q̄ ad aliquid variatur. et maxime hoc cōtingit quādo agens et paties sunt res liquide q̄ facillime alteratur. vnde et p̄s dicit p^o de gene. qz bene liquida sunt facile miscibilia. q̄ntūcūqz igitur liquor appositus liquori p̄xistenti sit parue quātitatis semp liquor p̄xistēs aliqd patitur a supinfuso ppter resistētā qua oē paties naturaliter resistit agēti etiā si finaliter ab eo vicat. ita qz p̄m⁹ liquor q̄ ad ptē quā liquor adiect⁹ pfundit: semp variatur vel fm spēm vel fm numerum. Unde S. Tho. 10. quod 13. ar. 3. in. cor. si inquit ali⁹ liquor in parua quātitate admisceretur vino: nō possit illius liquoris pmixtio ad totū vinū puenire sed ad aliquā partē ei⁹ quā variaret: vel fm spēm si esset alterius speciei: vel fm numerum si esset eius de specie. Idem dicit dis. pre. q. p^o. ar. 2. sub. ar. 6. in. cor. Et. 3°. p. q. 78. ar. 8. in. cor. Cum ergo in pposito nro idem modus et ordo cōmixtionis sit liquoris appositi ad species sacramētales vini qui fuisset si liquor apposit⁹ fuisset vino: cōsequēs est qz p admixtionem aque q̄ntūcūqz modice q̄ntitatis ad species sacramētales aliquātula pars specierū illa. s. quā aqua subintrat et cui miscetur: nō remanet eadem numero q̄ prius. ac p hoc qz sub illa parte specierū desinit esse sanguis christi. nā vt supra fuit p̄tactū: corpus et sanguis xpi non manent sub sacramento vel sub aliqua eius parte nisi q̄diū species sacramētales manent eedem numero. Et preterea vltra modū predictū quo vel p cōuersionez inuicem vel per resultationem tertij fit variatio specierū sacramentaliū in toto vel in parte: est et alius modus. qz ex admixtione alterius liquoris bene liquidi tāta fit penetratio partiū liquoris in partibus dimētionū sacramentaliū qz etiā si nō fieret cōuersio vnius in alterū nec ex eorūz commixtione aliquod tertium resultaret: tū fieret diuisio dimētionū sacramentaliū in tā minutissimas partes propter naturā liquidorū q̄ sunt facillime diuisionis: qz non remanerent partes tāte

magnitudinis in qua posset saluari natura vini sibi esset. quo dato: ipse particule minutissime iam non essent accidentia propria vini. quia secundum regulam philosophicando de anima: omnium natura constat ut est certus numerus magnitudinis augmenti et decrementi. et per consequens desineret esse species sacramentales. ac per hoc desineret esse sanguis christi sub illis. non enim corpus et sanguis christi manent sub speciebus sacramentalibus: nisi quoad diu manent illamet accidentia numero quod fuerat sube panis et vini in corpus et sanguinem christi conuerse. nec ipse species dici debet sacramentales: nisi dum sunt illamet accidentia numero panis et vini quod preexistant. verumtamen secundum modum loquendi. **S. Tho.** quando liquor bene fluidus permiscetur speciebus sacramentalibus etiam si sit in parua quantitate: non solum desinit esse sanguis christi sub parte specierum quod aliquo perfundit. propter subintrationem partium minutissimarum in inuicem utriusque. scilicet liquoris et spiritus: sed etiam per mutua actionem in alterutrum quando sunt alterius spiritus in suba vel in quantitate. Unde **S. Tho.** dist. pre. q. 1. ar. 2. sub. ar. 6. in. cor. inquit. si liquor additus esset minoris quantitatis non posset perungere ad omnes dimensiones totius vini sed ad aliquas et illas inuaret altero dictorum modorum. scilicet vel secundum spiritum si esset alterius spiritus vel secundum numerum si esset eiusdem spiritus. ita quod paruus liquor corrumpet partem specierum. **Itē.** 3. p. q. 77. ar. 8. in. cor. dicit quod si liquor adiectus speciebus sacralibus esset tam parue quantitatis quod non posset perfundi per totum: non fieret totum vinum permixtum sed aliqua pars eius quod quidem non remaneret eadem numero propter permutationem extranee materie. remaneret tamen eadem specie non solum si paruus liquor permixtus esset eiusdem speciei: sed etiam si esset alterius speciei. quia guta aqua multo vino permixta transit in speciem vini ut dicitur in 1. de generatione. parum autem supra dixerat quod id quod est comixtum ex duobus: neutrum miscibile est sed utrumque transit in quoddam tertium ex his compositum. et in responsione ad secundum dicit quod liquor appositus vino consecrato miscetur speciebus sacralibus: ita quod permutatione facta: corrumpunt predictae species vel in toto vel in parte secundum modum supra dictum. **Aduertendum** tamen quod in premissis signanter locuti sumus de liquoribus qui sunt bene fluidi sicut aqua vinum acetum et similes. nam si liquor appositus non sit bene fluidus sicut est oleum ceruissae et similes qui propter sui grossitatem et compacitatem non sunt facile penetrabiles et aliqui supnatant: non ita potest conuerti aut diuidi in minutissimas partes: vel non ita pro parte statim post appositionem desinat esse species sa-

cramentales quas appositus liquor contingit. et per consequens nec quod sub eis desinat esse sanguis christi. si vero quandoque omnino penetrant et usque ad minima subintrent ac in inuicem commisceantur desinent ibi esse species sacramentales et per consequens sanguis christi.

Quantum ad articulum quartum respondendum est obiectionibus in contrarium. Et quidem ad ea quod duradus arguit contra primam conclusionem: dicimus quod conclusio nostra intelligitur sic quod plures sacerdotes possunt simul vna et eadem hostiam totam consecrare. item et potest intelligi quod plures sacerdotes possunt vna hostiam per partes consecrare ita quod vnus medietatem et alius alteram medietatem. et iuxta diuisionem arguetis potest etiam vnus et idem sacerdos medietatem hostie consecrare: aliam medietatem non consecrando manente quantitate hostie integra: signando tamen sensu vel intellectu medietatem hostie consecrandam. et quis ipsemet arguens putet se soluere argumenta que obijcit contra hanc vltimam partem: non tamen ad veritatem soluit primam. nam cum neget subam habere partes in se etiam per diuisionem quantitatis: non est intelligibile quod manente quantitate hostie integra: substantia panis quod in tota hostia est vna et indiuisibilis: corrumpatur quantum ad medietatem hostie aut conuertatur in corpus christi manente suba panis sub alia hostie medietate. quoniam hoc dato: necesse est quod substantia panis prius existens in tota hostia partim maneat sub quantitate et partim desinat esse sub ea. hoc autem est dare partem et partem substantie panis manente tota hostie quantitate integra. vnde argumentum manet adhuc insolutum. Aliter ergo respondendum est negando. scilicet minorē. et ad eius probationem dicitur quod assumptum est falsum. nam ut deductum fuit in primo notabili: licet suba non habeat partes nisi per quantitatem et diuisionem quantitatis: alie tamen sunt partes sube a partibus quantitatis. ac per hoc potest pars sube vel corrumpi vel in aliud conuerti: manente quantitate incorrupta nec in aliud conuersa. vnde arguetur false imaginatur de partibus sube. et de hoc latius dictum fuit in primo notabili. **Ad ea vero quod ipse duradus inducit contra primam intellectum conclusionis:** patet quid dicendum sit ex secundo notabili. vbi et doctrina. **S. T.** defenditur: et consuetudinem quarundam ecclesiarum probamus: et periculum ac instancias quas magister duradus obijcit: euadimus mediā viam tenentes. **Ad argumenta eiusdem duradi contra secundam**

conclusionē: cōcedim⁹ qđ ipse p̄tēdit cōcludere in
 p̄ma parte. s. qđ definit esse sanguis xp̄i sub sacro
 totaliter: quādo liquoz appositus spēs⁹ sacrali-
 bus est equalis vl̄ maioris virtutis q̄ sit virtus
 specierū sacramentaliz sibi cōmunicata a substā-
 tia vini: cuius fuerūt accidētia. negam⁹ tñ quod
 dicit de quāritate specierū qđ non corrūpitur na-
 turaliter per admixtionē liquozū. z iteruz nega-
 mus qđ q̄litates magis pertineant ad hoc sacra-
 mētum q̄ quāritas. Itēq; valet ei⁹ p̄batio q̄m⁹
 ad p̄mum: qm̄ est falsum assumptū. nā quāritas
 specierū pōt corrūpi z p̄ actionē cōtrarij z p̄ diui-
 sionem. put̄ deductū fuit q̄stione p̄cedēte in res-
 pōsione ad ea qđ durād⁹ vltimo obiicit. ¶ Itēq;
 valet eius p̄ma p̄batio q̄m⁹ ad secunduz: qm̄ vt
 deductum fuit in tertio notabili: assumptuz est
 falsum. non enī representatio sp̄erū est ratio per
 se p̄pter quā pertineāt ad hoc sacramētū. sed rō
 p̄ se est qz sunt accidētia panis z vini vicez z vim
 eozū retinētia. hoc aut̄ magis ptinet ad quāritā-
 tē q̄ ad q̄litates vt ibi declaratum fuit. ¶ Itēq;
 valet eius secūda p̄batio. nā licet factz sit sensibi-
 le signū s̄m rationē generis: magis tñ ptinet ad
 factm̄ noue legis qđ sit causa eius cui⁹ similitudi-
 nem gerit. ratio aut̄ causalitatis in hoc sacramē-
 to magis ptinet ad quantitātē qđ propter rōnes
 supra positas vim z virtutē retinet sube panis z
 vini quē admodum z subsistere: qđ nō conuenit
 q̄litatibus nisi mediāte quantitate. dictū autem
 innocētij non aliud p̄bat nisi qđ similitudo req̄ri-
 tur in hoc sacramēto. sed hoc nō obstat quī ma-
 gis requirāf ratio subsistētie et causalitatis ac vir-
 tutis qđ magis ptinet ad quantitātē. ¶ Ad illud
 qđ durād⁹ arguit cōtra secundā partē quādo. s.
 fit ad spēs sacramētales additio liquoris alteri-
 us speciei in modica quāritate: dicim⁹ qđ minor ē
 falsa. qm̄ vt deductuz fuit in q̄rto notabili: com-
 mixtio rerū liquidarū in quātūcūq; parua quā-
 titate: corrūpit partes se inuicē penetrantes: ita
 qđ nō manet eedē idētitate numerica: q̄uis pars
 maior z fortior cōuertat aliā in se q̄stū ad natu-
 rā specificaz. vnde si gutta aque multo apponāf
 vino: pars vini qđ cōmūscetur aq̄ conuertit aquā
 in vinū virtute totū⁹ quātūtatē vini cui⁹ est pars
 sed non in idē numero quod erat ipsa pars vini
 qđ etiā non manet eadem numero. nā rōne mate-
 rie aq̄ sibi addite: totum cōmixtū licet sit vinum
 nō est idē numero qđ prius. plus enī de materia
 facit non idem numero. Qđ aut̄. S. T. dicit vbi
 arguēs illū allegat: parum illi valet. qz licet. S.
 Tho. dicat qđ q̄ndo modica aq̄ multo vino mis-
 cetur: vinū cōuertit i se aquā z totū est vinū: in-

telligit q̄stū ad naturā specificā. fit enim totū vi-
 nū: sed nō idē numero qđ pri⁹ p̄pter additionē
 materie aque. qđ enī plus hēt nūc de materia q̄
 ante: nō est idē numero qđ pri⁹: cū idētitas ma-
 terie requirāf ad idētitatez numericā. ¶ Ad illa
 que secundo loco arguit quādo liquoz apposit⁹
 spēsbus vini est eiusdē speciei z q̄litatez: ad p̄mūz
 respōdet ad maiorē qđ quādo vnuz est omnino
 simile alteri: est vera loquendo de corrūptione
 p̄ se. z tñ p̄ accidens vel ex cōsequēti: omnino si-
 mile pōt corrūpere sibi simile non p̄ viā actionis
 s̄z per viā diuisionis modo supra posito in q̄rto
 notabili. nā in reb⁹ bene liquidis p̄pter maximā
 vtrariūq; partiū subintraionē z cōmixtionē: nō
 remanent partes in tāta quātitate in qua possit
 cōseruari vtriusq; natura. ex quo fit vt naturali-
 ter cōmixtum trāseat in aliā naturā vel specificā
 vel saltem indiuiduā. ¶ Ad. 2^m. dicit qđ maior ē
 vera quādo vtriusq; quāti manet eadē quanti-
 tas numero. z tunc ad minorē dicitur qđ est falsa
 in p̄posito n̄o p̄ out dicitū est in q̄rto notabili z
 in solutione p̄cedēti. nō enim vini appositi z spe-
 cierū sacralium p̄oris vini: manet eadē quāritas
 numero q̄ntūcūq; vinum appositū sit eiusdē spe-
 cieicū vino cuius fuerāt spēs sacrales p̄ illa par-
 te in qua se inuicē subintrāt et cōmūscēt vt sepe
 dictum est. vnde argumētū p̄cedit ex falso sup-
 posito. Et p̄ hec patet respōsio ad cōfirmationē
 ¶ Ad ea qđ tertio loco inducit cōtra eadem con-
 clusionē in casu quo liquoz appositus sit eiusdēz
 speciei quo ad subam nō aut̄ quo ad colozē: dicit
 p̄mo qđ etiā si nō differāt in alio p̄ter q̄ in co-
 loze vt si vnū vinū sit albū z aliud ruberū: falsum
 est qđ coloz vtriusq; nō sit in aliquo corrūptus z
 nouus generat⁹. nā ex ipsa mixtione: coloz vtri-
 usq; vini nō est ita purus sicut antea. fallitur enī
 arguēs ex suo falso fundamēto. s. qđ huiuscemo-
 di mixtio nō sit vera sed aparens per iuxta positi-
 onē partiū qđ vt ex dictis patet est falsum. Di-
 citur secūdo in casu quo p̄cedēs coloz corrūpa-
 tur: qđ si fieret sola variatio colozis albi et nigri
 manentib⁹ dimēsiōibus sacralib⁹ eiusdem nume-
 ro: verū diceret. sed in p̄posito n̄o nō sic est. qm̄
 vt dictū est supra: p̄ additionē materie liquoris
 appositi: sicut nō manet vtriusq; partis cōmixte
 eadē materia numero: ita neq; eedē dimēsiōes.
 vnde argumentū p̄cedit ex falso. ¶ Ad illud qđ
 finaliter arguit cōtra rōnem ad ductā pro cōclu-
 sione: dicitur qđ p̄cedit ex dicto falso supposito. s.
 qđ quādo vina similis speciei ad inuicē p̄fundun-
 tur: nō est vera mixtio qđ est alteratoz vnio sed
 aparens p̄ iuxta positionē partiū. hoc aut̄ est in

pposito nro falso vt sepe dictū fuit. Necq; va-
let ei rō ad id pbādū. qz alteratio p̄fert in liqdo
rū nō solū cōtingit p actionē cōtrarij agētis: sed
etiā p defectū quātitatē debite z necessario req̄
site ad naturas illorū. z de hoc satis dictū est su-
pra z latū in q̄rto notabili. ¶ Ad argumentū an
oppositū ad id qd̄ obijciat p̄ p̄ma parte respon-
det. S. Tho. in hac dis. q. p̄. ar. 2. sub. ar. 2. ad
p̄m. qz qz intētio req̄rit ad p̄fectionē sacramētoꝝ
ideo cū omnes sacerdotes simul p̄celebrātes ea-
deꝝ hostiā hēant intētione faciēdi vnā t̄m̄ modo
cōsecrationē: nō est ibi nisi vnā omniū consecra-
tio. Ad illud vero qd̄ obijciat p̄ secūda pte respō-
det. S. Tho. dis. p̄cedēte. q. p̄. ar. 2. sub. ar.
6. ad. p̄m. qz philosoph⁹ intelligit de acadēte cu-
ius subiectū est suba. nō sic aut̄ est in p̄posito.
et in hoc articulus terminat̄.

Distictio decia q̄rta

Ircā d

imā quartā di-
stictionē queri-
tur vtrū sacm̄
penitentiep̄-
sit tollere cul-
pam remanēte
reatu z arguit̄
qz nō. qz remo-
ta causa: remo-
uet effect⁹. sed

culpa est causa reatus pene. ideo enim aliquis ē
dign⁹ pena qz culpā commisit. ergo remissa cul-
pa non potest remanere reat⁹ pene. ¶ In opo-
situs arguitur. qz secūdo regum. 1. 2. dicitur qz
cum dauid penitens dixisset ad natham pecca-
ui domino: dixit natham ad illum. dominus trā-
stulit a te peccatum tuum. non morieris: verū-
tamen filius qui natus est tibi morte morietur.
qd̄ fuit in penā p̄cedentis peccati vt ibidem di-
citur. ergo dimissa culpa per penitentiā remanet
reatus alicuius pene. ¶ In hac questione erūt
quattuor articuli vt supra.

Quantum ad p̄-

mū articulū sit p̄ma cōclusio qz
penitētia est sacm̄ z recte dicit̄
sacm̄ penitētie. h̄ac cōclusionē
tenet. S. Tho. q̄m̄ ad p̄mā par-

tez in hac dis. q. p̄. ar. p̄. sub. ar. p̄. Et. 3. p. q.
84. ar. p̄. q̄m̄ vero ad secūda partē tenet illā
S. Tho. infra. dis. 16. q. p̄. ar. p̄. sub. ar. 3. in.
cor. ¶ Secūda cōclusio est qz penitētia interior ē
quedā specialis virt⁹ ab alijs distincta. h̄ac con-
clusionē tenet. S. Tho. in hac dis. vbi supra. sub
ar. 2. et. 3. Et. 3. p. q. 85. ar. p̄. z. 2. ¶ Tertia
cōclusio est qz peccata sunt materia sacm̄ penitē-
tie. h̄ac cōclusionē tenet. S. Tho. 3. p. q. 84.
ar. 2. ¶ Quarta cōclusio est qz sacm̄ penitētie
quōq; tollit culpā manēte culpe reatu. h̄ac con-
clusionē tenet. S. Tho. in hac dis. q. 2. ar. p̄.
sub. ar. 2. Et. 3. p. q. 86. ar. 4.

Quantum ad se-

cundū articulū arguit̄ cōtra cō-
clusiones. Et quidē cōtra p̄mā
arguit durād⁹ z p̄mo vult p̄ba-
re qz penitētia non sit sacm̄ nec

debeat dici sacm̄ penitētie: s; sacm̄ cōfessionis z
absolutiōis. qz in cōfessione z absolutiōe p̄sistit
hoc sacm̄ tāq; in sua materia z sua forma. peni-
tētia aut̄ si accipiat̄ pro habitu v̄ actu iterioꝝ: ē
ad hoc sacm̄ p̄cua tāq; dispositio suscipiētis. si
aut̄ accipiat̄ p̄ executione pene satisfactorie: sic
est cōsequēs ad hoc sacm̄. et sic penitētia q̄cūq;
p̄dictoꝝ modorū accepta nō est intrinseca huic
sacm̄. ¶ Cōtra secūda cōclusionē arguit qz peni-
tētia nō sit quedā specialis virt⁹ ab alijs distincta
potissime a iusticia. qz vel cēt infusa vel acq̄sita.
sed neutrum est. ergo et̄. minor. p̄bat. qz nulla
virt⁹ est infusa p̄ter tres theologicas vt dicit se
probasse tertio libro. qz aut̄ non sit acq̄sita. p̄bat.
qz si cēt f̄m̄ se qdā virt⁹ acq̄sita ex actib⁹ penitē-
di: tunc ille q̄ pluries peccaret z pluries penite-
ret esset virtuosior seu plures virtutes hēret q̄
innocēs qui semp̄ in actib⁹ virtuosis p̄seuerat. et
p̄ cōsequēs nō acq̄reret sibi virtutes penitētie ex
actib⁹ penitēdi: qz nūq; peniteret eo qz peccatus
nō fecisset. hoc aut̄ est irrisoriū. est ergo virt⁹ pe-
nitētie ipsamet virt⁹ iusticie cuius act⁹ est redde-
re vnicuiq; qd̄ suū est. deo obediētā obseruādo
mādata z fugiēdo trāsgressionē eoꝝ. z si p̄tigat
trāsgredi: tūc elicit actū penitēdi. p̄p̄l̄ quē actus
fortit̄ nomē penitētie. ¶ 2. ad idē. qz penitēre
nō pōt eē p̄cipalis act⁹ alicui⁹ virtutis. qz p̄m⁹
z p̄cipalis act⁹ virtutis: nūq; p̄exigit actus virtū
in operāte virtuose. act⁹ enī p̄cipalis tēperātie
nō req̄rit qz hō p̄us intēpate egerit. nec act⁹ p̄nci-
palis liberalitatis req̄rit qz aliq̄s p̄i⁹ fuerit aua-
rus. z sic de singulis virtutibus. alioquin nullus
posset fieri virtuosus: nisi p̄i⁹ fuisset virtuosus qd̄

nō ē verū. sed penitere necessario p̄supponit actū
vitiōsum p̄cessisse in penitēte: est enī de malo cō-
missō. ergo penitere nō p̄t esse p̄mus et p̄ncipal
act⁹ alicui⁹ virtutis. ergo et c. ¶ 3. qz act⁹ p̄m⁹
et p̄ncipalis virtutis cuiuslibz: ē s̄m electionez boni
vt fiat. secūd⁹ vero differēs a p̄mo re vel rōne: ē
fuga mali ne fiat malū. terti⁹ autē ē si p̄rigat malū
fieri: q̄ illō displiceat vt p̄z in oibus virtutib⁹. et
sic penitere d̄ malo qd̄ iā p̄tingit: nō est p̄m⁹ et p̄n-
cipalis act⁹ virtutis: sed secūdari⁹ vel terti⁹ et de
obiecto p̄tingētī p̄ accidēs ipsi x̄tuoso. cōtigit enī
virtuosū peccare sed nō in q̄m̄ ē x̄tuosus. p̄ hitum
tū virtutis detestaf malū si qd̄ cōtigit. ¶ 4. qz
oīs x̄t⁹ v̄l ē intellectualis v̄l theologialis v̄l mo-
ralis. s̄ penitētia neutrū esse p̄t. p̄stat enī q̄ non
est intellectualis. q̄ autē nō sit theologica. p̄bat. qz
x̄tus theologica h̄t deū. p̄ obiecto et nō actū hu-
manū bonū vel malū. s̄ penitere h̄t p̄ obiecto a-
ctū humanū. s̄. p̄ctm̄ p̄ hoīem cōmissū. ergo peni-
tētia nō est x̄t⁹ theologica. q̄ autē nō sit moralis
patet qz x̄tus moralis nō h̄t. p̄ fine. p̄mo nec p̄
circūstātia isoformate aliqd̄ qd̄ excedat dictamē rō-
nis naturalis. sed penitētia v̄l penitere h̄t p̄ fine
p̄mo et p̄ circūstātia isoformate aliqd̄ qd̄ ex-
cedit dictamen rōnis naturalis. quod patet quia
finis. p̄m⁹ penitēdi est vt hō recōclief deo quez
offendit p̄ peccatū satisfaciēdo p̄ penitētia. illud
autē nō cadit sub dictamē rōnis naturalis. opoz-
tet ergo q̄ act⁹ penitēdi non solū sit a virtute mo-
rali: sed theologica vna vel plurib⁹ qualitercūqz
hoc fiat. ergo penitētia non est specialis virtus
s̄m se distincta ab alijs potissime a iusticia. ¶ 5.
quia omnis virtus moralis q̄ ordinat hominem
ad alterū in rōne debiti: p̄tinet ad iusticiā. sed pe-
nitētia ordinat hoīem ad altez in rōne debiti.
igitur p̄tinet ad iusticiā. maior patet. qz virtutes
morales alie a iusticia aut nō ordināt hoīem ad
alterū vt tēperantia: aut si ordināt vt liberalitas
non tū in rōne debiti. non enim liberalis tenet ei
cui dat ex aliquo debito. si enim teneret ex debito
nō esset liberaliter datū sed necessario reddituz.
sed ad solā iusticiā p̄tinet ratio debiti vt ip̄m no-
men sonat. qd̄ enī iustū est fieri: debituz est. et qd̄
debitū est: iustū ē reddi. et sic patet maior. minor
p̄batur: qz penitētia ordinat hoīez ad deū i rōne
debiti. hec durādus in forma. ¶ Cōtra tertiā cō-
clusionē arguit aureolus. et p̄mo p̄bat q̄ materia
vel obiectū penitētie virtutis nō sit peccatuz sed
pena. p̄mo ex dicto p̄bi. 2. ethi. iusticia puniti-
ua in penis est q̄ reducīt offensam ad equalitatē.
cōsiderandū est. n. q̄ ille q̄ iniuriat: h̄t pl⁹ qz egit
qd̄ nō debet. ille vero q̄ passus ē h̄t min⁹ qz pri-

uatus ē honore. p̄pō. pena autē iusta reducīt istos
ad eqlitatē. p̄p̄t qd̄ pena vt sic: ē obim iusticie pu-
nitivē. a simili p̄ctm̄ cū inducat quādā inequalita-
tem inter deū et hominē auferēdo illud qd̄ suum
est puta reuerentiā obediētiā et honorē: i quo de⁹
per peccatorē q̄m̄ est ex parte peccatoris: sit mi-
nus habens. peccator autem attribuendo sibi et
vsurpando proprium votum et beneplacituz ac
desiderium: sit plus habens. idcirco hanc inequa-
litatem reducīt ad eqlitatem penitētia: auferēdo
peccatori propria desideria et exhibēdo re-
uerentiā deo et obediētiā. ergo peccatū nō
est obiectum penitētie sed pena vt reductiua il-
lius inequalitatis ad equalitatem. ¶ 2. sic. illō
est proprie obiectum et materia alicuius virtutis
circa quod illa virtus immediate ponit et conie-
cturat bonum et medium rationis facit quod est
quasi forma inducenda a virtute. sed penitētia
non ponit huiusmodi bonum et medium ratio-
nis circa peccata sed circa penas vt illius ineqli-
tatis reductiuas. ergo et c. maior p̄z ex. 2. ethi.
quia virtus est coniectatrix mediū puta circa me-
dium rationis consistens. et debitas circumstan-
tias inducit in materiam determinatam. minor
patet quia in peccatuz huiusmodi circumstantias
non inducit. sed agens circa penitentēz apponit
penas: quia et quando et vbi et sicut oportet. et
sic de alijs circumstantijs. Confirmatur. quia nul-
la virtus habet pro obiecto illud quod corrum-
pit cum ipsa habeat modificare suum obiectum.
sed penitētia corripit peccata. ergo et c. ¶ 3.
sicut est de iusticia punitiua et vindicatiua: sic ē d̄
penitētia. iusticia enim punitiua est directiua in
penis que a iudice infliguntur. iusticia autem vin-
dicatiua est directiua in penis que infligunt a p-
sona priuata vbi iudicis non habetur presentia.
sicut tempore machabeoz: machabeus et filij ei⁹
puniunt peccatores. vltra istas est tertia puni-
tiua sui ipsius infligendo penā sibi debitas s̄m iu-
diciū rationis: et hec est penitētia. dico ergo q̄ si-
cut est d̄ iusticia punitiua et vindicatiua que sunt
ad alterum: sic est de penitētia que est iusticia pu-
nitiva in seipsum. sed iusticia punitiua et vindica-
tiua sunt directe in penis: nec habent pro obiecto
peccata sed penas: licet moneantur ex pecca-
tis commissis: tamen proprius actus illarum est
circa moderationem penarum in alteruz s̄m cir-
constantias requisitas. ergo iusticia directiua pe-
narum in seipsum et si motum capiat ex peccato
tū totus ei⁹ act⁹ est circa penas vt reductiuas ad
eqlitatē. hec ille. ¶ 2. loco arguit p̄bādo q̄ null⁹
ali⁹ act⁹ penitētis sit d̄ essentia penitētie q̄ ē sacfz

preter confessionē. primo quia istud sacrum potest esse sine satisfactione. unde papa potest committere simplici sacerdoti quod absoluat penitentem a pena et culpa. et similiter sacerdos nullam tenet iniungere penitentiam tamen posset apparere contritio in penitente. sed nullum sacramentum potest esse sine eo quod est propria materia sacri vel dei essentia. ergo etc. ¶ 2. quia illud non est materia sacri: in quo non potest esse aliquid Christus supernaturalis infusa sine re quod dicitur quod in materia sacri est virtus supernaturalis infusa activa respectu dispositionis gratie. sed in satisfactione nulla potest esse Christus infusa qui sit activa respectu illius dispositionis: quia ante satisfactionem infunditur gratia. si dicas quod non delet culpa sine satisfactione in proposito contra. satisfactio in proposito non est signum sensibile. ergo nec materia huius sacri. ¶ 3. sic. nisi essentia huius sacri manet quam morbum non manet. sed quam penitentia imposita explet non manet morbum quia culpa iam deleta est. ergo etc. consimiliter dico de contritione quod non potest esse materia huius sacri cum non sit signum sensibile. hec ille. ¶ Contra quartam conclusionem arguit scotus. probando quod cessante actu peccati: non manet aliquis reatus vel obligatio qui sit aliquid reale relativum vel absolutum. quia nulla relatio realis manet in anima cessante actu peccati. Secundo quia si maneret: non ab illa diceretur anima peccatrix. Primus probat. quia relatio realis intrinsecus adveniens: sequitur necessario positionem extremorum. hic autem non sequitur. patet. quia manente eadem anima et deo seu pena eodem modo se habent: non propter hoc anima est obligata ad penam quia non ante peccatum. quod si sit extrinsecus adveniens: necesse est sibi dare causam per quam adveniat extremis iam positis sicut est de vbi. non enim potest esse respectus realis qui non sequatur extrema posita: qui sibi ut termino respondeat aliqua actio realis. sed istius obligationis dari non potest actio realis nec agens reale. non enim anima: quia peccando non habuit nisi unam actionem deo ordinatam quod fuit ad illud velle privatum debitum circumstantiis: et ita non ad illud respectum ut ad terminum. nec potest dici ista obligatio terminus divine actionis immediate quia nulla anima dicitur peccatrix precise ab illo quod est terminus immediatus divine actionis. Secundus probat. quia si esset in anima talis obligatio: non posset fingi in esse nisi a deo immediate. et ita per illam non esset anima peccatrix formaliter: cuius deus non sit causa peccati per se sed solum permissivum. ista difficultate tangit magister dist. 18. capitulo ultimo. et videtur solvere per hoc quod polluta est anima quousque peniteat: sicut erat dum erat in ea prava voluntas. et exemplificat de illo qui tetigit mortuorum. cessante enim actu: est imundus sicut pus. et subdit. ita polluta anima remanet sicut fuit in ipso actu peccati: quia ita est longe a deo per dissimilitudinem.

ipsum enim dissimilitudo que est anime ex peccato et est elongatio anime a deo: macula videtur. sed contra istud stat prior deductio. quia macula ista vel elongatio vel dissimilitudo quousque non mine censetur: non potest esse tamen modo carentia gratie habitualis: quia ista totaliter inest in primo peccato. nec carentia rectitudinis in actu: quia illa non est nata manere nisi manente macula in actu. item macula summi odij et summi amor ipsius. a. repugnat. ergo per unum auferitur aliud. et per consequens macula odij. a. posset auferri per imoderatum amorem ipsius. a. ¶ 3. quia si aliquid derelictum ab actu peccati dicatur manere: illud non est formaliter peccatum quia potest stare in iustificato: sicut habitus vitiosus vel dispositio ad illud manet in iustificato subito. et hoc patet. quia in principio. primo est ad acquirendum illam inclinationem habitus vitiosus. sed repugnando contra eam meretur et acquirit habitum contrarium. unde magis peccatores non statim quando iustificati sunt habent illam pacem quam habent perfecti et exercitati in virtutibus. quousque etiam habitus vel dispositio vitiosa relinquuntur ex actibus: desineret esse post fluxum temporis nisi firmaretur perfecte per frequentiores actus. sicut univ ersaliter omnis dispositio ad habitum: desinit esse cessantibus actibus. sed illud quo aliquis dicitur peccator postquam commisit: non desinit esse. non ergo est ibi aliquid absolutum vel relativum positivum vel privativum a quo dicatur peccator a tempore cessationis usque ad penitentiam: sed tamen quedam relatio rationis in quam est obiectum intellectus vel voluntatis dei. quia postquam commisit: voluntas dei ordinat illum ad penam correspondentem peccato: et intellectus puidet per omni tempore donec pena sit per soluta. ¶ 4. quia Augustinus super illud psalmi: beati quorum remissa sunt iniquitates et cetera. videre inquit peccata deum: est ad penam imputare. auertere autem faciem a peccatis: hoc est ea ad penam non referre. ita ergo dicit peccata ab eo tecta non ut non videat: sed ut non velit animadvertere id est punire. ergo homines remanere in reatu post actum peccati transeuntem: non est aliud nisi ipsum a dei voluntate ordinari ad penam condignam illi peccato. obiectum autem intellectus vel voluntatis ut intellectum vel volitum: non habet nisi respectum rationis. ergo et cetera. ¶ 5. quia esto quod deus in multiplicatione meritorum non intendet habitum charitatis sicut possibile est si merita sint remissa vel etiam si esset intentus: tamen ille qui plura merita habuerit transiuntibus interioribus et exterioribus est magis meritorus quam alius. quod nihil aliud est nisi quod

ordinatus est ad maiorem gloriam: p qd nō habet aliquod positiuū vel priuatiuū absolutū vel relatiuū intrinsecū isti: sed tñ modo relatio rōnis iq̄m est obiectum diuine voluntatis vt sic ordinet ad multiplicatiōē gloriā. isti enī in acceptatione diuina ordinant̄ p ista merita: vel iste p ista merita ordinat̄ ad talē vel talē gloriā. sicut ergo ista acceptatio ppter merita trāseuntia nihil est realiter nisi actus diuine volūtatis et in isto tñ modo relatio rōnis sicut in obiecto voluto: ita ex alia parte ppter peccata trāseuntia ē abiectio vel reprobatio vel expulsio in volūtate diuina: et in peccatore est relatio rōnis tñ vt obiecti reprobat̄ ad talem vel talē penā. ¶ 6°. qz si qd offendat magnū pncipē tali offensa cui correspondeat magna pena: cessante illo actu nihil est in ipso quod p̄us nō fuit ante actū peccati ppter qd nūc dicat̄ inimic⁹ et non p̄us: sed tñ in voluntate domini est act⁹ trāsiēs sup ipsum: et p hoc in ipso est relatio rōnis vt in obiecto voluto ad talē penā. ex quo patet qz cessante actu peccati: nihil aliud est offensa macula vel reatus nisi ista relatio rationis. s̄ ista relatio rationis. s. ordinatio ad penam vt est disconueniēs anime: dicitur eius macula sicut popositum pulchritudo. vt aut̄ est obligatio formaliter ad illam penam: dicitur reat⁹. et vt est actus volūtatis diuine in qua est tota illa realitas per quem actum ordinatur ad talem penam: dicitur offensa. hec Scotus in forma. ¶ Contra eandē cōclusionē arguit aureolus: et p̄mo nitit̄ probare qd illud quo quis dicit̄ formalit̄ peccator trāseunte actu peccati: nō sit respect⁹ realis. quia nullus respect⁹ realis pōt de nouo acquiri: nisi acquisito aliquo absoluto. sed trāseunte actu peccati: nō aduenit aliquod absolutū reale de nouo. igitur et c. ¶ Itē cū iste respect⁹ non sit de genere relatiōis s̄m te nec apparet de quo genere sit: nō est rōnabile illū ponere. ¶ Itē si obligatio ad penā est illud quo aliq̄s dicit̄ formalit̄ peccator: ergo in quocumq̄ esset talis obligatio: ille esset in culpa quod est falsum. qz peccato p penitentiā dimisso adhuc remanet obligatio ad aliquā penā. dices qz sola obligatio ad penā eternā est illud qd quis dicit̄ formalit̄ peccator: cōtra. quia peccatus veniale manet sine obligatione ad penā eternā. ergo vbi nō est obligatio ad penam eternā: ibi ē ratio culpe. ¶ Alteri⁹ pbat qd illud quo quis dicit̄ formalit̄ peccator trāseunte actu peccati: nō sit priuatio actualis iusticie v̄l gratie in volūtate. qz illud non pōt dici formalis ratio peccati quonō intēso nec remisso: peccatū dicit̄ intēdi z remitti. formalis enim rō z illud cuius est ratio: mu-

tuo intēdūtur. sed tali priuatione non intēsa nec remissa: peccatū dicitur intēdi z remitti. ergo et c. minor p̄batur. qz priuatio iusticie et gratie non suscipit intēsiōnez aut remissionē ex additiōne peccator. eque enī priuatiō gratia q̄ fecit vnum peccatū: sicut q̄ fecit mille. similiter aliq̄s possz eē priuatus gr̄a: nec tamē diceret̄ peccator sicut ille qui in puris naturalib⁹ creat̄. nec valet si dicas qz ex priuatione gratie simplr non dicitur qd peccator: sed oportet qz cōmiserit culpā p quā gratia se priuauit. hoc enī nō valet: qz ego lo qz de formalis rōne peccati. ¶ Alteri⁹ arguit qd illud qd dicitur formalit̄ peccator trāseunte actu peccati nō sit macula ex peccato relicta: sicut cōtagi⁹ ex contactu morbi. quia tūc illud esset qdam habitus relicta. et hoc nō pōt esse: quia aliq̄s non peccator pōt esse magis habitatus qz peccator aut esset aliqd aliud: et nō apparet qd pōt eē. hec ille.

Quantū ad arti-

culū tertiuū p̄mo notandū est p̄ ut. S. Tho. deducit. 3°. p. q. 84 ar. p°. ad. p°. qz in illis sacris que habēt effectū correspōdentē humanis actib⁹: ipsi actus humani sensibiles sunt loco materie. et hoc cōtingit in sacro penitentie et matrimonij. vnde in sacro penitentie: actus penitentis sunt p̄ma ipsius materia ex qua. remota vero z circa quā: sunt peccata circa q̄ act⁹ penitentis versant̄. de pctis enim penitens dolet et pctā cōfitef et p pctis satisfacit. act⁹ vero penitentis sūt plures et accipiunt̄ s̄m rōnē recōpēsationis q̄ est p̄pa sacri penitentie. p̄tinet enim ad sacm penitentie put. S. Tho. inqt̄ infra dis. 16. q. p°. ar. p°. sub ar. 2. in cor. offensam culpe p̄cedentis abolere p modū recōpēsationis: alit̄ tñ qz sit recōpēsatio quā vidicatiua iusticia p̄tendit̄ i duob⁹. p̄mo qz i vidicatiua iusticia ille qd peccauit se hēt ad recōpēsationē vt paties tñ i q̄m pena p quā fit culpe recōpēsatio: ē ab alio iſlicta. s. a iudice s̄m ei⁹ arbitrium: nō s̄m volūtate offēdētis vel offēnsi. et ideo nō p̄supponit̄ ad recōpēsationē dolor v̄l pctō: s̄ ex pena recōpēsate dolor iſligit̄. i penitētia aut̄ ille qd peccauit se hēt ad recōpēsationē etiam vt agēs qz ip̄e spōte sua ad penā recōpēsantē accedit z iō displicētia d̄pe p̄exigif. sc̄do differt qz i vidicatiua iusticia taxat̄ pena recōpēsans s̄z arbitriū iudicis nō ei⁹ i quē cōmissū ē pctm̄. s̄ in penitētia oz qz pena recōpēsans taxat̄ s̄m arbitriū ei⁹ i quē pctm̄ cōmissū ē: qz talis recōpēsatio fit ad recōciliādū animum offēnsi: q̄ reconciliatio esse nō pōt nisi pena recompensantis voluntati eius sufficiat. et ideo

oportet in penitētia q̄ modus pene satisfactorie
 fm̄ arbitriū sacerdotis qui vicē dei obtinet serue
 tur. vtriq; ergo recōpēsationi hoc cōmune est: q̄
 nō fiat recōpēsatio s; arbitriū ei q̄ peccauit sed
 alteri^o hois. arbitriū autē rectū: requirit cognitio
 nē culpe. q̄ quidē si ei q̄ debet penā taxare p̄ euz q̄
 peccauit fiat: confessio dicit. si autē alias. s. iudicis
 examine dī iudicio. et qz in penitētia spōte q̄ pec
 cauit ad recōpēsationē faciendā accedit: requirit
 satisfactio. et sic recōpēsatio p̄tinēs ad sac̄z peni
 tētie: trib^o gradibus p̄fici. quoz p̄mus est displi
 centia culpe p̄terite: alias nō spōte ad recōpen
 sationē accederet: et hoc p̄ cōtritionē p̄fici. secun
 dus est vt culpā suam notificet deo p̄ sacerdotē
 alias nō se ad recōpēsationē fm̄ arbitriū ei^o in
 quē peccauit offerret: et quātū ad hoc est cōfessio.
 tertio est vt recōpēsaret fm̄ arbitriū sacerdotis: et
 q̄ ad hoc ē satisfactio. Ex quib^o userim^o q̄ ad in
 tēgritatē essentialē sac̄i penitētie p̄tinēt tria pre
 dicta p̄ materia. s. cōtritio cordis p̄fessio oris et sa
 tisfactio opis. et qz omnia ista penā aliquā impli
 cāt: ideo hoc sac̄z rōnabiliter a pena denomina
 tur et sac̄m penitētie appellat. put. S. Tho. no
 tat infra dis. 16. q. p̄. ar. p̄. sub. ar. 3. in corpe.

Secundo Notandū est. put. S. Tho. deducit. 3°. p. q. 90. ar. 2. in cor. q̄ duplex ē pars. put p̄hs tradit in. 5°. metha. s. pars essentie et pars quātitatis. pars essentie sunt naturalr q̄dē forma et materia. logice vero gen^o et differētia. quod libz aut sac̄m distinguit in materiā et formā sicut in partes esse tie q̄ cōsistit in reb^o et verbis sicut in p̄ma distinctio ne fuit p̄missum. qz vero quātitas se tenet ex pte materie: ptes materie quādoq; dicunt ptes quātitatis etiaz in reb^o nō quantis. materia autē in hoc sac̄o sunt act^o penitētis: forma vero est absolutio sacerdotis. vñ partes quātitatis penitētie: in actib^o penitētis assignande sunt. et sunt in genere tres supra posite in fine precedentis notabilis. s. cordis cōtritio oris cōfessio et opis satisfactio. sūt autē iste partes nō penitētie virtutis q̄ est penitē tia interior quāuis possint esse act^o ipsi^o: sed peni tentie exterioris q̄ est sac̄m. quāobzē cordis cō tritio q̄ hic ponit pars sac̄i penitētie: debet acci pi non fm̄ id qd̄ est in sua essentia precise que ma net in corde: sed. put virtualiter implicat. p̄posito cōfessionis et satisfactionis rōne cui^o efficit quid sensibile et aliqd̄ exteri^o participatiue quem admodū et ipsa cōfessio et satisfactio. est enī vera cōtritio. put pars sac̄i penitētie ponit: dolor de peccatis cōmissis euz. p̄posito illa cōfiteđi et p̄ illis satisfaciēdi ad arbitriū sacerdotis. vñ huius

cemodi partes penitētie: partes essentielles sunt ipsius et integrales cū sint partes materie essētia sacramēti penitētie subalit integrātis. ¶ Scđū tū. put. S. Tho. deducit. 3°. p. q. 90. arti. 3. ad. 3^m. q̄ oēs partes integrales habēt ordinē quēndā adi uicē. sed qd̄ā habēt ordinē t̄mmodo in situ sine cō sequēter se habeāt sicut ptes exercit^o: siue se tan gant sicut ptes acerui: siue etiā habeāt colligātiā sicut ptes dom^o: siue p̄tinuent adinuicē sicut ptes linee. qd̄ā vero ptes h̄nt insup ordinē virtutis si cut ptes aialis quarū p̄ma x̄tute ē cor: et alie quo dā ordine x̄tutis depēdent adinuicē. qd̄ā autem partes integrales ordinant ordine t̄pis quēad modū partes t̄pis et mot^o. partes igit̄ enume rate sac̄i penitētie: h̄nt ad seinuicē ordinē virtutis et t̄pis: non ordinē situs. qz cū sint act^o seu opera tiones: positionez non h̄nt situs. h̄nt qd̄ē inter se ordinē virtutis qz virt^o vni^o dependet a x̄tute al terius. opis enī satisfactio x̄tutez h̄nt penitētie ex x̄tute cōfessionis et cōtritionis. oris autē cōfes sio virtutē penitētie h̄nt ex x̄tute contritionis. et iterū opis satisfactio virtualiter continē in oris confessione. et ambe virtualit̄ continēt in cōtri tione cordis. h̄nt p̄terea inter se ordinez tempo ris: qz regulariter loquendo cōtritio cordis du ratione p̄cedit oris cōfessionem. et oris confessio operis satisfactionē. Ex quibus colligim^o q̄ sac̄m penitētie est qd̄ā totū de genere successiuozū ex cui^o qualibet parte cōcludi seu inferri p̄t ip̄m to tum: quāuis de vna sola pte non. p̄prie predicet. nō enī est totū vlc: sed totū integrale. et quā in successione cōsistit vt dictū est: adhuc nō satis. p̄ prie de oibus partib^o simul sumptis p̄dicari p̄t. p̄t enī inferri si hora diei est ergo dies ē. sed non est vera p̄dicatio dicendo vna hora diei est dies. neq; etiaz est p̄dicatio. p̄prie si dicat omnes hore diei sunt dies. sic igit̄ in. p̄posito n̄fo qz penitētia est totū successiuū: ex quibet parte penitētie p̄clu di p̄t ipsum totū. nā si cordis contritio est vt est pars penitētie: ipsa penitētia est: et sic ex ceteris partibus inferri p̄t: non tamē ipsum totū de quibet parte vere predicat. ¶ Notat hoc. S. Tho. infra distin. 16. q. p̄. arti. p̄. sub. arti. 3. ad. 2^m.

Tertio Notandū est q̄ penitētia dī dupliciter. s. penitētia virt^o et penitētia sac̄m. penitētia sac̄z est signū sancti ficatiuū habēs p̄ materia actus penitētis contri tionem videlicet et confessionē ac satisfactionē. et p̄ forma: sacerdotis absolutionē. penitētia x̄tus ē h̄tus electiu^o quo hō dolet d̄ pctō a se cōmissio in q̄^o ē dei offēsa et vt expiabile est p̄ volūtariam recompensationem cum spe venie. et penitētia

istō modo est in volūtate sicut in subo. huius virtutis actus elicitur sunt tres parū supra positi quos diximus partes integrales et materiales sacri penitentie. put. S. Tho. notat infra dis. 16. q. p^a. ar. p^o. sub. ar. 3. ad. 2^m. huiusmodi autē virtus penitentie nec connumerat. pprie inter virtutes theologicas qz nō hēt deū imediate. p obiecto. sunt enī materia et obiectū imediatū huius virtutis peccata cōmissa circa q̄ versant eius actus predicti. s. p̄nitio confessio et satisfactio. nec iterū cōnumeratur virtutibus moralibus de quibus p̄hi disseruerūt. sed ē pprie loquēdo virtus moralis infusa. put. S. Tho. dicit in hac dis. q. p^a. ar. 2. sub. ar. p^o. in cor. Et. 3^a. p. q. 85. ar. 5. in cor. q̄ reduci hēt ad virtutem iusticie et ad eius speciem cōmutatiuā. vt enī. S. Tho. dicit. 3^a. p. q. 85. arti. 3. ad. 3^m. sicut est cōmutatio quedā in beneficijs cū. s. alijs. p beneficio recepto grām repēdit: ita etiā est cōmutatio in offensa cū aliquis. p offensa in alterū cōmissa: vel iniurijs puniē qd̄ pertinet ad vindicatiuā iusticiā; vel voluntarie recōpensat emendaz quod p̄tinet ad penitentiā q̄ respicit psonā peccatoris quēadmodum iusticia vindicatiua psonā iudicis. vñ penitētia et vindicatiua iusticia: circa idē versant qd̄ est offensa puniō: aliter tñ et aliter. put deductū fuit in p̄mo notabili. Differit p̄terea vt. S. Tho. inquit in hac dis. q. p^a. ar. p^o. sub. arti. 6. in cor. p̄mo qz vindicatiua iusticia. ppe est in iudice penā infligēte. sed penitētia est in ip̄o reo q̄ volūtarius penā sustinet. p culpa cōmissa. secūdo differūt qz iusticia vindicatiua respicit offensā cōmuniter. s̄ penitētia virtus respicit ppe offensam dei. et ideo oportet qz penitētia sit circa emēdationē offense volūtariate assumptā et talē qualis deo conuenit. nō absolute et simplr: sed iuxta possibilitatē penitētis. p̄pro quo sciēdū est qz fm p̄m. s̄ ethicorū dupliciter d̄r iustum: simplr videlicet et fm qd̄. simplr iustū est inter equales eo qz iusticia ē qd̄az equalitas. qd̄ iustū p̄b̄s vocat politicū; vel ciuile eo qz oēs ciues equales sunt q̄m ad hoc qz imediate principi subsunt sicut liberi tñ. iustū autē fm qd̄ dicit qd̄ est iter iequales vt inter illos quo vnus est sub alteri potestate sicut seruus sub dño et filius sub patre. hoc enī iustū; nō exigit recōpensatiōis equalitatē: sed recōpensantis possibilitatē et recipientis acceptationē. et huiusmodi iustū: est qd̄ in virtute penitētie reperitur. nā penitēs recurrit ad deū cū emēdationis pposito sicut seruus ad dominum et sicut filius ad p̄f̄ez fm illud Luce. 15. pater peccauit in celū et corā te. Aduertēduz tñ qz quāuis penitētia virtus nō sit essentialr virtus theologica sicut dictū est: et tamē pp̄in q̄ssimā ē theo-

logicis virtutibus. eo qz et si nō habeat deū. p imediato obiecto: habet tñ deū. p fine. primo. p̄pter hoc enim in peccata cōmissa destruēda et abolēda mouet: vt deo peccatorē recōciliet. vñ et actus eius ē peccatū expellere et peccatorē iustificare. et qz virtutes theologice nō solū habēt deū. p imediato obiecto sed et pro primo fine: inde ē qz actus penitētie virtutis quicquid attribuitur virtutibus theologicis. nō sicut eos elicientibus: sed sicut p̄ximis impantibus. Notat hoc. S. Tho. in hac distinctione. q. p^a. arti. p^o. sub. arti. 4. ad. 2^m.

Quarto Notandū est qz vt accipitur ex dictis. S. Tho. infra distin. 22. q. 2. ar. p^o. in cor. in quolibet sacro fit quedā p̄motio suscipiētis ad aliquā sanctitatem quā sacrum est sacrum signū sanctificās. put dictū fuit supra dis. p^a. huiusmodi autē p̄motio fit triplr quēadmodū cōtingit in naturalibus et moralibus. aliqui enī ad talē p̄motionem homo q̄. p̄mouetur non coopat nisi recipiēdo sc̄ritatē vel sc̄tificationē ab agēte quēadmodū fit in sacro baptisimi. nā cū sit qd̄a spūalis vite regeneratio: tota sc̄tificationē ē ab exteriori. s. a deo p̄ncipali: et ab ip̄o sacro instrumentali. ip̄e autē suscipiēs sacrum; ad h̄mōi sc̄tificationē regeneratiōis nō coopat actiue: sed hēt se tñ modo passiue. sicut enī nullus pōt seipm naturali vita gen̄rare: ita nec seipm regenerare pōt ī spūali vita. regeneratio enī terminat ad vitā spūale ante quā regenerat̄ nec opari nec coopari pōt cū ista p̄supponat eē. quicquid tñ vt in adultis: p̄supponit in suscipiēte remotio ip̄edimēti. s. fictiōis: sed hoc nō ppe ē opari vel coopari ad grē sc̄tificationē. vñ in baptisimo signū sacrale est materia exterioris appositā nō alijs actus ex parte baptizati. Aliquādo autē p̄motio ad sc̄ritatē fit p viā merendi. et ad huiusmodi p̄motionē: ip̄e homo. p̄motus nō solū se habet passiue: sed et coopat actiue per principū quod in se habet. s. grām p quā ad sanctitatem meriti suis opibus p̄tingere pōt absqz aliquo exteriori adminiculo. et ratio est quia in ip̄o vita spūalis est integra ac p hoc potens est operari operationes talis vite. Aliquī vero p̄motio ad sc̄ritatē: fit coopante ip̄o qui. p̄mouet: nō tamē sufficienter nisi exteri adiuuet. et hoc cōtingit in illo q̄ post baptisimū mortali peccat. et rō ē quia per peccatū amissa gratia et charitate: spūalis vite firmitas et p̄fectio tollit. quāob̄re ad p̄fectionē meriti ad sanctitatem que ex merito puenit: per seipsum attingere non pōt. s̄ qz in eo aliqd̄ spūalis vite adhuc manet in sui radice. s. in fidei sacro quod ē baptisimū: ideo ad reparatiōē pristine itegritatis et sanctitatis in baptisimo sus-

cepte: homo cooperari potest per illud vite principium quod retinet. nec tamen sufficit per seipsum nisi exteriorius adiuetur: propterea quod vita spiritualis in eo integra non sit. quemadmodum et pradicte vite que manet in corde: infirmus potest cooperari ad sanitatem recuperandam: adiutus exteriori adminiculo medicine. vnde quod sacramentum penitentie est quod ad reparationem vite spiritualis ordinatur: ideo sacramentale signum sunt exteriores actus quibus homo ad salutem suam cooperatur: adiutus tamen et complementum reparationis accipiens ab exteriori seculo per absolutionem sacerdotis. quemadmodum materia in alijs sacramentis per ministri sanctificationem efficaciam recipit sacramentale. dictum est enim supra quod actus penitentis sunt materia in hoc sacramento. ex his autem inferuntur. S. Tho. loco prime allegato ad. 2. differetiam quadam inter materiam huius sacramenti et materiam aliorum sacramentorum: hoc quod materia in alijs sacramentis representat exteriori agens in eius sanctificatione inquam ab exteriori datur: ac per hoc aliquo modo competit ei quod recipiat virtutem supernaturalem et virtutem gratiam causet ex influentia videlicet agens exterioris. scilicet dei a quo sanctificatur et quam representat. sed materia in sacramento penitentis que est penitentia exterior. id est actus penitentis: representat cooperationem recipientis sacramenti et non influentiam que est ex parte extrinseci cum non sacrificet per aliquam formam verborum. et ideo non competit ei quod gratiam aliquo modo causet. verba autem que a sacerdote absoluente profertur. putat. S. Tho. ibidem notat in responsione ad. 3. immediate ferunt ad eum qui se subicit sacramento. vnde ipse sanctificatur virtute absolutionis et gratiam suscipit. non autem sanctificatur eius confessio ut ex ea gratiam accipiat: sicut erat in baptismo de sanctificatione aque.

Quinto Notandum est. putat. S. Tho. deducit in pluribus locis per fertur libro primo. secundum. distinctio. 26. q. 2. ar. primo. in cor. et ar. 2. ad. 3. et. 4. Et distinctio. 30. ar. 3. ad. 3. Et distinctio. 33. arti. primo. in cor. Et quodlibet primo. ar. primo. in cor. Item. 9. quodlibet. ar. 4. quod relationes que habent causam et fundamentum reale in subiecto sunt reales. vnde et unitas ac pluralitas relationis realis est secundum unitatem et pluralitatem rerum super quas relatio fundatur. et inde est quod contingit relationem esse unam ex parte unius extremi que ex parte alterius pluralitatem. vna enim termino relatione reali paternitatis refertur pater ad multos filios. plures autem filij non vna numero sed pluribus relationibus referuntur ad unum patrem. putat. S. Tho. deducit 3. sententia. dist. 8. arti. 5. Et distinctio. 21. q. primo. arti. primo. sub arti. 2. ad. 5. Et 3. p. q. 35. arti. 5. Ex quibus inferimus quod cum reatus ad penam sit relatio habens in subiecto fundamentum reale quod est eius causa. scilicet peccatum et aliquid ex peccato derelictum. est enim pec-

catum non ipsa deformitas vel defectus sed actus de formis et defectuosus. putat in secundo libro habitum fuit: consequens est quod reatus pene in peccatore sit relatio realis. consequitur enim reatus pene peccatum: siue ex natura rei quod. scilicet. est actus culpabilis qui eo ipso quod committitur reatum. id est obligationem ad penam inducit secundum quod Augustinus dicit in libro primo confessionum quod omnis inordinatus animus ipse sibi est pena quod. scilicet. ex sui ratione reatum pene infert. siue ex ordinatione dei que vniuersas res et ipsa etiam mala: sua pudentia in bonum ordinat. ordo autem rerum a deo institutus realis est. Vnde falsa videtur nobis opinio dicens quod reatus pene in peccatore sit relatio non realis sed rationis. sequitur enim ex ea quod peccator non reus sed sola apprehensione intellectus nostri esset debitor sed forte et obligatus ad penam quod est absurdum. Nec contra hoc valet quod deus est realiter dominus cum tamen dominium non sit in deo relatio realis. quoniam hoc ideo est quia in creatura seruitus est relatio realis ratione cuius deus realiter denominatur dominus. sed secundum istorum opinionem terminus correlatiui reatus est non ens. scilicet. pena futura: et ita ex vtraque parte ponitur ab eis relatio rationis. vnde in vna parte est relatio realis propter quam alterum correlatiuorum sic denominatur realiter. ac per hoc nulla ratio est propter quam peccator dicatur realiter obligatus ad penam. Nec valet ratio et motuum istorum. dicunt enim quod quia peccatus transit actu non potest esse fundamentum relationis realis quia in non ente nihil reale fundari potest. quoniam vt S. Tho. deducit. 3. libro sententia. dist. 8. arti. 5. in cor. Et in hoc. 4. distinctio. 41. arti. primo. sub. arti. 2. in cor. quod ad relationes non inascuntur ex actionibus secundum quod sunt in actu sed magis secundum quod fuerunt. sicut relationes patris et filij non fundantur in hoc quod est actu generare vel generari. alias huiusmodi actu cessante: non amplius in patre et filio remaneret paternitas et filiatio. sed relationes iste inascuntur ex hoc quod est genuisse et generatum esse in preterito. quia vero omne preteritum est perpetuum quoniam quod semel preterit: non potest non fuisse: et quod factum est nunquam desinit esse factum: ideo actu generatio nis active et passive transeunte: remanent relationes paternitatis et filiationis in patre et filio fundate in eo ipso quod pater genuit et filius genitus est. Et vt S. Tho. notat loco prime allegato in 3. potest dici quod huiusmodi filiationes que inascuntur ex actionibus secundum quod facte sunt: fundantur etiam super id quod in agente et patiente ex actione relinquitur siue sit dispositio siue habitus siue aliquod ius vel potestas aut quicquid aliud tale est. vnde in preterito ex eo quod genuit inata est patria potestas seu ius paternum et in filio filialis

Subiectio et in hereditariū et similia q̄ i ipsis ma-
nentib⁹ semp manent sup quib⁹ paternitas et fi-
liatio fundari dicunt. vnde in pposito nro qz rea-
tus pene nascit⁹ ex actu peccati fm q̄ est cōplet⁹
ac p hoc fundat⁹ in eo fm q̄ est aliqd factuz; ideo
trāseunte actu peccati: reat⁹ pene manet in peccā-
te. qz hoc qd̄ est illū peccasse: adhuc manet in eo
trāseunte peccato. et iterū ex ipso actu peccati re-
linquit⁹ in peccatoze aliqd reale sup quod reatus
ipse pōr dici fundat⁹. sicut esse peccatozē dei offē-
sorē ac cōtēptozē trāsgressozē mādatozū dei: deo
odibilē ac rebellē et voluntati eius repugnātem.
Gr̄e derelinquit⁹ ex peccato deo ordinatio mētis, p-
nitas ad peccandū hebetudo sensus macula ani-
me et ineq̄litas iusticie et nonnulla alia q̄ ex actu
peccati reali consequitur et manēt in peccatoze
trāseunte peccato. hec asūt oīa qz culpabilia sunt
in peccatoze: fundamentū dici possunt reat⁹ pene.
¶ Unde rō macula id expresse dicit. S. Tho. li. 2.
sen. dif. 42. lec. p̄. in glosa li. macula inq̄t est me-
diū inter actū peccati et reatū quasi effect⁹ ipsius
actus et fundamentū reat⁹. Quod autē. S. Tho.
dicit li. 2. sen. dif. 42. q. p̄. ar. 2. ad p̄. q̄ causa
p̄ima reat⁹ est ipse defect⁹ per actū peccati idu-
ctus: nō debet intelligi q̄si defect⁹ formalis sumpt⁹
sit precise causa p̄ima reat⁹: sed q̄ ratio formalis
cause reat⁹ sit ipse defect⁹. nam cū peccatū non sit
sola deformitas vel actus deo ordinatio: sed act⁹
deformis et deo ordinat⁹: consequens est q̄ causa
reat⁹ pene q̄ ex peccato nascit⁹: nō solum sit defor-
mitas aut deo ordinatio: sed act⁹ ipse deformis et
deo ordinat⁹. ita vt causa r̄ fundamentuz reat⁹ sit
nō solū priuatio aut defect⁹: sed actus cui priuatio
et defectus adiungit⁹. vnde ibidē. S. Tho. in res-
pōsione ad. 3. dicit q̄ reat⁹ nō fundat⁹ p se loquē-
do sup dispositionē vel habitū sed p accidēs fm
q̄ talis dispositio vel habit⁹ cui dā defectui adiu-
gitur. ¶ Neq̄ iterū valet argumētatio aliozuz.
arguit enim sic. reat⁹ relationē importat ad pe-
nam eternā vel tēporalē q̄ futura est et p conse-
quēs ad nō ens actu. sed omnis relatio entis ad
non ens: est relatio rationis. ergo reat⁹ ad penā
esse non pōt relatio realis sed rōnis. Ad quoz ar-
gumentationē respondem⁹ q̄ pcedit ex falso sup-
posito. s. q̄ reat⁹ dicat relationē ad penā sicut ad
terminū vel extremū correlatiuum. hoc certe est
falsuz. non enī dicit⁹ reat⁹ ad penā quasi ad termi-
num correlatiuum: sed pena ponitur ibi expositiue
aut determinatiue quasi reat⁹ pene. vnde reatus
pene i vi vnius dictionis relatio est habēs p sub-
iecto peccatozē seu delinquētē cui⁹ correlatiuum
est persona in quā peccat⁹. cum enī reat⁹ pene ni-

hil aliud sit, pprie loquēdo q̄ obligatio ad penā
put. S. Tho. inquit li. 2. dif. 42. q. p̄. ar. 2. in
cor. extrema vel termini correlatiui sunt ille qui
obligat ppter peccatū ex vna parte: et ille cui est
obligatus ex alia parte. huiuscemodi autē extre-
ma correlatiua: entia in actu sunt. vnde reat⁹ pe-
ne seu reat⁹ ad penā: relatio est obligationis qua
obligatoze refert⁹ peccatozē ad illū in quē pecca-
uit respectu cui⁹ dicitur esse reat⁹. et fm hoc apo-
stolus dicit p̄ma Cor. 11. qui cūq̄ māducauerit
panē et biberit calicē dñi indigne: re⁹ erit corp⁹ r̄
sanguinis dñi. itaq̄ qui māducat indigne ex vna
parte: et corp⁹ ac sanguis dñi in que peccat⁹ et q̄-
bus offēditur ex altera: sunt correlatiua relatio-
ne reat⁹ pene cui⁹ subiectuz est māducās indigne
q̄ dicit⁹ reus: et termin⁹ est corp⁹ et sanguis dñi.

Quantuz ad q̄r-

tum articulū respōdendū ē ob-
iectionibus aduersarioz. Et q̄-
dem ad argumētū durādī cōtra
p̄mam cōclusionē dicitur ad ma-
iorem q̄ arguens insufficienter rāgit totalitatez
sacramēti penitētie. nō enī consistit solūmodo in
confessione et absolutione: sed et in cōtritione r̄
in satisfactione. et ad p̄bationē arguentis dicitur
q̄ penitētia q̄ ponit⁹ p̄uena ad hoc sac̄m: est pe-
nitentia virt⁹ quā nos nō ponim⁹ partē integra-
lē sac̄i penitētie. neq̄ itez pōim⁹ partē hui⁹ sac̄i
actū ei⁹ interiorē. put est interior act⁹ p̄cise. s̄ po-
nim⁹ cordis cōtritionē partē integralē hui⁹ sac̄i.
que licet sit essentialr act⁹ interior: fm tñ q̄ impli-
cat p̄fessionē et satisfactionē in pposito q̄ sūt act⁹
exteriorē: sit qdā modo. s. p̄cipatiue act⁹ exte-
rior. put dductū fuit i sc̄do notabili. Similr etiam
r̄ executio pene satisfactorie quamuis sit in actu
exercita p̄sequēs ad hoc sac̄m: fm tñ q̄ ē i p̄posi-
to penitētis: simul ē iplicite cū p̄tritione et cōfes-
sione. et isto modo ponit⁹ pars sac̄i penitētie vt
ibi dictū fuit. ¶ Ad argumēta eius dē p̄sc̄dam cō-
clusionē dī ad p̄. q̄ penitētia x̄r fm q̄ hic loqui-
mur d̄ ea: est x̄r ifusa q̄ reduci hēt ad x̄r tuez iusti-
cie cōmutatiue. put dictū fuit i tertio notabili. vñ
minor argumētū ē falsa. nec p̄batio quaz allegat
ex scriptis suis in tertio libro valet: nā ad illa ibi-
dem sufficiēter respōsum fuit. ¶ Ad. 2. dicit⁹ q̄
assumptū est falsum. et ad ei⁹ p̄bationē negatur
maior: nec valet eius p̄batio qm̄ licet tēperantia
et liberalitas et alie virtutes quarū act⁹ p̄ncipa-
les sunt in p̄mouēdo ad bonū nō p̄cectigāt actū
virtū in opante: nō inde seq̄r q̄ penitētia cui⁹ act⁹
p̄ncipalis ē in retrahēdo a malo ip̄m d̄testando

non presupponat actū virtū. sicut enī nō est de rō-
ne virtutis q̄ p̄erigat actū peccati in opante: ita
nec est p̄trā rōne virtutis q̄ illū p̄erigat. sic in sen-
tētia r̄idet. **S. T.** ad hoc argumētū in hac dis. q.
p̄. ar. p̄. sub. ar. 2. ad. 4^m. ¶ Ad. 3^m. d̄r q̄ si ele-
ctio dicat boni. s. act^o vel opatiōis: p̄cedim^o q̄ p̄-
mus act^o cuiuslibet virtutis ē s̄m electionez boni
vt fiat. q̄m̄ oīs act^o a virtute elicit^o ē bon^o et ē bo-
nū q̄ fiat etiā si materia circa quā est sit s̄m se ma-
lū. si vero electio dicat boni. s. materie circa quaz
vel obiectū: falsa est p̄positio. nā act^o penitētie p̄n-
cipalr̄ s̄nt circa peccatū. vt enī dictū fuit i p̄mo no-
tabili: de peccatis penitēs dolet ⁊ peccata p̄fitē
⁊ p̄ peccatis satisficit. vñ sic capiēdo electionē bo-
ni: argumētū p̄cedit ex falsis. nō enī ē de rōne vir-
tutis q̄ h̄eat actū suū p̄ncipalē circa obiectū qd̄
est s̄m se bonū. vñ. **S. T.** loco p̄ime allegato di-
cit. aliq̄ sunt virtutes q̄ p̄ncipalē actū h̄nt in retra-
hēdo a malo sicut dictū ē i tertio libro d̄ tēperan-
tia et modestia et h̄m̄oi. et simlr̄ act^o p̄fect^o peni-
tētie ē in retrahēdo ab aliq̄ malo. nec p̄ hoc se-
q̄tur q̄ nō sit v̄t^o. hec ille. ¶ Ad. 4^m. d̄r q̄ penitē-
tia ē v̄t^o moralis iūsa. neq̄ valet p̄ hoc obiectio
arguetis nā p̄cedit d̄ virtute moralī acq̄sita. v̄t^o. n.
iūsa sicut excedit in sua origine virtutē naturalez
ita ⁊ excedit i sua opatiōe saltē ex pte finis dicta-
mē rōnis naturalis. ¶ Ad. 5^m. d̄r q̄ nō militat p̄
S. T. q̄ tenet q̄ penitētia ē pars iusticie i hac dis.
. q. p̄. ar. p̄. sub. ar. 5. et. 6. Et. 3^a. p. q. 85. ar. 3°.
¶ Ad argumēta durādī p̄ tertiā p̄clusionē ad p̄^m
d̄r q̄ ex p̄cessu argumētī nō aliqd̄ p̄cludit nisi q̄ pe-
na sit materia vel obiectū penitētie qd̄ nos nō ne-
gam^o loquēdo mediate et ex p̄sequēti. nā p̄mo et
magis i mediate penitētia ē circa pctā. nō enī pe-
nitere. put ē act^o virtutis penitētie etiā s̄m voca-
buli ethimologiā ē p̄ncipalr̄ penas dare v̄l penas
sustinere: s̄ ē penitudinē seu displicētīā h̄e p̄mo ⁊
ex p̄sequēti penas suscipere v̄l subire. penitudinē at̄
v̄l displicētīā h̄e: act^o ē h̄is p̄ obiecto p̄ncipali ⁊
i mediate peccatū. vñ ad simile argumētū r̄idet
S. T. 3^a. p. q. 84. ar. 2. ad. 2^m. q̄ vet^o et mortal
vita ē obiectū penitētie. nō rōne pene salicet p̄n-
cipalr̄: sed rōne culpe anexe. ¶ Ad. 2^m. d̄r q̄ mi-
nor ē falsa. et ad ei^o p̄bationē negat assūptū. nō
enī penitētia circa penas t̄m̄odo mediū conie-
ctat: s̄ etiā et p̄mo circa peccata s̄m quoz diuersi
tatē penas moderat. vñ. **S. T.** i hac dis. q. p̄. ar.
p̄. sub. ar. 4. ad. 4^m. r̄idet ad simile argumētū
q̄ sicut vindicatiua iusticia cōstituit mediū in offē-
sis q̄ sunt ei^o materia non qd̄dem tenēdo medium
in offēsis vt quas dā retineat et quas dā abiciat
sicut temperātia ponit mediū in delectationibus

sed omni offēse p̄portionādo penā debitam. et
similiter penitētia p̄ quolibet peccato cōmissio pe-
nam infert sibi obitā: nō autē ita q̄ dimittat aliqd̄
peccatū et aliquod abiciat. Ad cōfirmationē di-
citur q̄ maior est falsa si vniuersaliter capiat. nā
virtus q̄ p̄ncipalē actū habet in retrahēdo a ma-
lo: p̄ obiecto habet illd̄ qd̄ destruit. ⁊ ad p̄batio-
nē assumpti dicit q̄ penitētia etiā in destruendo
peccatū: tenet medium vt in p̄ima solutione di-
ctū est. ¶ Ad. 3^m. dicit p̄mo q̄ minor est falsa. nā
sicut dictū est in respōsione p̄cedēte: iusticia pu-
nitiva et vindicatiua nō solū habet p̄ obiecto pe-
nas: sed etiā peccata s̄m quoz p̄portionē in pe-
nis mediū tenet. Respōdet secūdo q̄ nō est simi-
le omnino de vindicatiua iusticia et de penitētia
put dictū fuit in p̄mo notabili. nam in vindicati-
ua iusticia ille q̄ peccauit se habet ad recōpensatio-
nē q̄ fit p̄ penas t̄m̄odo vt paties. que pene
sunt ab alio. s. a iudice iustice nō s̄m voluntatem
offendētis. ac per hoc ab illo nō amplius requit
iusticia vindicatiua nisi q̄ penas patiat. vnde nō
presupponit in illo dolor de peccato. sed in peni-
tentia ille qui peccauit se habet ad recōpensatio-
nē p̄ culpa vt agēs quia spōte sua ad penam acce-
dit vt sibi reconciliet anīmū offēsi ad qd̄ p̄cexi-
git q̄ habeat displicētīā de peccato in eum cōmis-
so. ¶ Ad ea q̄ secundo loco arguit respondet ad
primū dupliciter. primo q̄ licet istud sacramētū
possit esse sine satisfactione in actu exteriori: non
tamē esse potest sine satisfactione in p̄posito vo-
luntatis. per quē modū vt supra dictū est in ipsa
cōfessione implicat. vnde neq̄ ex cōmissione pa-
pe valeret absolutio cōfētētis absq̄ satisfactiōe
eius in p̄posito. satisfactio autē nō solum est aliqd̄
sensibile in actu posita: sed etiā s̄m p̄positū impli-
cata in cōfessione. nisi q̄ in actu exercitata: est qd̄ se-
sibile s̄m se. in cōfessione vero implicata est sensi-
bile participatione cōfessionis. Respōdet secun-
do q̄ sicut dictū fuit in primo notabili. omnes tres
partes sacramēti penitētie. s. contritio cōfessio et
satisfactio sunt quodā modo penales ac per hoc
ad satisfactiōnē cōferūt. et ideo nulla aliarū esse
potest sine aliquo modo satisfactiōnis. vnde q̄
sacerdos nullā tenet iniungere penitenti satisfi-
ctoziā penam p̄pter eius magnā contritionem
ipsa ei^o contritio in q̄^m penalis est habet vim satisfi-
factiōnis. ¶ Ad. 2^m. dicitur q̄ maior p̄positio est
falsa. nec. **S. Tho.** tenet vt arguens sibi imponit
q̄ in omni materia sacramenti sit virtus supernatu-
ralis iūsa actiua. imo tenet q̄ p̄positum. s. q̄ non
in omni p̄out deductum fuit in quarto notabili.
¶ Ad. 3^m. dicitur primo ad minorem q̄ licet q̄
expletur

explet penitētia iposita nō maneat morbo quo ad culpā: manet tñ quo ad reatū ex culpa confectum. Dicitur secundo q̄ licet tēpore expletio nis penitētie in actu exteriori sit iā culpa deleta nunq̄ tñ delet sine penitētia vel satisfactione in pposito implicata in cōtritione et confessione. et iterū ex ipa actuali expletione penitētie imposita et augef grā et penitens cōsequitur cōpletum gratie effectū qz liberatur totaliter a reatu peccati. Sic i sententia respōdet. S. Tho. infra dis. 16. q. p̄. ar. p̄. sub. ar. 2. ad. 3^m. Et. 3^m. p. q. 90. ar. 2. ad. 2^m. ¶ Ad argumēta scoti cōtra quartā cōclusionē ad p̄^m dicitur q̄ assumptū est falsū. et de ei⁹ falsitate plura dicta sunt in quinto nota bili. et ad ei⁹ p̄bationē q̄tū ad p̄mā partē: dicitur q̄ reat⁹ pene ē relatio adueniēs peccato: et intrinsece qz per p̄p̄iā voluntatē et actionē. et cum arguēs obijcit q̄ manēt eadē anima et deo ac pena eodē modo se habēt: nō ppter hoc anima ē obligata ad penā sicut nec añ peccatū: dicitur q̄ obiectio p̄cedit ex falsis. qz licet post peccatū cōmissūz maneat eadē aia q̄^m ad subam: nō tñ manet eodē modo se habēs sicut añ peccatū q̄^m ad multa que ex peccato incurrit in quito notabili partim recitata. de⁹ etiā q̄nis in seipō eodē modo se habeat qz inmutabilis est: et tamē q̄tū ad effectū circa nos nō eodē modo se hēt post peccatū et añ peccatū. nā ante peccatū gratiā cōferebat quā post peccatū peccato: et subtrahit. et multis alijs bonis peccatores p̄uati sunt a deo q̄ añ peccatū illis tribuebat s̄m illd̄ psalmi. ad nihilū deduct⁹ est in cōspectu ei⁹ malign⁹: timētes autē d̄m glorificat. et iterum iniustū puniētur et semē impio: et peribit: iusti autē hereditabūt terrā et inhabitabūt in seculū seculi sup eā. pena quoqz debita post peccatum: nō fuit debita añ peccatum. ¶ Ad illa autē q̄ arguēs adducit si reat⁹ pene ponatur respect⁹ realis extrinsec⁹ adueniēs: respōdere nō cogimur cum ponam⁹ relationē reatus intrinsec⁹ aduenire. verūtāmē arguēs multa nō satis docte ne dicā incepte ad p̄positū suūz accumulāt. ¶ Illa vero q̄ ad p̄bādū secundūz arguēs inducūt: nō militāt cōtra nos qui nō dicim⁹ q̄ aia sit aut dicatur p̄p̄ie peccatrix ppter reatū pene in illa manentē. imo dicim⁹ q̄ manente reatu: aia pōt esse nō peccatrix sed iusta et deo grata per grāz iustificatē. Difficultas autē quā magister tāgit vbi arguēs illū allegat: nō est quā nūc habem⁹ de reatu: sed est de macula q̄ aliud est a reatu. et licet imptinēter arguat hic cōtra magistrū: placuit p̄ veritate ac reuerētia magistrū respōdere. vñ dicim⁹ ad p̄^m q̄ arguēs assumit falsū

qz imo macula peccati est p̄p̄ie carētia habitua lis gr̄e: et generalit̄ est p̄uatio cuiuscūqz pulchritudinis aie iuste. Neqz p̄batio arguētis valet. qm̄ licet macula peccati iust p̄mo peccato v̄l magis p̄p̄ie loquēdo ex p̄mo peccato: nō ideo seq̄tur q̄ nō maneat etiā post peccatum quousqz p̄ recōp̄sationē offense satisfactorie expietur per grām. nā trāseire causa in fieri: pōt effect⁹ manere. Itē dicim⁹ q̄ carētia rectitudinis manet in actu simul cu⁹ carētia gr̄e. neqz valet qd̄ arguēs cōtra obijcit. qz p̄cedit ex falso supposito. s. q̄ macula ex peccato cōsecuta: nō maneat post peccatum sed trāseat cū actu peccati. hoc autē est falsū. ¶ Ad. 2^m. cōcedim⁹ totā deductionē: et tñ peccator nō pōt habere summū amorē dei: nisi p̄ grāz iustificatē. ac p̄ hoc nec macula summi odij auferri pōt absqz grā. ¶ Ad. 3^m. dicit q̄ nō militat cōtra nos: s; cōtra illos qui dicūt q̄ a reatu peccati dicatur p̄ se et formalit̄ aia peccatrix. qd̄ nos non dicim⁹ vt ex sup̄ dictis patet. ¶ Ad. 4^m. negatur cōsequētia. non enim ex dictis Augustini ibi allegatis inferi⁹ nec dū necessario sed nec p̄babiliter cōsequēs ab arguēte illatū. stat enī bene cū dictis Augustini q̄ reat⁹ pene sit qdā obligatio ad penā existēs in peccatore ex eius peccato cōsecuta. non enī repugnāt sibi inuicē immo magis se cōsequūtur q̄ in peccatore sit reat⁹ vel obligatio ad penā et q̄ deus peccatū ipius ad penā imputet. ¶ Ad. 5^m. dicitur q̄ p̄cedit ex falso supposito. s. q̄ merita nihil reale ponāt in homie p̄ qd̄ dign⁹ sit gl̄ia eterna. hoc enī est falsissimum et errori p̄p̄iquū. meritū nāqz habilitatē et dignitatē quādā ponit i habēte ad vitā eternā. vnde et vocat meritū cōdigni: qz scilicet in homie meritū habēte causat p̄ dignitatē glorie eterne. s̄m q̄ dñs dicit Luce. 10. dign⁹ est oparius mercede sua. ponit p̄trea meritum in opante merito: quādā iusticie formā p̄ quā gloria eterna fit sibi debita s̄m iustū dei iudiciū. s̄m illd̄ apostoli. 2^a. ad Thī. 4°. bonū certamē certamē cursum cōsummaui fidē seruauī. in reliquo reposita ē mihi corona iusticie quaz reddet mihi dñs i illa die iust⁹ iudex. nō solū autē mihi s; et his q̄ diligūt aduentum ei⁹. rursus et merita hoīs p̄supponunt in eo grāz et causant gr̄e augmētū. vt enī Augustin⁹ ait sup̄ epistolā Joānis: charitas meretur auge ri. s. p̄ bona opa vt aucta mereat p̄fici. vnde argumētūz p̄cedit ex falsis. ¶ Ad. 6^m. dicit q̄ maior est falsa qz immo sunt multa post actū peccati in offendēte magnū p̄ncipem: quozū nōnulla sunt numerata in quito notabili. vnde arguēs i p̄missis rōnib⁹ p̄cedit ex sua falsa et cōficta imagi

natione. ¶ Ad argumēta aureolicōtra eādē cō-
clusionē ad p̄mū dicitur p̄mo ad maiorem q̄ est
falsa siloq̄tur de absoluto nouiter acquisito vt
arguēs p̄tēdit. nā in pariete albo acquirē de no-
uo respectus realis similitudinis ad aliū parietē
nouit dealbatū absq; eo q̄ acquirat de nouo a-
liquod absolutū. Dicitur secundo ad minozē q̄
etiā est falsa put latī deductū fuit in quinto no-
tabili. ¶ Ad. 2^m. dicitur q̄ assumptuz est falsum
tā in eo q̄ dicit respectū reat⁹ non esse de genere
relationis: q̄ in eo q̄ nobis false imponit idipm
tenere. ¶ Ad. 3^m. dicitur q̄ p̄cedit ex falso suppo-
sito. s. q̄ nos cum sc̄to thoma dicam⁹ q̄ obliga-
tio ad penā sit illud quo aliquis dicitur formalit̄
ter peccator. hoc aut̄ est falsum. imo nos dicim⁹
q̄ ab ip̄o peccato ⁊ ab ip̄a culpa etiā postq̄ tran-
sist̄ actu: peccator formalit̄ter dicit̄ peccator. ⁊ de
hoc satis dictuz fuit in quinto notabili. cetera q̄
arguēs cumulat sunt imp̄tinetia. p̄cedunt enīz
ex eo dē falso supposito. ¶ Ad illō q̄b secundo lo-
co obijcit dicitur q̄ loquēdo absolute de forma-
lī rōne peccati sicut arguēs in fine obiectionis di-
cit se locutuz: argumētum p̄cedit ex falso suppo-
sito. s. nos tenere q̄ p̄uatio actualis iusticie vl
gr̄e sit illud quo quis dicitur formalit̄ter peccator
trāseunte actu peccati. ¶ Ad illud quod tertio
loco arguit dicitur q̄ quicqd̄ sit de pbatione ar-
guentis nam est inepta ⁊ ex falsa imaginatione
conficta. s. q̄ macula sit habitas: ⁊ tamen argu-
mētum put iacet non militat contra nos q̄ non
tenemus illud contra q̄b obiectio p̄cedit. ¶ Ad
argumentū ante oppositum respōdet. S. Tho.
3^m. p. q. 86. ar. 4. ad. p̄^m. q̄ remota causa totalit̄-
ter: remouet̄ effectus. vnde remota vel remissa
culpa totalit̄ter p̄ penitentiā: non manet reatus.
id autem contingit quādo p̄ penitentiā remitti-
tur culpa et q̄stum ad auersionem a deo et q̄^m
ad conuersionem in bonum cōmutabile: quoꝝ
vtrūq; est in peccato mortali. sed si peccatum p̄
penitentiā remittatur q̄stum ad p̄mū non q̄^m
ad secundū: nō sequitur q̄ reatus peccati omio
tollatur sed q̄ tollitur quo ad p̄^m nō quo ad se-
cundum. ¶ Potest etiā responderi ad maiorez q̄
habet veritatem in illo quod est causa nō soluz
q̄^m ad fieri sed etiā q̄^m ad esse. non tamen tenet
in causa que est tātūmodo q̄^m ad fieri. Et in
hoc articulo terminatur.

Terū cir-

ca decimā quartā di-
stinctionē querit̄ vtrū
post penitentiā resur-
gat hō in eqli virtute
⁊ arguitur q̄ sic. dicit
eni apostol⁹ Ro. 8.
diligētibz deū omia
co opantur in bonū.
vbi dicit glosa Augustini q̄ hoc adeo veruz est
vt si qui eozū demēt ⁊ exorbitet: hoc ip̄m de⁹ fa-
ciat eis in bonū pficere. sed hoc nō esset si hō re-
surgeret in minozī virtute. ergo. rē. ¶ In oppo-
sitū arguit q̄ charitas pficiēs vl p̄fecta maior ē
q̄ charitas incipiens. s. quādo q̄ aliquis cadit a
charitate pficiēte: resurgit aut̄ i charitate incipē-
te. ergo resurgit hō q̄q; in minozī charitate et
virtute. ¶ In hac questione erūt quattuor arti-
culi vt supra.

Quantum ad p̄-

muz articulū sit ista conclusio q̄
penitēs nō semp̄ resurgit in eqli
gr̄a vl charitate ei a q̄ cecidit s.3
quādo q̄ in minozī. hāc cōclu-
sionē tenet. S. Tho. 3^m. li. sen. dif. 31. q. p̄^m. ar. 4
in tribus subarticulis. Et. 3^m. p. q. 89. ar. 2.

Quantum ad se-

cū dū articulū arguēdū est con-
tra cōclusionē. cōtra quā arguit
scotus pbādo q̄ ois resurgens
a peccato: resurgit ad maiorem
glorīā q̄ ante casum. p̄mo q̄ resurgēs resurgit
in oib⁹ illis bonis q̄ p̄^m habuit iā viuificatis. ⁊ p̄
ter hoc i isto actu penie p̄ quē resurgit ⁊ quē sup
addit illis p̄teritis. ⁊ sic hēt plura merita i accep-
tatione diuina q̄ dū cecidit. et ex ea parte ordi-
nat̄ ad maiorez glorīā. Si dicat̄ q̄ nō cuiq; me-
rito debet̄ aliqd̄ p̄mū eēntiale sibi correspōdēs
in gloria s. t̄m aliqd̄ p̄mū accidētale: cōtra hoc.
q̄ si q̄s illud solū hēret sine alio merito: p̄p̄ so-
lā gr̄am sine meritis btificaret̄ sicut parūl⁹ bap-
tizat⁹. gloria enī cuiuscūq; habētis p̄p̄uiz meri-
tū: excedit glorīā talis. ergo quod dēi q̄ merituz
sequēs alia merita iā habitat: requit̄ p̄p̄uiz gradū
glie eēntialis sibi correspōdētē. nec t̄m p̄ quod-
cūq; meritū statī auget̄ gr̄a. nec hīs plura meri-
ta semp̄ ē in maiori gr̄a. si ergo sufficiat sola gr̄a
ad aliquā glorīā: t̄m meritis correspōdet aliq̄s
determinat⁹ grad⁹ glorie. salte licet maiori gr̄e

sine merito correspondet maior gloria: tñ in quibus gradu eodē ponit meritū anextū licet illo nō statim intēdit grā: tñ correspondet sibi aliq̄s grad⁹ glorie vltra illū gradū q̄ precise correspondet isti grē. ¶ 2.º. quista via cōsonat scripture q̄ in multis locis istā sententiā diuine iusticie asserit q̄ reddet unicuiq̄s fm̄ opa sua in psalmo et ad romanos. nusq̄s aut̄ habet q̄ unicuiq̄s reddet fm̄ habitū suū. Cōsonat etiā obseruatiōe diuine legis qz fm̄ ipsam vtile est q̄tū possibile ē: opa meritoria exercere q̄tūcūq̄ remissa: adeo vt si p̄ illa non statim auget grā qz correspondet singulis i acceptatione diuina determinat⁹ grad⁹ glorie. nec a deo expedit saluare grāz: q̄ op⁹ remissum agere p̄ qd̄ nō auget grā. qz si iste remisse agēs nō hēat maiore grām p̄ op⁹ suū q̄ ille dormiēs in q̄ saluatur grā sine tali ope: nō tñ iste frustra egit nec in nullo excedit illuz q̄ dormiuit. imo p̄ hoc qd̄ egit: iā dign⁹ est aliquo bono eterno quo nō est dign⁹ ille ali⁹. hec scot⁹ in forma. ¶ Cōtra eādē cōclusionē arguit aureol⁹ p̄bādo q̄ resurgēs a peccato semp̄ resurgit i maiori habitu charitatis z grē vel saltē in eqli z idē est de glia. p̄mo qz bona opa reuiuiscūt. ergo meret̄ eūdē gradum glie quē pri⁹. z nō solū hoc: s̄z eūdē gradū grē. p̄ actū etiā penitētie acq̄rit nouū meritū q̄ addit⁹ p̄iorib⁹ meret̄ ampliore gradū grē et ex cōsequēti grāz glie ampliore. ¶ 2.º. qz quādo aliq̄ cadūt ordinate sub merito mediate et imediate ita q̄ alteri d̄ebet meritū alio mediante: quicūq̄ meret̄ mediatū meret̄ imediatū p̄ qd̄ deuenit ad illud mediatū. s̄z augmētū glie z augmētum grē hoc mō cadūt sub merito ordinate: q̄ nullus meret̄ augmētuz glie nisi mediate augmēto charitatis iuxta illud Augustini charitas meret̄ augeri vt aucta mereat̄ pfici sup̄le p̄ p̄miū glie. q̄si dicat q̄ ideo charitas auget: vt p̄miū glorie auget. ac p̄ hoc videt̄ q̄ glia p̄ hoc auget: qz grā pri⁹ auget. s̄z per te bona opa merent̄ augmētū glie: ergo necessario merent̄ augmētū grē. Cōfirmat qz cuiusq̄ cōpetit augere mai⁹: cōpetit augere min⁹. bona aut̄ opa merent̄ augmentū glie. ergo z augmētū grē. ¶ 3.º. qz q̄ hēt plura merita ē deo magis accept⁹. ergo quicūq̄ meret̄ maiore gradū p̄mijs: meret̄ maiore gradū grē. ¶ 4.º. qz quicūq̄ est melior: magis ē deo grat⁹. s̄z quicūq̄ hēt plura merita ē melior. ergo ē deo magis grat⁹. ¶ 5.º. qz ex opposito sequitur hoc incōueniēs q̄ q̄ magis diligit a deo: min⁹ p̄miat̄. nā p̄ te habet̄ minorē grāz magis p̄miabit. h̄ aureol⁹ in forma ¶ Cōtra eādē cōclusionē arguit hēric⁹ qd̄libet. § q. 23. vbi vult probare q̄ resurgētuz a peccato

vn⁹ nō resurgit in maiori grā q̄ ali⁹ s̄z oēs i eqli dicēs sic. aliq̄ dicit q̄ charitas dat̄ fm̄ conatū recipiētū. z qz post peccatū pōt hō pl⁹ vel min⁹ conari et vn⁹ plus q̄ ali⁹ et de⁹ parat⁹ est dare cui libet fm̄ q̄ parat⁹ est z disposit⁹: pōt resurgere in eqli vel maiori vel minori. s̄z hoc nō valet. qz conat⁹ q̄ est i detestationē peccati z adeptiōne grē est ad bonū sup̄naturale. z ideo nō pōt esse sine grā p̄ueniēte liberū arbitriū z inclināte ad illum motū z p̄ueniēte illū conatū. ¶ 2.º. qz grā non dat̄ regularit̄ fm̄ mēsurā conat⁹. qz si grā p̄ueniens daretur fm̄ mēsurā conatus: tunc daretur fm̄ mēsuram operum sequētium quod est falsum. qz si gratia daretur fm̄ mēsuram operum sequētium: tūc oēs q̄ ex maiori grā p̄uenirētur: maiora opa facerēt: qd̄ nō ponit. si ergo illa grā sit gratū faciēs: nō dat̄ fm̄ mēsurā conatus. si vero gratis data p̄ueniēs conatū liberi arbitrij: oportet q̄ ip̄z ex se sine coopatione liberi arbitrij i detestationē peccati z appetitū grē moneat: ita vt liberū arbitriū nō moueat nisi motū. cui inclinatio seu impulsus si liberū arbitriū nō resistat: q̄ro vtrū anteq̄ coagat de⁹ grā iustificās: aut nō s̄z expectat̄ ei⁹ coopatio q̄ dicit̄ conat⁹. si p̄mo mō ergo non dat̄ illa fm̄ conatū. si sc̄do mō: tūc grā dabit̄ ex merito: sic iustificatio erit ex merito cōgrui nō cōdigni qd̄ nō est dicēdū: qz tūc parū dabit̄ largitati diuine. qz August⁹ cōtra pelagianos videt̄ sentire q̄ grā iustificās p̄uenit oēm motū liberi arbitrij ex electione. z ideo nō est ponēdū q̄ libero arbitrio a grā impulsio z non rebellat̄: de⁹ grā iustificās vt ip̄m nō rebellare sit nō meritū cōgrui. z ideo videt̄ magis q̄ de⁹ inclināt per grām gratis datā ad detestationē peccati z bonū sup̄naturale dūmodo tali motui nō resistat: dat̄ grām licet nō conet̄ nec coopere⁹. vt sic in p̄m a iustificatione de⁹ iustificet te sine te nō rebellāte vt coopatores dei sim⁹ solū augmētū grē iustificātis merēdo. ita vt mēsurā charitatis sit a deo solū fm̄ libitū voluntatis ei⁹. q̄ tñ ex parte liberi arbitrij in quo recipit̄: hēt cōmēsurari dispositio ni ei⁹. hec aut̄ dispositio ē pure negatiua. s̄. nō resistere. in pura aut̄ negatione: nō est magis z min⁹. z ideo nō magis resistit vn⁹ q̄ alter s̄z oēs eqli: licet resistere bene recipiat magis z min⁹ qz fit p̄ aliqd̄ positue. z ideo p̄ma grā iustificās q̄ est ex parte liberi arbitrij: eqli ter dat̄ oibus. z sic oīs resurgēs in q̄tum resurgēs: in eqli charitate resurgit. ¶ 2.º. loco p̄ncipaliter agit de cōparatione charitatis p̄cedētis ad sequētē dicēs. si vero fiat cōpatio ad charitatez quā cadēdo amittit dicēdū q̄ hāc q̄stionē p̄cedunt alie due. s̄. vtrum

opa mortificata reuiuiscāt in resurgēte. et dato q sic: vtrū charitas ex q̄ pcesserunt reparatur in charitate illa q̄ resurgēs iustificat: an dispositio ne diuina reseruet cōferēda in augmēto charitatis qd̄ fiet in glorificatione. si p̄mo mō: tūc quilibet in maiori resurgeret. si secūdo mō: tūc nō resurgeret in minori si post p̄mā gr̄a p̄ bona opa aliquod augmētū gratie meruisset. ¶ 3°. loco vult pbare q̄ cuilibet resurgēti a peccato datur maior gr̄a q̄ in ceteri dicēs. si inqt̄ fiat cōparatio ad q̄litatē recipiētis iustificationē a peccato originali t̄m vt in paruulis: non req̄rit ibi gr̄a p̄ueniēs ad inclinādū liberū arbitriū neq̄ p̄paratio positua vt in adultis: s̄z solū req̄rit q̄ nō ponatur obex. s. motus aliq̄s in peccatum mortale. et sic ista dispositio negatiua ē. p̄pter qd̄ eālis gr̄a confer̄ oib⁹ innoctib⁹. s̄z alia est rō negationis i nō ponēdo obicē: et alia illi⁹ in nō rebellādo. qz ista est negatio p̄cessus in malū: illa aut̄ pugne cōtra bonū. et p̄tinet ista ad cōcupiscibile et cōuersionē ad bonū vt nūc. illa ad irascibile et p̄uersionē abono simplicif. qz ergo pei⁹ est impugnare bonū simplicif q̄s cōcupiscere bona vt nūc: quia formalis rō peccati magis cōsistit in auersione a bono simplicif q̄s in cōuersione ad bonū vt nūc. nō enī mala eēt illa cōuersione: nisi qz mala ē auersio. t̄to ecōtra melior est ipugnationis negatio q̄s cōcupiscētie. et melior dispositio: ad maiorem gr̄am disponit. ideo maior gr̄a dat̄ quibuscūq̄ resurgētib⁹ a peccato actuali q̄s q̄ datur innoctib⁹ purgatis a solo originali. hec ille.

Quātum ad ter-

tiuz articulū p̄mo notādum est put accipit̄ ex dictis. S. Tho. p̄ 2°. q. 114. ar. 2. et 3. q̄ opus meritoziū ex cōdigno vite eterne: dicit̄ illud qd̄ hēt cōdignitatē ad vitā eternā q̄ est eius p̄miū vel merces. i. quod in virtute illi eētur. p̄pter quā eālitatē ei debet̄ fm̄ iustū dei iudiciū. vñ apostol⁹. 2°. ad thimo. 4°. enumerās opa meritozia a se facta: subiūgit. in reliquo reposita ē mihi corona iusticie quā reddet mihi dñs in illa die iust⁹ iudex. nō solū aut̄ mihi: sed et his q̄ diligūt̄ aduētū ei⁹. condignitas aut̄ et eālitās operum humanoꝝ ad p̄miū et mercedē vite eterne: nō est illis ex natura propria aut virtute nā nō sunt cōdigne passionēs hui⁹ tēporis ad futurā gloriā q̄ reuelabitur in nobis: et p̄ cōsequēs neq̄ actionēs sunt cōdigne. sed ex participatiōne est diuinitatis quā hēt p̄ virtutē et motionem sp̄s sancti eis cōmunicatā cū gr̄a gratū faciēte p

quā vt secūda petri p̄ dicit̄: efficiamur diuine cōsortes nature ac p̄ hoc filij dei et heredes eterne glorie q̄ est naturalis dei hereditas. iuxta quod ap̄ls dicebat̄ 1 Ro. 8°. quicūq̄ sp̄s dei agūtur: hi sunt filij dei. si aut̄ filij: et heredes. heredes quidē dei: coheredes autē xp̄i. qz ergo nos heredes et digni sum⁹ vite eterne in q̄ sum⁹ filij dei p̄ gr̄as p̄ quā efficiamur diuine cōsortes nature: cōsequēs est q̄ radix et rō merēdi vitā eternā sit gr̄a gratū faciēns. ita q̄ absq̄ illa null⁹ act⁹ vel habitus nec etiā ip̄a charitas si a gratia separari possēt: sufficēs est ad merēdū vitā eternā. put. S. Tho. notat de veri. q. 27. ar. 2°. ad. 4^m. Ad cui⁹ intellectu cōsiderādū est. put accipi pōt̄ ex deductione S. Doc. p̄ 2°. q. 111. ar. 3. in. cor. Et de veritate loco. p̄ime allegato in cor. q̄ ad cōsecutionem finis tria exigunt̄. s. natura p̄portioata ad finē et inclinatio ad finē illū q̄ est appetit⁹ finis. et motus i eū finē. sicut patet̄ i rebus naturalib⁹. nā in terra est natura qd̄a per quā sibi cōpetit̄ tāq̄ finis. p̄portioat⁹ esse i medio cēt̄o. hāc aut̄ naturā cōsequitur inclinatio in locū cēt̄i fm̄ quā terra appetit naturaliter locū illū. ita q̄ si p̄ violētiā et tra ip̄m detineat̄: remoto. phibētē statim deorsuz mouet̄. hō etiā ad cōsequēdū finē sibi cōnaturalē qui est cōtēplatio diuinoꝝ q̄lis est possibilis plūmē intellectui hois cōnaturalē: exigit naturā tali fini. p̄portioataz q̄ est humana. hēt etiā naturalē appetitū ad finē ip̄m et fm̄ vitēs naturales hēt opatiōes quib⁹ talē finē adipisci pōt̄ adiuuātib⁹ virtutū habitib⁹ qui appetit⁹ inclinationē p̄ficiūt ac determināt. cū igitur p̄ter hūc finē sit ali⁹ finis hois ad quez ordinatur et p̄parat̄ a deo supra hūane nature cōdicionē. s. vita eterna q̄ cōsistit in dei visione p̄ essentiaz soli deo cōnaturalis ac p̄ hoc omis nature create p̄portioatōne excedēs: necessarium est q̄ ad hōi finē cōsequēdū homini deē a deo non solū aliqd̄ p̄ qd̄ ei⁹ appetit⁹ in hūc finē inclinēt̄ et ad illuz operef: sed etiā q̄ aliqd̄ sibi deē per quod natura hois ad quādā dignitatē sublimē vt talis finis sit ei opefēs et p̄portioat⁹. et hoc est gr̄a gratū faciēs. q̄ vt p̄missuz est facit̄ hoīem cōsortē diuine nature ac p̄ hoc filij dei et diuine hereditatis q̄ est vita eterna benemeritum et heredē. et hec gr̄a est illa aq̄ que iuxta verbū dñi Joānis. 4°. fit in homine fons aq̄ salietis in vitā eternā. i. facietis hominem meritozie et cōdigne p̄ bona opera salire in vitā eternā. exigitur p̄terea q̄ detur hoī a deo aliquid p̄ quod eius affectus in hūc finē supernaturalē inclinetur. et hoc est charitas q̄ diffusa est in cordib⁹ nostris p̄ sp̄m sc̄tūm q̄ datus est nob

vt apostolus dicit Ro. 5. ad crequendū aut opa quib' huiuscemodi finis acquirunt: datur cū charitate ceterae virtutes infuse. verū tamē qz omnis virt' dicit in ordine ad aliquā naturā p̄existētē cū sit quedā dispositio p̄fecti. i. ei' quod p̄fectum est fm naturā. put philosoph' dicit in. 7. phy. z ab ip̄a natura hēt efficacīā op̄adi: nā sicut est p̄mū p̄ncipiū in essendo ita est z in op̄ado: ideo oēs virtutes etiā charitas hēt rationē z efficacīā merēdi a gr̄a gratū faciēte. que vt p̄missimus est quedaz natura diuina participata in ordine ad quā z cui' virtute oēs habit' t̄ā infusi q̄s acquisiti v̄im habēt disponēdi hominē ad finē sup̄natura lem q̄ est vita eterna. ¶ Ex p̄missis inferimus qz fm mēsurā gratie gratū faciētis: accipi debēt q̄ntitas z grad' meritū respectu p̄mij essentialis z non fm mēsurā operum fm se z q̄s ad eorum substātiā. nā vt sic humana opera ordinē nō hēt ad finē vite eterne: sed ex sola gr̄e operatione z informatione mediāte habitu charitatis qui est immediatū p̄ncipiū operis meritoz fm illō. p̄. Corin. 13. z si distribuero in abos pauperū oēs facultates meas: z si tradidero corp' meū ita vt ardeā: charitatē aut non habuero nihil mihi p̄dest. Faciunt ad ista ea q̄. S. Tho. dicit. p̄. p. q. 95. ar. 4. in. cor.

¶ Secundo Motādū est qz quīs p̄ncipia merēdi sint gr̄a z charitas. put dicitur est sup̄ra: null' tamē p hoc solū qz hēt gr̄am z charitatē merē. et rō est qz meritū p̄sistit in actu. est enim p̄prie loquēdo actio fm quā quis facit sibi debitā mercedē. vnde z ap̄lus dicit. 2. ad thimo. 2. nō coronabit nisi q̄ legitime certauerit. si q̄ dez p̄mū et corona p̄ merito datur. gratia nāqz z charitate dicimur mereri nō tāqz meritis: sed tāqz p̄ncipijs merito rū. actibus vero a gr̄a z charitate elicitis vel im peratis: dicimur mereri tanqz ip̄is meritis. itaqz meritū implicat actū vel opationē pro substātia operis: et gr̄e ac charitatis a quib' elicif vel im peratur v̄im z virtutē influxā pro formali rōne ac efficacīa merēdi. vnde possibile est qz pro sola gr̄a z charitate absqz p̄prijis actib' detur aliq̄bus vita eterna sicut pueris decedentibus mox baptizatis. z tamen null' absqz p̄prijis actibus etiā si perfectus sit gr̄a z charitate: meretur vitā eternā. nec illā consequi potest tanqz p̄mij pro meritis suis. z signāter dico suis: nā pro meritis alienis sibi cōmunicatis. s. christi: dici potest vitā eternā dari tanqz p̄mij pro meritis his qui nullum meritum. p̄prijum habuerunt vt sup̄radictis infantibus.

¶ Tertio Motādū est qz vt. S. Tho. dicit. p̄. 2. q. 112. ar. 4 in. cor. habit' duplicē magnitudinē habere pōt. vna ex parte finis vel obiecti fm qz dicitur vna virtus alia nobilioz inq̄s ad maius bonū ordi natur. alia vero ex parte subiecti quod magis z minus participat habitū inherētē. fm igitur p̄mā magnitudinē: gr̄a gratum faciēns nō pōt eē maioz z minoz. qz gr̄a fm sui rationē coniungit hominē summo bono quod est de'. sed ex parte subit: gr̄a pōt suscipere magis vel minus. cui' diuersitatis ratio p̄ma quidē est ex parte dei qui diuersimode sue gratie dona dispensat vt ex diuersis gradibus pulchritudo et perfectio ecclesie confluat. sicut etiā diuersos grad' rerū instituit ad hoc qz vniuersum esset perfectum. vnde apostolus ad ephesios. 4. postqz dixerat: vnicuiqz data est gr̄a fm mēsurā donationis christi enumeratis diuersis gratijs: subiūgit. ad confirmationē sanctorū in edificationē corporis xpi. Secūda vero ratio diuersitatis accipitur ex parte hominis p̄paratis se ad gratiā. qui enim magis se ad gratiā p̄parat: plenioz gratiā a deo accipit. huiuscemodi aut diuersa p̄paratio dari potest in adultis q̄ aliter z aliter ad gratiā suscipiēdā motu liberi arbitrij deo t̄i specialiter adiuuāte se disponunt. quā dispositionez. S. Doc. plerūqz vocat conatū. in infantibus vero dari non potest huiuscemodi p̄parationis diuersitas cui' omniū sit vna z equalis p̄paratio. s. sacramētūz baptisimi. motus aut liberi arbitrij in quē homo auxilio dei conatur: est z in deum per fidei cognitionē vel p̄ timorē aut etiā dilectionē: z in peccatum per eius detestationē. vnde hominis p̄paratio ad gratiā: non solum est dispositio p̄uatiua vt qdā false opinati sunt: sed etiā positua: z licet supponat aliquid supernaturale. s. specialem dei motionem animuz exatātem z conuertētem ad deum siue per prospera siue per aduersa fm illud t̄nozū vltimo conuerte nos domine ad te z conuertemur: ipsa t̄i fm se motus liberi arbitrij est sub ei' potestate cadēs. alioquin non preciperetur nobis zacharie p̄ conuertimini ad me z ego cōuertar ad vos. vnde z p̄uier biozum. 16. dicitur. hominis est animum p̄parare. vbi interlinear' dicit. ex libero arbitrio. hoc tamē intelligēdum est adiuncto speciali dei auxilio vt dictū est prout. S. Tho. notat. p̄. 2. q. 109. ar. 9. ad. p̄. Juxta quod domin' ait Joā. 6. nemo pōt venire ad me nisi pater q̄ misit me traxerit illum. et infra ca. 15. sine me inquit nihil potestis facere. vbi interlinearis dicit nec pa-

rum. vñ apostolus vtrūq; cōplectitur p^o corin.
3°. dicēs dei adiutores sumus.

Quarto Notandū est. put accipi
tur ex dictis. S. Tho. in
hac dif. q. 2. ar. 2. sub. ar. 2. et. 3. Et. 3°. p. q. 89.
ar. 4. et. 5°. q. sicut opera peccatorum trāseunt
actu ⁊ remanent reatu in peccatoris debito: ita
⁊ opa in charitate facta postq; trāseūt actu: ma-
nēt merito in acceptatione diuina. manēt autē in
eo gradu bonitatis ⁊ efficacie merēdi in quo fa-
cta sunt. nā sic a deo acceptata fuerūt. qui vt di-
citur iacobi p^o dat omnibus affluenter ⁊ nō im-
properat. ac per hoc postq; semel deus accepta-
uit illa vt in tali gradu eēnt meritoria vite eter-
ne: semper in seipsis fuerunt in eo gradu merito-
ria. hic autē gradus accipitur fm mēsurā perfe-
ctionis gratie et charitatis a qua processerunt.
vnde huiuscemodi opera q̄m est ex parte ipsoꝝ
nec mortificari possūt nec a gradu perfectionis
quē habuerunt dum fierēt: vnq; cadunt. ⁊ ratio
est quia nō amplius fuerūt in seipsis postq; actu
trāsierunt. quod autem non est: nec cadere nec
mortificari potest. et inde est q. in eo gradu bo-
nitatis in quo facta sunt et a deo acceptata duz
fierēt: valēt ad p̄miū accidētale omnibus in grā
pseuerātib⁹. ⁊ tātō vniciq; horum magis pro-
derunt: quanto in maiori steterit gratia ⁊ chari-
tate. vnusquisq; enim beatus gaudebit de bo-
nis operibus a quocūq; in charitate factis. ⁊ nō
solū de substātia operis sed etiā de eo q. in chari-
tate facta sunt. et tātō magis gaudebit q̄to ex
maiore charitate pdierūt ab operāte. imo vt. S.
Tho. dicit. 3°. p. q. 89. ar. 5. ad. 3^m. ipse qui p pe-
nitentiā resurgit in minori charitate: consequitur
quidē p̄miū eēntiale fm quātitatē charitatis
in qua iuenitur. habebit tñ gaudiū mai⁹ de ope-
ribus in p̄ma charitate factis q̄ de operibus q̄
secūdo fecit quod p̄tinet ad p̄miū accidētale.
verūtāmē huiuscemodi opa meritoria dicūtur
persequens peccatū mortificari ⁊ a merito vite
eterne cadere: quo ad illū cui⁹ fuerūt opera. qui
post peccatū ab eo cōmissum factus est indign⁹
vita eterna imo ⁊ re⁹ mortis. ac p hoc vita ⁊ me-
rito ipsoꝝ operum priuatus est. et reputātur ei
illa opa velut mēbra quedā corporis mortifica-
ta motu ⁊ sensu carētia: inq̄m ipsi ex huiusmodi
bonis nullus fruct⁹ dmerito sui peccati. puenit.
q̄uis vt p̄missus est in dei acceptatione ⁊ quo
ad alios in grā ⁊ charitate existētes: talia opera
vita ⁊ meritoria sint. et his cōsonat qz cum qui
opa meritoria semel fecit: scriptura sacra horāta
vt illa conseruet ne non sibi sed alijs tātū modo

psint. dicēs apocali. 3°. tene qd habes vt nemo
accipiat coronā tuā. qd exponit. S. Tho. li. p^o.
sen. dif. 4. o. q. 3. ar. vnico ad. p^m. ⁊ de corona p̄-
sentis iusticie et de corona future glorie. de p̄-
ma quidē: quia dum opera alicuius in charitate
facta q̄ sibi et alijs pderant fm q. spiritus chari-
tatis facit merita sanctorum esse cōmunia: ipso
peccāte sibi. pdesse desinunt ad meritū vite eter-
ne: coruz tamē fructus in illis manet qui in gra-
tia pseuerāt. de corona vero future glorie: quia
sancti in patria existētes gaudēt de omnib⁹ meri-
tis sanctorum qui in mundo sunt. vnde aliquo
peccāte cuius multa merita p̄cesserunt: gaudiū
illoꝝ meritoruz in eternuz manebit in beatis
qd ipse peccādo amisit. Eādē expositionē in sen-
tentia ponit. p^o. p. q. 23. ar. 6. ad. p^m. Et de veri.
q. 6. ar. 3. ad. p^m.

Quinto Notādum est prout. S.
Tho. dedit infra dif. 4. s.
q. 2^a. ar. p^o. sub. ar. p^o. q. opus vnus nullq. mo-
do pōt alteri valere ad p̄miū essentialē beati-
tudinis consequēdū per viā meriti vt. s. ex ope-
ribus q̄ vnus facit alter mereatur vitā eternā
nā sors glorie redditur fm grām ⁊ meritū acci-
piētis. per viā tamē orationis opus vnus alteri
dū est in viā pōt valere etiā ad p̄miū essentialē
obtinēdum. sicut quādo vnus impetrat ora-
tionibus alteri p̄mā grātiā p quā bene operan-
do vitā eternā consequitur. ipse enim orationes
fuisse pro vno reputātur velut orationes ipsius.
verūtāmē q̄m ad p̄miū accidētale vel ad ali-
quid consequēs seu accessoriū ad p̄miū essentialē
opus vni⁹ valere pōt alteri etiā p viā meriti.
Ad quozum intellectum cōsiderādū est vt pōt
accipi ex dictis. S. Tho. li. 3. sen. dif. 31. q. p^o. ar.
4. sub. ar. p^o. ad. p^m. et. sub. ar. 3. ad. 4^m. Et in-
fra in hoc. 4°. dif. 49. q. 5. ar. p^o. c. Itē de veri.
q. 26. ar. 6. ad. 8^m. ⁊ in plerisq; alijs locis q. p̄-
miū essentialē respondet habitui gratie ⁊ cha-
ritatis: p̄miū vero accidētale respondet ip̄s
bonis operibus. quod nō est sic intelligēdū q̄si
p̄miū eēntiale non cōcernat ip̄a opa: sed quia
non respondet operibus etiā meritorijs q̄si ali-
quid cōsequēs p se ex ip̄s: sed sicut aliquid pro
ip̄s datuz ex misericordia ⁊ liberalitate dei. Ita
q. ex duob⁹ pendet eēntiale p̄miū beatitudinis.
p̄mo et p̄ncipaliter ex liberali dei donatione
qua non soluz deus largitur p̄miū ipsum qd est
gloria eterna: sed et tribuit grātiā ⁊ charitatem
q̄ sunt radix et virt⁹ illā merēdi. De p̄mo ait dñs
Joā. 10. et ego vitā eternā do eis. Itē apostol⁹
Ro. 6°. grā dei vita eterna. Et ad titum. 3°. fm

suā mīam saluos nos fecit. Unde, S. T. p. 2. q. 114. ar. p. in. c. deducit q̄ merituz hoīs apud deuz esse nō pōt nisi fm̄ p̄supositionē diuine ordinationis. ita scilicet vt id homo cōsequatur a deo p̄suā operationē quasi mercedē: ad qd̄ de⁹ ei virtutē op̄adi deputauit. z ex hoc pbat in respōsione ad. 3. q̄ deus nō efficit simpliciter loquēdo debitor nobis ex n̄sa actione: s̄ sibi ip̄i in q̄m debitor est q̄ sua actio impleat. De secūdo inq̄t ap̄lus Ep̄he. 4. vnicuiq̄ nostruz data ē gratia fm̄ mēsurā donationis xp̄i. vtrumq̄ aut̄ dñs cōpletus ē Joā. 4. dicens aqua idest gr̄a quā ego dabo ei: fiet in eo fons aq̄ salētis in vitā eternā. iuxta quod p̄pheta dicit in psalmo gratiā z gloriā dabit dñs. ¶ Secūdo p̄det essentialē p̄mūz ex operibus vniuscuiusq̄ gr̄a z charitate infor- matis tāq̄ ex meritis. vnde Roma. 2. dicebat ap̄lus. thesaurizas tibi irā in die ire z reuelationis iusti iudicij dei qui reddit vnicuiq̄ fm̄ opera eius. Et p. 1. Cor. 3. vniuscuiq̄ inquit p̄p̄riā mercedē accipiet fm̄ suū laborē. Juxta quod dicebat p. ad thimo. 2. non coronabitur nisi qui legitime certauerit. Quia igitur gratuite dona- tiones dei non sunt cōmunes oib⁹ etiā in gratia existētib⁹ s̄ singulis sūt fm̄ dei beneplacitū iuxta illud ap̄li p. 1. Cor. 12. hec aut̄ omnia opatur vn⁹ atq̄ idē spiritus diuidens singulis put vult. quod cōsonat verbis dñi dicētis Joā. 3. spirit⁹ vbi vult spirat. z iterum gr̄a et charitas nō sunt eedē numero in omnib⁹ sed singulariter z diuer- simode singulis distribuunt fm̄ illō apostoli p. 1. Cor. 12. diuisiones gr̄arū sunt. vnde z Aba- thei. 2. s̄ dicit de deo in figura hoīs peregre p̄f- ciscētis q̄ vni seruoꝝ dedit q̄nq̄ talēta: alij duo alij vero vñū: vnicuiq̄ fm̄ p̄p̄riā virtutē: conse- quēs est q̄ z opa meritoria nec sunt coia oib⁹ in gr̄a existētibus nec sunt eqlis meriti: s̄ vnicuiq̄ sunt p̄p̄riā fm̄ mēsurā gratie z charitatis ac co- natus ad operādū: q̄ in singulis hoīb⁹ consur- git maior vel minor fm̄ q̄ gr̄am z charitatē par- ticipat z fm̄ specialē dei motionē que p̄p̄riā vir- tutē singulorū excitat z inuat. Ex quo vltorius sequit̄ q̄ nec in p̄mio essentiali glorie oēs in cha- ritate existētes cōmunicēt: ita q̄ p̄mūm singula- re vniuscuiq̄ sit alteri⁹: nec etiā sit omniū eqlis p̄mij retributio. vnde z Joā. 14. dñs ait. in domo pa- tris mei māsiones multe sunt. i. diuersa p̄mia meritorū vt interlinearis exponit. Juxta quod ap̄lus p. 1. Cor. 1. s̄. ait. stella differt a stella in cla- ritate: sic z resurrectio mortuorū. ¶ De p̄mio vero accidētali est alia ratio. qz enī p̄mūm ac- cidētale respondet operibus q̄m ad ipsum gen⁹

operis vt supra dictum est: z opa vni⁹ in charita- te facta cōmunicātur oib⁹ in gr̄a existētibus: ita q̄ opus vni⁹ reputatur eē alteri⁹ eo q̄ oēs vni⁹ sint in charitate: ideo illud p̄mūm accidētale quod cōmuniter et p̄ se consequit̄ ad meritū bo- ni operis: est omnib⁹ existētibus in gr̄a cōmune sicut est gaudiū de bonis operibus et gratiaruz actio deo sicut bonoz omnium largitori z si qd̄ aliud huiusmodi sit quod coiter cōsequitur ex oi- ope bono. cōsequitur nāq̄ ad opus bonum cui- iuslibet: qz oēs boni z virtuosī de illo gaudeāt z deo gr̄as referāt. Unde quīs huiusmodi p̄- miū accidētale magis cōmunicet existētibus in gr̄a qz magis participat de p̄fectione virtutis z de vnione adinuicē: non tamē cōsequit̄ ad me- ritū boni operis specialiter p̄pter gratiā et chari- tatē: sed ex ratione generali virtutis. virtus enī vniuscuiusq̄ etiā in puris naturalibus cōstitu- ti inclināt illuz ad gaudēdū de bonis operibus cuiuslibet alterius z ad gr̄arū actiones deo agē- das p̄ benefactis. Alia vero ad p̄mūm acciden- tale p̄inētia q̄ non p̄ se ex genere operis conse- quūtur s̄ magis ex diuina largitate quē admo- dum sunt aureole: nec fm̄ se nec q̄m ad merituz quod respiciunt: sunt oib⁹ etiā in gr̄a existētibus cōmunia. nō enī ex ip̄omet ope quo virgo meretur aureolā virginitalis vel martyr aureo- lā martirij: omēs in gr̄a existētes illas merentur. est enī aureola p̄nt. S. Doc. describit infra dis. 49. q. 5. ar. p. c. gaudiū de operibus a se factis habentibus rationē victorie excellentis. z quīs omēs beati de aureola cuiuslibet gaudeāt: hoc ip̄m tamē gaudiū nō est illis aureola. nā eius- demodi gaudiū nō datur in p̄mūm victorie gau- dētis: sed magis respicit victoriā alienā put. S. Tho. ibi dicit in respōsione ad. 4. aureola enī id ē quod corona. corona autē victorib⁹ reddit̄ nō victori cōgaudētib⁹. vnde ap̄lus dicit. 2. ad thimo. 2. nō coronabit nisi q̄ legitime certau- rit. Faciūt ad p̄missa ea q̄. S. Tho. scribit. 2. sen. dis. 27. ar. 5. in. cor. duplex est inq̄t p̄mūm respōdēs merito. vnū quod comitat̄ actum me- ritorū vt ipsa delectatio boni operis et similia. aliud quod pro bono opere reddit̄ a deo vt vi- ta eterna. ad hoc autē duplex meritum: diuersi- mode actus meritorius ordinatur. qz ad p̄mūm est proportionatus fm̄ formā suā. ver- bi gratia ex hoc ip̄o q̄ est actus ab habitu p̄fe- cto procedēs: est delectabilis. vnde in p̄incipia actus reduatur sicut in causam. sed ad p̄mūm quod exterius redditur: ordinatur fm̄ propor- tionē dignitatis. zc.

Sexto Notandum est qd meritū dupliciter accipit. pprie scilicet et improprie vel abusive. pprie capiēdo meritū nullus motus liberi arbitrii pcedēs gratiā datione habet rationem meriti in statu post peccatum nec de congruo nec de condigno respectu gratie suscipiēde: q̄uis possit habere rationē cuiusdam dispositionis et preparationis ad recipiēdā gratiā. et ratio est qz sicut dictum fuit in secundo notabili: meritum pprie acceptum est actio fm quā quis facit sibi debitā mercedē. sed in statu post peccatum ante q̄ quis gratiā recipiat iustificante: homo existit in peccato mortali. nā post peccatum ade qui non est in gratia gratum faciēte: est in peccato mortali. nō enim post corruptā naturā per primum peccatum: est medius status inter statum gratie et statum peccati mortalis quod non deletur nisi p gratiaz. sed peccator per nullā actionem suā facit gratiā sibi debitā nec de congruo nec de condigno. naz vt argumentatur apostolus 1Ro. 11. si grā est nō est ex operibus: alioquin gratiam nō est gratia. qz scilicet ideo dicitur grā: qz gratis datur. iuxta illud apostoli 1Ro. 3. iustificati gratis per gratiam. vbi interlinearis expōit: sine meritis. et glosa marginaria exponens ad uerbum gratis dicit. non per legem: non per propriā voluntatem: sed per gratiaz christi que donum dei est. et infra. huius gratie percipiēde: nulla pcedūt merita: quia meritis impij nō grā: sed pena debetur. nec ista esset grā: si non daretur gratuita. hec glosa. et est sumpta ex Augustino in libro de spiritu et littera. et de ista propria acceptione meriti loquitur. S. Tho. li. 2. sen. dif. 27. ar. 4. r. p. 2. q. 114. ar. p. vbi absolute determinat qd nullus potest sibi mereri primā gratiam. vnde ibi. p. 2. absolute et vniuersaliter loquitur dicens qd omne meritum repugnat gratie. tum qz est grā iuxta dictū apostoli supra allegatum 1Ro. 11. tum etiā qz ante gratiā in statu peccati homo habet impedimētū pmerēdi grām. s. ipm peccatū. et infra. ar. 7. in. cor. dicit qd nullus potest sibi mereri reparationē post lapsus: nec merito condigni nec merito cōgrui. idē autem est dictu nō posse mereri reparationē post lapsum: et nō posse mereri primā gratiā sine qua lapsus peccati reparari nō pot. ¶ Improprie vero vel abusive potest dici meritū ad grām: ipa dispositio et preparatio ad gratie susceptionē. eo modo loquendi quo id quod est dispositū et ordinatū ad aliqd dici pot abusive mereri illd. quē admodū materia ad formā disposita: dici pot illam mereri. isto

enī modo meritum accipit improprie et abusive qz nō proprie importat debitū respectu eius rei quā quis dicit mereri qd in rōne meriti implicat sed quēdā ordinē et pportionē ad illā. et isto modo loquit. S. Tho. li. 2. sen. loco prime allegato in respōsione ad. 4. m. ait enī sic. indignus pot sumi dupliciter. vel negative tñ: et sic deus dat gratiā indignis qz his qui nō sunt sufficētes ad hoc digni: sed tñ hñt aliquā dispositionē ad recipiēdū ex quo dicitur quodā modo ex cōgruo gratiā mereri. vel sumitur contrarie vt dicitur indigni qui hñt voluntatē resistētē gratie: et talibus gratiaz deus non infundit qz ad virtutem non cogit. vnde qz pparatio et dispositio hominis ad gratiā nō importat rōnez debiti ac phoc nec proprie rōnem meriti: ideo vt. S. Tho. deducit. p. 2. q. 112. ar. 3. nō necessario dat gratia preparati se ad illā et faciēti quod in se est q̄m est ex liberi arbitrii motione. quādo vero ex diuina ordinatione grā datur facienti quod in se est: ratio debiti non accipitur ex ipso opere facientis et per consequens nec ratio meriti: sed ex parte dei sic ordinatis qui sibi ipi debitor est implēdi quod pmitit seu pceordinauit.

Quantum ad q̄r

Quantum articulū respondēdum est obiectionibus aduersariorum. Et quidē ad primum scoti contra conclusionem respōdet. S. Tho. 3. li. sen. disti. 31. q. p. ar. 4. sub. ar. 3. ad 2. m. qd penitētia omnia bona restituit q̄ penitēs prius q̄ peccaret habuit. sed non est necessarium qd illa restituat in equali gradu bonitatis. nam talis gradus maior vel minor aut equalis: non consequitur per se ex penitētia: sed commensuratur fm quantitatē gratie in qua penitens resurgit. que recipitur fm mēsurā donationis xpi vt apostolus dicit Ephe. 4. proportionatur etiā conatui tāq̄ dispositioni qua penitens mouetur in amorē dei et detestationem peccati. vnde in argumēto committitur fallacia figure dictionis: nam mutatur quantum in quale. Responso autem ibi data: vera est q̄q̄ nō multum ad propositum argumenti. et ad eius improbationem: dicitur qd propter solaz gratiam sine pprijs meritis potest aliquis beatificari: sed non pot mereri b̄itudinē. verūtamē fallum ē qd glia cuiuscūqz habētis ppriū meritū: excedit gloriā cuiusqz ppriū meritū non habētis si in habitu gratie et charitatis pares sunt loquēdo de glo-

ria essentiali que vt dictum est in notabilib⁹: non comensuratur operibus sed habitui gr̄e. Et ex hoc sequitur falsum esse q̄ meritū quodcuq; sequens alia merita iam habita: requirit pprium gradū glorie essentialis sibi correspondente. nam p̄nt a gratia eiusdem grad⁹ multa bona opera etiā meritoria procedere et meritū merito superaddi: sine eo q̄ maior gradus glorie essentialis sibi debeat. qm̄ vt dictum est: gloria non respondet meritis nisi rōne gratie et fm̄ eius mēsurā. licet enim quolibet actu meritorio mereatur homo augmentū gr̄e cui respondet et augmentū glorie: et tamen sicut non augetur gratia p̄ quolibet actum meritorium: ita nec quolibet merito respondet augmentū glorie. mereri nāq; augmentū gratie: est ad illud disponi. vnde sicut quelibet gutta aque disponit ad lapidis cauationem: non tamē quelibet gutta cauat lapidem sed vltima in virtute omnium: ita quilibet actus meritorius disponit ad augmentū gr̄e et tamē per quolibet actū meritorium nō fit actu gratie augmentū: sed postq̄ existēs in gratia fuerit sufficienter dispositus ad gratie augmentū. put S. Tho. inquit p^o 2°. q. 114. ar. 8. ad. 3^m. Cui consonat quod dicitur l^o. p^o. sen. disti. 17. q. 2. ar. 3. ad 5^m. quando inquit est talis actus charitatis qualis requiritur ad augmentū charitatis: tunc etiā augetur premiū subale quod debet charitati maiori consequenti actum: non charitati q̄ est radix actus. non autē omnes sunt tales vt dictum est. et ideo ad multitudinem actuum non sequitur d̄ necessitate augmentum premiij subalis. hec ille. vñ non est verum vt arguēs dicit q̄ vltra gradū glorie qui precise correspondet gratie: correspondet actu meritorio aliq̄s gradus glorie essentialis. Ad. 2^m. dicitur q̄ assumptum est falsum ad intellectū arguentis. imo in sacra scriptura premiū vite eterne attribuitur gratie dei. vt Joā. 4° cum dicit mulieri samaritane: aqua quae ego dabo. i. gratia fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam. et dicitur salientis: quia ex vi et impetu gratie vita eterna adipiscitur. Item et Ro. 6°. dicit gratia dei vita eterna. Auctoritates autē quas arguens inducit non faciunt pro eo. vnde ad eas respondet Sanct⁹ Thomas infra disti. 49. q. p̄ma. arti. 4. sub. arti. 4. ad. 2^m. et. 3^m. q̄ opera nō habent q̄ eis retributio glorie reddat nisi inq̄ sunt charitate informata. et ideo fm̄ diuersos charitatis gradus erunt diuersi gradus i gloria. et quamuis habitus charitatis vel cuiuslibet virtutis non sit meritum cui debeat premiū: est tamen principium et tota ratio merendi in actu. et ideo fm̄ eius diuersitatem: premia di-

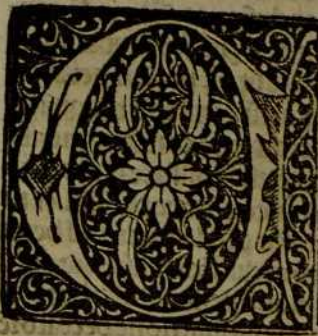
stinguuntur. Neq; iterum via arguentis bene consonat obseruatiōe diuine legis: sed magis via Sancti Thome. nam lex diuina est proprie et formaliter gratia dei scripta in cordibus hominum. put apostolus dicit Ihebre. 8°. inducens illud Ibiere. 31°. dabo leges meas in mentes eorum et in corda eorum superscribam eas. vnde Augustinus dicit in libro de spiritu et littera q̄ sicut lex facta scripta fuit in tabulis lapideis: ita lex fidei scripta est in cordibus fidelium. et alibi dicit in eodem libro que sunt leges dei ab ipso deo scripte in cordibus nisi ipsa presentia spiritus sancti. s. per gratiam. et hec est lex de qua apostolus dicit Romanoꝝ. 8° lex spiritus vite in christo Iesu liberauit me a lege peccati et mortis. quia ergo lex diuina est proprie et formaliter gratia spūs sancti diffusa in cordibus nostris: consequens est q̄ magis consonet obseruatiōe diuine legis dicere q̄ premiū vite eterne correspondet gratie: magis q̄ operibus. Quod autem vtile sit ad consequendum premiū vite eterne fm̄ obseruantiaz diuine legis exercere opera meritoria: ideo est qz opera meritoria sunt gratia informata et ab ea et non sine ea vim habent et vtilitatem merendi vitam eternam ad quam opera ipsa ex se non sufficiūt fm̄ illud apostoli Romanoꝝ. 8°. non sunt condigne passionnes huius temporis ad venturam gloriam que reuelabitur in nobis. Unde in exemplo quod arguens inducit de remisse agente et de dormiente concedimus q̄ remisse operans non frustra egit et q̄ excedit in aliquo illum qui dormiuit et ē dignus aliquo bono eterno quo alius dormiens nō est dignus. sed tale bonum non est premiū essentialē sed premiū accidentale. vnde Sanct⁹ Thomas infra disti. 49. q. p̄ma. arti. 4. sub. arti. 4. ad. 3^m. quamuis inquit ex ipso genere actus possit aliquis gradus in merendo considerari: nō est respectu premiij essentialis quod est gaudium de deo: sed respectu alicuius accidentalis premiij quod est gaudium d̄ aliquo bono creato. Idem in sententia dicit. 3^a. p. q. 89. arti. 5. ad. 3^m. Ad arguenda aureo contra eandem conclusionem: ad primum patet responsio ex his que dicta sunt ad primum scoti. licet enim opera meritoria mortificata per peccatum reuiuiscant per penitentiam: nō tamē in equali gradu meriti respectu premiij essentialis: si in minori gratia resurgit. Quod autē arguens dicit q̄ per actū penitentiae acquiratur nouum meritum qui additus prioribus mereat amplioꝝ gratiam et gloriam: dicimus q̄ illud nō semper est verum vt dictum fuit in quinto notabili. verū tamen quando illud contingit: nō ex vi

actus penitentie meretur maiorem gratiam: sed ex vi gratie que auget. ¶ Ad. 2^m. concedimus totam deductionem. non enim aliquid concludit contra nos qui tenemus quod augmentum gratie meretur augmentum glorie et quod bona opera eo ipso quod merentur augmentum glorie: merentur augmentum gratie. ¶ Ad. 3^m dicitur quod antecedens est verum si habes plura merita sit in maiori gratia quam habens pauca. sed si e converso ponatur: antecedens est falsum. nec enim actus aut pluralitas actuum se faciunt homines deo acceptum ad premium essentiale consequendum: sed gratia ipsa et charitas. unde ad hanc. 12. et Luce 21. diuitibus multa mittentibus in gazophylacium dicitur de vidua paupere duo tantummodo minuta mittere. vere dico vobis quod vidua hec pauper plus quam omnes misit. ubi glosa dicit. intimatur quod sit acceptabile deo quod offertur bono animo qui non offerentium subam: sed prestat conscientiam. Iuxta quod apostolus dicebat per 1° Corin. 13°. et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas: et si tradidero corpus meum ut ardeam: charitatem autem non habuero: nihil mihi prodest. Et per hec patet responsio ad. 4^m. dicitur enim ad maiorem quod non est vera nisi cum pluribus meritis habeat etiam maiorem gratiam. ¶ Ad. 5^m. negatur consequentia. et ad eius probationem negatur assumptum. imo nos contrarium tenemus loquendo de premio essentiali. ¶ Ad argumenta henrici contra eandem conclusionem ad primum eorum quod primo loco obijcit dicitur quod assumptum est falsum quod ad id quod dicitur quod scilicet conatus qui est in detestationem peccati et ademptionem gratie: non potest esse sine gratia preueniente liberi arbitrium loquedo de gratia gratum faciente ut arguens preedit. licet enim predicti motus haberi non possint absque speciali dei auxilio: non tamen presupponunt gratiam habitualem gratum facientem. Et de hoc. S. Tho. 2° 2^e. q. 109. ar. 6. Et. q. 112. ar. 2. Unde infra distin. 17. q. 1^a. ar. 2. sub. ar. 2. ad. 2^m. voluntas inquit nostra est omnino pedisequa respectu diuine gratie et nullo modo preuia: quia ipsa voluntas bona que gratiam gratum facientem precedit: ex deo nobis puenit qui gratuita sua voluntate nos puocat ad hoc vel flagellis vel aliquo auxilio interiori aut exteriori. ¶ Ad. 2^m. dicitur quod assumptum est falsum. et ad eius probationem negatur consequentia. quia conatus ad cuius mensuram regulariter datur gratia: est directe et immediate dispositio quedam materialis ad gratie receptionem: non ad opera subsequenda gratiam nisi remote. unde secundum eius mensuram: non semper intentio et meritum operum sequentium commensuratur. sed eorum commensuratio est secundum mensuram gratie et conatus a gratia causati a quibus opera ipsa immediate procedunt. unde argu-

ens fallitur putans quod nos ponamus conatum qui est preparatio ad gratiam recipiendam: esse illum conatum qui est in iam habere gratiam ad opera elicienda quod est falsum. Dicimus itaque quod gratia gratum faciens datur a deo regulariter secundum mensuram conatus: tamen ipsius conatus preuenit quedam gratia gratis data. scilicet motio diuina que ipsum excitat et intendit. huiusmodi autem motio aliquando est per prospera aliquando per aduersa. Et cum arguens instat quod tunc ipsa gratia gratis data ex se ipsa sine cooperatione liberi arbitrii mouet appetitum in detestationem peccati et gratie desiderium: negatur consequentia. non enim consequitur quod illud quod ab alio mouetur: non cooperetur ad motum. imo in habentibus liberum arbitrium ut communiter accidit contrarium. quoniam is qui mouetur est etiam mouens. Cum autem arguens querit utrum gratia iustificans detur ante quam liberum arbitrium cooperetur actione que dicitur conatus an non: respondemus quod regulariter non datur. deus tamen per illam dare etiam absque conatu vel quod conatus precedat gratiam non tempore sed natura. et de hoc. S. Tho. 2° 2^e. q. 112. ar. 2. ad. 2^m. 2^m. Et cum arguens instat quod tunc gratia daretur ex merito congrui non digni et per consequens iustificatio: concedimus capiendum meritum improprie et large sicut dictum fuit in sexto notabili. nec id est parum dare largitati diuine imo multum. quoniam magne largitatis est dare gratiam absque merito digni. Ad auctoritatem Augustini dicitur quod arguens addidit de suo: iustificans. nam Augustinus gratiam tantummodo dicit preuenire omnem motum liberi arbitrii. et illa gratia non est habitus gratum faciens aut gratia iustificans: sed quedam diuina motio gratis data que aliquando datur per prospera aliquando per aduersa per quam liberum arbitrium primo incipit moueri ad deum. Et de hoc. S. Tho. 1° 2°. sen. distin. 27. arti. 4. Et in hoc. 4°. infra distin. 17. q. 1^a. ar. 2°. sub. ar. 1°. et. 2. Et per 2°. q. 112. ar. 2. ¶ Accedit verum ut arguens dicit quod dictus motus liberi arbitrii sit dispositio pure negatiua scilicet gratie non resistere imo est dispositio et actio positiua videlicet diuine motioni consentire et gratiam desiderare et pro habenda gratia deum orare. et hoc est deo dispositiue cooperari. unde false arguens exponit verbum apostoli dicentis prima Corinthiorum 3°. dei adiutores seu cooperatores sumus. non enim vere dicitur cooperatores qui tantummodo non resistit: alias martyres quam plures dicerentur cooperatores tyrannorum. ¶ Ad ea que secundo loco inducuntur ad questionem quam mouet quod charitas ex qua presterunt opera per peccatum mortificata: reparata resurgente non semper in equali gradu: sed aliquando

in maiori aliquando in minori secundum maiorem vel minorem resurgentis conatum. et licet ante lapsus meruisset per bona opera augmentum gratie: si tamen resurgit in minori conatu: non resurgit cum tali gratie augmento. quoniam sicut gratia ita gratie augmentum datur de communi cursu secundum capacitate recipietis. nec oportet quod resurgenti de se semper augmentum gratie quod per meritum: quoniam videtur. S. Tho. dicitur 1. 3. dist. 31. q. 1. ar. 4. sub. ar. 3. ad. 4. homo pro peccatum factus est alter quam prius in gratia existens. et ideo non plenarie ad pristinum gradum est restitutus. et per consequens non plenarie recipiet effectum priorum meritorum nisi quoniam ad premium accidentale quod est gaudium de ipsis operibus; et mensurat magis actibus quam habitu gratie et charitatis. **C**um autem dicitur tertio loco quod maior gratia datur semper quibuslibet resurgentibus a peccato actuali quam innocentibus purgatis a solo originali: non est verum. nec probatio eius valet. nam licet magis ardua sit et sit melior impugnationis negatio quam negatio concupiscentie: sufficit tamen ad utramque quantumvis parva gratia. nec est necessarium quod tanta gratia et non maior deest unicuique quanta requiritur ad negationem impugnationis vel concupiscentie. unde dari potest innocenti maior gratia quam sit illi necessaria ad negationem concupiscentie: et etiam maior quam penitenti resurgenti ad negationem impugnationis. **A**d argumentum ante oppositum respondet S. Tho. 3. p. q. 89. ar. 2. ad. 1. quod dictum apostoli intelligi debet non de omnibus diligenter deus qui pro peccatum a dei amore cadunt: quod patet in his qui cadunt et nunquam resurgunt: vel qui resurgunt iterum casuri. sed intelligitur de his qui secundum provisionem dei vocati sunt sancti. scilicet predestinati qui quod desiderant cadant: finaliter tamen resurgunt. cedit autem eis in bonum hoc ipsum quod cadunt. non quia semper in maiori gratia resurgunt: sed quia resurgunt in prima mentiori gratia. non quidem ex parte ipsius gratie quod quanto gratia est maior: tanto de se est permanentior. sed ex parte hominis qui tanto stabilis in gratia permanet quanto est cautior et humilior. unde et glossa ibidem subdit quod ideo proficit eis in bonum quod cadunt quia humiliores redeunt atque doctiores fiunt. **I**dem sermo in sententia respondet 1. 3. sen. dist. 31. q. 1. ar. 4. sub. arti. 3. ad primum. **E**t in hoc articulus terminatur.

Distictio decima quinta.

irca disti-

tionem quintam decimam quaeritur utrum homo possit deo satisfacere pro peccato et arguitur quod non. quia ille cuius totum quod habet non sufficit ad unum debitum exsoluendum non potest pro alio suo debito satisfacere. sed quicquid homo est et potest et habet: non sufficit ad exsoluendum debitum pro beneficio creationis. unde Esaias 1. 5. dicit quod ligna libani non sufficiunt ad holocaustum. ergo nullo modo potest satisfacere pro debito offense commisse. **I**n oppositum arguitur. quia sicut dicit Hieronymus: qui dicit deum aliquid impossibile precepit se homini: anathema sit. sed satisfactio est in precepto. **I**tem 3. facite dignos fructus penitentie. ergo possibile est deo satisfacere. **I**n hac questione erunt quattuor articuli ut supra.

Quantum ad ar-

ticulum primum sit prima conclusio quod purus homo de communi cursu et secundum dei preordinationem: non potest perfecte satisfacere deo pro peccatis commissis nisi in virtute meriti christi. hanc conclusionem tenet S. Tho. 3. li. sen. dist. 20. arti. 2. ubi licet S. Tho. loquatur de satisfactione pro peccato totius humani generis: prima tamen ratio et secunda quas ad id probandum inducit: id ipsum concludunt de peccato mortali cuiuslibet hominis. **E**andem conclusionem tenet 3. p. q. 1. ar. 1. ad. 2. **S**ecunda conclusio est quod nullus potest satisfacere deo de uno peccato: alio retento. hanc conclusionem tenet S. Tho. in hac dist. q. 1. ar. 3. **T**ertia conclusio est quod nullus extra charitatem existens potest satisfacere deo pro peccatis pro gratiam et charitatem prius dimissis quo ad culpam. hanc conclusionem tenet S. Tho. in hac distinctione questione prima articulo tertio sub articulo secundo. **Q**uarta conclusio est quod opera extra charitatem facta non sunt proprie meritoria alicuius boni etiam temporalis. hanc conclusionem tenet Sanctus Thomas in hac distinctione loco proxime allegato sub articulo quarto.

Qantum ad articulum secundū arguēdū est cōtra conclusiones. Et quidē contra p̄mā arguit scot⁹ p̄bando q̄ possibile sit de potētia dei absoluta deū accipere aliquē actū penitētis tanquā satisfactionē iustaz p̄ peccato: nō conūcto merito passionis xp̄i. p̄mo qz nō est impossibile filiū dei nō fuisse incarnatū et p̄ consequēs nec passum. et tñ possibile est deū p̄duxisse predestinatū ad beatitudinē et iuste: non tñ excludēdo misericordiaz. ergo possibile fuisset modo penitētē sibi satisficisse: qz non pōt iuste sine satisfactione peccatoz beatificare. Confirmat istud p̄ Augusti. 13. de tri. caplo. 4. fuit q̄dem et alius modus n̄e redemptionis possibilis q̄ scilicet p̄ incarnationē et passionē: sed nullus n̄e misericordie sanande p̄ueniētoz. ergo lapsus noster potuit sanari alia viā q̄ p̄ incarnationē et passionē xp̄i. ¶ 2. quia passio xp̄i non delet culpā nostrā nisi vt causa meritoria et p̄ consequēs vt causa secūda q̄ non est de essētia rei. ergo illa reducitur ad genus cause efficiētis. sed quicquid potest de⁹ per causam secūda efficiētē pōt imēdiatē. ergo sine illa posset iuste et ordinate remittere culpā. Si dicat ad istud q̄ deus posset sine xp̄o mediatore deleuisse iuste culpaz viatoris et ita eum p̄duxisse ad beatitudinē s̄m p̄mū argumentū et imēdiatē iustificasse iuxta secūdum argumentū: sed tamē nō p̄ viā satisfactionis quia non fuisset aliquid equualēs redditum tunc: nunc autē est redditū equualēs per christi passionē cum ista tamē tali q̄li satisfactione isti⁹: contra. satisfactio est redditio equualēs p̄ equualenti. sed quantum malū fuit peccatū auertens a deo: tantum bonum est conuersio ad deum ex charitate. quantum etiam bonuz natum fuit in esse actui nostro: tantum bonum et non plus abstulit peccatū nostrum: et tantum bonum potest inesse actui n̄o secundo. ergo per ipsum omnino equualēs redditur. Si dicat q̄ actus malus nō sit equualēs in bono illi malo in displicentia nisi actus ille eliciatur a gratia: sed prima gratia nō datur alicui peccatori nisi ex passione xp̄i: contra. de potentia dei absoluta bene posset dari prima gratia sine merito passionis xp̄i. qd̄ p̄batur. quia sūma gratia data creature: data est anime xp̄i et sine merito quocūqz. nulla enī passio eius nec p̄uisa nec exhibita erat meritū respectu s̄e conferrēde sibi. imo p̄uidebatur vel p̄ri⁹ videbat gratia habitur⁹ q̄ passio acceptāda. ¶ 3. tē passio xp̄i sit bonū finitū etiā accepta s̄m totā rationem me-

riti in ea: quia non erat bonum infinitum. nec per consequēs acceptat a deo infinite ex parte obiecti: quia nō fuit deus beatus acceptando illā passionem sicut amādo suāz essentia. si ergo infinitas in peccato prohiberet satisfactionem esse possibilem: etiā phiberet eam posita passione xp̄i. ¶ 4. sic. deus de potentia absoluta posset dedisse peccatori post attritionē tanquā post dispositionē congruam et meritum de congruo: gratiam per quam motus eius fieret contritio. et sic p̄ satisfactionem deleuisse peccatum: quia per actum illū reddentem deo equualēs illi bono quod abstulit peccatum. posset etiam actus ille esse alias indebitus: quia licet quicquid sumus et possumus teneamur deo: tamē ex maxima sua misericordia considerans nostram fragilitatem et difficultatē ad bonū: noluit nos regulariter obligare nisi ad decalogum. et ita potuisset ordinasse et obligasse hominem tñ ad decalogū xp̄o non incarnato. possit ergo tunc homo aliqua supererogationis opera exercere que alias essent sibi indebita. et tñ saluaretur tota ratio satisfactionis. de potentia ordinata tamen deus non disposuit sibi reconciliare iniustum: nisi per obsequium sibi magis gratuz q̄ erat offensa eius sibi displicens. et illud est meritum passionis xp̄i. hec scotus in forma. ¶ Contra eandem cōclusionē arguit aureolus. p̄mo qz rigor iusticie exigit q̄ actus satisfactorius sit equualēs in bonitate malicie act⁹ peccati. sed possibile est habere actum gratia informatum equualē lentez in bonitate malicie peccati. ergo et cetera. minor probatur. quia si act⁹ gratia informat⁹ nō posset equualere vel p̄ponderare malicie peccati: hoc esset vel quia culpa ē infinita ratione obiecti vel ratione sui vel ratione operantis. si primo modo: non magis est infinit⁹ actus peccati in malicia q̄ actus bonus gratia informat⁹ in bonitate: quia vterqz est in deū obiectiue. ergo si p̄ obiectū infinitum actus peccati habet infinitam maliciam: eadem ratione actus gratia informat⁹ habet infinitā bonitatē. si secundo modo: nō. quia actus peccati non est infinitus formalit̄ nec actus gratia informat⁹. sed tertio modo posset intelligi infinitas malicie actus ex parte operantis hoc modo. s. quia quātūcūqz augetur act⁹ bonus in bonitate: nūquā equaret gradū malicie satisfaciēdo. cuius ratio est. quia in cōmissione peccati est magna iniusticia ex parte hominis. quādo vero homo elicit actuz bonum: nō videtur q̄ possit satisfaciendo illam iniusticiam ad equare quia nullus satisficit exhibēdo illud ad quod alias etiam si non esset fienda satisfactio teneret.

sed homo dato q̄ nō peccaret: tenetur deo oēm bonū actū exhibere quē exhibet & plus q̄ exhibebat. ergo et cetera. sed ista ratio non d̄bet moueri: quia licet de cōgruo et decenti homo obliget̄ ad impēdendū omnē bonū actū: hoc t̄m̄ non est de rigore iusticie. alias quilibz obligaret̄ ad intrādum religionē et actus p̄similes q̄ sunt superogationis. ergo si ad tales actus nō tenet̄ homo d̄ rigore iusticie: si post peccatū eliciat talē actum: poterit sic int̄sum elicere in bonitate: q̄ peccati maculam adequabit. et p̄ consequēs erit satisfactorius. hec ille in forma. ¶ Contra eandē arguit durandus dicēs. quidam dicunt q̄ licet homo ex se non possit satisfacere reddēdo equiuales: p̄t tamen hoc p̄ hoc q̄ sibi cōmunicat meritū passiois xp̄i quod fuit aliquo modo infinitū. sed hoc nō videtur verum. q̄ nec ipse xp̄s s̄m̄ q̄ homo potuit deo reddere. p̄ seipso equiuales beneficijs acceptis. cum ergo quicq̄d erat in xp̄o s̄m̄ humanā naturam totū esset obligatū deo et ei debituz: non potuit esse satisfactio de cōdigno. p̄ quocūq̄ peccato considerādo naturā operis vel rei: sed soluz s̄m̄ acceptationē gratuitā dei. ¶ Sed contra predicta arguūt quidam dicentes q̄ predicta determinatione tollit omne meritū et omnē possibilitatem satisfaciēdi. quod pbant q̄ q̄ nihil p̄t solueri: in nullo p̄t satisfacere. sed s̄m̄ predicta quicq̄d homo habet ē debitum deo ratione beneficij accepti. ergo nullus p̄t aliquo modo satisfacere p̄ delicto cōmissio. eodē modo etiaz tollit omne meritum. q̄ nullus meret̄ qui nō habet aliqd̄ qd̄ possit impendere. p̄ premio. sed s̄m̄ predicta nullus homo habet aliquid quod possit impendere p̄ premio. ergo nullus homo p̄t aliqd̄ mereri. Sed ista sunt satis friuola quia bene concludunt q̄ nullus p̄t deo satisfacere de condigno s̄m̄ eq̄litate emende ad offensam: nec mereri d̄ condigno stricte et p̄p̄rielo quēdo de merito cōdigni vitam eternam et hoc est concedendū. sed de congruo et s̄m̄ dei acceptationē gratuitā: p̄t homo mereri apud deū et satisfacere deo d̄ peccato cōmissio. nec predictę rationes pbant oppositū. acceptat enim de n̄ra bona opera vt meritozia et satisfactoria: quāuis sint in nobis ab ipso et quāuis non reddam̄ ei nisi quod suū est. sicut scriptū est p̄mo ¶ Paralī. 29. tua sunt omnia et q̄ de manu tua accepimus dedim̄ tibi. et hec opinio magis consonat pietati fidei qua min̄ attribuimus nobis & plus deo. vt dicat quilibet bonus cū psalmo. saluum me fac quoniam voluit me. et illud Roma. 9. non est volentis neq̄ currētis: sed dei miserētis. hec ille. ¶ Contra secundam et tertiaz

conclusiones arguit scotus probando q̄ aliquis manēs in vno peccato possit satisfacere pro alio et q̄ non oportet satisfactiones pro peccatis habitualiter esse coniunctas. primo q̄ opposita sententia videt̄ nimis dura contra peccatores et occasio maioris obstinationis. si enī iste homo vere penitēs et humiliter recipiēs satisfactiones et post ieiunium triū diez cras reciduat in peccatū mortale: de illo non penitēs secundo die ieiunet quod sibi fuit impositū. si dicas q̄ illud ieiunū secundę diei nō est aliqua satisfactio exterior: magis est occasio inducendi istum lapsum vt tertio die non ieiunct. et p̄ consequēs ad nouū peccatū mortale cū sit transgressio precepti ecclesie et vicarij dei in hoc casu. ¶ 2° sic. si post lapsum ante cōpletā penitētā non exequat̄ quis satisfactionē pristinā et sibi impositā: peccat mortaliter nouo peccato. si ergo exequat̄: bene facit q̄ actū obedientie facit. sed nō facit actū obedientie nisi in q̄m̄ illud est sibi ipositū tanquā pars satisfactionis. ergo satisfacit. ¶ 3° quia si alicui offense in regē cor respōdeat precise s̄m̄ legem absconditio manus: si ista etiam inuito absconditur manus: satis patitur et in tantū sufficit regi q̄ s̄m̄ legem et iusticiam nō debet ab eo penam vltiorē exigere: et tamē nō recipit eum in gratiam vel amicitiam. multo magis posset sufficere pro punitione culpe si aliquis penā debitam sibi infligeret: licet non esset in gratia vel amicitia ipsius iudicis offensi. hec Scotus in forma. ¶ Contra eandē conclusionē arguunt quidam alij. primo sic. quia ille qui acceptata penitentia postea incidit in mortale: solum est debitor: pene certe et finite. sed illam exsoluit. ergo non potest ab eo plus exigi et sic satisfacit. ¶ 2° quia s̄m̄ iusticiam humanam si quis penam taxatam et acceptatam pro precedente offensa sibi dimissa exsoluerit etiam postq̄ denuo offendit: liberatus est totaliter. ergo similiter et s̄m̄ iusticiā diuinam. ¶ 3° quia si non esset liberatus ab hac pena et exsolueret eam in inferno: aut ergo finitam aut infinitam. si finitam: eadem ratione finita pena facta in peccato mortali debuit satisfacere vel sufficere. si infinitam: hoc videtur inconueniens quia nō erat debitor nisi pene finite. ¶ 4° quia videtur inconueniēs q̄ homo tantū puniatur pro peccato quod fuit sibi veraciter dimissum sicut p̄ peccato quod nūq̄ fuit sibi dimissuz. alioquin non prodesset cōtritio nec confessio. s̄ istud sequeret̄ si p̄ peccato dimisso puniret̄ pena eterna in inferno. ergo et cetera. ¶ Et si dicatur q̄ nihil prohibet q̄ aliquis puniat̄ equali pena p̄ peccato dimisso ac si non fuisset dimissum: non quidem

per se quia in dimissione culpe dimittitur reatus pene eterne: sed per accidēs. s. ratione status qz ī inferno nulla est redēptio: non valet. qz qz in inferno nō sit stat⁹ expiādi penā: hoc est qz nō ē ibi status expiādi culpā et ad culpā sequit^r pena. s. istud nō habet locū quo ad penā culpe dimisse dēbitam: qz illa tā est expiata. et hoc expresse videt^r tenere. S. Tho. infra dis. 22^a. ar. p^o. in solutione quinti argumēti. ¶ Cōtra quartā cōclusionē arguunt quidā et pmo cōtra pbatōnez cōclusionis dicētes qz non cōcludit. quia arguit de amore dei ad nos p quem nobis dat: et non d amore nostri ad deū quo carent mali qui tamen nō carent primo quia deus diligit bonos et malos. ¶ 2° quia sicut existēs in charitate meretur bona gratie qz habet amorem gratuitum: sic existēs in statu nature meretur bona que sunt ad cōseruationē nature. quia sicut se habet amor gratuitus ad bona gratie: sic amor naturalis ad ea que sunt nature. ¶ 3°. pbant qz nullus homo potest aliquid mereri de condigno: quia totum est ex liberalitate dantis s. gratiam et non s. debitum. ¶ 4°. quia deo non possumus reddere equiualens. ergo multo minus possumus eum cōstituire debitorem nobis. si dicat qz peccās mortaliter mere^r ex condigno penam: et tamē deus nō est debitor infligendi talem penam ita vt sit iniustus si eam non infligat. et similiter in bonis potest esse meritum de condigno proprie et stricte sumpto: et tñ deus non erit debitor reddendi premium p tali merito nec erit iniustus si nō reddat. sed hoc nō valet. quia non est simile in bonis et in malis. qz in bonis merenti ex condigno si non reddat premium: subtrahitur ei bonum quod est ei debitum et ita fit ei iniusticia nisi hoc procederet de voluntate sua quia nullus patitur iniustus volens. sed si peccanti non infligitur pena quam meruit: non fit sibi iniusticia sed gratia. quia pena vt pena est ratione malī habet quo quilibet libenter caret. et ideo in bonis merenti ex condigno reddendū est premium ex debito. et ille ad quē pertinet reddere: iniustus est si nō reddat. in malis vero si nō redditur pena pro culpa: non fit peccanti iniusticia sed misericordia.

Quantū ad articulum tertium primo notandū ē qz vt accipitur ex dictis. S. Tho. in hac dis. q. p^a. ar. p^o. sub. ar. 2. satisfactio ex vi nominis importat recompensationem culpe seu offense cōmissē. et sic diffinitur qz est quedam iniurie illate recōpen-

satio. vnde sicut iniuria illata implicat directe et immediate inequalitatem iusticie et ex consequenti inequalitatem amicitie oppositam: quonia iuriosa actio non solum offendit iusticiam sed et amicitiam: ira et satisfactio directe importat equalitatem iusticie: ex consequenti vero equalitatem amicitie. vt enim. S. Tho. inquit dis. precedente. q. 2. ar. p^o. sub. ar. 2° in cor. qui aliquē offendit contra equalitatem amicitie peccat in q^m effectū debitum non impendit. et contra equalitatem iusticie: in q^m rem debitam subtrahit. ¶ Potest ergo considerari satisfactio et s. qz implicat equalitatem iusticie: et s. qz equalitatem amicitie restituit. equalitas autem iusticie est duplex. quedam est s. ad equalitatem absolutam rei ad rem. alia est s. quandam proportionalitatem quia. s. sicut se habet debitum ad illum cui debetur: ita se habet et quod redditur ad illum qui debitum reddit. loquendo igitur de satisfactione que fit deo per penitentiam propter culpam in eum cōmissā de qua est nunc sermo noster: dicimus qz vtroqz modo equalitatis iusticie potest fieri ab homine satisfactio deo pro peccatis in eum cōmissis. pre-supposito qz et si homo totū quod est et pōt debet at deo pro beneficiis receptis creationis conseruationis et gubernationis ac redēptionis: nō tamen ab eo exigit deus tanqz debitum necessitatis totū quod pōt facere: sed est homini prefitā a deo quedam mensura operum et actionum quā necessario et ex debito implere debeat. s. operum mandatorum. ita vt relinquat homini quedā opera supererogationis quibus possit satisfacere pro cōmissis. Ad cuius intellectum considerandum est qz quia opera ex charitate facta ex eadem ratione habent qz sint meritoria vite eterne et qz sint satisfactoria deo pro culpis cōmissis ex hoc. s. qz sunt deo grata prout. S. Tho. notat in hac dis. q. p^a. ar. 3. sub. ar. 3. in cor. ideo videtur esse idem iudicium de condigna satisfactione et de merito condigni q^m ad hoc vt non plus exigatur ad condignam satisfactionem: qz ad meritū condigni. imo videtur qz minus. quia nullus preter xpm cuius opera non sunt puri hominis sed dei et hominis: potest alteri mereri ex condigno vitam eternam: et tñ vnus pōt sufficiēter et cōdigne satisfacere p alio. put. S. Tho. dicit infra dis. 20. ar. 2. sub ar. 3. in cor. cū ergo homo possit mereri de condigno premium essentialē: consequēs est qz possit deo condignā satisfactionē exhibere pro peccatis cōmissis. Ad pbatōnē assumpti qz. s. homo possit mereri de condigno vitam eternam: scienda sunt duo. p^mū est qz vt. S. Tho. describit li^o. 2°. sen. dis. 27^a.

arti. 3°. in cor. meritum ex condigno dicitur quādo inter premiū et meritū iuenitur equalitas fm rectam extimationem. huiusmodi enim equalitas facit condignitatem meriti ad premium. Secundum est q^o vt. S. Tho. dicit in plerisq; locis 7 signanter. p^o 2°. q. 114. arti. 3. Et 1° Ro. 4°. lec. p^o. et caplo. 6°. lec. 4. et. caplo. 8°. lec. 4°. opus meritozium hominis dupliciter cōsiderari pōt. vno modo q^o ad subam opis et fm q^o pcedit ex libero arbitrio: et isto modo nullū opus hoīs ē meritozium vite eterne de condigno. nō enim potest esse condignitas vbi est maxima inequalitas. est autē in inequalitas maxima inter opera liberi arbitriū q^o ad sui subam q̄ non excedunt vires humane mentis: et inter vitam eternā q̄ est bonū quoddam excedēs pportione 7 vires create nature: fm illud p^o Loin. 2°. nec oculus vidit nec auris audiuit nec in cor hoīs ascendit q̄ preparauit de^o his q̄ diligunt illū. quā obzē ipse apostolus dicebat 1° Ro. 8. non sunt cōdigne passioneshuius temporis ad futurā gloriā q̄ reuelabit in nobis. Alio modo pōt cōsiderari opus meritozium fm q^o pcedit ex grā spūssancti. et sic meritozium est vite eterne ex condigno. tū quia isto modo quantitas et valor meriti attenditur fm virtutem spūssancti mouentis nos p grām ad vitam eternam. sicut enī virtus instrumēti vt dolabz ex motiōe principalis agētis attendit ad pducendū effectuz ad quē ppria virtute non posset attingere: ita et p grā ex speciali motiōe spūssancti attendit x̄tus 7 efficacia p quā liberū arbitriū pōt opus elicere meritozium hīs cōdignitatē ad premium vite eterne quā designat impulsus gratie et motiōis spūssancti quo impellimur. vt nō iaz gradiēdo s̄ quasi saluēdo: p opus meritozium vitam eternā attingam^o: fm illud Joan. 4°. fiet in eo fons aque salientis in vitāz eternam. qd̄ enim p saltū 7 impetu alteri^o alicubi ducit: vi et ppria virtute ipsi^o illic puenit. ac hoc a condigna. i. equali vel non meritozium virtute trahit homo p grām q̄ sit virtus eterne glorie. Tū etiā qz p grām spūssancti homo adoptat in filiūz dei cōsors factus diuine nature. iuxta verbū apli petri. 2°. petri. p^o dicētis. vt per hoc. i. p grām et charitatē efficiamini diuine confortes nature. filijs autē etiā iure adoptionis obētur paterna hereditas fm illud apli 1° Ro. 8. si filij heredes. hereditas autē dei p̄ris est vita eterna. Unde colligendo sub epilogo dicimns q^o op^o nō h̄t cōdignitatē. i. equalē virtutis valorez ad mercedē que est vita eterna ex trib^o. pmo et principaliter ex diuina misericordia et liberalitate qua ordinauit et predestinauit nos ad vitam

eternam consequendam per operationē nostrā quasi ad mercedem. secūdo ex motiōe spūssancti qua mēs nostra gratia informata mouetur et q̄si rapitur in amorē et cognitiōē dei. p quā motiōnem virtus spūssancti nobis cōmunicat ex q̄ valore opis nostri attenditur principaliter. tertio habet cōdignitatē ex habitu grē que est qd̄ diuine nature participatio p quā filij sumus q̄bus hereditas vite eterne iure filiationis est debita. quod enī est debitū: ex p̄digno reddif. Relinquit ergo q^o ex tribus causis p̄actis simul p̄serti ex p̄ma 7 secūda: op^o meritozium est condignū vite eterne cōdignitate et adaequatione quātitatis rei ad rē. Aduertendū tñ q^o p̄siderādo opus meritozium nō fm q^o pcedit ex eterna dei ordinatione 7 actuali motiōe spūssancti a quo sicut dictū ē h̄t quādam valoris infinitatē: sed in q̄ pcedit ex libero arbitrio etiā p habitū grē informato p̄cedit enī habet p̄dignitatē ad premiū essentialē vite eterne fm equalitatē quātitatis rei ad rem: s̄ fm equalitatē pportionis vel pportionalitatis. 7 nō est. quia habit^o gratie quāuis sit quedā diuine lucis ac nature participatio: 7 tamē cū sit quid creatum in nobis: nō habet ex sui suba et ppria virtute infinitatē: licet illā habeat eius infusio ex parte infundentis. 7 ideo opus meritozium etiā ex parte gratie seclusa motiōe actuali spūssancti: non habet valorē infinitū. et p cōsequēs nō coequat valori vite eterne q̄ vt dictum est h̄t ex pte obiecti infinitatē. et sub ista cōsideratione. S. Doc. dicit aliquādo q^o opus n̄m meritozium nō est eq̄le p̄mio vite eterne adaequatione quātitatis absolute sed adaequatiōe pportionis. Ceterū tamē vbi loquitur de opere meritozio fm q^o pcedit ex motiōe actuali spūssancti vt p^o 2°. q. 114. ar. 3. 7. 4. Et 1° Ro. 6. sup illō grā dei vita eterna. Et 1° Ro. 8. super illud nō sunt condigne passionēz. Item 1° Hebre. 6. lec. p^o. eq̄litate tribuit illi ad mercedis p̄miū: fm adaequationē quātitatis rei ad rez vt ex verbis ei^o plane accipit recte itelligēti. Ubi dicit p^o 2°. ar. 3. in cor. cū diceret op^o meritozium s̄ q^o pcedit ex grā spūssancti cōdignū vite eterne: adiūxit motiōē actualē spūssancti dicēs. sicut enī valor meriti attendit fm virtutē spūssancti mouētis nos in vitā eternā. Et i respōsiōe ad. 3°. post q̄ dixit q^o grā spūssancti quā in p̄sentī habemus est equalis glorie in x̄tute quāuis nō in actu: adiūxit ad cōplementū x̄tutis grē et valoris meriti p̄sentia spūssancti p̄ncipaliter mouētis subiungēs. et similiter p grām inhabitat hoīem spūssanctus q̄ est sufficiens causa vite eterne. vnde et dicit esse pignus hereditatis nostre. 2°. Loin. p^o. hec ille.

Quia ergo sicut dicitur est non plus requiritur ad satisfactionem condignam quam ad meritum de digno: sequitur ex praemissis quod homo per penitentiam adiunctis tribus causis predictis ad meritum condigni requisitis potest deo exhibere satisfactionem condignam, pro culpis commissis considerando satisfactionem secundum quod ordinatur ad equalitatem iusticie restituendam. Quod autem S. Tho. dicit in hac dis. q. p. ar. 2. in responsione ad. 3. quod deo non potest fieri equalis satisfactio sed bene sufficiens pro eo. scilicet quod a deo acceptatur: pro tanto dictum est quod homo totum quod est et potest debet deo. et ideo nullum opus facere potest in satisfactione culpe commissae quod alias propter beneficia recepta non sit debitum deo: ac pro hoc nulla satisfactio hominis posset equalis esse. nam satisfactio equalis tantum ex vi nominis quam ex usu loquendi importat recompensationem secundum rei equalitatem quam habere non potest illud opus quod alias debitum est. quod enim debitum est secundum se totum pro uno: non potest alia re plene satisfacere. sufficiens vero satisfactio non importat recompensationem secundum rei equalitatem sed recompensationem quam satisfaciatur offeso. unde quod opus erit alias debitu[m] ei cui iniuria illata est potest ab eo acceptari in recompensationem illate iniurie ex eius benigna liberalitate: ideo talis recompensatio dicta est sufficiens satisfactio cum sufficiat ad reconciliandum offendentem offenso. quod ergo deus ex sua maxima misericordia acceptat in recompensationem culpe commissae quodam hominis opera alia sibi debita considerans hominis fragilitatem: inde est quod satisfactio pro huiusmodi opera appellatur a. S. Doc. sufficiens quamuis non equalis. Et quod ista fuerit mens ipsius: propter obiectionem ad quam respondet quod fundatur in hoc quod quicquid homo est et potest et habet non sufficit ad soluendum debitum pro beneficiis a deo susceptis. verumtamen presupposito quod deus non exigit ab homine pro beneficiis susceptis totum quod potest tanquam sibi debitum sed remittit illi quedam operum genera quibus satisfaciatur pro culpis commissis. presupposito etiam quod hec ipsa opera facta in charitate deus acceptet in satisfactionem: non solum talis satisfactio est sufficiens sed etiam est equalis ex valore operum propter gratiam et charitatem quibus perfecta sunt. et maxime propter motionem spiritus sancti cuius virtute valorem habet divinum et infinitum ut supra dictum fuit. Ubi. 3. li. sen. dis. 20. ar. 2. ad p. S. Tho. tenet quod licet impossibile sit homini reddere deo equalis pro beneficiis acceptis: possibile tamen est quod pro culpis satisfaciatur satisfactione quam sit equalis culpe. Et in sensu predicto accipiendum est quod S. Tho. dicit in hac distin. loco prime allegato in corpore ubi sic concludit. unde non potest homo satisfacere si ly satis equalitatem quantitatis importet. vel loquitur de satisfactione non

inquam procedit ex gratia et charitate et ex motione speciali spiritus sancti. Quod vero dicit infra. arti. 3. sub. ar. 2. in cor. quod equalitas in satisfactione ad deum non est secundum equalitatem operum: non obstat dictis. quod loquitur in casu quod alius satisfaciatur extensus in peccato. Si vero consideret satisfactio inquam est ad restituendam amicitie equalitatem: sic condignitas operis satisfactorij attenditur secundum equalitatem proportionis vel proportionabilitatis. et ratio est quia huiusmodi condignitas attenditur secundum accipationem et in quem peccatur. acceptatio autem recompensationis: procedit ex amore vel amicitia restituata. Satisfactio autem inter amicos puri. S. Tho. notat in hac dis. q. p. ar. 2. in cor. non exigit equalitatem secundum adaequationem quantitatis rei ad rem. scilicet recompensationis ad offensam: sed secundum proportionem operis satisfactorij ad possibilitatem satisfaciatis ut videlicet satisfaciatur iuxta posse suum pensata eius necessitate et facultate. et secundum hanc considerationem multo amplius est homini possibile deo satisfacere pro culpis commissis. Uterum autem quavis hic modus satisfaciendi sit sufficiens: non tamen huiusmodi satisfactio est condigna si a modo satisfaciendi presupposito secundum equalitatem iusticie separatur. puri accipit dictis. S. Tho. 3. p. q. p. ar. 2. ad. 2. ubi cum dicit: et sic hominis puri satisfactio sufficiens esse non potuit pro peccato: intelligit pro peccato totius humane nature ut ex precedentibus et sequentibus manifeste apparet.

Secundo Notandum est. puri. S. Tho. deducit. 3. p. q. 46. arti. 2. ad. 3. quod iusticia dei quam exigit ab homine satisfactionem pro peccato: dependet ex voluntate divina. quam si voluisset hominem a peccato liberare absque omni satisfactione: contra iusticiam non cessasset. ille enim iudex non potest salua iusticia culpam dimittere sine pena: qui habet punire culpam in alium commissam ut in alium hominem vel in rem publicam aut in superiorem principem. sed deus non habet superiorem et ipse est super premium et commune bonum totius universi. et ideo si dimittat peccatum quod habet rationem culpe ex eo quod contra ipsum committitur: nulli facit iniuriam. nam et quicumque homo remittit offensam in se commissam absque satisfactione: misericorditer et non iniuste facit. et inde est quod david misericorditer dicebat. tibi soli peccavi. quasi dicat potes sine iniusticia mihi dimittere. hec ille. Unde in sententia dicit. li. 3. dis. 20. ar. 4. sub. ar. p. ad. 3. Ex quibus inferimus quod possibile fuit de potentia dei absoluta hominem satisfacere deo pro culpis commissis absque merito passionis christi. probatur hoc. quia plus est peccatum remittere omnino absque satisfactione: quam illud remittere pro

tiffactione aliq̄ absq̄ merito passionis xpi. Sed forte dicitur q̄ assumptū nō est verū loquēdo d̄ satisfactioe cōdigna q̄ importat equalitatē recōpensationis ad offensam illatā. nā cum offēsa dei habeat quandā infinitatē q̄ tanta ē offēsa grauitas quāta magnitudo p̄sone in quā cōmittitur oportet q̄ cōdigna hoīs satisfactio habeat quēdam modū infinitatis quē tamen h̄re non pōt p̄ quecūq̄ opa n̄ra nisi adiuncto merito passiōis xpi quod infinitatem hēt in q̄^m fuit meritū nō puri hominis sed dei et hoīs: et fuit deo exhibituz p̄ satisfactione et recōciliatione totius humani generis fm̄ illb. p̄^o. Joā. 2. ipse est p̄piciatio p̄ p̄ctis n̄ris. non p̄ n̄ris aut̄ t̄m̄: sed etiā p̄ toti^o mundi. Juxta q̄d̄ ap̄lus dicebat. 2°. Corin. 5. de^o erat in christo mūdū recōciliās sibi: nō reputās illis d̄icta ip̄oz. vnde min^o esse videt̄ deū remittere offēnsā absq̄ vlla satisfactioe: q̄ p̄ dignā satisfactioē acceptare absq̄ merito xpi cū talis satisfactio sit homini impossibilis. ¶ Sed ad hāc obiectioē duplici^o respondeim^o. p̄mo q̄ sicut in p̄ncipio notabilis p̄missuz fuit: iusticia dei q̄ satisfactioē exigit p̄ peccato: ex volūtate dei dependet. illa ergo est cōdigna satisfactio p̄ peccato: quā de^o sua p̄uidētia et volūtate fiendā p̄ peccato ordinauit. vñ sicut modo nō est cōdigna satisfactio p̄ peccato f̄ 3° ordinez quē de^o instituit absq̄ merito passionis xpi sibi cōmunicato: ita si deus voluisset aliū moduz cōdigne satisfaciendi p̄uidere: ille esset equalēs et cōdigna satisfactio p̄ peccato. nec enī tunc aut nunc est cōdigna satisfactio p̄ cōmissis: nisi fm̄ diuine volūtatis acceptationē. vnde et cōmuniter a doctorib^o tenet̄ q̄ possibilis fuit deo aliū modus satisfaciendi p̄ totius humani generis peccatis: q̄ p̄ passionē xpi. et quāuis cōuenientior modus satisfaciēdi qui nūc inuenit̄ sit p̄ xpi passionē et tamē si aliū modū deus elegisset: ille esset p̄uenientior. Et de hoc. S. Tho. 3°. li. dif. 20. ar. 4. per totū. vbi sub. ar. 2. ad questionē vtruz alius modus satisfaciēdi cōuenientior fuisset q̄ p̄ christi passionē: respōdet q̄ q̄^m est ex parte n̄ra cōuenientior: modus esse nō potuit: sed tamē deo non auferretur potētia quin potuisset aliū modū cōuenientiorē fecisse cui^o potētia limitata nō est. hoc tamē esset fm̄ aliū ordinē rebus impositū. ¶ Secūdo respōdem^o q̄ etiā secluso merito passionis xpi sicut offēsa dei p̄ peccatū fuit infinita ex parte obiecti: ita et opus n̄m satisfactoriū habet quādam infinitatē ex parte p̄ncipij. s. sp̄s sancti mouentis nos ad illud. ex qua motione simul cum infusione gratie: satisfactio p̄ peccatis habet infinitum valorem vt supra fuit deductum. vñ si de^o satisfactio

tionē n̄ram absq̄ merito xpi acceptare voluisset condigna et equalēs fieri posset p̄ motionem et gr̄am sp̄s sancti nobis cōmunicatā. Et hoc exp̄s se dicit. S. Tho. in hac dis. q. p̄^o. ar. 2. ad. p̄^o. vbi cū recitaret secundā opinionē quā ipse tenet fm̄ ordinē qui nūc est a deo institut^o. s. q̄ virtute meriti xpi sit satisfactio p̄ peccato: dicit in fine. si tamen alio modo de^o gr̄am daret: sufficeret satisfactio per modū predictū. s. in p̄ncipio solutionis vbi respōdet q̄ sicut offēsa habuit quandā infinitatem ex infinitate diuine maiestatis: ita et satisfactio accipit quandā infinitatē ex infinitate diuine misericordie. put est gratia informata.

Tertio ¶ Notāduz est. put. S. Tho. deducit. 3°. p. q. 19. ar. p̄^o. in cor. q̄ actio eius q̄d̄ mouet̄ ab altero: est duplex. vna quidē quam hēt fm̄ p̄p̄am formā. alia autēz quā habet fm̄ q̄ mouet̄ ab alio. sicut securis operatio fm̄ p̄p̄iaz formā est incisio: s̄ fm̄ q̄ mouet̄ ab artifice: operatio ei^o est facere scānum. operatio igit̄ que est alicui^o rei fm̄ suā formāz: est p̄p̄ia eius nec pertinet ad mouentē nisi fm̄ q̄ vti^o huiusmodi re ad suā opationē. sicut calefacere est p̄p̄ia opatio ignis: nō autē fabri nisi quatenus vtitur igne ad calefacienduz ferrum. sed illa opatio q̄ est rei solū fm̄ q̄ mouet̄ ab alio: nō est alia p̄ter opationē mouētis ipsum sicut facere scānū nō est seorsum operatio securis ab operatione artificis. et ideo vbiq̄z mouens et motum habent diuersas formas seu virtutes opatiuas: ibi oportet q̄ sit alia operatio mouens et alia opatio p̄p̄a moti: licet motū participet opationez mouētis et mouens vtatur operatione moti: et sic vtrūq̄ agit cū cōmunicatione alteri^o. sic igitur in xpo humana natura habet p̄p̄iam formā et virtutē per quam operatur et similiter diuina. vnde et humana natura habet p̄p̄iam opationem distinctam ab opatione diuina et econuerso. et tamē diuina natura vtitur opatiōe nature humane sicut operatione sui instrumenti. et similiter humana natura participat operationem diuine nature sicut instrumentum participat operationez principalis agentis. et hoc est quod dicit Leo papa i epistola ad flavianum. agit vtraq̄ forma. s. tam natura diuina q̄ humana in xpo: cum alterius cōmunionem quod p̄p̄ium est. verbo. s. operāte q̄d̄ verbū ē: et carne et equēte quod carnis ē. hec ille. ¶ Ratio autēz fundamētalis cōmunionis vtriusq̄ nature in p̄p̄ia cuiusq̄ opatiōe: est vnitas hypostasis subsistentis cuius est p̄p̄ie opari tāquāz agentis quē ad modū et esse. put ipse Doc. S. tāgit ibidē i respōsione ad. 3^m. vnde quāuis vtraq̄

opatio in xpo diuina. s. et humana fuerit alterius et alterius nature tanq̄ principij formalis ; et tñ vnus tantũ modo suppositi est tanq̄ p̄ncipij operantis. ita vt omnes xpi opationes ac passiones vnus et idẽ deus et homo expleret. hoie ea q̄ dei sunt: et deo ea q̄ hois sunt faciẽte. fm quẽ modũ veredicimus deũ manducasse: sup̄ terrã ambulasse: deũ mortuũ et crucifixũ et p̄anis iuolutũ: atq̄ hoiem celos creasse et mortuos resuscitasse. vnde Leo papa in epistola ad flauianũ. p̄pter hãc inquit vnitatẽ p̄sone in vtraq̄ natura: et filiũ hominis legitur descẽdisse de celo: cũ filiũ dei carnez de ea virgine de q̄ est nat̄ assumpserit. et rursus filius dei crucifixus dicit ac sepult̄ cũ hec nõ in diuinitate ipsa qua vnigenit̄ consemperit et consubstantialis est patri: sed in nature humane sit infirmitate p̄pessus. vnde vnigenitũ filiũ dei crucifixũ z sepultũ: omnes etiã in simbolo cõfitemur fm illud apli dictũ. si eni cognouissent: nõ q̄ dñm maiestatis crucifixissent. Ex quib̄ inferim̄ ad p̄positũ nostrũ q̄ omnis actio et passio xpi siue sit humana siue diuina: valorẽ habuit quodã modo infinitũ inq̄m erat non puri hois: sed dei et hois. ac p̄ hoc q̄ meritũ xpi et satisfactio quam deo patri pro salute nostra exhibuit: virtutem habuit infinitam inq̄m erat hominis dei.

Quarto Notãdũ est q̄ satisfactio penitẽtialis tripliciter p̄t cõsiderari. vno modo inq̄m est ad solutionẽz pene debite p̄ peccato. alio modo inq̄m est iniuncta per sacerdotẽ. tertio modo inq̄m est ad reconciliandũ penitẽtẽ deo. p̄mo z secũdo modo videt̄ q̄ satisfactio penitẽtialis nõ necessario debeat fieri in charitate: supposito q̄ p̄ contritionẽ penitẽtis et absolutionem sacerdotis culpa fuerit dimissa. Probatur de p̄mo. quoniã ex virtute sacramenti penitentie p̄ cõtritionẽ et absolutionẽ sacerdotis pena dani eterna q̄ debita fuerat. p̄ peccato commisso: fuit cõmutata in penã tẽporalẽ. pena autẽ temporalis q̄m est ex iusticie debito: non videtur q̄ exigat necessario expleri in charitate. nã ad debitum iusticie sufficit q̄ pena debita soluat̄. quẽ admodũ et apud nos sufficit debitoz pecuniam debitam vel etiã penã sibi iposita reddere q̄m p̄tinet ad eq̄litarẽ iusticie: siue ex amore siue ex timore aut etiã cõpulsus reddat qd̄ debet. Et fm istũ modũ. S. Tho. dicit infra dif. 22. q. 3. ar. 1. in respõsione ad. 5. q̄ fm opinionẽz quozũdãz pena debita p̄ peccato p̄ cõtritionẽ et absolutionẽz sacerdotis dimisso: p̄t in inferno expiari. qz pena eo ipso q̄ soluit̄: expiat̄. neq̄ ex hoc sequitur vt dicit q̄ in inferno sit redẽptio: quia pena q̄ sol-

uitur nõ redimitur. neq̄ est incõueniẽs q̄ q̄m ad aliquid accidentale pena inferni minuat̄ vlc̄ ad diẽ iudicij sicut etiã auget̄. hec ille. In quibus verbis si. S. Tho. huic opinioni assentit vt p̄m facie videtur: oportet dicere q̄ loquit̄ de expiatione pene cõsiderata ratione solutionis p̄cise: nõ autem cõsiderata rone satisfactionis. naz vt ipse expresse tenet in hac dif. q. 3. ar. 3. sub. ar. 2. existit in peccato mortali: pena quã sustinet nõ valet ei ad satisfactionẽ. Et infra dif. 21. q. 3. ar. 2. sub. arti. 3. dicit sic. in illis q̄ dãnatur nõ p̄t aliqua culpa dimitti nec aliq̄s reatus tolli cũ careant charitate per quã et culpa purgatur et reatus tollitur. et ideo culpa venialis in eis semp̄ manebit: si etiã ante peccatũ mortale veniale dimissus fuisse q̄m ad culpam manente reatu. et p̄pter hoc eternaliter dãnati de venialibus punientur. hec ille. Et in respõsione ad. 2. m. agrediat̄ q̄ culpa vel reatus dãnatorũ etiã venialis p̄ penã expiari non p̄t. Cui vero hec concordãtia dictõz ipsius nõ placuerit: restat vt in dictis. S. Tho. expressam fateatur repugnantia quẽ admodũ in quibusdãz alijs dictis suis reperit ipso etiam Doc. S. illã notante. Et p̄ ista patet quid respõdendũ est ad obiectiones petri de palude quas infra. 22. distin. induat cõtra p̄missa verba. S. Doc. in eadem distin. q. 3. ar. 1. ad. 1. m. Desecundo vero planius patet. quoniã sacerdos nec imponit nec imponere intendit penitentiaz iniunctam sub debito q̄ in gratia et charitate soluat̄. ac p̄ hoc sufficit penitenti ad implendam iniunctionẽ sacerdotis: q̄ penitẽtiã iniunctã in quocũq̄ statu explet̄. ita q̄ si illã implet existens in peccato mortali: non tenet illaz amplius reiterare nec transgreditur sacerdotis p̄ceptum de penitentia ad implendam. Et hoc videt̄ tenere. S. Tho. in hac dif. q. 3. arti. 3. sub. arti. 2. ad. 2. m. Et in suo simili d̄ confessione infra distin. 17. q. 3. arti. 4. sub. ar. 1. in cor. Neq̄ obstat differẽtia quam ibi assignat in respõsione ad. 2. m. inter contritionem et satisfactionẽ que fiunt deo et confessionẽz q̄ fit homini. quia ibi loquitur de satisfactione q̄m ad omnẽ sui effectum et maxime inq̄m reconciliat deo de quo effectu statim dicemus. nũc autẽ loquimur de satisfactione fm q̄ obligat ex iniunctione sacerdotis. fm quẽ modũ est ab homine sicut cõfessio fit homini. ¶ Si vero satisfactio penitẽtialis consideretur fm q̄ est ad reconciliandũ deo peccatorẽ offensam tollendo iuxta quod in quadaẽ ecclesie collecta dicitur: deus qui culpa offenderis penitentia placaris: sic necessario exigitur q̄ in gratia et charitate satisfactio penitẽtialis fiat. qz

cum reconciliatio hominis ad deū importet amicitie restitutionē: fieri non pōt ab eo q̄ inimicus ē et per opera q̄ deo nō sunt accepta sed displicēt. iuxta illud Gregorij. si is qui displicet ad intercedendum mittit: rogati anim⁹ ad iracundiā provocatur. vnde et p̄phetā dñs dicit Esaye p̄mo ofserentib⁹ deo victimas et holocausta in peccatis. quo mihi multitudinē victimarū vestrarū: plenus sum. holocausta arietum et adipē pinguiū et sanguinē vitulorū et agnōzū nolui. ne offeratis vltra sacrificiū frustra. Ubi ergo. S. Tho. dicit q̄ satisfactio nō valet aut effectū non habet si fiat in peccato: accipit satisfactionē q̄ ad omnes effectus suos: et presertim q̄ ad effectum q̄ nos recōdilat deo s̄m quez habet. p̄p̄e satisfactionis rōnem.

Quinto Notādū est. put. S. Tho. dicit p̄. p. q. 21. ar. p̄. ad. 3. q̄ debitū dupliciter attēdi pōt in opatione diuina. aut s̄m q̄ aliquid debet deo: aut s̄m q̄ aliquid debet rei create. et vtroq̄ modo deus debitum reddit. debitū est deo vt impleat in reb⁹ id quod eius sapiētia et volūtas habet et q̄ suā bonitatez manifestat. et s̄m hoc iusticia dei respicit decentiā ipsius s̄m quā reddit sibi quod sibi debetur. debitū etiā est alicui rei create q̄ habeat id q̄ ad ipsam ordinatur: sicut homini q̄ habeat manus et q̄ ei alia animalia seruiant. et sic etiam de⁹ operatur iusticiam quando dat vnicuiq̄ quod ei debetur s̄m rationem sue nature et condicionis. sed hoc debitum depēdet ex p̄mo. quia hoc vnicuiq̄ debet: quod est ordinatum ad ip̄m s̄m ordinem diuine sapiētie. et licet de⁹ hoc modo debitū alicui det: non tamē ipse est debitor: quia ipse ad alia non ordinatur sed potius alia ad ip̄m. et ideo iusticia quādoq̄ dicitur in deo condecētia sue bonitatis. quandoq̄ vero retributio. p̄ meritis. hec S. Tho. Et quāuis hic videat loqui de debito in respectu ad naturas rerum: et tamē cōsimili modo est cōsiderandū de debito in respectu ad dona gratuita q̄ dupliciter possunt dici debita. vno modo debito diuine condecētie et veritatis. s̄m quē modum debitū est fieri ea q̄ a deo ordinata sunt. iuxta q̄ apostolus dicit. 2. ad Thimo. 2. deus fidelis permanet seipsum negare non pōt. et isto modo omnis effect⁹ predestinationis dici potest debit⁹: et hoc duplici ratione. vna in respectu ad deū. nā p̄supposita diuina ordinatiōe vel p̄missione de cōferenda alicui gr̄a et vita eterna atq̄ alijs auxilijs q̄ dona ista concernunt: de⁹ est debitor illa donandi. debitor inquam sui ipsi⁹ id est sue condecētie et veritatis. alia ratione hoc debitū accipi pōt in respectu ad illū cui deus vel

p̄misit vel p̄ordinauit eiusmodi dona largiri. qm̄ ex ipsa dei ordinatione vel p̄missione: quodam modo quāuis nō simpliciter de⁹ efficiat debitor: ill⁹ ad dona p̄missa vel p̄ordinata largienda. Unde. S. Tho. li. 2. sen. dif. 27. arti. 3. ad 4. deus inq̄t non efficiat debitor nobis nisi forte ex p̄misso: quia ip̄e bona opantibus p̄m̄uz reproberi possit ex q̄ aliquo modo debitor est. hec ille. Itē. p̄. 2. q. 114. ar. p̄. ad. 3. dicit q̄ quia actio n̄ra non hēt rationē meriti nisi ex p̄suppositiōe diuine ordinationis: non sequit q̄ de⁹ efficiat simpliciter debitor nobis sed sibi ipsi inq̄m̄ debitū est vt sua ordinatio impleat. ex quib⁹ verbis consequitur q̄ s̄m quid. s. p̄supposita dei p̄missione vel ordinatione: de⁹ efficiat debitor alicui. ¶ Alio modo pōt attēdi debitū in donis dei gratuitis s̄m ordinem creature ad creaturā et effect⁹ ad effectū aut ad finē. et hoc modo dicim⁹ q̄ opibus q̄ ex gratia et charitate p̄cedunt: debitum est premiū essentialē vite eterne. s̄m illud apostoli Ro. 4. ei qui operatur: merces nō imputatur s̄m gratiam sed s̄m debitum. Verūtāme q̄ huiusmodi debitū p̄uenit in operationibus meritorijs ex diuina p̄ordinatione et p̄missione ac etiā ex dei liberalitate largientis gratiā et charitatez et quedam specialia auxilia ad operationes meritorias eliciendas: ideo hoc debitū depēdet ex premio. et vtrūq̄ debitum habet pro ratione p̄ima: diuinam voluntatē et bonitatē ex qua depēdet totus effect⁹ predestinationis. iuxta quod apostolus dicebat Ro. 9. non est volentis neq̄ currentis sed miserentis est dei.

Quantū ad q̄r-
tum articulū respōdēdum ē obiectionibus in cōtrariū. Et q̄dez ad argumēta scoti cōtra p̄mā cōclusionē dicit q̄ nō militat cōtra conclusionē n̄ram q̄ loquit̄ de satisfactione nō s̄m potētiā dei absolutā: sed s̄m potētiā dei ordinatā et s̄m cōmunē cursū. p̄ordinauit enī deus nullū opus esse condigne satisfactoriū pro peccato nisi p̄cedens a gr̄a que operat̄ in nobis ex merito passionis xp̄i: s̄m illud apostoli Ro. 3. iustificati gratis p̄ gratiam ipsius p̄redēptionem q̄ est in xp̄o Iesu quē p̄posuit deus p̄piciatorem p̄ fidez in sanguine ipsius ad ostēsiōnē iusticie sue p̄pter remissionē p̄cedētium delictorū. Juxta q̄ d̄. p̄. Joā. 2. ip̄e ē p̄piciatio. p̄ peccatis n̄ris nō p̄ n̄ris aut t̄m: sed etiā p̄ toti⁹ mūdi. Et. p̄. petri. 2. d̄ de xp̄o. q̄ peccata n̄ra ip̄e p̄tulit in corpe

suo sup lignū. i. penā pro peccatis debitam vt interlinearis dicit. vnde concedim⁹ cum scoto q^d potētia dei absoluta deus potuit acceptare satisfacionē hominis p peccato absq³ merito xpi. et de hoc dictū est diffusius in secundo notabili. Et p dicta patet q^d nec argumētū aureoli militat cōtra conclusionē si loquat^r vt videt^r de potētia dei absoluta. si vero loq^retur de potētia dei ordinarā dicendū esset ad maiorē q^d rigore iusticie nō sufficit ad actum satisfactorium de cōdigno q^d sit equalēs in bonitate: malitie act⁹ peccati. s³ exigitur cū hoc q^d actus satisfactori⁹ non sit alias debitus. et iterū exigitur q^d sit acceptus ei cui sit satisfactio eo q^d satisfactio implicat restitutionez amicitie. put dictum est in primo notabili. vnde quia omnis actio et opatio hoīs et q³quid est z pōt d^r betur deo. p beneficijs acceptis in creatione z cōseruatiōe ac gubernatione: nullus act⁹ hominis quātūcūq³ equalēs esset in pfectione malitie peccati: esset satisfactori⁹ p culpa in deū cōmissa: nisi deus sua benignitate et misericordia illū actum acceptaret in satisfacionē qui alias sibi esset debitus. acceptat autez adiuncto merito passionis xpi non aliter fm cōmunē cursum vt ex inductis auctoritatibus et plerisq³ alijs sacre scripture cōstat. ¶ Ad argumētū durādū contra eandē conclusionē dicit^r q^d assumptū est falsum. et ad ei⁹ p^r bationē dicit^r q^d licet maior sit vera capiendore duplicatiuā fm q^d homo. put reduplicat naturaz humanā: et tamē est falsa. put reduplicat suppositum xpi cuius erāt omnes actiones et opationes tāquā pncipiū agētis. vt enī. S. Tho. docet li. 3° sen. dif. 10. q. p^a. ar. p^o. sub. ar. p^o. in cor. reduplicatiua omne gen⁹ cause pōt reduplicare. omnis nāq³ opatio suppositi xpi est infiniti valoris etiā si ei cōueniat ratione humane nature q^d nihilominus ē operatio dei. et de hoc multa dicta sunt in tertio notabili. Obiectiōes autē quas arguēs recitat cōtra se et respōsiones preterim⁹ q^d illis nō indigemus. ¶ Ad argumēta p^rtra secūdā et tertiā cōclusiones ad p^rmū dicit^r q^d assumptuz est falsum. imo opinio arguētis esset causa erroris et pseuerandi in peccatis. et n^ra sentētia inducit ad correptionē et emēdationē vite: et cautela z adhibet ne penitēs recidiuet. et si forte recidiuet: q^d satagat vt resurgat. Ad p^rbationē autē assumpti dicitur duplr. p^rmo q^d licet lapsus in peccatū tertio die non ieiunet: non ideo est fractoz precepti a sacerdote iniuncti nisi forte illa dies determinata esset sibi iniuncta ad ieiunandū. nam posset alia die ieiunare. raro enim consueuerunt sacerdotes iniungere sub precepto dies determinatos ieiunādi. Di-

citur secundo q^d ieiunās post lapsuz tertio die: nō est fractoz precepti iniuncti a confessore. nā non est iniunctū a sacerdote sub necessitate precepti q^d ieiunet existens in gratia: sed t^rimodo q^d ieiunet. ac per hoc in quocūq³ statu ieiunet vel gratie vel peccati: implet preceptum iniunctuz a sacerdote: quāuis tale ieiunū nō sit satisfactorium p peccatis cōmissis. et ideo n^ra positio nō p^rbet ei occasionē transgrediēdi pceptū ecclesie aut nouum peccatū cōmutendi. ¶ Ad. 2^m. dicit^r ad minorē q^d est falsa. nā implēs penitētiā iniunctaz post lapsum nō facit actū obediētie in q³ talis penitentia ē pars satisfacionis nisi forte materialr sed in q³ est sibi iniuncta a sacerdote. et q^d sicut dictū est in quarto notabili nō est sibi imposta sub precepto vt impleat in gratia: ideo quāuis exis in peccato illā impleat: facit actū obediētie sibi iniunctū etiā si non sit. pprie et formaliter satisfactorius. ¶ Ad. 3^m. dicitur q^d nō aliud p^rcludit nisi q^d existēs extra grām et amicitia dei pōt penas luere pro peccato in deū cōmissio. et hoc nos concedimus. put deductū fuit in quarto notabili. et tū inde non sequitur q^d satisfaciatur: quia plus requiritur ad satisfacionē q^d ad pene expiationez vt ibi dictū fuit. ¶ Ad argumēta alioz contra easdem cōclusiones respōdet q^d non militant cōtra conclusionem. nō enim aliud concludunt nisi q^d pena debita p peccatis iam dimissis in penitentia quo ad culpā per cōtritionē et absolutionem pōt expleri in peccato mortali q^d nos nō negamus: cuz expiari possit a dānatis in inferno vt. S. Tho. tenet vbi allegatū est i quarto notabili. verū tamē cum hoc stat q^d talis pena nō sit. pprie et formalr satisfactoria: q^d non sufficit ad reconciliādūz deo peccatorē vt ibi fuit deductū. ¶ Ad argumenta contra quartā p^rclusionē ad p^rmū dicit^r q^d q³ est ex vi argumētationis nō aliud cōcludit nisi q^d deus amore quodā quo diligit bonos et malos: largitur bona quedā gratuita liberalitate peccatoribus. sed non probat q^d peccatores qui deū non amant imo magis odio habent: mereantur illa bona a deo sibi largiri quod tenet nostra conclusio. vnde argumentuz non procedit ad propositum conclusionis. ¶ Ad. 2^m. dicitur q^d argumentum non est ad propositum quia procedit d^r statu nature. i. in puris naturalibus absq³ peccato. nostra autem conclusio loquitur de opibus extra charitatē et sub peccato factis. homo enī existēs in peccato nec meretur bona gratuita nec naturalia nec eterna nec tēporalia: imo magis meref supplicia. ¶ Ad. 3^m. et. 4^m patet respōsio ex his q^d dicta sunt in quito notabili. esse enī aliq³ bonū

et liberalitate donantis: non subtrahit debitum donandi quando ex liberalitate donantis donū cadit sub pmissione sicut est in pposito. naz ex sūma dei bonitate et liberalitate, pmissa est merces bene. i. meritoze opantib⁹. iuxta illud p^o ad Thi mo. 4°. pietas ad omnia utilis est. pmissione habens vite q̄ nunc est et future. et ad Titū primo q̄ fm pietatē inquit est in spē vite eterne quā p̄o misit q̄ non mentit̄ deus. cui consonat quod dicit̄ Mathei. 20. voca oparios et redde illis mercedem suā. et Luce. 10. dignus ē oparius mercede sua. et ap̄lus dicit̄ p^o Corin. 3°. vnusquisq̄ ppriaz mercedem accipiet fm suū laborē. q̄ autē detur merces fm debituz bene opantib⁹: expresse dicit̄ ap̄lus I Ro. 4°. ei qui opatur merces nō imputat̄ fm grām sed fm debitum. ¶ Ad argumentū ante oppositum responderet. S. Tho. in hac distictione questione p̄ma articulo secundo ad tertiu⁹ q̄ quamuis homo totum suuz posse deo debeat: nō tamen ab eo exigitur de necessitate vt totum q̄d possit faciat sed est quedam mensura homini adhibita que ab eo requiritur scilicet impletio mandatoruz dei. vnde super ea potest aliqd̄ erogare vt satisfaciat. Et in hoc articulus terminatur.

tia que etiā mortale delet. ergo non potest dimitti veniale sine dimissione mortalis. ¶ In hac questione erunt quattuor articuli vt supra.

Quantū ad primū articulum sit hec conclusio q̄ peccatum veniale non potest dimitti absq̄ mortali vel mortali remanente. hanc conclusionē tenet. S. Tho. in hac distin. q. 2. ar. p^o. sub. ar. 3. Et. 3°. p. q. 87. arti. 4.

Quantum ad secundū articulū arguendū est contra cōclusionē contra quā arguitur durandus. p̄mo quia peccatum mortale differt a veniali eo q̄ in mortali sunt tria. s. culpa q̄ consistit in deordinatione actus. offensa q̄ cōsistit in p̄uatione gr̄e. nō eniz deus dicit̄ offendi peccatori fm affectuz sed fm effectū in q̄s^m peccatorē puat gr̄a que habetur ad amicū. tertiu⁹ est pena q̄ peccato mortali debetur. p̄pter q̄d ad remissionē peccati mortalis requirit̄ reordinatio voluntatis per contritionē contra culpam: restitutio gratie cōtra offensam cōmutatio pene eterne in tēporalē. sed in peccato veniali est q̄dam culpa. p̄pter deordinationē actus: sed nō est ibi offensa predicto modo accepta qz veniale peccatū de se nō tollit grām et est ibi pena debita sed finita. ergo ad remissionē ei⁹ solū requirit̄ reordinatio voluntatis p̄ debitam displicentiā eius q̄d indebitē placuit et solutio pene finite. nō autē restitutio gratie q̄ non ē amissa rōne peccati venialis. sed hec possunt fieri ab homine existēte in peccato mortali. igif et c. ¶ 2°. quia ponatur q̄ puer non baptizat⁹ existēs in originali quādo venit ad etatē qua p̄mo pōt peccare peccet venialiter et statim moriat̄: aut punietur in inferno. p̄ peccato veniali pena finita vel infinita. si finita: fortiori rōne potuit eam in p̄senti vita solvere si vixisset: nō obstāte peccato originali cum quo nō stat gr̄a. si infinita: videtur incōueniens cū fm taxationē diuinā peccato veniali non debeat nisi pena finita. ¶ Forte dicit̄ q̄ puer veniens ad etatē in qua pōt peccare: nūquā peccat p̄mo venialiter sed mortaliter. sed hoc est manifeste falsum in pueris tā baptizatis q̄ nō baptizatis. multa enī sunt delicta puerorū q̄ ab omnibus reputant̄ venialia antequā aliq̄s iudicet eos peccasse mortaliter. ¶ 3° quia fm omnes popa bona facta extra charitatē: mere^t aliq̄s saltē de cōgruo aliq̄d bonum temporale. sed expiatio pene tē-

Distictio decima sexta.

Circa distinctionē sextā decimā queritur vtrū peccatum veniale possit remitti sine mortali et arguitur q̄ sic. pctō q̄d sufficēter punitū est nō debetur alia pena qz nō iudi-

cat bis deus in idipsum. sed peccatū veniale potest aliquis in mortali existens sufficienter in se ipso punire cum debeat ei pena finita. ergo nō reseruabitur vltērius ad penam. sed nūq̄ absoluitur aliquis a reatu pene nisi prius absoluat̄ a culpa. ergo manente peccato mortali potest veniale dimitti. ¶ In oppositum arguitur qz Gregorius dicit q̄ veniale peccatum obscurat mētez sed mortale obtenebrat. sed obscuritas nō remouetur nisi per lucem. lux autem est spiritualis gra-

poralis debite peccato veniali: est quoddā bonū
tēporale. ergo p bona opa facta extra charitatez
pōt aliquis mereri apud deū expiationē talis pe-
ne. et sic existēs in peccato mortali poterit p aliq
bona opera penalia satisfacere de pena peccato
veniali debita. ¶ 4°. quia si quis obstar et poris-
sime videt q pena nō est apud deū satisfactoria
nisi quaten⁹ acceptatur. sed ab hoīe qui est in
peccato mortali: quicqd fit nō acceptat a deo cū
sit inimic⁹. ergo nō est satisfactoriū. p aliquo pec-
cato quantūcūq; veniali. sed hoc non obstat. qz
aliquid pōt esse acceptum dupliciter. vno modo
tanquā remunerandū vita eterna: et talis accep-
tatio non est nisi p gratiam. alio modo pōt aliqd
esse acceptum deo tanquā remunerabile aliq bo-
no tēporali: et sic bona facta extra charitatē sunt
deo accepta: non solū ad adipiscendū tempora-
le: sed etiā ad expiationē pene temporalis pecca-
to veniali debite. et in hoc est euacuātū totū fun-
damētū tue opinionis. et hoc enī solo ponis pec-
catū veniale non posse dimitti sine mortali: quia
nihil pōt esse deo acceptū sine gratia. hoc autem
falsū est nisi de sola acceptatione ad meritū vite
eternae. ¶ 5°. quia ratio tue positionis non cogit.
cum enim dicis q peccatū mortale opponit chari-
tati: veniale autē seruozi charitatis: dicendū q ex
neutra parte est oppositio formalis. cū enī vtrūq;
peccatū tam mortale q; veniale formaliter consi-
stat in deo: ordinatione actus: vtrūq; tm̄ opponitur
reordinatione act⁹ formaliter. charitas autē vel ser-
uozi charitatis nulli eoz opponit formaliter. sed
charitas consecutiue opponit peccato mortali: qz
non stat cū deo: ordinatione actus peccati morta-
lis. seruozi autē charitatis non opponitur peccato
veniali: nec formalr vt dictū est: nec consecutiue
quia cū peccato veniali stat charitas et seruozi cha-
ritatis. seruozi enim charitatis aut intelligit intē-
sio charitatis quantū ad habitū: et iste nūq; dimi-
nuitur per quodcūq; peccatū. aut intelligit de in-
tensione charitatis quātū ad actū: et talis seruozi
non opponitur veniali: quin cū tali seruoze possit
manere peccatū veniale. nec talis seruozi sufficit
ad deletionē peccati venialis sine aliqua displicē-
tia vel contritione. sola autē displicētia vel contri-
tio sufficit ad deletionē peccati venialis sine tali
seruoze. et ideo minor dicte rationis ē falsa. g. et c.
¶ 6°. quia dicrum gregorij non iuuat. quia pecca-
tum veniale non obscurat per diminutionem lu-
minis gratie vel charitatis. quia fm omnes licet
gratia et charitas possint augeri: nūquā tamē mi-
nuuntur. et ideo non oportet q venialia dimittā-
tur per intensionem luminis gratie et charitatis.

dicuntur tamen obscurare et non totaliter obte-
nebrare: quia cum omne peccatū mortale fiat ex
defectu luminis rationis: minor defectus est i cō-
missione peccati venialis qd dicitur obscurare: q; in
cōmissione peccati mortalis quod dicitur obte-
nebrare. hec durandus in forma. ¶ 7°. arguit ab
alijs. qz cum veniale possit fieri mortale et econ-
uerso: videt q non plus depēdeat remissio venia-
lium a remissione mortaliū q; ecōtra. sed morta-
le pōt remitti sine veniali: ergo econuerso. ¶ 8°.
quia pena debita veniali est finita simpliciter et
non sub cōdicione sicut est de pena debita morta-
li cōfesso. ergo pōt solui. ¶ 9°. quia nō est ibi offē-
sa sicut in mortali sed solū deo: ordinatione volūtatis
et pena finita. ergo sufficiunt duo opposita. ergo
et c. ¶ 10. quia quod non tollitur actu et aptitu-
dine p peccatum: non oportet restitui ad remis-
sionem peccati. sed per peccatum veniale nō tol-
litur grā actu sicut p peccatū mortale: nec aptitu-
dine sicut per secundum. ergo et c.

Quantuz ad ter-

tium articulū pmo notandū est
q peccatuz remitti a deo siue sit
veniale siue mortale: est deū ta-
le peccatū non imputare. deum
autē nō imputare peccatū prout Augustin⁹ dicit
exponēs illud psalmi. 31. beat⁹ vir cui nō imputa-
uit dñs peccatū: est nolle punire peccatū. hoc ve-
ro importat quendam effectuz beniuolentie dei
ad illum cui non imputat peccatū causatum me-
diante gratia fm illud apli 1Ro. 4°. sicut et dauid
dicit beatitudinez hoīs cui deus accepto. i. ex grā
fert iusticiā sine opibus. quā beatitudinē exprimit
dicens: beat⁹ vir cui nō imputauit dñs peccatum
qd glosa exponit de peccato veniali put etiā. S.
Tho. notat. 3°. p. q. 87. ar. 4. in cor. sicut enī dile-
ctio dei nō solū cōsistit in actu volūtatis diuine
et etiā importat quendā gratie effectū in creatura
a deo dilecta quāuis nō eterne dilectioni coeter-
nū: ita et hoc qd est deū non imputare hoī peccatū
importat quēdā effectū grē in hoīe cui peccatum
non imputat. nā et q alicui nō imputet peccatū
a deo: et diuina pcedit dilectiōe put. S. Tho. di-
cit p 2°. q. 113. ar. 2. ad. 2. m. fm hec igit patet q
remissio culpe cuiuscūq; sit p grā vel per gratie
actū. Et cōfirmatur. qz ad remissionē cuiuscūbet
peccati etiā venialis: exigit displicētia et detesta-
tio peccati: ac p hoc contritionis act⁹. nam cū re-
missio peccati fiat p adherentiā et cōiunctionem
ad deuz a quo omne peccatum separat totaliter
vt mortale et fm quid vt veniale: consequēs est

q̄ peccati remissio fiat per recessum a peccato nō gressu sed affectu qui est b̄testatio quedam ⁊ displicentia peccati: qui sunt act⁹ pp̄riū penitētie virtutis q̄ efficaciam habet satisfactoriā ex gratia cū qua infundit̄ sicut et cetera virtutes. ¶ Ex quib⁹ inferimus q̄ solutio pene debite p̄ peccato: ex se ipsa precise nō sufficit ad expiationē peccati etiā venialis nec ad plenam satisfactionē nisi virtute gratie et charitatis p̄ quam est amicitia hominis ad deum. ex qua puenit q̄ pena sit deo acceptabilis et p̄ consequens q̄ habeat rationem satisfactionis. nam absq̄ dei acceptatione contingit penam debitam solui et expiari: sed non pp̄rie satisfacere. vnde. S. Tho. in hac disti. q. 2. ar. p̄. sub ar. 3. ad. 3. pena inquit non tollit etiā offensas hominis nisi ab eo in quē peccatū commissus est acceptetur. nec acceptari p̄t. quādiu inimicitia ad ipsum manet. et ideo manente inimicitia hominis ad deū per peccatum mortale: pena quantumq̄ veniale non purgat. vnde Esaiē. 58. dominus dicit non esse accepta ieiunia eorū qui ad lites et cōtentiones ieiunabāt. Fallunt̄ ergo qui putant idē omnino esse penam debitā p̄ peccato solui aut expiari: et esse pro peccato satisfactoriā. vt enim. S. Tho. dicit infra disti. sequēte. q. 2. arti. 4. sub. arti. 3. ad. 3. pena quaz̄ anime i purgatorio sustinent: non potest proprie dici satisfactio: quia satisfactio opus meritorium requirit. sed largo modo dicit̄ satisfactio: pene debite solutio

¶ Secundo ¶ Notādū est prout accipitur ex dictis Sācti Thome in hac distinctione. q. 2. arti. p̄mo sub arti. p̄mo ad. 2. et sub arti. 2. in corpe. ⁊ ad. 3. q̄ differentia est inter peccatum mortale et veniale. quia quodlibet peccatum mortale opponit̄ cui libet quantumcūq̄ parue charitati. et ratio est quia charitas quantumcūq̄ parua: deo coniūgit per affectum. est enim charitas in nobis quidam amicitie amor in deum. amor autem amicitie quantumcūq̄ paruus: coniūgit amantē ⁊ amate. quia ergo quodlibet peccatum mortale auertit peccatorem a tali dei amore: cōsequens est q̄ opponatur cui libet etiā parue charitati. veniale vero peccatum quāuis opponatur seruo ⁊ charitatis: nō tamen cui libet sed illi tantūmodo qui per actum peccati venialis extinguitur aut tepescit. ex verbo enim ocioso non omnis seruo ⁊ charitatis incipitur: sed ille tantūmodo qui excitatur ad p̄imum edificandum verbis salutaris. Et ex hac differentia consequitur alia quia scilicet vnū peccatum mortale remitti nō potest sine alio. habēt enim omnia peccata mortalia cōnexionē ex par-

te auersionis ab incōmutabili bono quod ē deus. vnū vero peccatum veniale remitti potest absq̄ alio eo q̄ cōnexionem non habeant adinuicē nec ex parte cōuersionis nec ex parte auersionis. naz̄ in eis nulla est auersio a deo: cum veniale non repugnet charitati que deo coniūgit. ex parte autē cōuersionis ad bonum cōmutabile cōnexiones nō habēt venialia sicut nec peccata mortalia: eo q̄ bona cōmutabilia sint multiplicia ⁊ diuersa: ac per hoc voluntas hominis multipliciter et diuersimode potest ipsis affici et p̄ consequēs vni ⁊ nō alteri. tollitur autem peccatum veniale per feruorem charitatis implicentem cōtritionis actus quo ipsum peccatum veniale displicet. non enī posset culpa venialis remitti: manente ad illam affectu voluntatis: alias duo opposita essent simul vera. Sciēdū tamē prout. S. Tho. notat in hac disti. q. 2. arti. 2. sub. arti. 2. q̄ contritio potest accipi tripliciter. vel actu vel habitu vel medio modo. habitu quideꝫ contritio existens non sufficit ad peccati venialis dimissionem quia tūc quicūq̄ haberet penitētie virtutis habitū cui⁹ actus est quelibet contritio: consecutus esset peccati venialis dimissionem: et sic peccatū veniale cum gra esse non posset. nec iterū requirēt q̄ semper sit actualis contritio: qz̄ seq̄retur q̄ peccatum quod quis in memoria vel in cogitatione nō habet: remitti non posset. et ideo dicendum q̄ requiritur contritio medio modo: quia scilicet ⁊ si actu peccatum non displiceat explicite: displicet tamē implicite: quia ex virtute actus quem agit sequetur displicentia explicita peccati venialis si cogitatio ad illud ferretur. nam si feruenter in deum quis fertur: displicet ei omne quod a deo retardat. vnde vt Sāct⁹ Doctor infert loco proxime allegato ad p̄imum: potest esse tam feruēs motus charitatis in deum q̄ omnia peccata venialia p̄sumat etiā sine actuali ipsorum cogitatione.

¶ Tertio ¶ Notandum est q̄ vt accipitur ex dictis Sācti Thome p̄ 2. q. 71. arti. 4. Et. 2. q. 24. arti. 12. Et in questionibus disputatis de virtutib⁹ questione vel materia secūda de charitate articulo decimo tertio: peccatum mortale dupliciter opponit̄ charitati. vno modo q̄ ad ipsam essentiam charitatis. alio modo quantum ad eius actum. et quidem q̄ ad essentiam charitatis: quia illam destruit. quemadmodum corpus opacum vel tenebrosus lumen solis a rebus illuminatis interpositum tollit. vt enim Sanctus Thomas deducit loco proxime allegato et in questionibus disputatis: quia actus non directe contrariatur habitui sed actui

posset alicui videri q̄ per actum peccati mortalis impediretur quideꝝ oppositus charitatis act⁹ sed non tolleret habitus sicut contingit in habitu bus acquisitis. non enim aliquis amittit habitum gramatice si contra gramaticam agat. sed de habitu charitatis est aliter. habitus enim charitatis non habet causam in subiecto sed totaliter depēdet a causa extrinseca. charitas enim diffunditur in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis vt dicitur 1° Ro. 5°. non autem sic de⁹ causat charitatem in anima vt sit causa eius solū modo q̄^m ad fieri et nō q̄^m ad conseruationeꝝ ipsius. sicut edificator est causa dom⁹ solum q̄^m ad fieri. vnde eo subtracto : adhuc remanet domus. sed deus est causa charitatis et gratie in anima et q̄^m ad fieri et q̄^m ad conseruationem. sicut sol est causa luminis in aere. et ideo sicut statim cessaret lumen in aere si interponeretur aliq̄ ob- staculū : ita etiam statim cessat habitus charitatis in anima quando anima se auertit a deo per pec- catum. et hoc est quod Augustinus dicit. 8°. sup gene. ad litteram. non ita deus opatur homineꝝ iustum. i. iustificando eum: vt si abscesserit mane- at in absente quod fecit. sed potius sicut aer pre- sente lumine nunc factus est lucidus: absente ve- ro obscurat: sic fit homo deo sibi presente illumi- natus: absente autem cōtinuo tenebratur. ¶ Se- cundo modo opponit peccatū mortale gratie et charitati q̄^m ad ipsius actum. actus enim charita- tis est coniungere hoīem deo ita vt in deo mane- at et deus in eo s̄m illud p̄ma Joā. 4°. q̄ manet in charitate in deo manet et deus in eo. itē actus charitatis est deū diligere sup omnia ita vt in oī- bus velit se ei subicere et preceptorū eius regu- lam sequi. cū ergo peccat⁹ mortale separet ho- minē a deo ⁊ faciat illū diligere terrena bona et cōmutabilia plus q̄ deū et est repugnans p̄cep- tis dei: consequens est q̄ directe opponatur cha- ritati q̄^m ad ipsius actum.

Quantū ad arti-

culum quartū respondendū est obiectionibus in cōtrarium. Et quidē ad primū durandi conce- ditur totus p̄mus p̄cessus. et cū ex illo infert vltimo q̄ debita displicentia de pec- cato veniali et solutio pene debite possunt fieri ab homine existente in peccato mortali: dicimus q̄ hoc est falsum. qm̄ debita displicentia nō ē absq̄ contritione ac per hoc nec sine actu charitatis. p- ut infra distin. 17^a dicitur. solutio autem pene de-

bite quāuis in peccato mortali fieri possit: nō ta- men est satisfactoria nisi presupposita gratia. put- dictum fuit in p̄mo notabili. ¶ Ad. 2^m. dicitur q̄ solutio ibi data est sufficiens et est conformis do- ctrine. S. Tho. li. 2°. sen. dif. 42. q. p̄. ar. 5. ad 7^m. Et. p̄. 2°. q. 89. ar. 6°. Et in questionibus de malo. q. 7. ar. 10. ad. 8^m. Et ad eius improbatio- nem negatur assumptū. nec est verū iudiciū eoz qui reputāt aliqua facta pueroꝝ esse peccata ve- nialia ante q̄ possint peccare mortaliter. ¶ Ad 3^m. dicitur q̄ quicquid sit de quibusdam bonis te- poralibus: et tamen de reparatione siue culpe si- ue pene post lapsum: maior p̄positio est falsa: nā et solēniorez doctores contrarium tenent. vnde S. Tho. p̄. 2°. q. 114. ar. 7. in cor. omnia inq̄t be- neficia q̄ post lapsum peccati mortalis a deo ho- mo cōsequit quibus reparat: non cadūt sub me- rito nec condigni nec congrui vt ibi dducit. Et i- responsione ad. 2^m dicit q̄ existens in gr̄a potest alteri mereri ex congruo primā gr̄am: quia nō est ibi impedimētum ex parte merētis: quod tamen inuenitur dū aliquis post meritum gratie a iusti- cia recedit. Et inde est q̄ distinctione precedēte .q. p̄. arti. 3. sub. ar. 4. in cor. cuꝝ dixisset q̄ aliq̄s dicitur mereri ex merito cōgrui aliquid bonū tē- porale: in fine sic concludit. qz tamē hoc merit⁹ non p̄prie meritū dicitur: ideo magis conceden- dū est q̄ opera extra charitatem facta nō sint ali- cuius boni meritoria: q̄ q̄ sint. ¶ Ad. 4^m. dicitur q̄ distinctio posita ab arguente de acceptatione diuina: est ab eo conficta nec auctentias docto- ribus probata. quam obrem euacuare non valet fundamentum nostre opinionis que et auctori- tate sacre scripture roboratur et sentētis sancto- rum doctorum fulcitur. dicit enim apostolus pri- ma Corinthioꝝ. 13°. q̄ nullum donum gratuit⁹ absq̄ charitate prodest homini aliquid. nec ho- mo aliquid est absq̄ charitate etiam si plura alia bona habeat. ad quod etiam facit quod aposto- lus dicit ad Titum p̄mo. omnia munda mūdis coinquinat⁹ autem et infidelibus nihil est mun- dum. iuxta quod Augustin⁹ dicit in libro de vera et falsa penitentia. scio dominū inimicū omni cri- minoso. quomodo ergo qui crimē reseruat: de a- lio recipiet veniā? sine amore dei consequetur ve- niā: sine quo nemo vnquā inuenit gr̄am. ¶ Ad 5^m. dicitur q̄ assumptū est falsum. et ad ei⁹ proba- tionem respōdetur q̄ iterū assumit falsum. et de charitate patet extertio notabili. de seruoze ve- ro charitatis probatur. quia seruoꝝ charitatis est motus intense et quasi velociter tendēs ad deū. peccat⁹ vero veniale est motus a deo retardās.

nec valet probatio arguentis de peccato veniali et seruoze charitatis. quia seruoze charitatis nūq̄ stat cum peccato veniali cui opponitur: quamuis stare possit cum alio ppter rationem tactam i secundo notabili. q̄ aut seruoze charitatis non sufficit ad delerionem peccati venialis sine displicentia vel contritione: non est ad ppositurū. non enim ideo sequit̄ q̄ nō valeat ad remittēdū peccatū veniale. imo magis sequitur q̄ valeat. nam seruoze charitatis explicite vel implicite semp implicat displicentiā peccati. put. S. Tho. dicit i hac distin. q. 2. ar. 2. sub. ar. 2. in cor. et ad p̄mū. Et 3°. p. q. 87. ar. p̄. in cor. et ad. 3^m. Lum autē arguens dicit q̄ sola contritio sine seruoze charitatis sufficit ad delendū peccatū veniale: dicim^o q̄. S. Tho. nullibi dicit q̄ ego legerim q̄ p solum seruoze charitatis peccatū veniale remittat̄ ita q̄ nō per aliqd aliud. sed dicit q̄ per seruoze charitatis remittitur virtute cōtritionis et displicentie in eo explicite vel implicite contente. vnde nō militat contra nos q̄ aliquādo p solam contritionem et displicentiā remittat̄. verūtamē qz huiuscemodi cōtritio et displicentia sunt act^o charitatis: nō absurdē dici pōt q̄ veniale p contritionē deletū: cū seruoze charitatis. i. cū speciali actu charitatis deleatur. ¶ Ad. 6^m. dicit q̄ assumptū est falsū. nec valet ei^o pbatio. quia licet peccatum veniale nō obscurat ḡam et charitatē per diminutionem luminis: obscurat tamē ipsi^o actū per modū obstaculi interpositi ipediētis motū charitatis in deū. vnde. S. Tho. in questionibus de malo. q. 7. ar. 2. ad. 16^m. act^o inq̄t pōt diminui dupliciter. vno modo q̄^m ad facultatē agēdi vt. s. homo non possit tantū agere: et sic quod diminuit actū: diminuit p̄ncipiū actus quod est forma. alio modo quāntum ad executionem act^o: et sic nō oportet vt id quod diminuit actum: diminuat formam. nō enī diminuit gravitatem lapidis: colūna que retinet ipsum ne cadat deorsum. nec diminuit virtutem gressivam hominis qui ligat ipsum. et p hūc modum veniale diminuit actum charitatis: nō autē primo modo. hanc respōsionē pretendit. S. Tho. in hac distin. q. 2. ar. p̄. sub. ar. 2. ad. 3^m. cū dicit peccatū veniale quāuis deo displiceat qz inordinatū est: non tamen facit peccantē deo displicentem: qz nō priuatur claritas gratie sed quodam modo obnubilat̄ inquantū eius p̄cessus ad exteriora impeditur. et ideo gregorius dicit q̄ peccatum veniale obscurat: sed mortale obtenebrat. hec ille. vbi quod dicit non tamē facit peccantē deo displicentē: debet intelligi simpliciter ad differentiam eius qui peccat mortaliter inq̄^m pul-

chritudinem gratie non amittit sicut qui peccat mortaliter. verūtamē fm quid et inquantū actū inordinatum elicit: deo displicet. non enim pōt displicere peccatum quin displiceat ipse qui peccat inq̄^m est sic peccans: quamuis simpliciter non displiceat. Expositio autem arguentis de obscuritate et tenebrositate respectu luminis rationis non est ad mentē gregoriū. ¶ Ad. 7^m. dicitur q̄ quicquid sit de maiori nam non est omnino similis vtriusq̄ dependentia: et tamen minor est falsa. nam peccatum mortale remitti non potest sine infusione gratie. cuiūq̄ autem de nouo infunditur gratia: omnia venialia remittuntur prout Sāctus Thomas expresse tenet tertia parte q̄stione octuagesima septima articulo secundo in corpe ad finem. et articulo tertio in corpe que si in principio. licet enim noua gratie infusio non necessario requiratur ad remissionem peccati venialis: quotienscūq̄ tamen noua gratia infunditur: omnia peccata venialia delentur. ¶ Ad. 8^m. dicitur q̄ quāuis pena debita veniali sit finita: nō inde sequitur q̄ non oporteat esse deo accepta. ¶ Ad. 9^m. dicitur q̄ licet in veniali non sit simpliciter dei offensa: quodam tamen modo in eo offenditur deus cum deo displiceat. ¶ Ad. 10^m. dicitur q̄ licet peccatum veniale non tollat actu vlt̄ aptitudinē habitum gratie et charitatis: tollit tamen actum ipsius. et ideo oportet q̄ ad eius deletionem restituatur actus charitatis et gratie. quod esse non potest nisi gratia restituta si p peccatum fuit sublata. ¶ Ad argumentum ante oppositum respondet Sanctus Thomas in hac distictione questione secunda articulo p̄mo sub articulo tertio ad tertium: quod recitatum fuit in p̄mo notabili. Et in hoc articulus terminatur.

Teruz cir

ca eandem distinctio nem queritur vtrum penitētia habeat partes et arguitur q̄ non. penitētia enim ē virtus et sacramentum. sed ei inquantū ē virtus nō assignant̄ partes cum virtus sit habitus quidaz qui est simplex qualitas mentis. similiter etiam ei penitētie inquantum est sacramentum nō videtur q̄ partes sint assignāde: qz baptismo et alijs sacris nō assignant̄ ptes. ḡ penitētie nulle ptes debēt assignari.

¶ In oppositum arguitur. quia partes sunt ex quibus perfectio alicuius integratur. sed penitentie perfectio integratur ex pluribus. scilicet ex contritione confessione et satisfactione. ergo penitentia habet partes. ¶ In hac questione erunt quattuor articuli ut supra.

Quantum ad primum articulum sit ista conclusio quod partes sacri penitentiae convenienter assignantur tres. scilicet contritio confessio et satisfactio. hanc conclusionem tenet. S. Tho. in hac distinctio. q. p. art. p. sub. art. 2. Et. 3. p. q. ultima. ar. 2.

Quantum ad secundum articulum arguitur contra conclusionem. Et quidem contra eandem arguitur durandus per bado quod penitentia ut est sacramentum non habeat pro partibus tria predicta. scilicet contritionem confessionem et satisfactionem. primo quia omne sacramentum dispensatur a ministris ecclesie secundum qualibet sui partem. sed nec contritio nec confessio nec satisfactio conferuntur penitenti a ministris ecclesie. ergo non quodlibet eorum est pars sacri penitentiae. ¶ 2. si iste sunt partes sacri penitentiae: aut sunt partes subiective aut integrales. non subiective quia totum salvatur perfecte in qualibet parte subiectiva. sed sacramentum penitentiae non salvatur perfecte in aliqua istarum trium partium. quia sacramentum penitentiae non salvatur perfecte in sola contritione et sic de alijs. ergo non sunt partes subiective. nec integrales: quia totum integrale requirit actualiter qualibet sui partem. sed sacramentum penitentiae dum exhibetur: non requirit actualiter satisfactionem. ergo satisfactio non est de eius integritate. ¶ 3. quia praeter materiam et formam in sacris non est dare alias partes praedictas. sed contritio et satisfactio non sunt materia nec forma sacri penitentiae. forma enim consistit in verbis absolutionis. materia vero si qua sit est in verbis confessionis quibus penitens suam conscientiam aperit sacerdoti. ergo contritio et satisfactio non sunt partes sacri penitentiae. praeter loquendo. ¶ 4. specialiter arguitur de contritione. quia quicquid est de integritate sacri: oportet quod sit aliquid sensibile extrinsecus adhibendum. loquimur enim modo de illo quod est sacramentum. sed contritio non est huiusmodi. ergo non est de integritate sacri tanquam pars intrinseca sacri penitentiae: sed praerogativa necessario ad hoc ut penitens sit dispositus ad suscipiendum effectum sacri qui est gratia et remissio peccati mortalis. quia nullum peccatum potest remitti quantumdiu voluntas ma-

net in eo. voluntate autem recedere ab eo quod prius volebat: est displicere ei quod prius placebat. in quo displicentia dolor contritionis consistit. et ideo contritio requiritur tanquam dispositio necessaria penitentis et non tanquam pars intrinseca sacri. ¶ 5. arguitur specialiter de satisfactione. quia deficiente aliquid quod est de necessitate sacramenti: frustratur totum sacramentum. sed si aliqui non exsolvant penitentiam in confessione sibi iniuncta: nihilominus prius fuit verum sacramentum. ergo satisfactio non est de integritate sacramenti penitentiae tanquam pars. sed sicut contritio praerogativa tanquam dispositio penitentis sine qua effectum sacramenti non reciperet: sic satisfactio comitatur tanquam operatio sine qua fructus sacramenti in penitente non remaneret. patet ergo ut dicitur quod contritio et satisfactio non sunt partes sacramenti penitentiae. praeter loquendo. si vero sumatur pars large pro omni eo quod requiritur ad debitam confessionem siue antecederet siue consequenter: sic contritio et satisfactio possunt dici partes penitentiae. ¶ 6. arguitur aliquid quia sine essentia sacramenti non habetur totus effectus sacramenti. sed quandoque est tanta contritio quod non requiritur satisfactio. et sic sine satisfactione est perfectum sacramentum penitentiae. et pro consequens non est de essentia: cum sine parte essentiali non possit esse perfecta rei essentia. ¶ 7. potest argui quia si contritio sit pars integralis sacramenti penitentiae: sequitur quod ille qui non contritus confitetur et absoluitur non recipit integrum sacramentum penitentiae cum desit ei prima pars integralis. sed hoc videtur falsum. quia si sic: absolutio et confessio nihil in eo causarent tunc nec post.

Quantum ad articulum tertium primo notandum est quod ut accipit ex dictis. S. Tho. supra distinctio. 14. Et. 3. p. q. 85. penitentia dicitur duplex. scilicet penitentia virtus et penitentia sacramentum. penitentia virtus est habitus electivus quo quis voluntarie dolet de peccatis ab eo commissis quando debet et quomodo debet cum intentione illa abolendi. abolet autem peccata commissa: per contritionem confessionem et satisfactionem. unde ista tria sunt actus praerogativa penitentiae virtutis. penitentia sacramentum est signum sanctificationis pro quod homo recipit a deo veniam pro commissis et reconciliationem peccatis mistros put. S. Tho. describit supra distinctio. 14. q. p. ar. p. sub. ar. 2. in cor. post autem sacri hoc ex contritione confessione et satisfactione. materia: et ex absolutione sacerdotis pro forma. ita quod actus penitentiae virtutis sunt partes materiales

consumationem. quia ergo in sacramēto penitē-
tie actus humani sunt pro materia: maior ppositio
veritatez nō habet sicut nec in sacramēto ma-
trimoniū. vnde si ppositio arguentis esset vniuer-
saliter vera: contra ipsum militaret qui ponit cō-
fessionē esse partē penitētie sacramēti: que tamē
non dispensatur a ministris ecclesie sed a penitē-
te. ¶ Ad. 2^m. dicit q̄ sunt partes integrale. et ad
huius improbationez dicit q̄ minor est falsa si sa-
cramētū penitentie pfecte et complete exhibea-
tur: quāuis nō sit actualiter satisfactio quando ē
contritio et confessio. quod ideo est quia sacm̄
penitentie non est aliquod totū permanens sed
successiuū cuius partes simul non sunt sed sibi in-
uicem succedunt. Et accipitur ista solutio ex res-
pensione. S. Tho. ad simile argumentum i hac
distin. loco p̄ime allegato sub. ar. 3°. ad. 2^m. Et
3^a. p. q. vltima. ar. 3. ad. 3^m. ¶ Ad. 3^m. dicit q̄ mi-
nor est falsa. et ad eius pbationem dicitur q̄ assū-
ptum est falsum q̄. s. sola confessio sit materia hu-
ius sacramenti nec arguēs illud pbat. ¶ Ad. 4^m
dicitur q̄ maior habet veritatem de sensibili ex-
trinsecus vel in se vel in suo effectu aut in signo.
et in hoc sensu minor est falsa: quia imo contritio
p̄out est pars huius sacramēti: est aliquid sensi-
bile extrinsecus aliquo predictorum modorum.
vnde. S. Tho. distin. sequēti. q. 2^a. ar. p^o. sub. ar.
2°. ad. p̄imū. in contritione inquit est duplex do-
lor de peccato. vnus in parte sensitua qui passio
est: et hic non est essentialiter contritio p̄out est
actus virtutis: sed magis effectus ipsius. sicut enī
penitentie virtus exteriorē penam suo corpo-
ri infligit ad recompensandum offensam. que in
deum cōmissa est officio membrorum: ita etiam
et ipsi concupiscibili penam infert doloris p̄edi-
cti quia ipsa etiam ad peccatum cooperabatur.
sed tamen hic dolor potest p̄tinere ad contritio-
nem in q̄^m est pars sacramenti et ē. hec ille. Item
infra distin. 22. q. 2. ar. p^o. sub. ar. 2. ad. 3^m. dicit
q̄ tres partes penitentie sunt et in penitētia ex-
teriori et interiori. quia confessio et satisfactio q̄
videntur tantū ad exteriorē penitētia p̄-
tinere: inueniuntur in interiori penitētia q̄^m ad
p̄positum et p̄meditationem eorum. et etiam
contritio que videtur tantū interioris penitētie
esse: inuenitur in penitētia exteriori fm quedam
signa quibus sensibilibus manifestatur vel alijs v̄l
saltem ipsi penitenti qui dolorem sensibilem p̄ci-
pit in seipso. Ad hoc facit quod dicit. S. Tho. 3^a
p. q. vltima. ar. 2. ad. p̄mū. ¶ Ad. 5^m. dicitur q̄ i
tali casu sacramentum nō fuit omnino completū
deficiente aliqua parte ad totale complementū

requisita. veritamen non ideo sequitur q̄ nullū
fuit sacramētū. fuit p̄fecto existentibus parti-
bus p̄ncipalibus q̄ ad eius consistentiam faciūt
scilicet confessione et absolutione. quemadmodū
dicitur hominē consistere in humano corpe: ma-
nu aut digitis deficientibus que partes ad inte-
gritatem corporis humani pertinent. et de hoc
dictum fuit in secundo notabili. ¶ Ad. 6^m. dicit
q̄ sicut respondet. S. Tho. in simili in hac distin.
.q. p^o. ar. p^o. sub. ar. 2. ad. 2^m. quāuis peccatū di-
mittatur ante actuale confessionem: nūquam
tamen dimittitur ante confessionem in p̄posito
existentem. sicut etiam ante baptismum actua-
liter susceptus aliquis rem baptismi consequit ex
p̄posito suscipiendi baptismū: ita et respondē-
dum est d̄ satisfactioe. Ad quod facit quod. S.
Doc. dicit ibidem ad. 3^m. q̄ ex p̄posito satisfaci-
endi gratia confertur in hoc sacramento: quā-
uis satisfactio actualis gratiaz p̄supponat. Po-
test etiam dici q̄ in ipsa contritione cum sit dolor
voluntarius et in ipsa confessione propter erube-
scentiam: implicatur satisfactio. vnde et tāta po-
test esse contritio et confessionis erubescētia: q̄
sufficiat ad satisfactionem debitam pro peccato.
Inde est q̄. S. Tho. supra distin. 1. q. p^o. ar. 3°.
sub. ar. 3. ad. p̄mū dicit q̄ quanto est maior cōtri-
tio: tanto magis diminuit de pena. et ideo p̄babi-
le est q̄ minoris penae sit debitoz. et p̄pter hoc de-
beret a sacerdote discrete computari vt ei mino-
rem penam iniungat in q̄^m inuenit euz melius dis-
positū. ¶ Ad. 7^m. patet responsio ex his q̄ dicta
sunt in secundo notabili. ¶ Ad. argumētum ante
oppositum respōdet. S. Tho. 3^a. p. q. vltima. ar.
p̄mo ad. 2^m. q̄ non est simile de penitētia et de
baptismo ac similibus sacramētis. quia in eis ma-
teria non sunt actus humani sed aliqua res exte-
rior vel simplex vt aqua aut oleum vel composi-
ta vt chrisma: et ideo in eis non assignantur par-
tes. s̄ in sacramento penitentie materia sunt plu-
res actus humani et ideo ratio non sequitur. Et
in hoc articulus terminatur.

Distictio dca septima

Circa de-
cimā septimam
distinctionez q̄-
ritur p̄mo vtruz
vere contrit⁹ et
penitens pl⁹ de
beat eligere pe-
nam inferni vel
omnino non eē
q̄ peccare et ar-
guī q̄ sic. qz nō

minus debet aliquis eligere penam inferni v̄l oī-
no non esse ad vitandum culpam si essent neces-
saria ad eam vitandam : q̄s debeat fortis eligere
mortem ad vitandum culpam oppositam fortitudi-
ni. sed fm rectam rationem fortis debet eligere
mortem ad vitandum vitium oppositum fortitu-
dini quando de facto oportet alterum incurrere
vt docet philosophus .3°. ethi. ergo christianus
debet eligere incurrere penam inferni vel omni-
no non esse: ad vitandum peccatum mortale q̄s
est offensiuum dei si oporteret alterum incurrere
¶ In oppositum arguitur quia maius malū : ma-
gis est fugiendum. sed esse in inferno vel omnino
non esse: est maius maluz q̄s peccare. ergo magis
est fugiendum et minus est eligendum. minor p̄-
batur. qz illud est maius malum: quod priuat pl⁹
de bono. sed omnino non esse priuat esse bonuz.
esse autem in inferno priuat non solum bonū mo-
ris et meritū: sed etiam possibilitatē redeundi. ma-
lum autē culpe neutruz predictozuz priuat. ergo
et c. ¶ In hac q̄stioe erūt q̄ttuoz articuli vt sup̄.

Quantū ad pri-
mum articulū sit p̄ma cōclusio q̄
cōtrit⁹ tenet in generali velle pa-
ti magis quācūqz penā q̄s pecca-
re. hāc cōclusionē tenet. S. Tho.
p̄mo quodlibet articulo nono. Item in hac disti-
ctione questione secunda articulo tertio sub arti-
culo p̄mo ad quartū. ¶ Secūda cōclusio est q̄ q̄
libet contrit⁹ magis dolet de peccato in q̄s est of-
fensa dei q̄s de eodem prout est nociuum sibi ipsi.
hanc cōclusionem tenet. S. Tho. in hac disti-
ctione loco proxime allegato. ¶ Tertia cōclusio
est q̄ fortis fortitudine politica plus debet fuge-
re peccatū fortitudini oppositū q̄s mortē corpora-
lē. et fm rectā rationem eligit mortem quādo ca-

sus occurrit: p̄pter bonū cōmune cuius ipse pars
est. hanc cōclusionē tenet. S. Thomas tertio li-
bro sentē. distin. vigesima nona q̄stione p̄ma arti-
culo tertio. Item arti^o q̄nto ad tertiu. Eandē cōclu-
sionem tenet p̄ma pte questione. 60°. arti^o q̄nto
ad p̄mū. Et. 2°. 2°. questione. 26. articulo. 3°.

Quantum ad se-
cundū articulū arguendū est cō-
tra conclusiones. Et quidē con-
tra primā arguit durandus. pbā
do q̄. p̄ vitādo malo culpe: null⁹
debet eligere penam inferni vel omnino nō esse.
p̄mo quia malum pene nūq̄s est necessariuz elige-
re p̄pter malum culpe vitandum: nisi quia sine eo
non potest culpa vitari: aut quia per tale malum
promouetur bonū virtutis et ipeditur malū vitij
oppositi. s̄ neutru istozū pōt dici de pena inferni v̄l
de pura nō entitate. ergo et c. maiorē supponit eē
pbatā in p̄cedētib⁹ dictis suis. minor pbat qz nul-
lū malū pene ē necessariū ad vitādū culpā: nisi il-
lud q̄s est materia virtutis opposite. sicut patet in
actib⁹ virtutū q̄ habēt p̄ materia aliqua penalia si-
cut fortitudo que est circa picula mortis vel mor-
tē inferētia. qz qui non agit fortiter quādo tēpus
incūbit: peccat. sed null⁹ pōt fortiter agere nisi su-
stinēdo tristia circa q̄ ē act⁹ fortitudinis. ergo ad
vitādū peccatū oppositū fortitudini: necessariū ē
penalia et tristia sustinere vel eligere. sed pena i-
ferni nō est materia alicui⁹ virtutis. de pura autē
non entitate constat: cum non esse et virtutes et
subiectū virtutis destruat. ergo sustinere penam
inferni vel omnino nō esse: non est necessariū ad
vitādū malū culpe. ¶ 2°. pbat q̄ nec etiam sit
licitū eligere p̄dicta. quia nūq̄s maluz pene licite
eligit p̄pter maluz culpe vitandum: nisi quia est
p̄mouitū virtutis opposite. sicut licitū ē tristia su-
stinere fm corp⁹ in q̄ cōsistit malū pene: vt meli⁹
cōseruet bonū virtutis et p̄fectius euitet malum
oppositi vitij. et hoc modo licitū ē corp⁹ affligere
ieiunijs et vigilijs. p̄pter p̄motionē boni tēp̄antie
et repressionem vitij oppositi. p̄ter autē istos mo-
dos nūq̄s est licitū eligere malū pene. p̄ malo cul-
pe euitādo. s̄ pena inferni v̄l oīo nō eē: nō. p̄mo-
uet ad aliquā virtutē vt sic facili⁹ impediā vitium
oppositū. ergo eligere penā inferni vel oīo nō esse
nō ē in v̄llo casu licitū. ergo nec culpa ē eligenda
p̄pter vitādā penā inferni vel oīo nō esse. nec iste
pene vel defect⁹ sunt eligēdi. p̄pter vitādū malū
culpe. et ideo conclusio supponit falsum. supponit
enī vnū esse eligendū. p̄ altero vitando et querit
quid pro quo et tamē neutru ē. p̄ altero eligēdū.

Sed contra hoc ut dicit quidam dicunt quod predicta ratio impedit seipsam. quia si pena est eligenda ad vitandum culpam quando pena est materia virtutis opposite culpe: pena autem inferni ut dicunt quantum ad illud quod est ibi mere penalitatis: est materia virtutis. ergo ipsa est eligenda. assumptus probatur. quia pena recopensans deordinationem culpe: est materia iusticie punietis culpam pro penam. sed pena inferni est huiusmodi quia pro ea recopensat ex iusticia culpa commissa. ergo secundum rectam rationem si vigeret in damnato: deberet eligere sustinere penam inferni antequam sua culpa remaneret impunita. Istud autem non valet: quia nec est ad propositum nec est in se verum. ad propositum siquidem non est quia nos non quiritur utrum peccator existens in pena inferni iuste a deo sibi inflicta propter culpam ab eo commissam: debeat plus velle sustinere penam illam: quam sua culpa remaneat impunita vel econverso. sed querimus utrum vere contritus qui non est in illa pena necesse illius pene debitoz debeat vel possit licite velle sustinere penam inferni vel omnino non esse propter evitacionem culpe future et iminentis ex aliquatetatione. et hec secunda questio non est eadem cum prima nec una dependet ex alia. et sic illud dictum non est ad propositum. Item nec est in se verum quia iuste condennatus ad mortem temporalem: potest licite optare et velle quod non moriatur sed condonetur ei penitenti misericorditer pena mortis tam a parte quam a iudice. nec istud est contra iusticiam quod ex causa culpa sic remaneat impunita sed est actus misericordie. et eodem modo si damnatus penitere posset et optaret penam inferni sibi a deo misericorditer dimitti vel relaxari: non optaret contra iusticiam. nec deus si eam relaxaret faceret contra iusticiam sed secundum misericordiam. et ideo falsum est quod dicunt alii quod damnatus plus deberet secundum rectam rationem si vigeret in eo eligere sustinere penam inferni: quam culpa sua remaneret impunita. imo si in eo vigeret recta ratio non obstinatus in malo: deberet petere et optare quod pena inferni sibi remitteretur. Ad formam ergo rationis eorum dicendum est quod pena quando est materia virtutis circa quam actus virtutis necessario versatur et fugere penam est totaliter virtuti contrarium: sustinere talem penam est necessario eligendum. sicut est de pena quam sustineret fortis civis in rebus bellicis pro defensione rei publice. pena autem inferni non est hoc modo materia virtutis ut declaratum est. et ideo ex hac ratione non est eligenda. ergo et cetera. Si autem ampliaretur sic quod poneretur quod oporteret aliter incurrere culpam videlicet vel penam in-

ferni seu omnino non esse: an in casu isto deberet homo potius eligere sustinere penam inferni vel omnino non esse quam peccare vel econverso: et dicendum quod hec positio est impossibilis. quia pena pro cuius vitacione incurritur culpa et si non vitatur culpa incurritur pena: non potest sic se habere ad culpam ut si vitetur culpa necessarius sit incurrere penam. sed pena inferni est huiusmodi quia timore talis pene incurritur culpa. hoc enim pertinet ad timorem servilem ut homo omitat peccare ne incurrat penam gehene. ergo talis pena non potest sic se habere ad culpam: ut si vitetur culpa necessarius sit incurrere talem penam. quin potius opposito modo se habent quia si non vitatur culpa: incurritur pena. nec incurritur pena: nisi incuratur culpa. unde se habet sicut antecedens et consequens et non sicut opposita vel immediate disparata quorum unum oporteat inesse altero non inherente sicut ponitur pro hypothese. propter quod ipsa est impossibilis. nec est mirum si ex suppositione falsa et impossibili sequitur falsum et impossibile. et sic nihil conducitur verum aut possibile contra opinionem que dicitur quod propter vitandam culpam non est necessarium negligenter eligere penam inferni vel omnino non esse. Sed quidam homines dimittentem veritatem rei absolute: volunt gloriari de consequentibus logicis factis ex hypothese. Item predicta suppositio non solum est impossibilis sed incompossibilis hoc est includens contradictoria. et talis suppositio non debet fieri secundum aliquam artem et secundum eam possunt concludi contradictoria. sicut si ponatur quod homo non sit rationalis: sequitur quod homo non sit homo: quia per suppositionem non est rationalis: et sic non est homo cum rationale sit de intellectu et de intrinseca ratione hominis. et sic est una contradictio scilicet quod homo non sit homo. alia contradictio est quia sequitur quod homo sit rationalis ex quo est homo et quod non sit rationalis per suppositionem. quod autem predicta suppositio includat contradictionem patet. quia nullus potest peccare nisi volens cum dicitur peccati sit esse voluntarium secundum Augustinum. si ergo hominem non volentem peccare necessarium esset incurrere penam inferni vel omnino non esse ista necessitas proveniret ex parte infligentis tales penas: et hic est solus deus qui solus potest hominem annihilare et facere quod omnino patiat ab igne infernali. si autem deus poneret has penas infligere nolentibus peccare: quid aliud esset nisi quod deus diceret homini: aut tu peccab aut ego ponam te in inferno vel omnino annihilabo quod esset

inducere hominem ad peccandum ex timore pe-
ne cōminate. hoc autē non soluz est impossibile s̄
incōpossibile qz includit contradictionē. qz null⁹
conformādo volūtātē suā voluntati diuine volē-
do quod deus vult eum velle peccat. sed si deus
cōminatur has penas alicui infligere nisi peccaret
induceret eum ad peccanduz et sic vellet eū pec-
care. ergo homo faciendo hoc ad quod deus eū
induceret: non peccaret sed induceret eū ad pec-
candum. ergo non peccando peccaret quod im-
plicat clare contradictionem. Sed esto q̄ hee pe-
ne possent infligi a creatura puta ab angelo ma-
lo: adhuc dicendum q̄ propter eas vitandas nō
liceret peccare nec tamē liceret eas eligere ad vi-
tandum peccatum. ppter rationes prius dictas.
et si dicatur q̄ nisi peccaret incurreret has penas
concedatur tamē nō sustineret eas voluntarius
sed inuit⁹. si enim eas volūtari⁹ sustineret pecca-
ret. et est simile si quis maliuolus vult me occide-
re et occidoz ab eo inuitus: nō pecco. sed si vellez
occidi peccarem. ⁊ similiter est in proposito quia
ex hoc tollitur ratio peccati: q̄ tollitur ratio vo-
luntarij. propter quod non valet ista consequē-
tia. non est illicitum penā inferni sustinere vel oī-
nio non esse ne culpa incurra: ergo non est illicitum
eligere penā inferni vel omnino nō esse. ppter
culpam omnino vitandā. Confirmat quia il-
lud quod separat hominem a deo et ab ei⁹ visione
in perpetuum: nullo modo potest recte eligi qz
deus et visio dei debent summe amari et optari.
sed pena dāni separat a deo et ab eius visione in
perpetuuz. igitur illa pena nullo modo pōt recte
eligi etiā si milleies posset a creatura infligi. Itē
si aliquid moueret ad oppositū et p̄ conclusionē:
hoc maxime videret q̄ melius ē mala pati q̄ ma-
lo consentire et t̄. sed ad hoc dicenduz est q̄ hoc
est verum sub hoc sensu q̄ non est illicitum mala
pati si est ibi purum pati: quia omne illicitum cō-
sistit in actione. sed eligere mala pati cum non sit
puruz pati sed aliquo modo agere saltez quo ad
actum interiozem: nūq̄ est licitum. ppter malum
culpe vitanduz nisi sit ad hoc necessarium qd̄ est
quando tale maluz est materia virtutis vel sit p-
motiuum boni virtutis et valeat ad impediēduz
facilius vitium oppositum. quod non habet locuz
in pena inferni. Sed contra hoc dicunt quidā q̄
licet pena inferni pro tempore quo infligitur nō
promoueat ad bonum virtutis nec similiter om-
nino non eē quin potius destruit subiectuz ⁊ om-
ne bonum: tamen pro tempore electionis pmo-
uent. quia electio est virtuosior quando aliquis
tanta mala eligit ne faciat contra virtutem. exē-

plum de forti qui eligit mori propter bonum rei-
publice. sed istud non probat q̄ pena inferni vel
omnino non esse debeat eligi ad vitandum mor-
tale nisi sub condicione. s. si oporteret alterum in-
currere. hec autem positio impossibilis et incom-
possibilis est vt declaratum fuit. sed posito q̄ est
possibilis: adhuc argumentum nō valet. quia mi-
nor propositio est falsa. quia fortis fm fortitudi-
nem virtutis moralis: nūquāz debet eligere mor-
tem ad vitandum vitium oppositum fortitudini:
maxime quando post mortem non speratur alia
vita sicut Aristoteles et alij gentiles non speraue-
runt. sed sufficit ad virtutem fortitudinis mora-
lis q̄ fortis eligat virtuose agere in rebus bellicis
propter bonum rei publice non obstante timore
mortis qui est in talibus periculis. ita q̄ si incur-
rat mortem: incurrat inuitus ⁊ non ex electione.
quia ex parte eius non erit pro tunc voluntariuz
simpliciter neq̄ mixtum: sed est pura passio que
fm se non est virtuosa sed solum ratione antecē-
dentis. quia propter timorem mortis qui quan-
doq̄ contingit in factis bellicis non omisit se vir-
tuose exponere pro d̄fensione rei publice. et si for-
tis eligat mori: electio non est virtuosa imo est
vitiosa vt postea patebit. neq̄ similiter pena in-
ferni et omnimoda non entitas non solum quā-
do infligerentur non promouent ad virtutem
sed si preeligerentur redderent electionem vi-
tiosam. hec ille in forma. **C**ontra secundam
conclusionem arguit idem durandus probando
q̄ distinctio ibidem facta non valeat dicens. cul-
pa quatenus est dei offensiva et peccanti nocua
ratione pene culpe debite: sunt vnum et idem in-
ter que non debet poni distinctio. quod proba-
tur sic. quia ira et offensa non dicitur in deo fm
affectum sed fm effectum in q̄^m insert penaz et se-
parat. ergo offensa dei nō est nisi pena infligenda vel
infligenda peccatori. et sic in idem coincidit offē-
sa cum pena. sed inter talia non cadit distinctio.
ergo culpa non est magis odienda quatenus of-
fensa dei: q̄ ratione pene per quā est nocua pec-
catori. Sed contra hoc arguunt vt dicit quidam
probare nitētes q̄ offensa dei est aliud realiter q̄
pena peccati. dicunt enī q̄ offensa potest dici ac-
tiue vel passiue quando vnus offendit alium. s.
ex parte offendentis et ex parte offensi. offensa
enim offendentis nihil aliud est q̄ illud p quod
offendēs displicet offenso. s. aliqd̄ dictū vel factū
vel omissio alicuius debiti fieri quod displicet of-
fenso et maxime quādo talis displicētia ē ibi que
tollit amicitia offēsi ad offendētē et merito debe-
at inducere inimicitia opposita. offēsa autē passiue

dicta ex parte. scilicet illius qui offendit: nihil aliud est
 quod displicentia quam merito debet habere offensus
 iniuria illata ab offendente: secundum quam dicitur quod simili-
 liter sunt odio impius et impietas eius. impietas
 secundum se: impius autem ratione impietatis. Probatur
 ergo primo quod impossibile est quod offensa active dic-
 ta sit idem quod pena. quia offensa active dicta est il-
 lud per quod offendens meretur penas. sed pena non est
 meritum pene. quia siue in bonis siue in malis: illud
 quod retribuitur pro merito non est idem cum merito. ergo
 et cetera. Quod autem offensa passive dicta secundum quam dicitur
 offensus offendi et hoc in comparatione ad de-
 um: et pena qua offendens punitur non sunt idem: probatur
 tripliciter. prima est quia illa que possunt esse sine
 se inuicem: non sunt idem. sed sic est de offensa dei et pe-
 na peccatoris. ergo et cetera. maior patet de se. minor
 probatur. scilicet quod pena potest esse sine offensa et offensa si-
 ne pena saltem per eodem instanti quod dico ideo quia licet
 nunquam posset esse pena nisi esset offensa dei: nec of-
 fensa dei quin sequatur aliqua pena: tamen potest esse
 pena per aliquo tempore per quo non est offensa et econ-
 uerso saltem in actu. quod faciliter patet primo quod ad
 hoc quod pena possit esse per aliquo tempore per quo non est of-
 fensa. et hoc patet dupliciter. primo quia ablata offe-
 sa per contritionem adhuc manet pena quam pecca-
 tor contritus soluit. ergo et cetera. secundo quia deus non so-
 lum puniunt illum qui offendit penam exterminantem: sed
 etiam pena emendante et iam deo reconciliato satisfac-
 iente. sed talis pena infligitur ablata offensa. er-
 go impossibile est quod offensa dei et pena sint idem.
 et sicut probatur est quod pena potest esse sine pena: ita quod
 non oportet existere offensa quod statim sit pena: quia
 statim quando peccator peccat est offensa: sed non
 statim est pena. ergo et cetera. Secundo probatur idem ex
 comparatione offensa ad penam sic. quia offensa dei
 aut est displicentia dei de peccato: aut voluntas
 pena inferendi. sed neutrum istorum est pena. ergo
 offensa non est pena. maior patet de se. minor pro-
 batur. quia displicentia de peccato importat actus
 voluntatis dei. sed actus voluntatis dei non est pena.
 ergo et cetera. Tertio quia doctores communiter dicunt quod
 damnato displicet peccatum non ratione offensa diuine
 sed ratione pene. sed hoc non esset si offensa diuina
 et pena esset idem. ergo et cetera. hec autem friuola sunt.
 quia illa distinctio de offensa active dicta et passi-
 ue: solum habet locum in illis in quibus est offensa pro-
 prie dicta que est motus animi ad displicentiam. in il-
 lis enim illa displicentia per quam homo est forma-
 liter offensus dicitur offensa passive: quatenus est
 ab alio causata. et illud dictum vel factum ex quo
 causatur talis displicentia: dicitur offensa active
 quia est causa talis displicentie. et in talibus offen-

sa active dicta: non est pena sed meritum pene ut
 isti bene dicunt quantum ad hoc. nec offensa passive
 dicta est pena: sed est motus animi secundum displicentiam
 et sunt separabilia per aliquo tempore. in deo autem non
 est offensa proprie quia in eo non est motus animi ad
 displicentiam causat ex aliquo malo dicto vel fa-
 cto nostro: sed omnino similiter se habet in se si-
 ue peccemus siue bene faciamus. et per consequens
 respectu dei nulla est offensa active dicta quia om-
 nis actio respondet passioni et e contra. sed dicitur
 deus iratus vel offensus: solum metaphorice et per
 similitudinem ad hominem quid dicitur offensus ab alio
 quando vult ei infligere penam et infligit quando
 punit. et similiter deus quia punit peccatorem inflige-
 do penam: dicitur ei offensus vel iratus. ita quod offe-
 sa nec est in deo passive nec in nobis active respectu
 dei: sed est denominatio metaphorica ratione so-
 lius pene quam infligit peccatori. et ideo primum ar-
 gumentum quod preedit de offensa dei active vel pas-
 siue dicta: non est ad propositum. Ad secundum dicendum
 est quod offensa dei nec est displicentia de peccato nec
 voluntas infligendi penam: sed est sola denominatio
 metaphorica sumpta a pena quam deus infligit ex si-
 militudine pene quam homo iratus vel offensus al-
 teri infligit eidem. Ad tertium dicendum quod verba do-
 ctorum non semper sunt facta alia nec propria. quia si prope
 loquamur in hac materia: dicimus quod damnatis dis-
 plicet eorum culpa ratione pene et non quia est con-
 tra rationem vel contra mandatum diuinum. sed ex
 hoc non offendit deus nec irascitur. hecille. Contra
 tertiam conclusionem arguit durandus probando quod
 loquendo de fortitudine pure morali de qua tra-
 ctauerunt philosophi qui ignorauerunt aliam vitam
 futuram post istam: licet fortis non debeat recede-
 re ab opere virtuoso timore mortis: nunquam tamen li-
 cet ei eligere mortem per defensionem reipublice vel
 in quocumque alio casu qui ad presens occurrat. Ad
 cuius evidentiam sciendum est quod sicut dicitur. 8. etibi.
 amabile quidem bonum unicuique autem proprium. et secundum
 hoc in bonis que dicuntur amari et eligi: accipitur gra-
 dus dupliciter. vno modo secundum quantitatem boni
 quia maius bonum magis est eligendum ceteris pa-
 ribus. et ideo cum bonum anime sit potius bono
 corporis et bonum corporis bonis exterioribus: bo-
 na anime sunt preeligienda bonis corporis et illa bo-
 nis exterioribus: et mala opposita sunt magis odi-
 enda et fugienda. Alio modo potest accipi gradus
 in bonis diligendis et eligendis ex parte hominis
 quia proprium bonum magis est diligendum et elige-
 dum quam extraneum: sicut quilibet tenet plus dilige-
 re se quam alterum. et ideo amabilia que sunt ad alterum
 venerunt ex amicabilibus ad seipsos. dico autem bonum
 extraneum

extraneū et nō cōmune: qz in bono p̄muni indu-
dit formaliter bonū p̄p̄iū. sicut in bono totius
corp̄oris inducit bonū partis. cuius enī pars ē
ciuitatis. et ideo cuius pl̄ debet diligere bonū ci-
uitatis q̄ bonū suū solū. et pl̄ velle q̄ cōseruet
bonū toti⁹ ciuitatis: q̄ solū bonū suū in duso bo-
no suo in bono ciuitatis. sic enī diligēdo bonū
ciuitatis: diligit bonū suū et bonū aliorū quod ē
meli⁹ q̄ diligere bonū suū solū. bonū aut̄ extra-
neū voco bonum p̄sone p̄uate vel reipublice cu-
ius homo nō est pars. sicut respectu cuius parisiē-
sis bonū extraneū ē bonū cuius tholosani et etiā
bonū ciuitatis tholose. et vtrūq̄ bonū debet ci-
uis parisiēsis minus diligere q̄ bonū suū. p̄p̄iū.
cū enī diligere aliq̄ sit velle ei bonū: sicut quili-
bet homo tenetur plus diligere seipsum q̄ aliū
hominē vel quācūq̄ cōmunitatē in qua ip̄e non
includit: sic tenetur plus velle bonū sibi q̄ alicui
de p̄dictis. et plus fugere malū suū. p̄p̄iū q̄ ma-
lum cuiuscūq̄ extranei. et plus debet displicere
illi q̄ peccauit peccatū suū: q̄ peccatū cuiuscūq̄
alterius p̄sone p̄uate vel omnium aliorū. et sicut
est in malis culpe: sic est in malis pene ceteris pa-
ribus. Ex his arguitur ad p̄positū p̄mo sic. elec-
tio p̄ quā eligitur malū maximū. p̄ aliquo bo-
no ad cui⁹ cōseruationē nihil penitus p̄dest sed
poti⁹ obest: non est virtuosa sed magis vitiosa.
istud patet qz cum electio sit corū que sunt ad
finem: si illud quod eligitur non p̄sit ad cōse-
cutionem finis sed potius noceat: talis electio est
fatua nec ē fm̄ p̄udētā q̄ facit electionez rectā.
sed electio mortis q̄ est maximū malum fm̄ nō
credētes aliā vitā: nihil facit ad p̄seruationē rei-
publice sed poti⁹ nocet. ergo talis electio nō est
bona nec virtuosa. maior iā patet. sed minor p̄-
bat. qz cum bellū suscipit p̄ cōseruationē rei-
publice: ad hoc p̄ficiat et p̄ducit bellū cum victo-
ria. p̄ hoc enī cōseruat̄ respublica: q̄ ciues pug-
nat̄ fortiter cōtra hostes et eos vincit. mors aut̄
vnius cuius vel pluriū magis impedit victoriāz
q̄ p̄moueat. et ideo q̄uis fortis debeat eligere
fortit̄ pugnare. p̄ defensionē reipublice nō obstā-
tib⁹ periculis q̄ sunt in reb⁹ bellicis: non tñ debet
eligere mori s̄z oppositū. et si mors cōtigat: debet
ei displicere tāq̄ nocua sibi et reipublice. ¶ Con-
firmat. qz simile ē de vno ciue et de quolibet alio
et de oibus simul. sed nihil ē dictū q̄ omēs ciues
debeat eligere mortēz p̄o defensionē reipublice.
qz cū res publica p̄ncipaliter cōsistat i vita ciuiū
mors eorū non ē cōseruatio reipublice s̄z totalis
destructio. et mors cuiuscūq̄ est ei⁹ diminutio.
vñ mors cuiū vni⁹ vel omnium: non p̄mouet nec

cōseruat̄ reipublicā sed subuertit vel minuit. Itē
et redit i idē. null⁹ aggrediēs bellū sub spe victo-
rie: eligit mori in bello: qz nō stāt simul in eodez
mors et victoria. sed omnis virtuosus aggredi-
ens bellū p̄o defensionē et cōseruationē reipu-
blice: aggreditur ip̄m sub spe victorie qz aliē nō
pōt defendi nec cōseruari. ergo talis non eligit
mori. ¶ 2.º. p̄ncipaliter ad p̄positū arguitur.
qz fm̄ beatū Augustinū de trinitate: omis recte
eligēs efficit̄ melior quādo illud assequit̄ quod
recte eligit. qz electio recta nō est nisi de vere bo-
no nōdū habito vel minori malo quādo oportet
ip̄m vel maius incurre. assecutio autē veri
boni: reddit hoīem meliorē. vitatio etiāz maio-
ris mali p̄ min⁹ malum: reddit hominē min⁹ ma-
lum. et sic assecutio eius qd̄ recte eligitur: reddit
hominē meliorē vel min⁹ malū q̄ ēēt si nō asse-
q̄ retur qd̄ eligit. sed q̄ assequit̄ mortē nō credens
vel nec sperās aliā vitā: non efficitur melior nec
min⁹ mal⁹ q̄ esset si viueret qualiter cūq̄ qz effi-
citur oīo non ens fm̄ opinionē quā habuerunt
p̄hi gētiles de morte. ergo talis mors nō potest
eligi fm̄ rectā rationē. sed omis electio virtuosa
fm̄ rectam rōnē est. ergo p̄ nullā virtutē pure
moralē pōt recte eligere mortē. et si cōstaret ciui
b⁹ vel si p̄babiliter crederēt q̄ morerētur in bel-
lo: nō debēt se exponere. virtus enī fortitudinis
pure moralis ē circa timores et audacias vt pa-
tet. 3.º. ethi. neutrū aut̄ istoz est circa picula cer-
ta seu q̄ certitudinaliter inferūt mortē. de malo
enim qd̄ est vel estimat̄ in euasibile: nō est timor
sed tristitia quia iā estimatur q̄ si p̄sens. au dacia
etiā est cū fiducia euadēdi. p̄pter qd̄ virtus for-
titudinis q̄ est circa timores et audacias: nunq̄
est circa picula de quibus estimatur certitudina-
liter q̄ inferāt mortē. et multo minus virtus for-
titudinis pure moralis cōsistit in electione mor-
tis nec habet eā adiunctā. secus ē de fortitudine
adiuncta fidei cuiusmodi fuit in martirib⁹. ¶ 3.º.
ad p̄ncipale. quia rō partis oppositē dicēs q̄ bo-
nū cōmune p̄ferēdū est bono p̄uato: non valet.
quia bonū cōmune non ē p̄ferēdū bono p̄uato
nisi quādo in bono cōmuni includitur bonū p̄-
p̄iū. alias bonū cōmune ē extraneū nec ē p̄ferē-
dum bono p̄p̄io. et cui⁹ cōcludit̄ vlt̄erius q̄ p̄o
cōseruationē boni cōmunis in quo includit̄ bo-
nū p̄p̄iū debet homo exponere vitā suā: verūz
est etiā q̄ debet exponere piculo de quo p̄sumit̄
verisimiliter possibilis euasio et defensio reipu-
blice. q̄ autē p̄pter hoc debeat eligi mors: non ē
verū quia hoc nō p̄desset cōseruationi reipubli-
ce sed poti⁹ obest. ¶ 4.º. quia illud qd̄ addu-

atur de p^{ho}. 8°. ethi. dicēte q^d p^r amicis oportet multa pari z^o mori si oporteat. sed plus tenetur aliquis diligere cōmunitatē q̄ p^ratos amicos. ergo p^r bono communi debet hō eligere mori si necessē sit z^o. hoc in quā nō obstat sed potius cōfirmat p^rpositū n^rm. quia cōstat q^d nullus debet diligere amicū plus q̄ seipm. et ideo null^o debet eligere mori p^r cōseruatione vite amici. sed debet facere illud q^d p^rinet ad rōnē amicitie. z^o si ex hoc sequitur mors: nō sequit^r ex electione sed casualiter. nec solū exponit se hō licite piculis mortis p^r defensione reipublice vel amici: sed etiaz p^r defensione bonoz suoz tēporaliū. et tū null^o sapiēs diceret q^d hō virtuose eligeret mori p^r cōseruatione bonoz suoz tēporaliū. hec ille.

Quātum ad ter-

tium articulum p^{mo} notādum est q^d circa titulū q̄stionis sex cōclusiones formari p^{nt}. p^{ma} ē q^d nullū malum culpe eligēdum ē p^r vitando alio malo culpe vel pene. z^o huius rō est q^d nihil eligēdū ē nisi q^d recte rationi concordat. sed quod cūq^{ue} maluz culpe a recta rōne discordat eo ipso q^d ē malum culpe. ergo nullo mō recte eligēdum ē. implicat enī contradictionē q^d aliquid discordās a recta rōne sit recta rōne eligēdūz nec fm se nec p^r quocūq^{ue} malo vitādo. nā in eo q^d ponitur discordās a recta rōne: ponitur eē illicitum. in eo vero q^d ponitur esse recta rōne eligēdū: ponitur esse licitūz. z^o ita ponitur idē simul eē licitūz z^o illicitū. ¶ Si quis vero dicat q^d rō dicta p^{bat} nullūz malum culpe eē propter se eligēdum nec p^r vitādo malo pene: s^z non p^{bat} q^d minus maluz culpe nō sit eligēdum p^r vitādo maiori malo culpe vt mēdaciūz p^r vitādo adulterio: respondemus p^{mo} q^d cum peccatū includat p^r se z^o intrinsece rōnē illiciti: nullo mō pōt sibi cōuenire ei^o oppositū. s. eē licitū. sicut ipossibile ē q^d aial sit aliquo mō insensibile eo q^d derōne eius p^r se z^o intrinseca sit eē sensibile. ac p^r hoc nec p^ro vitando maiori malo culpe nec quomodo cūq^{ue} aliter: malū culpe ē eligēdū. Respondemus secūdo q^d cū nullū malū culpe sit fm se eligēdūz eligere vel cōmittere min^o malū culpe p^r maiori malo culpe vitādo: nō posset p^rtingere nisi quia necessariū eēt alterum illoz eē eligēdum. s^z hoc in nullo casu cōtingere pōt. nō enim dabilis ē casus in quo necessariū sit aliquod malum culpe p^rmittere. nā cū omis culpa fm p^rziā rōne sit voluntaria ita q^d si non ē voluntaria nō sit culpa iuxta dictum augustinū: cōsequēs est q^d nulla culpa

seu peccatuz culpabile debeat necessario cōmitti. vnde p^rpositis volūtati duob^o malis culpe vt mēdacio z^o adulterio: pōt z^o debet vtrūq^{ue} retere quia nullo casu necessariū est alterū eozū eligere. ¶ Secūda cōclusio est q^d quādo q^{ue} licitū ē immo z^o necessariū eligere malū pene p^rpter vitādum malū culpe quē admodū cōtingit in actibus virtutum q^{ue} hnt pro materia aliquod malū penale. sicut fortitudo q^{ue} est circa picula mortis. nullus enīz pōt fortiter agere nisi tristitia et mala pene sustinēdo p^rut p^{hs} dicit. 3°. ethi. sed quādo q^{ue} necessariū ē fortiter agēdo aggredi pericula mortis p^r vitādo malo culpe vt quādo occurrat fortiter eē agēdum p^r defensione fidei vel reipublice ad quā tenetur ex vi p^rcepti cuius fidelis p^rloco z^o tēpore. nā tūc peccat^r q^d fortit^r agēdo: malum pene seu periculū nō aggredietur. vt enī dicit. S. Doc. 2^a. 2^a. q. 123. ar. 4. in. cor. ad virtutē fortitudinis p^rinet ne retrahat ab bono rōnis p^rpter timorē mali cōporalis. q^z nullū bonum cōporale equalet bono rōnis. et ideo oportet q^d fortitudo animi dicat q^d firmiter retinet voluntatē hominis in bono rōnis contra maxūna mala. maxime autē terribile iter omnia cōporalia mala: mors est q^{ue} tollit omia cōporalia bona. ¶ Tertia cōclusio ē q^d licitū est eligere maluz pene nō solum p^r vitādo malo culpe: s^z etiam p^r maiori bono p^r mouēdo. p^r quē modum licitū ē corp^o affligere vigilijs z^o ieiunijs ad rēp^rmedam carnis cōcupiscētā p^rpter boni tēperatē promotionē z^o ad sup^rcelestium cōtēplationē excitādā. Juxta quod apostolus dicebat. 2^a. Corin. 6°. in omnibus exhibeam^o nosmet ipsos sicut dei ministros in multa patientia in tribulationibus in necessitatib^o in angustijs in plagis in carceribus in seditionibus in laboribus in vigilijs in ieiunijs. z^o hinc ē q^d augustinus hortatur i regula dices. carnē v^ram domate ieiunijs z^o abstinentia esce et potus quātūz valitudo p^rmittit. ¶ Quarta cōclusio ē q^d malum pene quādo q^{ue} eligēdum est p^r vitādo maiori malo pene: quādo. s. maius malū vitari nō pōt nisi min^o malum pene incurratur. p^r quē modū sectio mēbrū quādo q^{ue} eligēda ē pro vitādo malo mortis vbi alterū ipoz incurrere necessariū sit. ¶ Quinta cōclusio ē q^d considerādo penā inferni fm cōmunē cursuz in q̄. s. hēt grauissima peccata adiuncta nullus debet eligere penā inferni pro quocūq^{ue} malo culpe vitādo. cuius rō est q^m sicut in p^{ma} cōclusionē fuit deductū: pro vitādo malo culpe nulluz aliud culpe malum eligēdum est. s^z pena inferni fm cōmunē cursum z^o statū dānatoz hēt

mala culpe adiuncta et grauissima. s. odium dei inuidia, primoque despatione ac impenitentia et quae plura alia que ex ipso penarum dolore et miserrimi status perpetuitate: dantur incurrunt. ergo nullo modo regulariter loquendo pena inferni per aliquo malo culpe vitando eligenda est. Neque est dabilis casus possibilis in quo alterum illorum necessario sit eligendum. nam casus talis contingere non posset nisi deo precipiente alicui que eligat penam eternam subire. huiusmodi autem casus non solum est impossibilis sed etiam incopossibilis capiendone penam inferni ut in hac quinta conclusionem accipitur. probatur hoc. nam pena inferni sic accepta: habet grauissimas culpas adiunctas. s. odium dei et obstinationem in peccatis et quae plurima alia. unde si deus precipiet homini hoc modo penas inferni eligere: precipiet grauissima peccata committere quae talia sunt ex propria illorum ratione. et tamen in quantum diuino precepto illa committeret: peccata non essent: nec ipse peccata committeret. et sic peccata committeret et non committeret peccata quod esset contradictoria simul esse vera. ¶ Sexta conclusio est que loquendo de pena inferni quae ad ipsam penalitatem precise: magis eligere debet vere contritus penam inferni subire quam malum culpe committere. cuius ratio est quia cum homo debeat plus deus diligere quam seipsum: plus debet refugere dei offensam quam quod cum sibi nocuum. unde licet pena inferni sit maximum hominis nocuum: plus debet homo bene dispositus mere eligere penam inferni subire quam malum culpe committere. Sed utrum dabilis sit casus in quo necessarium sit homini alterum illorum incurrere: videtur dicendum quod secundum commune cursum diuine ordinationis: non est casus possibilis loquendo de potentia dei ordinata cui respondet communis rerum cursus. imo videtur quod casus sit incopossibilis. probatur hoc. quoniam ut dictum fuit in precedenti conclusione: talis casus dari non potest nisi deo precipiente alicui que velit et eligat penam inferni subire. hoc autem possibile non est de potentia dei ordinata secundum quam subire penam inferni se habet ut consequens ad malum culpe mortalis committere. nam secundum ordinem institutum diuine iusticie: ad malum culpe mortalis consequitur reatus pene infernalis. et nullus penas inferni incurrat nisi malum culpe commiserit. unde secundum commune cursum diuine iusticie: qui non committit malum culpe: non incurrat penam inferni. sed ut ponitur casus qui non committit malum culpe: debet penam inferni subire. ac per hoc statu casu simul cum communi ordine diuine iusticie: sequitur quod qui non committit malum culpe: incurrat penam inferni quod est contradictoria esse simul vera. et per consequens sequitur

quod casus sit incopossibilis. Si vero pena inferni capitur quae ad rationem penalitatis pertinet: et de speciali dei dispensatione propter commune cursum diuine iusticie: casus non est incopossibilis de potentia dei absoluta quoniam ex nulla parte implicatur contradictio. nam non repugnat contradictorie quod deus reuellet alicui dispensationem suam eternam. nec quod illi precipiat velle et eligere ipsam suam dispensationem. ac penam inferni. nec iterum repugnat quod quis subire eligat penam inferni et summum malorum ex diuino precepto sibi imposito. Et hoc videtur esse de mente. S. Tho. primo. secundum. dist. vltima articulo vltimo ad. 2. Et primo. 2. q. 19. articulo 10. ad. 2. Et de ve. q. 23. articulo 8. ad. 2. Et primo quod libet. articulo 9. Quod autem ipse dicit in pallegatis locis hominum cui fieret reuelatio non teneri ad volendum seu eligendum penas inferni illas singulariter explicando sed quod in tali casu sufficeret velle et optare penam inferni subire implicite et in genere vel in sua causa volendo. s. diuinam voluntatem et ordinem iusticie diuine seruari debet intelligi quod est ex debito reuelationis de quo ponitur ab eo casus. sed si deus sub precepto debito imponeret illi cui fieret reuelatio quod penam inferni quod ad omnes penalitates vellet subire: teneretur id eligere etiam explicite ex vi precepti. quia licet malum pene sub ratione quae tale malum est non cadat sub electione eo quod non habeat ut sic rationem bonitatis: et tamen in quantum id est a deo preceptum: rationem habet bonitatis et est eligibile sicut et habet rationem eligibilis in quantum est promotiuum boni vel impeditiuum maioris mali sicut dictum fuit in secunda et tertia et quarta conclusionibus.

¶ Secundo Notandum est quod nomine offese actus in sumptum et secundum commune vsum loquendi: importat de principali significato actum indebitum vel omissionem debiti actus in alterius iniuriam vel detrimentum. connotat vero relationem offendentis ad offensum. passiuo vero in creaturis dicit aliquem effectum commissione vel omissione offendentis causatum. in deo vero nullum effectum dicit: eo quod ex actione creature vel ex actus omissione nihil realiter in deo effici potest. unde offensa qua deus dicit offensus creature: non ponit in deo aliquid reale: sed respectum quendam ad creaturam. est autem generaliter verum relationibus que dicuntur de deo ex tempore quod omnes sunt realiter in creatura. in deo vero tamen modo secundum rationem put declaratum fuit libro primo dist. 30. unde offensa qua creatura dicitur deum offendere: dicit relationem reale in creatura. in deo vero dicit relationem rationis tamen modo. dicit enim deus offensus: non ab offensa que sit aliquid reale in deo: sed

denominatione extrinseca ab offensa actiue sumpta q̄ realiter ē in hoīe peccatore. quēadmodum de^o dicit dñs creature nō a relatione dñij q̄ realiter sit i deo: s; a seruitute q̄ realiter est in creatura. nō enī est incōueniēs q̄ ab vna z eadē numero diuersed denominationes sumātur. sicut ab vno z eodē honore numero existēte i honozante iuxta dictū p̄bi in p^o ethicoz: denominat vñ honozās z ali^o honozat^o. si igit querat de offensa realia q̄ de^o denominat realiter offensus a peccatore: dicēdū erit q̄ ē offensa actiue existēs realiter i peccatore. s. vel act^o indebit^o vel omissio act^o debiti. nā vt p̄missum ē: de^o dicit realit^r offensus quēadmodū z dñs denominatione extrinseca. s. a reali offensa extra deū existēte i creatura. potest etiā huiuscemodi denominatio relatiua trahi a relatione rōnis in deo in q̄^m relatio offēse in creatura terminat ad deū cū dicit peccator offendit deum. ppter quā terminationē: rō siue diuina siue humana intelligit respectū quēdam dei ad creaturā eo q̄ omis termin^o relatiuus est correlatiu^o alteri termino. **¶** Ex quib^o inferim^o q̄ quis ex eo q̄ de^o offendit a peccatore sequat aliq̄s effect^o a deo i peccatore sicut p̄uatio gr̄e z pene inflicio: nō tñ offensa q̄ de^o dicit offensus ē p̄prie loquēdo p̄uatio gratie vel pene inflicio aut aliq̄s ali^o effect^o ex offensa secut^o put aliqui falso putāt. nisi forte fiat denominatio p̄ causas p̄ modū quo aliquādo vocam^o p̄uactionē dei q̄ malos punit: irā dei qz est effect^o ire dei. denominat enī quādo qz effect^o a causa z causa ab effectu. ira vero dei dicit nō passio sicut in nobis: sed volūtas puniēdi. vñ rōnabili^o illi dixissent offensa z dei eē volūtatē puniēdi peccatorē: q̄ eē ipaz penā qua peccatores punit. qz p̄prie se hēt ad offensam peccatoris q̄ de^o dicit offensus: q̄ pena ipā qua de^o peccatorē punit. quis z talis denominatio nō adhuc eēt p̄prie aut formalis. **¶** Et ex his vlteri^o inferim^o q̄ cū dicit de^o offensus: nō soluz ē denominatio metaphozica vt si sensus sit q̄ de^o se hēt in puniēdo offendētē ad modū hominis offensi. s; etiā est denominatio vera denominatione extrinseca mō supra exposito. dicit enī de^o vere z realiter offensus peccatori: qz vere z realiter peccator deū offendit. quēadmodū dicit de^o dñs creature: nō soluz qz se hēt in regēdo z coercedo ad modū hoīs q̄ dñs est aliozū: s; qz vere z realiter est dñs creature ppter realē subiectionē z seruitutē creature ad deū.

¶ Tertio Notādū est q̄ vt. S. T. de dicit. 2°. 2°. q. 14. ar. p^o. honestū idē est q̄ virt^o. bonū aut honestuz ē qd

ppter se q̄rit. virtutes igit ppter se appetēde sunt. qd z phus dicit i p^o ethi. Neq; obstat q̄ felicitas sit finis z p̄miū virtut^o vt ibi phus inq̄t. nā vt phus ibidē distinguit: eozū q̄ ppter se appetuntur: qdā appetunt solū ppter se z nūq; ppter aliud sicut felicitas q̄ est vltim^o finis. quedaz vero appetūtur z ppter se inq̄^m hēt i seipsis rōnē bonitatis etiā si nihil boni p̄ ea nobis adueniret: verūtāmē z sunt appetibilia inq̄^m. s. pducūt nos in aliq̄d bonū p̄fect^o. z hoc mō virtutes sūt ppter se appetēde. z inde est q̄ phus dicit in. 3°. ethi. q̄ viro forti honestū est ipā fortitudo z finis ipsi^o. nā fortis honestat^o causa subit z agit ea q̄ ad fortitudinē p̄tinēt. quis igit fortis nulluz vltierius p̄miū speret: ppter solā fortitudinis opationes subire debet pericula etiā mortis quādo oportet z pro quo oportet seruat^o ceteris circūstantijs ad actū virtut^o req̄sit. maius enī bonum est virtut^o bonū z ipsius opationis honestas: q̄ sit malū pene laborū z periculoz etiā mort^o q̄ pro loco z tēpore fortis subire debet. qz ergo p̄ acq̄rēdo seu p̄mouēdo bono virtut^o licitū est eligere malū pene put deductū fuit in tertia p̄clusione p̄mi notabilis: consequēs est q̄ fortis etiā fortitudine morali si casus occurrat debeat non solū picula s; z mortē eligere pro cōseruādo vñ p̄mouēdo bono virtut^o siue ne a bono virtut^o recedat. Neq; valet vt qdā obijciūt q̄ fortis soluz moraliter nō credēs aliā vitā: nullum p̄miū speret post mortē ac p̄ hoc q̄ p̄ mortē suā non efficitur melior. omis aut recte eligēs efficitur melior dū id qd̄ eligit assequitur fm augustinum. hoc inquā non valet quoniā virt^o z ei^o virtuosa operatio cū sit de maximis bonis: ppter se appetēda z eligēda etiā si nullum hēat vltieriorē finem sicut p̄missum est. Neq; est ver^o q̄ eligēs mortē corporalē pro bono virtutis cōseruādo vel assequēdo non efficitur melior q̄ post hāc vitā aliā non credit nec sperat: qz p̄ mortē desinit esse omnino fm opinionē suā: z tñ in eligēdo mortē et in picula mortis sustinēdo q̄ mortē p̄cedunt: melior efficitur q̄ fuerit ante q̄ eligat mortē p̄ illo tēpore dignus est laude z honore. vñ phus tertio ethicozuz tractatu de fortitudine capitulo penultimo dicit q̄ vere fortes turpe fugere z mortē tali salutē p̄ferēdaz eē cēsent. z ea vltimo dicit. vir fortis maxime dign^o est vitā maximisq; bonis p̄uatur i dīpsum sciēs qd̄ quidē dolorem affert. verū nihilomin^o est fortis z eo magis fortasse: q̄ honestatez q̄ est in bello his anteponit. Juxta quod. S. Tho. inq̄t. 2°. 2°. q. 12. 3. ar. 5. in. cor. pericula mortis q̄ sunt in bellis: directe

iminet hoi ppter aliqd bonū inq̄m videlicet defendit bonū cōmune p iustū bellū. Facit ad hoc qd̄ S. Tho. dicit. 3^a. p. q. 50. ar. 6. in. cor. q. de morte xpi dupliciter loq̄ possumus. vno modo fm̄ q̄ est in fieri. alio modo fm̄ q̄ est in facto eē. dicitur aut̄ mors esse i fieri quādo aliq̄s per aliquā passionē naturalē vel violētā tendit in mortē. et hoc modo idē est loq̄ de morte xpi et de passione ipsi. sed i facto esse mors xpi cōsideratur fm̄ q̄ iā facta est sepatio corporis et anime. Itē. 2^a. 2^a. q. 124. ar. 4. arguit sic q̄rto loco. martyriū est actus meritorius. sed actus meritorius non pōt esse post mortē. ergo ante mortē. et ita mors non est d̄ ratione martyrii. ad quod respōdet q̄ meritū martyrii non est post mortē sed i ip̄a voluntaria sustinētia mortis. put. s. aliq̄s voluntarie patit̄ infliccionē mortis.

Quantum ad ar

ticulū quartū respōdēdū est obiectionibus aduersarioꝝ. Et q̄dē ad p̄mū cōtra p̄mā cōclusionē dicitur q̄ minor ē falsa inq̄m dicit penā inferni vel oīo nō esse: nō esse meritoria alicuius virtutis. q̄uis enī pena inferni vel nō esse oīo postq̄ actu cōtingit non possit esse meritoria virtutis fm̄ cōmune ordinez diuine iusticie pōt tamē esse meritoria virtutis anteq̄ sit actu et i facto esse dū. s. est i fieri in p̄meditatione et electione aut etiam i tollerantia dolorū et picolorū q̄ nata sunt mortem inducere. sic enī esse potest materia virtutis obedientie et charitatis vt i casu ultimo posito i sexta cōclusionē p̄mi notabilis vel etiā alterius virtutis. vnde cum quis eligit exponere se morti et mortē subire ppter bonū reipublice: ipse electionis act⁹ est circa materiā virtutis fortitudinis. et cōsimiliter dicēdū est de electione non eē simpliciter. et est simile quod. S. Tho. dicit. 3^a. p. q. 50. ar. 6. in. cor. et ad. 2^m. q. mors xpi fm̄ q̄ consideratur i fieri. put. s. p passionem xp̄stendebat i mortē: fuit causa nostre salutis p modū meriti. nō sic aut̄ fm̄ q̄ consideratur i facto esse post sepationē corporis et anime. Ad 2^m. dicitur q̄ respōsio ibi data bona ē inq̄m dicit q̄ pena inferni vlt̄ oīo nō eē pōt eē materia virtutis neq̄ valēt contra nos eius improbationes. nō p̄ma qz nos non loq̄mur de pena inferni vel de nō esse oīo postq̄ sunt i facto esse quicqd̄ illi loquatur. sed loquimur de ipsis penis. put sunt in fieri. s. in p̄meditatione et electione hoīs vere cōtriti q̄se illis penis exponit. ppter bonū virtutis et vt fugiat malum culpe oppositi vitij. sicut cum

q̄s eligit mortē subire pro fidei confessione vel ne xpi fidē abneget aut etiā pro salute reipublice sicut legit̄ p̄ machabeozū. 6°. q. fecerit eleazar filius laura supponēs se elephāti vt illū occideret. ex cui⁹ casu nō dubitabat se esse moriturū et hoc vt suū populū liberaret prout cōmendat̄ in textu. Itēq̄ valet secūda improbatio qz nos nō loq̄mur in casu ipsius: sed i casu quādo pena est materia virtutis et fugere penas est totaliter virtuti contrariū. in quo casu arguēs nobiscum assentit. Lū aut̄ arguēs dicit ampliādo casuz q̄ scilicet oporteat alterz incurrere culpā videlicet aut penā inferni seu oīo non esse q̄ casus est impossibilis imo et incōpossibilis: dicimus q̄ nō est vniuersaliter verū sed aliquādo sic et aliquādo non. put deductum fuit i p̄o notabili sub quitaz sexta cōclusionib⁹ vbi patet respōsio ad omia q̄ arguēs adducit i contrarium longo suo p̄cessu. Unde respōsio quozūdā ab eo recitata bona est. neq̄ valet improbatio arguētis qua. pbare nititur casum esse impossibilē sicut patuit i sexta cōclusionē p̄mi notabilis. Itēq̄ valet secūda supposito q̄ casus sit possibilis. nam assumptum est falsum et cōtra doctrinā p̄bi vbi allegatū est in tertio notabili. Ad argumēta contra secūdam cōclusionē ad p̄m dicitur q̄ assumptū est falsum. nec valet eius p̄batio nā supponit falsum q̄ scilicet ira et offensa dei non est nisi pena inflicta vel infligēda peccatoꝝ. licet enī ira dicatur i deo fm̄ effectum inq̄m. s. infert penā: nō ideo seq̄tur q̄ ira sit idē quod pena. imo magis seq̄tur q̄ ira dei sit inferēs penā. huiusmodi autē est voluntas puniēdi q̄ methaphorice denominatur ira ad similitudinē hoīs irati q̄ ex passione ire penas infert. deus aut̄ punit nō ex passione sed voluntate recta et iusto iudicio. vt enī. S. Tho. dicit cōtra gentiles libro p̄o ca. 92. interdū voluntas ex sapientie ordine i illum effectuz tēdit i quē aliq̄s ex passione defectiua inclinatur. iudex enī ex iusticia punit sicut et iratus ex ira. et sic deus aliquādo dicitur iratus inq̄m ex ordine sue sapientie ali quē vult punire. fm̄ illud psalmi: cum exarserit in breni ira eius. Responsiones aut̄ quas arguens dat ad rationes pbantium q̄ offensa dei sit aliud realiter q̄ pena peccati: non valēt. non p̄ma qz licet offensa passiue dicta nō sit aliqd̄ reale i deo causatū ab offendēte sicut i nobis contingit: et tū deus vere dicitur offensus propter realem actum offensionis hominis peccatoris contra deum. vnde quia per contritionē peccatoris deus desinit esse offensus manēte pena et reatu pene: manifestū est q̄ offensa aliud rea-

liter sit q̄ pena. Tum etiā q̄ q̄ in deo nō sit realiter offensa passiue dicta. put dicit effectū offendētis: nō soluit illoꝝ rōnem sed magis iunat. q̄ cum offensa actiue dicta nō sit realiter idē quod pena vt ipse arguens concedit: si nulla est i deo offensa passiue dicta: consequēs est q̄ nullo mō offensa sit idē realiter quod pena. vnde responsio arguentis magis est fuga q̄ vera responsio. ¶ Neq̄ valet secunda respōsio naz assumit falsum. put patet ex secundo notabili. Neq̄ tertia respōsio valet sed est manifeste verbosa ⁊ ad fugam. nā dictum illud doctoꝝ verissimū est ⁊ p̄prie dictum. est eni sensus q̄ damnato nō displicet peccatum ea rōne q̄ est contra voluntatem dei: sed q̄ pro illo penā sustinet. deus autem d̄ offensus a peccatore non solū denominatione metaphorica vt arguens putat: sed etiā denominatione propria q̄uis ab extrinseco prout in secundo notabili expositū fuit. ¶ Ad argumenta contra tertiam conclusionē ad p̄m dicit q̄ fundatur in quodam falso. s. q̄ in nullo casu mors alicuius particularis pficit ad salutē ⁊ bonū reipublice. hoc eni falsum est. nam ⁊ contingere pōt ⁊ nōnūq̄ contingit q̄ propter mortē vnius tota reipublica saluata est sicut Aug⁹ narrat quinto libro de ciuitate dei de mucio q̄ pro pace romane reipublice mortē se obtulit regē potensā occidere querēs. ⁊ de curcio q̄ armatus equo concito in abruptū hiatū terre se p̄cipitē dedit pro liberatione populū romani. sic et p̄tigerat de eleazar p̄ machabeoꝝ 23. 6°. si in bestia loricate lorice regis rex supfederat vt ipse putauit. vnde ⁊ textus dicit visum est ei q̄ in ea esset rex et dedit se vt liberaret populum suum ⁊ acq̄reret sibi nomen eternum. ¶ Ad. 2. m. dicit q̄ minor est falsa. immo eligēs mori pro bono reipublice: multo melior efficitur adipiscendo bonum virtutis et honore ⁊ gloriā pro actu virtutis etiam si post mortē nihil premiū aut boni adeptus esset. sufficit eni q̄ ante mortē in ipsa mortis electione: bonum virtutis acq̄sierit in quo ⁊ factus est melior. Tum autē arguens dicit q̄ si cōstaret ciuibus vel si probabiliter crederēt q̄ morerētur i bello: nō deberent se exponere: falsum est ⁊ contra verā philosophiam sicut patet ex auctoritatibus phi in tertio notabili. ⁊ iterum libro. 9°. ethi. ca. 8°. ⁊ probus inq̄t obtēperat mēti. atq̄ v̄z est illud quod de studio dicit. complura in quā ipsum agere ⁊ amicorū ⁊ patrie gratia ⁊ si opus fuerit mortē obire. ⁊ infra. expetit eni potius vitā ⁊ honestam vno anno: q̄ annis multis. ⁊ vnū actū honestum magnūne: q̄ multos ⁊ paruos. atq̄

his q̄ pro amicis: qui pro patria mortem obeūt hoc forsitas accidit. magna igit̄ sibi ipsis eligūt honestatez. Juxta quod dicitur puerbioꝝ. 12°. q̄ negligit damnū. s. corporale vel tēporale. p̄pter amicum: iust⁹ est. Item ⁊ est contra verbum domini Joā. 15°. dicentis maiorē hac dilectione nemo habet q̄ vt animam suā ⁊ ponat quis pro amicis suis. Quod secutus beatus Joānes p̄ Joā. 3. inq̄t. ⁊ nos debemus pro fratribus aias nostras ponere. i. vitam corporalem. Juxta q̄ Augustin⁹ libro p̄ de doctrina christiana ponēs ordinē diligendoꝝ ex charitate dicit. q̄ plus diligere debemus p̄ximū. s. quo ad salutē anime q̄ corpus proprium. ita q̄ exponere vitam corporalem pro salute proximi spiritali vel est necessitatis in casu: vel est superogationis ⁊ perfectionis. Consonat quod. S. Doc. 2. 2. q. 26. ar. 4. ad. 2. m. ⁊ ar. 5. per totum dicit. Item. q. 8. v̄tu. q. de charitate. ar. 9. ad. 15. m. sic ait. dicendum inquit q̄ fm ea q̄ pertinet proprie ad propriam personā alicuius: plus debet exhibere dilectionis effectū parētibz q̄ extraneis nisi forte inq̄ in bono alicuius extranei depēderet bonum cōmune. quod etiā sibi ipsi p̄ponere debet. vt cum aliq̄s seipsum periculo mortis exponit ad saluandū in bello dicē eterātus vel in ciuitate p̄cipem ciuitatis inq̄ ex eis dependet salus totius cōmunitatis. hec ille. Item. 2. 2. q. 32. ar. 6. in. cor. expresse dicit q̄ pro liberatione magne persone per quam ecclesia vel reipublica sustentaretur: laudabiliter seipsum ⁊ suos periculo mortis quis exponeret. cum bonū cōmune sit proprio preferendum. ¶ Patet igit̄ falsum esse suppositum arguentis. neq̄ probat ips⁹ propositū q̄ virtus fortitudinis pure moralis sit circa timores ⁊ audacias que respiciunt futura pericula quia etiā consistit circa tristitias que respiciunt malum iminens et presens prout. S. Tho. dicit. 2. 2. q. 136. ar. 4. ad. 2. m. v̄i p̄his dicit li. 3. ethi. capitulo vltimo de fortitudine. mors q̄ dē atq̄ vulnera forti viro molesta erūt. feret tamē q̄ honestum est ea ferre vel turpenō ferre. ¶ Ad. 3. m. p̄cipale patet solutio ex respōsione ad p̄m. procedit eni ex falso supposito. s. q̄ homo etiam pro conseruatione boni cōmunis in quo bonum proprium includitur non debet se exponere periculo mortis de quo nō presumitur verisimiliter q̄ euadat. hoc autem falsum eē ex supra dictis apparet. ¶ Ad. 4. m. dicitur q̄ etiā procedit ex falso supposito. s. q̄ nullus debet eligere mori pro cōseruatione vite amici. hoc autē ex supra allegato philosophi dicto. 9°. ethi. cō-

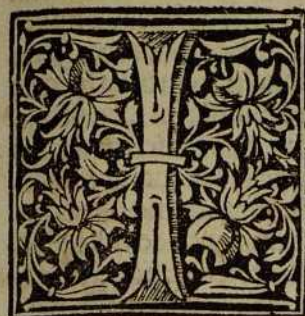
nunciat esse falsum. quod exponens. S. Tho. in cōmento dicit. hoc autem accidit his qui moriuntur propter virtutem. qz licet minus vivant vna tamen sola actione qua se pro amico exponunt: maius bonum faciunt q̄ in multis alijs actionibus. et ita in hoc q̄ se exponunt mori pro amicis virtuose agendo: magnum bonum sibi ipsis eligunt. Neq̄ confirmat dictū arguētis q̄ homo pro conseruatione suoz bonozum tēporaliū non debet se morti exponere. tum qz nō est hoc vix in omni casu quādo. s. bona temporalia multum conferunt ad bonum reipublice ad virtuosas operationes explendas. tum etiā qz non est simile de bonis temporalibus q̄ min⁹ amari debēt ab homine q̄ corpus proprium. amicus autē magis diligendus est quo ad bona spiritalia q̄ corpus proprium. z multo magis diligēdum est bonum virtutis. ¶ Ad argumētū ante oppositū respondeo ex dictis. S. Tho. p̄ quod dicitur. ar. 9. ad p̄m q̄ minor ē falsa. z ad eī pbationem negatur assumptum. nam vt ibi dicit. S. Tho. plus preponderat bonum diuinuz contra quod agit culpa bono nature create cui opponit pena: q̄ perpetuitas pene tēporalitati culpe. z in hoc articulo terminat.

postea recedēte fictione. in quo casu p̄fessus nō tenet peccata p̄us cōfessa iterū confiteri sed t̄modo fictionē. Hanc cōclusionē tenet Sanctus Thomas in hac distinctione questione tertia articulo quarto sub articulo p̄o.

Quantum ad se

cundū articulū arguēdū est cōtra cōclusionē. Et q̄dē cōtra eādē arguit durād⁹ dices. aliquis p̄t dici non cōtrit⁹ z nō penitēs dupliciter. vno modo qz dolet de peccatis s̄ nō sufficiēter. alio modo qz nō dolet de peccat⁹ nec pro tunc abstinere pponit. p̄mo modo cōfessio facta a non contrito: valet qz nulli p̄t constare de sufficiēti contritione. z ideo ad hoc q̄ excusetur a transgressione p̄cepti de cōfessione: sufficit q̄ reputet se contritum. et credibile est q̄ de⁹ suppleat residuum aut q̄ per absolutionem p̄cedens doloꝝ virtute clauitū qui fuit insufficiens: efficitur tunc sufficiēs: aut postmodum supueniente contritione dimitit⁹ peccatum nec tenetur ad iterandum confessionē p̄ius factam. si autē sit in contritus qz non penitet nec pro tunc abstinere pponit: sic est difficilioꝝ questio. circa quaz sunt duo modi dicendi. primus q̄ talis confessio valet ad remissionem culpe. quia impenitens quando cōfiteatur absoluitur licet tūc non recipiat fructuz absolutionis: tamē recedēte fictione recipiet sicut de baptismo dictum est. z forte ratio huius opinionis est qz sicut in baptismo imprimiū character ad quē recedēte fictione consequitur gratia: sic in penitētia recipitur quedam dispositio vel ornatus ad quē recedente fictione sequitur gratia per quaz est remissio peccatorum. ¶ Sed istud non videt alijs propter tria. primo quia nullus talis ornatus imprimitur in sacramēto penitētie sed est adinuentio ficta. ¶ 2. qz si aliquid tale imprimitur: non manet nisi cum gr̄a: alioqui multiplicaret in eodez s̄m numez cum cōtigat iterari cōfessionē et absolutionē de eisdē peccatis. z iterata causa iteratur effectus quod est incōueniēs. si autē nō manet nisi cum gr̄a: non imprimiū nisi p̄ confessionez z absolutionē per quā cōferit⁹ gr̄a quod non est in p̄posito. ¶ 3. qz dato q̄ talis ornat⁹ posset esse cum gr̄a z sine gratia: ad ipsum non sequeretur gratia recedēte fictione quacūqz: cū indifferenter se habeat ad gratiam et ad priuationem ei⁹ sicut p̄ius dictuz est de caractere baptismi. ¶ 4. arguit contra illum moduz z pro alio. s.

Tertius cir

ca decimā septimā distinctionem querit vtruz confessio facta ab illo q̄ non est contrit⁹ nec penitens: aliquid valeat z arguit q̄ nō. quia cōfessio distinguit⁹ contra contritionē z satisfactionē. s̄ cōtritio z satisfactio nō valēt sine charitate. ergo nec p̄fessio. ¶ In oppositū arguit qz cōtritio valet sine actuali cōfessione dummodo hēat in p̄posito. ergo similiter confessio valet sine actuali cōtritioē. ¶ In hac questione erunt q̄ttuoz articuli vt supra.

Quantum ad p̄

imum articulum sit ista cōclusio q̄ cōfessio facta sine contritione est sacralis q̄uis tūc nō valeat ad remissionez peccati valet t̄m

q̄ talis confessio non valet ad remissionē culpe
 nec pro tunc nec recedente fictione. q̄ talis im-
 penitens aut confitetur suam impenitentiam q̄
 est propositum non abstinēdi: aut nō. si non cō-
 fitetur: tunc est fictus fictione q̄ est speciale pec-
 catum ⁊ contēptus sacramēti. ⁊ ita cōfessio eius
 non est integra cum omittat confiteri illud pec-
 catū. confessio autē q̄ nō est integra nō valet sed
 est iterāda. ergo etē. si vero confitetur talem fi-
 ctionem: non debet absolui. quia minister cū sit
 instrumentū p̄ncipalis agentis. s. dei non debet
 aliquē absoluerē quem scit a deo non absolui.
 sicut instrumētā artis nō agūt nisi put mouētur
 a p̄ncipali mouente. sed sacerdos scit illum qui
 non penitet a deo non absolui. ergo nullo mo-
 do debet talem absoluerē. ⁊ ideo dicit dionysius
 in fine ecclesiastice hierarchie q̄ sacerdotib⁹ vtē
 dum est virtutib⁹ hierarchicis quomodo diuini-
 tate eos mouerit. si autē sacerdos presumat de
 facto talem absoluerē: peccat sicut ille qui a di-
 uino ordine auertitur. nec absolutio consequit̄
 effectum aliquem: quia virtus sacramentorum
 est p̄ncipaliter a deo: non autē a sacramētis vel
 ministro nisi sicut a causa sine qua non. ⁊ ideo q̄
 sic confitetur ⁊ de facto absoluitur: tenetur itē
 eadem confiteri ⁊ de eis absolui. hec durandus
 in forma etē. **C** Contra eandem conclusionem
 arguit godofredus. 5.º. quodlibet. q. 12. multi-
 pliciter. p̄mo quia si aliquis virtute absolutiōis
 facte consequatur gratiam postea ⁊ non statim
 hoc est quia aliqua dispositio imprimitur in ani-
 ma ad quam sequit̄ gratia cessante impedinen-
 to quod est fictio que manet transeunte absolu-
 tione sicut post baptismum remanet character
 ad quem sequitur gratia recedente fictione. sed
 hoc non potest poni in absolute sacra-
 mentali. quia si sibi aliqua dispositio imprimitur: non
 manet q̄ diu absolutio impeditur. ergo non po-
 test poni q̄ in fice confitēte vi absolute pre-
 terite sequatur postea gratia et remissio pecca-
 torum. minor patet. quia illa dispositio aut po-
 test manere cum peccato: aut non. si non: ergo
 nulla talis facta est in fice confitente cum remā-
 serint peccata. si autem potest manere cum pec-
 cato: tūc habēs ex vna absolute tales dispo-
 sitionem si iterauerit peccatum: nō tenetur itē
 confiteri quia habet dispositionem que innata
 est p̄ sacramentalem absolute ad quaz de-
 bet sequi gratia ⁊ remissio peccatorū nisi sit im-
 pedimentū ex parte hominis. hoc autē videtur
 inconueniēs. ergo inconueniens est ponere ta-
 lem dispositionem manentem in fice per quaz

postea sequatur remissio peccatorū. **C**. 2.º. quia
 de ratione sacramenti penitentie vel penitentie
 sacramentalis est habere istas tres partes simul
 saltem in proposito scilicet confessionem contri-
 tionem ⁊ satisfactionem. nec sufficit vnum eorū
 sine alio in re vel in proposito. sed illa non sunt
 in fice confitente nec in re nec in proposito. er-
 go ei⁹ confessio non est pars vere penitentie sa-
 cramentalis. nec per consequens liberaf nisi cō-
 fitendo iterato confessione que sit pars vere pe-
 nitentie. **C**. 3.º. quia talis fictus saltem facto mē-
 titur et committit nouum peccatum fingendo
 se velle dimittere peccatum quod quidem non
 confitetur. ⁊ sic eius confessio nō est integra. er-
 go debet haberi pro nulla. et sic non tollit obli-
 gatio precepti per talem confessionem. **C**. 4.º.
 quia ista fictio aut est falsa assertio qua confitēs
 asserit se contritum cum non sit vel est defectus
 purus displicentie de peccato. si primo modo
 tunc committit nouum peccatū quod non con-
 fitetur. ⁊ sic confessio nulla est quia non est inte-
 gra. si secundo modo: aut tenetur cōfiteri fictio-
 nem illam aut non. si non: hoc est contra te qui
 ponis q̄ debet confiteri fictionem. si sic: contra.
 quia non potest confiteri fictionem modo quo
 debet nisi dicat in speciali q̄ talia peccata in spe-
 ciali confessus fuit sine displicentia. quia sic so-
 lum reducuntur ad noticiam sacerdotis omnia
 peccata confessa: nisi forte confiteretur eidē cui
 prius: et tunc sufficeret dicere confessus fui vo-
 bis sine displicentia et de hoc confiteor. Item
 cum defectus talis displicentie non dicat speciale
 peccatum: non videtur q̄ indigeat speciali con-
 fessione si in confessione tali confertur aliquid
 vnde recedente fictione consequatur remissio
 peccatorum. sicut etiam baptizatus cum fictio-
 ne: non indiget alio sacramento ad tollendum
 reatū illius fictiōis nisi q̄ recedat. sic ergo sequi-
 tur q̄ fice confitens tenetur iterūz confiteri. ita
 q̄ si redit ad eum cui prius confessus fuit pecca-
 ta sua si ille habeat in memoria: sufficit confite-
 ri in generali fictionem suam. si autem alij: tene-
 tur soluz iterare in speciali. **C**. 5.º. quia rationes
 alterius partis non valent que sunt potissime
 tres. prima est quia confessio que est pars peni-
 tentie que est sacramentum: non requirit nisi q̄
 homo ordinet se ad sacerdotem notificando ei
 peccata sua ⁊ subiciat se clauib⁹ ecclesie. sed hoc
 potest facere tam fictus q̄ contritus. ergo con-
 fessio sic facta sufficit ad penitentiam prout est
 sacramentum: ita q̄ non oportet ea iterare sequi-
 tur tamen suam fictionem confiteri. Secūdo q̄

ficte confitens implet preceptum ecclesie. sed nō implet nisi faceret illud quod requiritur ex parte confessionis. ergo et c. Tertio quia sacramentum noue legis est rememoratiuum demonstratiuum et pronosticum. sed pronosticum est respectu futuri. ergo sacramentum noue legis respicit gratiam futuram. et licet aliquis per confessionē presentē dato q̄ non conteratur non habeat gratiam: tamen potest eam vi confessionis facte habere in futuro. ergo et c. ¶ Sed ista rationes nō cogunt quod patet discurrendo per singulas. qz ad primam diceretur q̄ confessio que est pars penitentie sacramentalis proprie accepta: requirit displicentiam peccati sine qua non est perfectum sacramentum penitentie propter defectum materie conuenientis que debet esse peccator contritus vel attritus: licet sit ibi aliquid pertinēs ad confessionē sacramentalem quia tenetur celare audita sub sigillo confessionis. ad quod tenetur etiam si nullam absolutionē impenderit. ¶ Ad secundum dicendum est q̄ preceptum de confitendo absolute: non est preceptū ecclesie sed dei. sed confiteri tempore determinato: est preceptū ecclesie. vnde dicendum q̄ simplex narratio peccati sufficeret ad implendum preceptum ecclesie non tamen ad implendum preceptū dei sine displicentia. vel potest dici q̄ etiam non implet preceptum ecclesie quia eius confessio vt dictum est non est integra. item etiam non satisfacit intentioni ecclesie que intendit confessionem faciendā ad receptionem eucharistie dignam ad quam requiritur displicentia peccati. ¶ Ad tertium dicendum q̄ sacramenta noue legis non dicuntur signa pronostica respectu gratie formaliter satisfaciētis: sed magis demonstratiua quia semper in eis confertur gratia nisi sit defectus ex parte recipientis. sed dicuntur signa pronostica respectu quorundam aliorū. puta respectu coniunctionis christi et ecclesie dicitur matrimonium signum pronosticum. et ideo argumentum procedit ac si essent signa pronostica respectu gratie et ideo non valet. hec godofredus in forma.

mel in anno omnia peccata sua tenentur confiteri christi fideles postq̄ ad ānos discretionis peruenerint iuxta capitulum omnis vtriusq̄ sexus b̄ peni. et remissi. Secundum est fructus seu effectus confessionis: et hic est duplex. vnus est ordinare confitentem ad sacerdotem subiiciendo illū clauibus ecclesie quas habet sacerdos ex institutione christi tanquā iudex peccatorum datus in terris s̄m illud Joan. 20. quorum remisistis peccata remittuntur eis et quorum retinueritis retenta erunt. subiicitur autem is qui cōfiteatur iudicio sacerdotis per confessionem per quam sacerdos eius conscientiam cognoscat. nam in foro penitentie in quo sacerdos iudex peccatorum est constitutus: non ad alterius accusationem vel testimonium fertur sententia: sed ipse peccator est sui accusator et testis per confessionem per quam conscientia peccatoris innotescit sacerdoti. Alius effectus est principalis et vltimatus confessionis sicut cause disponentis scilicet remissio peccatorū s̄m illud Jacobi vltimo confitemini alterutrum peccata vestra et orate pro inuicem vt saluemini. vnde ambrosius libro de paradiso: non potest quisq̄ iustificari a peccato nisi ante fuerit peccatum confessus. Considerando igitur confessionē quantum ad debitum quo fideles confiteri tenentur et quantum ad primū ipsius effectum. s. peccatorem clauibus ecclesie subiicere: contritio nō necessario requiritur ad confessionē. De primo probatur. tum quia preceptum de confessione sicut iacet in capitulo omnis preallegato: non obligat ad confessionem faciendam cum contritione. tum etiam quia contritio si vera est: non est sine gratia quaz nemo de cōmuni cursu scire potest se habere. iuxta quod apostolus dicebat prima Corinthiorum. 4. nihil mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum. et Job. 9. dicitur. et si simplex fuero hoc ipsum ignorabit anima mea. nullus igitur scire potest an sit vere contritus. vnde si preceptum de confessione peccatorum fienda obligaret confitentem ad contritionem tunc habendam: nullus scire posset an per confessionem a se factam liber fieret a precepto ecclesie. ex quo duo sequerentur. vnum est q̄ oporteret pluries eadem peccata confiteri. aliud est q̄ per quamcūq̄ reiteratam confessionem nō posset quis implere ecclesie preceptum. ac per hoc q̄ preceptū ecclesie obligaret ad aliquid impossibile quod ē contradictum hieronimi anathematizantis euz qui dixerit deum precepisse aliquid impossibile. deniq̄ s̄m veriorē sententiam doctorū theologoz p̄cepta dei moralia nō obligant hoiem ad illa ex

Quantum ad ar

ticulum tertius primo notandū est prout accipitur ex dictis Sancti Thome in hac distinctione q̄ stione tertia sub diuersis articulis q̄ in confessione s̄m q̄ est pars sacramēti: duo possunt considerari ex quibus pendet valor eius et necessitas. primum est debitum quo omnes se

charitate implenda. nulla ergo ratione dicendū est q̄ preceptum de cōfessione ex vi precepti obliget confitentem ad contritionem habendam que sine charitate esse non potest. De secundo p̄bat. nam absq̄ gratia et per consequens sine contritione: potest peccator sua cōfessione manifestare sacerdoti peccata ab eo cōmissa. ac per hoc se clauibus ecclesie submittere que contra peccata ex institutione xp̄i ordinant. item et potest recipere absolutionem sacerdotis quāuis. prunc nō valeat ad peccatorum remissionem. Si vero cōsideretur confessio quantum ad vltimū et principalem effectum. s. remissionem peccatorum: necessario requirit in confitente contritionē de peccatis. nam remissio peccatorum esse non potest sine iustificatione. iustificatio autē peccatoris nō fit sine contritione. vnde glosa super illud psalmi sacrificium deo spiritus contribulatus dicit. sp̄s contribulatus et contritus: est sacrificium in quo peccata soluantur. Ista videtur esse sentētia. S. Tho. de confessione peccatorum loco preallegato articulo quarto vbi et tenet expresse q̄ confessio sacramentalis pōt esse informis et q̄ agens confessionē peccatorum coram sacerdote fictus. i. non contritus: nō tenetur recedente fictione iterare confessionē. ex quo sequitur q̄ valuit confessio quam fictus. i. nō cōtritus fecit quātum est ad implendum ecclesie preceptum. Et in respōsione ad. 2^m. dicit q̄ licet de ratione cōtritionis et satisfactionis sit q̄ homo vnitus sit deo p̄ charitatez: non autem est hoc de ratione confessionis. Item infra distinctione vigesima prima questione tertia articulo primo sub articulo primo ad primum dicit. sicut enim baptismus est sacramentum quamuis quis fictus accedat nec est mutandus propter hoc aliquid de essentialibus sacramenti: ita confessio nō definit esse sacramentalis quamuis ille qui confitetur emendationem non proponat.

¶ Secundo Notandum est prout S. Tho. expōit supra distin. 4. q. 3. ar. 2. ad. p^m. q̄ fictus pprie dicitur qui aliquid ostēdit dicto vel facto quod nō est in rei veritate. hoc autē circa sacramēta contingit q̄ dupliciter sicut ipse doctor sanctus deducit ex verbis Augustini tertia parte questione sexagesima nona articulo nono in corpore. vno modo si is qui ad sacramentum accedit: non credit. alio modo dicitur fictus qui credēs sacm̄: ipsum contēnit nolens illud recipere. tertio modo dicitur fictus qui circa sacramenti celebrationez ritum ecclesie non seruat. quarto modo accedit quis fictus ad sacramentū per hoc q̄ in deuotus. i. cum cōscien-

tia peccati mortalis accedit. et de ficto isto modo vltimo nunc loquimur. cuius fictio contingit dupliciter prout idē Sanctus Doctor notat loco preallegato quarta. s. distinctione huius. vno modo quando ex hac intentione aliquid dicitur vel fit vt aliud ostendatur q̄ rei veritas habet. et isto modo fictio est speciale peccatum. alio modo contingit fictio quādo. s. aliud ostenditur dicto vel facto q̄ rei veritas habet: veruntamē nō ea intentione id dicitur vel fit vt aliud ostendat q̄ sit in rei veritate. et isto modo vt ibi Sanctus Thomas innuit fictio non est speciale peccatum sed circumstantia seu condicio aggrauans peccatum non mutans speciem peccati. Ex quibus inferimus ad propositum nostrū q̄ loquendo de fictione fm vltimū modum in eo qui fictus accedit quia non cōtritus ad cōfessionē: fictio non est nouum peccatum mortale alias esset speciale peccatum ab alijs distinctū que fictus confiteretur. q̄ negat Sanctus Thomas in preallegatis verbis de illo qui fictus accedit ad baptismū quia nō cōtritus vel in deuotus. Et est omnino simile de sacramento penitētie. nam capiēdo eodē modo fictum in vtroq̄ sacramento: eadem ratio est de fictione vtrobiq̄. Lū ergo. S. Tho. dicat q̄ in eo q̄ fictus accedit ad baptismum fictio non est speciale peccatum: consequens est q̄ nec in eo qui fictus quia non contritus accedit ad confessionē. Et confirmatur. quoniam si fictio qua quis non contritus ad confessionem accedit esset speciale peccatum: teneretur illā confiteri simul cum alijs peccatis mortalibus. alioquin confessio non esset integra et per consequens esset nulla ac per hoc esset reiteranda. quod Sanctus Thomas in preallegatis verbis negat cum dicit: vnde non tenetur iterare confessionem qui fictus accedit. in eo vero quod statim subiungit dicens: sed tenetur postmodum fictionem suam confiteri: satis apparet q̄ fictio non fuit cum alijs peccatis confitēda ex necessitate.

¶ Tertio Notandum est q̄ in dictis Sancti Thome loco preallegato in hac distinctione questione tertia articulo quarto sub articulo primo vbi dicit q̄ qui fictus accedit ad confessionem tenetur postmodum. s. fictione recedēte confiteri fictionez suā: videtur esse quedā repugnātia. nam si talis fictio ē speciale peccatū: simul cum alijs peccatis debuit penitens illā confiteri. si vero non est speciale peccatum prout. S. Tho. videtur sentire: nec simul cū alijs: nec postmodum fictione recedente est necessario confitenda. propter quod sciendum est

q̄ in eo qui accedit ad confessionem fictus quia non contritus: duo possunt considerari quantum pertinet ad propositum. vnum est q̄ accedit impenitens vel non penitens de peccatis que confitetur. et hoc est materiale in fictione sup̄ quod fictio ipsa fundatur. aliud est quia in quantum accedit impenitens vel non penitens: ipso facto aliud ostendit q̄ in rei veritate sit. qui enim confitetur peccata sua sacerdoti: eo ipso ostendit se remissionem peccatorum per absolutionem sacerdotis querere. ac per hoc ostendit se de commissis dolere et propositum habere non ea iterum committendi sine quibus remissio peccatorum haberi non potest. quod non sic est in veritate in eo qui non contritus ad confessionem accedit. et hoc secundum est formaliter ipsa fictio. vtrumque autem horum secundum ea que premissa sunt de mente Sancti Thomae est circumstantia aggravans et non trahens in aliam speciem peccati. ut enim Sanctus Thomas dicit. p̄^o 2°. q. 18. arti. 11°. illa circumstantia que non respicit specialem ordinem rationis in bono vel malo morali nisi presupposita alia circumstantia a qua actus moralis habet speciem boni vel mali: non dat speciem boni vel mali ipsi actui. sicut tollere aliquid in magna quantitate vel parua: non respicit ordinem rationis in bono vel malo: nisi presupposita aliqua alia condicione per quam actus habeat speciem boni vel mali quemadmodum hoc quod est esse alienum quod repugnat rationi. unde tollere alienum in magna vel parua quantitate: non diversificat speciem peccati: sed potest peccatum minuere vel aggravare. cum igitur fictio qua quis non contritus accedit ad confessionem non respiciat secundum se specialem ordinem rationis in bono vel malo nec q̄^m ad materiale nec quantum ad sui formale: consequens est q̄ neutro modo addat novam speciem peccati sed sit circumstantia quedam aggravans. Quare neutro modo fictio secundum se respiciat specialem ordinem rationis: probatur de primo. nam non conteri vel non penitere de peccato seu accedere ad confessionem absque contritione et penitentia de peccatis mortalibus: non repugnat secundum se ordini rationis vel legi dei nisi presupposita alia condicione. scilicet q̄ talis accedens: peccata commiserit mortalia de quibus non penitet. nisi enim hoc presupposito: accedens ad confessionem sine penitentia ac contritione de peccatis mortalibus non peccat mortaliter. sicut patet in eo qui sine conscientia peccati mortalis accedit ad confessionem alicuius venialis propter ecclesie preceptum implendum vel ad supererogationem. iste enim accedit ad confessionem non contritus nec penitens

de peccatis mortalibus quia illa non commisit aut eorum conscientiam non habet: et tamen sic accedens non peccat. non ergo fictio materialiter sumpta que ut dictum est consistit in eo q̄ quis accedit ad confessionem non penitens vel non contritus addit novam speciem peccati. Denique nec secundum. scilicet ipsa fictio formaliter sumpta. nam ut patuit ex dictis Sancti Thomae in precedente notabili: fictio qua aliquid ostenditur dicto vel facto quod rei veritas non habet sed non ea intentione vel fine ut aliquid ostendatur q̄ sit in rei veritate: non est speciale peccatum sed circumstantia non trahens in aliam speciem. cum ergo fictio que quis ostendit facto se contritum per hoc q̄ accedit ad confessionem cum tamen contritus non sit non ea intentione fiat secundum communem cursum ut aliud ostendat q̄ rei veritas habeat sed magis intentione implendi preceptum ecclesie de facienda confessione vel propter aliquod periculum imminens aut etiam quando quis desiderans per confessionem et consilium sacerdotis modum invenire quo a peccato respiscat et in futurum cauere proponat: consequens est secundum mentem Sancti Thomae q̄ talis fictio etiam formaliter sumpta novam speciem peccati non addat nec sit speciale peccatum. ex quo ulterius sequitur q̄ nec cum aliis peccatis que fictus confitetur nec postmodum fictione recedente: sit necessario confitenda. quoniam secundum doctrinam Sancti Thomae et communiter doctorum theologorum: circumstantie que in aliis speciebus non trahunt: non sunt de necessitate confessionis etiam si peccatum aggravent. Quod ergo Sanctus Thomas dicit q̄ qui fictus accedit ad confessionem tenetur postmodum fictione recedente suam confiteri fictionem: intelligendum est secundum distinctionem quam ipse ponit circa peccata recidivantis infra distinctionem vigesima secunda questione prima articulo quarto in corpore. dicit enim q̄ in confessione dupliciter est aliquid exponendum. vno modo directe: et sic exponi in confessione debet sacerdoti omne illud cuius abolitio seu remissio per confessionem queritur. et isto modo peccata dimissa nullo modo confiteri tenetur recidivans nec in generali nec in speciali cuiusque confiteatur. alio modo indirecte sicut illud sine quo sciri non potest obitus satisfaciendi modus. sicut confitens confitetur interdum sacerdoti se esse infirmum ut eieciunium non imponat. hec. S. Tho. Et simili distinctione dici potest in proposito nostro q̄ fictus qui non contritus confessus est peccata sua: tenetur postmodum. scilicet recedente fictione sua fictionem confiteri non directe tanquam aliquid necessario delendum

per confessionem: sed indirecte vt considerata causa fictionis: debita cautela p sacerdotem deinceps adhibeat. nō enī causa fictionis vna est semp nec in gravitate equalis. et ideo ad remediū adhibēdū et in futurū precauēdū: debet fictio fictionē suā postq̄ recessit sacerdoti pādere. ¶ Sed id qd̄ est premissum q̄. s. fictio accedētis ad confessionē nō cōtriti nō sit speciale peccatū obijci pōt. qm̄ s̄ regulā supra positā ex dictis. S. Tho. illd̄ est speciale peccatū quod est p̄tra speciale ordinem rationis. sed predicta fictio impōtat aliquid contra specialem ordinē rationis. s. sacrilegium. nam accedēs ad sacm̄ indigne: sacrilegiū cōmittit qd̄ est speciale peccatum quēadmodū si quis rapiat alienā rem de loco sacro. ¶ Ad hāc autē obiectio nem respondem⁹ q̄ minor p̄positio nō est vera. non enim accedens ad confessionē fictus qz non p̄tritus non tamē ea intētiōe vt aliud ostendat q̄ rei veritas habet: cōmittit sacrilegiū. nā sacralis confessio nō exigit necessario cōsistentē contritum eo q̄ sit medicina infirmis. i. peccatorib⁹ debita. vii. S. Tho. supra disti. 9. ar. 3. sub. ar. p̄. ad 2^m. duplex inqt̄ est medicina. vna remouēs morbum et talis debet infirmis. et huic cōparat̄ baptism⁹ et penitentia. alia medicina est pmouēs in sanitatem p̄fectam: et talis non debetur infirmis sed iam sanis. et huic comparatur eucharistie medicina. Item infra disti. 24. q. p̄. ar. 3. sub. ar. p̄. ad. 3^m. alique inquit medicine sunt q̄ erigunt robur nature alias cum periculo mortis assumūtur. et alie sunt que d̄bilibus dari possunt. ita etiā in spiritualibus q̄dam sacra sunt ordinata ad remedium peccati: et talia peccatoribus sunt exhibenda sicut baptismus et penitentia. illa vero q̄ perfectionem gr̄e conferunt: requirunt homines per gratiam confortatū. Idem dicit. 3^a. p. q. 80. arti. 4. ad. 2^m. Ex quibus apparet nō esse necessarium vel debitum q̄ sacramentum penitentie quantum ad confessionem et absolutionem sine quibus non est: conferatur contritis qui sunt sani ab infirmitate peccati cum sit medicina infirmis id est peccatoribus debita. nec per consequēs cōmittit sacrilegium qui ad confessionē accedit nō contritus. nam sacrilegium cum sit sacramēti v̄ rei sacre violatio: non cōmittitur nisi quando aliquis facit contra id quod debitū est rei sacre vel sacramento.

¶ Quarto Notandum est q̄ vt S̄ctus Thomas deducit p̄ 2°. q. 100. arti. 9. illud proprie cadit sub precepto legis: pro quo pena legis infligitur. ad institutum autem penam: aliter se habet lex diuina z

aliter lex humana. non enim pena legis infligitur nisi pro illis de quibus legislator habet iudicare quia ex iudicio lex punit. homo autem qui est legislator humane nō habet iudicare nisi de exterioribus actibus quia homines vidēt ea q̄ parēt vt dicitur p̄mo Regū. 16°. sed solius dei qui ē lator legis diuine est iudicare de interioribus voluntatū s̄m illud psalmi scrutās corda et renes de⁹. et inde est vt ibi subiūgit q̄ modus virtutis qui ad motum vel actūz tātūmodo interiori rem pertinet: non cadit sub p̄cepto humano. quā obrem lex humana nequaquam diiudicat vt vult volens vel eligens aut tali vel tali intentione homo legis preceptūz adimpleat. sufficit enim q̄ homo legi humane subditus impleat legis preceptum quantū ad substantiam operis. et pari ratione homo non tenetur implere legis preceptum ex habitu informate et radicato. vnde lex humana nō punit illum qui vult occidere sed non occidit: nec iudicat transgressorem esse legis qui debitum hominem parētibus impendit ex naturali compassione licet non ex electione rationis vel ex habitu pietatis. Ex quibus inferimus q̄ preceptūz de confessione semel in āno fienda per capitulū omnis v̄triusq̄ sexus: non obligat consistentē vt confiteatur peccata sua contritus: cum illud preceptum sit legis humane et contritio sit actus interior. vnde quod decretalis dicit omnia: debet intelligi distributio de oib⁹ p̄ctis exteriorib⁹ nō d̄ p̄ctis cordis diuinarat: de quibus tñ pōt dicitur accipi p̄ctis sacre m̄te. Et si dicat q̄ p̄fessio sacralis ē d̄ foro penitētie et p̄ p̄sequēs de foro conscientie que est act⁹ interior: respondem⁹ q̄ licet cōfessio s̄m se sit d̄ foro penitētie: p̄ceptū tñ d̄ p̄fessione siēda p̄ dictū capitulū est d̄ foro iudiciali. vii nō implicat sigillū secreti quēadmodū sacralis p̄fessio imo a legislatore ē toti ecclie pmulgata. S̄z neq̄ p̄fessio pur ē d̄ iure diuino instituta a xp̄o z pmulgata a iacobo obligat p̄fitētem vt cōfiteat̄ p̄ctā sua corde cōtritus. nō qz a deo dari nō possit d̄ hoc p̄ceptū q̄ index ē actū interiorū scrutās renes et corda: s̄ qz non legit̄ tale p̄ceptū de facto fuisse ipositū. vii z br̄s iacob⁹ qui p̄fessionis d̄terminationē exp̄ssit: simpl̄ locut⁹ est dicēs. cōfitemini alterutrū peccata v̄ra. qd̄ autē addit vt saluemini vbi videt̄ contritio implicari sine q̄ p̄ctōib⁹ non est sal⁹ magis designat finē p̄cepti q̄ sit p̄cepti p̄dicatio. finis enī p̄cepti nō cadit regularit̄ sub p̄cepto alias plēs p̄ceptū diuini sine charitate: cēt diuini p̄cepti transgressoz qz finis p̄cepti ē charitas vt ap̄ls dicit p̄ Thimo. p̄. qd̄ tñ coiter nō teneat. Nec obstat q̄ finis sit a legislatore intētus: qz vt. S. L. dicit. p̄ 2°. q. 100. ar. 9.

ad. 2^m. intentio legislatoris est d̄ duob⁹. de vno quidem ad qđ intēdit p̄ precepta legis inducere et hoc est virt⁹. aliud autē est de qđ intēdit preceptū ferre: et hoc est qđ ducit vel disponit ad virtutem. scilicet act⁹ virtutis. nō enim idē est finis precepti et id de quo daf̄ preceptū. sicut neq; in alijs reb⁹ idē est finis et qđ est ad finē. hec. S. Tho. Ex quibus accipit̄ qđ non omne qđ legislator intēdit quando fert legem: cadit sub legis precepto: sed illud tñ modo de quo intēdit ferre preceptum. omnis enī legislator intendit p̄ leges et precepta ab illo edita: subditos facere virtuosos p̄ assuetudinem ex actib⁹ preceptorū. et tamen nō illis sub p̄cepto imponit qđ sint virtuosī aut qđ opa faciāt vt̄ virtuosī. nam hoc preceptūz non est sed finis precepti.

Quantū ad arti-

culū quartū respondēdū est obiectionib⁹ aduersarioz. Et qđez ad primū durādī dicit̄ qđ assumit falsum qz imo ī sacro penitentie ornat⁹ imp̄mit̄. put in q̄stione precedēte fuit dductū. Ad. 2^m. dicim⁹ qđ iterū assumptū ē falsum. sicut enī in sacris qđ imp̄mūt characterē character est dispositio manēs cū gr̄a et cum peccato: ita et in sacris characterēz nō imprimentib⁹ ornatus ē dispositio qđ cū gr̄a et cum peccato manere p̄t. et ad p̄bationē assumpti negat̄ cōsequētia. licet enī iterata cōfessio virtute absolutionis sufficiens esset quantū est de se causare ornatū: vbi tñ illū inuenit: ornatū non causat sed forte auget. quēadmodū sacm̄ eucharistie natū est gr̄am de nouo causare in nō habēte digne tñ vel nō fice suscipiēte. et tamē in habēte gr̄am: nō aliā causat sed preexistētē auget. vnde nō est verū vn̄uersaliter qđ iterata causa iteret̄ effect⁹: sed sufficit qđ vn⁹ et idēz ampliet̄. Ad. 3^m. negat̄ cōsequentia. nā quāuis ornat⁹ indifferēter existere possit cuz gr̄a et cū ei⁹ p̄uatione: nō tamē indifferēter ad vtrūq; disponit: sed est dispositio ad solā gr̄am. ac p̄ hoc ad ipsum sequit̄ gr̄a recedēte fictione. quēadmodū et in naturalib⁹ licet calor ignis calefaciētis aquam stare possit cū forma et qualitatib⁹ aque p̄trarijs: ad solā tñ formā ignis et ad eius qualitates disponit. Ad. 4^m. pater respōsio ex his qđ dicta sunt in secūdo et tertio notabilib⁹. Ad argumenta godofredi ad p̄mūz dicim⁹ ad p̄bationē minoris qđ illa dispositio p̄t manere cum peccato sicut et character. neq; valet obiectio in cōtrarijs: qz vt bene respōdet bernard⁹ de gānaco illa dispositio nō agit nisi in virtute absolutionis dare. quāobrez non hēt virtutē nisi ad illa peccata qđ fuerūt ma-

terialis absolutionis. peccata autē postmodū iterata: non sunt materia p̄terite absolutionis. et ideo virtus ipsi⁹ ad illa nō se extēdit. Ad. 2^m. dī qđ nō aliud p̄cludit nisi qđ sacm̄ penitētie nō hēt totā suā efficaciam absq; trib⁹ illis partib⁹ cōtritiōe p̄fessione et satisfactione. hoc autē nō militat p̄tra nos cū ponam⁹ qđ fict⁹ qz nō p̄trit⁹ cōfitef̄ peccata sua: nō p̄sequit̄ remissionē pctōz quib⁹ recedēte fictione hēt cōtritiōnē. non autē p̄cludit argumētū qđ p̄fessio et absolutio non hēant aliquē effectū sine alijs duab⁹. qđ autē arguēs dicit̄ p̄fessionēz nō esse sacralē nisi simul p̄currētib⁹ cōtritiōe et satisfactione: falsū est. nā vt dictū fuit in p̄cedēte q̄stione quāuis sacm̄ penitētie ad sui p̄fectionēz et cōplēmētū exigit omnes illas p̄tes: p̄sistere tñ p̄t subaliter in cōfessione et absolutione licet nō ita p̄fecte. vñ quāuis nō simul cōcurrāt p̄tritiō et satisfactio: nihilomin⁹ tñ p̄fessio et absolutio sacrales eē possūt. sunt enī p̄tes p̄ncipales sacri qđ sine alijs eē p̄nt sicut caput et cor in aiali absq; manu v̄l pede qđ ad cōplēmētū corpis p̄ferūt. Ad. 3^m. dicit̄ qđ argumētū p̄cedit ex duob⁹ falsis. vnū est qđ accedēs ad p̄fessionē fict⁹ qz nō p̄trit⁹ cōmittit nouū pctm̄. aliud est qđ p̄fessio nō est integra qm̄ dictam fictionē qđ nō p̄fitef̄. et de hoc latissime fuit dictū in secūdo et tertio notabili. Ad. 4^m. dī qđ fictio de qđ hic loq̄mur est pur⁹ defect⁹ displicētie de peccato. quā fictionē tenet̄ fict⁹ quodā modo cōfiteri nō tñ simplr. et d̄ hoc lat⁹ dictū fuit ī tertio notabili Ad. 5^m. dī qđ r̄siones ibi posite ad rōnes alteri⁹ p̄tis nō valēt. nō p̄ma qm̄ supponit falsūz. nā vt. S. Tho. d̄ducit ī hac dī. q. 3. ar. 4. cōfessio sacralis p̄t esse īformis. i. sine charitate et p̄ p̄sio absq; vera displicētia pcti: quāuis sine illa sacm̄ penitētie nō sit oīo p̄fectū. et ad p̄bationē assumpti dī qđ supponit falsū. nō enī mā p̄fessionis sacralis est d̄ necessitate peccator p̄trit⁹ v̄l attrit⁹: s̄ peccator absolute v̄l magis ipsa pctā. et rō supra tacta fuit in tertio notabili ex dictis. S. Tho. qz videlicet sacm̄ penitētie ē medicina adhibēda p̄ morib⁹ pcti. Neq; valet sc̄da r̄sio nā supponit qđ p̄fessio vt cadit sub p̄cepto diuino et nō tñ ecclie: d̄beat fieri necessario a p̄fitef̄ p̄trito. hoc autē falsūz ē. put ī q̄rto notabili fuit d̄ductū. Qđ autē arguēs dicit̄ p̄fessionē ficti qz nō p̄triti nō eē integrā: falsū ē. nā vt p̄batus fuit ī tertio notabili manifestatio talis fictionis nō est de necessitate cōfessionis sacramentalis cū nō sit speciale pctm̄. Qđ autē huiusmodi p̄fessio ficti nō sufficiat ad receptionē eucharistie: nō ē ad p̄positū n̄m in qđ non q̄rim⁹ qđ requiratur ad cōfessionē p̄ recipiēda digne eucharistia: s̄ qđ illi debeat ex necessitate iquātū ē sacral.

et p̄terea posset q̄s cōfiteri fice modo predicto et postmodū ad receptionē eucharistie cōteri fictione recedēte. in hoc certe casu confessio fuisset informis et ficta: et tamē cum contritione subsequente recedente fictione sufficiens esset ad digne suscipiendam eucharistiam et per cōsequens p̄cepto ecclesie satisfacere. ¶ Requiertia respōsio valet. qm̄ ex n̄ra conclusionē non sequitur q̄ sacramenta noue legis aut etiā sac̄m̄ penitentie sint pronostica signa. nam q̄ in casu nostro cōfessio et absolutio sacramentalis non demonstrant gratiam confitenti collatam sed conferendā: nō est ex natura sacramēti penitētie vel confessiōis aut absolutionis sac̄ralis: sed cōtingit p̄ accidēs p̄pter fictionē confitētis adiunctā. hoc autē p̄ accidens: nō obstat quin sac̄ra noue legis s̄m se et regulariter sint demonstratiua signa. Et p̄terea licet in casu fictionis predictae confessio et absolutio sint pronostica signa respectu gratie quaz tūc non cōferunt sed in futurū fictione recedēte conferendā significant: et tamē respectu ornat̄ quez in presenti conferunt signa sunt demonstratiua ac per hoc p̄tinent ad sacramenta noue legis. vnde argumentū nō recte contra nos p̄cedit. ¶ Ad argumentū ante oppositū respōdet. S. Tho. i. hac distin. q. 3. ar. 4. sub. ar. p̄. ad. 2^m. q̄ nō est simile. qz contritio et satisfactio fiunt deo: sed confessio fit homini. et ideo de ratione cōtritionis et satisfactionis est q̄ homo sit deo p̄ charitatē vn̄i⁹ non autē de rōne confessionis. Sed p̄tra istā solutionem arguūt quidā qz sicut vn̄io ad deū fit p̄ charitatē: ita et vn̄io ad hominē erit p̄ charitatē. et p̄ consequēs idem iudiciū est de cōfessione que fit homini: et de cōtritione et satisfactione q̄ fiūt deo. Sed certe obiectio ista parū habet efficacie. qm̄ vn̄io rōnalis creature ad deū: est vere et proprie p̄ charitatē quia deus charitas est. et ideo Joānes apostol⁹ insert. p̄. Joā. 4°. q̄ q̄ manet i charitate in deo manet et deus in eo. cui cōsonat apostolus paulus. p̄. Corin. 6° dicens. qui adhaeret deo: vnus sp̄s est. s. cuz deo. iuxta qd̄ dñs ad patrē orans dicebat Joā. 17°. ego pro eis sanctifico me ipsum vt sint et ipsi sanctificati in veritate vt omnes vnū sint sicut tu pater in me et ego in te: vt et ipsi in nobis vnū sint. vn̄io autē hominis ad hominē: multipliciter fit q̄ p̄ charitates s̄m diuersas hominū societates. et in p̄posito nostro est vn̄io hominis ad hoīem p̄ subiunctionē q̄ penitens p̄ confessionē subiatur sacerdoti. et iterum est vn̄io p̄ cōmunicationē in vno sac̄ro et in actibus hierarchicis. vnde instantia parū habet momenti. Et in hoc articulus terminatur.

Distinctio decima viii.

Ircum octauā distinctionez et finē precedētis q̄ ritur vtrū cōfessio non integra possit aliqd̄ valere ad salutem et arguī q̄ sic. qz sacerdoti nō debet fieri cōfessio

de peccatis nisi p̄pter absolutionem. sed quandoqz sacerdos qui audit cōfessionē pōt de aliquibus peccatis absoluere et nō de omnib⁹. ergo ad minus in tali casu non oportet q̄ confessio sit integra. ¶ In oppositū arguīt qz ypocharis est impedimētū penitētie. s̄ diuidere p̄fessionē ad ypocharisim p̄tinet vt augu⁹ dicit. q̄ cōfessio debet esse integra sic vt oīa p̄ctā vni sacerdoti quis cōfiteat. ¶ In hac q̄stioe erūt quattuor articuli vt supra

Quantus ad pri-

Qmū articulū sit conclusio p̄ma q̄ cōfessio debet eē integra sic vt hō cōfiteat vni sacerdoti omnia p̄ctā q̄ sue memorie occurrūt. Hac cōclusionē tenet. S. Tho. in hac dis. q. 3. ar. 4. sub ar. 2. ¶ Secūda conclusio ē q̄ quāuis penitēs tenetur oīa p̄ctā sua vni sacerdoti cōfiteri: et tūc cessariū nō est q̄ ab vno absoluat ab oībus p̄ctis p̄fessis. s̄ pōt a quibsdā absolui ab vno et a quibusdam ab alio. Hanc cōclusionē tenet. S. Tho. loco p̄reallegato in respōsione ad quartū.

Quantum ad ar-

Qticulū secūdū arguēdū est q̄ cōclusiones. Et q̄dez p̄ p̄mā arguīt durādus nō qd̄ē directe p̄ conclusionē s̄ p̄ et p̄ p̄bationē dicēs q̄ rō adducta p̄ conclusionē non videt̄ necessario p̄bare q̄ necessariū sit oīa peccata cōfiteri vni et eīdez s̄ solū q̄ est valde p̄grūū. qz s̄z eā non ē necesse oīa p̄ctā simul p̄fiteri nisi rōne grauitat̄ quā vnū s̄ctū ex alio: vel rōne medicine q̄ p̄deset p̄ vnū et nō p̄ aliud. s̄ p̄pter p̄mū nō oportet hoc ponere qz circūstātie aggrauātes nō sunt d̄ necessitate cōfessionis: s̄ solū ille q̄ addūt nouā sp̄z p̄cti. s̄ vnū p̄ctū si recipiat q̄uitatē ex alio sibi adiūcto: nō tñ recipit nouā sp̄z. q̄ ad p̄fessionē vni⁹ p̄cti n̄ recipit

necessario q̄ fiat mētio de alio. nec. p̄pter secūdū .s. p̄pter medicinā. q̄ vel loquit̄ de medicina que expellit morbū: vel d̄ illa q̄ preseruat a recidiuo. medicina aut̄ que expellit morbus peccati vniū nūquā est contraria medicine alteri⁹ peccati. q̄ eadē est medicina expellēs omne peccatū. .s. gr̄a. et ita ratione illius medicine nō oportet confite ri simul omnia peccata: ne medicina q̄ curat vnū peccatum grauet vel augeat aliud q̄ istud nūq̄ est. nec ratione medicine preseruatue: quia non est de ratione vere penitētie q̄ homo ab ea non possit excidere. ergo non est necessarium ad veram penitentiā q̄ exhibeant̄ omnimoda remedia contra recidiuū. Alius est aut̄ mod⁹ efficacior p̄baneandē conclusionē et ē talis. confessio respondet cōtritioni sicut signū signato. q̄ ea q̄ sunt in voce: note sunt earū que sunt in anima passionum. et etiā correspōdet p̄ simile. quia p̄ cōtritionem fit mētalis cōfessio corā deo: sicut p̄ cōfessionem verbalē fit manifestatio pctōz corā ministro: sed cōtritio non pōt esse de vno peccato sine alio. ergo nec cōfessio. et sic patet q̄ cōfessio debet fieri integre de omnib⁹ peccatis vni et eidez. q̄d ē intelligendū de peccatis q̄ memorie occurrūt p̄ ma discussionē cōscientie q̄ debet cōfessionē precedere. hec durādus. ¶ 2. pōt argui directe cōtra cōclusionē. q̄ sicut cōfessio habet determinatū ministrū: ita videt̄ habere debitā materiā q̄ est illud p̄ quod peccata manifestant̄. sed cōfitens vt videt̄ pōt manifestare partē peccatoz p̄ vnū signū. .s. verbo: et partem p̄ aliud. .s. scripto. ergo pōt partē peccatoz manifestare vni ministro et aliaz partē alteri. ¶ Cōtra secūdam cōclusionē arguit durādus dicens q̄ licet ecclesia seruet illū modū. .s. q̄ inferior audies totam cōfessionē absoluit d̄ casibus quibus pōt: superior autē ad quem remittit̄ audit solū casum p̄tinentē ad se et de illo absoluit: tamē cōtra istū modū et p̄tra cōclusionē sequitur aliqua incōuenientia. primū est q̄ cōfessio q̄ fit inferiori integre de omnib⁹ et ipse nō absoluit de oibus: nō habet aliquā absolutionē sibi correspōdentē. secundū est q̄ cōfessio q̄ fit superior de solo casu p̄tinente ad ipm: nō est integra. tertiu⁹ est q̄ cū de illo peccato fuerit confessus inferiori dubiu⁹ est quare teneat̄ iterato alij confiteri. quia quāuis rite cōfessus possit si velit iterato cōfiteri q̄ tamē ad hoc obliget̄ nō videt̄ rationabile. q̄rtum est q̄ absolutio q̄ fit ab inferiore et superiore nō est vna nec de eisdē peccatis sed de diuersis que omnia vident̄ incōuenientia. Sorte dicitur q̄ non obstāte q̄ inferior absoluat de casib⁹ p̄tinentibus ad ipm et superior de casu ad se p̄tinentē: ē

tamē vna absolutio: quia qlibet eoz absoluit vt minister dei qui ē vnus licet ministri sint plures. s̄ istud nō soluit imo poti⁹ confirmat. q̄ sicut minister nō absoluit nisi vice dei: sic nō fit ei confessio nisi vt ministro dei. si ergo absolutio q̄ fit a pluribus ministris ē vna p̄pter vnitātē dei cuius ministri sunt: eo de z modo confessio facta plurib⁹ erit vna et sufficiens. ¶ 2. pōt argui contra vtrāq̄ simul cōclusionē. q̄ sicut homo nō teneat̄ confiteri integre nisi de quib⁹ recolit: sic cū cōfessio fiat p̄pter absolutionē: nō tenetur confiteri integre nisi ei qui pōt ipsum absoluerē. vnde videt̄ sufficere q̄ peccato: cōfiteatur inferiori de illis de quibus pōt eum absoluerē et de reliquis superior: et p̄ quē libet absoluat̄ de casibus ad eū p̄tinentibus. absurdū enī videt̄ q̄ aliq̄s teneat̄ confiteri de aliq̄ peccato sacerdoti qui nō pōt eum de illo peccato absoluerē. et sic videt̄ q̄ licite pōt dimidiari tā cōfessio q̄ absolutio. Cōfirmatur q̄ non est necesse vt quod semel cōfessi sum⁹: iterū confiteamur vt habetur de peni. dis. p̄. caplo mēsurā. sed dimidiāns confessionē curato et ep̄o: rite confitetur in casu in quo curat⁹ non pōt eum absoluerē de omnibus nec ep̄s vult audire nisi d̄ suis q̄ nemo tenetur confiteri illi qui nō vult vel non pōt eum absoluerē. ergo et ē. et huius opinionis videtur esse bernardus de gannaco in impugnationibus henrici quodlibet primo. q. 26.

Quantus ad ter-

tium articulū primo notandū ē q̄ vnū peccatum pōt aggrauari seu grau⁹ fieri ex aliquo adiuncto tripliqt̄. vel nō mutādo spēs quēadmodū fit ex adiunctione circumstantiarū que per modum accidētis inherēt actui. sicut rez alienam tollere inuito dño in magna quantitate grauius peccatū est q̄ in parua. vel mutādo spēs quemadmodū furtū vel rapina aggrauatur si fiat in loco sacro ex adiunctione sacrilegij. vel tertio modo si fiat ex adiunctione alterius peccati numero. quod licet speciem non mutet: est tamē nouum peccatū fm se et nō tantūmodo peccati circumstantia. sicut actus furti precedens aggrauatur ex alio actu furti subsequente et ecōtra. peccati autem grauitas attendi pōt vel quantus ad peccatum in se sicut contingit in primis duobus modis in quozū primo grauitas attendit̄ s̄z aliqd̄ accidentaliter inherens. in secūdo vero attenditur grauitas fm aliqd̄ essenziale. aliquādo vero attenditur grauitas nō quātū ad peccatū in se p̄pter directe loquēdo: sed quātū ad effectū qui relinquif

in peccante. quanto eni actus peccati magis multiplicatur tanto fit in peccante maior dispositio ad peccandum. et non soluz in similib⁹ actib⁹ sed etiam in dissimilibus ea ratione quia ex quolibet actu peccati disponitur appetitus peccatis ad repugnandū vel nō obediendū iudicio ⁊ ordini rationis et ad sequendū sue passionis impulsus. per quē modū vt phs dicit. 2°. et hi. ex actib⁹ humanis generat habit⁹. quāuis eniz ex quolibet actu regulariter nō generet habitus: ex quolibz tamē actu causat dispositio quedā ad habitū et p cōsequens ad subsequētes actus. et de hoc. S. Tho. p^o 2°. q. 51. ar. 2. et. 3. Quia ergo quodlibet peccatū adiunctū alteri in eo de subiecto fit graui⁹ et grauitas cuiuslibet peccati qd homo confiteri tenetur debet inotescere confessozi ad moderandū penitentie iniunctionē et ad precauendū reciduantis lapsus: consequēs est q̄ eidē sacerdoti debeat peccator: omnia peccata sua cōfiteri. alio qn sacerdos nō posset totā grauitatē peccati agnoscere. vnde. S. Tho. in hac disti. q. 3. ar. 4. ad p^m sic dicit. vnū per se cōsideratū non ita demonstrat malam dispositionē peccatis sicut quādo cū pluribus alijs cōsiderat. qz in vnū peccatū alijs quādo qz ex ignorantia vel infirmitate labit: sed multitudo peccatorū demonstrat maliciā peccantis v^t magnam ipsius corruptionem. hec ille. Neq; obstat q̄ huiusmodi grauitas peccati non mutet speciem vt sic non sit necessario pfitenda: nam hoc est verū tanquā fin se ptinens ad confessionem. sed tanquā circumstātia peccatorū aggrauans: debet considerari et simul cuz peccato pōderari vt innotescat illi p hoc q̄ confessione p se exprimat qz non est p se necessario confitenda. et tamē eo ipso q̄ peccata p confessionē referant: innotescit confessozi grauitas quā vnum habet ex alterius adiunctione. quāobrem licet eiusmodi grauitas non sit fin se confitēda: peccata tamē ex quibus consequit et innotescit: sunt eidē sacerdoti p confessionē exponēda. Unde satis liquet expressis q̄ ratio. S. Tho^o qua pbat omnia peccata esse vni sacerdoti confitēda p hoc q̄ vnū peccatum ex adiunctione alteri⁹ fit graui⁹: est efficac ad ppositum. Neq; certe est min⁹ efficac. pbatio sumpta ex ratione qua medicina q̄ prodest vni morbo alteri pōt nocere siue sit medicina expulsiua morbi siue preseruatua. nisi eni medicus confessor omnes peccatoris malas dispositiones et incētia aut induentia ad peccādū cognosceret possz nonūq; medicinā penitētie iniūcte adhibere q̄ licet esset satisfactoria ac p hoc expulsiua reatus pene vni⁹ peccati: fuisset tñ occasionē prebēs

aliud incurredi peccatū. verbigrā. si penitēs confiteret se laute vixisse et taceret q̄ peccatū inanis glorie aut supbie vel ypochrismus frequēter cōmississet: sacerdos volēs reatū gule a contrario p ieiunia et corpis macerationē expiare: occasione preberet penitēti supbia aut ypochrismus cōmittendi exterminando iuxta verbū enāgelij facie suaz vt appareat hominib⁹ ieiunās. q̄ si penitens peccata supbie aut ypochrismus vel inanis glorie nō tacuisset: sacerdos aliā imposuisset illi penitentia q̄ nō fuisset ei occasio superbiēdi. vnde gregorius in pastoralis. sepe enim q̄s dum se p abstinētia ab igne aboz restringere nititur: inanis glorie tentatione fatigat. in quo nimirū vnū vitium nullatenus extinguit nisi aliud nutriet. et in supiori capitulo. curandū est inquit p̄dicatozi quaten⁹ sic tergatur tristitia vt nō augeat leticia. ⁊ sic rep̄matur aborta formido: vt tñ non crescat enutritā p̄cipitatio. cōsimiliter et cōsiderādo penitētia. p̄t est medicina a morbo peccati preseruans: oportet penitētia omnia peccata sua eidez sacerdoti confiteri. ppter eandē rationē ne. s. confessor. ppter ignorantia quorūdam peccatorū imponat illi penitentiam que licet a quibusdam peccatis p̄seruet: alijs tamen incentiuum prebeat.

Secundo Notandū est q̄ integritas cōfessionis peccatorū. i. q̄ omnia peccata in speciali ⁊ i diuiduo penitēs cōfiteat vni sacerdoti et nō fiat pluribus diuisa: magis ordinatur ad debitā satisfactionē imponēda cōfidenti et ad remediū contra recidiuū prestandū q̄ ad absolutionē p sacerdotem impendēda. Ad cui⁹ intellectū considerandū est. put accipi pōt ex dictis. S. Tho. in sequenti disti. q. p^o. ar. p^o. et. 3° q̄ efficacia absolutionis est p virtutem clauū quas habet sacerdos noui testamēti. huiusmodi aut virt⁹ q̄ pertinet ad absolutionem per sacerdotem confitenti collatam: ad tria se extendit. pmo ad remissionē culpe ad quā ecclesie clauē agunt in re vel in voto ministerialiter tñ et dispositiue. in voto quidē: qm sine voto subijciendi se clauibus ecclesie et earuz effectū percipiēdi: nulli pōt fieri remissio culpe mortalis. in re vero: qm si ante absolutionē alijs nō fuisset pfecte dispositus ad grām suscipiēda: in ipsa cōfessione et absolutione sacrali gratiam consequetur si obicē non poneret. hinc est q̄ sacerdotibus habentibus clauē ecclesie dictū est a dño Joan. 20. quo remiseritis peccata remissa erūt. Secūdo se extendit ad remissionē reatus pene eterne que simul cū culpa remittitur ex vi clauū a passione christi efficacā habentiū. Tertio se extendit virtus clauūz

virtus clauū ad remissionē partis pene tēpora-
lis satisfactorie. vnde et de pena q̄ in purgatorio
debetur: aliquid virtute clauū p̄ absolutionē re-
mittitur. ita vt min⁹ in purgatorio puniā absolu-
tus ante satisfactionē iniunctā vel iniungendam
decedēs q̄ si ante absolutionē decederet. Ad hos
aut̄ tres effectus circa quos efficacia clauū eccle-
sie p̄ absolutionē versat̄: nō necessario requiritur
q̄ confessio peccatorū sit integra modo p̄ expo-
sito eidē sacerdoti facta. p̄batur hoc. qm̄ huiusce
modi integritas cōfessionis ad hoc exigū in con-
fite: vt sacerdos audiēs confessionē cognos-
cat quantitātē et qualitātē grauitatis peccatorū
nō solū quam habēt singula ex seipsis: sed etiā
ex adiūctione alteri⁹ ad alterū. sed ad predictos
tres effectus nō necessario exigū q̄ cōfessor quā-
ritatē et qualitātē percipiat peccatorū. nam non
causant̄ neq; pueniūt ex absolutione sacerdotis
pensantis aut cōmensurātis qualitātē et quanti-
tatem peccatorū: sed simpliciter ex virtute clauū
per absolutionē confitēti cōmunicatā: p̄supposi-
ta tamē vera peccatorū contritione. his enim exi-
stentibus tres predicti effect⁹ ex absolutione cō-
sequunt̄ quantūcumq; magna et multa ac graua
sint nisi aliqua forte superiori vt ep̄o fuerint refer-
uata. vnde q̄ attinet ad effectū p̄prium absolu-
tionis: nihil refert q̄ peccata confessa magna vel
parua aut magis vel min⁹ graua sint. Ad iniun-
ctionē vero debite penitētie et ad precauendum
ne penitēs reciduet: necessario exigitur integri-
tas cōfessionis. p̄bat̄ de primo. qm̄ iniuncta pe-
nitētia est ad satisfaciendū deo. p̄ peccatis cōmis-
sis. satisfactio aut̄ ex p̄pria nominis rōne equali-
tatē. p̄portionis designat emēde ad offensas. vñ
et actus iusticie vindicatiue ponit̄ et diffinit̄ q̄ ē
iniurie illate recompensatio q̄ certe fieri nō pōt
nisi cōmensurātis quātitate et qualitate pene ad
culpam. debita ergo satisfactio. p̄ peccatis iniun-
gi nō potest p̄ cōfessionē absq; cognitione quan-
tatis et qualitatis culpārū. hanc autē cognitio-
nem cōfessor habere nō pōt nisi p̄ cōfessionē ple-
nam et integrā penitētis. eo q̄ iudiciū sacerdotis
in sacramento penitētie: sit occultū inter sacerdotē
et reū dūtatur. in quo nō est pars accusas aduer-
sa sicut in forensi iudicio: sed re⁹ ipse est spontane-
us sui accusator. p̄bat̄ p̄terea de secūdo qm̄
medicina preseruans recte aptari nō pōt nisi p̄-
satis singulariter causis et qualitātib⁹ morborū
alioquin vt supra dicebat̄ posset dū ab vno mor-
bo preseruatur alterū enutrire. vnde Augustinus
diffiniēs satisfactionē dicit q̄ est peccatorū cau-
sas excidere et eorū suggestionibus aditū non in-

dulgere. causas aut̄ peccatorū nō pōt confessor
excidere nisi plene et radicaliter cognoscat om-
nia q̄ peccata aggrauāt et eorū augent maliciam.
p̄bat̄ et iḡ ex p̄missis q̄ nō eque requirit̄ inte-
gritas cōfessionis modo supra exposito ad abso-
lutionē p̄ sacerdotē impendēdā: et ad penitētiaz
satisfactoriā iniungendā. ac p̄ hoc q̄ cōfessio inte-
gra peccatorū vni facta sacerdoti: nō necessario
exigit plenam et integrā absolutionem ab vno
confessore impensam sibi correspondentem: sed
poteest absolutio dimidiari aut diuidi: cōfessione
peccatorū integra et vni facta manente.

Qantum ad ar-
ticulū quartū respōdendū ē ob-
iectionib⁹ aduersariorū. Et q̄dez
ad primū durādī cōtra p̄batio-
nē p̄me cōclusionis dicit̄ p̄mo q̄
cum hec materia nō sit demonstrabilis: nimirū q̄
ratio. S. Tho. nō sit necessario cōcludēs. nam et
ipse p̄ eam nō necessario cōcludere p̄teredit. D̄
secundo q̄ quicq̄d sit de rōne. S. Tho. ipsius ta-
men improbatio p̄ arguētē adducta inefficax
est. qm̄ minor p̄positio argumētī falsa est imo. p̄-
ter vtrūq; oportet illud ponere. nec valet rō ei⁹
contra primū qm̄ supponit duo falsa. vñ ē q̄ pec-
catū alteri adiunctū de quo loq̄tur. S. Tho. sit
eius circūstantia. hoc aut̄ est falsū. nā. S. Tho. lo-
quitur de peccato adiuncto qd̄ est vel alterius spe-
ciei vel fm̄ se est aliud numero ab eo cui adiungi-
tur. circūstantie vero alicui⁹ actus nō sunt alte-
rius speciei: nec sunt alij actus fm̄ numerū ab eo
cui⁹ sunt circūstantie. nā nō sunt p̄ seip̄os act⁹: sed
accidētia act⁹ si maneāt in ratione circūstantiarū.
aliud falsū qd̄ sup̄dit̄ est q̄ peccatū nō aggrauat̄
nisi vñ ex ipsi⁹ circūstantia vel ex peccato alteri⁹ spe-
ciei. hoc certe falsum ē q̄ etiā aggrauat̄ ex pecca-
to qd̄ nec est ei⁹ circūstantia nec est alterius speciei
sed ē aliud numero peccatū. et de hoc lati⁹ dedu-
ctū fuit in p̄mo notabili. Neq; valet obiectio cō-
tra secūdū vtrōq; modo sumat̄ medicina. nō q̄
dez valet loquendo d̄ medicina expulsiva morbi
qm̄ ratio arguētis p̄cedit d̄ medicina q̄ est ḡra q̄
q̄z expellit om̄e pct̄m: nō p̄trariat̄ in medicine alicui⁹
peccati. S. Tho. vero nō loquit̄ de hac medi-
cina s̄ de medicina q̄ est penitētia iniūcta a sacer-
dote. hec enī quāuis nō sit expulsiva peccati q̄ ad
culpā: est tñ expiatiua peccati quātū ad reatū pe-
ne. et huiuscemodi medicina adhibita vni pecca-
to: pōt nōnūq; cōtraria eē medicine alteri⁹ pecca-
ti. put̄ ex dictis beati gregoriū. p̄batū fuit in primo
notabili. Neq; valet obiectio loquēdo de medi-

cina p̄seruatiua. nā quāuis nō sit d̄rone vere penitētie q̄ homo penitēs nō possit ab ea excidere: ē tū d̄rone vere penitētie f̄z q̄ est sacralis et a ministro sacri imponit: q̄ quātū est d̄ se sufficiens sit p̄seruare penitētē ne ab ea excidat. et ideo talis penitētia iponēda ē ad p̄seruādū ab vno peccato: q̄ nō sit alteri peccati nutritiua. De modo aut̄ probādi cōclusionē quē arguēs dicit efficaciorē: non certe deberet ip̄e gloriari cū illū accepit a Sācto Doctore q̄ nec talē modū pbādi p̄termisit. vñ loco p̄allegato p̄ cōclusionē in r̄sione ad secundū sic dicit. sacerdos cōfessionē audiēs vicez dei gerit et ideo debet ei fieri confessio sicut fit deo in cōtione. vñ sicut nō esset p̄tiritio nisi q̄s d̄ oibz cōtere ref̄: ita nō esset p̄fessio nisi q̄s d̄ oibus q̄ memorie occurrūt cōfiteat̄. hec ille. ¶ Ad. 2^m. d̄f q̄ supponit falsū .i. q̄ signū p̄ q̄d māifestant̄ peccata sit d̄bita materia sacri penitētie. q̄d certe falsū ē. imo materia d̄bita sunt pctā quocūqz signo manifestetur. vñ rō s̄ ex veris p̄cedat: magis est ad p̄positū n̄m q̄ ad oppositū. qz sicut debita materia huius sacri q̄ sunt pctā nō est diuidēda vel rescidēda sic vt penitēs q̄dā cōfiteat̄ et alia non: ita nec minister diuidi debet vt q̄dā peccata vni manifestent̄ et alia alij. ¶ Ad argumētū p̄tra secundā cōclusionē d̄f p̄mo q̄ cū ecclia vt arguēs p̄cedit seruet hūc modū q̄ .i. inferior audiēs totā cōfessionē absoluit d̄ casibz de q̄bus p̄t̄: et supior ad quē remittit̄ audit solū casum p̄tinentē ad se et de illo absoluit: iste tanquāz rōnabilior tenend⁹ ē. Dicit̄ secūdo q̄ incōueniētia q̄ arguēs adducit nō militat. nō primū qz sicut deductū fuit in secūdo notabili: nō ē necessariū q̄ p̄fessio quātū ad sui integritatē habeat absolutionē aliquā sibi cor̄respōdentē. Neqz militat secundū nā sufficit q̄ p̄fessio semel sit integra vni facta ad hoc q̄ d̄bita penitētia iungi possit. Neqz tertiu militat qz nō est incōueniēs q̄ p̄pter aliqd̄ p̄tingēs teneat̄ p̄ accidens penitēs bis p̄fiteri vñ pctm̄ sicut p̄ accidēs bis absoluit̄ ab vno peccato q̄d in p̄ma p̄fessione memorie nō occurrūt. nā tunc ab eo oblitō penitens absoluit̄. et itez ab illo absoluit̄ q̄i postea memorie occurrūt et illud p̄fiteat̄. Neqz quartuz incōueniēs militat. qz nulla rō cogit q̄ absolutio d̄ eisdē peccatis sit vna et integra sicut ē p̄fessio. put̄ dictū fuit in respōsione ad p̄mū incōueniēs. respōsione aut̄ quā arguēs introducit nō indigemus. ¶ Ad argumētū p̄tra vtrāqz cōclusionē simul dicit̄ q̄ licet cōfessio sit p̄pter absolutionē: integritas tū et indiuisio cōfessionis magis est p̄pter debitā iniunctionē penitētie q̄ p̄pter absolutionē. argumētuz aut̄ p̄cedit quasi integritas et indiuisio cōfessionis sit

necessaria p̄pter absolutionē q̄d est falsum prout deductū fuit in secūdo notabili. et p̄pter hoc nec absurdū nec incōueniēs est q̄ teneat̄ quis cōfiteri sacerdoti pctm̄ a quo nō p̄t̄ absolui. nō enī ad id tenet̄ p̄pter absolutionē sed p̄pter debitā penitentie iniunctionē q̄ taxari recte nō p̄t̄ aliquo tacito peccato. Ad cōfirmationē dicitur q̄ assūptuz est verū loquēdo de p̄se. secus aut̄ est p̄ accidens Et per ista patet respōsio ad argumentum ante oppositum. Et in hoc articulo terminatur.

Distictio d̄cima nona.

Circa de d̄cimā nonā distictio nē q̄rit̄ vtrū quilibz sacerdos possit vti clauē quāz habet in quēlibet hoīem et arguitur q̄ sic. qz p̄tās clauīz i sacerdotēs descendit ex illa d̄ni auctoritate q̄ dixit:

accipite sp̄m̄ sc̄m̄ quoz remiseritis pctā remittunt̄ eis. sed illud indeterminate dixit de oibus. ergo habēs clauē p̄t̄ ea vti indifferenter in quēlibet. ¶ In oppositū arguit̄ qz in d̄cretis. 16. q. p̄ dicit̄. nulli sacerdotū licet parrochianū alteri ab soluere aut ligare. ergo nō quilibet potest quēlibet absolue. ergo et c̄. ¶ In hac questione erūt quattuor articuli vt supra.

Quantuz ad primū articulū sit p̄ma conclusio q̄ clauēs ecclesie et p̄tās sacerdotis talis sunt idē re. h̄ac cōclusionē tenet. S. Tho. supra dist. 18. q. p̄ .ar. p̄. sub. ar. 2. ¶ Secūda conclusio est q̄ sacerdos nō p̄t̄ regulariter loquēdo vti clauē in quēlibet hoīem. h̄ac cōclusionē tenet. S. Tho. in hac dist. q. p̄ .ar. 3. ¶ Tertia conclusio est q̄ sacerdos habet p̄tatem arbitrādī in foro penitentiali. h̄ac cōclusionē tenet. S. Tho. dist. p̄cedente articulo tertio sub articulo quarto.

Qantum ad secundū articulū arguendū ē contra cōclusiones. Et quidē cōtra primā arguit scot⁹ pbādo q̄ nō

sunt idē character sacerdotalis et clauēs ecclie. qz ille prātes sūt disticte: quātū vna pōt eē sine alia. sed prās cōficiēdi corp⁹ xpī siue character sacerdotij pōt eē sine illa q̄ includit̄ i clauib⁹. ergo et ē. minor. pbat̄. qz sic fuit in apostolis in cena cū dicebat̄ eis: hoc facite in meā cōmēorationē. vbi data est prās cōficiēdi eucharistiā sed non prās clauū vsq; post resurrectionē Joā. 2. 0. dicente xpō: quoz remiseritis peccata et c. ¶ Consimilit̄ videt̄ posse argui de quolibet sacerdote nunc ordinato. p̄i⁹ enī dicit episcopus ordinādo: accipe prātem cōficiēdi vel celebrandi missam tā. p̄ v̄iuis q̄. p̄ defunctis dans ei calicē. et quibusdā iterpositis ponit manū sup caput ei⁹ dicens: accipite spūm sanctū quoz remiseritis peccata remittūf̄ eis. vnde dicit q̄ quilibet sacerdos p̄i⁹ tēpore accipit prātem cōficiēdi q̄ absoluēdi. ergo est alia et alia. et istud. pbat̄ q̄ nō tm̄ distinguit̄ a characterē si character est aliqd̄ vnum: imo q̄ sunt disticte prātes inter se. ¶ 3°. qz character nō pōt esse nisi relatio. relatio aut̄ non pōt esse eadez ad plures terminos. sed corp⁹ xpī verū vel mysticū et cōsecratio hui⁹ et absolutio illi⁹ sunt disticte termini. ergo illud qd̄ est relatio ad cōsecrationē: non ē idē cūz prāte ad absolutiōnē. ¶ 4°. arguit q̄ sint due clauēs simpliciter fm̄ essentiā et q̄ possunt d̄ potētia dei absoluta abinuicē separari. sicut enīz aliquis nūc p̄sides pōt alteri cōmittere auctoritatē cognoscēdi i causa nō cōmittendo sibi auctoritatē sententiādi in ea. vtpote si diceret cōmitto tibi auctoritatē examinādi causam istā et referas mihi vt sentētiē. posset etiā conferre auctoritatē sententiādi sine auctoritate cognoscēdi. vt si sic diceret: cōmitto tibi vt sine omni cognitione cause sententias sicut placebit: talis tū cōmissio non esset ordinata alicui cui⁹ voluntas esset obliq̄bilis. ita nūc posset cōmittere de⁹ auctoritatez cognoscēdi sine auctoritate sententiādi. et est ista cōmissio si esset ordinata simpliciter in humanis. posset etiā de potētia dei absoluta alicui nō habēti volūtate nō obliq̄bilē cōmittere auctoritatem sententiādi sine oi cognitione cause. d̄ potētia aut̄ ordinata siue de facto vtrūq; cōmittit̄ cuilibz sacerdoti. hec scot⁹ in forma. ¶ Cōtra secūdā cōclusionē arguit durād⁹ volēs. p̄bare q̄ absolute loq̄ndo de sacro penitētiē circūscribēdo oēm ordinatiōnē ecclie: quilibet sacerdos pōt quēlibet absolue re. et ei⁹ rō p̄ma est qz p̄currētib⁹ ad sacm̄ q̄ sunt de necessitate sacri et d̄bita dispositione suscipientis: verū est sacm̄ et suscipiēs recipit oēm effectū sacri. s̄ circūscribēdo a sacro penitētiē ordinatiōnē ecclie: quilibet sacerdos est debit⁹ minister: et cō-

fessio peccatoz est debita materia. forma aut̄ debita est absolutio q̄ d̄ absoluo te et c. confitens aut̄ si sit penitēs: est sufficiēter disposit⁹ ad suscipiendū tā sacm̄ q̄ effectū sacri. ergo his concurrētibus nō solū est verū sacm̄: sed etiā suscipiēs recipit oēm effectū sacri. maior patet. minor clara est quātū ad materiā et formā sacri. sed dubiuz ē quātū ad ministrū et dispositionem recipiētis. et quātū ad hoc. pbat̄ sic. qz q̄ non quilibet sacerdos sit debit⁹ minister nec quilibet peccatoz penitēs sit sufficiēter disposit⁹ ad recipiēduz sacm̄ penitētiē et ei⁹ effectū a quolibet sacerdote: non pōt dici nisi qz penitētia est sacm̄ iudiciale et ideo requirit q̄ ei⁹ minister sit sacerdos iurisdictionē habēs et q̄ iudicand⁹ sit ei subdit⁹ qd̄ non inuenit̄ i quolibet sacerdote respectu cuiuslibet peccatoz. sed hoc nō cogit. qz et si penitētia sit sacm̄ iudiciale tū est volūtariū. vñ sacerdos q̄ est iudex in sacro penitētiē: magis est arbitrari⁹ de voluntate partii assumpt⁹ q̄ habēs iurisdictionē de se sup partes eis inuitis vel altero eoz inuito. cūz enī iudiciū penitētiē agat̄ inter deū et hoīes: cōstat q̄ ex parte dei sacerdos est iudex volūtariē assumpt⁹ q̄ sibi fecit sacerdotes mediatores et arbitros inter se et hoīes. et idē est ex parte hoīm qz quātūcūq; sacerdos sciret peccatū penitētis: nisi ipse penitēs voluntariē illud exprimeret et exponeret se iudicio sacerdotis: nō posset sacerdos iudicialit̄ agere cū eo quo ad foruz penitētiē. ergo vbi peccatoz voluntariē se subijcit iurisdictioni sacerdotis assumēs eū quasi arbitruz quez de⁹ prius assūpsit ad hoc: videt̄ q̄ ille sit ver⁹ iudex et homo verus subditus quātū p̄tinet ad tale iudiciū. sed hoc potest facere quilibet peccatoz respectu cuiuscūq; sacerdotis circūscripta omni ordinatiōne ecclie. ergo tūc quilibet sacerdos est ver⁹ iudex et quilibz peccatoz cōfites vere penitēs est ei subiect⁹ vere vel subdit⁹. ¶ Cōfirmat̄ sic. qz papa nulli est subdit⁹ nisi quaten⁹ volūtariē se ei subijcit. ex iure. n. diuino nulli subijcit̄ sed oib⁹ p̄est. ex iure vero humano nulli pōt subijci: qz canonū statuta papam nō ligāt sicut nec leges impatorē vt notat̄ extra de p̄stitutionib⁹ cap̄lo p̄mo i glosa. ergo cū subijciat̄ se alteri in foro penitētiē: necesse ē q̄ sufficiat subiectio q̄ fit ex mera volūtate. ¶ Itē hoc idem patet ex alio sic. qz papa nō pōt se subijcere iurisdictioni alteri⁹ q̄ ad forū p̄tētiōsū. vñ non pōt committere alicui q̄ ex cōmunicet eū nisi ei⁹ sententia paruerit. qz talis iurisdictioni inuolūtaria est q̄ ad subditū et ex alteri⁹ volūtate depēdet. et sic esset in iurisdictione fori penitētiē nisi esset mere volūtariuz. ¶ 3°. sic qz si ex ordinatiōne diuina minister

facri penitentie est sacerdos hñs iurisdictione: tñc in casu extreme necessitatis nō possz qlibet sacerdos quēlibet pctōrem absoluerē. qz nulla necessitas mutat ministrū a deo istitutū. vñ sicut in extrema necessitate nullus pōt sacraliter absolui nisi a sacerdote eo qz sacerdos ē minister institutus sacri penitentie: sic nullus possz absolui nisi a sacerdote habēte iurisdictionē si talis iurisdictione reqre ref ad ministrū ex institutione xpi. tenet aut ecclesia qz in casu necessitatis qlibet sacerdos pōt quēlibet pctōrē de qlibet peccato absoluerē: nec etiā forte possēt p̄trariuz ordinare. ¶ 4°. qz dato qz minister sacri penitentie sit sacerdos habēs iurisdictionē: idem sequit̄ qz cōsuetudo dat iurisdictionem. sed tñc fuisse cōsuetudo qz quilibet absolueret quēlibet a qlibet. ideo tñc. sic ergo qlibet sacerdos poterat absoluerē quēlibet ei volente confiteri: sicut oli iudices cartularij omni homini se eis subijciēti ius dare poterāt nō aliū. hec durādus in forma. Postea vero. pbat alias duas p̄clusiones quarū p̄ma est qz p̄ ordinationē ecclesie congrue factū est qz nō quilibet possit absoluerē quēlibet. secūda est qz ecclesia hoc faciēdo nihil mutat d̄ essēntialibus in hoc sacro. sed iste p̄clusiones nō militāt p̄ beatum thomaz s̄ p̄ ipso: ideo. p̄bationes illarū nō recito. ¶ Cōtra tertiā p̄clusionem arguit scot⁹. p̄bando qz sacerdos nō habeat p̄tatez arbitradī. p̄mo qz nulli cōmittit̄ p̄tatez arbitradī i aliq̄ causa: cui⁹ arbitriū nūquā erit rectum. p̄pter quācūqz diligentiaz possibilē adhiberi ab ipso sed tñc a casu vel p̄ miraculū speciale. sed p̄ quācūqz diligentiaz possibilē adhiberi a sacerdote nō pōt ipse p̄tingere ad illud indiuisibile pene quo deus iudicat peccatorē eē dignū. si ergo cōtigat: hoc erit a casu vel p̄ miraculū speciale. ergo nō habet aliāquā auctoritatē arbitradī. ¶ 2°. quia nō est verisimile qz de⁹ dederit ecclesie p̄tatez arbitradī sic qz ipse voluerit arbitriū ecclesie ratificare et tñc qz ipse sibile sit eaz recte arbitrari sic vt ratificet nisi a casu vel p̄ miraculū speciale. ¶ 3°. qz null⁹ cōstituit̄ arbiter inter p̄tes sub hac p̄dicatione qz p̄cise arbitref ad volūtate vni⁹ partis et hoc maxime quādo nō pōt determinate nosse volūtatez illi⁹ p̄tis. sed in iudicio penitentie p̄tes sunt de⁹ et peccator inter quos est sacerdos arbiter. ergo nō ligat̄ p̄cise ad arbitrandū illā penā quā de⁹ sibi insingeret maxime cū nō possit sibi cōstare de volūtate dei quo ad hoc p̄cise vt est mēbruz ecclesie. ¶ 4°. qz si sacerdos iponat penitentiā aliquātulū maiorē qz corresponsdeat pctis: nō est p̄babile quī penitēs teneat eam implere. ergo si aliquātulū pena sit minor cōdigna: videt̄ sufficere. nā si nō alia citra

illam punctalē quā dicitur divina iusticia: ergo nō oportet explere aliquam vltra illud punctale diuine iusticie. hec scotus in forma.

Quantus ad ter

Quantus ad ter
 tiū articulū primo notādū est qz claus ecclesie possunt dupliciter p̄siderari. vno modo quātuz ad essentiā in q̄s^m. s. sunt q̄dam p̄tatez ligādī atqz soluēdi in foro penitentie. qz p̄tatez eidez subaliter qz character sacerdotalis. diuidit̄ autē et nominat̄ plures s̄m diuersos act⁹ ad q̄s ordinat̄. et quātuz ad hoc claus ecclesie nō necessario exigūt in suscipiente iurisdictionē. pōt enī claus ecclesie et characterē sacerdotalē suscipere qz nullum habet sibi subditū sicut monachus vel etiā simplex cleric⁹ cui aiarū cura cōmissa non est. iurisdictione autē subditū vel subditos p̄supponit circa q̄s est. nā et quēdā modū impij in habente cōnotat. index siquidē ab habēdo iurisdictionē subditos dicit⁹ est. vñ quēadmodū si nō est seru⁹ nō est dñs ita si nō est subdit⁹ nō est iudex nec p̄lat⁹. Juxta qd̄ ap̄lus 1 Ro. 1 4°. arguit illū qz alienū seruū iudicare p̄sumit dices. tu quis es qz iudicas alienū seruū: dñs suo stat aut cadit. q̄si iudiciū nō debite ferat̄ in alienū seu nō subditū. Et cōfirmat̄ p̄positū. qz p̄ hoc qz aliq̄s ordinat̄ sacerdos ab ep̄o: nō hēt qz subditos ep̄i ordinatozis iudicare hēt vel absoluerē aut ligare nec in foro exteriori nec in foro penitentie nisi cū hoc p̄stituat eū officialem vel penitentiariū suū. Ex q̄bus inferim⁹ qz p̄ illa verba qz ordinado sacerdoti dicunt̄ in ei⁹ ordinatione: accipe sp̄m sc̄tūm quoz remissis pctā et t̄: p̄tatez ordinatū modo p̄feri nō iurisdictionis. nō enī p̄ illa verba vt tactū est: ad iudicat̄ seu assignat̄ ordinato i sacerdotē aliq̄s subdit⁹ in quē sicut in p̄p̄riā materiā actū ligādī et soluēdi exerceat officio. ¶ Alio modo pōt cōsiderari claus ecclesie quātū ad exercitiuz act⁹ qz est ligare et soluere: et isto modo necessario exigūt iurisdictionē in habēte. qm̄ absoluerē aliq̄s a peccatis et illuz ligare seu obligare ad penā tēporalē ex debito p̄soluēdā qz duo sunt act⁹ clauū: auctoritatē et impium reqrit supra ligatū vel absolutū. et p̄ p̄tatez iurisdictionis p̄ quā pōt q̄s sententiā iudicialiter ferre siue absolutōriā siue obligatōriā. nō enī aliū est sententiā ferre: qz sententiā ius dicere qd̄ ē act⁹ p̄p̄riū iurisdictionis. et qz exercitiū act⁹ clauū est de necessitate sacri penitentie eo qz huiusmodi sacm absqz actu sacerdotis absoluētis et ligātis nō cōplet̄: inde est qz. S. Tho. dicit sup̄ dist. 17. q. 3. ar. 3. sub. ar. 4. qz de necessitate hui⁹ sacri est nō

solū vt minister habeat ordinē sicut in alijs sacra-
mentis: s̄ etiā q̄ habeat iurisdictionē. et ideo sicut
ille qui nō est sacerdos non pōt hoc sacm̄ p̄ferre
ita nec ille qui iurisdictionem non habet.

Secundo Notandum est q̄ licet
for^o penitēntialis s̄ q̄d
possit dici volūtari^o in q̄^m ad p̄cipiēdū effectū seu
fructū sacri exigat q̄ act^o penitēntis ab eo volunta-
rie fiant: nā p̄tritio est dolo^o volūtarie assumpt^o
p̄pctis: p̄fessio autē et satisfactio fructū penitēntie
nō obrinēt nisi volūtarie fiāt: simpliciter tū loquen-
do for^o penitēntie s̄m q̄ ad sacm̄ p̄tinet: obligato-
rius ē et debiti rōnem implicat. nā tria predicta ex
parte penitēntis et absolutio ex pte cōfessoris s̄m
q̄ ptes sunt sacri penitēntie v̄i habēt obligatoriaz.
p̄bat hoc inducēdo p̄ singula. nā post q̄s q̄s est cō-
stitutus in peccato mortali: ex debito iuris diuini
tenet p̄teri d̄ p̄ctis cōmissis s̄m illud Luce. 13. pu-
tatis qz et ipsi. s. galilei d̄bitores fuerit preter om-
nes hoīes hitates in hierlīm. nō dico vobis sed si
nō penitentiā habueritis: oēs similē peribitis. p̄ri-
mus autē act^o penitēntie virtutis et p̄ma pars sacri
penitēntie est p̄tritio de p̄ctis. Similr et confessio
p̄ctōz in foro penitēntie d̄bitū importat ex sua in-
stitutione s̄m illud Jaco. 5. p̄fitemini alterutrū
peccata v̄sa vt saluemini. fuit autē ista p̄cepti d̄
cōfessione. p̄mulgatio p̄iacobuz facta: sumpta ex
p̄cepto et institutione xp̄i quā iacob^o et alij apo-
stoli habuerūt vel voce xp̄o istituente: vel specia-
li deirevelatione: quāuis in textu euāgelioz n̄ ex-
presse non habeat. nō enī oīa q̄ xp̄s gessit scripta
sunt s̄m illud Joā. 2. o. multa quidē et alia signa
fecit iesus in cōspectu discipuloz suoz q̄ non sunt
scripta in libro hoc. Et videt̄ p̄babilr dicēduz q̄
ecclesie p̄ceptū de cōfessione fiēda tpe determina-
to a quolibz p̄ctōze p̄caplm̄ omnis v̄triusq; sex^o
fundamentū habuit ex institutione et p̄cepto xp̄i
de p̄fessione simpliciter fiēda. nō enī videt̄ p̄babi-
le q̄ aliter tantū oneris ecclia xp̄ianis iposuisz. z
fortasse neq; ad id p̄tās ecclie se posset extēdere
cū peccatoz cōfessio fori penitēntialis sit de essen-
tia sacri cui^o institutio z p̄cepti obligatio p̄tinet
ad p̄tatem excellētie xp̄i. Deniq; satisfactio p̄ pec-
catis cōmissis: debiti rōnem importat q̄ omnis pec-
cator tenetur deo satisfacere pro offensa in eum
cōmissa ad arbitriū ipsi^o. quod moderādūz deus
sacerdotib^o velur ei^o ministris cōmisit. v̄n et satis-
factio act^o iusticie v̄dicatiue est q̄ ex p̄p̄a rōne de-
bitū importat. Demum et absolutio sacerdotis de-
bitū in ipso implicat. tenet enī ex officio et ex obli-
gatione diuini p̄cepti sacerdos absoluerē penitē-
tem d̄ p̄ctis sibi rite cōfessis de q̄bus est vere con-

tritus. alias peccaret mortaliter iniuriā faciēs cō-
fiteri: z videt̄ nō absoluēdo sacri violatoz. p̄ba-
ret igit̄ q̄ simplr loquēdo omēs ptes sacri penitē-
tie rōnem debiti importat. et p̄p̄is ipm̄ penitēntie
sacm̄ nō debet dici volūtariū sacm̄. ac p̄ hoc se-
quit̄ q̄ for^o penitēntie simplr et p̄ se loquēdo non
est volūtari^o nec ex parte rei nec ex pte iudicis. s̄
est for^o iudicialis nō iudicio arbitri vt q̄daz putat
sed iurisdictionali. est enī iudex fori penitēntie ha-
bens iurisdictionē in reū. nō enī est in arbitrio pe-
nitentis cōfiteri vel nō p̄fiteri p̄ctā sua: sed vt p̄-
missuz est tenet̄ ex debito iuris diuini illa p̄fiteri.
nec est positū in eius arbitrio ligari aut absolui a
cōfessore. neq; itez est in arbitrio penitēntis se su-
bijcere huic vel alteri sacerdoti: sed ex debito subij-
citur per p̄fessionē huic sacerdoti et non alij eo q̄
subdit^o sit huic^o et nō illius. et qz sup̄ hūc habeat iu-
risdictionē et nō sup̄ illū. est autē iudex fori penitē-
ntialis iurisdictionē habens sup̄ eos quos iudicat
nō soluz ex ordinatione ecclie sed etiaz ex vi sacri
et institutione xp̄i. nō quidē determinate sup̄ hūc
vel illū s̄ indeterminate. eo enī ip̄o q̄ xp̄s institu-
it sacerdotes iudices in foro penitēntie p̄ illa v̄ba
quoz remisistis p̄ctā et c. Joā. 2. o. dedit eis si-
mul cū p̄tate clauū p̄tatem iurisdictionis in foro
penitēntie. nō determinatā sup̄ hos vel illos: sed
indistinctā sup̄ eos quos subijceret eis ecclia seu
eius sumus platus p̄tate clauū ligādos et absol-
uēdos. Et s̄m hoc verificat̄ qd. S. Tho. insert̄
vt in precedēte notabili fuit allegatū q. s. d̄ neces-
sitate sacri penitēntie est nō solū vt minister ha-
beat ordinē: sed q̄ etiā hēat iurisdictionē. qd̄ v̄ez
nō esset nisi ex vi sacri et ex institutione xp̄i cōfer-
retur p̄tās iurisdictionis saltē indistincte sacerdoti-
bus. p̄bat hoc. nā oīa q̄ sunt d̄ necessitate sacroz
a xp̄o instituta fuerunt ad quē solū p̄tinet sacri oꝝ
institutio. Uñ cuz. S. Tho. dicat q̄ de necessitate
sacri penitēntie est nō solū vt minister habeat or-
dinem s̄ etiā iurisdictionē: sequit̄ q̄ de ei^o mente
p̄tās iurisdictionis sacerdotū sit a xp̄o indetermi-
nate. huiuscemodi autē iurisdictionis determina-
tionem: xp̄s cōmisit vicario suo generali q̄ p̄ceest
omnib^o in ecclia. s. b̄tō petro et in eo singulis eius
successorib^o legitime succedētib^o. a q̄bus puincie
dioceses et parrochie s̄m gradus prelatoz et cō-
gruētā curatoz sunt in ecclia xp̄i diuise. v̄nde. S.
Tho. infra dis. 24. q. 3. ar. 2. sub. ar. 3. ad p̄mūz.
quāuis in q̄t oibus aplis data sit cōmuniter p̄tās
ligādi et soluēdi: tū vt in hac p̄tate ordo aliquis
significaret̄: p̄mo soli petro data est vt ostēdat̄
q̄ ab eo in alios debeat ista potestas descēdere.
p̄pter qd̄ etiā ei dixit singulariter p̄firma fratres

tuos et pasce oues meas. hec ille. vbi qđ dicit ista
 ptās descendere: intelligi debet qđ ad vsū quātū ad
 ei⁹ determinationē ex pte materie. vel si intelligat
 quātū ad essentiā: debet itelligi ministerialit^r quē-
 admodū descendit ipsa ptās ordinis nā aucto-
 ritue a xpo descendit. et eodē modo intelligi debet
 qđ dicit supra dis. 19. q. p^a. ar. 3. sub. ar. p^o. ad. p^m.
 qđ ipse. s. petr⁹ pze alijs hēt ptātem iurisdictionis
 qz. s. ab eo ptās iurisdictionis oibus determinat^r
 et limitat^r quantū ad materiā. s. subditos. vel loq̄
 tur d iurisdictione qđ ad forū causaz. ¶ Ex qbus
 inferim⁹ pmo qđ omnis sacerdos habet ex sui or-
 dinatione simul cū clauib⁹ potestātē iurisdictionis
 in foro penitētie quātū ad hūm et fm essentiā
 sup oēs hoies peccatores etiā sup papaz. indiget
 tū quātū ad exercitiū act⁹: determinatione dicte
 ptātis ex parte materie circa quā seu obiecti: fieri
 da p summū ecclie p̄latū vel p ei⁹ cōmissionē or-
 dinariā vel delegataz. vñ sicut ordinatione pape
 determinat^r huiuscemodi iurisdictionis ptās i
 singulis sacerdotibus modo exposito qđ^m ad alios p
 hoc qđ eos subijcit illis in foro penitētie: ita et de-
 terminat^r quo ad ipm papaz p hoc qđ papa eligit
 aliquē sacerdotē in cōfessorē. eo enī ipso se sue
 iurisdictioni submittit quā indistincte habet sacer-
 dos a xpo simul cū ordine sacerdotali. Et cōfir-
 mat^r hoc. qz papa ex iure humano nulli pōt subij-
 ci nā canonū statuta papā nō ligāt sicut nec leges
 impatorē. nec iterū ppria volūtate se pōt hoī su-
 bijcere tanquā pprio iudici iurisdictionem super
 eum habēti. nō enim pōt cōmittere alicui qđ illuz
 excōmunicet. et si de facto ipsum excōmunicaret
 etiā ad ipsi⁹ instātiā: sentētia esset nulla qz a non
 suo iudice. et sicut hoc est in foro contentioso: ita
 esset et in foro penitētie nisi sacerdos quē papa eli-
 git in cōfessorē haberet ex sui ordinatione institu-
 tione xpi ptātem iurisdictionis in foro penitētie
 sup omnē hoiez quē ecclia seu ei⁹ summ⁹ p̄lat⁹ d
 terminauit et illi actu subijceret. Dicere autē qđ pa-
 pa propa volūtate pōt cōstituere sup se iudicem
 cui se subijciat in foro penitētie nō autē in foro cō-
 tentioso: est volūtarie dictuz et absq; vlla rōne.
 nam vterq; foruz ex sui rōne exigit iudicē iurisdic-
 tionem hūtem sup illuz cui cōstituit iudex. papa
 autē nulla ptāte humana neq; etiā sua pōt subijci
 alteri⁹ hoīs iurisdictioni eo qđ ex institutione xpi
 omnib⁹ p̄sistit et nulli subijciat. Unde videt^r qđ si-
 cut cleric⁹ non pōt etiā si velit renūciare p̄uilegio
 forū nec se subijcere iudici seculari nisi d̄licentiā pa-
 pe a quo p̄uilegiū ecclie emanauit: ita nec papa
 pōt renūciare p̄uilegio primat⁹ et summe ptātis
 ac iurisdictionis sup oēs hoies et qđ nulli hoīm

iudicialiter subijciat a xpo sibi et suis successorib⁹
 cōcesso. p̄missorie p̄ illa verba: tibi dabo clauē re-
 gni celozū Math. 16. et impletive p̄ illa verba
 Joānis vltimo: pasce oues meas et pasce agnos
 meos. eo qđ huiuscemodi p̄uilegiū datū sit sum-
 mo et generali vicario xpi sedē apostolicam legi-
 time tenēti rōne dignitatis et apostolice sedis ac
 presidētie vniuersalis orbis toti⁹. quāobzē nisi qđ-
 libet sacerdos haberet a xpo ptātem iurisdictionis
 in foro penitētie sup oēs hoies etiā sup pa-
 pā modo supra exposito: nec papa posset se ali-
 cui subijcere tanq̄ iudici: nec aliq; hoīm posset il-
 lum iudicare aut absoluere et ligare iudicialit^r nec
 in foro penitētie nec in cōtētioso. p̄pter defectum
 iurisdictionis qđ necessario requirit^r in iudice vtri-
 usq; forū et sine qđ sententia lata ipso iure est nulla
 tanquā a nō suo iudice. Un. S. Tho. infra dis. 19.
 .q. p^a. ar. 3. sub. ar. p^o. in cor. vsus inq̄t clauū req̄-
 rit aliquā p̄lationis ptātem p quā ille in quem
 vsus clauū cōmunicat: efficit ppria materia ill⁹
 actus. et in respōsione ad secundum ait. materia
 ppria ptātis ordinis efficit aliq; p iurisdictionē
 et ideo non pōt aliq; clauē vt ad eū in quē iurisdic-
 tionis nō dat. ¶ Secūdo inferim⁹ qđ ptās iurisdic-
 tionis in sacerdotib⁹ ad absoluendū et ligandū
 in foro penitētie: est res absoluta idēz in essentia
 cū clauibus ecclie et characterē sacerdotali. nec
 ex hoc sequit^r qđ debeant dici tres clauē ecclie.
 quoniam huiuscemodi ptās iurisdictionis in cla-
 uib⁹ ecclie et maxime in clauē sciētie iplicat^r per
 quā sicut sacerdos recipit dignos et excludit in-
 dignos: ita et admittit subditos et excludit non
 subditos. et ideo nō cōnumerat^r clauibus.

Tertio Notādū est qđ vt. S. Tho. deducit in hoc quarto dis. 18.
 .q. p^a. ar. 2. sub. ar. 3. opatio sacerdotis in vsu cla-
 uū: est cōformis dei opationi cuius minister est.
 de⁹ autē habet opationē et in culpā et in penā. sed
 in culpam ad soluendū quidē directe: ad ligandū
 autē indirecte inq̄^m obdurare dicit^r dū ḡfam non
 largitur. sed in penā habet opationē directe quā-
 tum ad vtrūq; quia et penā parcit et penam infli-
 git. similiter ergo sacerdos et si in absoluendo ex
 vi clauium habeat aliquā opationem ordinataz
 ad culpe dimissionē modo iam dicto: non tamē
 ligando aliquā opationem habet in culpā: nisi li-
 gare dicat inq̄^m non absoluit sed ligatos ostēdit.
 sed in penam habet ptātem et ligandū et soluendū.
 soluit enim a pena quam dimittit: sed ligat ad pe-
 nam que remanet. sed ad hanc ligare dupliciter
 dicitur. vno modo considerando ipsam quanti-
 tatem pene in cōmuni: et sic nō ligat nisi in quātū

non soluit sed ligatum ostēdit. alio modo considerando penā hanc vel illā determinate: et sicut gat ad penā imponēdo eam. hec scribit thomas. Ex quib⁹ iherim⁹ q⁹ arbitriū qd⁹ fm doctores sanctos cōmissum est sacerdotibus ad vsum ligandi et soluēdi peccata pilla verba: quozū remiseritis peccata remittunt eis et quozū retinueritis retenta sunt Joā. 2. O. nō vno modo intelligēdū ē: sed diuersimode fm p̄missa. nā respectu culpe arbitriū ligādi et soluēdi est in sacerdotibus qz possūt arbitrio suo admittere ad sacm̄ penitentie dignos ⁊ excludere indignos. absoluit enī sacerdos penitentē a culpa p hoc q⁹ sacm̄ penitentie illi cōfert qd⁹ instrumētāliter et dispositiue ad remissionem culpe opatur. ligat vero: excludēs ipm̄ a p̄ceptione sacri. Sed respectu pene arbitriū ligādi et soluēdi est in sacerdotib⁹ multipliciter. p̄mo quātū ad penā eternā et hoc eo ipso modo q⁹ eozū arbitriū se extēdit ad culpā. nā reatus pene eterne simul cū culpa vel remittit vel retinet. secundo quantū ad penā tēporalē: ligādo quidē p̄mo cōmutādo p collationē sacri penā eternā in penā tēporalē ad quam penitēs obligat soluēdas in hoc seculo vel in futuro. secūdo iniungēdo penitentia p̄ satisfactione et cautela peccatoz. quam penā penitēs tenet solvere in foro ecclesie etiam si culpā cōmissam excederet: quāuis in foro dei in futuro seculo ad excessum nō teneat. in absoluendo vero est arbitriū sacerdotis p̄mo aliqd de pena peccato debita p̄ absolutionē remittēdo virtute clauū. secundo remittēdo penā purgatozū in toto vel in parte imponēdo penitenti penitentiaz p̄ peccatis cōfessis iniunctam cui⁹ solutione facta in hac vita tantū dē remittit de pena in purgatorio persoluēda. **A**duertendū tñ q⁹ huiuscemodi arbitriū sacerdotib⁹ a xp̄o cōmissum: esse debz nō fm ipsozū meram et liberā voluntatē sed clauē discretionis regulatū pensatis diuinis regulis et qualitate penitētium ac etiā causis et facilitate peccatoz. et p̄cipue regulari debet diuino institū et spū sancti motione. Juxta quod dionisius in fine ecclesiastice hierarchie dicit q⁹ sacerdotib⁹ vtendū est virtutibus hierarchicis q̄modo diuinitas eos mouerit. verum quia iudex arbiter nō ita est astrict⁹ iuris regulis p̄sertim in penis vel inferendis vel remittendis quin possit p̄ qualitate loci tēporis vel persone et alijs pensatis circūstantijs dispensare in statutis aut cōsuetis penis ac regulis vel illas p̄ suo arbitrio cōmutare. ideo sacerdos iudex arbiter cōstitutus a xp̄o inter deū et peccatozē: nōnūquā etiā clauē nō errate p̄ peccatis grauiorib⁹ leuiorē iniungit penitētiā et p̄

leuioribus grauiorē et pro eisdē cōmissis diuersas fm diuersitatē psonarū et mores hominū imponit penitētiā. quē admodū et prudēs medic⁹ fm p̄prium arbitriū arte medicine regulatū: varias infirmis aponit medicinas pro singulorum egrotantiū qualitate cōsideratis tēporis et loci atq⁹ alijs circūstantijs. pene siquidē satisfactorie p̄cipue in foro penitentie vt medicine sunt peccatozibus adhibēde. et quātū ad eiuscemodi varias cōmutationes et dispēsationes attendit arbitriū sacerdotis iudicis fori penitētialis. qd⁹ modo exposito regulatū in terris: iuxta verbū domini Abathel. 1. O. approbatur in celis. Neq⁹ obstat huic approbationi q⁹ aliquādo post peractā penitentia iniunctam a sacerdote discreto et circūspecto: aliquid plus dē pena exigat a peccatoze i purgatorio. qm̄ sacerdos prudēs et circūspectus nō iniungit penitētiā tanquā simpliciter satisfactoriam in oi foro: sed satisfactoriam in foro ecclesie militātis in quo de occultis cōscientie iudicat. nō ex cordis inspectione: sed per cōiecturas et fm allegata ac cōfessa a reo et nō alias pbata. vnde discret⁹ confessor p̄pter incertitudinē humani iudicij vltra penitentia iniunctā: merita passionis xp̄i penitenti applicat vel applicanda p̄caat ad debite satisfactionis completū. insup et dei misericordia sup penitētem implorat in signū q⁹ penitētia iniuncta ab eo nō imponit tanquā plene satisfaciens sed aliū de complēda remittat. verumtamen sententia sacerdotis approbat in celis qz vt ab homine et in foro ecclesie iuste lata fuit pensatis omnib⁹ q⁹ fm humanā extimationē cōsiderari potuerūt p̄ qlitate penitentis. cui vt Sact⁹ Doc. inquit infra disti. 2. O. ar. 2. sub. ar. 2. ad. 3^m. plus p̄dest quādoq⁹ minor debito penitētia q⁹ maior q⁹ magnitudine sua posset illū a expletōe retrahere. et ideo id quod p̄ eam in terris absolutum est et remissum a sacerdote: in celis remittit et absolutus habetur a deo. quāuis residuū debiti a iudice exactissimo vsq⁹ ad vltimū quadrantem vt in euangelio legitur exigatur in purgatorio.

Quantū ad arti-

culum quartū respōdēdū est obiectionib⁹ in contrariū. Et qdēz ad primū scoti p̄tra primā cōclusionē negat minor. et ad ei⁹ probationē negat assumptū. imo in cena dñi per illa verba hoc facite ⁊ c: xp̄s dedit p̄tēz et p̄ficiendi ⁊ ligādi atq⁹ soluēdi in foro penitentie: quāuis ad vsum ligādi et soluēdi nō illā extēderit vsq⁹ post resurrectionē cū dixit apostolis: accipite spūz san

ctum quorum remiseritis peccata et c. vnde Sā-
 ctus Thomas infra distinctione vigesima quar-
 ta questione secunda articulo tertio ad secundū
 dñs inquit discipulis dedit sacerdotale potestātē
 quantū ad principalē actū ante passionē in cena
 quando dixit: hoc facite in meam cōmemoratio-
 nem. sed post resurrectionē dedit eis sacerdo-
 talem potestātē quantū ad actū secundariū qui est
 ligare et absoluerē. Et p̄ hec patet responsio ad
 2^m. quia pari modo episcop⁹ confert ordinando
 in sacerdotē totam potestātē sacerdotale simul: sed
 primo quantū ad actū cōficiendū: et secūdo quā-
 tum ad actū ligandi et soluēdi. ¶ Ad. 3^m. dicitur
 q̄ vtraq; p̄positio et maior et minor est falsa. ma-
 ior quidē qm̄ vt determinatū fuit supra distinc-
 tione quarta character de principali significato rem
 absolutam dicit cū respectu quodā adiuncto. mi-
 nor etiam est falsa qz vt cōclusum fuit tertio libro
 distinctione octaua: vna relatio realis termina-
 ri pōt ad plures reales terminos: sicut eadē filia-
 tione refertur vn⁹ fili⁹ ad p̄fem et matrem. ¶ Ad
 4^m. dicit q̄ argumentū p̄cedit d̄ possibili qd̄ non
 negam⁹. nos vero loquimur de facto esse et ideo
 nō est ad p̄positū. ¶ Ad argumenta cōtra secūda
 conclusionē ad primū dicit q̄ minor est falsa si de
 bitus minister dicat et quantū ad potestatem et q̄^m
 ad potestatis exercitiū. et ad ei⁹ p̄bationē cōcedimus
 assumptū sed minor est falsa. nā vt deductū fuit
 in secundo notabili: sac̄m penitētie simplicit̄ lo-
 quendo nō est voluntariū imo quantū ad omnes
 sui partes implicat rōnem debiti. falsum est etiā
 q̄ sacerdos sit iudex arbitrarius de voluntate par-
 tius assumptus. imo est a solo xp̄o sūmo iudice sub-
 delegat⁹. nō enim de cōsensu hominū peccatorū
 dictum est sacerdotib⁹ a xp̄o in persona aposto-
 lōrū. quecūq; alligaueritis sup̄ terrā et c. Mathei
 18. et quoz remiseritis peccata remittunt̄ eis: et
 quoz retinueritis retenta erunt Joā. 20. vnde
 gregori⁹ illud exponēs. principatū inquit superni
 iudicij sortiunt̄: vt vice dei quibusdā peccata reti-
 neant quibusdā vero relaxent. neq; est veruz q̄
 peccator p̄pria voluntate se exponat iudicio sacer-
 dotis sed ex debito diuini precepti p̄mulgati per
 apl̄m iacobū dicentē: confitemini alterutruz pec-
 cata v̄ra. in cuius figurā xp̄s iusserat decez lepro-
 sis: ite ostēdite vos sacerdotibus Luce. 17. vbi su-
 per verbo sacerdotibus interlinearis dicit: q̄ sunt
 figura sacerdotij futuri in ecclesia. ¶ Ad cōfirma-
 tionem dicit q̄ assumptū est falsū quātū ad forū
 penitētie in quo qlibet sacerdos potestē sacerdoti-
 li iurisdictionē habet sup̄ omnē hominē et etiā sup̄
 papā. put deductum fuit in secundo notabili. quā-

uis determinatio talis iurisdictionis fuerit pape
 cōmissa. qui eo ipso q̄ eligit aliquē in cōfessorem
 determinat quo ad se iurisdictionē quā ipse con-
 fessor ex ordine sacerdotali habet quantū ad ip-
 sam essentiā potestatis. Et fm̄ hec debet intelli-
 gi quod. S. Tho. dicit distin. precedēte. q. 3. ar. 3
 sub. ar. 4. ad. 4^m. q. s. p̄latis ecclesie concessus
 est a iure q̄ possunt sibi eligere proprios cōfesso-
 res qui quātū ad hoc sunt eis supiores. sicut etiā
 vnus medicus ab alio curat nō inquantū est me-
 dicus sed inquantū est infirmus. hec ille. vbi cū di-
 cit qui quantū ad hoc sunt eis supiores: satis inu-
 nit q̄ talis supioritas cōueniat sacerdotib⁹ ex ordi-
 ne sacerdotali. ita vt eligere cōfessorē. i. determi-
 nare materiaz p̄fessorij: cōueniat p̄latis pape in-
 feriorib⁹ iure humano cōmissione. s. pape. ipsi ve-
 ro pape cōueniat iure diuino xp̄i. s. institutione.
 potēs vero ligandi atq; soluēdi iudiciali seu iurisdic-
 tionaliter omnē p̄latū etiā papā: cōueniat sa-
 cerdotib⁹ nō iure humano sed diuino ex institutio-
 ne xp̄i. ¶ Ad. 2^m. d̄ q̄ argumentū p̄positū n̄ qz cō-
 firmat. nā qz papa iure humano nulli subiectus ē
 nec ipse alicui hominū se subicere pōt: null⁹ sacer-
 dos posset iudicare papā in foro penitentie sicut
 nec in foro exteriori causarū nisi h̄ret iure diuino
 .s. a xp̄o iurisdictionē in foro penitētie sup̄ illū. vñ
 falsum ē q̄ iurisdictione sacerdotis in papā sit ei so-
 la voluntate pape cōcessa. et de hoc lat⁹ dictū fuit
 in secundo notabili. ¶ Ad. 3^m. p̄cedim⁹ totū argu-
 mentū qz nisi iurisdictione q̄^m ad essentiā fuisset da-
 ta a xp̄o omni sacerdoti in quēlibet hoīem: null⁹
 posset etiā in extrema necessitate absolui sac̄r̄
 a quocūq; sacerdote. vñ ratio p̄ nobis facit. facul-
 tas igitur qua ius canonicuz tribuit oibus sacer-
 dotibus q̄ in casu extreme necessitatis absoluerē
 possit quēlibet hoīem a peccatis: nō est potēs iurisdic-
 tionis quantū ad sui essentiā: sed ē determina-
 tio extrinseca materie iurisdictionis. quā ex sua or-
 dinatiōe habēt oēs sacerdotes a xp̄o. ¶ Ad. 4^m
 dicit q̄ talē iurisdictionē nō habēt sacerdotes ex
 cōsuetudine sed iure diuino. vnde argumentū pro-
 cedit ex falso supposito. ¶ Ad argumenta scoti con-
 tra tertiā p̄clusionē: ad primū dicit q̄ minor ē fal-
 sa. imo si cōfessor diligēs sit et circūspect⁹: sua dis-
 cretione et fm̄ regulas canonū et presertim diuino
 instinctu adiut⁹ poterit attingere in ligando aut
 soluēdo penitēte: rectū iudiciū q̄^m p̄tinet ad fo-
 rum eccleie in quo nō iudicat semp̄ fm̄ absolutam
 ad equationē pene ad culpā: sed fm̄ q̄ expedit sa-
 luti penitētis. et de hoc dictū fuit late in tertio no-
 tabili. Et p̄terea ad rectū iudiciū sacerdotis cū
 sit puri hoīs nō requirit⁹ q̄ attigat p̄ctualit̄ qd̄ iu-

stū est: s̄ sufficit q̄ parū a limite iusticie distet. Et p̄ hec patet n̄sio ad secūdū et tertīū q̄ p̄cedūt ex eodē fallo supposito. s̄ q̄ impossibile sit sacerdoti re cre arbitrarī circa penas debitas pctis sibi p̄fessis. ¶ Ad. 4^m. dicit q̄ nō est ille de penitētia maiore p̄ digno et d̄ minore cōdigno. qz penitētia maior p̄ digno: nō t̄m obligat ex delictoz gravitate s̄ ex iniūctioe p̄fessoris. q̄ nō solū iniūgit penitētiā ad satisfaciēdū p̄ pctis: s̄ etiā ad cautelā futurorū et emēdatiōe penitētis. vñ et post hāc vitā. put S. Tho. dicit ī radis. 2. o. ar. 2. sub. ar. 2. ad. 2^m. nō exigit a penitēte illud supercedēs ex iniūctioe sacerdotis: s̄ solū q̄ sufficit ad debitū solvendū. pena aut̄ minor p̄ digno nō attingit ad plenā satisfaciōe p̄ peccatis cōmissis et ideo oportet aliū de cōpleri. ¶ Ad argumētū ante oppositū p̄ n̄sio ex sup̄dictis. Et in hoc articulus terminat.

Distictio vigessima.

Vicē vigessima distictio nē q̄rit vtrū per indulgētiā possit aliqd̄ remitti de pena satisfactoria et arguit q̄ nō. qz hoc ad pt̄atem excellentie ptinet vt sine

crāmētōrū tradat. s̄ null^o hēt pt̄atem excellentie nisi x̄ps. cū ergo satisfactio sit pars sacri op̄as ad dimissionē pene debite: videt q̄ null^o pur^o homo possit dimittere debitum pene sine satisfactioe. ¶ In oppositū arguit. qz ecclia generalis nō p̄t errare. qz ille q̄ in oibus exaudit^o est. p̄ sua reuerētia dixit petro sup̄ cui^o p̄fessione fundata ē ecclia ego p̄ te rogavi petre vt nō deficiat fides tua Lu ce. 22°. s̄ ecclia generalis indulgētiā approbat et facit. ergo indulgētie aliquid valēt. ¶ In hac questione erunt quattuor articuli vt supra.

Quantū ad primū articulū sit p̄ma p̄clusio q̄ in indulgētie valorē hñt ex meritis x̄pi et aliorū sc̄tōz. hāc p̄clusiōe tenet. S. Tho. ī hac dis. ar. 3. sub ar. p̄. ¶ Secūda p̄clusio ē q̄ indulgētie valēt per

modū recōpensationis et satisfactionis capiēdo de meritis x̄pi et sanctorū. hāc cōclusiōe tenet S. Tho. vbi supra. et. 2°. quodlibet. ar. vltimo.

Quantum ad se cū dū articulū arguēdū est cōtra p̄clusiones. Et q̄dem cōtra secū dā arguit durād^o p̄ferti contra aliq̄ cōtrēta in p̄batione eius dī cens. s̄ merito x̄pi nullū est dubiū qui p̄tineat ad thesaurū ecclie et sufficiat. x̄ps enī p̄ passionē suā satisfecit q̄ ad sufficiētiā p̄ peccatis mūdi sicut p̄ dixerat ioh̄nes baptista: ecce agn^o dei ecce q̄ tollit peccata mūdi vt habet Joā. p̄. et p̄. cañ. Joā. 2°. cap̄lo. dicit q̄ ip̄e est p̄ op̄iciatio pro peccatis nostris et nō solū pro peccatis nostris sed totius mundi. constat aut̄ q̄ nō oīnes de mūdo saluantur sed pauci respectu aliorū s̄m illud euangeliū multi sunt vocati pauci vero electi. ergo de pena x̄pi que sufficere p̄t ad recōpensandū penā omnium peccatorum mundi debita: semper multuz restat cum pro paucis qui saluantur satisfaciat. et si omnes de mundo saluarentur adhuc meritum passionis x̄pi sup̄abundaret. quia qua ratione sufficiens est ad satisfaciēdū p̄ peccatis tot^o mundi eadē ratione sufficiens est ad satisfaciēduz pro peccatis plurium mūdoz si essent. de merito aut̄ passionis sanctorū potest verti in dubiū vtrū pertineant ad thesaurū ecclie. possent enim videri q̄ nō. qz vnus nō p̄t mereri alteri sic q̄ meritū vni^o cedat alteri ad meritū sed solū qz fruct^o seu merces meriti vni^o redūdat in alterum vt cum aliquis seruit diuiti vt pauper ei obligatus a debito liberetur vel vt habeat mercedem operis in toto vel in parte prout placet operanti transferre. ex hoc sic arguitur. intētio merētis est necessaria ad hoc q̄ fructus seu merces meriti sui redundet in alterum. sic enī fructus meriti passionis x̄pi in nos redundat ex eius expressa intentione. dixit enim hoc est corpus meū quod pro vobis tradetur: et hic est calix et c. q̄ autē intentio quozumcūqz fuerit fructum passionū suarum in nos trāsferre: nulla historia docet nec in gestis martyrum legitur. qualiter nobis per indulgētiā factam a quocūqz nō bene apparet. ¶ Idē probatur sic. illud quod est plenarie remuneratum vel postea remunerabitur: non videt q̄ sit pro alio satisfactorium. sed quicquid pene sustinuerūt sancti martyres vltra q̄ peccata eorum meruerunt est eis plenarie remuneratum vel resumpto corpore remunerabitur plenarie. ergo non videtur q̄ illud possit nob̄ cedere ad satisfaciōem. sed de thesauro ecclie

datur nobis per indulgentiam pene satisfactoriam secundum hanc opinionem, ergo pene quas sancti sustinuerunt non pertinent ad thesaurum ecclesie: sed solum passio christi que excedit penam omnium peccatis mundi debitam, minor supponitur, maior etiam videtur ex precedentibus satis clara, quia si tota merces meriti reddetur meriti et eam in seipso et pro seipso recipit: nihil restat quod in utilitatem alterius possit cedere quia extra totum nihil est. Sed tamen contra hanc rationem dicitur aliqui quod secundum eam sequitur quod nullus homo nec etiam christus homo possit satisfacere pro alio nec in toto nec in parte: nec aliquis pro seipso que sunt falsa et erronea, quod probatur sic, quia dicitur quod ipsi christus et omni homini plene remuneratum est vel plenarie remunerabitur in resurrectione quicquid meruerunt sustinendo quaslibet passiones et quoscumque labores, si ergo illud quod plenarie remuneratum est alicui non potest cedere ad satisfaciendum pro alio: sequitur quod nec ipse christus per passionem suam nec aliquis sanctus fecit vel passus est aliquid quod possit alijs cedere ad expiationem alicuius pene, immo nec sibi ipsi cum totus remuneretur. Hec autem instantia continet quedam manifeste falsa, constat enim quod merita christi non fuerunt ei in seipso a deo plene et perfecte remunerata nec remunerantur sicut ceteris sanctis, nam summa merces que remuneratur sancti pro suis meritis est visio beata et fructio, cetera enim omnia sicut dotes corporis et quecumque alia pertinent ad premium accidentale quod est minus et respectu primi est quasi secundum quid, cum ergo christus pro suis meritis non fuerit remuneratus visione et fructione beatis: hec enim habuit plenissime absque ulla merito ab instanti sue conceptionis: patet quod merita eius non fuerunt ei in seipso remunerata eque plene et perfecte sicut ceteris sanctis nec illo summo premio quo deus merita sanctorum et passiones remunerat supra condignum secundum illud Iero. S. non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriam que reuelabitur in nobis, ergo quod est ei minus plene remuneratum: potest nobis cedere ad satisfactionem et illud potissime fuit meritum sue passionis, unde omnes doctores concorditer dicunt quod christus per suam passionem non meruit sibi nisi gloriam corporis et exaltationem sui nominis, nobis autem meruit redemptionem seu liberationem a peccatis, et sic clare falsum est quod isti dicunt de merito christi et eius remuneratione in seipso et ceteris. Item falsum est quod dicunt quod secundum rationem nostram sequeretur quod nullus homo posset satisfacere pro alio nec etiam pro seipso, quia pena per penam recompensatur, si ergo quis pro pecca-

tis suis sit debitor pene et ipse contritus, propter aliquam potestatem vel ex sacerdotis impositione faciat aliquam penitentiam: quare non satisfaciet in aliquo pro seipso, similiter si de voluntate sacerdotis vel satisfactoris vnus faciat penitentiam pro alio impositam: quare non satisfaciet pro eo in aliquo non apparet ex ratione nostra nec sequitur. Circa quod intelligendum quod omne opus bonum factum pro deo in charitate est meritum vite eterne, si autem sit penale non solum est meritum quia bonum: immo est satisfactorium pro pena nec plus remunerabitur in quantum penale nisi per expiationem pene debite, semper tamen acceptum erit deo in quantum est bonum et virtuosum et remunerabitur premio essentiali, si autem operans non sit debitor alicuius pene vel non tante: tunc opus suum penale remunerabitur non solum premio essentiali quia bonum fuit: sed premio accidentali quia fuit penale, et secundum hoc martyres non solum dicuntur habere auream hoc est premium essentiali: sed aureolam hoc est aliquod premium accidentale, propter penalitatem martyrij, cuius ergo dicitur quod omne opus bonum remuneratum est vel remunerabitur cuilibet in resurrectione: verum est quantum ad premium essentiali, sed si sit non solum bonum sed penale et operans seu sustinens penam facit debitor pene pro seipso vel sustinuit eam, pro alio tunc talis pena non plus remunerabitur quam cessit in solutionem alterius, hec durandum in forma. Contra eandem conclusionem arguunt quidam alij dicentes quod dubium est de merito christi et quo ad penam damni et quo ad penam sensus, quia quicquid sit de pena actualis peccati quo ad penam sensus: non videtur quod penam damni christus soluerit qui illam non sustinuit. 2. quia cum actuali mortali debeatur pena eterna: non fuit tantum de penalitate in morte christi nec intensiue nec extensiue quantum est in pena sensus eterna que est in inferno, unde cum equalitas satisfactionis attendatur secundum comparationem pene ad penam: christus quidem potuit mereri dimissionem pene eterne totalem damni et sensus que fit in baptismo adulti peccatoris: et commutationem pene eterne in temporalem que fit in penitentia quia diuinitas illud operata est quia deus agere et coagere potest et sic meritum fuit infinitum, sed non potuit ut videtur satisfacere pro pena eterna, quia non potuit ex humanitate sustinere tantam penam quanta est illa inferni, nec diuinitas compassa est quia pati non potuit, immo videtur quod nec solutio pene temporalis fieri possit, quia non potuit esse tantus dolor in morte christi: quantum est dolor debitor

omnibus peccatis confessis et confitendis in hac vita. ¶ 3°. arguitur quia ad præteritum excellentie christi pertinet dare effectum sacramenti sine sacramento. ergo purus homo per indulgentias quæ non sunt sacramenta non potest dimittere penam quæ est effectus sacramenti. ¶ Contra secundam conclusionem arguit aureolus probando quod papa potest dare indulgentias non solum per modum recompensationis et satisfactionis quod fit accipiendo de merito christi et sanctorum: sed etiam auctoritate si bi tradita a christo cum dicit: quod cumque ligaueris super terram erit ligatum et in celis et quodcumque solueris et est absolute nihil aliud pro recompensatione dando: potest penas quas voluerit relaxare. probatur hoc. quia rescripta papalia obtinent vim iuris et auctoritatis sanctorum. cuius ratio est quia sunt maioris auctoritatis in definiendo cum ipse confirmet et det vim auctoritatibus sanctorum et iurisperitorum. sed in rescriptis papalibus ubi continetur tenor indulgentie quam largitur videtur quod relaxet autentico modo: non autem per modum recompensationis accipiendo de merito christi. non enim continetur in rescripto pape volumus quod de merito christi quod tibi applicamus relaxentur tibi centum dies. sed dicitur sic. nos ergo de omnipotentis dei misericordia et auctoritate apostolorum petri et pauli confissi relaxamus tibi centum dies et est. ex quibus patet quod ibi non exprimitur nisi dei misericordia cuius ministri sumus et auctoritas apostolica. ¶ 2°. quia dictum fuit petro: quod cumque ligaueris et est. tunc qui dicit quodcumque nihil excludit. tunc arguitur sic. omne vinculum super terram impediens ab ingressu celi papa potest soluere et in eius potestate est autentice relaxare apud quem est clauium plenitudo. sed obligatio ad penam est vinculum impediens super terram ab ingressu celi. nullus enim ingreditur quousque reddat vltimum quadrantem. ergo et est. ¶ 3°. sic. cui committitur maius committitur minus. sed maius est absoluere a culpa quam a pena. et commissum est capiti ecclesie ab omni culpa sine exceptione absoluere. ergo et est. ¶ 4°. quia claves non solum extendunt se ad culpam sed ad penam. sed in aliquo sacramento quandoque potest relaxari tota pena sicut in baptismo. ergo videtur quod datum sit alicui in ecclesia maxime principi quod saltem ministrando sacramentum penitentie possit totam penam relaxare. nam relaxatio culpe fit mediante sacramento. relaxatio pene fit absolute licet quandoque fiat etiam mediante sacramento. hec aureolus.

Quantum ad tertium articulum primo notandum

est quod ut ex verbis apostoli accipitur 1° Cor. 12. et ibi notat. S. T. christus et ecclesia est una persona mystica cuius caput est christus: corpus vero omnes iusti ex quibus constituitur ecclesia. quilibet autem iustus est quasi membrum huius corporis. iuxta quod ipse apostolus dicit 1° Cor. 12. multi unum corpus sumus in christo: singuli autem alter alterius membra. dicitur autem ecclesia corpus ad similitudinem unius hominis. put. S. Doc. exponens dicitur verbum apostoli 1° Cor. 12. attendit vero similitudinem quantum ad tria. primo quod ad distinctionem membrorum secundum illud 1° Ephe. 4. et ipse. scilicet christus dedit quosdam quosdam apostolos: quosdam autem prophetas: alios vero euangelistas: alios autem pastores et doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerij in edificationem corporis christi. Secundo quod ad ministerium quo unus membrum alteri seruit secundum illud apostoli. 1° Cor. 12. non potest oculus dicere manui opera tua non idigeo aut iterum caput pedibus: non estis mihi necessarii. Tertio quia sicut constituitur unus corpus ex unitate anime: ita et ecclesia una constituitur per unitatem spiritus. unde apostolus 1° Cor. 12. etenim in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus. et 1° Ephe. 4. unus corpus et unus spiritus sicut vocati estis in una spe vocationis vestre. Christus conformiter dicit caput ecclesie ad similitudinem capitis in corpore naturalis quantum ad tria. put ibi 1° Ephe. 5. S. Tho. deducit. et. 3^a. p. q. S. arti. 1°. scilicet quantum ad ordinem et perfectionem et virtutem. quod ad ordinem quidem: quia sicut caput est prima pars hominis incipiendo a superiori et altior ceteris: ita et christus est primus per proximitatem ad deum et altior cunctis gratia et virtutibus. iuxta quod apostolus dicit 1° Cor. 8. ut ipse sit primogenitus in multis fratribus. Item et quantum ad perfectionem. quia sicut in capite hominis est omnium membrorum perfectio eo quod in capite vigeant omnes hominis sensus et interiores et exteriores: ita et perfectio spiritualis omnium membrorum ecclesie viget in capite christo in quo est plenitudo omnium gratiarum secundum illud 1° Jo. 1. et vidimus gloriam eius quasi unigeniti a patre plenum gratie et veritatis. Tertio quantum ad virtutem influendi. quia sicut virtus et motus ceterorum membrorum et eorum gubernatio fluit a capite propter vim sensitivam et motiuam ibi predominantem: ita et omnis virtus ac motus in spirituali vita fluit a christo in omnia membra ecclesie secundum illud 1° Jo. 1. de plenitudine eius nos omnes accepimus. ¶ Et super dictis inferimus quod sicut in corpore naturali virtus et motus sim-

guloꝝ membꝝ naturaliter cedit in ministeriũ et pfectũ totiꝝ corpꝝ et p cosequẽs omniũ membꝝ corpꝝ: ita et virtus et opatio ac motꝝ et passio cuiuslibet iusti fm vitã spirituales ordinãt lege divina in ministeriũ totius corpꝝ ecclesie et ex consequenti cedunt in profectum singuloꝝ ecclesie membꝝ. Juxta quod apostolus dicebat Gala. 6.º. alter alterius onera portate ⁊ sic adimplebitis legem xp̃i legem videlicet charitatis et dilectionis quam xp̃s suis fidelibus pro nouo mandato reliquit dicens Joã. 13.º. mandatus nouum do vobis vt diligatis inuicem sicut dilexiti vos. Unde prima Corin. 12.º. apostolus dicebat: pro inuicem sollicita sunt membra. ⁊ qd patitur vnum membrũ: compatiuntur omnia membra. siue gloriatur vnum membrũ: congaudent omnia membra. vos autem estis corpus christi ⁊ membra de membro. Ihinc est qd beatus petrus in canonica prima caplo q̃rto inquit. vnusquisq; prout accepit gratiam in alterutrum illã administrantes sicut boni dispensatores multiformis gr̃e dei. vbi super verbo accepit interlinearis dicit: quolibet donum spiritus sancti ad seruendum alijs tam secularibus q̃ spiritualibus.

Secundo Notandũ est qd vt acipitur ex dictis. S. T. in hac distin. ar. 3. sub. arti. 2. ad. 5.º. et infra dis. 4. q. 2. ar. p.º. sub. ar. p.º. et. 2.º. bonum vnus continuatur alteri dupliciter. vno modo p charitatẽ que est vinculum vnians membra ecclesie ex qua vnione ex mutuis operibus quodlibet membrũ aliquod emolumentũ reportat fm mensurã status vnus cuiusq; quẽadmodũ fit et in corpꝝ naturali. et non solum in hac vita sed etiam in patria in qua omnes d bonis singuloꝝ gaudebũt. vñ apostolus Ephe. 4.º. crescãt inquit in illo p oia qui est caput xp̃s ex quo totũ corpus cõpactũ et connexũ p omne iũcturã subministratiõis fm opationem in mensuram vnus cuiusq; membri augmentum corpꝝ facit in edifiatiõẽ sui in charitate. et de hac cõmuniõne ponitur articulus fidei cum dicitur sanctorũ cõmuniõnem. prop̃ hãc cõmuniõnez ppheta dicebat. particeps ego sum omnium rimentium te et custodientium mandata tua psalmo. 118. vbi interlinearis dicit: mẽbrũ particeps est totius corpꝝ. et iste modus continuationis et cõmuniõnis est inter membra ecclesie et sine indulgentijs et absq; intentione facientis ex virtute charitatis que omnia omnibꝝ charitate vnitis facit cõmuniã. Alio modo bonũ vnus cõmunicatur alteri per intentionem facientis et hoc dupliciter. vno modo per intentionem

determinate directam ad aliquem vt quãdo q̃s aliqua opera specialiter et dterminate ad hoc facit vt alteri profint. huiusmodi enim opera fm intentionem facientis efficiuntur eius pro q̃ fuit quasi ei a faciente collata. et isto modo cõmunicatio bonoꝝ vni: alteri fit etiã nõ per indulgentias sed quilibet potest de bonis suis pprijs pro alio satisfacere seruatis his q̃ ad verã satisfactiõnem requirunt. Alio modo fit cõmunicatio ⁊ cõtinuatio bonoꝝ vnus alteri per intẽtionẽ facientis nõ imediatã et determinatã ad illũ sed mediate ⁊ ex consequẽti. et hic modus est qui fit p indulgentias quibus fit cõmunicatio ex intentione facientis primo et imediate cõmuniter toti ecclesie cuius ipse bona faciens membrũ est. et ex consequenti ac mediate et indeterminate fit cuilibet membꝝ ecclesie fm determinationem eius qui p̃est ecclesie cuius est bona ecclesie communia singulis eius membris distribuere ad similitudinem capitis naturalis a quo fluit ⁊ distribuitur virtus et opatio singulis membris corpꝝ. vnde sicut aliquis consequeretur fructum vt remissionem pene debite ex bonis alterius sibi datis ad satisfactiõnem: ita et id ipsum consequitur si ei bona alterius per eum qui potest ad satisfactiõnem suozum delictozum distribuuntur. ⁊ istũ modum cõmuniõnis inter membra ecclesie docuit nos apostolus paulus 2.º. ad. 1.º. dicens gaudeo in passionibꝝ pro vobis et adimpleo ea q̃ defunt passionum xp̃i in carne mea pro corpꝝ eius quod est ecclesia. vbi glosa ordinaria passionẽs inquit adhuc defunt eo qd paritoria meritorum ecclesie non est plena neq; adimplebitur nisi cum seculum fuerit finitum. dicitur autem paritoria vas aut domꝝ vbi pariter multa inferuntur. Ut eniz. S. Doc. ibi dicit in postilla: deus ordinãuit in sua predestinatione quantum meritorum deberet esse per totã ecclesiam tam in capite q̃ in membris sicut et predestinãuit numerum electozum. et inter hec merita precipue sunt passionẽs sanctorum. sed christi scilicet capitis merita sunt infinita. quibꝝ vero sanctus exhibet aliqua merita fm mensuram suã. et ideo dicit apostolus adimpleo ea que defunt passionum christi. i. totius ecclesie cuius caput est christus. adimpleo inquit id est addo mensuram meã. hec Sanctus Thomas. Quibus consonat quod augustinus dicit super. ps. 61. exponens p̃missã apostoli verba. ad cõmunem inquit hanc quasi rem publicã nostrã quisq; pro modulo nostro exsoluimus quod debemus et pro posse virium nostrarum quasi canonem passionum inferimus. Ihinc etiã

modū cōmunicatiōis inuit idē apls. 2^a. ad Thi. 2°. cuz dicit. omnia sustineo ppter electos vt et ipsi salutem psequant. quod. S. Tho. exponens in postilla dicit. qz quecūq; bona sūt: specialiter cedunt in bonū electoz: non reproborum.

Tertio Notādū est put colligif et dicitis. S. Tho. in hac dis. ar. 2. ad. 3^m. Et infra dis. 4. q. 2. ar. p^o. sub. ar. 4. Et dis. 49. q. 5. ar. p^o. in cor. q. opus bonū et penale ex charitate. pcedēs tripliciter potest considerari. vno modo fm q. pcedit ex radice charitatis: et fm hoc est meritoziū vite eterne. alio modo fm q. ex genere suo est op^o bonū et virtuosuz et vt sic est meritoziū cuiusdā pmiū accidētalis vt gaudij et laudis et hūoi. habet enī opus bonum et habitu eliciente et ex primo fine ac ex debitis circūstantijs rōnem laudabilis z delectabilis. tertio modo pōt considerari inq^m est penale: et fm hoc habet q. sit satisfactoriū p peccatō. fit enī satisfactio p opa penalīa inq^m est qdā recompensatio per quaz aliquid subtrahitur a peccate quod sibi est pena fm ad equationez ad id qd peccatoz quantū in se fuit subtraxit de honore dei. vñ fm hanc triplicē considerationē huiuscemodi op^o bonum et est remunerabile pmiō essentiali vite eterne: et est remunerabile pmiō accidētali fm duplicem rationem quam habet meriti: et est satisfactoriū p peccatō ratione penalitatis: ita q. vñ horum nec impedit nec diminuit aliud. licet enī opus bonum de quo loquimur sit remuneratum pmiō essentiali: non ideo minus remunerabile est pmiō accidētali. neq; his duobus pmijs remuneratū: remanet min^o satisfactoriū p peccatō. sicut enim vna ratio bonitatis ipsius opis aliā non consumit: ita nec cuiuslibet bonitatis. pfect^o alterius pfectum consumit aut minuit sed magis iuuat. potentius est enī bonū qz malū et magis sui diffusiuū ac cōmunicatiū fm regulā dioni sji libro de diuinis nominibus. et tamē opus malum fm plures rationes malicie: multipliciter est punibile: neq; pena vna aliā euacuat. Facit ad ista quia vt. S. Tho. dicit infra disti. 49. q. 5. ar. 2. sub. arti. pmo ad pmiū: eidem merito fm diuersa que in ipso sunt diuersa premia respondēt. vnde et virginitati respondet aurea fm q. propter deum seruat imperio charitatis: aureola vero fm q. est quoddam perfectionis opus habēs rationem victorie excellentis. fructus vero fm q. p virginitatem homo in quandam spiritualitatem trāsīt a carnalitate recedēs. **¶** Ex pmissis duo inferimus. vnum est q. licet opera bona sanctorū et passiones quas pro xpo aut pro iusticia susti-

nuerunt sint sufficienter remunerata vel remuneranda pmiō essentiali et accidētali fm q. habent rationem meriti: nihilominus ad huc remanent satisfactoria pro peccatō et ratione penalitatis. vnde opera martyrum penalīa non min^o restant satisfactoria pro peccatō post q. aureā. i. premium essentialē et aureolam quod premium est accidētale sancti martyres receperunt: q. ante earum receptionem. ex quo fit vt quantumcūq; sancti viri remunerati vel remunerandi sint pmiō essentiali vel accidētali pro merito suorum operum: nihilominus opera ipsa inq^m satisfactoria sunt pro peccatō: permanent in thesauro ecclesie in quo semel reposita fuerunt distribuenda membris ecclesie per illum qui ecclesie preest. non enim opus bonum satisfactorium inquantum huiuscemodi est remunerabile proprie loquēdo. quoniam vt sic non est meritoziū cum sit datum in recompensationem z solutionem delicti. ratio autē soluti aliā est a ratione meriti. **¶** Secundo inferimus ex dictis. S. Docto. in preallegatis locis q. huiuscemodi opa bona quātūcūq; pro alijs deo offerantur vel alijs ad satisfactionē applicentur: nihilominus pro sunt ipsis facientib^o et offerentibus vel applicantibus fm rationem q. meritozia sunt siue pmiū essentialis siue accidētalis. eo q. omne opus ex charitate procedens ē meritoziū facienti vt ei conueniat illud prophete. et oratio mea in sinū meum conuertetur. verū tamen inq^m ipsa opera bona sunt satisfactoria pro peccatō non pro sunt facienti si ex ipso intētionē fiant et offerantur deo in satisfactionez alterius. quia opus bonum inquantum satisfactorium habet q. sit recompensatiuum pene debite ad reatum. recompensatio autem fit fm ad equationem vnius ad alterum. vnde quia reat^o duorum peccantium maiorem recompensationem erigit qz reatus vnius: consequens est q. satisfactio facta pro vno et quantitatem sui reatus non excedens non valet ad satisfactionez alteri^o. op^o autem bonum fm q. est meritoziū taxatur ex radice charitatis que rationem meriti non extēdit per se loquendo ad aliū preterquā ad habentēz ipsam et per eam opantēz. vt enī. S. Tho. notat infra disti. 4. q. 2. ar. p^o. ad pmiū: fors vite eterne alicui non datur nisi pro suis operibus. nam et si quis impetrat alteri vt ad vitam eternam perueniat: nūquam tamen hoc fit nisi per opera illi^o propria. dum scilicet precibus alicuius alteri datur gratia per quam vitam eternam meretur. et fm hoc Epocha. 13°. scribitur opera enim illorū sequūtur illos. hinc et apostolus ait. 2^a. Cori. 5°.

omnes nos manifestari oportet ante tribunal xpi
 vt recipiat vnusquisq; ppria corporis prout gessit.
 ¶ Ratione aut differentie assignat. S. Tho. in hac
 dif. ar. 2. sub. ar. 3. ad. p^m. Et infra disti. 4. s. q. 2.
 ar. p^o. sub. ar. p^o. qz premiū essentialē respondēs
 operibus ratione meriti: redditur fm dispositio-
 nem hominis. nā fm capacitatez videntium erit
 plenitudo visionis diuine. et ideo sicut vn^o nō dis-
 ponitur per actum alterius: ita vnus alteri non
 meretur premium essentialē: nisi merituꝝ eius ha-
 beat efficaciam infinitam sicut xpi cui^o merito so-
 lo pueri baptizati ad vitam eternam perueniūt.
 sed pena tēporalis p peccato debita post culpe
 remissionē: nō taxatur fm dispositionē eius cui dē-
 betur: quia quādo qz ille qui est melior habet ma-
 ioris pene reatū. et ideo quātū ad pene dimissio-
 nem act^o vni^o efficit alteri^o charitate mediante.

Quarto Notandū est qz vt. S. Tho. dicit supra dif. 1. s. q. p^o. ar. 2. ad. p^m. satisfactio non respondet peccato nisi fm qz est offensa dei. vnde talis modus esse debz satisfactiois qui conueniat ad tollendam offensam deo illatam. offensa autem alicui illata non conuenienter tollitur nisi fiat fm recompensatio- nem ad illatam iniuriā. huiuscemodi autē recom- pensatio sufficiens esse non potest deo nisi fm ip- sus acceptationem eo qz satisfactio fieri non pos- sit deo fm equiualentiam pene ad culpam consi- derato genere pene. et inde est qz licet pena debi- ta p peccato mortali sit pena eterna dāni z pena sensus eterna: homo vere z plene satisfacere pōt pro culpa mortali penam temporalem sensus tā- tūmodo sustinendo hic vel in purgatorio: ea rō- ne quia deus per misericordiam suam talē penaz acceptat in recompensationem sibi illate iniurie. Ex quibus inferimus necessariū non esse si aliqz pro peccato alterius satisfaciat qz omnem penaz exsoluat qz debita est pro peccato ex ipso genere culpe. ita vt p pena dāni eterna peccato debita sustineat penam dāni eternam. et p pena eterna sensus: sustineat penam sensus eternā. sed sufficit qz exsoluat p peccato penam fm arbitriū dei illā acceptantis. nam et homini offenso sufficiēs pe- na est in recōpensationem offensa illa quā exsol- uit offendēs ad beneplacitum et acceptationem offensi. vnde et p manu absca nōnūqz offendēs pecunia satisfaciat eo qz offensus illā in recōpen- sationem dāni acceptat. Ineptā est igitur quorū- dam instantia quia inferre putant qz xps satisfacere non potuit p peccato mortali actuali eo qz pe- nam dāni hominis peccato debitam ipse nō sus- tinerit. falluntur certe isti ignozantes propriā ra-

tionem satisfactionis que non consistit principa- liter in adequatione fm quantitatem et qualita- tem pene quemadmodum restitutio: sed magis in acceptatione dei cui offensa ē illata prout Sā- ctus Thomas expresse dicit supra distinctione de- cima quinta questione prima articulo tertio sub articulo secundo. quāuis loquendo de quantita- te pene xpi quam pro peccato humani generis moriendo exsoluit: dici potest qz virtualiter ade- quauit penam debitam pro peccato imo z supe- rauit considerata condicione persone qz erat ve- rus deus et homo cuius vita corporalis infinitū habuit valorem ex coniuncta diuinitate ac p hoc potuit esse sufficiens recompensatio vite spiritua- lis hominis perditę pro peccato. vnde. S. Tho. 3^a. p. q. 48. arti. 2. ad. 3^m. dignitas inquit carnis christi non est extimanda solum fm carnis natu- ram: sed fm psonam assumētem in quātūz. s. erat caro dei ex quo dignitatē habebat infinitam.

Quinto Notandum est pur accipi- tur ex dictis. S. Tho. i. hac dif. ar. 3. sub. ar. 2. ad. p^m. qz remissio qz fit p indul- gentias nō p̄tinet ad dispēsationē sacozū sed ad dispēsationem bonoz cōmuniū ecclesie. vnde et legati ac alij non sacerdotes indulgentias facere possunt. et iterū in arbitrio dantis indulgentiā ē taxare quātū per indulgentiā de pena remitta- tur. sacerdos vero taxare non potest quantum per clauem ordinis in foro confessionis de pena peccato debita remittat: sed tantum remittitur quantum deus ordinauit. ex quo sequitur qz po- testas faciendi indulgētiās non fuit petro conce- sa p illa verba Ātharhei. 16°. tibi dabo clauēs reg- ni celoz et quodcūqz ligaueris sup terrā erit liga- tum et in celis et quodcūqz solueris sup terrā erit solutum et in celis. neqz per verba illa quecūqz al- ligaueris sup terram et t̄ Ātharhei. 18. neqz p illa verba: accipite spūm sanctū quozū remiseris pec- cata remittuntur eis et t̄. Joā. 2°. nam per om- nia ista verba data est petro et apostolis ac eius successoribus potestas clauium ligādi et solnēdi in foro penitētię fm cōmunem sanctorū doctoz sentētiā. que p̄tās directe ordinat ad dispēsatio- nem sacramēti penitentię. ad quam p̄tatem vt ex verbis. S. Tho. est premissum: nō p̄tinet relaxa- tio qz per indulgētiās fit imo vt videtur ne huius- modi indulgētiarū relaxatio p̄tinet ad p̄tatez iur- isdictionis tāquā sit eius effectus directe et imē- diate. probatur hoc ex duobus. primo quia effe- ctus p̄p̄riū iurisdictionis cadit in inuituz. pōt enī homo inuit^o excōmunicari et inuit^o ab excōmuni- catione absolui. sed nulli inuito relaxatio que fit

per indulgentias communicari potest. secundo quia nullus potest iurisdictione quam habet in seipsum nec in superiorem vel equalē. nemo enim potest etiam si velit seipsum aut superiorem vel equalē excommunicare aut ab excommunicatione absoluerē. et tamē faciens indulgentias vti potest per seipso indulgentia quas alijs concedit et effectū consequitur. et parimodo potest indulgentiam concedere suo superiori aut equali. vnde quod. S. Tho. dicit loco prime allegato quod. scilicet remissio que fit per indulgentias est effectus datus iurisdictionis: debet intelligi secundum presuppositionem quod. scilicet faciens indulgentias debet habere superioritatem et potestatem iurisdictionis ordinariā vel delegatam super eos quibus dat indulgentiam. non quasi facere indulgentias sit directe et immediate effectus potestatis iurisdictionalis: sed quia potestas dispensandi thesaurū ecclesie merita videlicet christi et sanctorum non prius nisi ad illū qui preest illis quibus indulgentia conceditur. eo quod dispensare bona communis non potest nisi qui communitati preest. nec alijs ea dispensare potest nisi illis quibus in communitate degerit presidet. Et quod ista fuerit mens. S. Doctro. plane accipitur ex his que dicit infra. ar. 5. sub. ar. 4. ad. 2. ubi dicit quod episcopus potest accipere sibi suffragia ecclesie que alijs dispensat. quorum effectus immediatus est remissio pene per indulgentias et non iurisdictionis. Et in responsione ad tertium dicit quod excommunicatio profertur per modum sententie quam nullus in seipsum ferre potest: eo quod in iudicio non potest idē esse iudex et reus. indulgentia autem non per modum sententie datur sed per modum dispensationis cuiusdam quam homo potest facere ad seipsum.

Quantū ad arti-

culū quartum respondendum est obiectionibus aduersarij. Et quod eadem ad primum durādi contra primam conclusionē dicitur quod minor est falsa sicut diffuse deductū fuit in primo et secundo notabili. Ad. 2. dicitur quod maior propositio non est vera. nam cum in operibus bonis alia ratio sit remunerabilis alia ratio satisfactoria: possunt bona opera sufficienter remunerari siue in re siue in spe et quod insuper maneat in eis ratio satisfactoria qua non obstat eorum remuneratione sint ulterius satisfactoria pro peccato. et de hoc latius dictum fuit in tertio notabili. responsione autem quā arguens introducit non indigemus. Ad argumenta aliorum contra eandem conclusionē ad primum dicitur quod procedit ex falso fundamento. scilicet satisfactio principaliter consistat in adæquatione pene ad culpam vel ad penam debitam pro peccato secundum quantita-

tem et qualitatem ad modum restitutionis. hoc autem falsum est. imo principaliter consistit satisfactio in acceptatione eius cui offensa fuit illata. et de hoc dictum fuit in quarto notabili. vnde nec ex ordinatione diuina nec ex ipsius acceptatione pena dāni recōpensat per penam dāni. imo ex diuina institutione pro pena damni et pro pena sensus eterna fit sufficiens recōpensatio per penam temporalem virtute sacramenti penitentie per quod huiusmodi fit commutatio: et ex christi institutione et ex efficacia passionis christi cuius virtus in sacramentis operatur. Ad. 2. dicitur primo quod procedit ex eodem falso fundamento quod. scilicet satisfactio consistat principaliter in adæquatione pene satisfactorie ad penam absolute debitam pro peccato secundum quantitatem et qualitatem quod falsum est. quinto magis consistit in acceptatione dei quod prior est ad remittendum penam quam ad illam exigendum. Dicit scilicet quod licet pena passionis et mortis christi secundum generis sui non fuerit tanta quanta pena sensus inferni: fuit tamen tanta imo et supercedens in virtute considerata persona christi quod mortem et passionem subiit quod erat persona diuina ac per hoc infiniti valoris et ad merendum et ad satisfaciendum. et de hoc dictum fuit in quarto notabili. Quod autem arguens dicit diuinitatem in christi passione non fuisse compassam: falsum est et hereticum utpote contra symbolum fidei quod in ecclesia aperte concinit deum passum crucifixum ac mortuum. vnde articulus fidei est deum vere fuisse passum et mortuum: quamuis non secundum diuinitatem sed secundum humanitatem. Ad. 3. respondet Sanctus Thomas in hac distinctione articulo tertio sub articulo primo ad tertium: quod effectus sacramentalis absolutionis est diminutio reatus. et hic effectus non inducitur per indulgentias sed pro eo faciens indulgentias soluit penam quam debebat de ecclesie communibus bonis. hec Sanctus Thomas. Et supra in responsione ad secundum dicit quod qui indulgentias suscipit non absoluitur simpliciter loquendo a debito pene: sed datur sibi vnde debitum soluat. hec ille. et stat solutio in hoc quod effectus sacramenti penitentie proprie est absolutio a peccato et reatus pene diminutio: non penam pro pena exsoluere quod fit per indulgentias. Ad argumenta aureoli contra secundam conclusionem: ad primum dicitur quod minor est falsa. nam prelati ecclesie etiam papa circa sacramenta et effectus sacramentorum sunt ministri tantummodo et dispensatores non auctores siue institutores secundum illud prima Corinthiorum 4. sic nos existimet homo ut ministros christi et dispensatores ministeriorum dei. Item nec sunt

domini bonorum ecclesie, non temporalium pro-
ut. S. Tho. notat. 2^a 2^e. q. 185. arti. 7°. et multo
minus spiritualium quod et. S. Tho. notat eod. de
libro. 2^a 2^e. q. 100. ar. p^o. in cor. et in responsione
ad ultimum sic ait. quoniam enim res ecclesie sunt eius. s.
pape ut principalis dispensatoris: non tamen sunt eius ut
domini et possessoris. et loquitur de rebus spiritualibus
unde et statim subdit. et ideo si recipet per aliqua re
spirituali pecunia non careret vitio simonie. mini-
stra autem et dispensatores nec auctoritatem nec per li-
bito sue voluntatis dispensare possunt bona domini sui
sed iuxta commissionem a domino sibi concessam. vbi et fi-
delis et infidelis inveniri potest iuxta illud Abathai
24°. quis purus est fidelis servus et prudens quem
constituit dominus supra familiam suam. quod exponens chri-
stomus in homelia inquit. fidelem eum dicit: quoniam
nihil quod domini sui est sibi proprium fecit. nihil etiam de re-
bus suis domini vane et inaniter consumpsit. quocirca
apostolus loco prime allegato dicebat. hic iam qui
tur inter dispensatores si fidelis quis invenitur.
Quod autem arguens allegat quod in rescriptis papalibus
indulgentiarum non expressit dicitur de merito christi quod ti-
bi applicamur et cetera: non obstat. nam postquam fidei regula
et ecclesie doctrina nobis prestat cunctos ecclesie
prelatos ministros esse christi: non opus est in quolibet
ministerii actu id ipsum exprimere. verum tamen in ipsis
indultis papalibus satis implicatur auctoritas indul-
gentiarum apud deum et erga papam ministerium cum dicitur
ut arguens refert de omnipotentis dei misericordia.
quasi relaxatio indulgentiarum principaliter et prime
via auctoritate apostolorum petri et pauli: debeat intel-
ligi de auctoritate non propria sed delegata. Ad
2^m. dicitur primo quod auctoritas allegata non est ad
propositum. nam illa verba nec data sunt petro nec
promissa potestas dispensandi merita christi et sancto-
rum reposita in thesauro ecclesie. per deductum
fuit in quinto notabili. Dicitur secundo falsum esse quod
relaxare peccata aut peccatorum debita auctentice
sit apud illum apud quem est clavium plenitudo loquen-
do de plenitudine data puro homini: nisi intelli-
gatur auctentice dictum ab auctoritate delegata.
Ad. 3^m. dicitur quod assumptum non est verum. unde
si valeret modus arguendi: non solum papa posset in
indulgentias facere: sed et omnis sacerdos cui com-
missus est a culpa absolvere. Ad. 4^m. dicitur primo
quod argumentum non est ad propositum. quoniam relaxatio que
fit per indulgentias non pertinet ad claves ecclesie nec
ad sacramentorum dispensationem prout dictum fuit in
quinto notabili. Dicitur secundo quod similitudo non te-
net. quoniam baptismus est quedam spiritualis regeneratio in
qua baptizatus christo regeneratur. et ideo nimi-
rum quod in eo tota pena debita pro peccatis relaxe-

tur sicut et fit plena absolutio peccatorum. sacra-
mentum vero penitentie ordinatur ad sanatio-
nem per modum medicine cuius non est omnes
morborum reliquias et defectus totaliter erradi-
care. Ad argumentum ante oppositum respon-
det Sanctus Thomas in hac distinctione articu-
lo tertio sub articulo primo ad tertium. per recita-
tum fuit supra in responsione ad tertium contra
eandem conclusionem. Et in hoc articulo terminatur.

Distinctio vigesima. i.

Ircavi
gestum primas
distinctionem qui
tur utrum pecca-
tum veniale pos-
sit expiari quod ad
culpam perpe-
nam purgatorij
et arguitur quod non.
quia culpa actua-
lis non delet nisi

si per contritionem. sed post hanc vitam non erit
contritio que est actus meritorius. quia tunc non
erit meritum nec demeritum cum finem Damasco-
num hoc sit hominibus mors quod angelis ca-
sus. ergo post hanc vitam non dimittitur venia-
le in purgatorio quo ad culpam. In oppositum
arguitur. quia prima Corin. 3°. per lignum fenem
stipulam venialia intelliguntur. sed lignum fenem
stipula per purgatorium consumuntur. ergo ipse
culpe veniales post hanc vitam remittent. In
hac questione erunt quattuor articuli ut supra.

Quantum ad pri-
mum articulum sit prima conclu-
sio quod culpa venialis in eo qui cum
gratia decedit remittitur post hanc
vitam in purgatorio. hanc con-
clusionem tenet. S. Tho. in hac distin. q. p^o. ar. 3°.
sub. ar. p^o. Item in questionibus de malo. q. 7^a. ar. 11°
Secunda conclusio est quod peccatum veniale mor-
tali adiunctum in inferno puniatur pena eterna. hanc
conclusionem tenet. S. Tho. in hac distin. q. p^o. ar. 11°
articulo. 2. sub. arti. 3. Et in questionibus de ma-
lo questione. 7^a. arti. 10.

Quantum ad secundum

Quantum ad se-

cundū articulū arguēdū est cōtra cōclusiones. Et quidē cōtra p̄mam arguūt aliqui. s. q̄ nulla culpa venialis remittat̄ in purgatorio sed i via solum. qz decedēs in gr̄a cum moritur aut recolūt de veniali aut non. si recolūt actu z penitet: culpa dimittit̄. si nō penitet peccat mortaliter quia eligit a gl̄oria retardari. Si vero nō recolūt: aut sic est dispositus q̄ si recoleret peniteret z tunc dimittit̄. aut nō peniteret z sic mortaliter peccat. **Cōtra secundā cōclusiōnē** arguūt a quodā. qz volēs malum simpliciter pōt velle bonum fm qd. sicut adherēs bono fini p̄ charitatē firmiter: pōt nihilominus peccare venialiter. sic econverso adherēs firmiter malo fini: pōt fm quid velle bonum et sic penitere de veniali. **Cōfirmat̄ rō** qz magis est dare summū bonum q̄ summū malū. si ergo adherere summo bono cōpatit̄ malum imperfectū: multo magis ecōtra adherere summo malo cōpatit̄ imperfectum bonum. **C. 2.º** videt̄ q̄ necessaria adherētia non plus faciat q̄ voluntaria q̄ diu est voluntaria. sicut enī illud quod est necessario album nō pōt esse nigrum: sic illud qd est voluntarie album q̄ diu vult esse album nō pōt esse nigrū. q̄ si per voluntatem pōt esse simul album et nigrum: pari rōne si per necessitatē est album nihilo minus cum hoc poterit esse nigrū. qz contrarietas non causat̄ ex necessario z voluntario s; ex natura rei intrinseca qz contrarietas est differentia fm formā. cum ergo voluntarie adherēs bono fini possit velle malum fm qd sicut iustus in via pōt peccare venialiter: z ecōtra adherēs voluntarie malo fini facere bonum fm quid idest ex circumstātijs sicut infidelis. ergo quādo sunt i termino cui necessario adherēt: z beati possūt peccare venialiter z dānati penitere de veniali. **C. 3.º** arguitur contra quoddam contētum in probatione cōclusionis. s. q̄ peccatum veniale non potest dimitti quo ad penam nisi dimittat̄ quo ad culpam. **Cōtra hoc potest dubitari** qz si nihil aliud impediāt nisi defectus gratie q̄ impedit penā mortalis solui culpa durante quia existēs in solo veniali habet gratiam z bona ei⁹ penalia sunt deo accepta z grata aliter non videretur q̄ aliqui adulti possent euolare qz omnes habent multitudinē venialium quia septies in die cadit iustus que quidem in momēto mortis possunt deleri quo ad culpam. Si autem restet solutio pene: diu stabunt i purgatorio z sic

non euolabunt nisi dicatur q̄ prius satisfecerūt z tunc remissio pene p̄cessisset remissionem culpe quod est propositum z contra cōclusionem. **Cōtra eandem cōclusionē** arguit scotus pbando q̄ peccato veniali nullo modo debeatur pena eterna nec per se nec per accidēs. z qdē q̄ non per se: probat tripliciter. primo sic. qz nō stat cum charitate debitum pene eterne. sed cum charitate stat veniale non tantum non deletur post actū sed etiam actualiter commissum fm omnes. ergo t̄c. probatur maior. quia per charitatē est aliquis dignus vita eterna. si ergo cum hoc stat debitum pene eterne vel ad penā eternam: ergo aliquis ē dignus simul vita eterna et pena eterna. sed hoc est impossibile quia nullus pōt esse debitor pene pro instāti. p quo ē ordinatus ad gl̄oriam. qz tūc simul possent stare gl̄oria z aliqua pena. **Probāt secundo eadē maior.** qz post actū peccati mortalis nihil manet de peccato nisi debitū pene. ergo si debitum pene eterne posset stare cum gr̄a: peccatum mortale nō remissum posset stare cum gr̄a eo modo quo manet. z tunc idem esset amicus z inimicus. **C. 2.º** qz essentialis pena damnatorum nō ē pena sensus sed dāni. illa autē necessario concomitatur quamcunq; penam qz nulla pena pōt stare cum beatitudine. ergo debitum ad quācunq; penā eternam: includit debitum ad penam eternam dāni. et per consequēs ad penam essentialis dānationis. sed ista non correspondet venialibus. **C. 3.º** qz peccatū veniale z mortale sunt improportionabilia in rōne malicie vel offense. qz infinita venialia si essent non equarētur vni mortali in rōne offense qz nec omnia ista auerterent a fine vltimo sicut vnum mortale. ergo pena fm iusticiā correspondēs mortali: improportionabiliter z in infinitum excedit penam debitam veniali. sed non improportionabiliter z in infinitum intēsiue excedit. qz quilibet pena fm intēsiue finite soluz excedit vel excedit ab illa. ergo hoc erit fm extēsiue. ergo non debetur veniali de p̄se pena eterna. **C. 2.º** arguit q̄ nec per accidēs debeatur sibi pena eterna quando coniungitur mortali. qz deus semper punit citra condignū. et esto q̄ simpliciter fm rigore z puniret vsq; ad condignū: omnino iniustum esset penam eternam infligere pro illo cui fm se debetur pena temporalis. quantūcumq; enī coniungat̄ alteri: hoc non facit illud i infinitum exire illud genus culpe. ergo non iuste correspondet sibi pena i infinitum excedēs. hec scotus i forma.

Quartum ad ter-

tiū articulus p̄mo notādū est q̄ in homine sunt duo affectus. vn̄ charitat̄ quo aīa desiderat esse cū x̄po. alī naturalis quo aīa refugit sepationē a corpore. q̄ adeo est hōi naturalis: q̄ euz petro nec senectus abstulit vt augustin̄ dicit sup̄ iō anē. ex cōiūctione ergo horum duoz affectuū: vellet aīa sic cōiungi deo: q̄ non separare a corpore s̄m illō apostoli. 2. ad Corin. 5. nolum̄ expoliari sed sup̄uestiri vt absorbeat̄ qd̄ mortale ē a vita. s̄ q̄ hoc ē impossibile: quādū enī sum̄ in corpore pegrinamur a deo vt ibidē subdit̄: insurgit qd̄ā cōtrarietas inter p̄dictos affect̄: z quāto charitas est p̄fectio: tāto sensibilī affect̄ charitat̄ viciat affectū nature. z hoc ad p̄fectionē charitat̄ p̄tinet. huiusce modi aut̄ p̄fectio charitat̄ pōt intelligi dupliciter. vno mō ex parte diligibilis. alio mō ex parte diligētis. ex parte qd̄ē diligibilis p̄fecta ē charitas vt diligat̄ aliqd̄ q̄tū diligibile est. dē autē sicut infinite bon̄ est: ita z infinite diligibilis ē. z p̄ hūc modū null̄ creature charitas pōt eē p̄fecta: sed solū charitas dei qua seipm̄ diligit. Ex parte vero diligētis tunc est charitas p̄fecta: q̄si diligit̄ tātū quātū pōt. qd̄ qd̄ē contigit tripliciter. vno mō sic q̄ totum cor̄ hōis actualiter semp̄ ferat̄ in deū: t̄ hec est p̄fectio charitat̄ patrie q̄ nō est possibilis i hac vita i qua impossibile est p̄p̄t humane vite infirmitatē semp̄ actu cogitare de deo z moueri dilectione ad ip̄m. Et de hac p̄fectione loq̄tur ap̄l̄us phili. 3. cum dicit. nō q̄ iaz acceper̄i aut̄ iā p̄fect̄ sim. sequor̄ autē si quo mō cōprehēdā. Itē z p̄ 1. Cori. 13. vbi dicit. cūz venerit qd̄ p̄fectū est euacuabit̄ zc. Alio mō vt homo studiū suū deputet ad vacādūz deo z reb̄ diuinis p̄termiſſis alijs nisi q̄tū necessitas p̄sentis vite requirit. z ista est p̄fectio charitat̄ q̄ est possibilis i via: nō t̄n̄ est cois oib̄shabētibus charitatē: s̄ est p̄p̄ria p̄fectoz q̄ cūz ap̄lo dicere possūt. audem̄ z bonā voluntatē habemus magis pegrinari a corpore z p̄sentes eē ad deuz. z ideo cōtēdimus siue absentes siue p̄sentes placere illi. 2. Cori. 5. Et itēz. phili. p̄. desiderium habēs dissolui z esse cūz x̄po. Tertio mō sic q̄ habitualiter aliq̄s totū cor̄ suū ponat in deo ita. s. q̄ nihil cogitet vel velit qd̄ diuine dilectioni sit cōtrariū: t̄ hec p̄fectio est cois oib̄shabētibus. hec enī p̄fectio cōsequitur sp̄m charitat̄is z ideo conuenit oib̄ charitatē habētib̄ z s̄m oē tēp̄. quēadmodū esse p̄fectū aīa rōnali con-

uenit oī homini z semp̄. vñ ista p̄fectio charitat̄ est q̄ est d̄ necessitate p̄cepti charitat̄is traditi Mathei. 22. cū dicit diliges dñm deū tuuz ex toto corde tuo zc. Accipiunt̄ p̄missa ex dictis Scītho. in. q. de vir. q. 2. de charitate ar. 11. ad. 8. Et. 2. 2. q. 2. 4. ar. 8. in. cor. Et q̄b̄ inferimus q̄ nō repugnat charitati vie nolle dissolui z esse cum x̄po. nec peccat mortaliter q̄ vel appetitu viuēdi i corpore sine t̄n̄ creatoris offensa: vel mortē refugiēdo vult peregrinari a dño z a gloria retardari. ita vt voluntati dei vitaz z mortē suā subijciat. qm̄ vt deductus ē: de necessitate p̄cepti charitat̄is id t̄n̄ modo est q̄ nihil hō velit aut operet̄ qd̄ sit diuine voluntati z eī p̄ceptis repugnās. nec aliqd̄ creatū plus q̄z deum aut equaliter diligit. sed his nō cōtrariū q̄ timēs mortē aut etiāz vita ista carnis infirmitate cōtēt̄ pegrinari vult a dño z a gloria retardari. nō enīz ex p̄cepto diuino hō tenet̄ velle dissolui z esse cū x̄po vel ad gloriāz eterne vite q̄b̄t̄ festinare. q̄uis sit contra p̄ceptū charitat̄is p̄erre simpliciter p̄sentē vitā: glie. Et confirmat̄ quia redēptor noster qui p̄cūm nō fecit nec inuētus est dolus in ore eī: mortimēs viuere postulabat dicēs. pat̄ mihi possibile ē transeat a me calix iste. q̄si homo mortē recusans vt ab̄ osius dicit. quocirca Augustin̄ exponēs illō iōanis vltimo z aliū te ciget z ducet quo tu nō vis: inq̄t. quia ad illā molestiā nolens est duct̄: nolēs ad eā venire: sed volēs eā viciat et reliq̄t affectū infirmitat̄ quo nemo vult mori. q̄ adeo ē naturalis: vt euz nec senect̄ abstulit petro. vnde et dñs: transeat a me calix iste. hec augustinus.

Secundo

Notādū est q̄ vt accipit̄ ex dictis scītho me in. q. de malo. q. 7. ar. 11. in. cor. aliter remittitur peccatū veniale z q̄tū ad culpā z q̄ ad penā: z aliter peccatum mortale. nā q̄tū ad culpā peccatuz mortale remittit̄ p̄ nouā gr̄e z charitat̄is infusionē per quā remoueat̄ impedimentum puenēdi ad eternam gloriā qd̄ est peccatū mortale cui gr̄a z charitas opponit̄. ad remissionē vero peccati venialis: nō necessario requiritur noua gratie et charitat̄is infusio. eo q̄ peccatuz veniale gr̄e z charitati nō repugnat sed cum ea stare possit. sed sufficit actus charitat̄is firmus ipsi peccato veniali opposit̄. quēadmodum impedimētum corporis grauis descēdēdi ad locū p̄p̄rium qd̄ est p̄ corruptionē grauitatis in ipso tolli non pōt nisi p̄ eiusdē grauitatis restitutionem: qd̄ sit p̄ iteratā ipsius generationē. impedit̄ vero quod esset ex aliquo obice opposito

collitur p̄ violētū motū ipsum obicē remouētē. nec ex p̄dictis seq̄tur q̄ plus req̄rat̄ ad culpe venialis remissionē ad quā exigit̄ supra gr̄as z charitatē aliq̄s in actu charitat̄ feruor̄: ad remissionē vero culpe mortalis req̄ritur sol̄ habit̄ gr̄e z charitatis. quoniam s̄ct̄s thomas respōdet ad simile argumētū loco supra allegato ar̄. 11°. ad. 2^m. habēt̄ vsq̄ liberi arbitrij: nō infunditur noua gr̄a sine feruore charitat̄. vñ plura req̄rūt̄ ad remissionē peccati mortalis q̄ ad remissionē venialis. licet enī ad feruorē charitatis req̄ratur gr̄a z charitas: et tñ ipse charitatis feruor req̄ritur p̄ se z immediate ad deletionē peccati venialis. Quo ad penā aut̄ peccatū mortale q̄tū est de se non est remissibile eo q̄ peccās mortali ter quasi inimic̄ dei meret̄ penā interminabilē z eternā. peccatū vero veniale remittit̄ p̄ solutionē pene tēporalis finitē: qz ex sui rōne non p̄uat hoīem p̄ncipio soluēdi z satisfaciēdi qd̄ est gr̄a sicut p̄uat peccatū mortale. verū tamē in hac vita sicut p̄ctm̄ mortale p̄ mīaz dei fit remissibile quo ad culpā: ita z q̄tū ad penā p̄ gr̄am faciōz: vel totaliter sicut fit in baptisimo: vel p̄ cōmutatiōnē pene interminabilis z eterne ī penā finitā z tēporalē sicut fit in penitētia. sed ī futura vita peccatum mortale remitti nō pōt q̄tū ad culpāz eo q̄ post hāc vitā aīa nō īnitat̄ essentiali īnutatione p̄ nouā charitatis et gr̄e infusionē: eo q̄ stat̄ ille nō sit stat̄ nouā gr̄am recipiēdi. culpa autēz non remissa: nec remittit̄ pena. qz quādū manet culpa: manet debitū pene qd̄ p̄ se ad culpā conseq̄tur. p̄ctm̄ autē veniale remittitur post hāc vitā q̄tū ad culpā eo modo quo remittitur in hac vita. s. pactum charitatis repugnātē venialib̄ in hac vita cōmissis. q̄nis enī status future vite nō sit status merēdi nec recipiēdi gr̄am d̄ nouo: est tñ status exercēdi act̄ gr̄e z charitatis in hac vita recepte. q̄tū ad penam vero p̄ctm̄ veniale remittit̄ ī futura vita p̄ solutionem pene. q̄ etiā hēt vim satisfactionis p̄pter gr̄am a q̄ p̄cedit cui virtute solutio pene fit deo accepta sumendo large satisfactiōnē put̄ sct̄s thomas notat sup̄ dis. 17. q. 2. ar. 4. sub. ar. 3. ad. 3^m.

Tertio Notādū est q̄ in hac materia de remissionē peccati venialis ī purgatorio videtur eē quedā repugnātia ī dictis sct̄i thome. qm̄ in hac dis. q. p̄. ar. 3°. sub. ar. p̄. ad. 4^m. dicit q̄ post hāc vitā nō pōt esse meritū respectu p̄mij essentialis: s̄ respectu alicui⁹ accidentalis pōt eē q̄dū manet homo ī statu vie aliquo mō. et ideo ī purgatorio pōt eē act̄ meritoz̄ q̄tū ad remissionē culpe venia-

lis. In questionib̄ vero de malo. q. 7. ar. 11°. ad 6^m. videt̄ dicere q̄ post mortē nō pōt homo mereri nec p̄mij essentialē nec accidētale. arguit enī sic se to loco. cuiusdē rōnis esse videtur q̄ aliquis mereatur p̄mij essentialē vel accidētale z q̄ ei remittatur peccatum. qz eadem rōne qua aliqd̄ accedit ad vnum oppositorum: recedit ab altero. sed homo post mortē nō pōt mereri nec p̄mij essentialē nec accidētale. ergo pari rōne non pōt p̄cipere remissionē peccati nec venialis nec mortalis. ecce argumētum. ad qd̄ respōdet q̄ meritum glorie essentialis vel accidētalis p̄inet p̄ se ad p̄fectum spiritalē q̄ est p̄ augmentum spiritalis boni. vñ nō ē similis rō. hęc ille. vbi videt̄ concedere q̄ homo post mortē mereri nō pōt nec p̄mij essentialē nec accidētale. p̄ ut ī argumēto supponebatur. Idipsum videt̄ tenere supra dis. 17. q. 2. ar. 4. sub. ar. 3. ī. cor. vbi dicit q̄ illi q̄ ī purgatorio sunt h̄sit doloze de peccatis gr̄a informatuz sed nō meritorium qz non sunt ī statu merēdi. Et ī respōsione ad. 3^m pena ī q̄tilla quā aīe ī purgatorio sustinet̄: nō pōt proprie dici satisfactio qz satisfactio op̄ meritoz̄ req̄rit. sed largo mō dicitur satisfactio pene debite solutio. hęc ille. vbi videtur loq̄ de merito p̄mij accidentalis. s. remissionis peccati quo ad penā qd̄ respicit satisfactio. Ad tollendam p̄missoz̄ repugnātia consideranduz est q̄ meritum dupliciter accipi pōt. vno mō stricte v̄l magis proprie: z sic includit p̄fectum quendam spūalem siue respectu p̄mij essentialis siue respectu p̄mij accidentalis. p̄ quē modum opus martyrij z virginitat̄ dicunt̄ opera meritoria qz aliqd̄ p̄fectus spūalis addunt ī martyre et virgine supra p̄fectum spūalem quē h̄sit ī ordine ad p̄mij essentialē. vnde martyr z virgo supra au reā dicunt̄ mereri aureolā. z isto modo capiēdo meritum loq̄tur sanct̄ thomas vbi dicit q̄ post mortēz vel ī purgatorio non pōt homo mereri nec p̄mij essentialē nec accidētale. Alio modo meritum accipitur large vel min⁹ p̄prie p̄ quā cūqz operatione vel dispositione aliqd̄ conferret̄: siue p̄ se aliqd̄ efficiēdo siue per accidēs remouendo prohibens ad consecutionem p̄mij siue essentialis siue accidentalis: etiam si nihil p̄fectus spūalis addat vel afferat. z isto modo loq̄tur sanctus thomas loco p̄allegato ī hac. dis. vbi dicit q̄ post hanc vitā pōt esse merituz respectu p̄mij accidentalis: z q̄ ī purgatorio pōt esse actus meritorius q̄tuz ad remissionē culpe venialis. naz remissio culpe venialis put̄ sct̄s doctor notat loco prime allegato ī questionib̄ de

malo respōdēdo ad quātū: nō facit p se profectū spūalē ita q addat aliqd ad augmētum spūalis boni. confert tñ per accidēs ad bonū spūale consequēdum: remouēdo impedimētuz. s. pctm veniale qd prohibebat glorie eterne adeptionem. nō enī remissio venialis peccati aliqd addit aie bonitatis aut pfectionis intrisece quam pūs nō haberet. nā nō addit aliqū gradum charitatis aut feruoris quem pūs aīa non hēret. nec aliqd bonitatis s̄m gen^o operis addit bonis ipsi^o operibus. ac p hoc nihil meriti addit s̄m q meritum dicit profectum spiritualem ad p̄mūm accidēta le vel essentialē: sed tñ modo remouet. phibens cōsequēdi tale p̄mūm. quē ad modum ille q remouet trabē prohibētē motū lapidis deorsum nihil grauitatis aut alterius qualitatis intrisece disponētis ad motū cōfert lapidi: sed tñ modo remouet exterius phibēs motum. Et q ista cōcordātia fuerit s̄m mentē sc̄i thome: plane accipitur ex respōsione ad sextum supra allegata in q̄stionibus de malo. vbi declarās quomodo capiatur meritum pprie: dicit q meritum glorie eēntialis vel accidētales p̄tinet p se ad profectum spiritualem q est p augmētum spūalis boni. et supra ad q̄ntum vt p̄missum est dicit q remissio culpe venialis nō facit profectum spūalem p se. s. q̄ntum ad augmētum spirituales boni.

Quantum ad ar

ticulum quartū respōdēduz est ad argumēta p̄tra cōclusiones. Et quidē ad argumētum cōtra p̄mam cōclusionē dicit falsum esse q si quis recolat de veniali z nō penitet: peccat mortaliter. nō enī tenetur homo ex vi p̄cepti dolere et penitere de venialibus quoties memorie occurrunt: sicut nec tenetur illa confiteri. vt enī bene arguit petrus d̄ palude: si sine peccato mortali pōt homo nō vitare veniale: poterit absq̄ peccato ip̄m p contritionē non expiare. qz nō tenet homo pl^o pctm expiare q̄ illud vitare. vnde argumētū procedit ex falsis. Ad argumēta cōtra secūdā cōclusionē ad p̄mū dicit q argumētū pcedit de volētib^o bonuz vel malum in statu vie: nō de existētibus in termino q̄les sunt beati z dānati. vñ sicut b̄i nullum malum agere possunt nec simpliciter nec s̄m qd qz sunt in ḡra cōfirmati q nullū pctm secū cōpatitur nec mortale nec veniale nec maluz aliqd: ita z dānati qz sunt i malo obstinati nullū bonū agere possunt nec simpliciter nec s̄m qd. nam voluntas i malo obstinata nulluz bonū velle aut agere pōt rōne

deliberatina. z huius rōnem assignat sc̄us thomas infra distinctione vltima. q. 2. ar. p^o. sub. ar. p^o. qz dānati z obstinati i malo: sunt oīno auerfi a fine vltimo recte voluntatis. voluntas aut bona eē nō pōt nisi p ordinē ad finē vltimuz. Ad 2^m. dicit q consequētia vltima totius p̄cessus ē nulla. nā nō est simile de his q adherēt bono vel malo existētes i statu vie: z de his q sunt i termino sicut dicitur est. Ad 3^m. dicitur q pcedit ex falso supposito. s. q nihil aliud impedit penā solui p quocūqz peccato nisi defect^o ḡre. hoc autē est falsum de peccato veniali. qm̄ sicut dictū fuit in secūdo notabil: ad solutionē pene peccati venialis: p se z directe impedit defect^o actus charitatis excitati cōtra ip̄m veniale pctm: etiā si non deficiat ḡra habitualis. Neqz obstat q bona penalia existētis i solo veniali cum ḡra sint deo accepta z grata: qz id poterit eē quo ad aliqd meritum vel ad solutionē pene p peccato veniali pūs remissio quo ad culpā. s̄ nō erunt satisfactoria aut solutoria pene debite p peccato veniali cui adhuc inheret. nā q̄ diu manet culpa venialis: manet z reat^o pene debite. Neqz valet q septies i die cadit iust^o: qz septies etiam surgere potest. illi autē z adulti q euolare dicunt: pūs semp cōterunt de culpis q̄ penas pro culpis debitas exsoluant. pūs in quā vel tēpore vel natura. nā tantus esse pōt feruor charitatis q nō solū culpā venialē deleat sed simul etiā pene reatū. Ad argumenta scoti contra eandem cōclusionē dicitur q rōnes pbantes q pro peccato veniali nō debet p se pena eterna: nō militāt cōtra nos. nā id ip̄m tenet sc̄us thomas in hac dis. q. p^o. ar. 2. sub. ar. 3. ad. p^m. Et in. q. de malo. q. 7. ar. 10. in. cor. Ad illa autē q secūdo loco inducit ad p̄bādū q nec p accidēs rōne mortalis adiūcti debet peccato veniali pena eterna respōdet sc̄us thomas loco p̄xime allegato ad. 2^m. et. 7^m. ad p̄mam partē argumēti de punitione dei cōtra cōdignū respōdet ad. 7^m. q pena peccati venialis etiā cū i inferno puniūt: mitigat q̄ntum ad acerbitatez: q̄uis graui^o puniūt q̄ ab hoīe puniret. qz multo maiorē grauitatē hēt s̄m q cōparatur ad deū prout puniūt a deo: q̄ s̄m q comparatur ad hoīem. p̄t puniūt ab hoīe. hec ille. Ad secūdā vero partē respōdet ad. 2^m. q acerbitas pene directe respōdet quātitati peccati. sed eternitas pene respōdet indelebitati ei^o. q quidē cōuenit aliquādo veniali peccato p accidēs vt dictū est. Et i respōsione ad q̄ntū dicit q nō ppter maioritatē culpe pctm veniale cōiūctū mortali diuti^o puniūt: sed ppter indelebitatem q̄ puenit

et adiuncto vt dictū est. Idē in sententia dicit p^o 2°. q. 87. ar. 5°. ad. 3^m. Ad argumētū ante oppositū respōdet. S. Tho. in hac dis. q. p^a. ar. 3°. sub. ar. p^o. ad. 4^m. q post hāc vitā nō potest esse meritū respectu p^{ri}ncipalis. sed respectu ali cui⁹ accidētalis pōt esse q̄diu manet homo ī sta tu vie aliquo mō. et ideo in purgatorio pōt esse act⁹ merito⁹ q̄tū ad remissionē culpe venialis. q̄liter autē capiat sc̄tus docto^r hic meritū: dictū est ī tertio notabili. 7 ī hoc articulo terminat.

Articulus

dem distinctionē iterū q̄rit vtrū in quolibet casu teneat sacerdos celare peccata q̄ sub sigillo cōfessionis no uit et arguē q̄ nō. qz magis debet homo fer uare consciētā suā q̄

famam alterius: qz charitas ordinata est. sed ali quando aliquis peccatum celans incurrit pro prie consciētie detrimentum sicut cum in testi monium adducitur pro peccato illo et cogitur iurare de veritate dicenda. ergo videtur q̄ ī ali quo casu liceat confessionē publicare. ¶ In op positum arguit. qz dicit decre. de pe. 7 re. caueat sacerdos ne verbo vel signo v̄l alio quouis mō pdat aliquaten⁹ peccatores. ¶ In hac q̄stione erunt quattuor articuli vt supra.

Quantum ad p^{ri}mum

articulū sit prima conclu sio q̄ de necessitate sacramēti penitentie est q̄ sacerdos cōfes sor celet confessionē sibi factā.

Hanc conclusionē tenet sanctus thomas in hac distinctione vigesima p^{ri}ma. q. 3. ar. p^o. sub. ar. p^o. ¶ Secunda cōclusio est q̄ sacerdos debet celare non solum peccata cōfidentis; verum etiā alia in confessione sibi dicta per que peccata cōfidentis possent deprehēdi. hanc conclusionem tenet sanctus thomas vbi supra sub articulo se cundo. ¶ Tertia cōclusio est q̄ sacerdos ppter nullum p̄ceptū ecclēsie vel p̄lati debet reuelare p̄fessionē. hanc cōclusionē tenet sanct⁹ thomas vbi tenet p^{ri}mā cōclusionē ī respōsione ad secūdū ¶ Quarta p̄clusio ē q̄ sacerdos de volūtate 7 li cētā p̄fētētis pōt reuelare p̄ctm̄ sibi cōfessū. hāc cōclusionē tenet sc̄tus thomas vbi sup. ar. 2°.

Quantum ad se

cundū articulum arguēduz est contra cōclusiones. Et q̄dē cō tra p^{ri}mā cōclusionē vel ei⁹ p̄ba tiones arguit sic durādus dicēs

q̄ rō ad cōclusionē adducta nō valet. q̄uis enī illud qd agit interius p̄ xpm̄: representet exterius p̄ ministrū factis 7 verb̄ vel altero eoz q̄tū ad p̄ncipalē effectū faci: nō tñ oportet q̄ oēs circū stātie representēt. verbi gr̄a. minister baptizās fa cto suo quo lauat exteri⁹ et verbo suo quo dicit ego te baptizo et c̄: representat ablutionē sp̄ualē a peccatis quā xps facit interi⁹. 7 hoc est effect⁹ p̄ncipalis baptismi. et cōsimiliter est ī cōfirmatione ordie extrema vncione. 7 eodē mō est ī cōfessio ne qz p̄ncipalis effect⁹ quē de⁹ facit interi⁹ est remissio p̄ctōrū. et istud representat exteri⁹ per mini strū cū dicit absoluo te 7 c̄. celare autē peccata cō fessa: nō est effect⁹ sacri sed obligatio ministrī de qua q̄rit v̄n veniat. nec apparet q̄ veniat ex hoc ipso q̄ illud qd interi⁹ agit a xpo debet representa ri illud qd gerit exteri⁹ a ministris. hoc enī in telligit de effectu sacri. sic enī et nō aliter intelli gitur q̄ sacra efficiunt quod significāt. ¶ 2°. qz q̄ritur q̄liter intelligit q̄ xps celat peccata cōfite tū. aut enī hoc intelligitur p̄ presenti seculo vel pro futuro. nō pro p̄senti: qz sic xps equaliter ce lat peccata nō cōfessa sicut cōfessa. nō enīz reue lat ista vel illa. si autē intelligit p̄ futuro: nō appa ret q̄liter sit ver⁹. qz licet sacra significēt illud qd p̄sentialiter efficiat nisi recipiēs sit idisposit⁹: tñ q̄ significet illd qd ī futuro seculo agit: null⁹ vn q̄ dixit. ¶ 3°. qz in futuro seculo nō celabunt pec cata cōfessa neqz incōfessa: s3 oia erūt oib⁹ mani festa virtute diuina. ppter qd ex isto latere non apparet q̄ sacerdos debeat celare peccata sibi cō fessa. ¶ Cōtra secūdā cōclusionē pōt argui. qz si circūstātie peccatoz cōfessoz eēt celāde sicut 7 peccata cōfessa: tūc videre⁹ q̄ tertia p̄sona cui⁹ q̄ cōfite⁹ cōfite⁹ se peccasse caderet sub sigillo cui⁹ sit circūstātia peccati 7 aliqd faciēs ad necessita tē vel bonitatē cōfessionis ī casu. s3 hoc p̄sequēs est falsum. ppter multa. p̄mo qz tertia p̄sona nō est p̄ctm̄ neqz circūstātia peccati. sed nihil aliō ca dit sub sigillo cōfessionis nisi p̄ctm̄ v̄l ei⁹ circūstā tia. ergo 7 c̄. ¶ 2°. qz nihil cadit sub sigillo con fessionis nisi illud p̄ qd cōfite⁹ possēt. p̄di. s3 quā do qz cōfessoz possēt loq̄ de peccatis illius tertie p̄sone absqz p̄ditione cōfite⁹is. ergo 7 c̄. ¶ 3°. qz hora tēp⁹ 7 loc⁹ nihil faciūt ad exp̄sionē peccati ideo nō cadūt sub sigillo p̄fessionis. ergo a simili

nec tertia persona. **C. 4.** qz rō qre tenet cōfessio nē celare: est qz psumit q deo celet remittēdo. s; nō sic psumit d peccato tertie psonē pdite. ergo etē. **C. 5.** qz nihil cadit sub sigillo p̄fessionis qd nō expectat ad iudiciū illi⁹ fori. sed tertia psona nō est hmoi. ergo rē. **C. 6.** qz gen⁹ peccati ē magis intimū rei qz circūstātia. s; gen⁹ peccati nō cadit sub sigillo qz licitū est p̄fessori dicere talis psona cōfessa est mihi de oibus peccat⁹ suis. ergo multo min⁹ circūstātia tertie psonē. **C. 7.** qz cōfesso: pōt loq̄ de peccatis cōfite⁹ nō referendo ad ip̄m. ergo multo magis de peccatis nō cōfite⁹ tis. **C. 8.** qz si sic: tūc sigillū cōfessionis eēt i p̄iudiciū obseruatiōe diuine. qz tūc nō posset corrigi tertia psona accusata in cōfessione. **C. Cōtra** tertiā cōclusionē arguit. qz rō pro illa p̄clusionē potissima eē videtur ista q ecclesia nō pōt mutare illa q̄ p̄tinet ad veritatē articuloꝝ et factoz: cuz p̄lati ecclesie nō sint dñi sed ministri nō fundatores sed executores. s; ad celationē cōfessionis tenet minister ex natura sacri. ergo i hoc nō pōt p̄ aliquē disp̄sari. sed ista rō videt̄ deficere i minori. qz licet ex natura sacri cōfessionis r̄ absolutio n̄ teneat penitēs ad faciēdū penitētiā sibi inuictā: tñ papa pōt cuz eo disp̄sare vt nō teneat eā facere. nec p̄pter hoc dicit̄ veritatē sacri mutare. **C. 2.** qz ex natura sacri sacerdotij tenet sacerdos celebrare. pōt tñ papa cū eo disp̄sare licite vt nō celebret. **C. 3.** qz rō p̄ sanctuz thomā adducta videtur nō valere. cum enī dicit q occultatio est de natura sacri: hoc nō videt̄ valere. qz illa occultatio nō p̄tinet ad formā nec ad materiā sacramēti. similiter sine tali occultatiōe remaneret p̄fectū r̄ integrū sacm. ergo videt̄ q sup hoc papa posset disp̄sare. **C. Cōtra** quartā cōclusionē arguit p̄ durādum p̄mo qz si licētia cōfite⁹ nō sufficiat ad dicēdum id qd̄ auditum ē in cōfessione nisi hēatur noua noticiā: tunc nō sufficiunt verba p̄ q̄ nō hētur de peccato noua noticiā s; solum de p̄cedēte noticiā datur licētia. s; p̄ hec verba: licētio te ad dicēdum illud qd̄ a me in cōfessione audisti: nō datur aliqua noua noticiā: alio qui oīs audiēs hec verba acciperet noticiā de peccato dicto in cōfessione. sed solum dat̄ licētia qz nec plus verba sonāt. ergo p̄ illa nunq̄ ē licitū sacerdoti dicere qd̄ audiuit in cōfessione. **C. 2.** qz si talis licētia sufficeret: esset viā ad reuelationē cōfessionuz r̄ suspiciōnē criminum. qz iudex habēs aliquē suspectum d̄ aliquo crimine poterit ei dicere da sacerdoti licētiā dicēdi quid audiuit de te. si dat̄ licētiā r̄ data valeat: habebit testimoniuꝝ contra se. si nō dat r̄ dare possit

vt ponit tua opinio: merito habebitur amplius suspect⁹. r̄ ita nō erit vsq̄ quaq̄ secretum quod dictum erat in cōfessione: cum oporteat vel talē licētiā dare ad reuelationē confessionis: vel incurrere notam grauis suspiciōis. melius est ergo vt dicatur q̄ talis licētia nec verba q̄ sonāt talē licētiā sufficiunt: sed oportet q̄ penitēs dicat sacerdoti extra cōfessionē in generali v̄ in speciali peccatum qd̄ vult alteri reuelari. **C. 3.** arguit ab alijs quia sicut iudex d̄ crimine occulto quod vidit non potest iudicare reum p̄ hoc q̄ reus dat̄ eilicētiā vt iudicet eum fm̄ q̄ scit̄ vel vidit. ergo a simili in p̄posito. **C. 4.** qz in lege nature sol⁹ actor eius pōt disp̄sare sicut de pluralitate vxoz. s; de lege nature ē celare crimē. ergo rē. **C. 5.** qz nō minus debet celare qd̄ audiuit in cōfessione q̄ si vidisset occultū. s; tunc nō posset licētiare d̄ dicēdo. qz sicut nō pōt mihi dare licētiā vt occidā eum: sic nec q̄ diffamē eum. **C. 6.** qz tenet obedire p̄lato i licit⁹ r̄ honesti. si ergo d̄ licētia cōfite⁹ licet sibi reuelare: ergo tūc tenet p̄lato p̄cipiēti reuelare obedire qd̄ falsum ē. **C. 7.** qz sicut qd̄ p̄tinet ad for̄ exteriorē d̄ nullius licētia pōt p̄tinere ad for̄ conscientie sic scilicet quasi de licētia pape ex his q̄ dixi tibi i foro exteriori possis me absoluerē in penitētia nisi tēz dicā tibi vt cōfesso: sic nec ecōuerso q̄ dicta sunt in hoc foro: d̄ nullius licētia possunt dici in alio foro nisi aliter dicatur.

Quātum ad ter-

tium articulū p̄mo notādus est p̄t̄ sanctus thomas dicit̄ exponēs illud psalmi. 31. beati quoz remisse sunt iniquitates r̄ quoz tecta sunt peccata: q̄ in peccato duplex ē deformitas. vna q̄ est ex p̄uatiōe gr̄e qua. s. aia p̄uatur p̄pctm̄: r̄ hec deformitas nō tegitur s; totaliter tollitur q̄ndo restituitur ei gr̄a. alia macula ē q̄ cōtrahit̄ ex actu p̄terito: r̄ hec non deletur qz nō datur ei q̄ nō fecerit: s; datur ei q̄ illud qd̄ fecerat nō imputet̄ ei ad culpā. et hec tegitur. s. p̄ gr̄am r̄ charitatē remittentē culpam. iuxta qd̄ apostolus petrus dicebat p̄ petri. 4. charitas operit multitudinē peccatoꝝ. Secūdu hęc igif tectio seu optio vel celatio peccatoꝝ apud deū est effectus gr̄e r̄ videtur eē idē re cum remissione peccatoꝝ. vñ r̄ psalm⁹ cū dixisset: bti quoz remisse sūt iniquitates adiūxit: r̄ quoz tecta sūt peccata. ps. 31. Augustin⁹ vero hec verba exponēs illa dicit̄ eē p̄ctā tecta seu coopta q̄ nō videtur a deo ad puniendū. aiteni. si tēx̄ p̄ctā de⁹ noluit

aduertere. si noluit aduertere: noluit ai aduertere. si noluit ai aduertere: noluit punire: noluit agnoscere: maluit ignoscere. Et infra. tecta ergo p̄ctā q̄re dixit: vt nō videretur. q̄d enim erat dei videre p̄ctā: nisi punire p̄ctā? vt noueris qz hoc est dei videre p̄ctā: q̄d punire p̄ctā. q̄d enī dicit auerte faciē tuā a peccatis meis. p̄ctā ergo tua nō videat: vt te videat. hec augustinus. vbi nō punire p̄ctā: debet itelligi pena eterna. nā loq̄ndo de pena tēporali: etiā postq̄ p̄ctā remissa sunt p̄ grām et p̄ sacm̄ penitētie ac p̄ hoc tecta et nō puniēda eternalit̄: manēt puniēda pena tēporali. et ita manēt nō tecta a deo s̄z v̄sa et apta ad ea puniēdū tēporalit̄ hic vel i purgatorio. Et ergo in sacro penitētie p̄ncipalis effectus sit remissio p̄ctōrum: cōsequēs ē q̄z tectio seu optio p̄ctōrū vt. s. nō puniātur eternalit̄ a deo: sit sacri penitētie p̄ncipalis effectus. simul enī cū remissioe culpe remittit̄ in sacro penitētie ex vi clauis et reat̄ p̄ne eterne. put sc̄tus thomas notat sup̄ dis. 18. q. p̄. ar. 3. sub. ar. 2. Et q̄ sequitur q̄ pari mō sit de necessitate sacri penitētie significatio optionis seu celationis peccatorū quēadmodū et significatio remissionis p̄ctōrū. vñ sicut violator sacri penitētie cēset sacerdos q̄ absolutionē p̄ctōrū sacralē nō impēderet vere p̄trito et recte ei p̄ctā sua p̄fiteri p̄termittēs significatiōē qua p̄ verba absolutionis significat̄ remissio p̄ctōrū illi facta iterius a deo p̄ grām: ita et violator sacri penitētie debet cēseri sacerdos q̄ reuelās p̄ctā sibi cōfessa p̄termitteret significatiōē imo et p̄tra eā ageret q̄ in hoc sacro significat̄ q̄ vere penitēti et p̄fesso tegūtur et opiunt̄ p̄ctā ne. s. eternaliter puniant̄ a deo. Et q̄b̄ inferim̄ q̄ celatio seu sigillū cōfessionis nō est ex institutione ecclesie nec habuit originē ex capitulo ois vtriusq̄ sex̄ de. peni. et re. q̄uis sibi fuerit generalit̄ p̄mulgatū et p̄tra faciēs pena fuerit apposita. s̄z habuit originē ex institutione xp̄i quēadmodū et penitētie sacm̄. eiusdē enī institutionis ē et sacm̄ et significatio sacri. eo q̄ de eētia sacri noue legis sit q̄ ei significatiō nē gerat cui? causa existit sicut patet ex ip̄i diffinitione in p̄ma distinctiōe posita. vñ. S. Tho. i hac. dis. q. 3. ar. p̄. sub. ar. p̄. ad. 2. p̄ceptū inq̄t d̄ cōfessione seruāda id est celāda: p̄sequitur ip̄m sacm̄. et ideo sicut p̄ceptū de p̄fessione sacrali faciēda: ē d̄ iure diuino et nō pōt aliq̄ dispēsatione v̄l iussione hūana homo ab eo absolui: ita nullus ad reuelationē p̄fessionis pōt ab hoīe cogi v̄l licētari

Secundo Notādū est q̄ secretū seu sigillū cōfessionis nō tā fuit institutū in fauorē p̄fētis ne. s. p̄-

dere a p̄fessore: q̄ ad significatiōē sacri penitētie mō p̄reposito. et ideo si sacerdos reuelaret p̄ctā sibi cōfessa etiā si p̄sona cōfiteri inde nō p̄deret: nihilominus videt̄ q̄ eēt sacri violator: nisi alio mō ea sciret q̄ p̄ cōfessionē. p̄bat hoc. qz cuius celatio et occultatio p̄ctōrū ne. s. videatur a deo vt puniēda sit p̄ncipalis effectus signat̄ sacri penitētie vt p̄missū est: sequitur q̄ p̄ctōrū reuelatio p̄ cōfessorem q̄ huiusmodi effectus significatiōē sacralē tollit: sit sacri q̄dā violatio ei integritatē diruēs. vñ videt̄ q̄ peccet mortalit̄ et sit fractor sigilli p̄fessionis p̄fessor q̄ peccata reuelat sibi cōfessa etiā si p̄sona cōfiteri nō p̄dat. nāz nō solum peccatoris p̄sona p̄ virtutē sacri penitētie tegit̄ et opitur ne videatur a deo puniēdus: s̄z et ip̄a eius p̄ctā cōfessa teguntur vt nō videatur a deo. i. vt nō imputetur ad penā. vñ et in psalmo p̄ allegato peccata ip̄a dicuntur tecta. et vniuersa delicta opit̄ charitas ait beat̄ petrus p̄ petri. 4. quāobrem nō solū significatio sacramēti q̄ est p̄ sigillū cōfessionis depit et violator sit p̄sona cōfētis p̄datur: s̄z etiā si peccata ip̄a postq̄ tecta sunt ap̄ deū: p̄ cōfessore reuelentur q̄tūcūq̄ p̄sona cōfētis nō detegatur. Et cōfirmatur. quia confessor p̄ cōfessionē nō solū p̄sonā peccatoris scit vt deus et nō vt homo: s̄z etiā ip̄a peccata cōfessa nouit p̄ cōfessionē vt deus et nō vt homo. vñ videtur q̄ sigillū cōfessionis ad vtrūq̄ extēdatur et nō solū p̄iuncti vt quibusdā placet sed et diuisim. Et ista videtur fuisse mēs sancti thome. p̄mo qz rōnem sigilli cōfessionis fundat̄ i hoc q̄ p̄fessor ea q̄ scit p̄ cōfessionē: scit vt deus et nō vt homo. hec autē rō nō solū militat circa p̄sonā cōfētis et peccata p̄fessa cōiunctim: s̄z etiā circa vtrūq̄ diuisim. Secundo qz in hac dis. q. 3. ar. p̄. sub. ar. 2. in. cor. dicit q̄ sub sigillo cōfessionis cadunt illa per q̄ posset peccator vel p̄ctm̄ dephēdi. vbi distinctiōe loq̄tur d̄ dephēsiōe peccatoris et peccati. designās q̄ vtrūq̄ nō solū cōiuncti s̄z diuisim ad sigillum cōfessionis p̄tinet. Tertio qz in responsione ad p̄mo loquēs in casu in quo p̄ confessionē confessor scit aliquē hereticū quē nō pōt inducere q̄ defestat a corruptiōe plebis: nō cōsulit sc̄tus doctor q̄ cōfessor tacta p̄sona confessi hereticū: heresim ip̄am reuelat p̄lato: s̄z q̄ t̄mmodo dicat p̄lato in generali q̄ diligentius inuigilet sup̄ gregē suū. sed si fieri posset absq̄ p̄iudicio sigilli p̄fessionis melius posset p̄lat̄ remediū adhibere ne plebs corūperetur heretica peste: si ip̄a heresis in speciali p̄ confessorē fuisset sibi reuelata. Et p̄missis inferri pōt q̄ cōfessor etiā de licētia confētis nō pōt absq̄ peccato mortali et sine fractio

ne sigilli confessionis reuelare alicui peccata sibi confessa ita vt dicat se illa audisse in confessione. Probatur hoc. qz sic dicendo: dicit se illa audisse vt deus et nō vt homo. s; nec qui confitetur nec aliquis purus homo licētiare pōt confessorē qz reuelat alteri ea q̄ scit vel audiuit vt deus et non vt homo. vnde sanctus thomas loco p̄ allegato. ar. 3. in. cor. exp̄sse tenet qz confessor non pōt dicere ego audiui hoc in confessione. Neq; ista aduersant̄ his q̄ sanctus thomas dicit loco p̄ me allegato. ar. 2. qz quando is qui confitetur licētiat cōfessorē ad dicēdū peccata q̄ ab eo audiuit in cōfessione: nō frāgit sigillum cōfessionis si illa dicat. qz aliud est dictu cōfessorē reuelare ea q̄ audiuit in confessione: et aliud est dicere illum reuelare qz audiuit ea in cōfessione. nam hoc est reuelare qz audiuit ea vt deus ad quod nec is qz confitetur nec alius homo purus licētiam dare pōt: ad id autē sic. quia p̄ talē licētiam confessor ea q̄ audiuit in confessione: iterum videtur audire saltē implicite vel interpretatiue extra confessionē vt homo. ad quod reuelandum non videtur incōueniēs qz is qui confitetur possit licētiare. verum tamē securius nobis videtur iuxta opinionē durandū qz ad reuelandum peccata q̄ audiuit in confessione: non satis sit confessor qz confitēs sibi dicat: do vobis licētiam reuelandi peccata q̄ vobis cōfessus sum: nisi peccata reuelanda iterum extra confessionē et forum penitētie illi explicet. nam dubium est an peccata q̄ sacerdos semel sciuit vt deus et nō vt homo p̄ exp̄ssam et specialē cōfessionē penitētis: sciat in speciali et exp̄sse vt homo absq; iterata eorum confessione vel expressione in speciali. Et forte sc̄tus thomas vbi dicit qz is qui confitetur potest licētiam dare confessori vt peccata sibi confessa reuelat: intellexit de licētia cum expressione iterata peccatorum extra forum penitētie per quam confessor sciat eius peccata non vt deus sed vt homo. Et facit ad hoc quod loco p̄ proxime allegato ad p̄m sanctus doctor dicit qz papa non potest licētiare confessorē vt reuelat peccata confessa: quia nō pōt facere qz sciat illa vt homo: qd tamē pōt facere is qz confitetur. sed certū est qz nec iste id pōt comode facere nisi iterat peccata reuelanda cōfessori explicet extra forum penitētie. Si tñ fuerit mēs sc̄ti doctoris qz sola licētia absq; iterata explicatione peccatorū sufficiat: certū est qz in ip̄a licētia intellexit implicite eē iterata peccatorū referationē. dare enī licētiam dicēdi peccata cōfessa: est interpretatiue et implicite dicere iterat ipsa peccata. maxime qz per talē licētiam duz confessor

reuocat peccata ad memoriā vt ea reuelat: videtur ipse qui illa confessus fuit iterum memorie confessoris ea reponere et nouā noticiā illorum ei dare sine qua non satis videtur qz confessor illa posset scire et in speciali reuelare vt homo cum ea p̄ri^o non nouerat nisi vt deus. Quod autē aliqui adducunt pro simili dē deposito ap̄d aliquē qz deponēs sine noua receptione et traditione pōt facere qz depositarius illud habeat vt donum vel mutuum: dicēdo quod habebas vt depositum: habebas et nunc vt donum vel mutuum vel si etiam dicat do tibi licētiam vt edī ad libitum deposito fidei tue cōmissio: ita penitens pōt dicere confessori: quod confessus sum tibi vt deo vt sub sigillo confessionis: habebas nūc vt homo et reuelas ipsa. non certe est consimile q̄tū ad propositum nostrum licet pari iure. s. diuino vt r̄q; firmiter. nam deponēs depositum apud aliquē deposuit illud vt homo et vt dominus rei. et depositarius recepit depositū vt sic ab illo et vt homo sui iuris. et ideo nūm̄ qz quocūq; mō et quibusuis verbis etiā sine noua vnius traditione et alterius receptione: deponēs qd suum est alteri donet et depositū in mutuum vel donū conuertat et depositarius illud etiā vt mutuum vel donum recipiat. sed in p̄posito nostro is qz cōfitef: secretū cōfessionis deponit ap̄d cōfessorē nō vt apud hominē sed sicut apud deū. neq; post cōfessionē habet tanq; dñs in potestate sua peccata cōfessa vt illa. s. possit repetere vel p̄ libito de eis dispo- nere. nō enim illa apud sacerdotē sibi deposuit sed deo. sunt enim post cōfessionē sub foro et potestate dei. sacerdos quoq; peccata sibi confessa non recipit vt homo sed vt deus. et illa post absolutionem: dei secreto ac sigillo obtegit et sibi et cunctis omnib⁹ occultauit. vnde sacerdos reus esset proditionis diuini secreti et fractionis diuini sigilli: si clausa et operta peccata absq; dei mandato alicui reuelaret. vnde multuz dissimile est quod pro simili afferebatur.

Quantum ad q̄r

tum articulū respōdēdū est ob- iectionibus in cōtrariū. Et qdē ad p̄m durandū p̄tra p̄mā cōclusio- nez dicit qz minor est falsa. quoniam vt deductum fuit in p̄o notabili: celatio et occultatio peccatorū in confessione dictorū: p̄m- cipalis effect⁹ est sacramēti penitētie quē admo- dū et remissio peccatorū. Ad. 2^m. dicit qz x̄ps celat peccata vere p̄tētū et in hoc seculo et in futu- ro: qz nō videt ea delēdo culpā eorū et maculam.

per infusionē gratie. nec videt ea quantū ad reatū pene eterne q̄ simul remittit cum culpa. unde falsum est q̄ x̄ps equaliter celat peccata nō cōfessa sicut cōfessa et equalit̄ vtraq̄ reuelat. nā loquēdo de celatione siue occultatione et d̄ reuelatiōe ad puniendū. put loquimur in pposito: peccata cōfessa celat et tegit: peccata vero nō confessa reuelat. arguēs autē decipit nō intelligēs modū celationis peccatoꝝ quē sigillū cōfessionis designat. nō enī huiusmodi celatio est quātū ad noticiā hominū: sed quo ad noticiā dei cui p̄ sac̄m penitentie occultantur peccata cōfessa q̄ nō videt ea ad puniendū. Et p̄ hec patet solutio ad. 3^m. assumit enī falsū capiēdo celationē ad puniendū. put loquimur in pposito. nā sic peccata cōfessa celabūt in futuro seculo: incōfessa vero non q̄ eterna liter punientur. Ad argumēta cōtra secundam cōclusionē ad p̄mū dicit q̄ imo cōsequēs est vey. neq̄ valēt ea q̄ in cōtrariū adducunt. Non p̄mū quia licet tertia persona nō sit peccatū nec circumstantia peccati: peccare tamē cuius tertia p̄sona est peccatū vel circumstātia peccati. et pari modo nō dicim⁹ q̄ tertia p̄sona cadit sub sigillo cōfessionis s̄m se absolute sed vt est obiectū act⁹ peccati. nā non frangit sigillū cōfessionis si cōfessor dicat mulier alteri nupta. sed frāgit illud si dicat de eo q̄ sibi est confessus: hic cognouit mulierem alteri nuptam vel hec mulier nupta est adultera. Neq̄ valet secundum qm̄ assumit falsum. non enī precipua causa sigilli cōfessionis est ne is qui cōfitē p̄datur: sed significatio sacramēti. et de hoc dictū fuit i secūdo notabili. Neq̄ valet tertiu⁹ p̄pter duo. p̄mū est quia assumit falsum si vniuersalit̄ capiat. nam tēpus et locus nōnūquā ducūt in noticiā peccati et peccatoꝝ. secundū est q̄ similitudo non valet. nam tertia persona cum qua quis peccat cum sit persona peccā: magis facit ad expressionem peccati q̄ temp⁹ et locus. ac per hoc magis cadit sub sigillo cōfessionis. Neq̄ valet quartū quia falsum assumit. non enī ratio sigilli cōfessionis est p̄sumptio cōfessoris d̄ remissione facta peccatoꝝ a deo. sed ratio est significatio sacramēti que ex x̄pi institutione fit per sigillum cōfessionis. siue enim peccatoꝝ peniteat siue non: nihilominus sacramentū penitentie et ipsa peccatoꝝ confessio suam habet significatiōnem. Unde. S. Tho. in hac disti. q. 3. arti. p̄ sub arti⁹ p̄ ad p̄mū sic ait. quidam dicunt q̄ sacerdos non tenet seruare sub sigillo cōfessionis nisi peccata de quibus penitens emendare p̄mittit: alias potest ea dicere ei qui potest p̄desse et non obesse. sed hec opinio videtur erronea cum sit cō

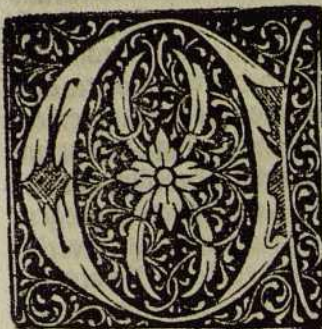
tra veritatem sacramēti. sicut enim baptisumus est sacramentū quāuis quis fictus accedit: nec est mutandum p̄pter hoc aliquid de essentialibus sacramēti: ita confessio non definit esse sacramētalī: quāuis ille qui confitetur emendationē nō p̄ponat. et ideo nihilominus sub occulto tenēdū est. hec ille. Neq̄ valet quintū qm̄ assumit falsum nec arguēs illud. p̄bat. nō enī iudiciū fori sigillum cōfessionis inducit: sed significatio sac̄i ex diuina institutione. Neq̄ valet sextū nāz minor: male sumitur sub maiore. qm̄ gen⁹ peccati nō est genus ad sigillū cōfessionis. unde cōsequētia est nulla. Neq̄ valet septimū qm̄ assumptū ē falsum si cōfessor loquat̄ de peccatis cōfitēris vt ab eo auditis in confessione. si vero loquat̄ de peccatis confitentis nō vt sunt confitentis sed absolute quantū ad eoz genus vel specē: licite pōt fieri. et idem iudiciū est de peccatis tertie persone. Neq̄ valet octauū qm̄ eius cōsequētia ē neganda. et ad eius p̄bationē respondet. S. Tho. in simili in hac disti. q. 3. ar. p̄. sub. ar. p̄. ad p̄mū dicens. nec tamē sigillū cōfessionis contra charitatem militat: quia charitas non requirit q̄ apponatur remediū peccato quod homo nescit. illō autem quod sub confessione scitur: est quasi nescitum cum nesciat vt homo sed vt deus. tamē ali- quod remediū adhibere debet in predictis casibus quantū pōt sine cōfessionis reuelatione: sicut monendo eos qui confitent̄ et alijs diligentiam apponendo ne corrumpan̄ per heresim. pōt etiā dicere prelato q̄ diligentius inuigilet sup gregem suum. ita tamē q̄ non dicat aliquid p̄ quod verbo vel nutu confitentē p̄dat. hec ille. Ad argumēta cōtra tertiā cōclusionē: ad p̄mū dicitur q̄ ratio pro cōclusionē assignata bona est et efficac. ne q̄ valet eius p̄ma impugnatō: q̄ nō est simile qd̄ pro simili adducitur. qm̄ penitētia iniuncta aut ipsa penitētie iniūctio per sacerdotē non est de essentia sac̄i penitētie quē admodū celatio peccatoꝝ q̄ pertinet ad sac̄i significatiōnē. nā etiā sine dispensatione pape posset cōfessor nō iniūgere penitētiā cōfitēri sed remittere illū ad penas purgatoꝝ manēte sac̄o et confessione in sui integritate. neq̄ iterū penitētiā iniunctā negligere est contra essentia sac̄i. Neq̄ valet secūda qm̄ assumptū est falsum. licet enī p̄as celebrandi sit de natura sacerdotij: ipse tamē actus celebrandi nō est d̄ ei⁹ natura nec ad eam p̄se et necessario consequit̄. Ad. 2^m. dicitur q̄ assumptū est falsum. quāuis enī occultatio peccatoꝝ non p̄tineat ad formā p̄cise vel ad materiā sac̄i: pertinet tamen ad totam essentia sac̄i ad quam pertinet

significatio. qm̄ sacramētū essentialiter est signū sicut patuit in p̄^a distinctione ex ipsius diffinitione. Ad argumēta contra quartā cōclusionē patet qd̄ dicendū sit ex secūdo notabili. Ad argumētū ante oppositū respōdet. S. Tho. i hac dif. q. 3. ar. p̄^o. sub. ar. p̄^o. ad. 3^m. q̄ homo nō adducit in testimoniu nisi vt homo. et ideo absq̄ lesione conscientie pōt iurare se nescire qd̄ scit tantū vt de^o. Et in hoc articulus terminatur.

Rimā questionē vigessime secū de distinctionis reliq̄ intactaz qm̄ de ei⁹ materia fm̄ mentez sancti thome satis dictū fuit supra distinctione p̄ma et distinctione quarta. Et vtrū corruptū idēz numero possit redire quod tangitur in secunda q̄stione eiusde⁹ distinctionis: videbitur infra distinctione quadragessima quarta.

Distictio vigessima. iij.

Circa vigessimā tertiā distictio nē querit vtrum extrema vnctio sit sacramentū et arguit q̄ nō. quia sicut oleū assumit ad infirmos ita et ad cathecuminos. sed vnctio q̄ fit oleo ad cathecuminos nō est sacramētū. ergo nec extrema vnctio que fit oleo ad infirmos. In oppositū arguitur quia sacramenta nihil aliud sunt q̄ quedam spiritalia medicina. sed extrema vnctio est quedam spiritalis medicina quia valet ad remissionem peccatorum vt dicit. ar. Jacobi. 5°. ergo est sac̄. In hac q̄stione erunt q̄ttuor articuli vt supra.

Quantū ad primū articulū sit p̄ma conclusio q̄ extrema vnctio nō est qd̄ sac̄ale s̄ sac̄m. h̄ac cōclusionēz tenet S. Tho. in hac dif. q. p̄^a. ar. p̄^o. sub. ar. p̄^o. Secūda cōclusio ē q̄ effect⁹ p̄ncipalishui⁹ sac̄i ē remissio pctōz q̄ ad reliq̄as pcti. h̄ac cōclusionē tenet. S. Tho. vbi sup̄. ar. 2. sub. arti. p̄mo. Tertia cōclusio ē q̄ materia p̄ma hui⁹ sac̄i est

oleū p̄ ep̄m p̄secratū. h̄ac cōclusionē tenet. S. Tho. in hac dif. ar. 3. sub. ar. 3. Quarta cōclusio est q̄ forma hui⁹ sac̄i ē ofo de p̄catua z nō indicatua. h̄ac cōclusionē tenet. S. Tho. vbi sup̄. ar. 4. sub. ar. 2.

Quantum ad secundū articulū arguendū ē p̄tra cōclusiones. Et qd̄ ē p̄tra p̄mā arguit petr⁹ d̄ palude dicens q̄ ei⁹ p̄batio ē dubia qz effect⁹ p̄ncipaliter intētus in administratione sac̄foz nō ē character vel ornat⁹ ad q̄ soluz attigit actio sac̄i: qz hec p̄sequit sic⁹ q̄ tñ sac̄m suscipit non rē sac̄i. s̄ effect⁹ p̄ncipalr intēt⁹ est curatio morbi sp̄ualis q̄ est p̄ gr̄am ad quā nō attigit sac̄z s̄ disponit. nisi forte dicat q̄ ista curatio ē q̄dez formalr et immediate p̄ gr̄am sac̄alem et nō p̄ gr̄am gratū facietē et q̄ sac̄m attigat ad gr̄am sac̄alez nō aut ad illā q̄ est i x̄tutib⁹ et donis qd̄ nō est p̄babile qz tūc sic⁹ recipet gr̄am curatē sicut characterē si ita esset effect⁹ sac̄i p̄p̄t⁹ sicut illud. et sic sine gr̄a gratū facietē et charitate sanaret hō a pctō qd̄ est ipossibile. vñ etiā gr̄a sac̄alis put differt a gr̄a q̄ est i x̄tutib⁹ et donis forte nō ē aliud q̄ dispositio ad illā q̄ dicit character vel ornat⁹ vel effect⁹. ita q̄ diuerse gr̄e q̄ sunt in diuersis sac̄is sūt diuerse dispositiones ad gr̄am vel diuerse effect⁹ gr̄e. qz aliis est liberari ab originali aliud ab actuali et sic b̄ alijs. hec petr⁹ d̄ palude i forma. Cōtra secūda cōclusionē arguit durād⁹ p̄bado q̄ p̄m⁹ effect⁹ hui⁹ sac̄i nō sit corroboratio nature p̄ obilitatē expectato relicta. qz talis debilitas nature p̄ quaz patimur difficultatē ad opa gr̄e est tā in sanis q̄ i infirmis. si ergo p̄pus effect⁹ extreme vnctionis ē exhilaratio mētis ad tollēdū p̄dictā debilitatē seu difficultatē: videt q̄ hoc sac̄m deberet ita exhibi sanis sicut infirmis qd̄ null⁹ tenet. C². qz si talis exhilaratio mētis ē p̄pus effect⁹ extreme vnctionis tūc nō dberet dari infirmis q̄ iā p̄ infirmitate amiserūt vsuz rōnis quātūcūq̄ p̄pus petiuissēt hoc sacramētū: qz i eis non pōt eē talis exhilaratio. hoc aut falluz ē. C³. qz p̄dicta obilitas nature seu difficultas ad opa gratie inest oib⁹ a natura sicut a causa p̄ se: licet pueniat ex pctō originali sicut a causa remouēte. phibēs sicut b̄ alijs defectib⁹ fuit dictū in sc̄bo libro. et ideo hēt rōnez defect⁹ naturalr vel sp̄ualis. cū aut p̄ hoc sac̄m aliqd̄ indulgeat vt in ipsa forma hui⁹ sac̄i expresse dicit: qualiter autēz pōt dici q̄ p̄dict⁹ defect⁹ indulget. hoc enī nō solū est ipropē dictū sed dare fallū. subdit enī i forma verboz. indulgeat tibi dñs quicqd̄ delicti p̄ vltū vel p̄ auditū et sic de ceteris. ergo per hoc sac̄z i-

dulgetur delictū quo ad culpā vel penā culpe debitam in toto vel in parte: vel aliquā sequelā. q̄z neutrum est ipse predictus defectus qui nobiscū p̄seuerat p̄ toto tpe vite presentis et precedit omne n̄m actuale peccatū. ¶ 4°. quia si talis exhilaratio mentis est p̄p̄ius effectus huius sacri: mirū est q̄ in forma eius non sit aliqua mētio de illa et sit expressa mētio de remissione peccatorū quam tu dicis nō esse effectū p̄p̄iū sed causaliter contingentem. hoc enī est cōtra naturā forme sacrorū que efficiūt qd̄ significāt. melius est ergo q̄ dicatur q̄ effectus huius est remissio peccatorū. ¶ 5°. qz sacramēta illud efficiūt quod significāt. sed per formā huius sacri directe significāt dimissio peccatorū. est enim talis forma. per istam vñtionem et suā p̄ssimāz misericordiam indulgeat tibi dominus quicquid deliquisti per visum ⁊ sic de ceteris. ergo p̄ hoc sacramentum fit dimissio peccatorū quo ad culpam vel quo ad penam vel aliam sequelam. Sed quia peccatū potest dimitti quo ad culpam vel quo ad penam ei debitam seu quamlibet aliam sequelam: ideo adhuc est dubiūz fin quod istorum dicatur dimitti peccatū. si enim dicat̄ dimitti quo ad culpam: cū duplex sit culpa. s. mortalis et venialis: impossibile est q̄ per hoc sacramentum dimittatur culpa mortalis. quia sicut baptisimus est spiritalis regeneratio et penitētia spiritalis resuscitatio: sic extrema vñctio sanatio vel medicatio. vnde exhibet̄ p̄ modū medicationis. in plurib⁹ enī infirmitatib⁹ vtunt̄ medici vñctioe. sed sanatio non est nisi habētis vitā. ergo extrema vñctio cū sit spiritalis sanatio presupōit vitā spūalem. sed in eo in quo est peccatū mortale: nō est vitā spūalis. ergo extrema vñctio nō ordinatur ad dimissionē peccati mortalis quo ad culpā. si ergo ordinat̄ ad dimissionē alicui⁹ peccati quo ad culpā: oportet q̄ illud sit veniale qd̄ est quasi quedam infirmitas in vitā spūali. Sed nec istud videt̄ quibusdā. qz cōtra vnū defectū sufficit vnū remediū. sed sacm̄ penitētie sufficēter delet omne peccatū veniale quo ad culpā. ergo quo ad hoc nō ordinat̄ aliquod aliud sacramentum. ad hoc tamē posset dici q̄ vnū remediūz solum ē per se institutū contra vnū defectū interimentez vitā spūalem. sicut baptisimus contra peccatū originale: et penitētia contra peccatum actuale mortale. sed contra defectum qui non interimit vitā spiritalē sicut est peccatum veniale nullum sacramentum est necessarium. multa tamen remedia vtilia sunt sicut penitētia et cōfessio generalis non sacramentalis et benedictio episcopalis. et idem posset esse de extrema vñctione nō

obstante ratione supradicta. sed quia nullus peccatum dimittitur quo ad culpam nisi voluntas q̄ fuit deordinata per eam reordinetur per debitā displicentiam: etiam adhuc dubium est quomodo per extremam vñtionem dimittatur veniale peccatum: cum non appareat quid ipsa operetur ad talem displicentiam. potest tamen dici q̄ hoc modo operatur extrema vñctio ad dimissionem peccati venialis: quia per eam datur digne suscipienti quedam spiritalis hilaritas mentis. non quidem contra illam debilitatem vel difficultatē ad bonum nobis inataz vt alij dicunt: sed contra oppressionem quam infirmus tunc patitur. tu 3 ex debilitate corporis. tum ex memoria precedētū peccatorum propter que posset facilius in desperationem cadere. quam hilaritatem mentis forte vocat iacobus alleuacionem cum dicit: et alleuabit eum dominus. ad hanc ergo sequitur conuersio mentis in deū et generalis displicentia omnium debitorū que sufficiat ad deletionē omnium peccatorū venialium. et ideo post q̄ bt̄us iacob⁹ dixit: et alleuabit eum dñs subiunxit: et si in peccatis sit dimittent̄ ei. et sic primus effectus huius sacri est exhilaratio mentis: sed non principalis nec p̄cipaliter intent⁹. quia ille est remissio peccatorum venialium quo ad culpā modo quo dictū est: vel quo ad penam in toto vel in parte quod significat vñctio olei quod est mitigatiū dolorū. hec durandus in forma. ¶ Contra tertiam conclusionem arguit idem durandus probando q̄ p̄ma ratio assignata quare materiam huius sacramenti oportet esse oleum consecratum: non valet. s. quia christus non est vsus vñctionibus corporalibus et t̄. q̄ enim hoc non valeat: dicit se p̄basse dis. 7°. ibidem aut̄ arguit sic dicens. q̄ christus quod est materia cōfirmationis oportet eē consecratum quidam probant sic. quozū cūqz sacramentorum materia fuit xp̄o applicata corporaliter: illa materia non indiget noua cōsecratione quia tactu xp̄i consecrata fuit. vnde christostomus dicit q̄ nunquā aqua baptismi peccata credentium purgaret: nisi tacta dominici corporis sanctitate fuisset. et ideo aque baptismi quantum est de necessitate: non oportet q̄ prius benedicatur q̄ sacramento applicentur. idem de materia eucharistie qz xp̄o fuit applicata et ab ipso benedicta. dñs enī a p̄thet. 26. et Luce. 22. accepit aut̄ iesus panē et bñdixit: similē et calicēz. et ideo nō oportet q̄ mā p̄us bñdicat̄ q̄ forma vboz sacraliū sup̄ ipam p̄ferat̄. secus aut̄ est de chrisimate et oleo sancto et oleo infirmoz. oportet enī q̄ p̄us bñdicant̄ q̄ exhibeāt ad vsū sacri: qz xp̄s nō ē

unctus visibilibus vncionibus. nec fieret iniuria i-
uisibili vncioni q̄ vinctus est p̄e cōsortibus suis.
Sed istud nō videt. p̄mo quia si applicatio ma-
terie ad x̄pm reddit eam sanctificata: videtur q̄
non solum non oporteat eam sanctificari ad hoc
q̄ sit materia baptismi: sed etiā si sanctificat q̄ fiat
iniuria p̄iori sanctificationi si sit eiusdē rōnis: v̄l
q̄ prima fuerit insufficiens si secunda sit alteri⁹ rō-
nis sicut ipsi dicunt de vncione. ¶ 2.º. quia falsū
est q̄ x̄ps nō fuerit vsus vncionibus visibilibus.
dicit enim Joā. 12. q̄ maria accepit librā vnguē-
ti nardi pistici et vnxit pedes iesu. Et Luce. 7. d̄f
q̄ osculabaf pedes eius et vnguēto vngebat. et
x̄po mortuo vinctū est corpus ei⁹ p̄ nicodemum vt
habet Joā. 19. ergo falsum est q̄ x̄ps nō fuerit vn-
ctus visibilibus vncionibus. Et si dicat q̄ x̄ps nō fuit
vnc⁹ visibilibus vncionibus p̄ modū sacri vel sacra-
lis sicut fuit vsus pane et vino cōsecratis et aqua
baptismi iōānis tanquā quodā sacrali: nō obstat
quia x̄ps a sacris vel sacralibus nihil virtutis acce-
pit. et si aliquā virtutē dedit ex suo tactu: dedit oī-
bus q̄ tetigit q̄ in vsum sacrorum d̄bebāt venire:
hec ille. ¶ Contra quartā conclusionē arguit pe-
trus dicens. quod autem dicit. S. Tho. q̄ nullus
effectus sequitur ex hoc sacramento concurrenti-
bus omnibus q̄ sunt de essentia sacramenti: videt
dubitiū. quia gratia non est minoris virtutis q̄ na-
tura. sed concurrentibus causis naturalibus p̄ se
et essentialibus: impossibile est non sequi effectū.
nec aliqua causa per accidēs et sine qua non: po-
test impedire effectū: nisi p̄ hoc q̄ impedit cōcur-
sum alicuius cause per se. sicut obstaculum corpo-
ris opaci impedit illuminationē inquantū impe-
dit presentia illuminantis imediatā quod ē cau-
sa per se et sic de alijs. vnde cum omne sacramen-
tum noue legis sit per se causa gratie non sic q̄ at-
tingat gratiā sed quia disponit ad eam: necesse ē
q̄ concurrentibus omnibus q̄ sunt de essentia sacra-
menti causetur dispositio ad gratiam in omni sa-
cramēto noue legis et per consequens in isto. et
ideo tenendus est. thomas magis in cōtrarijs di-
ctis. vnde et in matrimonio de cuius essentia est
consensus: illo posito nihilominus causaf ornat⁹
licet contrahentes sint in peccato mortali: q̄ po-
stea recedēte illa fictione habet efficaciam dūta-
men consensus affuerit. sed si consensus cōtrahē-
di non fuerit: nihil est actum sed illo consensu po-
sito licet dissentiat in bono fine. sic in penitentia
non solum voluntas confitēdi est de essentia: sed
etiam voluntas dolēdi et abstinēdi et huiusmo-
di que dicitur attritio. quia et si non contritio que
quandoq̄ est effectus sacramenti et p̄ consequēs

non de essentia: tamen attritio est de essentia. sed
in hoc est differentia inter penitentiam et matri-
monii. quia omnes partes essentielles matrimo-
nij oportet simul concurrere: aliter nihil agitur. et
dico quantum possibile est vt .s. simul consentiāt
et q̄ consensus simul sit cuj verbis: licet verba cū
sint quantitas successiua: nō possint esse simul. in
penitentia autem non oportet q̄ partes essentia-
les sint simul. imo satisfactio sequitur et contritio
precedit et confessio precedit absolutionem. et si
contritus postea confiteatur quia forte nō est o-
bligatus ad pluries conterendū sicut nec ad plu-
ries confitendum aut satisfaciendum nisi negati-
ue id est ad non complacendum quando confite-
tur: sic si nec contereretur nec attereretur dūta-
men non haberet oppositum: ipse reciperet effe-
ctum. si etiam nulla attritio precedat nec conco-
mitetur: quamuis non sint omnes partes sacra-
menti sed solum due. .s. confessio et absolutio: im-
primū ornat⁹ qui recedente fictione postea
operatur. quia non est necesse q̄ simul he partes
concurrant sicut nec de duabus formis eucha-
ristie. sed ad hoc q̄ plenius et perfectius effect⁹ sa-
cramenti eucharistie sequat⁹: bene oportet q̄ om-
nes partes concurrant. et ideo cum contritio nō
sit d̄ essentia huius sacramenti sicut nec baptismi
quia habet materiam exteriorē: illa cessante im-
primū ornat⁹ hic sicut ibi character. ¶ 2.º. q̄
in solutiōe tertij arguit sic Sāc⁹ Thomas q̄ ver-
ba indicatiua non sunt forma sed dispositio: v̄l
est quando vtraq̄ verba dicuntur. quia tunc ite-
raretur sacramentum cum de verbis deprecati-
uis non sit dubitiū quin sint forma alias non esset
sacramentum ex sola materia et dispositione for-
me sine essentiali forma. tamen ambrosius vsus ē
forma indicatiua dicens vngo hos oculos tuos
in nomine patris et c. que quidem videtur eadez
fm subam et per consequens valere. quia cū que-
reretur de officio ambrosiano a patribus: decre-
tum fuit q̄ ambrosianus in sua diocesi teneretur.
gregorianum vero per orbem. nec aliquid de his
que ambrosius docuit in cultu religionis christia-
ne fuit reprobatum sed tacite approbatū. sed tho-
mas dicit contrarium q̄ forma hec non potest ēē
indicatiui modi. quod verum est de potentia or-
dinata: sed de potentia absoluta si alique eccle-
sie habeant solum formam indicatiui modi sicut
ambrosiana saltem tempore ambrosij vt dicitur
non est dicēdum q̄ nihil sit actū. et licet cōueniēs
forma sit indicatiua: tñ si sit deprecatiua nō p̄pter
hoc sacm est irritum: sicut in baptismo greci v̄tū-
tur deprecatiua: baptizetur seruus christi et cetera.

ita hic e conuerso. Si dicatur q non est simile qz vtendo verbis deprecatiuis vbi est effectus certus nō est periculū de mēdacio: sicut si deprecatur q solem faceret cras oziri: tamē ecōuerso vti verbis indicatiuis vbi effectus est incertus esset periculū mendaci. et ppter hoc magis pōt dici baptizetur seruus xp̄i: nec est falsum etiā si nō intendat: quia sola indicatiua ē vera vel falsa: q̄ possit dici vngo oculos tuos et ē: quia nescit vtruz anima vngat oleo leticie. quia etiā quādo sacerdos dicit ego te baptizo: nescit vtruz ille intendat ludere sicut multi iudei faciunt et sic non est baptizatus. et similiter quādo dicit absoluo te: nescit si ē fictus. et in cōfirmatione. sed quia supponitur ex his q̄ exterius apparēt: excusatur vel refert ad exteriorē actū de quo est certus non ad interiorē. Similiter in proposito magis est verisimile q̄ iste confessus et cōmunicat⁹ et timēs mortē sit non fictus: q̄ de alio. et sic pōt supponere vncionē inuisibilem sicut ibi ablutionē interiorē. vel refert se ad vncionē exteriorē de qua certus est. Nec est dicendū q̄ beat⁹ ambrosi⁹ errauerit quia sc̄i non sibi peccissent in contradicēdo. sicut nec cipriano qui rebaptizabat baptizatos ab hereticis: nō pepercit augustin⁹ quin hoc dānaret. et paul⁹ i facie restitit petro qui iudaizare cogebat. hec petrus.

Quantus ad ter-

tiū articulū primo notandū ē q̄ sicut in ecclesia militante baptizatus est sac̄m intrātiuz propter quod dicit sac̄z regenerationis ita et extrema vncio est sac̄m exeuntiū. quā obrem et extrema vncio appellat⁹ eo q̄ sit vltimum remediū ad tollēdos defectus q̄ in ecclesia militante cōferri pōt. vnde et proprius eius effectus est quasi quedā dispositio et preparatio inmediate disponēs ad gloriā vite future in ecclesia triumphāte. et habet efficacā per modum cuiusdā medicationis sicut baptizatus per modum ablutionis. Ad cui⁹ intellectum scienduz est q̄ quāuis in omnib⁹ sacramētis cōferatur vel augeat⁹ gratia p̄ quā sit remissio peccatorū: tria tamē sacramenta sunt directe et principaliter ordinata ad tollēdos peccati defectus. s. baptizatus penitentia et extrema vncio: aliter tñ et aliter. nā baptizatus ordinat⁹ ad tollēdū generaliter omne peccatuz tā originale q̄ actuale. penitētia vero ordinatur p̄ se ad peccatū actuale tollēdū. extrema vero vncio ordinatur directe et principaliter ad tollēdos quosdam defect⁹ ex peccatis actualib⁹ p̄ouenientes q̄ alias dicit⁹ reliquie peccatorū. huiusmodi

autē defectus put. S. Tho. notat in hac dis. q. p. ar. 2. sub. ar. p. ad. 2. nō sunt ille dispositiones ex actibus peccatorū relicte q̄ velut quidā habit⁹ inchoati dicunt⁹ pronitates seu inclinationes ad peccanduz. sed sunt quedam spiritualis habitas ex peccatis in mēte relicta qua ad act⁹ gratie minus potēs est anima et ad actus glorie robur nō habet. sicut enim infirmitas corp̄alis membra debilitat ne p̄prias operatiōes recte ac expedite ex plere valeant etiā post recuperatam sanitatem quousq̄ fuerint roborata: ita et spūalis egritudo ex peccato p̄ueniēs mēte hoīs debilitat ⁊ ad spirituales actiones gratie et multo magis glie fragilem ac ineptā reddit. et ad hāc debilitatem tollendā ordinatur sacramētū extreme vncionis non ad tollendā debilitatem et ineptitudinē naturalem quā homo habet in puris naturalib⁹ ad opa gratie: nec ad eaz que ex peccato originali cōsecuta est ad operationes virtutū: ita vt sine grā vel gratuito dei auxilio: illas recte agere non possit fin q̄ apostolus dicebat Ro. 9. non est volētis. s. velle neq̄ currentis. s. currere sed dei misericordie. ad illū enim effectū quod dicit sac̄m p̄ncipaliter institutuz est: qui in forma exprimit⁹ eo q̄ sacramētū id efficiat quod figurat. in forma autē huius sacramēti non exprimitur debilitas seu infirmitas nisi que ex peccatis actualibus est consecuta cum dicit. indulgeat tibi dñs quicquid deliquisti per visum et sic de ceteris sensibus per q̄s peccata actualia cōmittuntur.

Secundo

Notandū est q̄ rō efficaciter p̄bens q̄ materia quorūdā sac̄oz necessario exigit p̄secrata nō autē materia quorūdā alioz: est qz xp̄s sic instituit. supposita autē xp̄i institutione p̄ rōne necessaria et efficaci: adducunt⁹ a doctorib⁹ nonnulli rōnes p̄bables et p̄gruētie. et sic. S. Tho. adducit tres rōnes p̄gruētie ad p̄bādū māz hui⁹ sac̄i extreme vncionis debere eē p̄secratā. nō sicut necessario p̄cludētes: sed tanq̄ p̄bables et p̄ modū cuiusdā p̄gruētie. in quaz p̄ma q̄ dicit xp̄m nō vsū fuisse hoc sac̄o nec aliqua corp̄ali vncione: debz intelligi d̄ vsū tanq̄ sac̄o sicut vsus ē pane et vino in vltima cena sac̄m istituēs corp̄is et sanguinis sui: vel sicut aliq̄ sac̄ali quē admodū vsus fuit aq̄ in baptizato iōānis. nā loquēdo de q̄licūq̄ vsu generaliter: xp̄s q̄busdā vncionib⁹ visibilibus vsus est. dicit enī Luce. 7. q̄ mulier q̄ erat in ciuitate peccatrix attulit alabastrū vnguētī et osculabat⁹ pedes dñi ⁊ vnguēto vngebat. et iōā. 12. d̄ q̄ maria accepit lib̄ā vnguētī nardi pistici p̄ciosi ⁊ vntit pedes iesu. Math. 26. ⁊ Marci. 14 scribit

q̄ mulier hec effudit unguentū etiā super caput iesu. Neq̄ obstat huic intellectui q̄ x̄ps a sacramētis vel sacralibus nihil virtutis accepit. quia nos nō facim⁹ vim in hoc q̄ x̄ps illis vtens ab eis virtutem accepit: sed q̄ per hoc q̄ eis vsus est virtutem illis dedit ad hoc q̄ essent sacramentū vel sacrale. sed nec quia quibusdam illorū quib⁹ x̄ps vsus est dedit eam ipsam virtutē: ideo consequens est q̄ omnib⁹ rebus quibus vsus fuit aut suo tactu vim aliquā tribuit: cōtulit virtutē sacramēti vel sacralis: sed illi tantūmodo quas voluit ⁊ sua institutione ad id ordinauit. vnde quāuis in die cene quādo sacm̄ instituit eucharistie: vsus sit pane et vino dans illis virtutē vt essent materia sacri: non inde sequitur q̄ cuiusq̄ panis et vino quibus aliquando vsus fuit: virtutem sacri vel sacramentalis contulit. nec quotienscūq̄ carne sua aquam tetigit: dedit illi virtutem vt esset materia sacramenti baptismi vel aliquid sacramētale: sed tunc solūmodo quando aquas iordanis tetigit baptizatus a iohanne. quia tunc et non alias eam virtutem sibi dare instituit ⁊ ad hoc ad baptismū iohannis venit.

Tertio Notandū est q̄ in sacramētis primus effectus est id quod est res et sacramentū. in hoc autē sacro extreme vnctionis res et sacm̄ est quedam interior deuotio q̄ est spūalis vnctio. put. S. Tho. dicit in hac distinctione questione p̄ma articulo secundo sub articulo tertio ad tertium. huiusmodi vero interior deuotio procedit a charitate q̄ vt apostolus dicit diffusa est in cordibus nostris p̄ spiritū sanctū qui datus ē nobis. vñ et spūalis vnctio ponitur effect⁹ spūis sancti s̄m illud Esaie. 61. spirit⁹ dñi super me eo q̄ vnxit me. et quandoq̄ sicut causa ab effectu denominat spūis sanctus vnctio vt p̄ma Joā. 2. vnctio eius docet vos de omnibus. i. spūis sanct⁹. put. glosa exponit. ex quo fit vt in accedente ad hoc sacm̄: regulariter loquēdo presupponatur gratia ⁊ charitas. ita vt qui in peccato mortali ad hoc sacm̄ accedit: sic⁹ accedat. vnde. S. Tho. in hac dis. q. p̄. ar. 2. sub. ar. p̄. i. c. ait. sicut baptism⁹ est quedā spūalis regeneratio et penitētia quedā spūalis suscitatio: ita et extrema vnctio est quedā spūalis sanatio vñ medicatio. sicut autē corporalis medicatio presupponit corporalem vitā in medicamento: ita spūalis spūales. et sic hoc sacm̄ non dat contra defect⁹ quibus spūalis vita tollit. s. p̄ctm̄ originale et mortale. hec ille. tāta igit̄ pōt esse fictio in accedēte ad hoc sacm̄ cū peccato mortali: q̄ sacri susceptio nō conferat illi grām. et p̄ consequēs q̄ primus effect⁹ sacri q̄ ē

interior deuotio nō recipiat. et quia deficientē p̄mo effectu qui ē aliorū fundamētū et ad eos disponit nullus ali⁹ cōsequi pōt: ideo pōt cōtingere q̄ peractis rite omnib⁹ q̄ sunt d̄ essentia hui⁹ sacri accedēs ad sacm̄ etiā cū intētionē illud recipiendi: nullū ei⁹ effectū cōsequat̄. put. S. Tho. notat in hac dis. q. p̄. ar. 4. sub. ar. 2. in cor. et ad. p̄. et hoc est speciale in hoc sacro. eo q̄ fictio charitatē expellēs et consequenti abijcit deuotionē interiōrē et spūalem vnctionē quā sola charitas elicit. q̄ vt dictū fuit est primus effect⁹ hui⁹ sacri: quo repulso om̄is ali⁹ effectus repellit. In alijs vero sacramētis que cōsistunt essentialiter in eorū vsu: primus effect⁹ qui est res et sacm̄ sicut est character et ornat⁹ non necessario presupponit in suscipiente grām et charitatē. quāobzē fictio gratiā tollēs nō prohibet p̄mū illoz effectū. et ideo peractis rite omnib⁹ q̄ sunt de essentia sacri: suscipiens sacm̄ semper p̄mū effectū sacri consequit̄. s. characterē vel ornatū. In sacro vero eucharistie quod non consistit essentialiter in vsu s̄ in cōsecratione materie: res et sacm̄ et p̄ consequēs primus effect⁹ sacri est corpus ⁊ sanguis x̄pi vt existit sub sacro. et licet sumptio hui⁹ sacri req̄rat in sumēte grām et charitatē s̄m illud apli p̄ma 1. cor. 11. q̄ māducat et bibit idigne: iudiciū sibi māducat et bibit. ⁊ tū quia esse sacri eucharistie nō cōsistit in vsu s̄ in cōsecratione materie: quātūcūq̄ sumēs sic⁹ accedat. i. sine charitate: nihilomin⁹ sacm̄ suū p̄mū effectū cōsequit̄. s. corp⁹ et sanguinē x̄pi sub sacro cōsecratum peractis his q̄ sunt de essentia sacri.

Quantū ad arti-

culū quartū respōdendū est objectionibus in cōtrariū. Et q̄dex ad argumētū petri cōtra primā cōclusionē dicit q̄ effect⁹ p̄ncipaliter intent⁹ in administratione sacrorū ē duplex. vn⁹ ē cōmunis oibus sacris. s. collatio gratie gratū faciētis vel ei⁹ augmētatio in accedētib⁹ cum grā et per p̄sequēs remissio pctōrū. ali⁹ ē p̄p̄us cuiuslibet sacri ordinat⁹ ad specialē defectū spūalē tollendū in cui⁹ remediū: speciale sacri ē institutū. et hic effect⁹ p̄p̄us est dispositio quedam et p̄paratio ad grām sacralē q̄ est p̄p̄a vni sacro nō alteri p̄se loquēdo. Vtrū autē hic effect⁹ differat a grā sacrali et q̄liter dictū fuit sup̄ dis. p̄. sub tertio notabili. vñ cu3. S. Tho. dicit in hac dis. q. p̄. ar. p̄. sub. ar. p̄. in. c. q̄ sacm̄ dicit̄ illa actio ecclie q̄ attingit ad effectū p̄ncipalē intētiū in administratione sacrorū: intelligit de effectu p̄ncipali p̄p̄o cuiuslibet sacri qui ē vel character vel ornat⁹ vel quedā

alia dispositio immediata ad gratiam sacramentalem ad quam tale sacramentum institutum est. hunc enim effectum actio sacramenti directe pertingit. arguens autem obiicit de principali effectu communi omnibus sacramentis qui est gratia gratum faciens. unde argumentum non procedit ad metum sancti doctoris. Ad argumenta durandi contra secundam conclusionem ad primum respondet. S. Tho. in simili. q. 2. huius dis. ar. 2. sub. ar. p. ad. 2. m. arguit enim sic primo loco. principalior effectus huius sacramenti est sanatio mentis quam sanatio corporis. sed etiam sani corpore indigent sanatione mentis. ergo eis debet hoc sacramentum conferri. ecce argumentum. ad quod respondet quod quamvis spiritualis sanitas sit principalis effectus huius sacramenti: tamen oportet quod per curationem corporalem significet curationem spirituales etiam si corporalis sanatio non sequatur. et ideo solum illis hoc sacramentum sanitas spiritualis dari potest quibus curationem corporalem suscipiunt. sicut ille solus potest baptismum suscipere: qui potest corporalem ablutionem esse particeps: non autem puer in ventre matris existens. hec ille. per que patet responsio ad hoc argumentum. nam licet debilitas seu difficultas ad opus gratie ex peccato relicta sit quandoque in sanis corpore sicut in infirmis: non ideo ad illam tollendam adhibenda est extrema unctio sanis sed infirmis precise. quia adhibitu infirmis figurat sensibiliter quod efficit. s. infirme mentis sanationem. quod non figurat si adhibeat corpori sanis. est autem de ratione sacramenti quod significet seu figuret corporaliter quod efficit spiritualiter. Ad. 2. m. dicitur primo quod S. Tho. nullibi ponit quod exhilaratio mentis sit proprius effectus extreme unctionis. unde argumentum non militat contra nos sed magis contra ipsum arguentez qui tenet quod per hoc sacramentum datur digne suscipiendi quidam spiritualis hilaritas mentis contra oppressionem quam infirmus tunc patitur et propter debilitatem corporis et ex memoria peccatorum precedentium propter quod posset facilius in desperationem cadere. contra quod directe procedit argumentum de illis qui pro infirmitate amiserunt usum rationis in quibus non potest esse talis exhilaratio. et ita argumentum retorquetur in suum factorem. Ad. 3. m. dicitur quod procedit de debilitate seu difficultate ad opera gratie que inest omnibus a natura. nostra vero conclusio loquitur de debilitate mentis causata ex peccato actuali que supervenit dicte naturali debilitati. et ideo non est ad propositum. Ad id autem quod arguens obiicit ex vocabulo indulgeat quod ponitur in forma verborum: dicimus quod cum in peccato sit et culpa et reatus pene et reliquie ex peccato consecute: indulgere peccatum de horum quolibet et de omnibus intelligi potest. unde cum dicitur in forma huius sacramenti indulgeat tibi dominus: indulgentiam intelligit quod ad reliquias ex peccato in anima consecutas si lo-

quamur de proprio et speciali effectu huius sacramenti. quamvis et de aliis duobus quodam modo accipi potest indulgentiam prout. S. Tho. deducit in hac dis. q. p. ar. 2. sub. ar. p. ad. 2. m. Ad. 4. m. dicitur quod argumentum non militat contra sanctum thomam qui non ponit talem hilaritatem esse proprium effectum huius sacramenti ut dictum est. quod autem S. Doc. dicit remissionem peccatorum non esse proprium effectum huius sacramenti nisi contingenter. s. si in peccatis sit et suscipiens sacramentum non ponat obicem: intelligit de remissione peccatorum quo ad culpam et reatum pene eterne ut ipsemet expressit. q. p. huius dis. ar. 2. sub. ar. p. in cor. nam et talem remissionem non per se et simpliciter attribuit huic sacramento beatus iacobus ipse promulgator: sed contingenter et in casu cum dicat conditionaliter: et si in peccatis sit remittuntur ei. proprium autem effectum huius sacramenti ponit remissionem peccatorum quo ad reliquias ut dictum est. que sunt defectus quedam quibus ex peccatis commissis reddit mens debilis et inepta ad operationes gratie et glorie. et hec est remissio peccatorum quas sacramentum extreme unctionis efficit et figurat cum in forma dicitur. indulgeat tibi dominus et cetera. Et per hec patet responsio ad quintum ubi arguens non satis respondet ad rationem probantem quod hoc sacramentum non fuerit institutum ad remissionem peccati venialis ut ipse opinatur. nam ut. S. Tho. inquit in hac dis. q. p. ar. 2. in cor. sacramentum penitentiae sufficienter in hac vita delet venialia quo ad culpam. et non minus potens est delere venialia quam ad reliquias et reatum pene ex vi displicentie quam penitentia per contritionem causat. oppressio autem quam infirmus in extremis patitur tum ex debilitate corporis tum ex memoria precedentium peccatorum: non est illi peccatum. unde si ad delendam talem oppressionem hoc sacramentum ordinaretur: non fuisset institutum ad remissionem peccati quod est aperte contra formam sacramenti cum dicitur quicquid deliquisti et cetera. Neque valet dicere quod tollendo eiusmodi oppressionem preseruat infirmum a peccato desperatio nis ut arguens innuit: quia tunc sacramentum extreme unctionis non esset peccati ablativum sed a peccato preservativum. hoc autem repugnat forme sacramenti cum dicitur indulgeat tibi dominus. indulgentia enim non est de peccato futuro sed de prius commisso. Et preterea si hoc sacramentum principaliter esset a peccato preservativum: magis dandum esset sanis ut a peccati infirmitate preseruantur quam infirmis. quod est contra ecclesie determinationem et contra auctoritatem beati iacobi in promulgatione huius sacramenti

Distictio vigesima. iij

dicētis. infirmat quis in vobis: iducat p̄byteros eccleie et c. ¶ Ad argumēta eiusdē durādī contra tertiā p̄clusionē ad primū dicitur falsum esse q̄ si at iniuria priorī sanctificationi materie sacri p̄secundā sanctificationē quādo est alteri⁹ rōnis a p̄ma sicut ē in p̄posito n̄fo. neq̄ iterū p̄pter sc̄dam sanctificationē reddit p̄ma insufficiēs q̄ non ad idē ordinant. Unde ad simile argumētū respondet. S. Tho. in hac dis. q. p̄. ar. 3. sub. ar. 2. ad. p̄. q̄ p̄ma sanctificatio ē materie f̄m se: sed sc̄da magis p̄inet ad vsū ipsi⁹ f̄m q̄ est actu cōferēs effectū suū. et ideo neutra sup̄fluit: quia etiam istru mēta efficacīa accipiunt ab artifice et diuz fiunt et dum ad actū applicant. Similē responsionez ponit supra dis. 7. q. p̄. ar. 2. sub. ar. 3. ad. 3^m. ¶ Ad 2^m. patet respōsio ex his q̄ dicta sunt in secundo notabili. ¶ Ad argumēta contra q̄rtaz p̄clusionē ad primū dicit q̄ arguēs nō habuit mentē. S. Tho. in dictis suis circa materiā in qua arguit. et ideo sibi videtur q̄ repugnent inuicē. nō enī intellexit differentiā huius sacri ab alijs quantū ad primū effectū qui in hoc sacro p̄supponit gr̄am non in alijs. put deductus fuit in tertio notabili ex cuius dictis patet respōsio ad argumentū. ¶ Ad 2^m. dicit q̄. S. Tho. vbi allegat tenet scripture sacre auctoritatē que ponit formā hui⁹ sacri deprecatiuam nō indicatiuā dicens. infirmatur quis in vobis: inducat p̄sbyteros ecclesie vt orent sup̄ eū vngētes eum oleo in nomine dñi: et oratio fidei saluabit infirmū et alleuiabit eum dñs. Ad id aut̄ quod arguens obiicit de officio ambrosiano in q̄ forma huius sacramēti ponit per modū indicatiuum: respōdet. S. Tho. in hac dis. q. p̄. ar. 4. sub. arti. 2. ad. 3^m. q̄ verba illa indicatiui modi q̄ f̄m morē quarundam ecclesiarū premittunt orationi deprecatiue: nō sunt forma hui⁹ sacri sed sunt q̄dam dispositio ad formā: inquantū intētio ministri determinat ad actum p̄ illa verba. et videtur q̄. S. Doc. loquatur de ecclesia ambrosiana cui⁹ morē ipse optime nouit cum esset italicus. arguens autē accepit verba indicatiui modi nō ad intentionē ambrosij ordinantis qui illa premisit tā quā preambulū quod dā ad verba deprecatiua forme vt. S. Tho. dicit. ¶ Ad argumentū ante oppositū respōdet. S. Tho. in hac dis. q. p̄. ar. p̄. sub. ar. p̄. ad. p̄. q̄ oleū quo cathecumini vnguntur: sua vntione nō perducit ad peccati remissionē q̄ hoc ad baptisimū p̄inet: sed aliquo modo ad baptisimū disponit vt supra distinctione sexta dictū est. et ideo non est sacramentū illa vntio sicut vntio extrema. hec ille. Et in hoc articulus terminatur.

irca viges

simā quartā diffictio nē querit vtrū ordo sit sacm et arguitur q̄ nō. q̄ sicut p̄latio spūalis que est ordo datur cū quadā consecratione: ita et p̄latio secularis q̄ reges inunguntur. sed

regia dignitas nō est sacm. ergo nec ordo b̄ quo loquimur. ¶ In oppositū arguit. quia ordo ab oibus numerat iter septē ecclesie sacramēta. ¶ In hac questione erūt quattuor articuli vt supra.

Quantū ad pri-

mū articulū sit p̄ma conclusio q̄ ordo ecclesiastic⁹ in quod dā spūritualis p̄tās est vere sacm. h̄ac p̄clusionē tenet. S. Tho. in hac distin. q. p̄. ar. p̄. sub. ar. 3. et. 4. ¶ Secūda conclusio est q̄ licet sint plures ordines: omnes tamē sunt vnū sacm et nō plura. h̄ac p̄clusionē tenet S. Tho. in hac distin. q. 2. ar. p̄. sub. ar. p̄.

Quantū ad arti-

culū secundum arguit contra cōclusiones. Et quidē cōtra p̄maz arguit scot⁹ p̄bando q̄ sacm ordinis nō sit p̄tās spūalis ad ali- quē actū in ecclesiastica hierarchia. p̄mo quia ex ista descriptione sequit q̄ episcopat⁹ sit ordo cui sit p̄tās ad aliquem actum spūalem in ecclesia vt pote ad actum confirmādi et cōferēdi ordines sacros. et non tantū p̄tās congrue exercēdi s̄ simpliciter exercēdi q̄ non episcopus si attemptet istos act⁹ vt videtur nihil facit. ¶ 2°. quia sequit q̄ sub ordine sacerdotali nō sit aliq̄s ordo quod est cōtra omnes. p̄baf. quia istā p̄tatem nō habet diacon⁹ nec subdiacon⁹. q̄ et si ipse possit aliquid facere congrue quod non faceret laic⁹: n̄ si laicus attemptet illud facere simpliciter faceret. ¶ 3°. quia sequit q̄ sacerdotiū sit duo ordines. q̄ sacerdoti competit duplex p̄tās spūalis. s̄. pficiēdi eucharistiā et absolūēdi penitentē que nō sunt vna potestas quia vna videtur prior altera. quia in cena deus contulit primā aplis: secundā autem nō nisi post resurrectionē Joā. 2. hec scot⁹ in forma. ¶ Contra

¶ Contra

¶ Contra secundā conclusionē arguit durand^o pbando q^o ordo in generali acceptus nō diuidatur in speciales ordines sicut in sacra sed sicut in sacm et sacralia. ita q^o solū sacerdotiū est ordo sacramētū: cetera vero sunt ordines non tamē sacramēta sed quedā sacralia. et hoc probat p^omo sic. quando plures actiones ordinant ad vnum spirituale effectū ita q^o vna attingit illum alie vero solum disponūt: illa sola que pncipaliter attingit est sacm: cetera vero sunt sacralia tantū sicut patet de cathecismo et exorcismo respectu ablutionis sub determinata forma verborū. quia enim omnes iste actiones ordinant ad ablutionem peccati originalis et ad hāc attingit sola ablutio exterior: cetera vero sunt tantum dispositiones: ideo sola ablutio est sacra. exorcizatio aut et cathetizatio sunt sacramentalia tantū. nunc ē ita q^o omnes ordinationes ministrozū ecclesie sunt pncipaliter propter sacm eucharistie conficiendum et ministrandum. ad hoc aut attingit potestas sacerdotalis. cetera vero solū disponūt quedam a remotis et alie de propinquo. ergo sola ordinatio sacerdotalis est sacramētū: cetera vero sunt sacramētales tantum. ¶ 2°. sicut potestas que datur in baptismo est ad suscipiendum sacramēta: sic p^oas ordinis vt est sacramētū est ad conficiendū vel cōferendū ea. cōrespondēt enim sibi inuicē sicut potentia actiua et passiua. s^o in ordinibus sub sacerdotio non cōfertur aliqua potestas ad conficiendū vel cōferendū sacramēta. vnde diacon^o qui supior est inter illos: ex ordine non habet aliquod sacm conficere vel conferre: quāuis sacm eucharistie confectū a sacerdote habeat mediāte vase dispēsare vel portare solūmodo vt offerre. ergo nullus ordo sub sacerdotio est. pprie sacm. ¶ 3°. quia in ordinatione sacerdotis confert potestas vel deputatio p quā ordinatus potest aliquid facere quod prius non poterat etiam quo ad genus facti. sicut ordinat^o in sacerdotem potest cōficere corpus domini absoluerē in foro penitentie quod non poterat sine tali ordine. sed in ordinibus inferioribus sacerdotio nulla potestas vel deputatio confert ordinato per quam possit aliquid quod nō poterat p^o sed solum per quaz licet facere quod non licebat prius. quicquid enim pōt diaconus ordinat^o putare legere euangeliū ministrare sacerdoti et c^o: totum poterat facere prius sed non licebat ei. et similiter est in inferioribus ordinibus. ergo cū potestas sit ad posse et nō ad licere: potestas q^o confertur in alijs ordinibus a sacerdotio nō est potestas simpliciter sed s^o quid. nec illi ordines sunt

ordines simpliciter cum ordo sit signaculum ecclesie mediante quo spiritualis potestas traditur ordinato. quare nec sunt sacramenta simpliciter sed s^o quid siue quedā sacramentalia. et quod plus est: in quibusdā minoribus non datur potestas per quam ordinatus possit aliquid facere vt ei liceat quod prius non posset vel ei non liceret sicut est de hostiario lectore et acolytho. oia enī officia predictorū ordinum licite faciunt nō ordinati sicut ordinati s^o vsum vniuersalis ecclesie. vnde deputatio ad predicta officia faciēda videtur esse ab institutione ecclesie ad solēnitatem diuini cultus. ecclesia autem non potest instituire sacramenta sed solum sacramētales. ¶ 4°. cōfirmatur hoc per cōmune dictum doctorū. dicūt enim cōmuniter q^o distinctio ordinum non est totius integralis in suas partes nec totius vniuersalis in partes subiectiuas: sed totius potestati cuius hec est natura q^o totum s^o completam rationem est in vno: in alijs autem est aliqua participatio illi^o. et ita est hic. tota enim plenitudo huius sacramenti est in vno ordine. i. in sacerdotio in alijs autem est aliqua participatio ordinis. ex quo ergo tota plenitudo sacramenti est in sacerdotio in alijs autem solum quedam participatio patet q^o non sunt proprie sacramenta sed quedā sacramentalia. nec video quare hoc nō possit teneri probabiliter. imo non videtur q^o aliter possit saluari dictum fratris thome cuius sunt verba precedentia. quia si quilibet ordo est per se et simpliciter sacramentum: tunc plures ordines sunt plura sacramenta et non vnum tantū vt ipse dicit. et iterum ordo erit totum vniuersale ad speciales ordines et sacramētū. similiter speciales ordines erunt eius partes subiectiue. quia ille sūt partes subiectiue que per se et simpliciter recipiunt predicationem totius. et sic esset in proposito si quilibet ordo esset per se et simpliciter sacramentum quod iterum ipse negat. si vero omnes ordines sunt vnum sacramentum vt partes eius quemadmodum consecratio panis et cōsecratio vini faciunt vnum sacramentum completum eucharistie: sequerē q^o speciales ordines erunt partes integrales vnius sacramenti ordinis. quēadmodum in sacramento eucharistie cōsecratio panis et vini sunt partes integrales eius. hoc autem iterum ipse negat. non restat ergo q^o possit ei^o intentio saluari nisi modo supradicto. i. q^o sacerdotium sit per se et simpliciter ordo et sacramentū cetera vero sint sacramentalia tantum. ¶ 5°. pncipaliter. quia si aliqd moueret ad oppositū: hoc potissime videretur ratio quam quidam inducūt

que talis est. omne illud in quo confertur gratia ex opere operato: est sacramentum. sed in ordinatione diaconi et subdiaconi gratia confertur ex opere operato. ergo sunt sacramenta. minor pbatitur sic. quicūq; deputatur diuinit⁹ ad aliquod officium cuius executio non potest fieri sine gratia: illi datur gratia in collatione officij quia de⁹ non deficit in necessarijs. sed diaconus et subdiaconus in sua ordinatione deputantur ad officia que congrue sine gratia exequi non possunt. deputantur enim ad sacra tractanda que in mundis tangere nephas est secundum dionysium primo capitulo ecclesiastice hierarchie ergo in eorum ordinatione confertur eis gratia. ergo sunt sacramenta. Sed hoc non valet. propter duo. primo quia maior propositio est vera in illis operibus que directe et immediate ordinantur ad tollendum peccatum. quia cum peccatum non tollatur nisi per gratiam: actio per quam confertur gratia est ibi principalissima et ideo est sacramentum sicut est ablutio in baptismo. in operibus autem que non immediate ordinantur contra peccatum sed ad conferendum potestatem seu officium. propter aliquem finem: illa sola operatio est sacramentum per quam confertur potestas que directe et immediate ordinatur ad finem intentum: quia illa sola est principalis: cetera vero et si eis conferantur gratia: sunt administratiue. et ideo solum sunt sacramenta et non sacramenta. sic autem est in ordinibus ut declaratum est prius ideo et cetera. ¶ 2°. quia posset dici ad minorem propositionem que ipsa non sumitur vniuersaliter pro omnibus ordinibus sub sacerdotio sed solum pro diaconatu et subdiaconatu. nec eius probatio se extendit ad minores ordines de quibus superius facta est mentio videlicet ad hostiarium lectorem et acolythum. quia officia predictorum ordinum possunt exerceri sine gratia quamuis non merito quia sine gratia nullum opus est meritorium. et ideo per illam rationem non probatur que in collatione predictorum ordinum conferatur gratia. Dictum etiam dionysij que in mundis symbola tangere nephas est: intelligitur de administratione sacramentorum que non pertinet ad diaconum vel subdiaconum sed solum ad sacerdotes. ¶ Rursus si dicatur que sacramentum et sacramentalia debent simul conferri: cum sacerdotio autem non simul conferuntur reliqui ordines: non valet. quia non oportet sacramentalia simul conferri cum sacramento. nam in primitiua ecclesia prius multis diebus et quandoque pluribus annis catechizabantur aliqui prius quam baptizarentur sicut legimus de beato martino. et eodem modo prius tempore promouetur quis ad minores ordines gradatim antequam fiat sacerdos ut probato in mi-

noribus: maiora committantur. hec durandum in forma. ¶ 6°. ab alijs arguitur sic. si quilibet ordo per se non debeat dici sacramentum sed omnes simul vnum sacramentum sunt: ergo quilibet ordo aut essentialiter pertinet ad sacramenti ordinationem sicut consecratio vini essentialiter pertinet ad sacramentum eucharistie sicut consecratio panis et ecounterfo quod nullus dicit. vel in vno tantum consistit ratio sacramenti. s. in sacerdotio in alijs autem concomitatiue tantum tanquam in sacramentalibus adiunctis et habetur propositus. ¶ 7°. quia si ordo est sacramentum: quilibet ordo erit sacramentum. sed cum ordines sint septem sequitur que sint septem sacramenta. ¶ 8°. quia si quilibet ordo est sacramentum: aut per se et sic sunt partes subiectiue et ordo erit totum vniuersale. aut sic que omnes sunt vnum sacramentum: et tunc sunt partes integrales. sed vtrūque est falsum. ¶ 9° illud solum est sacramentum quod attingit ad effectum principaliter intentum. quod vero dispositum est sacramentale. et hoc patet per Tho. supra distinctione vigesima tertia questione prima. cum ergo solum sacerdotium attingit ad effectum principalem: illud solum est sacramentum: cetera vero sacramentalia.

Quantum ad ar

ticulum tertium primo notandum est prout. S. Tho. dicit super dist. 4^a. q. p^a. ar. p^a. in cor. q. differentia est inter habitum et potentiam. quia potentia est qua possumus aliquid simpliciter. habitus autem est quo possumus aliquid bene vel male. sicut intellectus est quo consideramus. scientia est qua bene consideramus. concupiscibilis est qua concupiscimus. temperantia qua bene concupiscimus. intemperantia qua male concupiscimus. Sed aduertendum est que licet modi agendi bene vel male et facile vel difficile et similes: sint secundum habitum eo que sint quedam ipsius actus qualificationes: et tamen aliqui sunt modi agendi qui non dicuntur secundum habitum sed magis conueniunt agenti secundum potentiam agendi eo que determinant agens secundum que est potens agere. sicut licite vel illicite agere aut agere ex officio vel non ex officio. nam licite vel ex officio agere: est agere secundum que habet facultatem vel potestatem aut gradum siue status illud agendi. illicite vero vel non ex officio agere est non secundum potentiam aut secundum status vel officium agere. hec enim omnia respiciunt actum ex parte agentis secundum que potens est vel non potens. vnde in proposito nostro posse agere simpliciter et posse

agere licite vel ex officio in actibus hierarchicis ecclesie militatis: ad characterē ordinis pertinet quod est in habere potestas quodam agendi. vñ quod subdiacono conceditur licite et ex officio oblatioes a populo accipere et in altari ponere ac eas offerre diacono simul et calicem cum patena ministrare: diacono vero competit licite ex officio corpus christi in patena portare et sanguinem cum calice dispensare ideo et in subdiacono et in diacono ponitur character ordinis: alius tamen et alius secundum utriusque ordinis differentiam. et idem dicendum est de habitibus ordinis generaliter siue sacros siue non sacros. quia enim per singulos ordines competit ordinato licite et ex officio actus proprios singulorum exercere: idcirco cum singulis ordinibus arguitur dari suscipienti potestas quedam spiritualis que dicitur character sine qua nullus eos deus actus licite et ex officio ministrare valet. dico autem utriusque simul: quoniam ut S. Tho. notat in hac dis. q. 2. ar. 2. ad 9^m. omnes actus minorum ordinum possunt per non ordinatos illis ordinibus licite exerceri: non tamen ex officio. Ex quo accipitur de mente ipsius quod per characteres ordinis habeat ordinatus directe et per se actus eiusdemmodi ordinis ex officio ministret. unde falsum est quod aliqui dicunt quod licere non est posse nisi secundum quod. nam licere aliquid facere: non est aliud dictum quam possesse licite aliquid facere. posse autem licite facere: potestatis simpliciter est ut patet ex premissis. Et confirmatur. quoniam potestas iuris: potestas simpliciter est. sicut coniugis posse uti coniuge sua: potestatis simpliciter est magis quam posse uti aliena quod non est iuris potestatis. potestas autem iuris est proprie potestas licite vel ex officio aliquid facendi.

Secundo Notandum est prout accipitur ex dictis. S. Tho. supra dis. 7. q. 1. ar. 1. sub. ar. 1. in cor. Et dis. 23. q. 1. ar. 1. sub. ar. 1. in cor. quod hec est differentia inter sacramentum et sacramentale. quia sacramentum habet aliquem effectum principaliter intentum in administratione sacramentorum ad quem sua actione attingit illum efficiendo aut perficiendo. sacramentale vero dicitur illa actio que non habet alium principalem effectum nisi effectum sacramenti. quem sua actione non attingit sed ad illum ordinatur disponendo vel ornando aut prohibens remouendo vel quomodo libet aliter. ita quod et sacramentum et sacramentale ad eundem effectum principalem ordinantur aliter tamen et aliter sicut dictum est. effectus autem principalis sacramenti cuiuslibet accipitur hic non communis qui est collatio gratie gratum facientis secundum quod perficit ad opera virtutum et donorum: sed

effectus proprius qui dicitur gratia sacramentalis. est enim huiusmodi effectus specialis cuiuslibet sacramenti ordinatus ad specialem ipsius finem qui est vel ad perficiendum hominem in his que pertinent ad cultum diuinum secundum religionem christianam vel in remediis contra defectum peccati et aliquando ad utrumque prout Sanctus Thomas ducit tertia parte questione sexagesima quinta articulo primo. unde in administratione sacramentorum omnis illa actio que attingit ex opere operato ad effectum principaliter id est propter se intentum: est operatio sacramenti. si vero sint plures actiones ordinate ad unum effectum principalem tantummodo: una attingendo illum et perficiendo: alie vero disponendo qualitercumque non tamen attingendo: omnes ad unum sacramentum precise pertinent. sed una illarum que attingit et perficit est actio sacramenti: alie vero dicuntur actiones sacramentales. Ex quibus inferimus quod cum in collatione cuiuslibet septem ordinum sit actio ordinata ad causandum ex opere operato aliquem effectum principalem consequens est quod quilibet ordo sit sacramentum. Probatio assumpti. primo quia in quolibet septem ordinum imprimatur specialis character. unde et nullus ordinum est iterabilis. omne autem sacramentum in quo non imprimatur character est iterabile. item et per quolibet ordinem aliquis constituitur super plebem in distincto gradu potestatis quod fit per characterem qui est signum distinctiuum ab alijs. character autem est effectus qui datur principaliter intentus in administratione sacri in quo imprimitur. Secundo idem probatur. quoniam quilibet ordo habet propriam formam et propriam materiam sensibilem et in quolibet eorum datur cum quadam consecratione specialis potestas spiritualis sicut ex formis singulorum apparet. quilibet ergo ordo est sacramentum. nam ut S. Tho. dicit in hac dis. q. 1. ar. 1. sub. ar. 3. in cor. sacramentum nihil aliud est quam quodam iustificatio homini exhibita cum aliquo signo visibili. Tertio quia singuli ordines conferri possunt seorsum ab alijs et de facto talis erat consuetudo antiqua. puta apparet ex capitulo in singulis. et capitulo sequenti. 77. dis. et idem seruat nunc de tribus sacris ordinibus ut in capitulo de eo. et capitulo litteras. et capitulo dilectus. de tempo. ordines minores vero ordines quantumvis nunc dari possint omnes una die: et tamen collatio unius precedit semper collationem alterius. et in singulis ordinibus collator sistere potest si vult. hoc autem non licite fieret si aliqui ordines sacramentum non essent sed quedam sacramentalia ut nonnulli putant de sex ordinibus sacerdotio inferioribus. nam nullus sacramentorum collator sistit in his que sacramentalia tantummodo sunt: sed semper officium suum complet in sacro

ad qđ sacramentalia disponūt. Itē si peractis ali-
quādo sacramentalib⁹ sacramētū nō def: oportet
qđ facim⁹ pferē iterare sacramentalia. s̄ si qđ ordi-
nes quocūq; ordine absq; alio supiore vl inferiorē:
postea cū ordinē suscipit qđ defuit: nō iterat⁹ or-
do suscept⁹. ergo null⁹ ordo respectu alteri⁹ est sa-
cramētale. Et si p vtraq; pte pōt formari ratio sic
illd nō se hēt ad aliud vt sacramentale: qđ nō pōt
cū eo licite cōferri nec cū ipō omissio licite iterari.
s̄ sic est d̄ singulis sacris ordinib⁹ ad se inuicē: et de
nō sacris respectu sacrorū. ergo et c̄. Sciēdū tñ qđ
licet q̄libet ordo ecclesiastic⁹ sit sacramētū s̄ pze-
missa: plures tñ ordines nō sūt plura sacramēta.
vnū enī tantūmodo ē ordinis sacramētū cōtinēs
septē ordines. et rō est. qz sacramētū ordinis cō-
plete et pfecte stat i ordine sacramētali a q̄ser aliū
ordines ecclesiastici rōnem participāt sacramēti
ad quē et vltimate ordinant. vtrūq; aut horū ē
de mēte. S. Tho. qđ enī q̄libet septē ordinū sit sa-
cramētū: dicit in hac dis. q. 2. ar. p̄. sub. ar. 3. q̄libz
inquit ordo est sacer cū sit sacramētū. qđ aut licet
sint plures ordines nō sint plura sacramēta: dicit
eadē questione. ar. p̄. sub. ar. p̄. ad. 2^m.

Tertio Notādū est qđ vt. S. Tho. deducit. p̄. q. 77. ar. p̄. to-
tū potestatiū mediū ē inter totū vl et totū inte-
grale. nā totū vl adest cuilibet parti fm totā ip-
sius essentiā et virtutē vt aīal hōi et equo: ideo
de singulis ei⁹ partib⁹ ppe predicat. totū vero i-
tegrale nō est in q̄libet pte neq; fm totā essentiā
nec fm totā virtutē. quēadmodū tota dom⁹ nō
est in pariete aut in tecto precise. nec totū corp⁹
hōis fm essentiā et virtutē est in vno ei⁹ brachio
aut crure. idcirco totū integrale nullo modo d̄ sin-
gulis partib⁹ p̄dicat. predicat aut aliq̄ modo licz
imprope de oib⁹ simul. vt si dicam⁹ qđ paries tectū
et fundamētū sunt dom⁹. totū vero potētiā seu
potestatiū adest singulis partibus fm totā suā
essentiā: sed nō s̄ totā virtutē. sicut tota aīa quā-
tū ad suā essentiā est in visu et tota in auditu et to-
ta in intellectu et tota in volūtate et sic d̄ ceteris
eius partib⁹ potētiālib⁹. s̄. I nō est in earū singul
fm totā suā virtutē. nō enī videt p auditū nec au-
dit p visum nec intelligit p voluntatez nec amat
p intellectu. vnde et medio modo se habet totū
potestatiū in p̄dicatione. qz enī est totū fm esse-
tiā in singulis partib⁹: participat quodā modo p̄-
dicationē toti⁹ vlis: ita vt predicari possit aliq̄li-
ter de singulis partibus. sed qz nō adest illis fm
totā suā virtutē: talis p̄dicatio nō est ppria sicut ē
totius vlis. et p hunc modū aug⁹ dicit. 10. de tri-
nitate qđ memoria intelligentia et voluntas sunt

vna vita vna mens et vna suba anime. Cum igit
in pposito nostro sacramētū ordinis se habeat
vt totū potestatiū ad singulos ordines ecclesia-
sticos put. S. Tho. notat in hac dis. q. 2. arti. p̄.
sub. ar. p̄. ad. 2^m. poterit predicari quodā modo
quāuis improprie d̄ singulis ordinib⁹: ita vt q̄libz
ordo dicat ordinis sacramentū et omnes simul
vnū ordinis sacramētū. et huiuscemodi p̄dica-
tio est p participationem put. S. Tho. dicit loco
p̄prime allegato. participāt enī aliū ordines nomē
et rōnem sacramēti a sacerdotio in qđ est cōplete
et pfecte. Sed sic dicendo videt ex natura ipsius
p̄dicationis cōsequi qđ plures ordines sunt plu-
ra sacramēta. quēadmodū quia q̄libet hō est aīal
consequēs est qđ plures hōies sint plura aīalia. id
aut est expresse cōtra mentē Sci Doctoris loco
p̄prime allegato sicut patet recte inuēti argumētū
ipsi⁹ et respōsionē. p̄propter qđ est considerandū
qđ natura totius vniuersalis ita est in singulis suis
partib⁹ subiectiuis: qđ ad earū diuisionē et multi-
plicationē ipsa diuidit et multiplicat in creaturis
put. S. Tho. docet. p̄. q. 39. ar. 3. i plurib⁹ enī
hōibus plures sunt humanitates et plures sunt
aīalitates. et ideo natura vlis pluraliter p̄dica-
tur de plurib⁹ partib⁹ subiectiuis. dicim⁹ enī petrū
et ioānem et martinū esse plures hōies et plura
aīalia. Natura aut totū potestatiū licet affit to-
ta fm essentiā cuilibet pti: nō tñ diuidit et multi-
plicat ad earū diuisionē et multiplicationē. non
enī in plurib⁹ anime potētis diuidit aut plurifica-
tur ipsa aīa: sed vna numero tantūmodo est in sin-
gulis et in oibus simul. et ppter hoc licet potētiā
aliquādo recipiāt p̄dicationē sui toti⁹ potestati-
ū qđ est aīa: nūquā tamē pluraliter de illis p̄dica-
tur s̄ singulariter d̄t̄ arat. vñ quāuis augustinus
in auctoritate p̄allegata cōcedat plures poten-
tias anime esse vnā anime essentiā: nūquā tamē
pcederet illas ēē plures aīas seu anime substantias.
Quia igit sacramētū ordinis se habet sicut totū
potestatiū ad septē ordines ecclesiasticos: ideo
quāuis dici possit qđ quilibet ordo est sacramētū
plures tñ ordines nō sunt plura sacramēta s̄ vnū
sacramētū. qđ complete et pfecte ē in sacerdotio
in alijs vero ordinib⁹ et incōplete et participati-
ue. hec est via sancti thome. Scot⁹ vero facilius
m̄n⁹ artificiose pbat in septē ordinib⁹ vnitatem sa-
cramenti ex eo. s̄. quia omnes ordines aliū ordinā-
tur ad sacerdotiū et ab eo habent vnitatē sacra-
menti. sed nec istā viā. S. Doc. reliquit in trac̄.
¶ Tertū ex supradictis orit dubitatio. qz sicut sa-
cramētū ordinis se habet vt totū potestatiū
ad septē ordines: ita et ordo qui est sacramētū.

sacerdotali

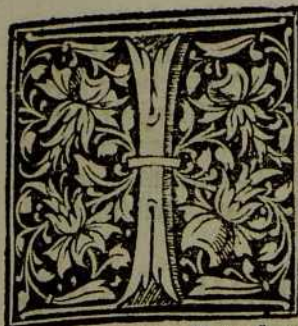
et tamē nō solū dicim⁹ singulos ordines esse ordines: sed et dicim⁹ plures ipsorum sicut diaconatum et subdiaconatum et acolitatum esse plures ordines. vnde videt^r q^o pari ratione sacramentū predicetur pluraliter de pluribus ordinibus quē admodum et ordo. ¶ Ad huius dubitationis solutionem: animaduertendum est q^o vt Sanctus Thomas distinguit in hac distinctione questione tertia articulo secundo sub articulo secūdo in corpore: ordo prout d^o deo hic loquimur duplici⁹ pōt accipi. vno modo s^m q^o est sac^m. alio modo s^m q^o est officiū quoddā respectu aliquarū actionū sacrarū. nec est eadē ratio vtriusq^o nā et episcopus ponit^r ordo secundo modo: nō tū primo modo vt ibi d^o ducit. S. Doc. Scōm hāc ergo distinctio nē respōdem⁹ ad dubitationē q^o ordo s^m q^o predicatur pluraliter de septē ordinib⁹: accipit^r put est officiū quoddā et vt dicit gradū quendam potestatis spūalis ad quasdā actiones hierarchicas. et in hac acceptione ordo habet se vt totum vniuersale ad septē ordines ecclesiasticos. et ideo p^o dicat^r de singulis singulariter et de pluribus pluraliter. s^m vero q^o ordo est sac^m: nō predicatur pluraliter de septem ordinibus sed singulariter. quia vt sic nō se habet ad ipsos vt totum vniuersale sed vt totum potestatiū. vnde presbyteratus et diaconatus ac subdiaconatus et sic de ceteris: nō sunt plures ordines sed vnus tantū s^m q^o ordo est sac^m. quia in omnib⁹ ratio sacⁱ est vna ab vno. s. sac^o eucharistie vel sacerdotio cui omnes deseruiunt. sunt tamen plures ordines s^m q^o ordo est officiū vel gradus quidā spūalis ministrū. Et potest dari simile nam potestates pretorū et presidum plures potestates sunt consideratis eorum suppositis et s^m q^o sunt quedam participationes a regia potestate deriuatē. sed considerādo illas inq^o sunt radicaliter regia potestas que in illis residet et vim eis tribuit: non sunt plures numero sed vna tantum. quemadmodum et de veritate dicitur cōmuniter q^o omnium verorum est vna veritas scilicet diuina considerando originem a qua omnes veritates deducuntur et que in omnibus veris relucet et dat eis rationem veritatis et s^m quam de omnibus iudicamus. vnde anselmus dicit in libro de veritate q^o sicut tempus se habet ad omnia temporalia quia est in omnibus vnum numero: sic veritas se habet ad omnia vera. si autem cōsideretur veritas in respectu ad supposita in quibus est subiectiue et quantum ad diuersas participationes singulorum: plurius verorum sunt plures veritates.

Qantum ad articulū quartū respondēdum est obiectionib⁹ in cōtrariū. Et q^o dē ad p^o m^o scoti contra p^o m^o p^o d^o sionē dicit^r q^o nihil concludit contra nos qui ponim⁹ episcopatū esse ordinē q^odam modo. put in sequēti questione declarabit^r. ¶ Ad 2^m. negat^r consequētia. et ad eius p^o bationem negat^r assumptū. nec valet eius p^o batio. nā posse ali quid facere congrue vel licite et ex officio quē ad modū pōt diacon⁹ et subdiacon⁹ potestatis ē. put in primo notabili fuit deductū. quā potestātē laicus nō habet etiaz si attēptet facere q^o illi faciunt q^o et arguēs cōcedit. ¶ Ad 3^m. negat^r cōsequētia. et ad ei⁹ p^o bationē negat^r assumptū. nā p^o tās conficiēdi corpus d^oni et p^o tās absoluēdi et ligādi in foro penitētie: vna tātūmodo potestas ē quantum ad essentiā. put dictuz fuit supra. 19°. dis. nec vt sic vna est prior altera vt arguēs fingit. q^o vbi vnum tū est: nō est prius et posteri⁹. ipsam autē vna potestātē x^ps cōtulit apostolis in cena quantum ad actū conficiēdi eucharistiā. post resurrectionem vero Joā. 20. eandē potestātē extendit ad actū ligandi et soluēdi penitēte. vnde argumētū p^o cedit ex falsis. ¶ Ad argumēta durādi cōtra secundā cōclusionē ad primuz dicit^r q^o maior habet veritatē quando vtraq^o actio ordinat^r de p^o pinq^o et imēdiate ad eundē effectū spirituale et actio q^o illū nō attingit nō habet aliū effectū. primiozē quē attingit ex ope opato. nam agere ex ope operato non cōuenit nisi sac^o. et tunc ad minoz dicit^r q^o quāuis omnes ordines ministroz ecclesie ordinē vltimate ad sac^m eucharistie tanquā ad finem remotū: quilibet tū ordo habet specialē effectū ad quē imēdiate ordinat^r: et illū attingit ex ope opato. put in secundo notabili lati⁹ deductū fuit. vnde argumētū deficit q^o minoz p^o positio nō sumit^r sub maiore recte intellecta. ¶ Ad 2^m. dicit^r q^o licet potestas q^o dat^r in baptismo sit passiuā et potestas q^o dat^r in ordine sit actiuā: nō oportet q^o vna nō se extēdat plus q^o alia. quia nō se habēt adinuicē vt potētia actiuā et passiuā in eodē genere. nā potestas ordinis nō est actiuā respectu potentie passiuē baptismi. nec ecōuerso potestas q^o dat^r in baptismo est passiuā respectu actiuē q^o dat^r in ordine. et ideo quāuis potestas passiuā baptismi sit tātūmodo ad suscipiēdū sac^a: non sequit^r q^o p^o tās actiuā ordinis sit tātūmodo ad cōferēdū sac^m. et tū est verū q^o omnis p^o tās ordinis ē vel ad cōferēdū sac^m vel ad ministranduz in sac^o. ¶ Ad 3^m. d^o falsum ē q^o p^o tās sit tantūmodo ad

posse simplr et nō ad posse licite vel ex officio p-
 ut in primo notabili fuit deductus. vnde argumē
 tum in illo falso fundatū: nullā vim habet. et quā
 uis in minoribus ordinib⁹ non detur potestas ad
 aliquid licite faciendū quod prius facere non lice
 ret: in omnib⁹ tamen et maioribus et minoribus
 datur potestas faciēdi aliqd ex officio quod non
 ordinat⁹ facere nō poterat ex officio. ¶ Ad. 4^m.
 cōcedimus vsq; ad secundā consequētiā ad quaz
 dicimus q̄ est falsa. nam licet in sacerdotio sit pfe
 ctio et plenitudo sacramēti ordinis in alijs vero
 ordinibus sit partialiter et fm participationē: nō
 ideo sequitur q̄ alijs ordines non sint sacramenta
 participatiue. quēadmodū licet pfectio ⁊ plenu
 do entitatis sit in deo: nō ideo sequit q̄ creature
 q̄ entitatem a deo participant nō sint entia p par
 ticipationē. dictum autē. S. Tho. aliter saluatur
 melius q̄ falsa opinione arguentis p̄out apparet
 ex tertio notabili. vnde argumentum quod argu
 ens adducit. S. Tho. obijcit et ad illud respōdet
 in hac distin. q. 2. arti. p^o. sub. arti. p^o. ad. 2^m. sed
 fortasse arguens non satis habuit mentes ipsius.
 ¶ Ad. 5^m. dicitur q̄ ratio ibi inducta p nostra cō
 clusione sufficiens est. et ad eius primā impugna
 tionem dicit q̄ limitatio maioris ppositionis est
 ab arguente conficta cōtra cōmune dictus docto
 rum et contra diffinitionē sacri generaliter sūpti
 fm quam cōmune est sacris noue legis id efficere
 ex opere operato quod exterius designāt. Fallit
 autē arguens primo putans q̄ in sacris noue le
 gis sola gratia gratuz faciēs est effect⁹ qui ex ope
 re operato cōfertur. hoc autē est falsum. naz vltra
 gratiam in quibusdaz sacris character conferē ex
 opere operato. et in omnibus ex ope operato cō
 fertur ornatu vel aliqua dispositio. Fallitur secū
 do putans q̄ quia alijs ordines a sacerdotio ordi
 nantur principaliter et vltimate ad sacm eucha
 ristie quod est finis intentus in sacerdotio: q̄ nō
 habet eozū quilibet pprium et specialem finē in
 tentum. ppter quem sit. hoc autē est falsum sicut
 patuit in tertio notabili. ¶ Ad. 2^{am} impugna
 tionem dicit q̄ assumptū est falsum. imo minor ppo
 sitio rationis assumpte est vera vniuersaliter pro
 omnib⁹ ordinib⁹. in omnib⁹ enim datur gratia nō
 habenti vel augetur habenti nisi ordinandus fi
 ctus accedat: eo q̄ nullus actus ordinum debite
 exercetur cum peccato mortali. deus autē nō de
 ficit in necessarijs. neq; est dicendū q̄ deus insti
 tuerat ordines in ecclesia quozū actibus ordina
 tus mereri nō posset quod sine gra nequit fieri. li
 mitatio vero ad dictū dionisi est absq; ratiōe ab
 arguente conficta. si enim in veteri lege non licet

it homini de semine aaron accedere ad ministrā
 dum deo cum macula corporali. put dicitur Leui
 tici. 21°. multo minus licebit ministris noui testa
 menti accedere ad ministerium dei cū macula spi
 rituali. Quod autem arguēs dicit non oportere
 q̄ sacralia simul cum sacro conferant: falsum est.
 neq; obstat q̄ in primitiua ecclesia prius multis
 diebus vel ānis cathetizabant aliqui q̄ baptiza
 rentur: nam adueniente baptismi tempore iterū
 cathetizabantur saltem sub compendio dum q̄re
 batur ab eis: credis hoc et illi respondebant cre
 do. et illud pprie erat sacramētale ad sacramētū
 baptismi. vnde semper sacralia suo adiunguntur
 sacro. ¶ Ad. 6^m. dicit pmo q̄ supponit quod nos
 non dicimus. imo dicimus q̄ quilibet ordo per se
 in tertio modo dicit sacm et omnes simul vnum
 sacm. Dicitur secundo q̄ diuisio posita ab argu
 ente est insufficiens. deficit enim alius modus q̄
 .s. in vno tantū consistit perfecta ratio sacramen
 ti vt in sacerdotio: in alijs autē participatiue. nō
 tanquā in sacramentalibus vt arguens fingit: sed
 sicut in participantibus non perfecte rōnez sacra
 menti. ¶ Ad. 7^m. patet responsio ex his q̄ dicta
 sunt in tertio notabili. ¶ Ad. 8^m. negatur prima
 consequentia. nam quilibet ordo est sacramētuz
 per se in tertio modo: et tamen non ideo sequit
 q̄ ordines sint partes subiectiue. sufficit enim ad
 talem predicationem q̄ sint partes potestatiue.
 secunda etiam consequentia est falsa p̄out in ter
 tio notabili est deductus. ¶ Ad. 9^m. dicitur q̄ mi
 nor est falsa. quia imo quilibz ordo habet aliquē
 effectum specialem et immediatuz principaliter in
 tentum quem attingit: quamuis omnes ordines
 cōmuniter et mediate ordinentur ad effectū pn
 cipalem sacerdotij vltimate. et de hoc latius di
 ctum fuit in secundo notabili. ¶ Ad argumentuz
 ante oppositum respondet Sanct⁹ Thomas in
 hac distinctione questione p̄ma articulo pmo sub
 articulo tertio ad tertium. et stat solutio in hoc q̄
 licet ordo qui est sacramentuz detur cum quada
 consecratione: non inde sequitur q̄ omne qd̄ da
 tur cum consecratione sit sacramentum. sed illud
 tantūmodo quod datur ad dispensationem diui
 norum sacramentorum quod non est in benedi
 ctione et consecratione aut etiā vncione mona
 choz abbatū v̄ regū. Et in hoc articulo termiat.

Tertius cir

ca vigesima quartaz
distinctione qritur vtru
episcopat⁹ sit ordo et
arguit q non. qz vn⁹
ordo no dependet a p
cederi quantuz ad ne-
cessitatem sacrameti.

sed episcopalis pote-
stas dependet a sacerdotali quia nullus pot reci-
pere episcopale nisi prius habeat sacerdotalē. er-
go episcopatus no est ordo. ¶ In oppositu argui-
tur. quia ordo nihil aliud est qz quida potestatis
gradus i spūalibus dispēandis. sed episcopi pos-
sunt dispēare aliqua sacra q no possūt dispēare
sacerdotes sicut pfirmationē et ordinē. ergo epis-
copatus est ordo. ¶ In hac questione erunt q-
tuor articuli vt supra.

Quantuz ad pri-

mū articulū sit prima cōclusio q
epālis potestas est superior po-
testate simplicis sacerdotis i re-
spectu ad corpus christi mysticū.

hanc cōclusionē tenet. S. Tho. in hac disti. q. 3.
ar. 2. sub. ar. pmo. Et cōtra gen. li. 4. caplo. 75.

¶ Secūda cōclusio est q episcopat⁹ est ordo fm
q ordo est potestas ad actiones hierarchicas re-
spectu corporis mystici: non autē fm q ordo est
sacramētū. hāc cōclusionē tenet. S. L. vbi sup.

Quantū ad arti-

culū secundū arguit cōtra cōclu-
siones. Et quidē cōtra primam
sunt multe auctoritates hieroni-
mi qui videt sensisse q sūma po-

testas psecratiōis siue ordinis erat ptās sacerdo-
talis. ita q oīs sacerdos quātū est de ptāte sacer-
dotali pot oīa sacra ministrare: pfirmationē omēs
ordines omēs benedictiones et omēs consecra-
tiones facere. s. ppter periculū scismatis fuit ordi-
natū vt sacerdotes vnū ex ipsis eligerēt q dicerēt
ep̄s id est sup alios intēdēs. cui obedirēt et cui res-
natū est ordines facere et h̄mōi q no faciūt nisi so-
li ep̄i. et q ep̄s est maior sacerdote quātū ad ptā-
tē iurisdictionis: s. no quo ad ptāte ordinis vlt cō-
secrationis: sed sunt pares quāuis ex ordinatiōe
ecclesie aliq sint reseruata ep̄is et phibita presby-
teris. q quidē dicta hieronimi habent in decretis
dis. 93^a. caplo legim⁹ in Esaia et c. sed qz dicta o-
pūio no plus est cōtra thomā qz ptra omēs alios

doctores: et rōnes eius sufficiēter soluit durādus
et petr⁹: et dicta hieronimi cōuenienter exponūt
ideo eas no recito de presenti. ¶ Cōtra secūdaz
cōclusionē et ei⁹ pbationē arguit durādus dicens
q quicqd sit de cōclusionē: rō tū istoz no conclu-
dit bene fm mētē eozū. cū eni dicūt q sacm ipoz
tat habitudinē ad sacm eucharistie: si intelligat
in cōsecrādo tū: contra eos est qz minores ordi-
nes nullā talē habitudinē habēt: et tamē fm eos
sunt sacramēta. si autē intelligat hec habitudo in
cōsecrādo vel disponēdo ad cōsecrationē seu cō-
secrati susceptionē: iterū est cōtra eos. qz sicut po-
testas minoz ordinū est ad disponēdū populuz
ad sacramēti eucharistie susceptionē: sic ptās epis-
copalis est ad ordinādū ministrū ad eiusdē cōse-
crationē vel cōfectionē. sicut ergo ppinquiores et
nobiliozē habitudinē ad sacm eucharistie habet
psecrās qz recipiēs: sic nobiliozē et ppinquiorē
habitudinēz hēt ad illud sacm ptās episcopalis
qz potestas minozum ordinū. ergo si minores or-
dines sunt sacramēta fm istos: sequit⁹ q ordina-
tio episcopalis fortiori rōne erit sacramentum.

¶ 2°. quia sicut cōsecratiō panis et vini cōstituūt
vnū sacramētū tanquā ptes ei⁹ integrales: sic or-
dinatio sacerdotis simplicis et ordinatio summi
sacerdotis. i. episcopi cōstituūt vnū cōpletū sacra-
mentū sacerdotij. cū eni pfectū sit qd potest face-
re simile sibi: illud sacerdotij no est cōpletuz per
quod sacerdos no recipit potestātē ordinādi ali-
um in sacerdotē et tale est sacerdotij simplex. sa-
cerdotij autē sūmum. i. ep̄atus est pfectū sacerdo-
tij: qz p ipm recipit potestas ordinādi aliū in sa-
cerdotē sūmum vel simplicē. et sic ordinatio sim-
plicis sacerdotis et ordinatio ep̄alis constituunt
vnū sacramētū pfectū. ¶ 3°. quia ordo non est
aliud nisi grad⁹ potestatis vel ministerij in spūali-
bus dispēandis. sed episcopi pnt dispēare aliq
sacra q no possūt dispēari p simplices sacerdo-
tes: sicut cōfirmationē et ordinē sacm. ergo ep̄a-
tus est ordo et sacm. ¶ 4° arguit ab alijs. qz sa-
tis videt mirabile q ordinatio acoliti qui debz
portare cādelabzū ynceolū aquā et vinū esset sa-
cramētū: et ordinatio ep̄alis ad quaz vel a qua
dependet tot⁹ ordo ecclesiasticus no esset sacm.
¶ 5°. quia ep̄atus est a deo institut⁹ et cum signo
sensibili cōsecrationis dat⁹: tex ope opato confert
gratiam vt videtur multo magis qz alijs ordines
quia de⁹ no deficit in necessarijs et ipse episcopus
plus indiget qz quicūqz ali⁹. ergo videt q ep̄at⁹
sit verū sacramētū habēs omīa q requirunt ad ef-
fentiā sacramēti. ¶ Contra eandē cōclusionēz et
cōtra primā simul arguit aureol⁹ pbādo q ep̄at⁹

non sit alius ordo distinctus a sacerdotio. qz aut esset ordo supior sacerdotie aut inferior. sed nec sic nec sic. ergo nullo modo. pbat minor. qz qd nō sit inferior patet. qz inferius prius sumit et presupponit ordini supiori. sed cōsecratio in ep̄m non p̄supponit ordinationi in sacerdotiū sed magis eōtra. ergo et c. qz etiā nō sit supior patet. qz nullum actū supiorē habet vt distiguit cōtra sacerdotiū. patet quia act⁹ ep̄i vt differt a sacerdotio est ordinare. actus vero sacerdotis vt differt ab ep̄o: est cōficere corpus xp̄i. cōstat autē qz cōficere corpus xp̄i est act⁹ melior et dignior q̄ ordinare. ergo r̄ c. Dicitur forte qz gradus ep̄alis est dignior eo qz idūdit ordinē sacerdotales et vltra hoc addit aliqd aliud qd est sibi p̄p̄riū et ambo sunt digniora siml q̄ alterū p̄ se: cōtra qz hic nō cōparat ep̄atus ad sacerdotiū quātū ad illud qd ambo includūt: sed precise quātū ad illud quo vnū differt ab alio. licet ergo ep̄atus posset dici ordo: nō tamē distinctus a sacerdotio: qz nō ordinat ad actū supiorē actu sacerdotis: nec ad inferiorē: p̄batuz est. qz enim nō ad supiorē nec inferiorē: p̄batuz est. qz autē non equalē patet. tū quia cōficere et ordinare nō sunt actus equales. tuz qz in ordine hierarchico nō possunt esse duo equalia. ¶ 2.º. sic. gradus ep̄alis et sacerdotiū nō sunt disticte potestates. ergo nec distincti ordines. antecēdes patet. quia quādo cūqz aliq̄ forma sic se habet qz ei debetur multi act⁹: si alter eoz impedit et postea contingat remoueri ipediēs: non causat noua forma nec in p̄ma forma aliud variat nisi qz remouet impediēs prioris forme. Exēplū est. quia in habente aiā rationālē vbi quandoqz impedit act⁹ rōnis et postea remouet impediētū: nō dat noua anima vel forma: sed tū remouet illud qd prius impediēbat aiā rōnalem ne extiret in actuz rōnis. sed ordinare in sacerdotē est act⁹ cōmunis sacerdoti in quantū sacerdos est: et tū est act⁹ impeditus in eo. pbat. qz nemo dat qd nō habet sicut in naturalibus vbi forma trāsfundit seipsa. ergo sacerdotis est ordinare in sacerdotē. sed hoc p̄tinet ad sacerdotē qui hēt illā formā potentē transfundere seipsam. vnde papa non posset ordines cōmittere nō sacerdoti. posset autē cōmittere cui cūqz sacerdoti. ergo videt qz conferre ordines sit p̄tines ad sacerdotē. Cōfirmat. qz pone qualiquis sit sacerdos omni alio circūscripto: papa potest ei cōmittere ordines. pone autem omnia alia et circūscribe sacerdotium: non poterit ei papa cōmittere potestatem ordinandi. hoc videtur satis probabile. quia omnis forma ex quo est i actu: videtur qz possit se cōmunicare in eadē specie. ergo

quicūqz sacerdos poterit ordines celebrare. ergo si potestas illa nō sit impedita sicut est d̄ facto et impedimētum remoueatur per hoc qz sit ep̄iscopus: non datur ei noua potestas sed tantūmodo pristina potestas prius impedita expedit impediētō remoto. et hec reductio illius potestatis ad vsum dicitur ampliatio potestatis. hec autem reclusa in forma.

Quantus ad ter-

tium articulū primo notādū est qz vt accipit ex dictis. S. Tho. i hac distinctione omnis ordo ecclesiasticus accipit nomē et rōnē sacramenti a sacramēto eucharistie ad quod ordinatur. vnde et omnes septē ordines sunt vnū sacram̄ quia ad vnū. s. eucharistie ordinant. ordinant autem ad illud p̄ actiones p̄p̄ias actualit̄ deseruendo eucharistie sacramēto: siue ei cōsecrationi siue sumptioni siue adorationi siue q̄mōdolibet aliter ministrando. cum iḡ potestas ep̄iscopalis s̄m qz dicit gradū supra sacerdotiū non ordinetur actualiter p̄ actiones suas ad sacramētum eucharistie: cōsequēs est qz non sit ordo q̄ est sacramētū. Ad cui⁹ pleniorē intellectū sciendū ē qz quia nullus pōt ep̄iscopālē potestātē recipere nisi fuerit sacerdos: ep̄atus in sui ratione implicat sacerdotiū. ex quo fit vt ep̄iscopus sūmus sacerdos dicitur sit. pōt ergo p̄siderari ep̄atus vel quātū ad rōnē sacerdotij precise quam includit vel quātū ad gradū sacerdotio supiorē quē importat. p̄mo modo idē est iudiciū de ep̄iscopatu et de sacerdotio. vñ vt sic ita ordinat ep̄atus ad sacram̄ eucharistie sicut et sacerdotiū. et pari modo dici pōt ordo q̄ est sacram̄ sicut et aliud. sic enī idē est dictū: ep̄atus est ordo q̄ est sacram̄: ac si dicatur sacerdotiū est ordo q̄ est sacram̄. Consonat his qd. S. Tho. dicit supra dis. 7.º. q. 3. ar. p̄. sub. arti. 3. sciendū inquit qz cū ep̄atus nō addat aliqd supra sacerdotiū p̄ relationē ad corp⁹ dñi verū s̄ solū p̄ relationē ad corpus mysticū: papa p̄ hoc qz est ep̄orū sūmus: nō dicit̄ habere plenitudinē potestatis p̄ relationē ad corp⁹ dñi verū: sed p̄ relationē ad corp⁹ mysticū. et sub ista cōsideratiōe nō loquit̄. S. Tho. de ep̄iscopatu vbi dicit qz nō est ordo s̄m qz ordo est sac̄. imo sub hac cōsideratione inuit qz ep̄atus est idē ordo q̄ est sacerdotiū cū dicat qz vt sic. i. in ordine ad eucharistiā: ep̄s nō habet p̄tātē supiorē sacerdotie. Alio modo potest p̄siderari ep̄atus quātū ad gradū p̄tatis quē addit sacerdotio: et quātū ad hoc nō directe r̄ p̄mo ordinat ad corp⁹ xp̄i verū seu ad eucharistiā

facr̄m: sed ad corpus xp̄i mysticū. est enī pr̄as epi-
 scopalis fm̄ q̄ preeminet sacerdotio: ad regēdūz
 et disponendū populū xp̄ianū circa sp̄ualia ⁊ ad
 pficiēdos ecclesie ministros ad diuinū cultūz et
 ad quedā alia subseruiētia et consequētia diuino
 cultui mācipāda. vnde ep̄atus hoc secundo mo-
 do considerat̄: nō est ordo q̄ est sac̄r̄z: s̄ est ordo
 q̄ cōmuniter dicit̄ est gradus q̄ daz pr̄at̄is. et quia
 character ordinis cuiuslibet ordinat̄ p̄mo et dire-
 cterepicentē p̄ actiones. pp̄as ad eucharistie sa-
 cramentūz: ideo ep̄atus secūdo modo dicit̄ q̄ non
 p̄mo respicit eucharistie sac̄r̄z: characterē nō imp̄-
 mit. et sub ista cōsideratione loquit̄. *S. Tho.* cum
 dicit̄ q̄ ep̄at̄ nō est ordo fm̄ q̄ est sac̄r̄z. Facit̄ ad
 p̄missa q̄d. *S. Tho.* dicit̄ supra dis. 7. q. 3. ar. p̄.
 sub. ar. 2. ad. 3^m. ait enī. quāuis ep̄s nō habeat ali-
 quē ordinē supra sacerdotē fm̄ q̄ ordines distin-
 guūt̄ p̄ act̄⁹ relatos ad corp̄⁹ dñi verū: tamē habz
 aliq̄ue ordinē supra sacerdotē fm̄ q̄ ordines di-
 stinguūt̄ p̄ act̄⁹ supra corp̄⁹ mysticūz. vnde dioni-
 sius in ecclesiastica hierarchia ponit ep̄atum ordi-
 nē: et cū quadā cōsecratione dignitas episcopalis
 confert̄. et ideo in p̄motione mēbroz corp̄is my-
 stici: aliquid potest cōpetere episcopo q̄d non cō-
 petit simplici sacerdoti. Itē. 3^a. p. q. 82. ar. p̄. ad
 4^m. episcopus inq̄t accipit potestātē vt agat in p̄-
 sona xp̄i in corpus ei⁹ mysticūz. i. sup̄ ecclēsiā. quā
 quidē potestātē nō accipit sacerdos in sua conse-
 cratione: licet possit eam habere ex episcopi com-
 missionē. Et infra. ad ep̄m p̄tinet tradere non so-
 lum populo sed etiā sacerdotib⁹ ea ex quib⁹ pos-
 sunt pp̄rijs officijs vtī. *¶* Ex p̄missis inferim⁹ fal-
 sam esse opinionē quorūdam dicētū q̄ episcopa-
 tus nō sit aliud q̄ sacerdotiū cōpletū siue ad totā
 sui p̄fectionē extensum. nā sicut corp̄⁹ xp̄i verūz et
 corp̄⁹ xp̄i mysticūz nō sunt eiusdē rationis: ita nec
 sacerdotiūz qui est pr̄as ordinata ad xp̄i corp̄⁹ ve-
 rū: est eiusdē rōnis cū episcopatu q̄ ē potestas ad
 corpus xp̄i mysticū ordinata quātū ad id in quo
 superat sacerdotiū. et p̄ p̄ns vnū extensione non
 fit aliud. put̄ isti dicūt. Et cōfirmat̄. qz ep̄at̄ et sa-
 cerdotiū habēt materiā et formā alteri⁹ speciei qz
 alia verba et alias res sensibiles. ergo nō sunt idē
 sacramētū q̄d essentialiter constat ex reb⁹ ⁊ ver-
 bis. non enī possunt esse idē essentialit̄ sacramētū
 q̄ sunt in essentialib⁹ diuersa. vnde. *S. Tho.* i hac
 dis. q. 3. ar. 2. sub. ar. 3. ad. 3^m. alteri⁹ generis dicit̄
 esse ep̄atum a sacerdotio quantū ad id in q̄ ep̄a-
 tus sacerdotiū precellit. ait enī sic. potestas sacer-
 dotis excedit̄ a pr̄ate ep̄i quasi a potestate alte-
 rius generis. sed potestas episcopi excedit̄ a po-
 testate pape quasi a pr̄ate eiusdē generis.

¶ Secundo Notādū est q̄ nō que-
 cūq̄ relatio vel ordi-
 natio ad sac̄m eucharistie: dat ordinē q̄ sit sac̄m: s̄
 ordinatio vel relatio p̄ncipaliter et directe ordi-
 nata ad actualē eucharistie cōsecrationē vel vsūz
 aut ministeriū. vñ qz septē ordines tā sac̄i q̄ nō
 sac̄i p̄ncipaliter et directe ordinant̄ ad deferuē-
 dū sac̄o eucharistie quātū ad actualē ei⁹ cōse-
 crationē vel vsū: ideo qlibet septē ordinū sortitur
 rationē sac̄i ordinis. qz vero ep̄atus fm̄ q̄ est al-
 ti⁹ sacerdotio nō ordinat̄ p̄ncipalit̄ ⁊ directe ad
 actualē eucharistie cōsecrationē vel vsū: nō enīz
 pr̄as episcopalis vt sic coopat̄ actualiter sacerdo-
 ti missam celebrātī aut eucharistie sac̄m actu cō-
 ficienti: ideo ep̄atus non est sac̄m nec pars sac̄i.
 p̄o quo sciēdū est q̄ licet sacerdotalis potestas
 ab episcopali briuetur cuius auctoritate sacerdo-
 tes agere possunt q̄d ad eoz p̄tinet officiū et i eu-
 charistie sac̄o vtuntur reb⁹ p̄ ep̄m consecratis si-
 cut calice altari et pallijs: ad cōsecrationem tamē
 corp̄is xp̄i in quo sac̄m eucharistie essentialit̄
 cōsistit: nō iuuatur sacerdos ab ep̄o nisi in quātūz
 ab eo pr̄atem consecrādi corpus xp̄i accepit. per
 hoc aut̄ q̄ quis ab alio accipit potētiā ad actūz
 non pp̄rie dicitur habere actum ab illo aut illum
 cooperari ad eius actū: nec dicit̄ ab illo agēs actu
 sed potens actu agere. nō enī generās pp̄rie di-
 citur cooperari actualiter corp̄i graui ad motum
 p̄ eo q̄ dedit sibi formā et grauitatē. vnde pro eo
 q̄ ep̄s sacerdotem ordinauit et contulit ei pr̄atēz
 consecrandi eucharistiaz: non pp̄rie dici debet q̄
 cooperatur sacerdoti vel illi ministrat̄ ad eucha-
 ristie consecrationē. sicut nec pater sacerdotis p̄-
 p̄rie dici debet cooperari illi ad consecrationem
 seu dispensationem sacramēti: quia dedit illi mē-
 bra quibus in ipsa consecratione vel dispēatione
 ministrat̄. Et confirmat̄. quia potestas ep̄alis nō
 solum data est ecclesie ad ministros sacramēti eu-
 charistie ordinandos: sed ad plurima alia in ec-
 clesia dei et circa populum christianum peragen-
 da. non igitur debet simpliciter et absolute dici q̄
 episcopatus sit potestas data et ordinata ad sa-
 cramentū eucharistie conficiendū. ac per hoc nec
 dici debet q̄ sit ordo qui est sacramētūz. quia vt
 supra habitum est: ordo non participat rationēz
 sacramēti nisi quia directe et p̄ncipaliter est isti-
 tutus ad ministrādū circa eucharistie sac̄m dum
 actu celebrat̄. Et preterea sicut bene arguit petr⁹
 d̄ palude si ep̄at⁹ deberet p̄tinere ad sac̄m eucha-
 ristie p̄ eo q̄ instituit et ordinat ministros ad ip̄i⁹
 sac̄i ministeriū: multo magis dberet dici q̄ perti-
 net ad sac̄m confirmationis quia illud confert̄.

et ad sacꝝ penitentie ac extreme vnctionis: qꝫ ita
 ordinar illoꝝ mistros sicutz mistros eucharistie.
Tertio Notandū est qꝫ vt accipitur
 ex plerisqꝫ locꝫ scripture. S.
 Tho. et pꝫsertim. 3^a. p. q. 62. ar. vltimo. et. q. 70.
 ar. 4. potissimū in sacꝝ noue legis est qꝫ i causā
 do id qꝫ significat: habet efficaciam tanquā instru-
 mēta ex ope opato: siue quātū ad effectū. pꝫpꝫ
 cuiuslibet qꝫ est grā sacꝝalis vel character aut or-
 nat^o: siue quātū ad effectū cōmunē qꝫ est grā gra-
 tū faciēs. vñ precipua differētia inter sacꝝa noue
 legis et sacꝝa veteris legis est qꝫ si aliqꝫ sacꝝm le-
 gis veteris cōferēbat grā sicut cōmuni^o teneb^o d
 circūcisione: illā nō causabat ex ope opato sed ex
 fide passionis xp̄i cui^o circūcisio erat signū. quā cir-
 cūcisus pꝫfitebat^o vel adult^o pꝫse vel ali^o pꝫ parvul.
 dicunt^o aut sacꝝa noue legis efficaciaz hñe ex ope
 opato: qꝫ ex ip̄o sacꝝo. i. ex reb^o et verbis qꝫ cōfi-
 cif sacꝝm qꝫ hñt virtutē supnaturalē in ipsis existē-
 tē fm eē intētionale: efficiūt qꝫ significant et non
 ex sacꝝm conferētis merito aut intētionē vel fide
 ex qꝫbus vel aliqꝫ istoꝝ sacꝝa veteris legis efficiā
 habuerūt: et non ex ip̄o ope opato qꝫ nullaz i se
 cōtinebat virtutē iustificātē. vñ apl̄s 1Ro. 4°. di-
 cit qꝫ abrahā accepit signū circūcisionis signaculū
 iusticie fidei. quia. i. iusticia erat ex fide significata
 non ex circūcisione significante. **Ex** quib^o infe-
 rim^o qꝫ nulle actiones quantūcūqꝫ cōsistant in sig-
 nis et reb^o et sint ex institutione diuina: attingūt
 ad rationē sacꝝi noue legis nisi habeāt efficaciaz z
 virtutē ex ope opato efficiendi id quod significat
 quantūcūqꝫ etiā in tali actione def gratia gratuz
 faciēs aut aliqꝫ spūalis effect^o consequat. ē enī
 quasi differētia specifica sacꝝi noue legis qꝫ ex ope
 opato virtutē habeat causandi id quod figurat.
 vñ licet vnctio regū et cōsecratio virginū fiat per
 signa sensibilia et in eis grā def. pur. S. Tho. in-
 quit infra dis. 3S. q. p^o. ar. 5. ad. 2^m. qꝫ tñ gratia i
 eis nō pꝫferē ex ope opato: sacꝝa nō sunt. Et consi-
 militer in pꝫposito nō licet cōsecratio episcopi fiat
 at p signa sensibilia et cōsistat in qꝫbusdam reb^o et
 verbis et habeat institutiōē a xp̄o ac etiā in ipsa
 detur episcopo cōsecrato spūalis qdā potestas z
 gratia gratū faciēs nisi obex ponat: qꝫ tñ hos effe-
 ctus nō habet ex ope opato sed vel ex fide vel ex
 deuotione cōferentis aut suscipiētis et pncipalitē
 ex diuina virtute assistente que non deficit in ne-
 cessarijs: ideo ipsa episcopi consecratio nō est p-
 prie sacramentum noue legis. nec ideo episcopa-
 tus meretur dici sacramentum quia est potestas
 indelebilis: quia etiā consecratio calicis et alta-
 ris est indelebilis que tamē non est sacramētū.

Quantum ad ar

ticulū quartū respōdendū ē ob-
 iectionib^o in cōtrariū. Et quidē
 ad primū durādi cōtra secundā
 conclusiōē dicit qꝫ ordo qui est sa-
 cramentū: imponat habitudinē ad sacramentum
 eucharistie et in cōsecrādo et in ministrando con-
 secrationi et sumptioni sacramēti siue ad sūptio-
 nem disponēdo. et cū arguens obijcit qꝫ pari mo-
 do ep̄atus ordinar ad sacꝝm eucharistie ordinan-
 do ministrū ad ei^o consecrationē: negat similitu-
 do. nā vt visum fuit in secūdo notabili: episcopa-
 tus non ita pꝫpꝫ ordinarī vel habitudinē
 habere ad eucharistie sacꝝm sicut sacerdotium
 et sex aliū ordines inferiores. pꝫpter quā differētiā
 isti possunt dici sacꝝm non aut episcopat^o. **Ad**
 2^m. negat assumptū. et ad ei^o pbationē dicitur qꝫ
 procedit ex falso supposito. i. qꝫ ep̄atus rōne sacer-
 dotij pꝫfecti quod includit: habet pꝫtatem ordinā-
 di aliū sacerdotem. hoc autē falsum est. tum quia
 sacerdotiū episcopi nō est pꝫfecti^o aut cōpletius qꝫ
 sacerdotiū simplicis sacerdotis. vnde. S. Tho.
 contra gē. li. 4°. caplo. 76. necesse est inquit ali-
 quā supiorē potestatē esse in ecclia alicuius alto-
 ris ministerij qui ordinis sacꝝm dispēsat. et hecē
 episcopalī potestas qꝫ et si quantū ad cōsecratio-
 nem corpis xp̄i nō excedat sacerdotis potestatem
 excedit tamē eam in his qꝫ pꝫtinent ad fideles: nā
 et ipsa sacerdotalis pꝫtās ab ep̄ali deriuat. Tum
 etiam qꝫ licet episcopus debeat esse sacerdos ad
 hoc qꝫ possit alium in sacerdotem ordinare: non
 tamen id potest ex vi sacerdotij pꝫse: sed magis
 ex potestate quā habz supra corpus xp̄i mysticū.
Sacit ad hoc quod. S. Tho. dicit i hac disti. q. 3.
 ar. 2. sub. ar. p^o. ad. 3^m. sacerdos inquit repꝫsentat
 xp̄m in hoc qꝫ per seipsum aliqꝫ ministeriū im-
 pleuit. s. ep̄s in hoc qꝫ alios ministros instituit et ec-
 clesiā fundauit. vñ ad ep̄m pꝫtinet mācipare aliqꝫ
 diuinitis obsequijs quasi cultū diuinū ad similitudi-
 nē xp̄i statuēs. **Ad**. 3^m. dī qꝫ non militat^o nos
 nā ex vi argumētī nō aliō concludit nisi qꝫ ep̄at^o ē
 ordo qꝫ nos nō negam^o. qꝫ aut sit sacꝝm: ex pꝫces-
 su argumētī nō iſerē. **Ad**. 4^m. dī qꝫ recte cōside-
 rāti vnde ordo habeat rōnem sacꝝi qꝫ latius di-
 ctū fuit i sc̄do notabili: nō est mirabile qꝫ ordiatio
 acolitū sit sacꝝm z nō ordinatio episcopalis. neqꝫ
 obstat qꝫ ab episcopatu depēdeat totus ordo ec-
 clesiasticus: nā ex tali dependentia nō necessario
 inferē qꝫ sit sacꝝm. sicut nec qꝫ papat^o sit sacꝝm: licz
 ab eo pleni^o depēdeat totus ordo ecclesiasticus.
Ad. 5^m. dicit falsum eē qꝫ potestas episcopalis

des ep̄o ex ope opato aut etiā gr̄a gratū faciens. dant enī ista in p̄secratione ep̄iscope: quia ep̄s indiget gr̄a et deus nō deficit in necessarijs. sed nō dant ex ope opato sed ex opere opante et magis ex diuina assistētia et largitate. put latius dictum fuit in tertio notabili. ¶ Ad argumēta aureoli cōtra secūdā p̄clusionē ad p̄mū dicit q̄ minor est falsa. imo ep̄iscopat⁹ quantū ad id qd̄ est sibi pp̄riuz est sup̄ior sacerdote. nec valet p̄batio in cōtrariū quia assumit falsum. nā licet null⁹ act⁹ ep̄iscope sit superior vel altior actu sacerdotis in respectu ad corp⁹ xp̄i verū: sunt tñ alijs act⁹ in respectu ad corpus xp̄i mysticū in quib⁹ ep̄s p̄cellit sacerdotes simplices: sicut est cōfirmare sacerdotes ordinare cōsecrare altare et calicē et virgines benedicere et plures alij. vnde. S. Tho. i. hac dis. q. 3. ar. 2. sub ar. p̄. in p̄ma rōne ad oppositū sic dicit. potestas tāto est altior quāto ad plura se extēdit. sed pt̄as sacerdotalis vt dicit dionisi⁹ extēdit se ad purgādū et illuminādū tm̄. ep̄alis aut̄ ad hec et ad p̄ficiendū. ergo sup̄ra sacerdotalē pt̄atē debet eē ep̄iscopalis. et hāc cōclusionē in decisione articuli ipse tenet. ¶ Ad. 2. m̄. d̄ q̄ antecedēs est falsum. et ad eius p̄bationē negat̄ minor q̄. s. ordinare sit communis actus sacerdoti in quātū est sacerdos. p̄sertim si intelligat̄ quātū ad omnes ordines. nā maior res ex eo q̄ sacerdos est cōferre nō pōt etiā ex cōmissione pape. put. S. Tho. dicit dis. sequēti. q. p̄ ar. p̄. ad. 3. m̄. et supra dis. 7. q. 3. ar. p̄. sub. ar. 3. in cor. minores aut̄ ordines pōt sacerdos cōferre nō ex vi sacerdotij: sed ex speciali pape cōmissiōe. vñ argumētū. p̄cedit ex falsis. Et p̄ hec patet respōsio ad cōfirmationē. p̄cedit enī ex illo falso fundamēto q̄ sacerdos ex rōne sacerdotij hēt q̄ possit cōferre ordines. hoc aut̄ est falsum. qm̄ magis de p̄ se id habet ex pt̄ate speciali et noua sibi a papa collata. sacerdotiū autē p̄supponit materialiter et dispositiue. p̄ eo q̄ hēt pt̄atē p̄ficiēdi corpus dñi veruz a quo depēdet tota p̄fectio corpus mystici. Quod aut̄ dicit omnē formā ex quo ē in actu posse cōmunicari in eadē specie: non est vtr̄ verū nisi forte in formis q̄ sunt educibiles d̄ materia ql̄is nō est pt̄as sacerdotalis. gr̄a enī non pōt aliā gr̄am causare nec vn⁹ angel⁹ aliū creare et sic de multis similib⁹. et certe mirabilis est sapientia arguētis q̄ nō habere pt̄atē: vocat h̄c impeditam pt̄atē. et papā cōmittere vel d̄legare sacerdoti facultatē minores ordines cōferendi: vocat papā auferre impedimētuz quo sacerdos ordines cōferre nō valet. et q̄rendū est: ab arguēte qd̄ impedimētū illd̄ est qd̄ ab ipsa sua. p̄mōtiōe hēant omnes sacerdotes. nō enī est specialis. p̄hibitio pa-

pe vel sibi facta reseruatō cū hec nō legat̄. vnde imaginatio arguētis irrationabilis est et pura fictio. ¶ Ad argumētū ante oppositū dicit q̄ procedit de ordine q̄ est sac̄m de quo nos cōcedimus q̄ ep̄iscopat⁹ nō est ordo. ¶ Argumētuz in oppositū admittim⁹. nō enī militat cōtra nos qui ponim⁹ ep̄atū eē ordinē. put ē qd̄ pt̄atis grad⁹ i sp̄ialib⁹ disp̄sandis. Et in hoc articulus terminat̄.

Distinctio vigesima vi vigesima vij. vigesima viij. et vigesima ix.

Circa vi
gessimā sextā di
stinctionē tres
sequētes q̄ritur
vtruz matrimo
niuz sit sac̄m et
arguit q̄ nō. qz
omne sac̄m no
ue legis hēt ali
quā formā q̄ est
de essētia sac̄i. s̄

benedictio q̄ sit p̄ sacerdotē in nuptijs: non est de essentia matrimonij. ergo nō ē sac̄m. ¶ In oppositū arguit. qz d̄ Ep̄he. 5. sac̄m hoc magnū ē. q̄ est. ¶ In hac q̄stione erūt q̄tuor articuli vt sup̄.

Quantuz ad pri-

mū articulū sit p̄ma conclusio q̄ matrimonij est vere et realiter sac̄m. hāc cōclusionē tenet. S. Tho. i. hac dis. q. 2. ar. p̄. ¶ Secūda cōclusio ē q̄ sac̄m matrimonij p̄fert gr̄am. hāc cōclusionē tenet. S. T. vbi sup̄. ar. 3. ¶ Tertia cōclusio ē q̄ p̄iunctio nec⁹ matrimonij nō est relatio rōnis s̄ est aliquid reale. hęc cōclusio habet ex dictis. S. Tho. dis. 27. eius quarti. arti. primo sub. arti. p̄mo in cor. et ad argumēta.

Qantum ad se-

cū dū articulū arguit s̄ cōclusiones. Et qd̄ ē p̄mā arguit durādus dicens. tenēduz ē absolute q̄ matrimonij ē sac̄m cū hoc d̄terminet ecclia extra d̄ hereticis ad abolēdā. vbi numerat̄ matrimonij inter alia sac̄a vbi dicitur sic. vn̄uersos qui de sacramento corpus et s̄guinis dñi nostri iesu christi vel d̄ baptisate seu pec-

Distinctionis. xxvi. xxvij. xxviii. xxix.

cato: in professione matrimonio seu ceteris sacris ecclesiasticis aliter sentire aut docere non metuit quod sacrosancta romana ecclesia predicat et obseruat: vinculo anathematis in odam. matrimonio etiam competit generalis ratio sacri quod est quod sacramentum est factum rei signum. matrimonium enim significat coniunctionem christi et ecclesie. vnde apostolus loquens de matrimonio Ephe. 5. dicit. sacrum hoc magnum est. ego autem dico in christo et in ecclesia. Duo ergo sunt tenenda de matrimonio nec opposita eorum possunt teneri vel asseri sine periculo heresis. primum est quod matrimonium est licitum. et ideo taciiani et martiani et ceteri qui nuptiis detrahunt: censentur heretici. secundum est quod matrimonium est sacramentum eo modo quo sacre rei signum dicitur sacramentum. et dicere oppositum similiter est hereticum cum sit contrarium dicto apostoli iam allegato. matrimonium enim in initium inter coniuges per consensum animorum: significat coniunctionem christi et ecclesie per fidem et charitatem. matrimonium vero consummatum significat coniunctionem christi et ecclesie per conformitatem nature assumptam. Preter autem duo predicta sunt alia duo circa matrimonium circa quod sine periculo heresis licitum est contrarie opinari. quorum unum est theologicum videlicet verum in matrimonio conferat gratia ex opere operato sicut in alijs sacris noue legis. secundum vero est logicum verum matrimonium habeat plenam inuocationem cum alijs sacris. hec durandus. Et post multa dicta circa primum: loquens de secundo sic dicit. sciendum inquit quod cum inuocata sint quorum nomen est commune et ratio. id est diffinitio secundum illud nomen eadem: discurrendum est per rationes seu diffinitiones sacri in principio huius quarti positas quarum prior et communior diffinitio sacri est quod sacramentum est factum rei signum. et secundum hanc diffinitionem non est dubium quod matrimonium sit inuocatum sacramentum cum alijs. est enim signum sacre rei id est coniunctionis christi et ecclesie ut prius dictum fuit: quauis aliter sit in hoc sacro et in alijs. quod in alijs sacris: res sacra cuius signum sunt: non solum est significata sed contenta. in matrimonio autem res sacra cuius est signum: est solum significata sed non contenta. alie autem sunt diffinitiones seu descriptiones sacramenti assignate per beatum augustinum et hugonem de sancto victore et magistrum sententiarum. qui omnes conueniunt in hoc quod sacramentum noue legis est aliquid signum vel sensibile extrinsecus huius appositum ad effectum spiritualis sanctificationis. et quantum ad hoc matrimonium non videtur habere perfectam inuocationem cum sacramentis noue legis. primo quantum ad hoc quod sacramentum est signum. quod illa quod exterius aguntur in sacris noue legis: excedunt dictamen rationis naturalis. cum enim facta sint quodammodo facta. prestantia fide: sicut fides est de his que ratione naturali excedunt: sic ea quod exterius

aguntur in sacramentis sunt signa ex diuina institutione et excedunt dictamen rationis naturalis ut patet in ceteris sacris a matrimonio. scilicet in baptismo confirmatione et ordine et hinc. de illis enim que exterius in predictis sacramentis aguntur: nulla ratio naturalis potest reddi. de illis autem que exterius aguntur in matrimonio: potest reddi ratio naturalis puta quod contrahentes matrimonium consentiant et consensum suum exprimant. hoc enim dicitur ratio naturalis de quolibet contractu voluntario. ergo illud signum corporeale vel sensibile quod est in matrimonio et in ceteris sacramentis: non sumit uniformiter vel inuocatur et inde. quod in alijs sacris illa quod exterius aguntur sunt signa spiritualis effectus ex diuina institutione cuius non potest reddi ratio naturalis. illud autem quod exterius aguntur in matrimonio dum contrahitur: est pure de dictamine rationis naturalis excepta significatione coniunctionis christi et ecclesie sicut quod dictum est quod matrimonium habet eum alijs sacris quando inuocatur. ¶ 2. patet idem ex hoc quod sacramentum est aliquid extrinsecus appositum. ex quo potest sic argui. sacra consistunt in opere operato applicato illis que suscipiunt sacramentum. sed istud non conuenit inuocari matrimonio et ceteris sacris. ergo et cetera. maior patet ex his que dicta sunt de sacris noue legis. minor probatur. quod in ceteris sacris baptismo confirmatione ordine extrema unctione et penitentia: preter omnem actum suscipiendum sacramentum est aliquid extrinsecus cum quod eis applicatur. sicut aqua in baptismo cum determinata forma verborum. et in ceteris similiter et etiam in penitentia de qua minus videtur quod preter omnem actum suscipiendum: applicantur ei verba sacerdotis absoluentis. in matrimonio autem nihil est de predictis. quod ad matrimonium sufficiunt verba contrahentium exprimenda consensum suum sine quocumque extrinsecus appposito vel eis applicato. ergo quantum ad hoc quod sacramentum est opus operatum homini extrinsecus appositum: non est inuocatio inter matrimonium et sacra noue legis. Et si dicatur quod verba unius coniugum alteri applicantur extrinsecus et e conuerso. quando unus dicit accipio te in virorem: et mulier dicit accipio te in maritum: adhuc non est hic plena inuocatio cum his que extrinsecus aguntur in alijs sacris. quod in alijs sacris applicatio non fit per suscipientes sacramentum sed per alium. et ideo sacramentum dicitur signum sensibile extrinsecus appositum in matrimonio autem predicta applicatio fit per suscipientes et non per exteriora. quare non similiter est et ibi. Preter matrimonium non solum contrahitur inter presentes exprimentes sibi inuicem consensum suum: sed inter absentes per litteras vel per nuntium. et tunc non est applicatio inuocata cum applicatione que fit in alijs sacris in quibus oportet suscipientem esse realem

presentem cōferenti. nō enī ep̄s pōt cōferre ordi-
nes vel sac̄m cōfirmationis vel baptisimū vel ex-
treme vnctionis vel sac̄ralis absolutionis pecca-
toꝝ his q̄ sunt ab eo plōga terraz spacia semoti:
sed solū presentibus. nec sacerdos existēs in his-
pania pōt cōficere panē existentē in india. mulier
aut̄ existēs in frācia cōtrahere pōt cū viro existe-
te in hispania et est verū matrimoniū. quare non
est vniuoca applicatio hic et ibi. ¶ 3°. patet idem
ex eo q̄ sac̄m exhibet ad effectū sanctificationis
sp̄ialis. ex quo arguit̄ sic. sac̄m cōfert gr̄am non
habēt nisi ponat obicē: aut si habet auget eā. sed
matrimoniū nullū istoꝝ facit. ergo nō est vniuo-
ce sac̄m sicut alia sac̄ra noue legis. maior suppo-
nitur. minor p̄bat̄. q̄ enī matrimoniū nō cōferat
gr̄am non habēt: satis patet. qz hoc p̄tinet solū
ad sac̄ra q̄ ordinant̄ ad remissionē culpe mortā-
lis vt sunt baptisim⁹ et penitētia. nec auget eaz p̄-
uis habenti. qz cōtinentib⁹ existentib⁹ in gratia et
postea cōtrahentib⁹: nō auget̄ gratia sed potius
minueret̄ si gr̄a charitas recipient diminutionē.
qz meli⁹ est cōtinere q̄ nubere s̄m illud apli p̄ma
Lozi. 7°. qui nubit bene facit. q̄ nō nubit melius
facit. ergo et c̄. ¶ 4°. quia circa sac̄ra noue legis
alia a baptisimo: ordinatio ecclesie pōt h̄re vi pre-
cepti sed nūquā est de necessitate faci. sed ordia-
tio ecclesie circa matrimoniū: est de necessitate
matrimoniū. facit enim ecclesia p̄sonas legitimas
ad cōtrahendū: et de illegitimis facit legitimas
vt placet. ergo matrimoniū nō est vniuoce sac̄m
cū predictis. ¶ 5°. quia absq; baptisimo null⁹ est
suscepti⁹ sac̄ri proprie dicti cū baptisimus sit ia-
nuā sacramētoꝝ. sed ante baptisimū contrahunt
infideles verū matrimoniū inter se sicut fideles
post baptisimū. ergo et c̄. nec obstat q̄ matrimo-
niū eoꝝ nō dicit̄ ratū: qz si ambo baptizent̄: iam
matrimoniū eoꝝ est ratū. sed nō est magis sac̄m
q̄ p̄ vt. p̄babif. ergo et c̄. p̄batio assumpti. qz i oi
sac̄ro opus est nouo facto cū cōsistat in ope opa-
to. s̄m tali matrimonio nihil ē d nouo factū. solū
enim sunt baptizati. baptisim⁹ aut̄ est sac̄m distin-
ctū a matrimoniū. sicut ergo tale matrimoniū
non fuit sac̄m ante baptisimū vniuoce cū p̄dictis
ita nec post cū tamē sit verū et ratū. et mirum est
q̄ aliqui volūt̄ q̄rere plenā vniuocationē inter sa-
cramēta que sunt precise noue legis et tenent̄ so-
la fide: et matrimoniū quod nō solum est in no-
ua lege sed fuit in veteri et ante omnē legē scriptā
tam pro statu innocentie q̄ nature et est precise d̄
dictamine rationis vel absq; fide excepta signifi-
catione coniunctionis xp̄i et ecclesie. igitur et c̄.
¶ 6°. quia sacramētū qd nō est necessitatis: ha-

bet p̄ ministros ecclesie dispensari. vn de solus ba-
ptisimus q̄ est sac̄m necessitatis pōt p̄ quemlibet
laicū disp̄ari. s̄ matrimoniū non est necessitatis
quātū ad quālibet p̄sonā: et t̄ nō disp̄at p̄ mi-
nistros ecclesie. benedictio enī nubētū nō est d̄ ne-
cessitate. ergo matrimoniū nō est sac̄m. ¶ 7°. qz
oīne sacramētū h̄t formā distinctā a materia. sed
hoc nō est ī matrimonio. nō enī verba exp̄mētia
cōsensum viri: sunt magis forma q̄ verba mulie-
ris nec ecōtra. ergo et c̄. ¶ 8°. quia q̄ exteri⁹ agūt
in sac̄ris. p̄p̄e sumptis: nō possunt eē d̄ dictamine
pure rōnis naturalis. qz cū sacramēta sint q̄dam
p̄testationes fidei: sicut fides est de his q̄ rōnem
naturalē excedūt: sic eozū q̄ exteri⁹ agunt̄ nō pōt
esse rō naturalis in sacramentis sicut in baptisimo
cōfirmatione et ordine. in matrimonio aut̄ eozū
q̄ exteri⁹ agunt̄: pōt reddi naturalis rō vtpote q̄
essentiam et consensum suū expr̄mant. ergo et c̄.
¶ 9°. quia circa sacramenta ordinatio ecclesie pōt
h̄re vim p̄cepti. sed tale p̄ceptū nūquā est d̄ neces-
sitate sacramēti vt patet ex p̄cedentib⁹. s̄ ordina-
tio ecclesie circa matrimoniū ē de necessitate faci.
facit enī ecclesia p̄sonas illegitimas ad cōtrahendū
et d̄ illegitimis legitimas. put placet. ergo matrimo-
niū nō est. p̄p̄e sac̄m. ¶ 10°. qz sac̄ra non dei
ciūt hoiem a p̄fectiori statu. sed matrimoniū dei
cit hoiem a statu cōtinētie q̄ est melior et p̄fectior
matrimonio dicēte ap̄lo p̄^a Lozi. 7°. q̄ nubit ben̄
facit. q̄ nō nubit meli⁹ facit. ergo videt̄ q̄ matrimo-
niū nō sit stricte et p̄p̄e sacramētū: s̄ solū large. put
sac̄m dicit̄ sacre rei signū. ¶ 11°. quia rōnes con-
trarie opinionis nō mouēt q̄ sunt specialit̄ due. p̄-
ma est qz oīne remediū p̄tra p̄ctm̄ ē sac̄m. s̄ ma-
trimoniū ē in remediū cōtra p̄ctm̄ institutū dicen-
te ap̄lo p̄^a Lozi. 7°. p̄pter fornicationē vnusq; qz
suā vxorē habeat. ergo ē sacramētū. Secunda rō
est qz si matrimoniū nō esset sac̄m: causa matri-
monij esset pure cozpalis et p̄tineret ad iudicē se-
cularē et nō ecclesiasticū. s̄ illb̄ ē p̄ canones. ḡ et c̄.
Sed ista argumēta nō cogūt. nō qdē p̄imum: qz
nō oīne remediū p̄tra p̄ctm̄ ē sacramētū. qz si ali-
cui digētī def̄ pecunia: ē sibi in remediū ne egesta-
te cōpulsus furef. et sic dat̄ sibi ī remediū p̄ p̄ctm̄.
et tamē datio pecunie nō est sacramētū. sic cuz per
actū matrimoniū satisfiat̄ p̄cupiscētie: matrimoniū
est remediū ne p̄cupiscētia icitet ad alias corrup-
telas puta fornicationē adulteriū. et sic ē in oib⁹ q̄
ex natura p̄tra act⁹ ipediūt̄ p̄ctm̄ ne fiat. talia at̄ nō
sūt sacramēta s̄ solū illa remedia q̄ ex natura act⁹
nō h̄nt hoc facere: sed ex diuina institutione p̄ x̄tu-
tē sup̄naturalē eis collatā vel assistētēz adhibitis
quibusdā sensibilib⁹ quozū non posset reddi ratio

Distinctionis. xxvi. xxvij. xxviij. xxix.

naturalis quod non est in matrimonio. Similiter secunda ratio non valet. quia dicitur quod matrimonium est sacrum saltelarge. esto etiam quod nullum esset sacrum: adhuc cognitio eius pertinet ad iudicium ecclesiasticum. quia cognitio de hoc quod est pure peccatum et pertinet ad conscientiam sola nec ledit rem publicam temporaliter vel in rebus vel personis: pertinet ad iudicium ecclesiasticum. talis autem est error circa matrimonium. ideo quo ad hoc causa matrimonij est pure spiritualis et pertinet ad iudicium ecclesiasticum. ideo et c. **C**ontra secundam conclusionem arguit idem durandus dicens quod circa hanc conclusionem aliter opinantur iuriste et aliter theologi. iuriste enim qui nouerunt textum decretorum et decretalium in quibus mens romane ecclesie exprimitur et fuerunt expositores et glossatores canonum et decretalium et aliqui eorum fuerunt de collegio cardinalium sancte romane ecclesie: tenent quod in sacro matrimonio non conferitur gratia. ganfredus enim in summa sua titulo de sacris non iterandis dicit sic. fit et alia diuisio sacrorum. quedam enim sunt in quibus conferitur gratia ut prima. quia quicquid: ut sunt sacra necessitatis et ordinis. quaedam autem sunt in quibus non conferitur gratia ut matrimonium cum contrahunt et ob hoc in eorum contractu pretia interueniunt. ut 32. q. 2. honorant. et conditiones pecuniarie ut extra de codici. appo. in mat. caplo de illis. hec ganfredus. Item ostensis in summa primo libro titulo de sacris non iterandis dicit. tertia diuisio sacramentorum hec est. quia quedam sunt in quibus conferitur gratia ut prima. quia quicquid. ut sunt sacra necessitatis ordinis siue dignitatis. quedam vero sunt in quibus gratia non conferitur sicut matrimonia siue cum contrahunt quoniam pretia interueniunt. 32. q. 2. honorant. 30. q. 5. aliter. et condiciones pecuniarie apponunt. extra de codici. appo. c. de illis. sine cum consumant. 30. q. 3. conubia. quod non esset si ipsam gratiam conferret. nazil- lis in quibus gratia conferitur: talia symonia inducunt et c. Item extra de symo. cum in ecclesia et corpe dicitur ber. in apparatu. per benedictionibus nubentium aliquid accipi prohibetur quia per eas gratia conferitur. sed per matrimonio aliquid dare vel recipere non est peccatum prima. quia quicquid. 32. q. 2. honorant. quia licet sit sacrum: per ipsum tamen gratia non conferitur. argumento. 25. q. 2. nuptiarum. 32. q. 2. conubia. Item super illo caplo honoratur notatur sic in apparatu. si gratias quare in hoc sacro potius interueniat pecunia quam in alijs: dicitur quidam quod propter onera matrimonij. sed certe eadem ratione per ingressu monasterij potest recipi pecunia propter onera que sustinet monasterium. sed hec est ratio. quia in hoc sacro non conferitur gratia spiritualis sicut fit in alijs. ut prima. quia quia mulier. et caplo sicut inuisibilis hec apparatus. quod autem sub pacto pretij possit quis licite aliquam sibi desponsare: expresse dicitur extra de

condi. appo. caplo de illis. ibi enim dicitur quod si aliquis sub huiusmodi verbis iuramentum alicui mulieri prestiterit: ego te in uxorem accipiam si tantum mihi donaueris: reus iurij non habet si eam nolentem sibi soluere quod sibi dari petijt: non accepit in uxorem. super quo dicitur ber. in apparatu. talis condicio est licita in sponsalibus ut hic patet. sed constat quod pro sacris conferentibus gratiam non licet dare aut recipere pecuniam ex pacto seu ex contractu alicuius pretij. ergo secundum predictos doctores in sacramento matrimonij non conferitur gratia. quorum opinio an sit vera vel falsa et allegationes quas de iure canonico per se iducunt an bene adducant per eos vel male: non determino quo ad presens. sed hoc solum accipio tanquam verum quod cum predicti doctores nouerint iura canonica et eorum scripta et dicta habent a papa et cardinalibus et a prelatibus et ceteris ecclesiarum rectoribus quorum est specialiter scire quid ecclesia romana predicat et obseruat: nec scripta eorum quo ad predictum articulum de matrimonio reprobennt tanquam erronea vel contraria determinationi ecclesie: quod sentire quod sacrum matrimonij non conferat gratiam: non est contra determinationem ecclesie nec contra illud quod ecclesia romana predicat et obseruat. huic etiam opinioni consentit magister sen. li. 4. dist. 2. circa principium dicens quod sacrorum noue legis: alia remedia contra peccatum prebent et gratiam adiutricem conferunt ut baptismus. alia in remedium tantum sunt ut coniugium. alia gratia et virtute nos fulciunt ut eucharistia et ordo. ergo tamen ex diuisione que ex dictione exclusiva cum dicit in remedium tamen sunt ut coniugium: videtur magister sententiarum sacrum coniugium a collatione gratie se posse. Adhuc moderni autem theologi quasi communiter tenent quod per sacrum matrimonij conferitur gratia nisi contrahentes ponant obicem sicut fit in alijs sacramentis quibus equiparant sacrum matrimonij hoc casu. alias non videtur eis posse tenere quod matrimonium sit sacrum noue legis. hec durandus. **C**ontra tertia conclusionem arguit aureolus per bando quod matrimonium non sit relatio realis. quia relatio realis non aduenit nouiter sine mutatione facta in aliquid absolute puta in fundamento vel ratione fundandi. sed relatio coniugis ad coniugem aduenit nulla mutatione facta in fundamento vel ratione fundandi. fundamentum eius est corpus. ratio vero fundandi est actus voluntatis. modo nulla mutatione facta in corpore: solo actu voluntatis adueniente et consensu: oritur relatio nulla facta mutatione reali sed tantummodo est ibi pactus voluntatis. talis autem relatio eque bene est respectus rationis sicut illa que aduenit per actum intellectus. hec aureolus. **C**ontra eadem conclusionem arguit petrus de palude. per bando quod vinculum matrimoniale sit

aliqd absolutū in corpe. et q̄ sit aliqd absolutum potest sic p̄bari. quia om̄e sac̄m noue legis ē causa gratie disponēdo ad eam. et sicut in imprimētibus characterē ipse character est dispositio talis ornat⁹: ita et hic ipsummet vinculū cōiugale ē dispositio. et sic ē aliqd absolutū cū dispositio sit in p̄ma specie q̄liratis vel secunda et nō in genere relationis. q̄ aut̄ sit dispositio in corpe: ex hoc videtur. qz gr̄a sac̄ralis in matrimonio est contra carnis cōcupiscentiā. p̄pter quā melius est nubere q̄z v̄ri. vbi autē est morib⁹: ibi et medicina. et si vinculum est in ip̄o corpe subiectiue: tūc esset bene causa quare cor̄rūperet corruptione ipsius corporis sicut in morte mariti cor̄rūp̄t vinculū in corpore eius sicut et oīs dispositio corpea. et p̄ consequēs ista q̄ est ad gr̄am sac̄ralem q̄ est vt sciat hō suum vas possidere in sanctificatione p̄ quā generatiua ordinat̄ et alia q̄ ad bonū vsum coniugij requiruntur. sed quomodo cor̄rūp̄t corruptione obiecti cū distinctoꝝ obiectoꝝ absolutoꝝ cor̄ruptio vni⁹ nō sit cor̄ruptio alterius nec generatio vni⁹ sit generatio alteri⁹. imo q̄ sunt vni⁹ cor̄rūp̄t simul et simul generant̄ et diuersa seorsum maxime quando vni⁹ nō est causa alteri⁹. p̄t enī absolutū destrui nō solum p̄ se sui cor̄ruptione: sed p̄ accidēs cor̄ruptione sue cause in cōseruari. nō est aut̄ vni⁹ cōiugij causa alteri⁹ nec essentia coniugij in vno est causa essentie vniculi in alio. vñ dicēdū q̄ sicut cor̄rupto colore cor̄rūp̄t visio quāuis visio sit aliqd absolutū: nō quia color sit ei⁹ causa qz idem esset si visio esset a deo effectiue: sed qz est termin⁹ ei⁹ a quo depēdet: sic qz in matrimonio vinculū q̄ est in vno coniugij habet alteri⁹ p̄ termino: ideo illo deficiente deficit. sicut visio licet nō sit relatio sed q̄ litas absoluta: tamē necessaria cōsequētia includit respectū ad visibile sicut ad terminū. et inde est q̄ illo respectu destructo: destruitur et ipsa visio. sic et in p̄posito. ¶ 3°. arguūt alij vt dicit petr⁹ q̄ tale vinculū sit in aīa subiectiue. qz sac̄ralis dispositio est ad gr̄am gratū facientes q̄ est ex parte anime separate. et vbi est gr̄a subiectiue: ibi etiaz debet esse ipsa dispositio. et tunc videt̄ q̄ siue sit relatio siue aliquid absolutū: non possit deleri. qz aīa q̄ est ei⁹ sub̄m et aīa que est ei⁹ obiectū: sunt in cor̄ruptibiles. vnde cū talis relatio nō cor̄rūp̄at corruptione subiecti nec obiecti nec a p̄trario q̄ nō habet nec p̄ peccatum cū sit in peccatoꝝ: p̄ consequēs nec p̄ mortē alterius nec vtriusq̄. sicut nec similitudo q̄ vna anima rōnalis alteri assimilatur postq̄ create sunt: nō cor̄rūp̄t i eternū. nec tamē vna est causa alteri⁹. ¶ P̄t tamē p̄babiliter sustineri q̄ adhuc tale vinculū morte cōiugij alte

rius cor̄rūp̄t. quod patet tripliciter. p̄mo qz illd quod est ab agēte et cōseruāte p̄ intellectū. p̄pter certū finē: sine deficiente deficit. vnde motus celi quē angelus facit. p̄pter generationē: illa deficiente cessabit quia angelus non plus mouebit ad effectū postq̄ nō plus mouebit a fine. sic quia deus ad actus corpales licet mediante sac̄o hoc vinculū impressit: inde est q̄ altero mortuo a quo v̄l ad quē non possit huiusmodi act⁹ exerceri: deus definit cōseruare ne frustra conseruet. et sic d̄finit esse vinculū p̄ subtractionē influētie cause cōseruantis. secus aut̄ est de characterē qui est ad act⁹ spirituales propter quod est indelebilis. Sed cōtra hoc est quia character nō est nisi ad act⁹ vie. sicut baptismus ad recipiendū hīc alia sac̄ra. cōfirmationis ad confitendū corā tyrāno. ordinis ad conficiēdū et c. que oīa. p̄pria sunt huic vite p̄out distinguit̄ contra aliā. ergo homo non deberet indelebiliter habere characterem si solum habet actum vel effectū in hac vita mortali et non in aīa in qua cessat collatio et susceptio sacramētoꝝ. Ad hoc posset dici quia sicut remanēt et reparantur virtutes cardinales in patria quo ad act⁹ circa finem: sic et characteres. est enim quidam specialis ornat⁹ sanctorum noui testamēti ex characterē baptismali respectu antiquorum qui non habuerunt hanc conformatem ad x̄pm. et similiter confirmatoꝝ erit specialis gloria respectu non confirmatoꝝ quasi militum x̄pi. et similiter ordinatoꝝ quasi christi ministroꝝ. sed vinculum matrimonij non esset ad gloriā sed ignominiam: cum status coniugatoꝝ sit infim⁹ pro tempore gratie quando vinculum istud est aliqd reale. nam tempore legis quando p̄ferebatur coniugium virginitati: non erat aliquid reale. vnde non potest manere realiter. ¶ 2°. patet idem sic. quia sicut propter maximam egritudinē sciētia a sensibilibus acquisita cor̄rūp̄t in intellectu: sic et vinculum per mortē habentis: licet sit in anima. et etiam per mortē alterius q̄si obiecti sicut sciētia p̄ cor̄ruptionē organi phātasie in liturgia et furla q̄ est cor̄ruptio obiecti nō sub̄i. Sed cōtra hoc q̄ dicit̄ est sciētiaz cor̄rūpi p̄ egritudinē: est illud q̄ dicit̄ doctores sciētia remanere in anima separata q̄ tamē magis cor̄rūpi deberet p̄ mortē q̄z per aliam minoꝝ trāsmutationē. p̄pter q̄z videt̄ alicui q̄ cū dicit̄ sciētiaz cor̄rūpi p̄ egritudinē: intelligit̄ quo ad vsum et actū. qz in parte sensitua cor̄rūp̄t sp̄s et aliq̄ hīc cor̄rūp̄dētes quos oportet d̄ nouo gēfirari si d̄beat in actū exire. sed essentia habitus intellectualis non cor̄rūp̄t et c. S3 sustinēdo dictū cōmune p̄t dici q̄

ista stant simul fm habitū scientie in intellectu et virtutis in voluntate corrūpi per infirmitatē non p mortē. nā p infirmitatē vita durate corrupto obiecto intellectus et p consequēs voluntatis qd est organū fantasie: oportet habitū intellectualē cessare ab actu. sola autē cessatio actus corrūpit habitū et habitū acquisitū. sicut subtractio calefaciētis remittit et tandē corrūpit calorem aque hoc est in via quādo nihil sic firmat in aīa quin possit corrūpi. sed in morte sicut aīa separat a corpore i corrūptilibus: sic in ipsa quācūq; tunc sunt vt species et habitus immobiliter firmant. vñ sicut frequentia actuum nō causat in ipsa habitū nouū: sic nec cessatio actuum corrūpit habitū antiquū. Itē nō est ibi cessatio actuum. quia oīs dispositio et pfectio disponit et pfectit suū subm diuersimode fm diuersum modū essendi ei. vñ habitus et species anime cōiūcte suū vsum sine actum nō habēt sine specie fantasie: qz tūc est natura anime intelligētis et voluntatis speculari fantasmata. sed quādo est sepata: habet modū intelligēdi et volēdi cōformez angelis sicut modū essendi. vñ tunc pōt vti speciebus et habitibus suis sine fantasmate. ¶ 3°. patet idēz sic. pōt enim imaginari qz sicut p cōsensum expressuz causat vinculū spūale qz significat cōiunctionem xpi et ecclesie spūales. et significādo causat p cōiunctionē animo xpi quā etiā significat vt rē contentā. sed p cōiunctionē corporū sequētes significātem cōiunctionē xpi et humane nature: causat vinculū corpale. sicut ergo corrūpit visio corrupto visibili ad qd est vel subtracto ab ei⁹ presentia: sic qz vinculū matrimoniale corpale et spūale est ad alterū in ordine ad actus vite huius mortalis cui homo fundit⁹ mortē per mortē naturalē: inde est qz tunc corrūpit vtrūq;. sic igit per mortē ciuilē qua cogitat qd dei sunt: tollit spūale qd erat ad cogitandum qd mūdi sunt. sicut sublata intellectione tollitur volūtio etiā si nō esset ab ea causata: qz est tale obm ad qd habet necessariā hitudinē. sicut scibile sublatū aufert scientiā. hec petr⁹ in forma.

Quantus ad ter-

tiū articulū pmo notandū est qz vt. S. Tho. dicit sup disti. p. lec. p. ar. p. sub. ar. 3. diffinitio sacri quā magister ponit q. l. est inuisibilis grē visibilis forma cui⁹ similitudinez gerit et causa existit: rōnem sacri noue legis cōpletissime designat. cui sentētia rē eadē est diffinitio posita ab hugone de scō victore qz sacm noue legis est signū aliqd sensibile et trisec⁹ hoi appositū ad effectū spūalis sanctificationis. put. S. Tho. ibidez dicit

sub. ar. 5. cuiusq; ergo sacro hec diffinitio cōpetit vere et pprie dicit sacm noue legis. et si d oibus verificat: consequēs est qz nomē sacri noue legis vniuoce dicit. illud enīz nomē de multis vniuoce dicit: quoz est vna et eadem rō noīs put pbs dicit in predicamētis. qd intelligi debet de idēitate rōnis noīs illi⁹ quod de plurib⁹ cōmuniter predicat. non d idēitate rōnis noīs cōmunis ad aliquā spēm cōtracti addita differētia. nam vt. S. Tho. notat. p. p. q. 29. ar. vltimo in cor. aliquid est de significatione min⁹ cōmunis: qd tñ non est de significatione magis cōmunis. rōnale enīz icludif in significatione hoīs: qd tñ nō ē de significatione aīalis. vñ aliud ē qz rere d significatione aīalis: et aliud est qz rere de significatione aīalis qd ē homo. hec ille. ¶ Unde in pposito nō qz diffinitio vel rō sacri noue legis preallegata puenit matrimonio et nō solū alijs sex sacris: sequit qz nomen sacri noue legis vniuoce dictū sit de sacro matrimonio et d alijs sacris noue legis. ¶ Probatio assumpti. qm in matrimonio est visibilis forma. s. signus sensibile exterius sensui suppositū videlicet verba vtriusq; contrahētis auditui sensibilia. accipitur enīz in pmissa diffinitione visibile extēso noie. p sensibili cōmuniter. huiuscemodi autē visibilis seu sensibilibus forma est signū inuisibilis grē cui⁹ et causa existit ex diuina institutione. ¶ Ut enī. S. Tho. dedit supra dist. 2. q. p. ar. p. sub. ar. 2. et in hac dist. .q. 2. ar. 3. sacm matrimonij sicut et alia sacra noue legis grām cōfert instrumētali ter et dispositiue. nō ex ppria virtute: sed ex ipsa institutione diuina. p grām enīz qd dat in matrimonio sic carnis concupiscētia reprimit vt sciat matrimonij contrahēs vas suū in honore possidere et nō in passione desiderij. put apłs dicit pma Thesa. 4. et nō solū grām sacm matrimonij causat et significat ex diuina institutione: sed etiā id qd est in matrimonio res et sacm. s. cōiunctionē seu nexū aduicē contrahētū. nā licet ex natura verborū et cōsensu cōtrahētū inascat nexus qdaz inter cōtrahētes: inseparabilitas tñ huiuscemodi nexus fm quā est sacm noue legis: ex diuina institutione. vñ et inter bona coniugij inseparabilitas coniugij sacri appellat. huiuscemodi autē coniunctio spūalis ē in qz matrimonij est sacm: quāuis sit ibi etiā aliq materialis cōiunctio fm qz matrimonij est in officij nature et ciuilis vite. put. S. Tho. in qz distin. sequēte. q. p. ar. 2. sub. ar. p. in cor. et sicut in alijs sacramētis: ita et in matrimonio ipse spiritualis nexus qui est res et sacramentū operatur dispositiue ad gratiam ex diuina institutione. consequēs ergo est qz nomen sacramēti noue legis vniuoce dicatur

dicatur de matrimonio et de alijs sex sacris. Nec obstat qd matrimoniu aliqd heat ppriuz ab alijs sacris: aut aliquo etiã careat quo nõ oia alia sacramenta carẽt. nam sicut qlibet spẽs sub cõmuni genere vniuoco hẽt aliqd propriũ qd alie spẽs sub ipõ genere nõ hũt eo q qlibet spẽs specifica differẽtia ab alijs distiguit: ita et nũmiz q sacm quodlibet aliqd ppriũ heat vñ aliquo careat qd alia sacra nõ hẽant aut illo nõ careat. nã vt premissuz ẽ: idẽtitas rõnis generi vniuoci nõ tollit p diuerfas specificas rõnes spẽrũ sub illo genere

Secundo Notandũ est q d for ma sacri matrimonij exp̃sse habet p. S. Tho. q sunt verba qb̃ cõsensu matrimonialis exp̃mit. vt in hac dis. q. 2. ar. p. ad. p. Et. dis. 2. S. ar. 3. secũda rõne i oppo. de materia autẽ: nõ ita exp̃sset determinate habet ex scriptis suis. imo videt. S. Doc. dubie loqui. nam in hac dis. 26. loco prime allegato ad 2. dicit q sacm matrimonij nõ hẽt aliã materiaz nisi ipsos actus sensui subiectos q sunt loco materialis elemẽti quẽadmodũ est in sacro penitẽtie. Itẽ. ar. 3. ad. 2. dicit q sicut aq̃ baptisimi vel forma verborũ nõ opatur ad gratiã immediate sed ad characterẽ: ita act. exteriores et verba exp̃mẽtia cõsensuz directe faciũt nexũ quẽdã q est sacramẽtũ matrimonij. vbi videt q accipiat act. exteriores p materia: et verba cõsensuz exp̃mẽtia p forma. Sed dis. 2. S. ar. 3. secũda rõne in oppo. que ẽ prope sentẽtie cõfirmatiua tenet q debita materia sacri matrimonij: sũt psonẽ legitime ad contrahẽdũ: qd ẽ iuriste cõiter tenet. In decisõne etiã qstionis dicit q cõsensuz exp̃ssus p verba d̃ presentĩ inter psonas legitimas ad contrahẽdũ: matrimoniu facit. qz hec duo sũt de eẽntia sacramẽti: alia autẽ oia sunt de solẽntate sacramẽti. In respõsione quoqz ad. 4. m. nõ sunt inq̃t. phibita clãdestina matrimonia qsi cõtra eẽntialia matrimonij existẽtia sicut sunt. phibita matrimonia illegitimaz psonaz q sunt materia indebita huic sacro. hec ille. Itẽ dis. 42. q. 3. ar. 2. in. cor. ait. cum in secũdis nuptijs inueniãtur omia q sunt de eẽntia: qz debita materia quã facit psonaz legitimaz: et debita forma. s. exp̃ssio cõsensuz interioris p verba: cõstat q scdm matrimoniu est sacm sicut p. vñ videt q sit qdã variatio in dictis. S. Tho. de materia sacramẽti matrimonij. Sed p dictoz concordãtia distinguẽdũ videt de materia. qz qdã est materia ex q. s. res consistit sicut corpus dicit materia ex qua homo cõstituit. alia vero est materia circa quãz q hẽt rõnẽ obiecti. vbi ergo. S. Tho. di-

cit q actus humani sensui subiecti sunt materia sacri matrimonij: videt accipere materiam sacri ex q. consistit enĩ integritas sacri ex actib. humanis et ex verb. cõsensum exp̃mẽtib. vbi vero dicit psonas legitimas eẽ materiã huic sacri: videt capere materiã circa quã. actus enĩ cuiuslibet matrimonij contrahẽtis: terminãtur ad aliũ contrahẽtẽ in quem tãq̃ in cõiugẽ cõsentit. Sed nõ factis apparet q sunt actus humani in matrimonio cõcurrẽtes q pter verba cõsensum exp̃mẽtia dicãtur eẽ materia sacramẽti. nã actus cõsensuz cuius sint mẽtales: non sunt sensibiles. materia autẽ et forma in oibus sacramẽtis sũt qdã sensibilia. alij vero actus humani pter cõsensuz et verba vñ natus cõsensum exp̃mẽtia: nõ videt eẽ de eẽntia sacramẽti. ac hoc nec sunt materia aut forma q eẽntiam sacramẽti cõstituũt. nõ enĩ tact. manuz vel amplexus aut etiã verba alia incidẽtia sunt de necessitate sacri. quã ob rẽ videt q actus humani quos. S. Doc. ponit materiã huic sacri sint vel ipsi cõsensuz vtriusqz contrahẽtis q fm q p verba exp̃mũtur: sũt quodãmodo sensibiles. quẽadmodũ. S. Tho. dicit. 3. p. q. vltima. ar. 2. ad. p. q cõtritiõ fm eẽntiã est in corde et p̃inet ad interiorẽ penitẽtiã. et tũ virtualiter p̃inet ad penitẽtiã exteriorẽ inq̃tuz implicat. pposituz cõfiteĩ et satisfaciẽdi. et supra dis. 2. 2. q. 2. ar. p. sub. ar. 2. ad. 3. dicit q cõtritiõ q videt interioris tũmodo eẽ penitẽtie: inuenit in penitẽtia exteriori fm qdã signa qbus sensibilibus manifesta tur vel alijs vñ saltẽ ipi penitẽti. Sic ergo dicim. in pposito nõ o. q licet cõsensuz voluntatis fm se non sit sensibilis sed mẽtalis: efficit tamẽ sensu pceptibilis duz p verba vel nut. manifestatur. ipẽ etiã motus lingue et labioz quo verba pferunt. et est aliud realiter a verbis. platis: dici põt actus humanus q est materia ex qua i hoc sacramẽto. et si q alij motus vel actus sunt ad cõtractuz matrimonij cõcurrẽtes de necessitate.

Tertio Notãdum est q ex natura matrimonij inter coniuges inuitur qdã cõtractus quo vn. alteri obligat propria voluntate ad actus matrimoniales. ois aut cõtract. reddi debet qz lege ẽ regulatus. regulatur aut matrimonij cõtract. triplicẽ lege. implicat enĩ qdã ad legẽ nature p̃inẽtia et qdã legẽ humanam cõcernẽtia et alia q lege grẽ instituta sunt. Ad legẽ nature p̃inet pcreatio et educatio filioz ad quã sicut ad finẽ ordinaẽt cõmunicatio opoz inter viz et vxorẽ prout sunt matrimonio cõiuncti. nã enĩ ad id inclinãt nõ solũ hois specifica: sed et generica aialis. oibus siq̃ dez aialibus

Distinctionis. xxvi. xxvij. xxviij. xxix.

comunis intentio est filios precreare. put phs dicit
 8°. ethi. 2° fm hoc bonu matrimonij ponit. ples.
 Rursus lex nature fm rone specificā. s. humane
 nature dicitur vt iunges sibi inuicē fide seruēt vt
 s. neuter ad alienū thoz accedat 7 dbitū mati-
 monij sibi inuicē reddāt. ad q̄ ex ipā nā cōtract^o
 matrimonialis obligātur. ppter mutuā potestātē
 quā inuicē cōiunges sibi tribuunt fm illud apli
 p^o Lōi. 7°. mulier sui corporis potestātē nō hēt
 s; vir. similiter 7 vir sui corporis potestātē nō hēt
 s; mulier. 7 q̄tū ad hec: ponit bonū matrimonij
 fides. Ad legē vero humanā p̄tinet amicitia cō-
 iugalitatis 7 mutuū obsequiū sibi inuicē a cōiugib^o
 ipēdēdū et alia nōnulla q̄ eoz cōiuctū respiciūt.
 7 ista qz debitorōnē ipoztāt: ad bonū fidei redu-
 cunt. Ad legē vero grē p̄tinet 7 significatio cōiū-
 ctionis xp̄i ad ecclesiā: 7 inseparabilitas cōiugū cu-
 ius oppo^m huic significationi repugnat. 7 colla-
 tio grē q̄ in sacro matrimonij sicut 7 in alijs con-
 fert. nō enī ex nā cōtract^o matrimonialis ista cō-
 secuta sunt: s; ex xp̄i institutione. vñ ante xp̄i in-
 carnationē matrimonij ista nō habuit. 7 q̄tum
 ad hec: bonū matrimonij ponit sacfz. Quia igitur
 in matrimonio ex ipā nā cōtractus cōcurrūt
 aliq̄ p̄tinetia ad legē humanā et alia p̄tinetia ad
 leges nature q̄ per hūanas leges determinātur
 prout. S. Tho. deducit. p^o. 2°. q. 95. ar. 2. ideo
 sacf̄m matrimonij magis subiacet ordinationi
 et legi hūane q̄ aliud sacf̄m. fundat enī. put est
 sacf̄m: in p̄tractu matrimonij fm q̄ est i officiu
 nature 7 ad cōiugale societate ordinat. put. S.
 Doc. dicit i fradis. 31. q. p^o. ar. 2. ad. 7^m. quāobrē
 aliq̄ sunt de necessitate hui^o sacf̄i fm ordinatio-
 nē ecclesie: ita vt nō solū deficiētib^o illis q̄ fm le-
 gē grē ex institutione xp̄i requirunt: s; 7 deficiēt-
 b^o illis q̄ ad rōnē p̄tract^o matrimonialis fm legē
 nature 7 hūana iura necessaria sūt: deficiat sacfz
 matrimonij. 7 inde ē q̄ fm leges hūanas ipedi-
 mēta q̄dā assignant q̄b^o sacf̄m matrimonij non
 solū cōtrahēdū impedit: s; 7 dirimit contractū.
 q̄uis tñ hoc speciale hēat p̄ ceteris sacf̄is: non
 ideo dici debet q̄ nō vñ in oce cuz alijs rōnē sacf̄i
 noue legis p̄ticipat. nā q̄tū ad hoc qd̄ est eē no-
 ue legis sacf̄m: eadē rō est ip̄i^o 7 alioz. quicqd̄ sit
 de illo fm q̄ in sui rōne implicat cōtractū quēdā
 volūtarie donationis q̄ humanis legib^o subiacet
 7 eaz cōdicionib^o ac determinationibus firma-
 tur vel infirmatur.

¶ Quarto Notādū est q̄ sacf̄m ma-
 trimonij post p̄ctm: est i
 remediū cōtra cōcupiscētā. put in hac dis. et sup̄
 dis. 2^a. magister ex sc̄toz auctoritatibus tradit.

qd̄ 7 apli sentētia roborat dicit p^o Lōi. 7°. p̄-
 ter fornicationē vnusq̄sq; vxore suā hēat 7 vna-
 q; vx̄ suū. Circa qd̄ tñ aduertēdū est. put. S.
 Tho. inq̄t i hac dis. q. 2. ar. 3. ad. 4^m. q̄ p̄tra cō-
 cupiscētā pōt matrimonij p̄stare remediū du-
 plicat. vno mō ex parte actus et hoc duplicat.
 vno mō vt act^o ad quē inclināt cōcupiscētia exte-
 rius: turpitudine careat. 7 hoc fit p̄ bona mati-
 monij q̄ honestat carnalez cōcupiscētā. alio mō
 vt act^o turpitudinez hñs ipediat qd̄ fit ex ipā nā
 act^o. qz dū cōcupiscētie satisficit i actu cōiugali: ad
 alias corruptionelas non ita incitat. p̄pter qd̄ dicit
 apostol^o meli^o est nubere q̄ vri. q̄uis enī opa cō-
 cupiscētie cōsiderata fm se nata sint cōcupiscētā
 augere: tñ fm q̄ rōne ordinātur: ipam rep̄munt
 qz ex similib^o actib^o similes relinquūt dispositio-
 nes 7 hitus. Alio mō p̄stari pōt remediū p̄tra cō-
 cupiscētā: vt rep̄ma in sua radice. 7 sic remediū
 p̄stat sacf̄m matrimonij p̄ gr̄am q̄ in eo dat. bec
 S. T. Q̄ aut matrimonij sacf̄m gratiā cōferat
 p̄bat eodē. ar. i. cor. 7 sup̄ dis. 2^a. q. p^o. ar. p^o. sub.
 ar. 2°. tū qz p̄ hoc q̄ ē gr̄am cōferre ex ope opa-
 to: differūt sacf̄a noue legis a sacf̄is veteris le-
 gis. tū etiā qz vbiq; dat diuinit^o facultas aliq̄
 dan^o etiā auxilia q̄b^o homo p̄ueniētē vri possit
 facultate illa. eo q̄ de^o nō deficit i necessarijs nec
 in illis q̄ rōnabiliter expediunt. qz ergo i sacro ma-
 trimonij dat hōi ex diuina institutione facultas
 vt eī sua vxore ad plis p̄creationez: cōsequēs ē
 q̄ def ei gr̄a sine q̄ id p̄ueniētē facere nō posset.
 fuit enī p̄pter p̄ctm p̄mi parētis vuln^o cōcupiscē-
 tie effrenate sic appetitū hoīs inflictum: q̄ abiq;
 grē medicina sufficiētē sanari nō pōt. quāobrē
 apostol^o paul^o dolēs et gemēs de carnalis cōcu-
 piscētie infectione: p̄ solā dei gr̄am posse libera-
 ri clamabat dices Ro. 7°. video aliā legē in mē-
 bris meis repugnātē legi mētis mee et captiuā
 tē me in lege peccati q̄ est in mēbris meis. in se
 ego homo q̄s me liberabit d̄ corpore mort^o hu-
 ius: et respōdet. gr̄a dei p̄ iesum xp̄m dñm nrm.
 Et ca^o sequēti dicebat. lex enī spūs vite. s. gratia
 in xp̄o iesu liberauit me a lege p̄cti et mort^o. Itē
 2^a. Lōi. 12. aplius refert ter dñm rogasse q̄ten^o
 discederet ab eo stimulu^o carnis 7 responsū sibi
 fuisse a dño: sufficit tibi gratia mea. q̄si nihil ali-
 ud eēt remediū sufficiēs cōtra carnis effrenataz
 cōcupiscētā. Inde ē q̄ sapiētie. S. dñ. sc̄m qm̄ aliū
 nō possum eē cōtinēs nisi de^o det. Lōdu dim^o er-
 go ex p̄missis q̄ nec act^o cōiugalis nec bona ma-
 trimonij sufficerēt remediuz p̄stare corruptioni
 cōcupiscētie carnalis: nisi in sacramēto matrimo-
 nij gr̄a ad illud p̄stādū cōferret. vñ iuriste dicē

tes sacm̄ matrimonij fuisse a deo institutū in re mediū cōtra cōcupiscētiāz nō tū in eo grām dari videtur ppriā vocē ignorare. Cū aut magister dicit supra distinctione secūda q̄ sacroꝝ noue legis q̄dā prebēt remediū p̄tra p̄ctā z grām ad iūtricē cōferūt vt baptisim⁹: alia in remediūz tm̄ sunt vt cōiūgiū: alia grā z virtute nos fulciūt vt ordo: distiguit sacra fm̄ id ad quod p̄ncipaliter ordinātur. put. S. T. exponit ibi. lec. 2^a. in glo. li. nā vt ip̄e dicit: oia sacra noue legis z cōferunt gratiā z i remediū sunt cōtra p̄ctm̄. verūtā mē q̄dā p̄ncipaliter ordinata sunt i remediūz cōtra specialē morbū: vt matrimonij cōtra cōcupiscētiā. quedā vero p̄ncipaliter sunt ordinata ad remediū morbi simul z ad gratiā cōferēdā: sicut baptisim⁹ q̄ est spūalis regeneratio per quā vet⁹ homo corūp̄t⁹ z nou⁹ generat⁹. q̄dā aut qz gratiā p̄supponūt: ordinātur ad gratie p̄fectionē sicut eucharistia. vii. S. T. eadez lectione dicit. q. p^a. ar. 2°. ad. 3^m. matrimonijz d̄f a magistro o eē tm̄ in remediū: s; hoc ep̄ grām q̄ in eo cōfertur.

Quinto Notandū est q̄ vt accipi p̄t ex dictis. S. T. in hac dif. q. p^a. presertim. ar. p^o. sub. ar. p^o. ad. 2^m. z. 3^m. z infra dif. 29. ar. 3. sub. ar. 2. c. cōiunctio v̄l nex⁹ q̄ dicit matrimonij: relatio q̄dā est realis. q̄ licet sit vna ex parte cause finalis qz. s. ad eādē numero generationē prolis ac educationē ordinātur sed ex parte subiecti alia z alia est fm̄ numeruz. huiuscemodi autē relationis fundamētū videf esse fm̄ mētē. S. T. multiplex. nā in q̄stū matrimonij importat indiuisibile animoz p̄iunctionē fundamētū ipsius ē vel mutu⁹ amor vel mutua fides quā vterqz cōiūx alteri debet. et sic loq̄tur 3^a. p. q. 29. ar. 2°. in. cor. cum dicit. forma matrimonij cōsistit i quadā indiuisibili cōiūctione animoz per quā vnus cōiūgū indiuisibiliter alteri fidē seruare tenet. in q̄stū vero matrimonij importat cōiūctionē obligatoriā corpozū: fundamētū relationis matrimonij est potestas quedā q̄ in vtroqz cōiūge ex verbis cōsensum expm̄ētibus causat. qua alteruter cōiūgū in corp⁹ alterius. put ap̄lus dicit Ro. 7°. habet potestatem. illud enī videf esse fundamētū relationis matrimonij: in quo eēntialiter subsistit vel fundat matrimonij. hoc aut ē mutua potestas cōiūguz in alterutrū. put sc̄t̄s doctor dicit infra dif. 30. q. p^a. ar. 2. in. cor. Et cōfirmat p̄ ea q̄ dicit dif. 28. ar. 4. in. cor. matrimonij inq̄t nō est essentialit̄ ipsa cōiūctio carnalis: sed quedā associatio viri z vxoris i ordine ad carnalem copulā fm̄ q̄ eis dat potestas in inuicē. hoc aut fundamētū vide

tur esse mediātū. est enī immediātū fundamētū associationis piugalis vnitas eo q̄ ad vnā plis generationē z ad vnā vitā domesticaz ordinat̄ put. S. T. inuit in hac dif. q. p^a. ar. p^o. sub. ar. p^o. Unde. S. T. infra dif. 31. q. p^a. ar. 3. ad. 5^m. dicit q̄ in sacris in q̄bus imp̄m̄ character: tradit potestas ad act⁹ spūales. sed in matrimonio ad actus corporales. vnde matrimonij rōne potestatis quaz in se inuicē cōiuges accipiūt cōuenit cū sacris in q̄bus character imp̄m̄ z ex hoc hēt inseparabilitatē. sed differt ab eis in q̄stū potestas illa ē ad actus corporales: z p̄pter hoc non imp̄m̄ characterē spūalē. hec ille. Et r̄qz autē fundamētū. S. Doc. inuit dif. 27. hui⁹. q. p^a. ar. p^o. sub. ar. 2. ad. 3^m. vbi dicit q̄ cōiūctio viri ad mulierē per matrimonij: ē max̄ima cū sit z animaz z corpoz z ideo cōiūgiū nominatur. Secundū aut q̄ matrimonij est sacm̄: videf q̄ fundamētū relationis cōiūgū sit vnitas cult⁹ fidei xp̄iane z cōcorritētio cōiūgū ad prole generādā z educādā ad fidē xp̄i. sicut enī matrimonij vt ē sacramētū addit quādā rōnē cōiūctionis ad matrimonij. put est i officiū nature: ita z hēt imediatū fundamētū supueniēs fundamētō matrimonij fm̄ q̄ est i officiū nature. Unde. S. T. infra dif. 31. q. p^a. ar. 2. ad. 7^m. aliud inq̄t est matrimonio eē matrimonij: z aliud est ei eē sacm̄. qz nō solū ad hoc est institutū vt sit i signū rei sacre: s; etiā vt sit i officiū nature. z ideo rō sacramēti est quedā cōdicio adueniēs matrimonio fm̄ se cōsiderato ex quo etiā honestatē hēt. Et infra. q. 2^a. ar. 2. ad. p^m. dicit q̄ proles p̄out est bonū sacri addit supra. plē p̄out est bonū iūretū a natura. nā enī intēdit prole. put in ipsa saluaf bonū sp̄ci. sed in prole fm̄ q̄ est bonū sacramēti matrimonij: vltra hoc intelligit vt proles suscepta vltorius ordinet̄ in deū. Nō igit̄ est vera opinio dicētū q̄ nexus vel cōiūctio matrimonialis q̄ ex ip̄o matrimonij sacramēto causat̄ ex institutiōe diuina: sit relatio nō realis sed rōnis. naz relatio illa q̄ fundamētuz z causam hēt realē: realis est. cum igitur matrimonialis nexus viri ad mulierem z ecōuerso hēat causam sui realē. s. sacramētum qd̄ in verbis et rebus cōsistit: hēt etiā fundamētum reale. s. mutuā potestatē in inuicē: cōsequēs est q̄ ipsa nexus relatio sit realis. Et cōfirmatur. qz id qd̄ est dispositio ad effectū realem oportet esse reale. non enī ens rōnis causalitatē hēt i effectū realē: ageret enī vltra suā specē. cū igit̄ predicta cōiūctio vel nexus sit dispositio ad aliqd̄ reale. s. ad gratiā gratum faciētē: seq̄tur q̄ aliqd̄ reale sit. Qz autem nexus matrimonialis

disponat ad gratiā ex virtute diuina: notat. S. Tho. in hac dis. q. 2. ar. 3. ad. 2^m. sicut inquit aq̄ baptismi vel forma verborū nō operat ad grām immediate: ita actus exteriores et verba exprimentia cōsensum directe faciunt nexum quēdā q̄ est sacramētū matrimonij. et huiusmodi nexum ex virtute diuine institutionis dispositiue opatur ad gratiā. hec ille. q̄ autē hic dicit nexum ipsum esse sacramētū matrimonij: debet intelligi nō de eo qd̄ est sacramētum tñ: sed de eo quod est res et sacramētum prout ipse Doc. S. dixerat supra eadē. q. ar. p^o. ad. 5^m. et videtur q̄ nexum iste sit ornatus in sacramēto matrimonij quē supra distinctione quarta diximus esse effectum specialem in singulis sacramētis causatum.

Quāntum ad q̄r-
tum articulū respōdendum est
obiectiōibus in cōtrarium. Et
qd̄dem ad p̄mum durādī contra
primā cōclusionē: dicitur falsū
esse q̄ sacramētum matrimonij nō participet eā
dem rationē sacramenti noue legis cum alijs sa-
cramētis. et per cōsequēs q̄ nō dicatur sacramen-
tum noue legis vniūoce cū illis. neq̄ valēt pro-
bationes in contrariū. nā per nullā illarū probat̄
q̄ ratio cōmunis sacri noue legis diuersificet in
matrimonio et in alijs sacris prout in p̄mo nota-
bili deductū fuit. q̄ autē probet̄ rōnē specificā eē
diuersam in matrimonio et in alijs sacris: nō obstat
cōclusioni. nam illud generale est oibus cōrētis
sub cōi vniūoco. vnde si argumētū valeret: pari
ratione probari posset q̄ nullum sacm̄ dicit̄ sa-
cramētū vniūoce cū aliquo alio. nā nō est aliq̄d
sacm̄ qd̄ nō ab oibus alijs differat per aliq̄d sibi
speciale. sicut patet inducēti p̄ singula. Tercitā
mē arguēs ad pbationē minoris. s. q̄ hoc sacm̄
cū alijs noue legis in quibusdā nō conueniat: aliq̄
falsa assumit. sicut est illd̄ q̄ sacra noue legis ex-
cedūt dictamē naturalis rōnis: nō autem sacm̄
matrimonij. hoc autē falsum est. nā et in sacro ma-
trimonij sunt aliq̄ de quib⁹ reddi nō pōt rō na-
turalis. sicut est q̄ ex verbis vtriusq̄ cōiugis cō-
sensum exprimentibus causet̄ in aīa vtriusq̄ orna-
tus quidā et dispositio spiritalis p̄ quā eorū q̄li-
bet scit̄ vas suū possidere ad honorē dei et nō in
passione desiderij. put̄ aplūs dicit̄ p^o Thesa. 4°.
Itē nec rō naturalis reddi pōt de hoc q̄ huius-
modi ornatus dispositiue operet̄ ad collationē
gr̄e gratū faciētis. Itē q̄ proles sit bonum sacri
matrimonij s̄m q̄ ead̄ fidē xp̄i procreāda et edu-
cāda: excedit dictamē naturalis rōnis sicut et ip̄a

fides xp̄i. et nōnulla alia assignari possunt. Pre-
terea q̄ signū sensibile sit extrinsecus appositū per
suscipientes vel p̄ alios: nihil refert ad rōnē sacri
in q̄tum sacm̄ ē. vnde et huiusmodi appositio
aliquādo fit p̄ ministros ecclesie vt in sacro ordi-
nis et cōfirmationis. aliquādo p̄ alios vt in bap-
tismo et in matrimonio. aliquādo autē fit per mi-
nistros maiores. s. sacerdotes. aliquādo p̄ mino-
res vt p̄ diaconos q̄ sanguinē dispēsant sumenti-
bus eucharistiā. nec est cōtra rōnē sacri q̄ etiam
caro xp̄i per eos dispēsetur quicqd̄ sit de rōnē p̄-
cepti. Patet igit̄ q̄ nō est de rōnē sacri noue le-
gis in q̄tum huiusmodi aliq̄s determinat⁹ mod⁹
applicādi exterius sensibile ad suscipiētē sacm̄.
quā ob rez diuersitas huiusmodi applicatiōis
nō arguit diuersitatez rōnis vniūoce sacris. Et
confirmatur. qz in sacro penitētiē licet quedam
pars signi sensibilis applicet̄ suscipiēti sacm̄ per
aliū. s. per sacerdotē vt est absolutio: aliq̄d tamē
eius per ip̄m met̄ suscipiētē sibi applicat̄ sicut est
cordis cōtritiō et oris cōfessio. neq̄ etiā est cōtra
rōnē sacramenti eucharistiē q̄ talis applicatio
fiat p̄ suscipiētē sacm̄. nam pōt q̄s proprijs ma-
nibus sumere corpus et sanguinē dñi salua veri-
tate sacri eucharistiē. Ex q̄b⁹ apparet q̄ arguens
nō satis rationabiliter motus est ad equo cādū
nomē sacri dictū de matrimonio et de alijs. Et p̄
hec patet respōsiō ad. 2^m. Ad. 3^m. dicit̄ q̄ mi-
nor est falsa. put̄ in p^o notabili deductū fuit. et ad
eius probationē dicitur q̄ assumptū nō est vni-
uersaliter verū. nam in sacramēto cōfirmationis
ordinis et eucharistiē: gr̄a cōfertur nō habēti nisi
ponat obicē. q̄ tamē nō ordinatur p̄ncipaliter
ad remissionē culpe mortalis sed ad alios sp̄ia-
les effectus. Itē falsum est q̄ sacm̄ matrimonij
nō augeat gratiā habēti ipsam. nec valēt pbatio
in cōtrariū. tum qz licet cōtinētes sint in p̄-
fectionis statu q̄ nubentes: nō inde seq̄tur q̄ sint in
maiori gratia gratū faciēte. Vnde. S. Tho. 2^a.
2°. q. 1. § 2. ar. 4°. ad. 2^m. licet virginitas inquit
sit melior q̄ continētia cōiugalis: pōt tamē cōi-
gatus melior esse q̄ virgo duplici ratione. p̄mo
quidem ex parte castitatis s. s. ille q̄ est coniuga-
tus habeat animūz magis paratum ad virgini-
tatem seruādā si oporteret q̄ ille qui est actu
virgo. vnde augustin⁹ instruit virgines in libro
de bono coniugali vt dicat. ego non suz melior
q̄ abraham: sed melior ē castitas celibum q̄ ca-
stitas nuptiarum. et rationem postea subdit di-
cens. quod enī nūc ago: melius ille egisset si tūc
agendūz esset. quod autem illi egerunt: sic ego
non agerem etiam si nūc agēdūz esset. Secūdo

qz forte ille q non est virgo habet aliquā excellē-
tiorē virtutē. vnde augustinus dicit i libro
d virginitate. vnde scit virgo q̄ quis sollicita que
sunt dñi: ne forte propter aliquā sibi incognitaz
infirmitatē non sit matura martyrio. illa vero
mulier cui se pferre gestiebat: iā possit bibere ca-
licem dñice passionis. Tum secundo qz licet cō-
tinentibus postea contrahentibus non augeat
gratia ad omnes actus virtutū generaliter: au-
getur tamē ad act⁹ matrimoniales debite exer-
cedos. vnde apostol⁹ p̄ Thesa. 4. cōiugatos
vocat per matrimoniū sanctificatos cū dicit. vt
sciat vnusquisqz vestrū vas suū possidere in san-
ctificatione ⁊ honore: nō in passione desiderij si-
cut gētes q̄ ignorant deū. auctoritas autē apo-
stoli debet intelligi q̄tum ad statū: non q̄tū ad
vite meritū quod magis pensatur ex aio operā-
tis q̄ ex ipso genere actus. ¶ Ad. 4. dicitur q̄
dissimilitudo ibi assignata: non p̄tinet ad ratio-
nem sacramēti in genere: sed ad specificā differē-
tiā. et de hoc dictuz fuit latius in tertio notabili
¶ Ad. 5. dicitur ad minorem q̄ licet ante bap-
tismum inter infideles sit verū matrimoniuz vt
est quidā contractus in officium nature: non tñ
inter eos est sacramētuz matrimoniū. vnde sicut
est de alijs sacramētis: ita ⁊ de matrimonio q̄. s.
nulluz suscipi pōt absqz baptismo. vt enī ait. S.
Tho. infra dis. 39. ar. 2. ad. p̄. q̄ quis infidelib⁹
non cōpetat matrimoniū fm q̄ est sacm̄ i dispē-
satione ministrorū ecclesie cōsistēs: cōpetit tamē
eis in q̄m est i officiū nature. Quod autē arguēs
dicit q̄ si infideles cōiugati baptizētur eorū ma-
trimoniū nō est magis sacm̄ q̄ prius: falsum ē.
imo tunc est sacm̄: nō pri⁹. et ad ei⁹ probationē
dicit q̄ minor est falsa. tum qz ip̄a eorū vita cōiu-
galis ⁊ actus matrimoniales i inuicē reddi post
baptismū in ordine ad fidē xp̄i: sunt noua facta
⁊ opa quib⁹ eorū matrimoniū hēt rōnē sacri. tuz
etiā qz ipse actus baptismi ē quoddā op⁹ opatū
faciēs matrimoniū pri⁹: eē denuo ratificatuz ⁊ p̄
cōsequēs hēre rōnē sacri propter fidē in ipso ac-
ceptam ⁊ cultū religionis xp̄iane protestatum.
vnde. S. Tho. infra disti. 39. ar. 5. ad. p̄. dicit q̄
matrimoniū infidelium nō est oīno firmū et ratuz
sed ratificat postmodum per fidē xp̄i. ¶ Ad. 6. dicitur
q̄ maior non est vnīuersaliter vera. non
enī necessitas vel non necessitas sacramēti est
ratio q̄ ministretur vel non ministretur per mi-
nistros ecclesie: sed talis ratio sumitur ab istitu-
tione diuina. si enī nullus esset ep̄s in mūdo nec
sacerdos: nemo posset ordinari in ep̄m v̄ sacer-
dotem: q̄ quis necessitas huiuscemodi ordinatio

nis imineret populo xp̄iano ad suscipiēda sacra
ecclesie saltē sacramētū penitētiē qd̄ est necessita-
tis mortaliter peccantibus. ¶ Ad. 7. dicitur q̄
minor ē falsa nec valet p̄batio arguētis vt appa-
ret ex secūdo notabili. ¶ Ad. 8. patet solutio
ex respōsione ad p̄. ¶ Ad. 9. patet responsio
ex his q̄ dicta sunt in tertio notabili. ¶ Ad. 10.
dicitur q̄ minor est falsa cōsiderando matrimo-
niuz fm q̄ est sacm̄. s. in q̄tum ex institutione di-
uina est signū rei sacre ⁊ inseparabilitatem indu-
cit ⁊ alia q̄ ad ipsius significationē pertinet. fm
quā rationē matrimoniū sacm̄ ḡre dicitur ⁊ est
quid dignius statu continētiē. vnde ⁊ in ip̄o vt
sic: ex opere opato virtus diuina supra naturā
aliqd̄ opatur. Itē ex habūdātī dicimus q̄ etiam
cōsiderādo matrimoniū fm sui naturā: dicta mi-
nor est falsa. alias beata virgo p̄ cōtractū matri-
moniū cū ioseph decidisset a statu p̄fectionis qd̄
est absurdū. matrimoniū enī beate virginis nō
fuit sacm̄ noue legis christo nondū incarnato.
¶ Neqz valet probatio arguētis ex auctoritate
apostoli. nā ap̄lus ibi loq̄batur de matrimonio
non q̄tū ad sui essentiā q̄ cōsistit in quodā nexu
⁊ societate cōiugali: sed q̄tū ad eius act⁹ matri-
moniales ⁊ sollicitudinē domesticā ac curā mun-
danam quā cōiugati habere cōsueuerūt. ⁊ hunc
intellectū ap̄lus satis exp̄ssit cū p̄mitteret aucto-
ritati allegate. qui sine vxore est: sollicitus ē que
dñi sunt quomodo placeat deo. qui autē cū vxore
est: sollicitus est q̄ sunt mūdi quomodo place-
at vxori ⁊ diuisus est. sup̄ quo verbo interlinea-
ris dicit. nō natura. s. matrimoniū: s̄ actu. i. diui-
sione officij: non p̄ncipalis intentionis vt ibi. S.
Tho. exponit. et vocat p̄ncipalē intentionē: vin-
culū cōiugale vel prolē. Quod autē matrimoniū
ex sui natura nō habeat imp̄fectionem s̄ ex vsu
nubentium: inuit apostolus eodem ca. cum di-
cit. reliquū est vt qui habent vxores tanqz non
habentes sint. vbi interlinearis dicit. studendo
de seruitio: non operi carnis. ⁊ glosa margina-
ria super eodem verbo ait. quod vtiqz facit qui
habens vxorem non erigit debitū sed reddit. ⁊
qui propter infirmitatē propriā ducit vxores
plangens poti⁹ qz sine vxore esse non potuit: q̄
gaudens quia duxit. ⁊ maxime qui pari consen-
su continentiam seruant. hec glosa. et addit. S.
Doc. vel causa generande prolis ad cultum dei
vxorem propriā cognoscat. fm quas rationes
celibatus ioānis non p̄fertur cōiugio abrahe
prout augustinus inquit in libro de bono con-
iugali. Confirmat propositum nostrum augu-
stinus in libro de sancta viduitate. vides inquit

Distinctionis. xxvi. xxvij. xxviij. xxix.

coniugalē pudicitia et thori christiani matrimo-
nialē fidē esse donum et hoc a deo. ut illud quod
ultra liberorum procreandorum necessitatem mo-
dum concubēdi aliquatenus concupiscētia car-
nalis excedit: non nuptiarum sit hoc malus; sed
veniale sit propter nuptiarum bonū. non enim de
coniugio quod copulatur liberorum procreandorum cau-
sa et fide pudicitie coniugalē et indissolubili quod diu
viviunt ambo matrimonij sacro que omnia bona
sunt: sed de illo imo dico carnis vsu qui in infir-
mitate coniugum agnoscitur et internētū boni
nuptialis agnoscitur: ait apostolus. secundū ve-
niā dico: non sicut imperius. Et preterea dato quod
matrimonium quod tunc ad actum et ipsius vsu sit
statu inferior quod status continentie: non ideo dici
debet quod deiciat nubētes etiā primo continētes a
statu perfectiori. nā huiusmodi deiectionis: non
est causa pro se matrimonium: sed voluntas nubē-
tium quod preeligit statū matrimonij statui continē-
tie. cui voluntati et preelictioni: succurrit matri-
monium illā honestatē et imperfectionē ipsius ex-
cusans ac supplens pro bona matrimonij quod sunt. pro-
les fides et sacramentus. et inde est quod matrimonium
dicitur esse institutum in remediū. et hoc satis ex-
presse inuit apostolus per 1° Cor. 7. cum dicit. di-
co autē non nuptis et viduis bonū est illis si sic pro-
miserit sicut et ego. quod si non se continēt: nubāt. me-
lius est enī nubere quod vult. et infra. si quis autē turpē
se videri existimat super virgine sua quod sit supera-
dulta vita oportet fieri: quod vult faciat. ubi et
super verbo et ita oportet fieri: dicit inter alia. ut nu-
bat quod virgo non vult continere. ex quibus verbis
manifeste accipitur quod voluntas propria deiciat nu-
bentes a perfectiori statu continentie: non matri-
monij. Et confirmatur quod ante matrimonium
contractum: volētes nubere decidunt a perfectio-
ri statu continentie quem habuerant. Ad 1^m.
dicimus quod responsio data ad primam rationem est
multum impertinēs. nam remediū contra pec-
catum quod. S. Tho. dicit esse sacramentus: est sensibi-
le signū ex opere operato sanctificās et gratiam con-
ferēs. et ideo non est ad propositum remediū quod
pecunia data exhibet pauperi ne furetur. argu-
ens autē decipitur ex sua falsa opinione quod. i. sa-
cramētū matrimonij nihil conferat ex opere ope-
rato nec gratiam tribuat nec aliquid plus agat: quod
concupiscētia satisfaciēdo pactus coitus remediū
prebere ne contrahētes illicitos appetāt concubitus
hoc autē falsum est. put ex primo et quarto nota-
bili satis constat. Responsio vero ad secundam ratio-
nem non militat contra. S. Tho. qui tali ratione
non vitatur. et licet ratio ipsa parum habeat effi-

caie: arguēs tamē ad eius instātiā aliqua falsa
et inepta assumit. que quod doctrinaz sancti thome
non tāgūt: intacta reliquimus. Ad ea quod durā
dus allegat contra secundam conclusionē et glossis
et expositionibus iuristarū: paucis verbis respō-
deri potest quod in nōo proposito iuriste illud opinā-
tes calcē mittere presumunt in messē alienā. siquidē
de sacris et de eorum effectibus preserti de gratia
in sacramētis collata: non est iuristarū sed theolo-
gorum quorum est sacre scripture studio inserui-
re cuius fide et auctoritate sacra firmatur et quod tunc
est mysteria christi a quo ipsa instituta sunt sacramē-
ta nosse. unde iuristarū auctoritas pace illorum
dixeri deficit in proposito. motuum autē eorum
fallit. quod interuentio pecunie permittitur in matri-
monio non rōne qua est sacramētus: sed in quod tunc
est quoddam contractus in officium nature ordinatus
sicut quam rōnem matrimonij non habet spūali-
tatē. quā obrem locum in eo hēt pactio pecunia-
ria. Et hāc respōsionē pretēdit. S. Tho. dist. pcc-
dente. 2. q. 3. ar. 2. sub. ar. p^o. ad. 2^m. Neque est
simile de ingressu monasterij. quod talis ingressus
est pure spūalis non habens implicatum de sui rōne
aliquid temporale quē ad modo dū sacrum matri-
monij propter quod licite possit pactū pecunie inci-
dere. Dicitur autē magistri sen. debet intelligi
sicut. S. Tho. illud exponit ubi allegatur est in
quarto notabili. Capitula autē que iuriste alle-
gāt ex decretis non probant eorum propositū sicut
patet illa recte intuentibus. Ad argumēta con-
tra tertiā conclusionē ad primū aureoli dicit quod mi-
nor est falsa. quoniam aliquid reale absolutum non
adueniēs est fundamentū relationis matrimonij
prout in quito notabili latius fuit deductus. quod
non est in corpore sicut in subiecto prout arguens
putat sed in anima. Ad argumēta autē petri de palu-
de quibus probat fundamentū relationis matrimo-
nij esse reale absolutū concedimus. nā illud vide-
tur nobis esse de mēte. S. Tho. et de hoc dicitur
fuit in quito notabili. Ad argumētū ante oppo-
sitū respōdet. S. Tho. in hac dist. 26. q. 2. ar. p^o
ad. p^m. et in hoc articulo terminatur.

Distinctio trigesima
 z trigesima prima z trigesima secunda.

Circa tri-

gesimam distinctio-
 nem z aliqs sequen-
 tes qritur vtru ma-
 trimoniū beate ma-
 rie virginis habue-
 rit aliqua bona ex-
 cusantia illud et ar-
 guitur q sic. qz ma-
 trimoniuz eius fuit

vnioce matrimoniū cū matrimonio aliaz. sed
 matrimoniū aliarū habet aliq bona excusantia
 vt patet p magistrū dif. 31^a. ergo z matrimoniū
 beate marie virginis habuit illa. ¶ In oppositū
 arguit. qz fm p^hm. 8°. ethi. amicitia que ē inter
 vix z vxore est naturalis z includit ise honestū
 vtile z delectabile. sed illud qd de se ē honestum
 nō indiget aliqua excusatione. ergo nec matri-
 monio debent bona excusantia attribui. ¶ In
 hac qstione erūt q̄tuoꝝ articuli vt supra.

Qantum ad p-

imum articulu sit p̄ma cōclusio
 qz matrimoniū hēt aliqua bona
 illud excusantia. s. fides. ples et
 sacm. hāc conclusionem tenet

S. Tho. in hac dif. 31. q. p^a. ar. p^o. z. 2°. ¶ Secū-
 da cōclusio est q per p̄dicta bona act^o matrimo-
 nij excusatur a peccato z nō sine illis. hāc cōclu-
 sionē tenet. S. Tho. vbi supra. q. 2^a. ar. p^o. z. 2°.
 ¶ Tertia cōclusio ē q brā virgo añ ei^o coniugū
 cū ioseph vouit virginitatē non absolute s̄ sub
 cōdicione. s. nisi de^o aliter disponeret. hāc cōclu-
 sionem tenet. S. Tho. in hac dif. 30. q. 2. ar. p^o.
 sub. ar. p^o.

Qantum ad se-

cundū articulu arguēdū est cō-
 tra cōclusiones. Et qdē contra
 p̄mā arguit scot^o pbādo q non
 ideo coniugū debet hēre aliqua

bona excusantia actū: ppter dānū rōnis qd ho-
 mo in illo actu incurrit. p̄mo qz ī statu inocētie
 fuisset matrimoniū hīs illa bona: nec tñ fuissent
 tūc excusantia actū carnalē cū tūc nō fuisset aliq̄d
 dānū. ergo nec tūc ponēda sunt tāq̄ excusantia
 illū actū. ¶ 2°. qz in matrimonio ioseph z ma-

rie nō oportuit ponere aliq̄ excusantia. nec vni-
 uersaliter ī matrimonio spūali cū pari voto ca-
 stitatis cōiugū. ¶ 3°. qz multo magis puat ho-
 mo vsu rōnis p̄ somnū q̄ p̄ istū actū z magis fm
 intētionē. vñ p^o ethi. dī q felix nō differt a mise-
 ro nisi fm medietatē vite. s. in vigilia z fm extē-
 sionē qz somn^o diu puat. iste aut act^o q̄si momen-
 taneē. ergo nullus fm rectā rōnē deberet se ex-
 ponere sōno nisi eēt aliq̄ bona excusantia z me-
 liora istis qd tñ nō cōcedit. Dicit forte q ibi sūt
 bona excusantia necessitas nature z cōfortatio
 organoz. qz sine sōno eēt nimia debilitatio z he-
 betatio sensitiaz viriū. z p consequēs impediret
 intellect^o qz intellect^o impediret phātasima
 te. alit dī q nō patit p̄prie q̄s dānū in sōno sicut
 in isto actu. qz post sōnū vigoꝝ intellect^o: sed
 post istū actū hebetat. ita q p̄ istū actū nō tñ p̄-
 uatur q̄s illo bono: s̄ reddi^o min^o apr^o z habilis
 ad aliq̄d bonū post illū actū. oppositū est d̄ sōno.
 Sed p̄tra ista arguit. qz p̄petu^o vsu rōnis ē ma-
 ius bonū q̄ act^o virtutis. et ideo q̄ p̄ aliquē actū
 puaret se p̄petuo vsu rōnis: peccaret mortalit.
 sed carētia vsu rōnis p̄ momēto nō est tātū ma-
 lū sicut act^o opposit^o actui virtutis. nec qd cū q̄ p̄-
 uans vsu rōnis ad tēp^o est pctm̄. nā nimia tor-
 mēta ita ipediūt vsu rōnis sicut voluptates: z
 tñ martyres sciēter se exponētes ad talia tormē-
 ta: nō peccabāt s̄ merebātur. ¶ 4°. arguit au-
 reol^o qz null^o act^o virtutis indiget aliq̄ excusante.
 s̄ act^o matrimoniē act^o virtutis. ergo zc. ¶ Cō-
 tra secūdā cōclusionē arguit durād^o z aliq̄ qdam
 pbātes q cognoscens vxore ad vitādū fornicā-
 tionē nō in vxore sed in se: nō peccet. p̄mo qz
 plus tenet q̄s sibi q̄ alteri. s̄ indistincte p̄pter vi-
 tadā fornicationē in cōiuge petēs debitum non
 peccat. ergo multo min^o p̄ vitadā in se. ¶ 2°.
 qz nō pōt dici q vitare fornicationē in alio p̄ti-
 neat ad redditiōē debiti plus q̄ vitare ī seipso.
 qz reddere debitū est cū peti^o exp̄sse vel interp̄-
 tatiue quādo scit illā tentari de seipso. sed quādo
 nō petit ab isto nec tentat de isto sed specialiter
 de alio: tūc si cognoscat nō est redditio s̄ p̄p̄re
 petitio sicut z si p̄ se petat. ¶ 3°. qz passio non ē
 pctm̄ nisi deoꝝ dinet hominē. sed quādo rō eam
 ordinat z eā p̄uenit z rep̄mit: tunc ipsa nō deoꝝ
 dinat. vnde cū homo hūc actū eligat ne passio
 ad pctm̄ impellat eum: nō est pctm̄. ¶ 4°. qz si
 passio p̄cedēs fuit vitiosa qz forte tentat^o de alie
 na p̄uenit in dicitū rōnis: tamē non seq̄tur q̄ act^o
 sequēs sit vitiosus qui nō seq̄tur ex passione sed
 impatur a rōne volēte corrigere qd omisit vl^o a-
 misit. ¶ 5°. qz actus quādo est d̄ se mal^o z ordi-

Distinctionis. xxx. xxxj. et. xxxij.

nat ad bonū finē: nō fit male de quo q̄ritur. sed
 actus matrimonij ē huiusmodi. ergo ꝛc. ¶ 6.
 quia quādo p̄ncipalis finis nō est possibilis: licitū
 est intēdere secūdarū finē. sed p̄ncipalis fi-
 nis matrimonij ē liberoꝝ procreatio. secūdarū
 autē est vitatio fornicationis magis in seipso q̄
 in alio. vñ aplūs propter fornicationē vitādā
 vult q̄ hēat vnūsq̄sq̄ suū et vnaqueq̄ vix suū.
 vnde si senes ⁊ steriles q̄ prolē habere nō possūt
 propter fornicationē vitādā cōtrahār: non pec-
 cant. licet itaq̄ ad secūdū finē conuenire ad quē
 licet cōtrahere. ergo si tibi licet cōtrahere ⁊ p̄ cō-
 sequens petere. p̄pter prolē vbi est possibilis: sic
 vbi illa nō est possibilis. sicut licet cōtrahere. p̄-
 ter vitandā fornicationē in seipso: sic p̄pter hoc
 licet cōuenire ⁊ debiti petere. nō sic autē licet cō-
 uenire propter sanitatē: q̄ illa nō est finis matri-
 monij nec p̄ncipalis nec secūdarū. vnde ⁊ si ho-
 mo aliter nō possit sanari nisi cognoscēdo vx-
 orem: nō propter hoc deberet eā cognoscere. q̄
 quāuis finis esset bonus: tñ nō eēt bonus huius-
 modi act⁹. q̄ sicut dicit̄ vulgo ista cauda nō est
 in isto vitulo. sicut nec p̄pter hoc liceret baptiza-
 ri. ergo ꝛc. ¶ Contra tertiā cōclusionem arguit
 scotus. pbādo q̄ beata virgo nō vouerit castita-
 tem solū sub cōdicio. s. nisi de⁹ aliter dispone-
 ret. p̄mo q̄ in oī voto quārūcūq̄ absoluto: in-
 telligitur hec cōdicio si deo placet. q̄ nullus de-
 bet deo offerre aliqd̄ velit ipse aut nolit nec or-
 dinate intēdit offerre. sic ergo cū ista cōdicio sit
 intellecta: stat votū simpliciter absolutū. ¶ 2.
 q̄ sancti cōuincūt hoc ex illo verbo interroga-
 tionis ei⁹ ad gabrielez. quomodo fiet istud qm̄
 vix nō cognosco: si enī tātūmodo non cogno-
 uisset ⁊ sine firmo p̄posito nūq̄ cognoscēdi: nul-
 la esset q̄stio. q̄ in posterū cognita cum nō esset
 sterilis cōcepisset. ⁊ ideo fuit questio de supra-
 naturali: q̄ firmissime vouerat vel disposuerat se
 nūq̄ cognoscēdā a viro. ⁊ ad hunc intellectum
 exponit augustin⁹. spūsanctus supueniet in te.
 ¶ 3. q̄ dicentes ipsam non simpliciter vouisse
 hoc ponunt: q̄ si simpliciter vouisset: non potu-
 issent cōtrahere matrimonū. sed hoc nō valet q̄
 illa duo sunt cōpossibilia. q̄ in contractu matri-
 monij est mutua datio corpōꝝ ad carnalem co-
 pulam nō nisi sub cōdicio implicite si petatur.
 vnde contrahētes cum proposito statim vouē-
 di castitatē: vere contrahūt. hec autē cōdicio nō
 p̄iudicat voto castitatis p̄posito etiā in cōtractu
 matrimonij: nisi illa cōdicio ponat̄ in effectu. er-
 go vbi est certitudo simpliciter q̄ nūq̄ ponat̄
 in effectu: ibi in nullo p̄iudicat voto castitatis

contractus matrimonij. sed hic fuit talis certifi-
 catio. ex quo enī abathē p̄mo habem⁹ q̄ ange-
 lus instruxit ioseph dicens. noli timere accipere
 mariam in coniugem tuam: multo magis indu-
 bitanter concluditur q̄ ip̄a p̄ angelum vel im-
 mediate a deo anteq̄ desponsaretur ip̄i ioseph fuit
 certitudinaliter edocta. noli timere accipere io-
 seph virum iustū in coniugē. ecce enī spūsanct⁹
 dabit tibi eum in custodem ⁊ testē virginitatis.
 q̄ tecum pari voto contineat ⁊ in multis tibi ad-
 custodiam virginitatis congruētibus obsequa-
 tur. nec mirum de ista probabilitate: cuz quicqd̄
 factū est in ioseph per visionem angeli: totū fa-
 ctum est ratione marie que fuit imediata in illa
 ineffabili et mirabili conceptione. s. vñ geniti fi-
 lij dei. ¶ 3. tē adultera habet potestatem corpo-
 ris viri sui q̄ per matrimonium fuit sibi data et
 indefectibiliter data. et tamē non habet nec ha-
 bere potest vsum illius. p̄pter peccatum probi-
 bēs perpetuo vsum st̄te potestate data i matri-
 monio. multo magis ergo propter aliquā cau-
 sam honestā posset ordinare q̄ aliqua daret al-
 teri potestatem corpōꝝ sui sine intētionē vnq̄
 dādi vsum. ⁊ multo magis liceret contrahere si
 sciret dictū coniugē nūq̄ petiturū. ¶ 5. arguit
 p̄ exēplū dices q̄ huiusmodi exēplū haberi pōt
 extra de verbo signi. ca. exīt qui seminat. li. 6.
 vbi dicit̄ sentētialit̄ q̄ retēto dñio: cōcedere alijs
 vsum non est inutile q̄ vsum est necessarius vt̄
 tibus. ⁊ a simili in p̄posito cōcedere potestātē
 corpōꝝ sui ad talē actum si petatur retēto tñ
 vsum sibi q̄ ab illo nō petet: nō est inutile. tñ istud
 exēplum patitur calūniā. qm̄ nō ita videtur q̄
 vsum possit reservari dominio tradito sicut ecō-
 tra. q̄ posteri⁹ magis tradit sine p̄ori q̄ ecōtra.
 sed quo ad hoc valet: q̄ alicui pōt cōpetere vnū
 sine alio. in p̄posito tñ maria nec vsum sibi reti-
 nuit auctoritate sua: s̄ certificata fuit a spū sc̄to
 q̄ nūq̄ alius cui vsum debebatur illum exigeret.
 ¶ 6. arguit p̄ aliud exēplū. q̄ si q̄s cōtraxisset
 sponsalia cum iuramēto ⁊ post vouisset virgini-
 tatem: videtur illi cōsulēdū q̄ cōsumaret spōsa-
 lia cōtrahendo defacto vt̄ seruaret fidem in iu-
 ramento. ⁊ tamē vt̄ seruaret votū: statim ante cō-
 sumationem deberet homo volare ad ordinez.
 ergo licet isti dare potestātē corpōꝝ sui coniu-
 gi contrahēdo vere matrimonium ratum: ⁊ ta-
 mē cum intētionē nūq̄ dādi vsum. videtur
 etiā ex parte sui hoc: q̄ scit nūq̄ vllum vsum
 petiturum. ergo multo magis liceret contrabe-
 re si sciret p̄dictum coniugem nūq̄ petiturū.
 hec scotus.

Quantum ad ar-
 ticulū tertium pmo notandū est
 put accipit ex dictis. S. Tho. su-
 pra dist. in. 26. q. 2. ar. 2. q. ma-
 trimoniū et est in officii nature
 et est in remediū contra peccatū z est sacm eccle-
 sie. pmo modo fuit institutum ante peccatum
 per illa verba q̄a deo inspirat̄ adā protulit gen.
 2. quamobzē relinquet homo p̄sem suū z matrē
 et adheribit vxoz̄i sue et erunt duo in carne vna.
 v̄l per illa verba precedētia. et edificauit dñs de-
 costam quā tulerat de adam in mulierē et addu-
 xit eam ad adam. nam adduxit eam illi in adiuto-
 riū simile sui sicut predixerat caplo pmo. in adiu-
 toriū videlicet coniugalis et domestice vite. Se-
 cundo modo fuit matrimoniū institutū post pec-
 catum. et quāuis hec institutio nō legat̄ expresse
 in sacra scriptura: certum tamē est factā fuisse. p-
 ut constat ex illis verbis apostoli. propter forni-
 cationē vnusquisq̄ suā vxozēz habeat et vnaq̄q̄
 virū suum habeat. Tertio modo institutum fuit
 matrimoniū in noua lege a xp̄o. nec inuenit̄ exp̄s-
 sius q̄s p̄ illa verba Mathei. 19. quod ergo deus
 coniunxit: homo nō separet. inseparabilitas enīz
 competit matrimonio quantū ad p̄fectam rōnez
 fm q̄ est signum p̄petue cōiunctionis xp̄i et eccle-
 sie. nam licet cōueniat illi quodā modo fm q̄ ē in
 officium nature ad bonū prolis ordinatū. put ha-
 betur de voto et voti redēptione caplo vnico li-
 bro sexto: magis tamen directe separabilitas con-
 iugū repugnat significationi predicte q̄s bono p-
 lis. put. S. Tho. dicit infra dist. 33. q. 2. ar. p̄. ad
 2^m. nam ad bonū. plis pōt sufficere diuturna con-
 iunctio viri et vxozis et si nō esset p̄petua. put. S.
 Doc. inuit eadē dist. q. p̄. ar. 3. sub. ar. 3. in. c. vnde
 inseparabilitas matrimoniū fm q̄ ordinat̄ ad bo-
 nū. plis: nō ē p̄ma it̄tione nature ad quā ptinet
 ei⁹ p̄creatio z nutritio z instructio: nisi quōsq̄z proles
 ad p̄fectā etatez pueniat. put. S. Tho. dicit ibi. q.
 2. ar. 2. sub. ar. p̄. ad. p̄^m. est tñ de p̄ma it̄tione
 fm q̄ matrimoniū ē sacm ecclesie. et ideo vt. S.
 Doc. dicit ibidē ad. 3^m. ex quo institutus est vt sit
 ecclesie sacz: manēte tali institutione nō pōt sub
 disp̄satione cadere: nisi forte fm q̄ sit in miracu-
 lis p̄eum q̄ illud instituit. Secundū p̄mā aut̄ isti-
 tutionē. s. in officii nature: matrimoniū habet du-
 plicē finē. put. S. Tho. notat supra dist. 26. q. p̄.
 ar. p̄. in cor. vnū p̄cipalē qui est. plis. p̄creatio et
 educatio vsq̄z ad p̄fectū statū hoīs iquātū homo
 est: qui est stat⁹ virtutis. vñ fm p̄hm. 8°. ethi. tria
 a parētib⁹ habem⁹. s. esse nutrimētuz et disciplinā

filius aut̄ a parente educari et instrui non posset
 nisi determinatos et certos haberet parētes. hoc
 autē non est nisi esset aliqua obligatio viri ad mu-
 lierem determinatā que matrimoniū facit. Aliuz
 finē secūdariū habet matrimoniū etiā fm q̄ ē in
 officii: q̄ est mutuū obsequiū sibi a iugib⁹ in reb⁹
 domesticis imp̄selum. sicut enīz naturalis ratio di-
 ctat vt hoies simul cohabitēt qz vn⁹ solus nō suffi-
 cit sibi i omnib⁹ que ad vitā pertinet p̄pter quod
 homo dī naturaliter politicus: ita etiā eozuz que
 necessaria sunt ad humanā vitam: quedam ope-
 ra sunt que viris competunt quedam vero mulie-
 ribus. vnde natura hominis inclināt vt sit quedā
 associatio viri ad mulierē in qua est matrimoniū.
 vtrūq̄z autem finem p̄stangit. 8°. ethi.

Secundo Notādū est q̄ tria illa
 q̄ ponunt bona matri-
 monij. s. fides. ples et sacm: nō sunt sacro matri-
 monij quasi extrinsec⁹ adiacētia. put. S. Tho. inqt
 in hac dist. 31. q. p̄. ar. p̄. ad. 2^m. sed sunt d̄trinseca
 ipsius rōne tanquā ad illa p se z fm. p̄p̄iaz rōnez
 ordinati. prima duo fm q̄ est in officii nature cō-
 siderādo fidē et plem. put sunt in suis p̄ncipijs vt
 pro. ple capiat̄ int̄tione. plis et. p̄ fide debitū seruā-
 di fidē: nā sine istis matrimoniū esse non pōt. ip̄li
 cant̄ enī i matrimonio ex ip̄a pactiōe iugali. put
 S. Tho. notat i hac dist. 31. q. p̄. ar. 3. in. c. ita vt si
 p̄trarium aliqd̄ exp̄meret̄: nō esset v̄z matrimo-
 niū. tertiuū vero bonū est de intrinseca ratione ma-
 trimonij inquātū est sacz ḡe. put. S. Doc. ibidē
 dicit. verūtāmē nō est de intrinseca rōne matrimo-
 niū nec inquātū ē in officii nature nec inq̄s^m ē sacz
 ecclesie: q̄ ista bona sint excusantia matrimonij
 aut ipsi actū. sed hoc accidit matrimonio post q̄s
 vis generatiua p̄ quā peccatū originale traducit̄
 infecta est et corrupta p̄t̄ p̄mū ade peccatuz. ex
 tūc. n. in cōiunctione viri et vxozis: iactura q̄dā rō-
 nis contingit p̄pter vehementiā delectationis q̄
 in eozū cōmixtione carnali absorbet̄ ratio. in ea
 etiā cōiunctione supuenit̄ carnis tribulatio quā
 oportet cōiugatos sustinere ex solitudine tēpo-
 raliū. p̄pter quod ap̄lus dicebat p̄ma 1° cor. 7°.
 si acceperis vxozē non peccasti. et si virgo nupse-
 rit nō peccauit. tribulatio nē tamē carnis hēbunt
 h̄mōi. vnde et in statu inocētie ante peccatū: fuis-
 sent ista bona matrimoniū et matrimoniū v̄l actū
 eius honestātia. non tñ tunc fuissent matrimoniū
 aut eius actū excusantia. nō enī in illo statu i actu
 matrimoniū iactura incidisset mentis. nec carnis
 tribulatio ob solitudinē temporalium coniuges
 vexaret. nam nullū in statu innocentie fuisset ma-
 lum: nec deformitas immoderate concupiscen-

tie contigisset: quando vires inferiores omnino rationi subdebanť. vnde augustinus ait. 14.º. de ciuitate dei cap. 26. absit vt suspicemur non potuisse proles fieri sine libidinis morbo. sed eo volūtatis nutu mouerent illa mēbra: quo cetera. et sine ardore ac illecebroso stimulo cum tranquillitate anime et corporis. et infra. vt enim ad pariedum non doloris gemitus sed naturalis impulsus feminea viscera relaxaret: sic ad concipiendum non libidinis appetitus: sed voluntari⁹ vsus naturam vtrāq; coniungeret. hec augustinus. de esset aut tunc libidinis appetitus: non quasi in statu innocentie minor esset delectatio sicut sensum quē nunc: imo fuisse tunc tanto maior delectatio sensibilis: quāto esset natura humana purior et corpus magis sensibile. sed ideo id cōtingeret quia vis concupiscibilis non inordinate se extulisset super delectatione quā per rationē regulata fuisset. ad quā non pertinet vt sit minor delectatio in sensu: sed vt vis concupiscibilis non inordinate delectationi preter rationis mensuram inhereret quod sonat nomen libidinis. quē admodum gula in cibo non minorem habet delectationem quam gulosus: sed minus ei⁹ concupiscibilis super huiusmodi delectatione requiescat. vnde verba augustinus inducta non excludunt a statu innocentie magnitudinem delectationis: sed ardorem libidinis et inordinem anime. Et de hoc. S. Tho. 2.º. 1.º. sen. dis. 20. q. 1.º. ar. 1.º. et 2.º. Et. 1.º. p. q. 98. ar. 2.º. Cum igitur in matrimonio vel eius actu nullus malum aut iactura in statu innocentie incidisset: cōsequens est quod nullis bonis indigeret illud vel eius actum excusantibus. nā vbi malum aut defectus non est: non est opus excusatione. **¶** Ex quibus inferimus quod in matrimonio beate virginis quāuis fuerint predicta bona prout magister ex verbis augustinus in littera dicit: non tamen fuerunt matrimonium excusantia. tum quia huiusmodi bona non dicuntur matrimonium excusantia nisi vel quantum ad actus coniunctionis carnalis qui post peccatum ad eum non contingit sine iactura rationis. vel quantum ad sollicitudinem rerum temporalium quā coniuges habent vt filii et domui sue prouideant. iuxta quod apostolus dicebat 1.º. Corin. 7.º. qui cum vxore est sollicitus est quod sunt mundi. sed vtrūque horum in matrimonio beate virginis defuit. nam nullus fuit ibi carnalis concubitus. nec mens beate virginis sollicita fuit eorum que mundi sunt. sed vt augustinus dicit semper intenta fuit in domino. nec in ipsa motus aliquis vel actus vniuersus fuit inordinatus. vñ nec mortale peccatum commissit nec veniale. vt in ea impleatur quod scriptum est canticorum. 4.º. tota pulchra es amica mea et macula non est in te.

¶ Tercio Notandum est prout accipitur ex dictis. S. Tho. in hac distinctione. 31.º. q. 1.º. ar. 2.º. ad 2.º. quod fides sicut quod ponitur bonum matrimonij: non est fides quod est virtus theologica: sed est quedam pars iusticie sicut quod promissa seruatur que vulgariter fidelitas appellatur. est enim in matrimonio quidam contractus in quo vir et vxor sibi inuicem promittunt quod alter alteri debitum reddat: et neuter ad alium horum accedat. insurgit autem huiusmodi debitum ea ratione: quod per contractum matrimonij vterque coniugum partem sui corporis transfert in alterum quantum ad actum matrimonialem coitus sicut illud apostoli 1.º. Corin. 7.º. vxori vir debitum reddat: similiter autem et vxor viro. et explicans rationem debiti: subiungit. mulier sui corporis potestatem non habet sed vir. similiter autem et vir sui corporis partem non habet sed mulier. fides ergo quod ponitur bonum matrimonij quoddam iusticie debitum importat. quod vt philosophus docet. 5.º. ethi. est proprie ad alterum non ad seipsum. sui enim ad se nec proprie est ius nec iniuria. vnde per fidem quod ponitur bonum matrimonij neuter coniugum sibi aliquid debet sed suo coniugi. debet autem alter alteri duo preacta quod in bono fidei implicant. scilicet quod debitum sibi reddat et quod ad alium horum non accedat. nam per quod libet horum importat iusticie debitum quod vnus coniugum alteri tenetur lege matrimonij: sibi autem nequaquam. non enim coniugum ex vi contractus matrimonij sibi ipsi tenent reddere debitum aliquo casu: nā non inuit secum matrimoniale contractum sed cum suo coniuge. nec fidem sibi ipsi seruare per contractum matrimonij pollicetur: sed suo coniugi. vnde quāuis quod accedit ad horum non suum peccet contra id quod sibi ipsi debet sicut illud apostoli 1.º. Corin. 6.º. qui autem fornicat in corpus suum peccat. et tamen illud debitum non est ex lege matrimonij sed ex lege dei et ex rationis dictamine quibus vnusquisque debet sibi ipsi non agere contra virtutem aut contra preceptum dei. est enim huiusmodi debitum: iusticie generalis ad quā pertinet actus omnium virtutum sicut philosophus dicit. 5.º. ethi. quod iusticia est omnis virtus. per quod modum siue coniugatus siue non coniugatus: sibi ipsi debet non accedere ad non suum. ex lege autem speciali matrimonij: vterque coniugum debet non sibi sed alteri coniugum cui fidem seruare promittit. **¶** Ex quibus inferimus quod vterque coniugum tenent ex contractu matrimonij reddere debitum alteri coniugum expresse vel interpretatiue id petenti: salua tamen persone sue incolumitate. nam contra personam ipsius salutem et consistētiā iniusta esset exactio. nec tunc teneretur coniugum alteri petenti satisfacere nisi ex causa illicita factus fuisset impotens vel sibi

noxius ad reddendū put. S. Tho. notat in hac
 dif. 32. ar. p^o. ad. 2^m. et. 3^m. verūtamē exigere de
 bitum nō tenet quantūcūq; carnali cōcupiscētia
 ferueat: etiā p vitanda in se fornicatione. neq; enī
 tenet lege matrimonij per quā vt premissum est
 non efficitur debitor sui quātū ad ipsius act^o red-
 ditione; sed alterius coniugis. Unde. S. Tho.
 infra dif. 38. q. p^o. ar. 3. sub. ar. 2. ad. 4^m. q. inquit
 ex matrimonij vinculo nō obligat quis ad debitū
 petendū: ideo non pōt petere debitū sine pecca-
 to. quāuis possit sine peccato reddere debitū exi-
 gētī postq; obligatus est ad hoc p carnalē copu-
 lam precedētē. nec lege diuina aut rationis ad
 id tenet: cū huiuscemodi actus turpitudinē habe-
 at ex imoderantia passionis et detrimētum affe-
 rat menti. vnde et ad bona spiritalia hominem
 reddit ineptū prout magister ex dicitis augustini
 hieronimi et ambrosij dicit in littera. ¶ Fallit igitur
 ratio quorūdam sic argumentantiū. magis te-
 netur quisq; vitare fornicationē in seipso q̄ in cō-
 iuge. sed pro vitanda fornicatione sui cōiugis te-
 netur alter carnaliter illi reddere debitū. ergo et
 pro vitanda fornicatione in seipso tenet exigere
 debitum a coniuge ac illi carnaliter cōmisceri. Et
 confirmāt argumētationē suam dicētes q̄ ad bo-
 num fidei quod matrimonij implicat: duo perti-
 nent. s. reddere debitum cōiugi et ad alienū tho-
 rum non accedere. nam si semp debitum redder-
 et tamē ad non suum cōiugem accederet: con-
 tra bonum fidei nihilominus faceret. sicut ergo te-
 netur quilibet coniugūz ppter bonum fidei debi-
 tū reddere ad vitandam fornicationem in alte-
 ro: ita et ad bonum fidei pertinet q̄ quisq; ne ac-
 cedat ad non suam et pro vitanda fornicatione in
 se: debitū exigat. fallit certe isto q̄ argumētatio qz
 procedit ex falso supposito. s. q̄ exigere debitum
 pro vitanda fornicatione in se: pertineat ad debi-
 tum fidei. nam licet vitare fornicationem in se v-
 triq; coniugum conueniat et vi fidei promisse q̄
 ponitur bonum matrimonij: non tamen id cōue-
 nit exigendo debitum. nam sunt alij modi hone-
 stiores et efficaciores quibus coniūx potest forni-
 cationem in se vitare. sicut ieiunando orando et
 studio litterarum vacando. et precipue ex dei ad-
 iutorio quod nulli deest pie poscenti. potest autē
 quilibet his auxilijs vti ne fornicetur: eo q̄ concu-
 piscētie motus imperio sue voluntatis subdun-
 tur s̄m illud gene. 4. sub te erit appetitus ei^o et tu
 dominaberis illius. in altero vero coniuge nō sic
 potest vitare fornicationem: quia non est in eius
 potestate appetitus illius. ac per hoc nec pōt con-
 cupiscētiā ipsius ieiunijs et orationibus aut a-

lijs abstinentijs refrenare: quoniā ad huiuscemo-
 di opera non valet vnus coniugū alium arctare.
 nec habet alium modum efficacem nisi reddēdo
 debitum ad quem ex lege matrimonij et fide pro-
 missa ipse tenetur.

¶ Quarto Notandum est q̄ vt. S.
 Tho. deducit in hac disti. 31^a. q. p^o. arti. p^o. in cōmixtione carnali viri et mu-
 lieris: quedam rationis iactura incidit. eo q̄ ppter
 vehementiam delectationis absorbetur ratio
 ita vt non possit in actu ipso aliquid intelligere.
 vnde duo ibi mala cōtingunt. s. imoderatio pas-
 sionis que est vitium in moribus: et mentis hebe-
 tudo quibus ad spiritalia bona redditur homo
 ineptus. quamobzē exodi. 19. dicit populo accep-
 turo legem dei. estote parati in die tertium et ne
 appropietis vxoribus vestris. et vt hieronim^o
 dicit: in actu coitus corda prophetarū spiritu pro-
 phēcie non tanguntur. Augustin^o quoq; dicit in li-
 bro. 2° soliloquioz. nihil sic deicit animā ab arce
 virtutis sue: sicut contactus ille corporum sine q̄
 vxor haberi non potest. eligere aut aliquid q̄ ho-
 mo fiat ex persationis et ad diuina ineptus: esse
 non pōt absq; peccato: cum homo et ad ratione
 vtendum et ad res diuinas capiēdas fuerit crea-
 tus. cōmixtio igitur carnalis viri et mulieris ex eo-
 rum electione procedens: semper est peccatuz ni-
 si dei ordinatione et rationis moderatiōe explea-
 tur. hoc autē contingit quādo predicta cōmixtio
 eligitur a viro et vxore matrimonio coniunctis
 ad prolis generationem et ad ipsius in cultu dei
 educationem ad quod matrimonium legitur in-
 stitutum. ipsa enim matrimonij institutio fuit q̄daz
 matrimonialis actus ordinatio. et qz ex ptractu
 matrimonij s̄m dei institutionē: vir sui corpis po-
 testatē nō habet sed mulier: nec mulier sui corpis
 ptatē habet s̄ vir put ap̄lus dicit p^o Corin. 7°.
 ideo ipso iure matrimonij tenetur vir vxori debi-
 tum reddere et vxor viro salua vtriusq; corporis
 incolumitate put etiā ap̄lus ibidē dicit. et qz red-
 ditio debiti est act^o virtutis iusticie: inde ē q̄ car-
 nalis cōmixtio viri et vxoris secundario ordina-
 z honestatē eo ipso q̄ fit ppter redditiōē debiti. vñ
 duobus modis carnalis cōmixtio eligi et exple-
 a cōiugibus absq; peccato. videlicet ppter gēnira-
 tionem et educationē plis. vel propter redditiō-
 nem debiti q̄ vterq; coniugū alteri tenet. q̄cūq; aut
 alio fine commisceantur: semper incidit peccatuz
 saltem veniale. et inde est q̄ communiter a san-
 ctis ponuntur duo bona excusantia actum matri-
 monij scilicet proles et fides qua vterq; coniugū
 alteri tenetur reddere debitum. ¶ Ex quibus

Distinctionis. xxx. xxxj. et. xxxij.

inferimus cū. S. Doc. in hac dis. 31^a. q. 2. ar. 2. ad 2^m. q. licet quando alter coniugum explet actus coitus cū suo coniuge intēdens fornicationem in illo vitare nullū peccatū pmittat qz id est quedā redditio debiti que ad bonū fidei ptnet. si tamē intendat vitare fornicationē nō in coniuge sed in seipso: peccatū saltē veniale cōmittit. Probatur hoc ex pmissis. qz ex institutione matrimonij: duobus tātūmodo modis ordinat̄ & honestatur carnalis cōmixtio matrimonialis. videlicet si prop̄ bonū prolis fiat: aut si ppter debiti redditionem exhibeatur. cum igitur quando coniūx debiti petat a cōiuge eo sine vt in seipso vitet fornicationē quā aliter timeret: nō intēdat. plis generationē nec debiti redditionē quia petere debiti non est debitum reddere: consequēs est qz nec bono prolis nec bono fidei talis coitus a peccato excuset. Et firmatur hoc correlariū p̄ augustinū libro enchiridion caplo. 78. dicētē. putari posset non eē peccatū misceri coniugi nō filiorū procreandoz causa quod bonū est nuptiale: sed carnalis etiā voluptatis & fornicationis siue adulteriū siue cuiuscūqz alterius imundicie mortiferū malū incontinētū deuitet infirmitas: nisi apostolus addidisset. hoc autem dico fm̄ veniā non fm̄ imperiū. quis autē iam esse peccatū neget cū dari veniāz facientibus apostolica auctoritas fateat̄. Item libro d̄ bono coniugali caplo. 10. concubit̄ inquit necessarius causa generādi: inculpabilis et solus ipse nuptialis est. ille autē q̄ vltra istā necessitatem p̄greditur iam nō rationi sed libidini obseq̄tur. et hūc tamē non exigere sed reddere cōiugi ne fornicādo dānabiliter peccet: ad psonāz ptnet coniugalem. si autē ambo tali cōcupiscētie subigunt̄: rez faciūt nō plane nuptiarū. verūtāmē si magis in sua coniunctione diligūt quod honestū q̄ quod inhonestū est: id est quod est nuptiarum q̄ id qd nō est nuptiarū: hoc eis auctore aplo fm̄ veniāz cōceditur. cuius delicti nō habēt horatrices nuptias: s̄ de p̄catrices si dei misericordiā nō a se auertāt. Et capitulo sequētī. decus ergo cōiugale est castitas p̄ creādi et reddēdi carnali: & debiti fides. hoc ē op̄ nuptiarū. hoc ab omni crimine defendit ap̄lus dicēdo: et si accepis vxorē nō peccasti: et si x̄go nupserit nō peccat. exigēdi autē debiti ab alterutro sexu imoderatioz p̄gressio ppter illa q̄ supra diximus p̄iugib⁹ fm̄ veniā p̄cedit̄. Idē in sermone de bono nuptiarū inq̄t. hoc qz coniugati victi concupiscentiā vtunt̄ inuicē vltra necessitatē liberos p̄ creādi: ponā in his p̄ quib⁹ quotidie dicūt. dimitte nobis debita n̄ra sicut et nos dimittimus debitoribus n̄ris. Hāc sententiā magister secut⁹ cōclu-

dit in hac. 32^a. dis. caplo p̄mo sic dicens. reddere debitū cōiugale nullū est criminis. exigere autē vltra generandi necessitatē: culpe est venialis.

¶ Quinto [¶] orandum est qz verba illa apostoli: propter fornicationē vnusquisqz suam vxorem habeat et vnaqueqz suū habeat virū p̄ma 2° in. 7°. duplicem possunt habere sensum. vnus est qz ap̄lus ponat fornicationem vitandā pro fine principali matrimonij his q̄ non se continēt de quib⁹ ibi loq̄tur. et in hoc sensu non videt̄ qz apostol⁹ per illa verba p̄mulgauerit institutionē matrimonij etiā fm̄ qz est in remedium contra peccatū fornicationis vt aliqui doctores dicūt. nam cum omnis institutio matrimonij fuerit a deo: non potuit matrimonij institui ad id qd est peccatū nō soluz mortale sed neqz veniale. sed sicut in precedētī notabili deductū fuit: cōmixtio carnalis ppter vitandā fornicationē in seipso semp est peccatuz saltē veniale. ergo et accipe vxorē seu nubere ppter fornicationem vitandā quod est graui⁹. cōsequēs ergo ē qz per verba p̄posita sub isto sensu: apostolus nō p̄mulgauit institutionē matrimonij a deo sacram. sed sunt illa verba p̄missionē matrimonij designātia tanquā minoris mali q̄ fornicatio. Et huic sententie consonant verba subsequētia cūz apostolus dicit. hoc autēz fm̄ indulgentiam dico nō fm̄ imperium. vbi interlinearis dicit. peccat qui sic agit sed leuius. Item et verba illa: qz si non se continent nubant: melius est enim nubere q̄ vri. Si tamen quis intelligit ly propter fornicationē vitandam. l. non in se sed in suo coniuge: non sequeretur predictū inconueniens. quia huiuscemodi vitatio fornicationis est per redditionem debiti que nullum implicat peccatum: imo est actus virtutis iusticie ad quem coniuges tenentur et ē meritoz existētibz in charitate. sed hic intellectus non videtur esse ad intentionē apostoli generaliter dicentis. propter fornicationem vnusquisqz suam vxorem habeat. non enim monuit̄ apostolus non nuptos vxores accipere pro vitāda fornicatione in vxorib⁹. et plane hoc patet cū dicit infra quasi eadem verba repetens. qz si se nō continent nubant. vbi expresse matrimonij cōcedit non se continentibus ad vitandam in seipsis fornicationem. quod et sonant verba sequētia. melius est enim nubere q̄ vri. ¶ Alius sensus illorum verborum esse potest vt ly propter fornicationem non designet finem principalem matrimonij sed secundarium et ex consequenti: non tamen per se sed simul cum principali. ita qz finis principalis sit filiorum procreatio et educatio simul

etiam et ex cōsequēti vitatio fornicationis. et sub isto sensu verba premissa apli possūt accipi tanq̄ institutionis matrimonij pmulgatoria quantuz ad finem secundariū matrimonij. et sic cessat in cōueniens qd̄ sequebat̄ ad primū sensum supra positū. nulluz enim peccatū est vxozē accipe et debitum exigere principaliter ad plem generandam et educandā: et secundario ac ex consequēti ppter vitandā fornicationē in se. huiuscemodi autē institutio secundaria nō legitur expresse vbi vel quādo fuerit facta. vnde pbabiliter dici pōt q̄ non fuit specialiter facta post primā que ponit̄ gene. 2° de qua fuit dictum in p̄mo notabili. sed quia post peccatū ex inobediētia viriū inferiorū ad rōnem consecuta est in appetitu sensitivo quedaz libidinis effrenatio: factū est vt matrimonij p̄mo institutū ad plem generandā et educandaz: sit etiam institutum in remediū cōtra libidinis effrenationē ex ipsa natura matrimonij. q̄ dum obligat coniugem ad suaz: vetat accedere ad alienam. ita vt extensio prime institutionis matrimonij ad refrinandam carnis inordinatam cōcupiscentiam ac per hoc ad fornicationem vitandam vocetur q̄dam matrimonij secundaria institutio.

Sexto Notandū est q̄ vt. S. Tho. dicit supra dif. 2. S. ar. 4. in. c. cōsensus qui matrimonij facit est cōsensus in matrimonij. matrimonij autē non est essentialiter ipsa coniunctio carnalis: sed est q̄dam associatio viri et vxoris in ordine ad carnalez copulā et ad alia q̄ ex cōsequenti ad virū et vxorez ptinet̄. fin q̄ eis dat̄ potestas in inuicē respectu carnalis copule. et hec associatio cōiugalis copula appellat̄. ex quo sequit̄ q̄ consentire in matrimonij: est cōsentire in carnalē copulā: nō explicitē sed implicitē eo modo quo effect⁹ continet̄ in sua causa. potestas enī ad carnalē copulā in quā consentit̄ per matrimonij: est causa carnalis copule. sicut potestas vtēdi re sua: est causa vsus. et qm̄ qui causaz dāni dat̄ dānum ipm̄ dare videt̄: ideo quibus nō licet tradere corpus suū carnali copule: licituz nō est dare alteri p̄ matrimonij ptātez sui corpis ad carnalē copulā. ppter qd̄ hieronim⁹ dicit q̄ virginitatē vouētib⁹: nō solū nubere s̄ et velle nubere dānabile est. s̄ sic dicēdo: videmur icidēre i alterz duoz̄ incōueniētū. s. q̄ vel nō fuit verū matrimonij inter brām virginē et ioseph si ptātem sui corpis ad carnalē copulā illi nō tradidit. v̄ q̄ brā x̄go q̄ pri⁹ vouerat x̄ginitatē: aliqd̄ dānabile cōmisisset. Quocirca aiā duertendum est q̄ vt accipitur ex verbis magistri in littera testimonio augustini: beata virgo proposuit in corde suo votū

virginitatis seruare: sed votū ipsum ore non expressit. vouit autem virginitatem non absolute sed sub condicione nisi deus aliter iuberet vel inspiraret. postmodum vero specialis spiritus sancti consilio cuius dispositio condicionaliter in voto suo cadebat: contraxit matrimonij cum ioseph certificata prius q̄ ioseph in simili proposito esset seruandi virginitatē prout. S. Tho. notat in hac dif. 30. q. 2. arti. p^o. sub. arti. 2. ad. 2^m. vnde nubens non se cōmisit periculo fractionis voti. nam licet per contractum matrimonij traderet potestatem corporis sui viro suo ioseph ad carnalem copulam: quia tamen huiuscemodi traditio ex vi contractus matrimonialis est quodā modo condicionalis. s. si coniūx petat̄ expresse vel interpretatiue: ideo nullum periculū fractionis voti beate virgini iminebat ipsa prius edocta diuina reuelatione q̄ vir suus ioseph nūquaz periturus esset debitum habens firmū propositum virginitatez seruandī. vnde beata virgo et verū matrimonij contraxit et voti rea nequaq̄ fuit. non enim per matrimonij a voto suo recessit: imo semp̄ virginitatem tanquā optimū et sibi acceptissimum optabat. ita vt post matrimonij contractum firmius ac expressius votum virginitatis virgo ipsa et ioseph pari consensu deo offerrent. Auctoritas autem hieronimi supra posita locum habet in vouentibus virginitatem que postmodū a voto suo recedunt et nuptias sibi preeligunt.

Quantum ad articulum quartum respondendū est obiectionibus in contrariuz. Et quidem ad primū scoti contra primam conclusionē dicitur q̄ consequentia est nulla. quoniam sicut dictum fuit in p̄mo notabili: in statu innocētie vbi nullus defectus aut iactura incidisset: non fuisset op⁹ excusatione quēadmodum in statu post peccatum vbi act⁹ matrimonij rationis iacturā semp̄ infert. vnde argumentū pretēdens simile soluitur p̄ dissimile. Ad. 2^m. dicitur q̄ bona matrimonij non dicunt̄ excusantia matrimonij quātū ad sui essentia: s̄ dicunt̄ excusantia actū ipsi⁹ carnalē videlicet cōmixtionē. et ideo vbi actus carnalis nō icidit bona matrimonij nō sūt actu excusantia s̄ aptitudine. vñ in matrimonio bte x̄gis bona ipa vere fuerūt: s̄ nō fuerūt excusantia nō iterueniēte actu carnali. et simile dicēdū ē in matrimonio qd̄ arguēs vocat spūale cū pari voto castitatis iugū. verūtū nō videt̄ omnino simile hic et ibi. nā i matrimonio p̄trahētū cum pari voto castitatis: bona p̄tr

Distinctionis. xxx. xxxj. et. xxxij.

dici excusantia et si nō actu: tamē aptitudine. qm̄ si actus matrimonialis interuenisset: excusaretur per bona matrimōij. verū in matrimōio beate virginis videt nobis q̄ bona matrimōij nec actu nec aptitudine fuerūt excusantia. qm̄ etiā si actus matrimonialis incidisset: nō indigeret excusatione eo q̄ nullam iacturā aut defectū mentis beate virgini inferret propter rationes in primo notabili assignatas. ¶ Ad. 3^m. dicit q̄ respōsiones ibi date bone sunt. et ad replicā dicit q̄ licet nō omne quod priuat vsū rationis ad tempus sit peccatū: eligere tamē illud semp̄ est peccatū nisi p̄pter aliquod bonum qd̄ ex eo prouenit excusetur. vnde et martyres peccarēt se exponendo ad tormenta vsū rationis impediētia nisi inde bonū veritatis fidei et iusticie proueniret. ¶ Ad. 4^m. quod est aureolā dicit q̄ actus matrimōij nō est actus virtutis nisi fm̄ q̄ habet bona excusantia q̄ sunt de intrinseca ipsi⁹ ratione in q̄^m est actus virtutis. put̄ deductū fuit in secundo notabili. argumentū autē p̄cedit quasi illa bona excusantia extrinsecus aduenirent actui matrimōij fm̄ q̄ est actus virtutis quod ē falsum. vnde. S. Tho. in hac dis. 31. q. p^a. ar. p^o. ad. 2^m. respondet ad simile argumentū q̄ ista bona q̄ matrimōij honestant sunt de ratione matrimōij. ideo nō indiget eis quasi exterioribus quibusdā ad honestandū: sed quasi causantib⁹ in ipso honestatē que ei fm̄ se cōpetit. ¶ Ad argumēta durādi contra secundā conclusionē ad primū patet respōsio ex his q̄ dicta sunt in tertio notabili. ¶ Ad. 2^m. dicit q̄ assūptū est falsum sicut patet in tertio notabili. neq̄ valet eius probatio. nā non solū est reddere debitū illo modo quo arguēs dicit: sed etiā quando cūq̄ vir scit vxorē tentari specialiter d̄ alio ⁊ contra. et hoc p̄batur ex verbis apli p^a Corin. 7°. vbi cū diceret. p̄pter fornicationē vnus quisq̄ suā vxorē habeat et vnaqueq̄ virum suum: statim subiungit. vxori vir reddat debitū similiter et vxor viro. de signās q̄ redditio debiti sit absolute propter fornicationē vitandā. quod etiā patet ex eo qd̄ parum infra dicit. nolite fraudare inuicē nisi forte ex consensu ad tēpus vt vacetis orationi. et iterum reuertimini in idipsum ne tētet vos sathanas p̄pter incontinentiā vsam. vbi interlinearis dicit sup̄ verbo nolite fraudare inuicē. subtrahere debitū quod posset esse causa adulteriū. et sup̄ verbo ne tētet vos sathanas: interlinearis dicit. ne occasio detur diabolo trahēdi in laqueum fornicationis vel adulteriū. ¶ Ad. 3^m. dicitur q̄ p̄cedit ex falso supposito. s. q̄ ratio ordinat passionem qua q̄s tētatur a carnali concupiscētia proueniēdo petitiō-

nem debiti ita vt nullum sit peccatū. nam licet ordinet ⁊ reprimat talem passionē quodam modo ne. s. adulteriū cōmittat: non tamē simpliciter et perfecte ordinat: cum in tali actu coitus semper incidat malū. s. priuatio vsus rationis. et posset melius et perfectius passionē concupiscentie reprimere et ordinare p̄ ieiunia et orationes et per studium litterarū. et de hoc dictū fuit in tertio notabili. Et p̄ hec patet respōsio ad. 4^m. ¶ Ad. 5^m. dicitur q̄ nihil concludit contra nos. cōcedimus enim q̄ act⁹ matrimōij non sit male quando ordinatur in bonū finem. sed bonus finis eius est vt proies vel fides ad quam pertinet redditio debiti non petitiō. ¶ Ad. 6^m. dicitur p̄mo q̄ maior positio est vera vniuersaliter capiēdo licitum: vt pro eo quod non est malum: vel p̄ eo qd̄ est minus malum. et tunc concedendum est q̄ vitatio fornicationis in seipso exigendo debitum: est licitum. i. minus malū q̄ fornicatio. Dicit secūdo q̄ sicut deductū fuit in quinto notabili: finis secundarius matrimōij est vitare fornicationē in seipso quādo hoc intēditur non p̄cise s̄ simul et ex cōsequenti cū principali fine qui est filioꝝ procreatio et educatio. vnde si senes et steriles qui pleni habere nō possunt cōtrahāt tantūmodo p̄pter vitandam fornicationē in seipsis: nō sunt sine peccato saltem veniali. et ideo istis matrimōiū conceditur ab aplo fm̄ indulgētiā. verū tamē possunt senes et steriles predicti matrimōiū contrahere absq̄ peccato si contrahant p̄ncipaliter propter habendam cōiugalē societate in alijs ab actu matrimoniali: dum tamē illum sub pacto non excipiant. et etiā propter supplendas alias vite necessitates. arguēs aut fallitur putans q̄ qz ap̄lus cōcedit nuptias p̄pter vitandam fornicationem in seipso: q̄ p̄bet eas hoc modo fieri absq̄ villo peccato quod falsum est: cum illud apostolus concedat nō absolute sed fm̄ indulgentiam q̄ in p̄posito est de leui aut veniali peccato. ¶ Ad argumēta contra tertiam conclusionem ad primū dicit q̄ licet in omni voto absoluto intelligatur hec cōditio si deo placet: quando tamen illa exprimitur in voto sub quibusdam verbis designantibus q̄ votum non sit simpliciter in omnem euentū: faciunt votum condicionatū. et talis fuit illa cōditio quam beata virgo exposuit voto virginitatis sub illis verbis: nisi de⁹ aliter ordinaret. illa nāq̄ verba aliquid plus cōditionis significabāt: q̄ cū dicit cōmuni sermone faciam hoc si de⁹ voluerit. nam hec ex vsu loquentium magis sunt deprecatoria diuini auxiliij q̄ conditionaliter dicta. eundē enim sensum faciunt ac si diceretur cū auxilio dei.

sed virgo beata illa verba in corde apposuit: dubitando an voluntas dei votum suum probaret an non. et habuit rationem dubitandi propterea quia tempore illo matrimonium virginitati prefererebatur propter expectationem benedicti seminis per viam generationis venturae prout. S. Tho. dicit in hac distin. 30. q. 2. arti. p^o. sub. arti. p^o. et ideo non simpliciter: sed sub conditione honestissima vouit beata virgo. Ad. 2^m. dicit q^d assumptum est falsum. nam tempore illius interrogationis: iam beata virgo vouerat absolute et simpliciter virginitatem simul cum viro suo ioseph. votum autem beate virginis sub conditione: fuit ante eius desponsationem cum ioseph. et ratio q^d ad hoc mouet est quia virginitas fm se est quid optimum et preferitur matrimonio: et est perfectior cadens sub voto q^m sine voto seruata. vnde q^d beate virginis attribuendum est omne illud q^d est melius: ratio conuincit quia ipsa vouerit virginitatem postq^m ad aⁿos discretionis peruenit. et quibus absolute loquendo perfectius sit votu^m virginitatis simpliciter factum q^m cum conditione: noⁿ tamen illo tempore vt dictu^m est. Et accipitur hec solutio ex dictis. S. Tho. loco proxime allegato et. 3^a. p. q. 2. S. arti. 4. in cor. et ad p^mu^m vbi sic dicit. quia videbatur esse lege prohibitum non dare operam ad relinquendum semen super terraz ideo non simpliciter virginitatem vouit dei genitrix sed sub p^dicione si deo placeret. postq^m aut^{em} ei innotuit hoc esse acceptum deo: absolute vouit ante q^m ab angelo annunciaretur. Ad. 3^m. dicit q^d assumptu^m est falsum. non eniz propter hoc sanctus thomas sequens augustinum et magistrum dicit votum virginitatis beate virginis fuisse noⁿ absolutu^m sed sub conditione: vt sine voti fractione potuisset matrimoniu^m contrahere: sed quia p^o illo tempore non expediebat imo nec fas erat vouere absolute virginitatem propter rationes supra allegatas. vnde argumentu^m procedit ex falso supposito. Et per hec patet responsio ad. 4^m. et. 5^m. et. 6^m. que procedunt ex eodem falso supposito. Ad argumentum ante oppositum et in oppositum patet responsio ex supra positis in notabilibus et in responsionibus. Et in hoc articulus terminatur.

Distictio trigessima tertia cum nouem sequentibus.

Arca disti

ctione trigessima tertia et nouem sequentes q^d vtrū votū p^otinētie ānexū ordinib⁹ sacris ipediat ne ordinat⁹ possit habere simul duas vxores et arguit q^d nō. q^d nihil impedit nisi a suo cōtra

rio. s^cordo nō ē p^otrari⁹ matrimōio cū vtrūq³ sit sac^o et duo matrimonia sint duo sac^a. q^d nō impedit matrimoniū nec duo matrimonia simul. et similiter pōt argui q^d votū cōtinētie non impedit matrimoniū. quia clemēs papa dicit q^d votū simplex non dirimit matrimoniū p^otractū. In oppositū arguitur. quia h^ore plures vxores nūquā licuit alicui sine dispēfatione p^odiuina inspiratione⁹ habita vt dicit q^d daz decretalis d^o diuortijs. q^d et c. In hac q^ostione erunt q^otuor articuli vt supra.

Quantum ad pri-

mū articulu^m sit p^oma p^oclusio q^d vtrū virū h^ore plures vxores simul repugnat iuri naturali matrimoniū nō p^omeo s^csecundario: nec t^h aliqui licuit sine diuina dispēfatiōe. h^oac p^oclusionē tenet. S. T. i. hac dis. 33. q. p^o. ar. p^o. et. 2. Sc^oba p^oclusio ē q^d votū solēne ipedit matrimoniū p^otrahēdū et dirimit p^otractū. s^c votū simplex licet ipediat p^otrahēdū: nō t^h dirimit p^otractū. h^oac p^oclusio nē tenet. S. T. i. dis. 38. hui⁹ q^orti. q. p^o. arti. 2. et. 3. Tertia p^oclusio ē q^d i voto solēni religiōis papa dispēfate nō pōt p^otate ordiaria idest absq³ specia^li dei p^osilio aut reuelatione. h^oac p^oclusionē tenet S. T. 2° 2°. q. 88. ar. 11°. Quarta p^oclusio est q^d ordo sacer ipedit matrimoniū contrahendum et dirimit contractuz. hanc cōclusionē tenet. S. T. distin. 37. huius quarti. q. p^oma. arti. p^omo.

Quantum ad se-

cū dū articulu^m arguēdū ē p^o p^oclusiones. Et q^d ē p^o p^oma arguit aureolus probando q^d habere plures vxores sit contra primariuz ius nature et q^d nullo modo possit ibi cadere dispensatio. Et arguit primo ex auctoritate christi

Distinctionis, xxxij. et nouē sequētū.

Abathel. 19. cum enim quereret ab eo de libello repudij quo dimissa vna alia ducebatur dicit quod nūquam fuit licitum sed propter duriciam cordis eorum concessum fuit populo israel. sed non fuisse semper illicitum nisi fuisset contra ius nature. Dices forte quod ex quo repudiabat vnam non fuit illicitum ducere aliam: contra quod statim christus subdit. et si duxerit aliam mechatur. Item glossa super gene. cap. 4. reprehendit lamech qui fuit primus habens plures uxores. et certum est quod tunc non erat aliud ius quam ius nature. ¶ 2. sic. in contractu matrimonij est equalitas inter virum et uxorem et hoc videtur ex dicta mine rationis naturalis. sed contra ius nature est quod vna uxor sit plurimum virorum. est enim contra finem matrimonij. scilicet contra bonum prolis. nam tunc plures non posset congrue educari. confunderetur enim mores iuxta exigentiam propter distractionem alterius parentum quem oportet pluribus debitum exhibere. ¶ 3. sic. in contractu matrimonij datur simpliciter pars corporis non pro certa portione temporis. hoc premissis arguitur sic. illud est illicitum simpliciter quod est contra naturam iusti contractus. si contra naturam contractus matrimonialis est habere plures uxores. ergo et est. minor probatur. quia contra naturam contractus matrimonij est quod non totum corpus vnius coniugum et semper omne tempus sit in potestate alterius. sed si vir habeat plures uxores: non totum corpus viri semper erit in potestate uxoris. probatur. quia quilibet haberet ius in corpus viri semper totum tempus aut semper partem tantum. si primo modo: habere propositum. si secundo modo: sequitur quod vir obligatur ad nulli reddendum debitum. ergo obligatur ad peccatum. probatur antecedens. quia omnibus simul reddere debitum est impossibile. aut ergo reddet vni et non alteri: et tunc erit iniusticia. aut nulli et habere propositum. aut alteri cui nunciat alteri tunc: et non apparet cur prius isti quam illi. ¶ 4. contractus matrimonialis est tractus intensissime amicitie. sed ex 9. ethi. amicitia intensissima non est possibilis ad plures. cuius ratio est quia plures possunt esse inter se discordes et ex consequenti inducerent discordiam in tertio cum quilibet eorum esset amicus in summo. cum ergo illud sit tollerandum quod impedit talē amicitiam. ergo talis pluralitas est tollenda. ¶ 5. quia simile est de naturali instinctu in alijs animalibus et naturali iudicio in hominibus. ratio similitudinis quia vtriusque sequitur debitum conditionis nature. sed instinctus nature in alijs animalibus facit quod tempore associationis tantum sit vna vnius. ergo ita erit multo fortius in homine. hec ille. ¶ Contra eandem conclusionem arguit per oppositum durandus dicens quod quicquid

fit de conclusionem: tamen ratio ibidem adducta patitur caluniam. quod enim primo dicitur quod pluralitas uxorum impedit finem secundarium matrimonij quod est pax in familia: non valet. quia hunc finem non impedit per se pluralitas uxorum sed malicia vel peruerbia. vna enim existet litigiosa uxorē pax impeditur. pluribus autem existentibus pacificis non impeditur. pacidens ergo impeditur finis secundarius matrimonij vna vel pluribus existentibus uxoribus et non per se: licet facilius possit impedi per pluralitatem uxorum. que autem per accidens contingunt: sub arte non cadunt. et ideo sicut licitum est contrahere cum vnicā existente litigiosa non obstante quod finis secundarius matrimonij aliquantulum impediatur: sic videtur licitum est quantum est de iure naturali contrahere cum pluribus licet ex hoc sequatur turbatio pacis aliquantulum. ¶ 2. quia communicatio operum que sunt necessaria in vita humana non est finis secundarius matrimonij per se sed solum per accidens quia propter precreationem plis et eius educationem. omnia alia opera domus possunt melius fieri per virum quam per mulierem sicut dicit augustinus tractans illud verbum quod habetur genesis. 2. de formatione mulieris quod dixit dominus: non est bonum hominem esse solum: faciamus ei adiutorium simile sibi. dicens quod illud adiutorium fuit propter precreationem prolis et eius educationem ad que necessaria est mulier quia omnia alia possunt melius fieri per virum quam per mulierem. ergo et est. ¶ 3. quia quando finis secundarius preiudicat principali: negligendus est finis secundarius propter principalem. sed principalis finis matrimonij est generatio et educatio prolis cui quandoque potest preiudicare ille secundarius qui est pacifica habitatio cum vnicā uxore. vel forsitan ipsa est sterilis ergo in hoc casu fuit licitum pretermittere secundarium finem propter primarium: quod fit accipiendo cum prima uxore sterili aliam secundam. ¶ 4. quia cum dicitur secundo quod ex diuina dispensatione licuit habere plures uxores propter multiplicationem fidelium: non videtur valere. quia dispensatio que facta dicitur fuisse primo abrahe in cuius domo primo refulsit fides: aut fuit facta pro eo aut pro omnibus posteris. non pro eo tantum quia alij non fuissent excusati accipiendo plures uxores. si pro omnibus: aut eis innotuit aut non. si non innotuit dispensatio: non fuerunt excusati a transgressione. si innotuit: cum non innotuerit eis verbo innotuit exemplo solum. sed hoc modo eque innotuit infidelibus sicut fidelibus. ergo eque licuit infidelibus habere plures uxores sicut fidelibus. quod est contra illud quod dicunt quod causa dispensandi fuit multiplicatio fidelium ad cultum dei. et sine dubio

dubio satis durum est q̄ omnes infideles peccauerint ducendo plures vxores: precipue cum de agar quam accepit abraham post saram: nat^o sit yfmael cuius successores omnes fuerūt infideles et habuerunt plures vxores. irrationabile etiam videtur q̄ apud omnes infideles ratio naturalis fuerit a deo obumbrata q̄ iudicauerint pluralitatem vxorum licitā si ipsa esset cōtra ius naturale. nec esset licita nisi ex dispensatione diuina si dispēratio talis dicat̄ reuelatio specialiter facta si alicui facta fuerit. ¶ 5°. quia aliū dicunt q̄ primi qui habuerūt plures vxores non potuerūt licite cōtrahere cum secūda viuente p̄ma cum qua simpliciter p̄mo contraxerāt nisi de consensu ei⁹. cuius ratio est. quia duob⁹ contrahētibus inter se simpliciter quilibet trāffert totā potestātē corporis sui in alterum. et ideo sine cōsensu eius nō potest obligare alteri corpus suū. potuit tamē de cōsensu eius ex causa si scilicet vxor sit sterilis vel p̄pter paucitatem humani generis. et sic fuit in abrahā vt habetur genesis. 16. et. 32. q. 3. c. dixit sara ad abrahā. ecce cōclūsit me dñs ne parerē. ingredi ad ancillā meam si saltē ex ea suscipiā filios. ecce q̄ d̄ voluntate vxoris sterilis p̄pter sterilitatē ei⁹ accepit secundā hoc modo. et hac de causa habuit iacob plures vxores: quia de voluntate rachelis creditur q̄ lya supposuerit se. quasi voluit enī rachel parcere verecundie sororis antiquioris cum esset consuetudo apud ipsos vt antiquiores primo traderent ad nuptias. de volūtate etiā duarum earū ingressus est ad ancillas earū. ad ancillā quidē rachel p̄pter eius sterilitatē vt habetur gene. 30. ad ancillā vero lye post q̄ lya credidit se desisse parere. p̄cessu vero temporis mos inoleuit habere plures vxores de volūtate p̄ime tacita vel expressa: vel consuetudine super hoc obtenta: nec in hoc videntur peccasse. vnde augustinus dicit et habetur in littera et recitat. 32. q. 4. obijciuntur. q̄ quādo mos erat peccatū nō erat. et ideo antiquis iustis non fuit peccatū q̄ plurib⁹ feminis vt ebantur. neq̄ contra naturā hoc faciebant cum non lasciuendi sed gignendi causa hoc facerent. nec contra morē quia eo tempore ea fiebant. nec contra p̄ceptū q̄ nulla lege erat. p̄hibitum. Quod autē dicit innocentius q̄ nūquā licuit habere plures vxores simul nisi tibi fuit diuina reuelatione concessum: exponendum est non de reuelatione que est specialis inspiratio: sed in teriori dictamine quo sciuerunt antiqui patres q̄ pro multiplicatione generis humani licuit habere plures vxores de voluntate p̄ncipalis vel de consuetudine super hoc obtenta. sicut enī lex na-

turalis non est scripta in codice sed impressa in mente: sic dictamē rationis quo scitur in quo casu lex non astringit cum sit quedam legis interpretatio potest dici dispensatio. et quia est mentia deo impressa ideo vocatur diuina dispēratio. et sic exponit ipsemet innocentius dictum suū. s. quid intelligat per reuelationem dicens q̄ quandoq̄ mos interdum etiam fas censetur. vt fas referatur ad causam p̄pter quam licuit. mos vero ad consuetudinem obtentā supposita causa. ¶ 6°. confirmatur predicta opinio ab alijs. quia licet ex causa renūciare iurisuo nō minus in parte q̄ in toto. sed per hoc q̄ vir emittit votū castitatis in totū p̄iudicat̄ alteri. sed p̄ hoc q̄ contrahit cum secūda solum in parte. ergo si de licētia eius et cōsensu licet emittere votū: sicut pari consensu matrimonia emiserunt p̄pter bonū castitatis: pari ratione p̄pter sterilitatem vxoris vel multiplicationem humani generis de licētia p̄ime vxoris licuit accipere secundam. ¶ 7°. ad idē. quia sicut est contra legem nature supinducere secundam: sic et eijcere castam. sed abrahā voluit eijcere agar suadente sara. nec superinduxisset agar nisi angelo reuelante et illud est scriptum. nihil autē est plus scriptum d̄ sanctis patribus habētibus plures vxores nisi q̄ consentiētib⁹ p̄imis p̄pter sterilitatē alias ducebant. sicut abrahā rogatu sare duxit agar. et sicut iacob ad rogatū p̄marū illarū ancillas duxit sic et de alijs. nō est autē scriptū: dixit dñs ad abrahā audi vocem sare ingrediendo ad agar. ergo et c̄. ¶ 8°. quia quod nulla lege est prohibitum potest esse consuetudine licitum. istud autē est huiusmodi. et tūc mos erat crimē nō erat vt augustinus dicit. ¶ 9°. arguitur ab alijs q̄ ex pape dispensatione liceat alicui habere duas vxores simul. q̄ hoc esset omnino cōtra rōnem si quis diceret q̄ si cut papa dispensat in solēni voto continētie p̄ bonum cōmune sicut dispensatum fuit cum quodā monacho de genere regis aragonū vt contra heret. p̄pter defectū heredis: sic dispensare potest vt p̄ncipis habens vxorem sterilem de qua non posset suscipere prolem: ea viuente et consentiente acciperet aliam. nec minus est contra ius naturale et diuinum non soluere votum q̄ pluralitas vxorum. quia et si vtrūq̄ cadat sub p̄cepto: nō tamen indispensabiliter. ¶ Contra secundā conclusionem arguit scot⁹ p̄bando q̄ ratio non valet assignata cur votum solēne impediatur matrimonium plusq̄ votum simplex: quia. s. per votum solēne dat aliquis ius in se et c̄. quia licet illa ratio sit probabilis: tamen habet instantiam. quia votuens in voto p̄iuato dat corpus suū deo quātūz

Distinctionis. xxiiij. et nouē sequētū.

ad actum voti. ergo non possz postea dare corp^o suum coniugi ad actū prariū. non enim min^o transfert a se illud qđ dat immediate deo qđ si mediante homine vicario. Si dicat qđ de^o noluit vti potestate corpis immediate sibi dati vt simpliciter datio sequens ad cōiugiū nulla esset: voluit autē sic esse datione sibi facta mediāte homine. sed hoc nō valet. qz scriptura nō exprimit illaz voluntatem dei nec illā volūtatez ei^o. Nec valet si dicat qđ vouēs solēniter mittit in possessionē illū cui vouit: nō autem vouēs puate sed quasi pmittit. sed contra qz omnia intrinseca voto vt respiciat actū voluntatis per quē obligat se vouēdo z trāffert dominū suū in alterū. qz p solā volūtate est dñs. et trāffert dominū omnia in quātū illa sunt equalia hinc idē. ergo non magis est datio hic qđ ibi vel sola pmissio hic qđ ibi. ¶ Cōtra tertiā cōclusionē arguit aureolus impugnādo quod dā dictū ibidē contētum in virtute vel saltē apparenter. s. qđ papa vel ecclesia non pōt votū solēne continētie relaxare. et arguit sic. quia votū non esset actus latrē nisi sit rōnabiliter et licite factus. non pōt ergo interpretatio voti vergere in p̄iudiciūz cōmunitatis vel salutis vouētis. et si votū ppter talē rationē non tēnēat: et eadē causa pōt votū cōmutari sicut votum peregrinationis in votū religionis. sed hoc nō debet fieri p̄a auctoritate: s̄ ad illū p̄tinet cōmutatio ad quē p̄tinet interpretari quid sit mai^o vel minus bonū cuiusmodi est papa vel p̄lat^o. et ratio est quia in voto est obligatio z cōtract^o inter deū et homines. cōmutatio ergo debet fieri de cōsensu cuiuslibet partis. locū autē partis dei tenet dei vicarius papa et p̄latus in ordine ad suū subditum. ¶ C^o 2°. quia frequēter factū est qđ talis dispensatio est ppter mai^o bonū. qz maius bonū est p̄ christiānitatis vel p̄motio fidei et similia q̄ consequuntur quādoqz ex istis dispēsationibus: qđ cōtinentia cuiuscūqz. nā p̄tinetia nō habet bonitatez ex se sed ex circūstātia: quia ex cōtinetiā intellect^o vigoratur ad contēplationē veritatis z diuinorū. item quia cōtinentia est bonū p̄iuatū quod non est tantū bonū sicut bonū cōmune. hec ille. ¶ C^o 3°. ad idē arguit durandus. quia huic dispensationi nō obstat nisi excellentia materie si non posset fieri recompensatio: vel solemnitas adhibita. sed neutrum istorum potest obstare. ergo et c. minor p̄batur quo ad vtrāqz partem. et quidē qđ p̄mūz non obster ostenditur. fuerunt enim quidaz dicētes qđ in voto continētie non potest dispensari ppter excellentiam materie. quia omnis dispensatio in voto requirit compensationem. sed continētia non pōt per bonum aliquod compensa-

ri s̄m illud quod habetur Ecclē. 26. non est digna ponderatio anime cōtinentis: et quia per eam triumphat homo de hoste domestico: et p̄fecti^o cōformatur homo xp̄o quantū ad puritatē mentis et corpōis. ergo in voto continētie non pōt dispensari. ppter defectūz cōpensationis. sed istud nō valet. quia virginitas vel continētia non est aliquid bonū s̄m se sed solū medicina contra impudentia liberaz contemplationem diuinorū q̄ remouet. ad hoc enīz ordinat vt patet per apostolum 1° Corin. 7°. ex hoc sic arguitur. finis est melior his que sunt ad finem. sed contemplatio est finis virginitatis vel continētie. ergo est aliquid melius vtroqz. ergo cum possit dispensari in voto cōtemplationis vel orationis non obstante ei^o dignitate: fortiori ratione potest dispensari in voto continētie. Nec obstat quod dicat qđ non est digna et c. quia hoc est verum de bonis exteriorib^o vel corp̄alibus pertinentibus ad p̄iuatā p̄sonaz. sed bonum sp̄iale vel bonū cōmune gentis vel regni preponderat bono continētie. magis etiā conformamur dō per bonū contemplationis qđ pertinet ad animā qđ per bonū continētie qđ p̄tinet ad corpus. patet ergo p̄ma pars minoris qđ votū continētie non est indispensabile rōne materie. Quā autē non sit indispensabile ratione solēnitatis quod fuit secunda pars minoris probat. vbi sciendum qđ quidā dicunt qđ tale votū est indispensabile ratione solēnitatis. quia sicut habetur Levitici vltimo: quod semel sanctificatum est domino non potest in alios v̄sus cōmutari. sed p̄ solemnem votum continētie saltem in religionis p̄fessione et sacri ordinis susceptione: sanctificatur quis domino: et semel sanctificat^o semper manet sanctificatus. ergo non pōt deputari ad alios v̄sus et maxime contrarios vt est v̄sus matrimonij. maior patet ex auctoritate allegata. minores declarant quantū ad vtrāqz sui partem. quia solēnitas adhibetur vnicuiqz rei s̄m illius rei conditionem. sicut solēnitas militie consistit in apparatu equorum et armorum et concursu militum qz hoc militie congruit. et solēnitas nuptiarum consistit in ornatu sponsi et sponse et conuentu amicorum que nuptijs congruant. et similiter cuius votum sit p̄missio deo facta: solēnitas voti accipitur s̄m illud sp̄ituaie quod ad deum pertinet. s. s̄m aliquam specialem benedictionem vel consecrationem: quorum vtrūqz sit in professione certe regule et sacri ordinis susceptione. sic autē consecratus nūquāz consecrationem amittit quādiu manet quia in rebus inanimatis idēz patet. calix enī semel cōsecratus quādiu manet integer semp

remanet consecrat⁹: nec est in p^rate prelati cuius-
 cūq; q^o semel cōsecratū desinat esse cōsecratuz. et
 sic patet minoz. p^r vtracq; parte. sequit^r ergo cōclu-
 sio. s. q^o cōsecratuz dño p^r solēne votum continen-
 tie non pōt p^r quēcūq; prelatus ad vsus matrimo-
 nij deputari. hoc tamē interest vt isti dicunt inter
 solēnitatē voti p^r susceptionē sacri ordinis et p^r p-
 fessionem religionis. quia solēnitati ordinis non
 est annexū votum cōtinentie essentialiter sed so-
 lum ex statuto ecclesie q^o votuz continēt se habz
 ad eam accidentaliter et ecōtra. et ideo in tali vo-
 to pōt dispēsari per ecclesiam nō obstante conse-
 cratione cui non cōiungit^r votum p^r se. sed votum
 cōtinentie essentialiter est statui religionis p^r quem
 homo totaliter renūciat seculo dei seruitio māci-
 parus. q^o non pōt stare simul cuz matrimonio in
 quo incumbit necessitas p^rcurande vxoris et pro-
 lis et familie et rerū que ad hoc requirunt^r. et ideo
 cōsecratio q^o fit in p^ressione religionis habet esse-
 ntialiter annexū votū cōtinentie. p^rpter q^o sicut
 non pōt fieri q^o semel consecrat⁹ deo per p^ressio-
 nem religionis nō maneat consecratuz: sic nō po-
 test fieri q^o post votuz cōtinentie tali benedictio-
 ne consecratū p^ressus possit transferri ad contra-
 rium actū matrimonij. sed quicqd sit de ista con-
 clusione: ratio tamē ista nō cogit. Quod enī dicit^r
 in maiorz q^o illud q^o semel est dño cōsecratuz
 non pōt in alios vsus cōmutari: verū est passim et
 indifferenter: potest tamē in casu pro magna ne-
 cessitate. vnde dauid et qui cum eo erāt comede-
 runt panes domino consecratos nec peccauerūt
 quia necessitas excusauit eos vt habet^r p^r Reguz
 21. et hodie si quis laicus periculose sitiret ne ha-
 beret cum quo biberet nisi cum calice consecrato
 non peccaret si in eo biberet. et si in talibus excu-
 sat necessitas personalis: fortioz ratione vtilitas
 cōmunis. et similiter videretur dicendum in p^rpo-
 sito q^o consecratuz domino per votum continen-
 tie solēnitatum: posset dispensatiue tradi ad ma-
 trimonium. p^rpter bonū cōmune. Quod etia3 dicit^r
 in minorz q^o propter solēne votum continen-
 tie consecratur quis domino: posset dici q^o illa cō-
 secratio que fit in sacri ordinis susceptione et p^r-
 fessionem religionis omnino per accidens se habet
 ad votum cōtinentie. et hoc ipsi concedunt de
 cōsecratione que est in susceptione sacri ordinis.
 Idē etiam videretur de benedictione que est in p^r-
 fessione religionis. quia ad professionez nulla be-
 nedictio ex necessitate requiritur: sed solum emis-
 sio voti in manu prelati et que si nulla attendere-
 tur benedictio vera esset professio et q^o obligaret
 apud deum et homines sicut habita benedictio-

ne. quemadmodum dicitur d^r eo qui manet in re-
 ligione anno p^rbationis transacto qui reputatur
 vere professus absq; benedictione aliqua. quan-
 do etiam benedictio additur: illa magis respicit
 bonum vel votum obedientie q^o cōtinentie q^o
 est benedictio habitus qui est signum q^o deferen-
 tes similem habitum viuunt in simili obedientia.
 propter quod videtur q^o sicut potest dispensari in
 voto cōtinentie solēnitato per susceptionez sa-
 cri ordinis: ita quando solemnizat^r per professio-
 nem religionis. ¶ 2°. ad idem. q^o enim solēniza-
 tio voti non obstat quin tale sit dispensabile: pa-
 tet considerando quid solēnitas addat ad votū.
 addit enim solum quandam perfectionem acci-
 dentalem. sicut enim in sacramentis et ceteris re-
 bus differunt ea que sunt d^r necessitate ab his que
 sunt de solēnitate: ita in votis. vtrobiq; enim res
 est perfecta essentialiter exclusa solēnitate. ita q^o
 solēnitas non addit nisi quendam decorem acci-
 dentalē. cum ergo votum sit essentialiter quedaz
 promissio ac per hoc quedam obligatio: quicqd
 obligationis est in voto: totum est ibi exclusa so-
 lemnitate. est autem in voto duplex obligatio.
 vna solius promissionis post quaz res non debz
 alteri tradi: et hec sola est in voto simplici. alia est
 promissionis et traditionis rei promissæ post quā
 res non potest alteri tradi cum primus iam sit a-
 deptus dominiuz rei: et hec est in voto perfecto.
 essentialiter enim perficitur votum cum sit q^o daz
 promissio: in hoc q^o res promissa tradit^r. et ex hoc
 habet votum q^o dirimat matrimonium iam con-
 tractum etsi nulla solemnitas additur. que quan-
 do additur nihil obligationis addit sed solū quē-
 dam decorem. ex quo sic potest argui. illud sine q^o
 votum est essentialiter perfectuz nec addit voto
 aliquam obligationem: non impedit quin in vo-
 to possit fieri dispensatio. sed solēnitas voti ē hu-
 iusmodi vt declaratum est. ergo non impedit qui
 in voto cōtinentie quantūcūq; solēnitato pos-
 sit dispensari. ¶ 4°. ad principale arguitur. quia
 fm bernardum: quod pro charitate institutum ē
 contra charitatem non debet militare. sed si non
 posset dispensari in solēni voto cōtinentie: tunc
 aliquando militaret contra charitatez sicut quā-
 do pro dispensatione pax vnius regni posset ac-
 quiri. ergo in tali casu posset dispensari. ¶ 5°. ar-
 guit petrus de palude probando q^o papa possit
 dispensare in solēni voto religionis. quia qua ra-
 tione obligatio ad actum matrimonialem non ē
 essentialis matrimonio: eadem ratione obligari
 ad castitatem non est essentialiter ad religionem.
 sed sicut in matrimonio est ipse contractus tran-

Distinctionis. xxiiij. et nouē sequētū.

fiens ex quo causatur vinculum quod est essētia-
le matrimonio ad quod cōsequitur obligatio ad
reddendum debitū et ius petendi quasi actio: sic
in religione est ipsa professio quasi contractus fa-
cti transiens ex qua innascitur vinculum ad ipsam
religionem. per quod quādiu uiuit dicitur religio
sustalis religionis sicut coniūx talis coniūgis. ni-
si q̄ vinculum matrimoniale est quedāz vera res
absoluta vel respectiua sicut character et ornat⁹
in alijs sacramentis. vinculū autē religionis nō
est res sed relatio rationis sicut esse consecratum
in calice vel altari. Item ipsam essentiam religio-
nis cōsequitur obligatio ad actus religiōis etiā
positiuos vt est obedire: et priuatiuos vt est non
habere propriū et non vti coniugio. sicut obliga-
tio ad actum coniūgij sequit̄ vinculū coniūgij. ni-
si q̄ in matrimonio obligatio est firmata de iure
diuino: non solū fm se sed fm q̄ est accessoria sa-
cramenti a deo instituti. sed obligatio ad ea que
sunt religionis est quidem d̄ iure diuino fm se qz
dicit: uouete et reddite dño deo vestro. et nō ra-
tione eius quod sequit̄ quod nō est sacramentūz
sed quedā cōsecratio ab homine adinuēta. sicut
nō vti calice ad vsus pphanos fm se supposita cō-
secratione est d̄ iure diuino quia phibet sancta p
phanari: sed nō ratione consecrationis q̄ est per
hominē. ita q̄ sicut papa pōt dispēsare vt calix vē
datur etiam nō cōflatus: sic et q̄ monachus ma-
nens monach⁹ vxoretur. quia supra votum sim-
plex non fit per professionem nisi quod est positiu-
um. sed in voto simplici pōt papa dispensare. er-
go et in isto ratione voti. sed obligationē put est
ex sacramento ecclesie pōt ipse remittere. ergo et
totalem. ¶ 6°. q̄ papa possit dispēsare in voto cō-
tinentie solēnizato per pfessionē sic q̄ matrimo-
nium postea contractū teneat: arguit. quia papa
statuit illud quod ipse cum vult destituit. vnde si-
cut pōt facere q̄ matrimoniū teneat in gradu ab
ecclesia phibito: ita et q̄ teneat post pfessionem
cui⁹ solēnitas est p ecclesiam instituta que facit ta-
les psonas inhabiles. non enī substantia voti fa-
cit psonam illegitimā q̄ est a iure naturali vel diui-
no: sed solēnitas q̄ est p ecclesiam. et pōt esse suffici-
ens causa dispensandi vt sarracen⁹ rex cum tota
terra pmittat cōuersionē si sanctimonialis sibi de-
tur cuius amore captus est. sicut iacob cōsensit da-
re dinam filio regis sichē alienigene ppter circun-
cisionem. aut si regina concupiscēs monachum si-
militer. sic enim moyses duxit vxorē ethiopiā
alienigenā. et q̄ hoc possit licere patet. quia papa
licet non possit facere q̄ pfessus non fuerit profes-
sus: potest tamen facere q̄ non sit obligatus reli-

gioni nec ad vota religionis. quia in omni obliga-
tione intelligitur auctoritas pape excepta. sicut
non potest facere q̄ calix non fuerit consecratus
sed bene potest ipsum deordinare ab hoc qd̄ p cō-
secrationem erat dedicatus: vt si prohibeat q̄ cū
calice sancti dionisij non celebretur in memoriaz
et reuerentiam illius. vnde non erit monachus
obligatus ad castitatem si papa irritat obligatio-
nem tanq̄ ecclesie cōtrariam et maioris boni im-
pedimentum. et per consequens poterit contra-
here. et sic de alijs votis: sicut fecit regi aragonuz
prius monacho quez propter defectum heredis
compulit exire monasterium et ad matrimoniū
contrahendum. qui vxoratus fuit liberatus a vo-
to castitatis. vnde nec post mortem vxoris tene-
batur continere et paupertatem habere: vnde fi-
lios heredes habuit. nec per consequens obedire:
quia non potest tolli vnum d̄ essentialibus qui
tollantur alia fm quosdāz. vnde q̄ ipse vxore im-
pregnata rediit ad monasterium: fuit perfectio-
nis. et fm hoc potest dici ad decretalem q̄ veruz
est q̄ quādiu obligatus est regule: non potest si-
bi dari licentia quia castitas est sibi ānexa. vnde
cum monachus fit episcopus non habet propriū
nec potest testari nisi de priuilegio speciali: nec ē
liberatus ab obedientia. vnde si resignāse episco-
patui redeat ad claustrū: tenetur obedire sine no-
ua professione. sicut patet in raymūdo qui postq̄
resignauit: inuitus factus est magister ordinis. p
hoc etiam patet q̄ papa potest de regularibus fa-
cere seculares. ¶ 7°. probat q̄ papa potest sim-
pliciter facere d̄ monacho non monachum. quia
esse monachum essentialiter est esse obligatū ad
tria vota per talem modum profitendi. licet au-
tem papa non possit facere q̄ iste non fuerit sic o-
bligatus quia nec deus possit: potest tamen face-
re q̄ qui sic fuit obligatus: non plus sit obligatus.
quia aut hoc prohibet votum vel ius diuinū aut
statutū humanuz. non primū: quia in voto vt vo-
tum est papa potest dispensare. nec etiam statu-
tum humanū: quia omne statutum iuris positiuū
amouere potest. sicut ergo papa potest facere q̄
religiosus non sit obligatus ad paupertatem aut
castitatez vel obedientiam quia licet ista vota di-
cantur substantialia religionis plusq̄ alia ex hoc
q̄ sine istis nō est religio que possit esse sine alijs:
nihilominus tamen quando in regula et statutis
continentur alia sicut ista: eque sunt essentialia re-
ligioni illa sicut ista. alias vna religio non differ-
ret essentialiter ab alia: cum omnis religio conti-
neat ista tria et multe equaliter. qua ergo ratio-
ne papa potest dispēsare in illis ita et in istis. istis

autem tribus amoris non stat religio. ergo papa potest facere de monacho non monachuz. Si dicatur q ratio non valet: quia aliquis prelat⁹ dispensat in silentio qui nō dispensat in castitate: dicendum q hoc nō valet: quia illa dispensatio est fm regulam sibi cōmissam et non ista. papa vero dispensat nō quia cōmittitur sibi in regula: sed in re suo tanquā ille in cuius preiudiciū nihil potuit promitti. et qua ratione papa pōt dispensare i omnibus essentialibus eiusdē: fortiori ratione in vno vel duobus. sed verū est q tunc non manet monachus si aut ab omnib⁹ vel aliquib⁹ absolua- tur: qz tria illa sunt de essentia monachatus. ¶ 8° arguit. quia rationes pro parte opposita et instan- tie contra predicta non valēt. q enim in voto cō- tinentie solēnizato p professionē religionis papa non possit dispēfare: arguūt aliqui quadruplici. ¶ Primo quia abdicatio p proprietatis et custodia ca- stitatis adeo sunt ānexa regule monachali vt cō- tra eam nec sūm⁹ pontifex valeat licētiam indul- gere. extra de statu monachali cū ad monasteriū in fine. Secundo qz cōsecrata: perpetuo durāt cō- secrata quādiu et illeres. Tertio quia papa non potest dispēfare in matrimonio non consumato. sed p fessio soluit matrimoniū non cōsumatum. et sic est fortius vinculū et per consequēs minus dis- pensabile. Quarto quia si papa posset in solemnī voto continētie dispensare: tunc iste cū quo dispē- sare: posset licite ad seculū reuerti et contrahere matrimoniū. sed ponam⁹ q intrasset religionem post matrimoniū initiatū et nō consumatuz et eo p fesso vxor ei⁹ cōtraxisset cū alio: tunc sequerē q aliquis viuente vxore legitima posset cū alia cō- trahere. hoc autē nō videtur. quare et ē. Sed iste instantie nō valent. nō quidem prima: quia dicit q papa nō posset dispensare sed irritare vel non pōt dispensare quādiu ille manet monach⁹ quia essentialiter est hoc illi annexū. sed papa pōt face- re de monacho non monachū. Similiter nec se- cunda valet. quia dicit q solēnitas voti pur dirī- mit matrimoniū post contractū: quo ad istū effe- ctū est per ecclesiā que statuit tales psonas inha- biles. et sic debet intelligi illud de voto caplo p^o li. 6. alias falsum esset si intelligeret q essentia sua esset per ecclesiam. sed q irritet matrimoniū est an- nexū vtriqz ex statuto ecclesie et nō de iure natu- rali quo solū pater et mater sunt inhabiles. nec dē lege diuina. licet autem non possit fieri quin cōse- cratum fuerit consecratū: potest tamen fieri q ex consecratione non consequat illud quod ex solo statuto ecclesie ipsum consequitur. cuiusmodi est

esse inhabilē ad matrimoniū. Alterius tertia istā- tia non valet. quia dicitur q professio soluit vin- culum matrimoniū non cōsumati: non ex statuto ecclesie sed ex hoc q est mors ciuilis. vnde profi- teri vitam heremiticā: soluit matrimoniū si- cut profiteri vitam cenobiticā. potest autē papa dispēfare in morte ciuili quia pōt heremitā cogē- re ad episcopatū redire. ideo et ē. Item qz in mor- te ciuili non est aliquid reale amouendū sicut est in matrimonio. ideo ex statuto dei est q mors ci- uilis que est dispēfabilis per hominē: tollat matri- moniū dispēfabile per hominem. Deniqz quarta non valet. quia dicitur q sicut non est inconueni- ens post matrimoniū consumatuz alterum mori et sic matrimoniūz solui et nihilomin⁹ si mortuus suscitaretur posset contrahere cum alia prima vi- uente: sic non est inconueniēs q post matrimoni- um initiatū: per ingressum religionis et per mor- tem spūalem solutum: si religiosus per dispensa- tionem suscitetur ad vitam ciuilem q contrahat cū alia prima viuente. nec propter hoc habet plures vxores sed vnam tūm quia cum prima fuit solutū matrimoniū. hec petrus d palude. ¶ 9°. ad idē arguit godofredus. 11°. quodlibet. q. 17^a. dicens q ad reformationem pacis vbi imineret pericu- lum vel perturbatio ecclesie vel in aliquo tali ca- su: potest dispensari in tali voto. quia si non possit aut hoc est quia non potest recompensari p eque bonum vel melius: aut propter votum: aut p p f solemnitate voti. sed nullum istorum impedit. primuz non: quia virginitas vel continentia mo- nachalis non est de essentia virtutis continentie sed est quidam gradus accidentalē sup additus. sicut abstinere a carnibus non ē de essentia ei⁹ in quo principaliter consistit virtus abstinentie: sed est quoddā accidētale additū. ppter quod casti- tas ioānis non pferitur matrimonio abrahe. vi- tare aut periculum discordie ex qua possit cōtur- bari pax ecclesie et reformare pacem in tali casu: ē satis mai⁹ bonum qz illud accidētale sup addituz super bonum continētie coniugalis. bonū enī cō- mune melius est et diuinius qz bonum singularis p sone: q oportet adeo actus maioris pfectionis de se intermittere. s. actus vite contemplatiue vt exerceantur actus minus perfecti. s. actus vite a- ctiue propter bonum cōmune. Nec est cōtra hoc quod dicitur Ecclesiastici. 26°. non est digna pō- deratio continentis anime. tum quia ibi non ac- cipitur continentia pro speciali virtute sed p om- ni. tum quia matrimoniū non tollit bonum cō- tinentie simpliciter: sed tantū quantum ad illum gradum accidentalem. Secundum etiam nō im-
s iij

Distinctionis. xxxij. et nouē sequentiū.

pedir. s. obligatio voti. quia votum fatuū nō obligat. s. si aliquis sic uouet seruare aliquid q̄ si totus mundus periret nō dimitteret: fatuū esset. ergo nō obligaret tale votum. sufficit enim q̄ p̄p̄t propriū cōmodū vel p̄p̄ia sponte: non intendat quod uouit mutare. ille etiā cuius ē discernere in quo casu expedit seruare votū: p̄t in disp̄satione voti: extra d̄ iureiurādo ueniētes. Tertiuū etiā non impedit. s. solēnizatio. p̄mo quia omne illud quod ex statuto ecclesie habet uigorē: per ecclesiam p̄t mutari et in eo papa p̄t dispensare. sed omnes solēnizationes et omnes religiones superaddite religioni xp̄iane habēt uigorē ex cōfirmatione ecclesie. ergo et c̄. sicut enim cōtinentia annexa ordini sacro est ex statuto ecclesie: ita etiā dicta solēnizatio. propter quod ita p̄t dispensari in vno sicut in alio. Secundo quia nulla sanctificatio cuiuslibet religionis ab homine cōfite: debet preiudicare religioni ch̄ristiane in qua impiimitur aliquid idēleibile i anima. sed si talis sanctificatio impediret matrimoniū per quod tolleret perturbatio ecclesie et religionis xp̄iane: tūc preiudicaret religioni ch̄ristiane. ergo et c̄. Tertio quia sanctificatio qua aliquid deputat̄ cultui diuino licet repugnet actibus cōtrarijs. s. inhonestis et uitijs: non tamē repugnat actibus honestis i casu necessitatis exercendis: licet sint simpliciter minus boni q̄ actus religionis. s. actus cōtēplationis. sicut patet q̄ episcopi. p̄pter necessitatem cōmunitatis tenent̄ intermittere actus cōtēplationis ut uacent actibus uite actiue. et religiosus in necessitate patris teneretur intermittere obseruantias religionis propter laborē manū ad subueniendū patri. sed actus matrimoniū sunt actus honesti licet non sint ita boni sicut actus religiosorum simpliciter loquēdo: tamē in casu tante necessitatis essent magis boni et magis necessarij q̄ actus religiosorū. ergo sanctificatio religionis nō impedit quin in aliquo casu tāte necessitatis posset disp̄sari cū religioso q̄ matrimoniūz contrahat. decretalis autē illa de statu monachorū cum ad monasteriū: non dicit̄ impossibilitatem sed notat difficultatem. sicut dicitur nō posse fieri q̄d nō sine magna causa p̄t fieri. hec ille. ¶ 10. ad idem arguit henricus. §. quodlibet. q. 27. quod inq̄t alij dicunt q̄ semel sanctificatum deo non p̄t in alios usus mutari ut dicitur Leuitici ultimo: qz non p̄t fieri ut sanctificatū sanctificationez amittat ut patet in calice. solemnitas autem voti consistit in quadā consecratione qua anima deo sanctificatur et ideo non potest non esse sanctificata. sicut semel factus sacerdos non potest nō esse sa-

cerdos. et sic papa in voto continētie dispensare non potest nisi quando est accidentaliter annexa voto ut patet in sacro ordine. tunc enī papa potest dispensare. non autē quādo essentialiter ē annexa ut in voto religionis. hoc inq̄t non ualeat. quia sanctificatum non p̄t mutari in alios usus contrarios per disp̄sationē. p̄t tamen mutari in usum magis proficiū in quo uirtute saluatur votum. ut si uigente necessitate lapides altaris in alium usum conuerterent̄. nec est differentia siue essentialiter siue accidentaliter sit annexa voto. quia qualitercūq̄ quis obliget se voto vel iuramento semper intelligitur excepta auctoritas superioris ut extra de iureiurando ueniētes. Sciendum t̄ q̄ in malo quod auertit a fine ut est peccatū mortale vel retrahit ut est ueniale: non cadit dispensatio nec dei nec hominis. quia sicut deus i se peccare non potest: ita nec creaturā a se auertere nec retrahere. aliud autē est malum quia est occasio mali ut est usus diuitiarum et temporalium. super quo malo cauendo inducta sunt statuta legis positua. quorū quedam sunt imediate a deo ut sacramenta et alia que p̄tinent ad credenda: et in talibus solus deus disp̄satur. alia sunt instituta p̄ hominem: et illa habēt disp̄sationē pro loco et tēpore. et ideo quia uiuere i matrimonio vel extra habere temporalia vel non: sunt ab institutione humana nec contrarianē iuri diuino vel naturali in talibus potest dispensare. imo debet cum uidet hoc esse bonūz reipublice. hec ille in forma. ¶ 11. Contra quartam p̄clusionē arguit scotus probādo q̄ non ideo matrimoniūz impeditur p̄ sacros ordines quia habent annexum votū continētie. quia id votum aut fit annexum q̄ illud uouet suscipiens aut tantūmodo quia ex p̄cepto ecclesie est q̄si annexum quia tenere seruare ac si uoueret. non p̄mo modo: quia nullus uouens uouet nolitum. s. iste suscipiens ordinem sacrum explicitē habet in uoluntate non continere ut est possibile. ergo ipse non uouet continētiā. Si dicas q̄ uouet in facto quod facit in suscipiendo ordinem quia antiqui patres latius uouerunt et iste suscipit simile signum: contra. nullus tenetur ex voto ad votūz factum ab alio si habet votum contrarium. p̄tere rea suscipiunt orientales idem signum: et tamen sine voto castitatis. Si secundo modo: ergo contrahens simpliciter contrahit. probatur extra de matrimonio contra interdictum ecclesie contracto ex litteris. licet contra interdictum trāsire ad secunda vota non debuerit: non est conueniēs ut hoc sacramentū coniugij dissoluatur. alia tamen penitentia debet eis imponi quia cōtra phibitio-

nem ecclesie hoc fecerunt. ergo si tantūmodo est annexum votum continentie ordini sacro ex precepto ecclesie: sequitur q̄ non simpliciter illegitimat ad contrahendum. vniuersaliter enim in iure statutum hoc fieri prohibens: non illegitimat nisi contineat talem sententiam: si contractū fuerit dirimatur: vel si copulati fuerint non sunt aliquid qualiter copulandi. hec ille.

Quantus ad ter-

tium articulū primo notandum est prout. S. Tho. d̄ ducit supra distin. 26. q. p̄. arti. p̄. ad p̄mū. q̄ natura hominis ad aliquid inclinatur dupliciter. vno modo quia est conueniens nature generis: et hoc est cōmune omnibus aīalibus cum quibus conuenit in natura generis. alio modo natura hoīs inclinatur ad aliquid q̄ est conueniens nature specificē per differētiam essentialē qua s̄m p̄m species humana abūdat a genere inquantū. s. est rationalis. et vtroq̄ istoz modoz natura hoīs inclinatur ad matrimonium. nō sicut ad id quod ē necessarium ad p̄fectionē cuiuslibet hoīs q̄ talis inclinatio quēlibet obligaret eo q̄ naturales p̄fectiōes oib⁹ sunt cōmunes. put. S. Tho. ibi notat. ar. 2. in cor. sed sicut ad id qd̄ ē necessarium ad p̄fectionē multitudinis seu cōmunitatis. nō tñ vtroq̄ modo inclinatur natura hoīs ad matrimonium equaliter nec s̄m idē. cū enī matrimonium. put p̄bs docet. S. ethi. hēat p̄ fine principali filioz p̄creationē et educationē: p̄ fine vero secundario habeat mutuū obsequium sibi a cōiugib⁹ in reb⁹ domesticis imp̄sum: eo q̄ ad humanā vitā quedā opa sunt cōpetētia viris et q̄dā mulierib⁹: natura humana s̄m rōnem generis inclinatur ad matrimonium quantū ad principale finē qui est filioz p̄creatio et educatio. s̄m rōnem vero specificā inclinatur ad matrimonium quantū ad finē secundarium q̄ est mutuū obsequium siue operū cōmunicatio q̄ necessaria sunt ad vitā. Itēq̄ obstat q̄ homo in natura generis cōueniat cū ceteris animalib⁹ in quib⁹ natura non inclinatur ad matrimonium quāuis inclinet ad filioz p̄creationē et educationē. qm̄ vt. S. Tho. loco p̄mo allegato tāgit: et magis expresse in questionib⁹ de potētia dei. q. 2. ar. 2. in cor. natura cōmunis vt generis aliquē modū et aliquaz p̄fectionē accipit ex p̄p̄is speciei in qua continet quod sibi non cōpetit s̄m rōnem generis. vnde i hoīe aīalitas p̄fectior est q̄ in brutis aīalibus. ac p̄ hoc actio q̄ debetur nature animalis: p̄fectior est in homine q̄ in alijs aīalibus. est enī in homine s̄m q̄ cōpetit p̄cipis speciei humane. ex quo fit

vt homo p̄fectius habeat actū virtutis imaginative q̄ reliqua aīalia s̄m q̄ competit eius rōnality. nimirū igitur q̄ natura generis in hoīe inclinatur ad matrimonium nō in alijs aīalibus. matrimonium enim nō solū dicit cōiunctionē maris et femine ad filioz p̄creationē et educationē: sed et ad instructionē in morib⁹. importat etiā coniugale vinculum consensu et pactione vtriusq̄ causatū qd̄ in alijs animalib⁹ nō inuenit. et inde est q̄ tanquaz cōtractus inter hoīes dūtaxat existēs: diffinit q̄ ē viri et mulieris coniunctio maritalis inter legitimas p̄sonas indiuiduā vite cōsuetudinē retinentes. Confirmat ea que supra dicta sunt de duplici fine matrimonij verba augustini i libro de bono coniugali caplo tertio sic dicentis. cur sit bonū coniugium querit merito. quod mihi nō videt. p̄pter solā filioz p̄creationē: sed p̄pter ipsam etiā naturalem in diuerso sexu societate. alioquin nō iā diceretur coniugium in senibus: p̄sertim si vel amississent filios vel minime genuissent. nunc vero in bono licet annoso cōiugio r̄ si emarcuit ardor etatis inter masculū et feminā: viget tamē ordo charitatis inter maritum et vxorē. ¶ Ex quib⁹ inferimus q̄ siue aliquid repugnet matrimonio quātū ad principale eius finē siue quantū ad finē secundarium: cōtra naturā hoīs et cōtra eius naturalem inclinationem dici debet. et p̄ consequēs disp̄satio illi stāte matrimonio: p̄inet ad nature cōditorē et matrimonij institutorē. nā eius solius est dispensare in lege: cuius est legē condere. vnde q̄ pluralitas vxozū simultanea et si non repugnet principali fini matrimonij: repugnat tamē fini secundario. p̄ eo q̄ cōiugalis vita et mutuū coniugium obsequium s̄m operū cōmunicatiōe vix aut nūquā duci potest cū amore et pace ipsoz sine quib⁹ vita matrimonialis grauis et difficilis reddit et diu p̄manere non possit: cōsequēs est q̄ nūquaz licitum fuit vnū virum plures habere vxores nisi dispensante nature auctore q̄ p̄ter et supra naturales rerum inclinationes: mouere et ordinare res cōditas p̄t. Est ad hoc et specialis ratio q̄ ex diuina institutione coniunctio matrimonialis est vnius ad vnam tantūmodo s̄m illud gene. 2. p̄p̄ hāc relinquet homo patrem et matrem et adherabit vxori sue et erunt duo in carne vna. vbi nō dicitū est vxoribus sed vxori vt interlinearis dicit. et erunt duo non plures. sequitur ergo q̄ disp̄satio ad plures vxores: ex sola dei auctoritate eē possit. ¶ Unde. S. Tho. in hac distin. 33. q. p̄. arti. 2. in cor. lex inquit de vnitāte vxoris: non est humanitas sed diuinitus instituta. nec vnquā verbo aut litteris tradita: sed cordi impressa sicut et alia q̄

Distinctionis. xxxiiij. et nouē sequentiū.

ad legem nature qualitercūq; pertinent. et ideo in hoc a solo deo dispensatio fieri potuit per inspirationē internā. que quidē principaliter sanctis patribus facta est et per eorum exemplum ad alios ē derivata eo tempore quo oportebat predictū nature preceptum pretermitti vt maior esset multiplicatio plis ad cultum dei educāde. huius sententie fauet quod Chrysostomus dicit in homelia Abathe 19. inquit enim. non solum autē ex modo creationis: sed etiā ex modo legislationis monstrauit quā vnum oportet vni coniūgi et nūquā rescindi. vnde sequitur et dicit. propter hoc relinquethomo patrē et matrē et adheret vxori sue. Et hoc nō iam pro opinionetē tenendū putam⁹: sed pro veritate in caplo gaude: nusde diuortijs diffinita. vbi innocenti⁹ tertius sic dicit. neq; vlli vnquā licuit insimul plures vxores habere: nisi cui fuit diuina reuelatione concessum.

Secundo Notandum est q̄ sicut apparet ex supra dictis matrimonium non solum est ex institutione diuina inquantū est sacm: sed etiā inquantū est in officium nature. vnde et cōsensus cōtrahentium non haberet vim efficiendi matrimonium q̄ ad ppas et perfectam sui rōnem: nisi ppter efficaciam quam habet ex diuina institutione. et hoc expresse dicit S. Tho. sup̄ dif. 27. q. p̄. ar. 2. sub. ar. p̄. ad p̄. vinculum ergo perpetuum inter coniuges et eius indissolubilitas per totā vitam q̄ consequit naturam matrimonij: ex diuina est institutione tanquā ex causa prima et pncipali. ex mutuo autē consensu: ē sicut ex causa secundaria et instrumentali. put ibidem. S. Tho. docet. Fallunt igitur qui putāt solo consensu coniugatorū posse matrimonium rescindi vel in eo dispensari q̄ ad ipsius subalia: argumentantes q̄ vnūquodq; p̄ illas causas dissoluitur p̄ quas et constituit. vnde qz contractus matrimonij fit ex pari cōsensu viri et mulieris: videt illis q̄ et ex eorum mutuo consensu dissolui et in eo dispensari possit. Lerte motiuū istoz vt ex premisis apparet est fallax. supponit enim hoc falsum q̄ matrimonium vim et efficaciam habeat ex solo coniugatorū cōsensu: quasi fuerit quidā human⁹ contractus cōtra verbum dñi dicētis Abathe 19. q̄s de⁹ coniūxit homo nō separet. vnde si motiuū illorū valeret: posset etiā vxor de cōsensu viri plures habere maritos quod est absurdū. p̄batur illud. qz viret vxor q̄ ad cōtractū matrimonij et ad vtriusq; cōsensum: ad paria iudicant. et hanc rationē tangit innocenti⁹ in caplo preallegato gaudemus dicens. euidenter apparet pluralitatē in vtroq; sexu cum nō ad imparia iudicent: circa matrimoni

um reprobandaz. Et ex his inferim⁹ q̄ quāuis ex licetia et psuasione abrahā duxerit agar in secundam vxorē: factū fuisse illicitū et vterq; peccasset: nisi ex diuina dispensatione facta preuelationem abrahę: illud fuisse p̄batur. et id ipsū tenendum est de pluralitate vxorū in ceteris antiqs patribus quos a peccato excusari oporteat. Neq; obstat q̄ talis dispensatio in sacra scriptura non legatur. qm̄ vt. S. Tho. dicit in hac dif. q. p̄. ar. 2. ad. 3. qualis est lex: talis debet esse dispensatio legis. et quia lex nature nō est litteris scripta s̄ cordibus impressa: ppter hoc nō oportuit dispensationem eoz que ad legē nature p̄tinent lege scripta dari: sed p̄ internam inspirationē fieri. Sed contra ista obijci pōt. qz vt augustin⁹ dicit in littera loquens de pluribus vxorib⁹: quādo mos erat peccatum nō erat. vbi videtur q̄ ipsa cōsuetudo fecit esse licitū habere plures vxores. nō ergo id ascribendum est speciali dispensationi diuine. Ad hanc obiectionem respōdet. S. Tho. in hac dif. 33. q. 2. ar. 2. sub. ar. 3. ad. 4. q̄ in illo xpo augustin⁹ mos nō ponit pro cōsuetudine sed p̄ actu honesto: s̄ q̄ a more quis dicit morigerat⁹ quia est bonoz morum. vel sicut a more phia moralis nominatur. hec ille. et est sensus q̄ mens augustin⁹ fuit dicere q̄ quando mos erat id est quando a patribus illis fiebat qui honestis actibus morigerati erant: peccatum non erat plures habere vxores. ea scilicet ratione quia viri bonis moribus p̄diti: sine dei auctoritate ac concessione id non fecissent. nouerant profecto q̄ eius erat in lege dispensare cuius et legem condere. Neq; iste sensus repugnat his q̄ supra dixerat. S. Tho. q. p̄. arti. p̄. ad. p̄. vbi respondet ad ipsa eadem verba augustin⁹ capiēdo morem pro cōsuetudine. nā ibi respondet ex abundantia etiam capiēdo morem pro consuetudine ad sensum arguentis. quia nec in eo sensu argumentum militat contra conclusionem quā ibi. S. Tho. tenet. nam illa consuetudo habuit vim et originē ex diuina dispensatione primis sanctis patribus facta. per quorū exemplū ad alios derivata est. put. S. Tho. dicit infra. ar. 2. in cor. in quibus iā obtinuit consuetudo p̄ tempore q̄ oportuit prole multiplicari ad cultū dei.

Tertio Notandum est q̄ votū solēne cōtinētie dirimens matrimonium dupliciter solēnizat. s. p̄ sacri ordinis susceptionē: et p̄ p̄fessionē in religione. put habetur in caplo vnico de voto et voti redēptione libro sexto. sed diuersimode: quia p̄ p̄fessionē tacitam vel expressam alicui de religionibus approbatis: vouet profitens continētiā sicut aliqd de essentia

talibus professionibus. sunt enim tria hec vota. scilicet continentie et obedientie ac paupertatis ita essentialia religioni simpliciter: quod in illis tota et perfecta ratio religionis consistit: nec aliquo eorum deficiente stare posset perfecta religio. prout S. Thome dicitur. 2.^a. 2.º. q. 186. ar. 3. et. 4. et. 5. et. 6. Et opus. 18. de perfectione vite spiritualis in pluribus capitulis. Unde eo ipso quod quis proficit aliquam de religionibus approbatis: vouet sollemniter continentiam obedientiam et paupertatem in quibus essentialiter consistit religio. prout de illi modi viuendi in quibus homines matrimonio vtuntur: non sunt simpliciter et absolute loquendo religiones: sed secundum quid in quantum in aliquo participat quedam que ad statum religionis pertinent. prout S. Thome notat. 2.^a. 2.º. loco proxime allegato. ar. 4. ad. 3.^m. per susceptionem vero sacri ordinis vouet quis sollemniter continentiam: non tanquam aliquid sacro ordini essentialia: sed tanquam aliquid ex statuto ecclesie sibi annexum. non enim repugnat essentialiter matrimonium sacris ordinibus: nam possunt actus et officia sacrorum ordinum licite et sufficienter expleri coniugatos sicut nunc in ecclesia grecorum obseruatur: et ante romane ecclesie statutum: in ecclesia latinorum licitum fuit. ¶ Ex quibus inferimus quod non est eadem ratio dispensandi in voto sollemni continentie per professionem religionis sollemnizato: et in voto continentie sollemni per sacri ordinis susceptionem. nam dispensare in voto continentie sollemni cum eo qui professus est aliquam de religionibus approbatis vt. scilicet possit matrimonium contrahere: idem est quod facere de religioso simpliciter: non religiosum simpliciter. probatur hoc. quoniam vt premissum est votum sollemne continentie sicut et obedientie et paupertatis est de essentia professionis in religione. vnde tria vota continentie paupertatis et obedientie: essentialiter constituunt religiosum in quantum est religiosus. sicut ergo nulla res subsistere potest sine his que ipsam substantialiter constituunt: ita nec religiosus absque tribus votis prefatis potest vere religiosus manere. Dispensare autem in voto sollemni continentie cum eo qui ordinem sacrum suscepit: non est dispensare in eo quod est sacro ordini essentialia. ac per hoc non est facere de ordinato in sacris non ordinatum in sacris. sed est manente ipso vere et realiter in sacris ordinato: illum absolueri ab obligatione seruandi continentiam ad quam per statutum ecclesie tenebatur. huiusmodi autem dispensatio non est aliud quam in statuto ecclesie dispensare. ¶ Patet igitur quod non est eadem ratio dispensandi in vtroque voto sollemni imo multum diuersa. quam ob rem auctoritas seu potestas dispensandi in vno non arguit potestatem et auctoritatem in altero dispensandi. vnde

communiter tenetur et a theologis et a canonistis quod papa potest dispensare cum ordinato in sacris etiam presbytero quod matrimonium contrahat: ipso manente presbytero: imo et eius ordinis executione. sed an dispensare possit cum sollemniter professio religionem approbatam quod matrimonium contrahat: dubium est apud multos et magnos. Ad cuius dubij declarationem inquirendum videtur an papa possit facere quod religiosus sollemniter professus non iam sit religiosus. nam si hoc papa potest: poterit cum religioso professio dispensare quod matrimonium contrahat: sin autem non. eiusdem enim potestatis et efficacie est hoc et illud prout supra fuit probatum. ¶ Pro quo sciendum est quod vt accipitur ex dictis augustini in libro de vera religione: religio a ligando dicta est. religet nos inquit augustinus religio vni omnipotenti deo. religari autem quis dicitur secundum nominis proprietatem: qui primo ligatur iterum amplius alligatur. omnis autem fidelis primo ligatur deo per fidem quam vt dicitur Iherem. 11.º. accedentem ad deum oportet credere quod est. ligatur autem hoc modo per susceptionem sacri baptismatis quod et dicitur sacramentum fidei eo quod in baptismo baptizatus fidem protestatur vel per seipsum vt adultus vel aliter pro eo si est infans. ista autem ligatio quamuis precedat ex spontanea hominis voluntate vera vel interpretatiua quia vt augustinus dicit nemo credit nisi volens: ligatur tamen ad ea que necessaria sunt homini ad salutem quia sine fide impossibile est placere deo Iherem. 11.º. Secundo iterum ligatur fidelis spontanee ad quedam que licet non sint saluti hominis necessaria: sunt tamen facilius et perfectius ad salutem conducenda quemadmodum opera consiliorum secundum illud Abathai. 19. si vis perfectus esse vende et vende omnia que habes et da pauperibus et veni sequere me. et illud apostoli per Corinth. 7.º. de virginibus autem preceptum domini non habeo consilium autem deo. et ad ista homo ligatur per votum quod dicitur a doctoribus singulare. vnde per respectum ad primam ligationem que est per fidem: ista dicitur religatio a qua sumptum est nomen religionis que statum perfectionis importat et de qua est nobis sermo ad presens. verum quod prima ligatio que est per fidem: potest dici quodammodo religatio per comparisonem ad aliam prioram qua quilibet homo in quantum nature rationalis est: ligatur ad precepta iuris naturalis. vnde et consuevit dici christiana religio: quia per ipsam ultra id quod fideles ligati sunt ad iura nature: religantur iterum ad ea que fidei christi sunt que leges nature excedunt. Capiendo autem religionem secundo modo ad propositum nostrum: ab ea dicti sunt religiosi quasi deo religati

Distinctionis. xxxij. et nouē sequētū.

per obligationes qua ex voto ligati sunt ad quāda opera consiliozum. huiuscemodi autē obligatio seu religio fit dupliciter .s. simplici seu nuda pmissione que fit per votum simplex. et solēni professione ad religionem approbatam que fit per votum solēne quod implicat nō solum pmissionem sed et actualem promissio rei exhibitionem. q̄ complementū est et perfectio promissionis prout. S. Tho. inquit in hac dist. 38. q. p̄. ar. 2. sub. ar. 3. et quodlibet. 8. ar. 10. huiuscemodi autē exhibitio fit per hoc q̄ homo solemniter vouens religionē se totum dedicat deo et diuinis obsequijs. ex tūc se faciens per professionem seruū dei: nihil libertatis sibi retinens ad ea que mūdi sunt. vnde gregorius loquens de religiosis dicit sup ezechielem. sunt quidam qui nihil sibi metipsis reseruāt: s̄ linguam vitam atq̄ subam: omnipotēti deo imolāt. quos dionisius. 6. caplo ecclē. hierar. dicit nominari dei famulos ex dei puro seruitio ac famulatu et vniri ad deo amabilem perfectionē.

Duo igitur pensanda sunt in voto solemnī per professionem ad certam religionem. vnum ē realis et actualis traditio qua ex ipsa ratione professionis: profitens se totum deo tradit mūdo abrenunciāns ac se in possessionem deo exhibens diuinis obsequijs ex tunc mancipatum. aliud est ipsius profitentis quedam consecratio qua deo et diuino cultui vsq̄ ad mortem dedicatur. duo ista accipi possunt ex dictis dionisij. 6. caplo ecclē. hierar. Primum cum dicit. vnde diuini duces nostri nominationibus eos. .s. monachos sacris dignati sunt. alij quidem therapeutas. .i. cultores dei alij autem monachos ipsos nominātes ex dei puro ministerio et famulatu: et non partita ac singulari vita tanq̄ vnificante eos inseparabilibus sacris complicationibus in deiformē vnitatem et amicam deo consumationem. Secundum tangit cum subiungit. propter quod et consumatiua eis donauit gratiam sacra legislatio: et quedam eos dignata est consecratiua inuocatione. **E**x utroq̄ autem horum duorum videtur efficaciter probari q̄ monachus seu religiosus professus ita est diuino cultui et dei seruitio mancipatus totalit̄ mūdo abrenunciāns: q̄ nulla humana auctoritate et dispensatione ad vitam secularem et ad mūdi negotia reuertipoteest. **E**x primo quidem probat̄. quoniā sicut nulla humana auctoritate aut dispensatione fieri potest q̄ matrimonium consumatum dissoluatur pro eo q̄ vterq̄ coniugum realiter et actualiter se tradit in potestatem alterius: dicēte dño quos deus coniūxit homo non separet: ita videtur q̄ nulla humana auctoritate vel dispensa-

tionē fieri possit q̄ matrimonij spirituale quod cum deo anima contrahit: dissoluatur postq̄ fuerit consumatum per realem et actualem traditionem qua religiosus per solēnem professionē deo se tradidit. tenet consequentia. quia nō minoris immo maioris firmitatis est matrimonij spūale quod cū deo contrahitur: q̄ carnale quod contrahitur inter homines. vnde per illa verba domini quos deus coniūxit homo non separet: non minus adempta fuit a potestate hominū separatio seu dissolutio matrimonij spiritualis quo p̄ solēnem votum religionis religiosus per realem sui traditionem despōsatur et spūaliter copulat̄ deo: q̄ separatio coniugum carnaliter contrahētū imo magis quāto maiori gratia et nexu homo deo dicatus: est alligat̄ deo q̄ carnaliter contrahentes adinuicem. quod apostolus satis innuit p̄ 1. Cor. 6. qm̄ de nexu carnaliter contrahentium inducit illud gene. 2. et Abathe. 19. erūt duo in carne vna. de nexu vero spiritualis coniugij cum deo dicit. qui autem adheret domino vnus spiritus est. maior profectō est et firmior ac perfectior nexus in vno spū q̄ in vna carne. **U**nde magister in hac dist. 38. ex dictis innocentij pape arguit a minori ad maius sic dicens. si enim de omnibus heretico custoditur vt quecūq̄ viuentē viro alteri nupserit adultera habeatur nec ei agende penitentie licentia conceditur nisi vnus de illis fuerit defunctus: quāto magis de illa tenenda est que ante se imortali sponso coniūxerat et post ad humanas nuptias trāsmigrauerit? **R**esonat his. S. Tho. in hac dist. 38. q. p̄. ar. 3. sub. ar. 3. vbi pro veritate questionis arguentis primo loco ait. ille qui facit votum solemnē contrahit matrimonij spirituale cum deo quod est multo dignius q̄ materiale matrimonij. **E**x secundo vero id probatur. quoniam vt accipitur ex Leuitici vltimo capitulo: quod semel deo dedicatus est: ad alios vstrahi nō potest. vnde vt ibi dicitur: omne qd̄ dño consecratur siue homo fuerit siue animal siue ager: nō veniet neq̄ redimi poterit. et subiungitur ratio quia quicqd̄ semel fuerit consecratū: sanctum sanctorum erit domino. et ad designandū q̄ domino consecratum non liceat ad mūdānos vsus conuertē: subinfertur in textu. et omnis consecratio que offertur ab homine: non redimetur sed morte morietur. vbi in eo q̄ dicit nō redimetur: satis significatur q̄ cōmutatio etiam in meli^o locum non habet: sed erit sic dño consecratū vsq̄ ad mortē. quod designatur in eo q̄ dicit sed morte morietur. qua scilicet leuite diuino cultui consecrati: dicebātur mortui. quemadmodū apud nos

religiosi mortui mūdo dicūt. put nichola^o de lyra
ibi exponit. cui expositioni cōsonat interlinearis
cum dicat sup illud sed morte moriet. viuo autez
iā non ego: viuit vero in me xps Gala. 2°. Ad qđ
facit quia in eo dē capto supra preceperat de^o sic.
animal quod imolari pōt dño si quis vouerit: san-
ctum erit et mutari nō poterit. i. nec melius malo
nec peius bono. ¶ Et confirmat quia in reb^o in-
animatis in quibus cōsecratio et sanctificatio nul-
lam formā ponit realem quod semel deo cōsecre-
tus est: ad mūdānos vel humanos vsus nulla hu-
mana potestate potest trahi quādiu in suo esse p-
manet sicut patet de calice et de ecclesia cōsecre-
tis. multo ergo magis de homine deo consecrato
et sanctificato tenendū est q̄ ad humanos z mū-
danos vsus deinceps trahi non pōt in quo sancti-
ficatio et consecratio formā aliquā imprimit rea-
lem. ¶ Cōfirmat vtraq; pbatio per id qđ dñs di-
cit Luce. 9°. nemo mittens manū suā ad aratrū
et aspiciens retro aptus ē regno dei. respicit pfe-
cto retro: qui postq; diuinis obsequijs vitam suā
et mores solēniter dño dedicauit: retro ad mūdi
solicitudines conuertit. quod proculdubio reli-
giosus efficeret si post solēne votum continentie
quo diuinis obsequijs se realiter tradidit mundo
et mundanis curis abrenūciāns: cōtraheret ma-
trimoniū p quod mundi negotijs et solitudini-
bus coniugatus implicat fm illud apli p^o Corin.
7°. qui cū vxore ē: solicit^o est q̄ sunt mūdi q̄ modo
placeat vxori et diuisus ē. s. a spūaliū solitudine.

¶ Quarto Notanduz est q̄ sicut acci-
pitur ex dictis S. Tho. 2^a
2^a. q. 88. ar. 7. in cor. non est omnium reruz eadē
solēnitas: sed vnicuiq; rei cōpetit solēnitas fm ip-
sius condicionē. eo q̄ vt. S. Tho. dicit in hac dis.
38. q. p^a. ar. 2. sub. ar. 3. in cor. ad solēnitatem rei
pertinere dicunt illa q̄ ei completū esse tribuunt.
vnde quia votū essentialiter est promissio deo fa-
cta q̄ complementū suū accipit quando id quod
pmittit realiter et in presentideo dat: inde est q̄
solēnitas qua votum dicūt solēne: consistit in rea-
li et actuali donatione sui qua quis se deo tradit
diuinis obsequijs se in perpetuū mancipando: vñ
simpliciter quemadmodū fit p professione in re-
ligione per sedem aplicam approbata. vel nō sim-
pliciter sed ad certū ministerium sicut fit per sacri
ordinis susceptionem. Circa quod aduertenduz
est q̄ quia complementū rei nō solum habetur ex
his que sunt de eius substātia: sed etiā ex reb^o ip-
sam perficientib^o accidentaliter: duplex cōsidera-
tur solēnitas voti. vna q̄ consistit in his quib^o vo-
tum substantialiter complect et fit solemnne: que ē

ipsi voto essentialis sine qua substātia voti solemn-
nis esse non pōt. et hec solēnitas cōsistit in hoc q̄
quis se deo donat tradēs se pure et realiter ac-
tualiter deo seruitio. alia est solēnitas voti non
substantialis sed accidentalis conferēs ad bene eē
ipsius et sine qua nihilomin^o votū posset esse solē-
ne. ¶ Prima solēnitas que est voto essentialis: com-
plectit de sui natura tria. primuz q̄ quis se deo et
deo seruitio realiter et actualiter tradat. ad quod
requiritur necessario q̄ ipse sit sui iuris et sui com-
pos: alias inualida esset donatio. propter quozū
defectū votum solēne pueri ante annos puberta-
tis et furiosi: ratum non est. Secūdū est q̄ solem-
niter vouens donet et tradat se ei qui vicem dei
habeat. quia a nō habente potestatem non valet
receptio nisi is qui potest recipere ratā habeat re-
ceptionem. vicē autem dei habens in terris est sū-
mus pontifex q̄ est xpi vicarius generalis in orbe
et ipsius auctoritate accōmissione quidam alijs p-
lati inferiores. et quia sicut donatio que fit per vo-
tum solemnne est voluntaria eo q̄ votuz sit ex sui
natura factum spontaneum: ita et receptio esse d-
bet voluntaria. ideo si prelatus propter causam
rationabilem recipere non vult cum qui se voto
tradit: traditio sui nō efficit votum solemnne. Ter-
tium quod votum solemnne essentialiter comple-
ctitur est realis et actualis ac pura vouētis sui do-
natio non implicans aliquid voto solemnne repug-
nans. huiusmodi autem solēnitas in tribus
predictis consistens ita est voto solemnne essentialis:
q̄ nec statuto ecclesie nec aliqua consuetudine
variari potest manente eadem natura voti so-
lemnne. Solēnitas vero voto solemnne acciden-
talis non necessaria ad sui substātiā aut consi-
stentiam sed conferēs ad habendam noticiā
ipsius et ad eius reuerentiaz: complectitur plura
et est fm diuersitatē temporum et locoz et ho-
minū condicionem variabilis. et hec solēnitas ē
que per statutum ecclesie vel per consuetudinem
voto solēni est adhibita. Et vt meli^o harū solēni-
tatum ratio et diuersitas capiat: in vtroq; voto
solemnne illam sub exēplo assignabim^o. in voto enī
solemnne per sacri ordinis susceptionem: solēnitas
pma et essentialis voto cōsistit in eo q̄ quis sui iu-
ris et sui cōpos existens volūtarie se offert deo in
manibus episcopi ad certum ministeriū ac famu-
latum in missa celebratione et in quibusdam alijs
actibus spūalibus ppetuo exhibendū simul et in
ipsius receptione per ep̄m vice dei tradentes sibi
characterē cum quadam spūali consecratione. q̄
autē ista fiant quibusdam ceremonijs obseruatis
ad reuerentiam sacramēti p̄tinet ad solēnitatē

Distinctionis. xxxiiij. et nouē sequētū.

talis voti accidentalem. Item et q̄ voto solēni p̄
 susceptionem sacri ordinis sit annexum votū cō
 tinentie: solēnitatem ipsius concernit accidenta
 lem ex statuto ecclesie. non enim votum continē
 tie est de natura aut substātia sacri ordinis. nam
 et apud grecos vere ordinati sunt in sacris. absq̄
 eo q̄ votum continentie simpliciter voueant. In
 voto autē solēni per professionem in religione p̄
 ecclesiaz approbata: solēnitas voto essentialis cō
 sistit in eo q̄ vouens solēniter se tradit pura et rea
 li ac actuali donatione deo in manibus eius qui
 vicem dei ad illum recipiendum gerit. se et totaz
 eius vitam dei seruitio mancipando: mūdo et his
 q̄ mūdi sunt abrenūcians. Quā autē huiuscemodi
 donatio et realis traditio fiat per hec vel illa ver
 ba in professiōe expressa: aut q̄ fiat in scriptis sig
 no vel subscriptione se donantis munita: vel q̄ fi
 at tacite per susceptionem habitus professorum
 aut q̄ fiat post annum probationis vel certo mo
 do infra annum atq̄ alijs consimilibus observa
 tis: totū pertinet ad solēnitatem accidentalem vo
 ti solēnis per p̄fessionē religionis. nam et sine his
 premissis esse pōt huiuscemodi votū solēne et o
 bligat vouentem apud deū. et hoc satis aperte p̄
 batur ex capitulo p̄o: rectū. et caplo ad aplicam.
 et caplo consulti. et caplo statui. de regu. et ex
 caplo non solū eo. titu. li. 6°. nam ex caplo p̄o re
 ctum: habetur q̄ absq̄ susceptione habitus reli
 gionis et extra monasterium et sine forma cōsue
 ta verborū: professionē et votum solēne fecerit q̄
 dam canonicus per hoc solū q̄ se reddidit abba
 ti in monachum p̄termissis quibuscūq̄ alijs so
 lemnitatibus iuris. ex caplo vero ad apostolicaz
 patet q̄ p̄termissa solēnitate iuris ne ante an
 num probationis professio recipiatur: tenuit pro
 fessio facta infra probationis annū. ex caplo autē
 consulti: accipitur q̄ etiam infra annum p̄batio
 nis religiosus non potest redire ad seculum: si cō
 stet q̄ quando intrauit religionem: vitam secula
 rem proposuerit absolute mutare etiam si profes
 sionem nō fecerit. ex caplo vero statuimus p̄ba
 tur nouicios in probatō: ne positos ante p̄fessio
 nem factā et ante habitū p̄fessorum susceptū: vo
 tum solēne fecisse nec ad seculum redire posse: p̄
 eo tantūmodo q̄ absolute voluerit vitam mutare
 et in religione perpetuo deo seruire. ex capitulo
 vero nō solū: habetur q̄ absq̄ professione tacita
 vel expressa et ante annum p̄bationis ingressus
 religionem ad seculum redire non pōt si constet
 euidenter illum vitam voluisse mutare. Patet igit̄
 q̄ deficientibus alijs quibuscūq̄ ad solēnitatem vo
 ti per ecclesiam statutis: si quis realiter pure et a

ctualiter religioni se dedit cum proposito vitaz
 secularem perpetuo mutandi quod pertinet ad
 solēnitatem essentialem voti solēnis: censet̄
 vere religiosus et votum solēne deo fecisse: ita
 vt nec ad seculum redire nec matrimonium con
 trahere possit. Et confirmatur. quoniam huiuscemodi
 solēnitates que per ecclesiam voto solēni
 sunt adiecte: non semper eodem nec eodē modo
 obseruate fuerunt. imo pro diuersis temporibus
 et fm diuersas hominum condiciones et varias
 religionum cōstitutiones: reperimus illas muta
 tas: sic vt nec ipsa professio expressa eis de verbis
 et solēnitatib⁹ in oibus religionib⁹ p̄ferat. Ad q̄
 facit quod Sanctus Thomas dicit in hac disti
 ctione trigesima octaua questione p̄ma articulo
 scdo sub articulo tertio vbi tertio loco sic arguit.
 ante p̄stitutionē certarū regularū potuit votū so
 lenizari etiā sine ordinis susceptione. sed nunc nō
 minus se possent homines obligare deo q̄ p̄i.
 ergo et nunc solēnitas voti potest esse sine pro
 fessione certe regule. ecce argumentum. sequitur
 responsio. ad tertium dicendum q̄ ante q̄ essent
 iste regule que modo sunt: erat aliquis modus vi
 uēdi ab ecclesia approbatus quo aliqui ad ea que
 supererogatiōis sunt se obligabāt. et tunc certi tē
 poris obligatio ad illum modum viuēdi: idem
 faciebat quod nunc obligatio ad certam regulā.
 hec ille. ¶ Ex premissis inferimus q̄ solēnitas
 voti de qua habetur in capitulo vnico de voto et
 voti redemptione libro sexto q̄ ex sola constituta
 tione ecclesie est inuenta: non est ea solēnitas
 que voto solēni est essentialis: sed est solēni
 tas voto accidentalis quaz ecclesia adinuenit ad
 hoc q̄ illi constet de veritate et certitudine solē
 nitatis solēni voto essentialis. quatenus ad ip
 sius obseruationem: vouentes cogere valeat: et
 lites mote p̄sertim pro matrimonio vel contra
 matrimonium: in iudicio ecclesie dirimi possint.
 quia enim ecclesia non iudicat de occultis: sepe i
 iudicio falleretur nisi voto solēni religionis q̄
 in occulto fieri potest: quasdam solēnitates et
 determinationes appoluisset quibus votum solē
 ne ante deum occulte emissum: exterius ad noti
 ciam ecclesie perueniret. vnde quando precedē
 te solēnitate essentiali voti solēnis ecclesia nō
 nunquam iudicat pro matrimonio contra votū
 solēne religionis deficientibus solēnitatibus
 vna vel pluribus per ecclesiam adinuentis: non
 illud fit pro eo simpliciter q̄ solēnitates ab ec
 clesia institute d̄suerunt: sed quia deficientibus il
 lis non constat ecclesie q̄ prima solēnitas essen
 tialis voto fuerit obseruata. nam si de eius veri

tate sibi alias constaret: nō pro matrimonio sed pro voto solēni ferret iudicium quantūcūq; p̄termissis fuissent solēnitates voti ab ecclesia statute. Et est simile in matrimonio. q̄z enī matrimonium substantiāliter cōsistit ī mutuo cōsensu vtriusq; coniugis: inde est q̄ si f̄m veritatē v̄r consenserit in mulierem et econtra: matrimoniu est verum si persone sint habiles ad cōtrahendū quantūcūq; solēnitates et ea que per ecclesiā statuta sunt ipsi matrimonio non interueniant. sic q̄ si alter cōiugum alteri nubat interuenientibus omnibus iurispositiui solēnitatibus: hoc secundūz matrimonium nullū erit. et econuerso si aliquis cōiugū f̄m veritatē in alio non cōsensit etiā si verba cōsensū exprimentia ptulerit et in eo matrimonij tractu alie solēnitates ab ecclesia adiuuente obseruate fuerint: nullū est matrimoniu. ita q̄ si cōiunx nō cōsentiens: alteri f̄m veritatē nupserit: verū matrimoniu contrahet: nō obstante q̄ per ecclesiāz in primo casu pro secundo matrimonio sit iudicatum contra primūz: et in secundo casu pro primo matrimonio iudicetur cōtra secundū. ecclesia aut v̄trobiz ferret tale iudiciū per facti errorem iudicans presumptione iuris de veritate matrimonij per solēnitates ab ecclesia statutas exterius concurrentes. vnde si ei constaret de veritate cōsensu coniugū in vtroq; casu ecōtrario iudicaret: quāuis solēnitates iuris positivi omisse fuissent.

Quinto Notandū est q̄ votum si pprie capiatur: essentialiter est q̄dam promissio iuxta diffinitionē hugonis d̄ sancto victore. p̄missio autē est de aliquo in futurum implēdo. vnde votum simplex quod est. p̄missio de impletione futuri: habet pprie rōnem voti. votū autē solēne ex ea parte qua solēnitatē habet que consistit in cōplemento et actuali impletione voti vt dictū est: non habet ppriā rationē voti quāuis habeat voti cōplementū et p̄fectionem. nihil enī. p̄hibet q̄ aliquid habeat p̄fectā rationem rei cuius ppriā rationē nominis non habet. sicut scientia in deo p̄fectā habet rationē sed non habet ppriā nominis rationē. impositū est enim sciētie nomē: sciētie creaturaru de cuius propria rōne est q̄ sit accidēs quod daz qualitatis. q̄ ratio nō reperit̄ in deo in quo nullū est accidens. Ex quibus inferim⁹ q̄ dispēsatio seu relaxatio v̄l cōmutatio locū non habet pprie loquēdo in voto solēni: sed tantūmodo in voto simplici. p̄bat hoc. qm̄ dispēsare in voto seu votūz relaxare aut cōmutare votum: nihil aliud est q̄ obligationem de voto implendo tollere vel in aliud implendū cōmutare. sed hoc in voto solēni locū non habet

nam quod factū est et adimpletū: non iam relinquitur vt sic fiendū nec ad illud implendū remanet obligatio. ac per hoc nec relaxari potest nec ī aliam obligationē pōt cōmutari. nō enim relaxari pōt aut cōmutari qd̄ omnino non est. Cum ergo doctores dicunt q̄ prelatus ecclesie vel supremus vel inferior pōt in voto dispensare seu votū relaxare aut cōmutare: debet intelligi d̄ voto simplici in quo ista locū habent. p̄ eo q̄ est promissio implicās obligationem de aliquo in futurum adimplendo. vnde circa votūz solēne quod est subalif et formaliter rei promissae actualis traditio cū possessione deo facta: si prelatus ecclesie habet aliqd̄ quod agat: erit rem deo traditam et consecratāz ac diuinis obsequijs in perpetuūz mancipatāz a deo et dei seruitio auferre et alteri. s. mundo illāz dare: atq; rem deo dicatāz ad mundanos vsus conuertere. Sed certe neq; nobis cōstat nec probabile videtur q̄ aliquis ecclesie prelatus etiā summus potestatem habeat id faciēdi. imo videtur cōtrarium posse. p̄bati. primo ratione: qm̄ non minus efficitur vouēs solēniter religionem res dei et in dei possessionem tradita: q̄z coniunx per matrimonium consumatū efficitur alterius coniugis res possessa imo vero magis. nam per votum solēne religionis fit vouens res dei et quantum ad corpus et quantum ad animam. per matrimonijz v̄ro consumatum coniunx non fit res alterius coniugis nec se dat illi in possessionem nisi quantum ad corpus f̄m illud apostoli p̄ma Corin. 7°. mulier potestatem corporis sui non habet sed v̄r. similiter autem et v̄r sui corporis potestatem nō habet sed mulier. cum ergo ecclesia aut ecclesie prelatus potestatem non habeat auferēdi coniugēz suo coniugi et alteri tradere post matrimonij cōsumatum: neq; qd̄ fortius est illum deo et dei obsequijs dedicare: nam non potest ipsum religiosūz facere contra sui coniugis voluntatem: cōsequēs est q̄ minus possit eum qui solemniter vouet religionem deo auferre et a perpetuo dei seruitio subtrahere et alteri siue homini per coniugium siue alias mundo et mundanis negotijs illum dare. Probatur secundo auctoritatibus sacrescripturę que supra tacte fuerunt. prima est illa que sumitur Levitici vltimo capitulo. quod semel deo dedicatū est: ad alios vsus trahi non potest. ex qua auctoritate prout latius exposita fuit ad litteraz in tertio notabili: plane habetur q̄ prohibitione legis diuine hi qui solemniter vouent religionem cū sint deo consecrati: deo auferri aut a dei seruitio quod vouerunt nisi diuina auctoritate subtrahi non possint nec ad mundanos vsus conuerti.

Distinctionis. xxviiij. et nouē sequētū.

Secunda auctoritas est Luce. 9. nemo mittens manū ad aratrum & aspiciens retro aptus est regno dei. ex qua precepto diuino nobis prohibet a dei seruitutē p̄tremur et in seruos eius ad specialem religionis cultū et seruitiū dedicati sum⁹. Tertia auctoritas est Math. 19. quos deus coniūxit: homo non separet. ex qua diuina prohibitione cauet ne matrimonio perfecte coniūctos per ei⁹ consumationē homo separet. q̄ prohibitio nō solum intelligenda est circa matrimoniū carnale: sed magis et fortius circa matrimoniū spūale. put de ductū fuit in tertio notabili. Ihs auctoritatibus cōtinent diuine legis. phibitiones cuius dispensatio vel cōmutatio aut abrogatio nō est humane potestatis sed soli⁹ dei legislatoris. ¶ Neq̄ valēt contra premissa rationes quorūdam sic arguentium. primo quia papa gerit vicem dei tanquā generalis xp̄i vicarius in terris. ergo sicut deus potest religiosum sibi darū in seruitiū a seruitute religionis absoluere et a se illum manumittere ac libertati dare vt etiam nubat si velit: pari ratioe videtur q̄ idipsum possit papa efficere qui vices xp̄i gerit in orbe. ¶ Secundo quia vouens solēniter vouet principaliter in manus pape et eius voluntate et auctoritate in religione recipitur. ergo ei⁹ auctoritate et voluntate potest a religione absolui et libertati donari: p̄cipue causa rationabili interueniente pro bono reipublice aut pro christiane fidei augmento. ¶ Sed ad primum istorum respondemus q̄ per hoc q̄ papa est christi vicarius in terris: non est factus dñs rerū xp̄i nec seruorum dei: sed magis dispēsator et procurator seu administrator: sicut illud apostoli p̄ Corin. 4. sic nos existimet homo vt ministros xp̄i et dispensatores ministerioꝝ dei. imo et seruos seruorū dei ipse nō ficit aut fallaciter se scribit. vnde sicut dispensator aut procurator domini absq̄ eius voluntate et commissione res domini alienare nō pōt ita nec papa potest res deo dicatas aut seruos dei deo subtrahere et alteri alienare absq̄ ipsius specialis cōmissione. Iuxta quod ap̄tus dicebat. 2. Corin. 10. potestatem dedit nobis dñs in edificationē et nō in destructionē. Et infra cap̄ulo ultimo non possumus inquit aliquid aduersus veritatem sed pro veritate. nō legitur aut̄ huiusmodi specialis cōmissio vsq̄ adhuc facta. imo magis habetur in scriptura sacra de eo expressa. phibitio. put de ductū fuit supra. Quod vero dicunt papā dispensasse cum quodā monacho. p̄fesso solēniter q̄ egressus a monasterio matrimoniū contraheret non cōstat ex scriptura autentica. et si constaret

dicimus q̄ id papa fecisset occulto spū sancti consilio inspirato & directo ad illum singularē casum. et ideo illud factum ad alios casus etiam similes non debet passim extendi. quē admodum nec q̄ ex speciali spū sancti cōsilio aliquando tempore apostolorum baptizabant xp̄iani in nomine xp̄i absq̄ expressa inuocatione patris et filij et spū sancti. put legitur actuū octauo: ideo cōmuniter & indifferēter debēt fideles baptizari in nomine xp̄i tantū. nec ad dispensandū in tali forma baptismi papa habet. p̄p̄riā et ordinariā potestatem. put. S. Tho. dicit supra disti. 3. q. p̄. ar. 2. sub. ar. 2. ad. 3. ¶ Ad. 2. respondetur q̄ papa nō recipit religiosos solēniter p̄fites in seruos suos nec ad sui p̄petuum seruitium: nec sibi eos recipit ad religionē: sed deo et in seruos dei et ad seruitium dei mācipatos. quē admodū procurator res dñi traditas vel sibi oblatas vice dñi & p̄ dñio non recipit sibi sed dñio suo. qui licet a p̄cipio possit illas non recipere p̄sertim rōnabili causa occurrēte: postq̄ tamē illas vice sui dñi et pro dñio et in eius dominium semel recepit: nō habet p̄tatem illas alienandi et dñio subtrahendi absq̄ eius speciali mandato. quod si faceret: factum nō valeret nec ipse debet seruare dñio suo fidelitatem. de qua apostolus dicit p̄ Corin. 4. hic iam querit̄ inter dispensatores si fidelis quis inueniatur. ¶ Ad rationem autē quam afferūt de bono reipublice procurando respondet. S. Tho. 2. 2. q. 88. ar. 1. ad. p̄mū. q̄ periculis vel p̄fectibus rez humanarū obuiandum per res humanas: non autē per hoc q̄ res diuine conuertant̄ in vsum humanū. p̄fessi autem religionem: mortui sunt mundo et viuunt dñio. vnde non sunt reuocādi ad vitā humanam occasione cuiuscūq̄ euentus. hec ille. Et cōfirmatur hec solutio per id quod xp̄s respondit dicenti sibi a xp̄o vocato. domine permittē mihi primum ire et sepelire patrē meum. ait enī illi. sine vt mortui sepeliant mortuos suos. quod exponens ambrosius querit sic. cum religiosum humani corporis sepeliendi accipiamus officiu: quomodo paterni quoq̄ funeris sepultura prohibet: nisi vt intelligas humana posthabēda diuinis. bonū studiū sed maius impedimētū. non ergo paterni funeris sepultura phibetur: sed necessitudini generis diuine religionis pietas antefertur. Chrysostomus vero consonat sic querēs. quid magis necessarium paternis exequijs: quid sacius: cum non esset multum temporis dandum: et respondet. per hoc docemur preferre spiritualia cunctis admodum necessarijs. Cirillus quoq̄ ex dictis verbis christi sic p̄cludit. hinc percipe q̄ p̄ferenda sit

pietas qua deo tenemur: amori parētū. **C**ōfir-
matur secūdo exēplo brī mathēi ap̄li q̄ ephigeniā
virginē deo dedicatā noluit in vxorē dare hirta-
co regi. p̄mittēri dimidiū regni sui dare ap̄lo ad fi-
dē xp̄i conuertēdū si id faceret. imo qd̄ et multuz
facit ad n̄m. p̄positū respondit hirtaco. tu rex sci-
ens ephigeniā regis eter ni sponsam efectā et sa-
cro velamine cōsecratā: quomodo poteris spon-
sam potētioris te tollere et tuo matrimonio co-
pularē. p̄pter q̄ verba et denegatiōnē ephigenie
morētē subijt et marty2 effect⁹ est. **S**c̄dū tamē
est q̄ in hac materia sanct⁹ thomas aliter sentijt i
p̄mo ope et aliter in secūdo. sed tenendū est qd̄
vltimo scripsit tanquā magis ac maturi⁹ ab eo di-
gestū et magis de mente eius existens.

Quantū ad arti-

culū quartū respondēdū est ob-
iectionib⁹ in cōtrariū. **E**t quidez
ad argumēta aureoli cōtra p̄mā
clūsiōnē: dicitur q̄ quicqd̄ sit de
p̄positionibus ab arguēte assumptis qm̄ aliq̄ pa-
tiuntur calūniā et nō sunt satis pbabiles: et tamē
cōtra clūsiōnē n̄m nō militant. nō enim ali-
ud concludunt nisi q̄ pluralitas vxoruz omni tē-
pore sit cōtra legez nature: quod nos nō negam⁹
nec conclusio n̄a. q̄ aut̄ deus q̄ est auctor nature
et institutor legis nature possit in lege nature ac
p̄ hoc in pluralitate vxoruz dispēsare qd̄ et nos di-
cīm⁹: rōnes arguētis nō impugnat. quāobzē nihil
p̄tra nos cōcludūt. **A**d illud vero qd̄ arguēs assu-
mit in secūdo argumēto q̄. i. nō min⁹ sit p̄tra legē
nature virū h̄re plures vxores q̄ vnā vxorē plu-
res habere maritos: respondet. **S.** Tho. dif. 33^a.
huius quarti. q. p̄. ar. p̄. ad. 7^m. **A**d argumēta
durādī cōtra eandē clūsiōnē q̄m ad rōnes illam
p̄bantes: ad p̄mū dicit q̄ maior est falsa. qz etiāz
absq̄ maliciā et p̄teruia vxoruz: ipsa earuz plurali-
tas p̄ se quia vt in pluribus impediret pacē in do-
mo et familiā. nā ex matrimonio amor nascit̄ intē-
sissimus viri ad vxorē et econuerso. put p̄bs dicit
9°. ethi. tum ex ipsa natura contractus matrimo-
nialis. tum et magis ex diuina institutione et gr̄a
in sacro collata. iuxta qd̄ dicit̄ gene. 2. p̄pter hoc
relinquet homo p̄sem et matrē et adherēbit vxo-
ri sue. amor aut̄ intēsus: zeluz causat q̄ nō patitur
cōsortiū in amato: querēs singularitatē in amato
put aug⁹ dicit li. 83. ques. et maxime hoc cōtingit
inter virū et vxorē. vñ et speciali nomine dicit̄ ze-
lotipia. **F**acit ad hoc qd̄ dionisi⁹ dicit. 4°. caplo
de diui. no. de^o inqt̄ appellat̄ zelotes. p̄pter multū
amorē quez hēt ad existētia. nō ergo ē p̄ accidēs s̄

magis p̄ se q̄ pluralitas vxoruz parit zelū et cōten-
tionē. et multuz rarissime ac p̄ accidēs cōtinget q̄
cū pluralitate vxoruz pax habeat̄ in domo. **A**d
2^m. negat̄ assūptū. nec valet ei⁹ p̄batio qz etiāz
si alia opera necessaria ad vitāz viri meli⁹ possent
fieri absolute loquēdo p̄ aliū virū q̄ p̄ vxorez: et
tamē habita vxore. p̄pter filioz. p̄creationē z edu-
cationē: aliq̄ sunt opa viro necessaria q̄ nō ita be-
ne et cū pace viri et vxoris fierēt p̄ aliū viruz: ma-
xime si cōcernerēt vt nōnūq̄ cōtingit medicamē-
tum corpis viri vel quomodolibet aliter tactum
ipsi⁹. nō enīz vxor suscepta id patiēter ferret. **A**d
auctoritatē autē augustini dicit̄ q̄ ipse nō loquit̄
absolute sed sub p̄dicione. i. si causa filiozuz exclu-
datur. ait enī sic. quāpropter nō inuenio ad qd̄ ad-
iutoriū facta sit mulier viro: si pariendi causa sub-
trahat̄. nā ista causa subtracta: alia opa eque be-
ni vel melius fieri possent p̄ virū. verūtamen suppo-
sito q̄ mulier data sit in adiutoriū viro principali-
ter causa filios pariēdi: consequitur q̄ sit ei data i
adiutoriū etiā alioz quozūdaz operū que sunt vi-
ro necessaria. et q̄ iste fuerit s̄sus augustini patet
quia ipsemet in libro de bono p̄iugali caplo ter-
tio ponit aliā causam adiutorij p̄ter filioz gene-
rationē et educationē. i. ipsam naturalē in diuer-
so sexu societate. put supra fuit allegatū in primo
notabili. **A**d. 3^m. dicit̄ q̄ quāuis in eo casu in q̄
arguēs loquit̄ licitū sit p̄termittere finē secūda-
rium. p̄pter p̄mariū: nō tñ sequit̄ q̄ id fiat passim
et a quocūq̄: sed ex diuina dispēsatione. non enīz
quotiescūq̄ casus occurrit dispēsande vel mutan-
de legis: liberū est cui libz ipam vel mutare aut in
ea dispensare: sed ille solus ad id ptātem habet q̄
legem cōdidit. vnde argumētū non militat p̄tra
nos qui ponimus q̄ licitū aliquādo fuit et esse
pōt vnum virum plures h̄re vxores dispēsatione
diuina. **A**d. 4^m. dicit̄ q̄ dispēsatio de pluribus
habendis vxorib⁹ facta fuit abrahe et alijs ei⁹ po-
steris illū imitantib⁹ circa diuinū cultū augendū.
quoz quibusdā innotuit non solū exēplo abrahe
sed etiā inspiratiōe interna. **N**ecq̄ inde seq̄tur vt
arguēs obijcit q̄ ea dispensatio et sanctoruz patrū
exēplum excusaret infideles plures simul vxores
habentes. quia cū non eas haberēt. p̄pter cultum
dei veri augendū sed. p̄pter eoz lasciuia et infide-
litate: cōsequēs est q̄ non id fecissent exēplo abra-
he et sanctoruz patrū. ac p̄ hoc nulla ratio ex illoz
exemplo potuit infideles excusare. **N**ec nobis ē
incōueniēs si omnes infideles peccauerit plures
ducēdo vxores aut q̄ in eis in hoc fuerit ratio na-
turalis offuscata: cuz in multis alijs contra ratio-
nis dictamen et p̄fertim circa cultum vnius dei

Distinctionis. xxxiiij. et nouē sequētū.

habuerint rationē obūbratā imo et mentem de-
 prauatam. put apostolus scribit 1 Ro. pmo. Unde
 S. Tho. i hac. 33^a. dif. q. p^o. ar. 3. sub. ar. p^o. ad. p^m
 in gentibus inquit q^m ad multa lex nature offu-
 cata erat. vnde accedere ad cōcubinā malū non
 reputabāt. hec ille. Et certe mirabile est q^d duruz
 videat arguenti omnes infideles peccasse ducēdo
 plures vxores. de quib⁹ apostolus dicit 1 Ro. p^o q^d
 mutauerūt gloriā incorruptibilis dei in similitu-
 dinē imaginis corruptibilis hominis et volucruz
 et quadrupedū et serpentū. et imutauerūt natu-
 ralem vsū in eum vsū q^d est cōtra naturā: re-
 plenti omni iniquitate malicia fornicatione avari-
 tia nequitia pleni inuidia homicidijs cōtentione
 dolo malignitate surrōnes detractores deo o-
 dibiles cōrumeliosi supbi elati inuētores malozū
 parentib⁹ nō obediētes insipientes incōpositi si-
 ne affectione absq³ federe sine misericordia. Ad
 5^m. dicitur q^d opinio tacta in argumēto est falsa.
 nam obligatio ex iure naturali aut diuino: cōsen-
 su vel pacto p^otrahentium dissolui nō pōt. matri-
 moniū aut lege nature et lege diuina est cōtract⁹
 duoz rātūmodo viri. s. et mulieris. dicit enī gen.
 2. erūt duo in carne vna et adherēbit homo vxori
 sue nō vxorib⁹ put notat interlinearis. quod r
 dñs firmat ab arthel. 19. dicēs. qui fecit hominem
 ab initio: masculū et feminā fecit eos et dixit. pp-
 ter hoc dimittet homo p^orem et matrē et adhere-
 bit vxori sue et erunt duo in carne vna. q^d expo-
 nens chrisostom⁹ inquit. nō solum aut ex modo
 creationis: sed etiā ex modo legislationis mōstra-
 uit qm̄ vnū oportet vni cōiungi. vbi modū crea-
 tionis posuit notādo ius nature: moduz vero le-
 gilationis ad denotandū ius diuinum. firmavit
 etiā ibi id ipsum dñs inquit phariseis. dico autē
 vobis qz quicūq³ dimiserit vxorē suam nisi ob for-
 nicationē et aliā duxerit: mechatur. nā vt innocē-
 tius argumētā in cap^o gaudemus de diuortijs
 si vxore dimissa duci alia de iure nō pōt: fortius r
 ipsa retenta. vnde consensus aut licentia sate et
 vxozū iacob non sufficeret matrimoniuz abrahe
 et iacob cum anallis vel secundis vxozib⁹ facere
 licitū absq³ diuina dispensatione. Et obis latius
 dictū fuit in secundo notabili. Expositio autē ar-
 guentis ad dictū innocentij friuola est et destruit
 textū. tum qz nō est in vsu sanctorū doctoz dicta-
 men interius rationis vocare diuinā reuelationē.
 tum etiā quia interi⁹ rationis dictamē: lex com-
 munis est cunctis naturaliter impressa. cum ergo
 innocētius dicat: nisi cui fuit diuina reuelatione
 cōcessum: apte mōstrat q^d loquit de speciali reue-
 latione aliquid facta nō de ea q^d omnibus esset com-

munis. Neq³ iurat arguentē imo magis oppug-
 nat q^d ibi dicitur: q^d mos quandoq³ interdū etiā
 fas censetur. nā ly quandoq³ et interdū designat
 q^d non loquit innocētius de more oibus cōmuni
 sed de speciali aliquib⁹ concessio. Ad. 6^m. dicit
 q^d procedit ex dicto falso arguentis fundamento
 .s. q^d ius matrimoniū et eius bonū fidei depende-
 at simpliciter ex cōsensu contrahentū. q^d falsum
 est vt in precedēti respōsione et magis in secūdo
 notabili est deductū. Quod autē adducit p^o simili
 de voto castitatis pari consensu cōiugū cōmissio
 nō est ad ppositum. quia tale votum nec p^o iudi-
 cat nec alterat p^o tractū matrimoniū: nec illi repug-
 nat quē admodū plures vxores ducere. quod vt
 satis est dictū supra repugnat nature r institutio-
 ni matrimoniū. Ad. 7^m. dicitur falsum esse q^d fo-
 la p^osuasione sare abrahaz voluit eijcere agar: sed
 p^ocipaliter diuina auctoritate r dispensatione. vñ
 de. S. Tho. in hac disti. 33^a. q. p^o. ar. 3. sub. arti. 3.
 ad. 3^m. dicit q^d sicut in lege moyfi per dispensationē
 licebat dari libelluz repudij ad euitandū vxorici-
 dium: ita ex eadē dispensatione licuit abrahe eijcere
 agar ad significādū mysteriū quod apostolus
 explicat Gala. 4. Ad. 8^m. dicitur q^d minor ē fal-
 sa. nam vt sepe dictū est supra: pluralitas vxozū
 et lege nature et lege diuina est prohibita. Ad au-
 ctoritates vero augustini de more respōsum est
 ex dictis sancti thome in secundo notabili. Ad
 9^m. dicitur q^d p^ocedit ex falso fundamento. s. q^d pa-
 pa pōt dispensare in solēni voto cōtinentie ordi-
 naria potestate absq³ speciali reuelatione. Et de
 hoc latissime dictū est in tertio et q^oto r quinto no-
 tabilibus. Ad argumentū scoti cōtra secundaz
 p^oclusionē dicitur q^d secunda solutio sibi data ē bo-
 na et de mēte sancti thome. et ad eius impugna-
 tionē dicit q^d assumptū est falsum. non enim om-
 nia sunt equalia hinc et inde. quia vouens solēni-
 ter: dat se actualiter deo et mittit deū in possessio-
 nem suā dādo se in manibus eius q^d vicē dei gerit.
 et realiter a actualiter recipit in rē possessaz. hoc
 autē non facit qui vouet tantūmodo secuz voto
 p^oiuato. Unde. S. Tho. in hac disti. 38. q. p^o. ar. 3.
 sub. ar. 3. ad. 3^m. votuz inquit solēne habet actua-
 lem exhibitionē. pp^oij corpis quā nō habet votuz
 simplex. neq³ iterū vtrūq³ votum equaliter obli-
 gat etiā apud deū. nam tale votū p^oiuatū: habet
 vim tantūmodo. p^omissionis. votū vero solēne
 est simul cū. p^omissione realis exhibitio. p^omittens
 autē nō equaliter se obligat nec quo ad deū nec
 quo ad homines sicut ille q^d p^omittit r simul dat
 quod. p^omittit. vnde falsuz est q^d arguēs dicit per
 solā voluntatē dominū transferri sicut et per rei
 traditionem.

traditionē. ¶ Ad argumēta aureoli cōtra tertiā conclusionē ad p^m patet respōsio ex his q̄ dicta sunt i quito notabili. quod autē arguēs vltimo adducit q̄ locum partis dei tenet papa eius vicarius: verum est sed sicut eius minister et fidelis dispensator: non sicut dominus. vnde licet a p̄ncipio promissionis et etiam traditionis possit papa vel inferior p̄latus propter rōnabile causam nō recipere illum qui se deo p̄fiteretur in religione: post q̄ tū semel ip̄m vice dei recipit: nō videtur esse i eius potestate absq̄ speciali dei licētia illū deo subtrahere et mūdo dare. Et de hoc latius dictum fuit in q̄nto notabili. ex q̄bus etiā patet respōsio ad. 2^m. ¶ Ad. 3^m. quod est durandi dicit q̄ dispēsationi in voto solēni: obstat ip̄a votū solēnitās. et ad huius improbationē p̄maz de facto dauid dicitur q̄ nō est simile. qz vt in textu innuitur panes illi nō erāt. phibiti maxime tēpore necessitatis nisi v̄ris coinquinatis cum mulieribus a mane vsq̄ ad vesperā. i. eodez die vt nicholaus ibi exponit. et sic intelligi debet qd̄ x̄ps dicit Mathei. 12°. quos nō licebat ei edere nec his q̄ cum eo erāt. s. si nō mūdi essent a mulierum cōtactu. vnde hieronimus dictū dñi exponens ait. obserua tū q̄ panes p̄positionis nec dauid nec pueri eius acceperūt ante q̄ mūdos se a mulieribus esse respōderit. consecrati vero dño per solēne votū religionis: simpliciter et absolute prohibiti sunt ad mūdanos vsus redire. put diffusius deductum fuit in tertio notabili. ¶ Necq̄ valet secunda improbatio qm̄ assumit falsum. nam vtrāq̄ cōsecratio et p̄suscipiōnem sacri ordinis et p̄ solēne votū religionis: est eēntialis. q̄nis annexio voti cōtinētie sit sacro ordini accidētalis: solēni autē voto religionis essentialis. arguēs vero videt̄ fuisse deceptus i verb̄ sc̄i thome. putans q̄ sc̄i thomas dixisset consecrationē per susceptionē sacri ordinis esse accidētale pro eo q̄ annexionē voti cōtinētie dixit esse ordinis sacro accidētale. non enim vtrūq̄ est idē dictū. ordini namq̄ sacro eēntialis ē cōsecratio: sed non est illi essentialē votum cōtinētie. Fallitur preterea arguēs existimās consecrationem p̄ solēne votum religionis q̄ est illi essentialis: consistere in benedictione qua p̄latus benedicit p̄ofessum aut ipsius habitum. hoc autē est falsum prout ex tertio et quarto notabili ex verbis sacre scripture et ex dicti dionisij deductū fuit. Ad illud quod secundo arguens inducit q̄ scilicet solēnitās voti non addat voto nisi quādam perfectionem accidentalē: dicitur q̄ argumentum procedit ex falso p̄supposito arguētis.

nam sicut ex quarto notabili manifestum existit quedā solēnitās est voto solēni religionis essentialis sine qua solēne votū subsistere nō pōt. nō enī omīum rerū est eadē neq̄ eodē modo solēnitās. ¶ Ad. 4^m. dicit q̄ assumptū est falsuz. tū qz charitas et fidet bonā volūtātē: nō ideo p̄bet facultatē. alio qui laicus existēs in charitate posset conficere corpus dñi melius q̄ sacerdos in peccato mortali existēs. vnde qz null^o ecclesie p̄latus potestatē hēt absq̄ dei speciali cōmissiōne religiosum diuinis obsequijs cōsecratū et spiritali matrimonio x̄po copulatum ac mundo mortuum ad mūdanos vsus conuētere. ideo q̄ntūcūq̄ id. p̄ charitate militaret: nō est i homīnū potestate id facere. tū etiā qz vt ap̄lus dicit Ro. 3°. nō sunt faciēda mala vt veniāt bona. tū tertio qz falsum est q̄ indispenabilitās i voto solēni religionis militat cōtra charitatē imo magis pro charitate. exēplo et doctrina x̄pi q̄ Luce 9°. dicit̄ sibi: dñe permitte mihi p̄mū ire et sepeli re patrē meuz: respondit. sine vt mortui sepeliāt mortuos suos. tu autē vade et annūcia regnuz dei. put lati^o deductū fuit i quito notabili. vnde si argumētatio valeret: posset etiam papa dispēsare i pluralitate vxoruz et maritorū vel auferre vxorē a viro suo post cōsumatū matrimoniū et dare alteri pro pace habēda alicui^o regni aut. p̄ cōuersione alicuius multitudinis ad fidē x̄pi qd̄ nullus diceret. ¶ Ad. 5^m. quod ē petri de palude dicitur q̄ quicqd̄ sit de p̄positionib⁹ assumptū ab arguēte nā aliq̄ nō sunt vsq̄ quaq̄ vere: et tū p̄suppositū arguētis ex quo argumētationem infert falsum est. nā vt sepe dictū est supra et magis i notabilibus: falsum est q̄ sup̄ votū simplex nihil habeat votum solēne: per solēnitātē et p̄ofessionem nisi quod est positiuuz. qz imo habet aliqd̄ quod est et de iure nature et de iure diuino in quo papa dispēsare non pōt ordinaria potestate. vnde falsuz est q̄ papa facere possit q̄ monachus manēs monach⁹ vxoref. repugnat enīz matrimoniū: essentie monachatus q̄ consistit in mūdi et eoz q̄ mūdi sunt abrenūciatione et p̄fecta seq̄la x̄pi. matrimoniū vero implicat mundi curas et a x̄po diuidit. put ap̄lus dicit p^o Corin. 7°. ¶ Ad. 6^m. patet solutio ex respōsione ad argumēta durādi. p̄cedit enī ex eo dē falso fundamēto. s. q̄ solēnitās q̄ facit subaliter votū esse solēne sit pecclesiā t̄mmodo instituta. cuius falsitas patet latissime ex q̄rto notabili. ¶ Ad. 7^m. dicit q̄ assumptū est falsum. s. q̄ papa possit facere q̄ religiosus semel obligat⁹ voto solēni ad religionē: nō plus sit obligat⁹. et cū arguēs querit

Distinctionis. xxiiij. et nouē sequētū.

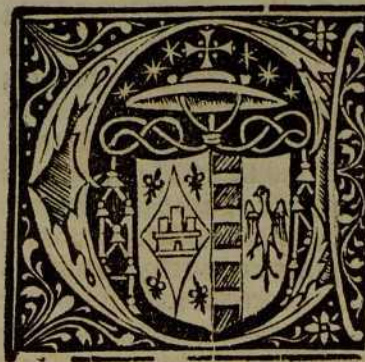
qd hoc prohibeat: dicitur qd natura voti solēnis et ius diuinū ac naturale. Neq; valet qd arguens inducit cōtra p^m. nā licet papa possit dispēfare in voto vt ē votū pprie. s. pmissio qdā: nō tñ dispēfare pōt in voto vt ē solēne. qd addit ad votum vt est pmissio: rei pmissae actualē traditionē putatis deductū fuit i quarto z qnto notabilibus. Qd autē arguēs dicit qd papa pōt facere qd religiosus solēniter pffessus nō sit obligat⁹ ad paupertatē aut castitatē vel obediētā: falsum ē cū obligatio ad ista sit de eētia religionis. vñ religiosus sine istis: eēt religiosus sine religione qd impliat cōtradictoria. nec valet rō arguētis qm assumit falsum. s. qd alie obseruatiōe sint eā subaliam religioni quē admodū illa tria. z de hoc. S. T. 2°. 2°. q. 186. ar. 7. et. 9. Et cū arguēs obijcit qd tūc vna religio nō differret eētialiter ab alia: dicitur qd id nullū est icōueniēs: cū tñ differāt z diuersitate finū z diuersitate obseruatiōe seu exercitio z q sunt dispositiones ad tria vota eētialia obseruāda. Et accipit ista solutio ex dictis. S. Tho. 2°. 2°. q. 188. ar. p^o. c. 7. ad. 2^m. z. 3^m Ad 5^m. dicit qd assumptū est falsuz. qz imo rōnes qd p parte opposita scilicet thomas adducit sūt valide z efficaces: et respōsiones qbus arguēs nitit eas dissoluere sunt iualide. Patet d^o pma qm expositio quā dat ad capitulū cū ad monasteriū: ē friuola z absq; rōne ab eo cōficta. pmo qz nō minus ē irritare votū qm in eo dispēfare s; eiusdem potestatis. secūdo qz falsum ē qd papa possit facere de monacho solēniter pffeso nō monachuz vt ex dictis patet. et i hoc cōmittit in argumēto fallacia petitionis pncipij. De secūda cōsimiliter patet qz falsum etiā assumit. qd enī votū solēne matrimonij post tractū dirimat: nō hēt ex statuto ecclesie sed ex natura sui. put. S. T. exp̄sse dicit in hac dis. 3^s. q. p^o. ar. 3. sub. ar. 3. in. cor. z d^o hoc lat⁹ dicitur est i tertio z qnto notabilib⁹. De tertia patet similiter: qd nō sic i forma. S. Tho illa vta. qm falsum ē qd papa possit dispēfare in morte ciuili qua solēniter vouēs religionē moritur mūdo. Neq; valet eius pma pbatio. nā religiosus vñ heremita solēniter pffessus si i episcopo parū pfficiat: nō redit ad seculū nec ad vitā mundanā: sed magis ascēdit ad vitā spūalē pfectiorē semp mūdo mortuus et xpo viuēs. iuxta quod apostolus paulus factus ep̄s dicebat Gala. 2°. viuo autē iam nō ego: viuit vero in me xps. vbi sup illud iam nō ego: interlinearis dicit. i. vetus homo. z sup illd viuit vero i me xps: interlinearis dicit. i. nouus homo. Et de hoc. S. Tho. 2°. 2°. q. 184. ar. 7. Ad quod facit qd supra dixerat

q. 88. ar. 11°. in respōsione ad 4^m. Neq; valet secūda probatio. qz quicqd sit d^o morte ciuili p alium modum vt seruitutis vel alias: de morte tamē ciuili p solēnē professionē religionis: assumptū est falsum. nā vt i tertio notabili deductū fuit auctoritate dionisi: solēniter vouēs religionem realē quādā cōsecrationē recipit spūalē. Quarta vero respōsio non militat ptra sanctū thomā cuius non est rō illa quā soluere nititur. verūtamē nec illa ē valida. nā auctoritas apostoli Ro. 7°. z p^o Loci. 7°. ex qua sumptū est qd vxor alligata est viro suo qd diu ipse vixit post cui⁹ mortem pōt alteri nubere: loqitur d^o morte naturali non de ciuili. quā obrem solutio arguētis ex illa non probatur. Ad. 9^m. qd est godofredidicit qd illud est ppter votū simul cū solēnitate voti. nec valēt ea que arguēs cōtra hoc adducit. non p̄muz quoniā illud procedit de voto simplici qd non excedit vñ pmissionis. nō de voto solēni qd mutare vel relaxare non est in potestate vouētis nec totius ecclesie militantis absq; speciali dei cōmissione prout sepe dictum est supra. nā cum votum solēne sit votum iam adimpletum non habet in eo locum dispēfatio seu relaxatio aut voti commutatio que proprie respiciūt votum adimplēdum. vnde facere de monacho nō monachum vel ipm matrimonium contrahere aut ad mundanos vsus redire: aliud genus est actionis. s. subtrahere deo rem ab eo possessam imo z eius sponsam p consumatuz matrimonij spūale et alteri tradere: ad qd nō valet potestas ecclesie ordinaria. et de hoc plenius dictum fuit in quito notabili. Neq; valet secūdū de solēnitate voti nā falsum assumit vt sepe dictū est supra. religiones vero superaddite dicunt habere vigore ex cōfirmatione ecclesie: qm ad hoc qd ipsius est discernere z approbare qd sint vere religiones deo grate. sed postq; religiones p ecclesiam sunt approbate z p manus ecclesie prelati z ipsius auctoritate recepti sunt ad religionē solēniter vouētes: nō est i potestate ecclesie aut ep̄ prelati id ipsum reuocare z irritare. z de hoc latius dictū est in quito notabili. Ad id autem qd secūdo adducit dicit qd procedit ex falso. s. qd sanctificatio z cōsecratio religionis sit ab homie cōficta. Neq; valet id qd tertio adducit qm iterū assumit falsum. s. qd matrimonij et actus matrimonij nō repugnet religioni. huius enī falsitas z ex p̄dictis solutionibus z ex notabilibus sufficienter apparet. Quod autē vltimo exponit de cretalem cum ad monasteriuz de difficultate nō de possibilitate: exp̄sse destruit textum qd simpli-

citer dicit: nō pōt. vnde glofa ordinaria ibi hanc
 z similes friuolas expositiones repellit z simpli-
 citer tenet sicut sonat text⁹ qd papa nō potest.
¶ Ad. 10^m. quod est hērici dicit pmo q obiectio
 ipase soluit i eo q concedit sanctificatus deo nō
 posse in cōtrarios vsus mutari p dispēsationez.
 quoniā vsus matrimoni cōtrarij sunt vsibus et
 actionib⁹ religionis sicut expōsse habet ex aucto-
 ritate apostoli p⁹ Cor. 7°. Dicit secūdo q etiā si
 votum solēne religionis z vita religiosa cōmu-
 tari possit in aliqd meli⁹ xpiane reipublice: opus
 eet id fieri per habētē ad id potestates. q tamē in
 terris nō est: nisi ex speciali consilio z cōmissione
 spū sancti. non enī legis dispēsatio aut cōmuta-
 tio etiā si aliqd melius occurrat a quocūq; licite
 fieri pōt sed a legillatore tūmodo vel ipsius cō-
 missione. z de hoc dictū fuit in q̄rto z quinto no-
 tabilib⁹. Auctoritas autē ex ca⁹ veniētes de iu-
 re iurādo: nō est ad propositū. qm solēniter vo-
 uēs religionē interueniēte superioris auctori-
 te id approbantis vouet. vnde text⁹ ille de voto
 simplici et de iuramēto pmissorio intelligit que
 respiciūt aliqd in futurū auctoritate superioris
 discernēdū. vnde sicut nō habet locū dictū capi-
 tulū in iuramēto assertorio eo q nō est de futu-
 ro adimplēdo sed de iā adiplēto: ita nec locum
 hēt in voto solēni qd qz cōpletū est: non respicit
 futurū. Cetera q arguēs dicit cōtinēt nōnulla fal-
 sa de qbus satis dictuz est supra. licet enī viuere
 in matrimonio vel extra: habere temporalia v⁹
 nō habere sit ex institutione z electione hūana a
 pncipio: postq; tamē matrimoniū qd elegit z cō-
 sumat et eligit nō habere tēporalia p votū solē-
 ne religionis: nō est i electione aut institutione
 hūana ab eo qd elegit recedere aut id reuocare
¶ Ad argumēta scōti cōtra tertiā cōclusionē di-
 citur q matrimoniū p̄trahēdū impedit p sacros
 ordines q habēt annexū votū continētē vtroq;
 modo. Itēq; valet iprobatio pmi. nā respōdet
 ad minozē q licet suscipiēs ordinē hēat i volun-
 tate nō cōtinere absolute loquendo: simpliciter
 tū z in particulari in volūtate hēt continētā vo-
 uendi z id eligit volēs suscipere sacros ordines.
 vnde i eo est volūtariuz mixtū quē admoduz in
 eo q per metū aliqd eligit sicut i proficiēte mer-
 ces suas in maritimēs maris periculū. vñ eiusce
 modifactū magis est volūtariū q̄ inuolūtariuz
 put philosophus dicit tertio ethicoz. Itēq; va-
 let iprobatio secūdi nā pma cōsequētia est falsa.
 et ad eius pbationē dicit q̄ interdictum ecclesie
 est duplex. vñū est qd dirimit matrimoniū cōtra-
 hēdū non tū contractū: z de hoc procedit rō ar-

guētis. aliō interdictū est qd nō solū dirimit cō-
 trahendum sed etiā dirimit contractū: z tale in-
 terdictum est qd ipedit matrimoniū per suscep-
 tionez sacri ordinis: sicut patet ex ca⁹ p^o de deri.
 cōiu. vnde huiuscemodi interdictuz ecclesie ille-
 gitimat psonas ad cōtrahēdū vt nō valeat ma-
 trimoniū ab eis vel cum eis cōtractū. **¶** Ad ar-
 gumētū ante oppositū respōdet. S. L. dis. 37^a.
 hui⁹ quarti. q. p^a. ar^o. p^o. ad. p^m. q̄ quis ordo sa-
 cer nō hēat cōtrarietate ad matrimoniū inq̄stuz
 est sacramētū: hēt tamē repugnātiā quādā ad
 ipm ratione sui actus q̄ impedit actus spūales.
 p̄ potest etiā dici q̄ etiam si fm se nō repugnaret
 repugnat tamē propter ecclesie prohibitionē. z
 in hoc articulus terminatur.

¶ Distinctio. xliij.

Arca q̄
 dragessimā ter-
 tiā distinctionē
 z q̄sdā sequen-
 tes q̄rit vtrum
 corruptum vel
 annihilatū: per
 dei potentiam
 possit idem nu-
 mero reparari
 et arguit q̄ nō.

qz dicit phus in. 2°. de generatione q̄ ea quozū
 suba corūpif: non reiteratur eadē numero. sed
 eoz q̄ i nihilū redigunt: suba corūpif. ergo ea-
 dē numero iterari nō possūt. **¶** In opposituz ar-
 guit qz dicit augustin⁹. 22. de ciuitate dei. si ca-
 ro humana oibus pisset modis nec vlla ei⁹ ma-
 teries i vllis nature latebris remansisset: vñ vel-
 let eā repararet oipotēs. sed si nulla materia re-
 manet de re corrupta: qd corūpif in nihilūz re-
 digit. ergo deus id qd in nihilūm est redactum
 pōt idēz numero reparare. **¶** In hac questione
 erunt quattuor articuli vt supra.

Qantum ad p^o-
 mum articulus sit pma cōclusio
 q̄ nullū corruptū vel annihila-
 tuz pōt pagēs naturale idē nu-
 mero repari. Itāc cōclusio nē te-
 net. S. Tho. in hac dis. 44. q. p^a. ar. p^o. sub. ar.
 2°. in respōsione ad. p^m. Et quodlibet. 4. ar. 5.

Itē contra gē. li. 4. ca. Si. Itē super epistolas pauli exponēs illud. p. 1. cor. 15. sed dicit aliq̄s q̄ res h̄is esse pmanēs si fuerit corrupta v̄l annihilata: p̄t per diuinā potentia eadē numero reparari. h̄ac cōclusionē tenet. S. T. locis prime allegatis. Tercia cōclusio ē q̄ res successive sicut mor⁹ z tēp⁹ si corrupte fuerit v̄l annihilate: nō p̄t p aliquā potētia etiam diuinā eadē numero reparari. h̄ac cōclusionē tenet. S. Tho. in quodlibet p̄allegato.

Quantum ad se-

cundū articulū arguēdū est cōtra cōclusiones. Et q̄dem cōtra p̄mā arguit scot⁹ probādo q̄ p̄ agēs naturale aliqd̄ destructuz possit idē numero reparari. p̄mo pill. 8. metha. ca. 3. si agēs idē z materia eadē: effect⁹ erit idē. qz nō assignat diuersitatē effectus possibilez nisi p̄pter diuersitatē efficiētis vel materie. z possibile est idē esse efficiēs z eadē materiā respectu secūdo p̄ducti. ergo possibile est secūdo p̄ductuz esse idē auz p̄mo p̄ducto. minor p̄bat. qz si si frequēter i corruptione fiat dispsio vel diuisio materie: tñ oppositū est i multis casib⁹. puta q̄ indu datur ignis in trāvrinale z ibi corrupat in aerey deinde ex isto aere generet ignis p̄ reflexionem radioz solariū: tñc materia inclusa erit eadē. cō similitur si ex solido generetur soliduz vbi p̄aise forma geniti p̄t seq̄ formā corrupti: seq̄tur q̄ q̄ rōne tota materia p̄fuit sub forma corrupti: p̄ rōne eadē tota erit sub forma generadi. Dicitur forte q̄ illud dictū p̄bi debet intelligi cū hac cōdicione s̄m ip̄m. 5. p̄bi. q̄ nō est tñmodo numeratio forme p̄pter alicatē subiecti v̄l materie sed etiā tēporis. Vel forte aliter dicitur q̄ aristoteles licet asserat q̄ si agēs sit aliud a materia alia: nō tñ ex opposito antecedētis si agēs idē z materia eadē: seq̄tur q̄ effect⁹ sit idē. vnde in fine cōcludēdo ait. si ergo idē cōtingit ex materia idē facere: palā qz h̄ncipiū qd̄ est vt mouēs idē. nam z si materia altera z mouēs: z quod p̄fectū est sup̄le: cū mouēs aliud: qd̄ factum ē crit aliud. Sed cōtra p̄mā respōsionē arguit. qz si agēs agat nūc in. a. instāti v̄l qz ad instās. b. causabit idē. ergo si causet in. a. z in tēpore intermedio inter. a. z. b. destruat illud causatur z itez agat i instāti. b. causabit illud idē. tenet cōsequētia ex hoc q̄ cōtinuitas tēporis intermedij: nihil facit ad idētatē permanentis quod habet in illo tēpore et in terminis. Si neges assumptum

qz in. b. instāti nō p̄t causa secunda a causa vniuersali puta celo habere eandē influētia: quam habuit in instāti. a. z ideo nō poterit tunc causa re idē: cōtra hoc arguitur dupliciter. p̄mo qz similis influētia sufficit ad idētatē effectus. si eni in instāti. a. esset aliud agēs approximatū passo: produceretur idē in numero quod illū agēs producit: z tamē influētia non esset eadē numero cū influētia istius: sed tantūmodo similis. nunc autē in alio instāti puta. b. erit influētia similis que fuit in instāti. a. C. 2. qz influētia non est aliquid absolutum receptuz in causa inferiori: sed est tñmodo ordo in causando ad causam superiorē continue quantum est de se coagētē. ergo non erit alia influētia sicut nec alius ordo cause superioris ad inferiorē. igitur. C. 3. qz aut simpliciter est impossibile idē numero bis produci: et tunc seq̄tur q̄ deus hoc non poterit. aut nō simpliciter est impossibile: z tunc seq̄tur q̄ in causalitate eorū in q̄bus fuit p̄s istud possibile: et nūc erit. sed p̄s fuit in causalitate rerum naturalū. ergo z nunc erit. C. 4. quia si vbi est continua actio agētis naturalis respectu p̄ducti sicut est i sole respectu radij si p̄o p̄mo instāti produceret radiū z in tēpore habito conseruaret: in vltimo instāti puta. b. erit idē radius cum non dependeat illa idētitas radij in secundo instāti ab existētia eius in tempore intermedio. quia sine illa existētia posset idē numero esse p̄ductum in eodē instāti. ergo sequitur q̄ esse in illo intermedio destructo: posset esse idē in vtroqz extremo. C. 5. qz potentia ad formam semel p̄ductā: adhuc remansit in materia destructa illa forma vel quocūqz modo cessante. ergo post corruptionem illius forme: iterum p̄t produci eadē forma in numero p̄ agēs naturale. assumptum probatur. qz si deus reduceret eandē formam quod nō negatur sibi possibile: illam faceret per se vnum cum materia sicut p̄s. ergo in materia erat potentia respectu eius eadem que p̄s. consequentia vero probatur. qz nihil est in potentia materie: quod nō possit reduci in actū per agēs naturale. C. 6. quia negatio illa que succedit corruptioni rei: est eiusdē rationis cum negatione que precedit rei p̄ductionem. sed illa negatio que precedit generationem rei: nō impedit eius p̄ductionem. ergo nec illa que sequitur impedit quin eadem res producat. C. 7. qz variatio posteriori: non oportet variari prius. sed vnitās rei prior est q̄ eius permanentia: z permanentia posterior est vnitāte rei. ergo